

CONCION BESS

DOMVS S. V. M.

X/11

Besides

ARGVMENTA CON-
CIONVM DOMINICALIVM
TOMI SECVNDI.

D Omic. i. post Pentecost. De misericordie virtute. Item
vitando temerario iudicio, & dimittendis iniuriis.

Domin. 2. post Pent. De ingratitude vicio differ-
unt, deinde verò de ambitione, avaritia & luxuria.

Dom. 3. post Pent. *Contra detractorem, & murmurationem.*
Varie comparationes detractorum & murmuratorum. Expositio
Euang.

Dom. 4. post Pent. De Christi eloquentia, & efficacia verbi divini. Mundus mari comparatus. Ewng. exponit.

Dom. 5. post Pent. *Mundus in duas partes diuisus, velut & nouum testamentum designat. De iustitia Phariseorum. de Homicidio.*

Dom. 6. post Pent. *Misericordia primum Dei attributum, eiꝛue
innitendum.*

Dom. 7. post Pent. Bona opera esse necessaria, & solam fidem non
sufficere. Tria persecutionum genera. Falsi prophetæ varij. Hæ-
retici similes Gabaonitis, vulpibus & aliis, &c.

**Dom 8 post Pent. De bona fama, eiusque incunctitate. Explicatio
parabolæ. Peccator verus dissipator. Eleemofynæ vii & effica-
cia.**

Dom 9 post Pent. *Lachrymæ Deo gratæ. Prosperitas causa cecitatis spiritualis. Saxorum Symbolum ad designandam Reipubl. felicitatem.*

Dom. 10. post Pent. De *superbiae* vitio, & *humilitatis* virtute.

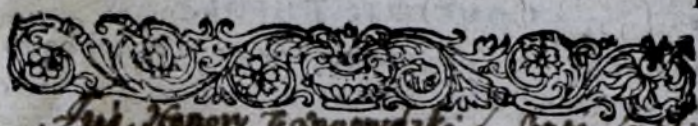
Dom. II. post Pent. Septem fidei columnæ quibus innititur Cha-
ritatis erga proximum encomium Gemitus Christi unde.

Dom. 12. post l'ent. *Hominem abiq; Dei gratia nihil posse, nec sine speciali Dei gratia è peccato emigere, exēplis & similitudinibus pulchrè dō. Mundani in secularibus periti, in spiritalib⁹ inscij. Virtutem & scientia coniungi debere. Charitas via ad beatitudinē. Peccatum quarum malū. Myſteria diuinā nō reitagenda.*

Dom. 13 post Pent. Praetorum consortium esse fugiendum. Dele-
pra quatenus est figura peccati, et insuper cum peccato assimilatio.

INDEX.

- Item de leprosis Sacerdotes honorandos. Ingratitudinem vitandam.*
- Dom. 14. Pent.** *Contra auaritiam, omnium peccatorum maximam radicem. Quod diuitia homini, non homines diuitiis seruire debeant, contra sollicitudinem.*
- Dom. 15 post Pent.** *Tria mortis genera ostendere peccati malitiam. De moriendi necessitate, de que mortis memoria. De exequiis.*
- Dom. 16. post Pent.** *De inuidia eius que malitia differitur. Deinde de sabbatho Iudaico quibusdam inermis, iterum de eadem. Tandem de operibus charitatis & hydropicis agitur.*
- Dom. 17 post Pent.** *De charitate, & amore Dei agitur, itemque de dilectione proximi.*
- Dom. 18 post Pent.** *De fidei prestantia tractatur, deinde de charitatis natura, itemque de mundi proprietate, & pastorum officio. Postremo de hereticorum triplici fide, & speciali peccati paralyssi.*
- Dom. 19 post Pent.** *De mundo hominis inimico, deinde de regno Ecclesie & prerogatiuis eius, iterumque de mundo agitur.*
- Dom. 20. post Pent.** *Tribulationis utilitas, & morborum cause aperiuntur.*
- Dom. 21. post Pent.** *De Dei misericordia & iustitia, tanquam duobus mundi polis, de que peccatorum debitis, & de ingratitude.*
- Dom. 22. post Pent.** *De lingue custodia, adulatoribus & hypocritis. Animam esse Dei denarium, ad imaginem eius creatam.*
- Dom. 23. post Pent.** *Iterum de tribulationis utilitate agit, & de virginum custodia.*
- Dom. 24. post Pent.** *De Antichristo, & die iudicii horrendo. An Papa sit Antichristus iuxta hereticos. Non differendam esse penitentiam.*

Sui. Honor. Anagninensis. L. Greg. Ludovici.

DOMINICA

PRIMA

POST PENTECOSTEN.

Estote misericordes sicut Pater vester misericors est.

Luc. 6.

Conventus Prasnobrodensis

Egimus in Genesi, infinitum illum mundi opificem, & omnipotentem rerum omnium conditorem Deum, magna illa & verè admirabili die, qua cuncta è nihilo condidit, atque in hunc mundum velut in scenam produxit, quò æternam æterni sui nominis in perpetuas æternitates memoriam, ac luculentum aliquod manuum suarum opus in terra relinqueret; hominem ad imaginem & similitudinem suam condidisse: vt nimirum archetypo ipso ac genuino, diuinitatis exemplari in cælis permanente, figura eius atque imago, humanitati nostræ inculpta, hîc in terris collocaretur. Non satis deinde amanti illi in Canticis sponso fuit, imaginem suam à dilecta cordi inclusam gestari; at voluit, quò magis illa suam dilectionem manifestaret, vt eam ipsam poneret velut signaculum super brachium suum. O mysteria, ô figuras! Primum profectò illud creationis opus, & vehemens Amantis huius dilectio non aliò respexerunt, quàm vt homo, viso ad imaginem & similitudinem Dei se conditum esse, quemadmodum natura & origine, ita & operibus eum quàm proximè imitaretur: vt item anima, quæ illius

Genes. 2.

Cant. 3.

Dom. tom. 2.

A

sponsa

sponsa est, duplicem imaginem eius in sese complecteretur; vnā quidem intrinsecus in animo, quā perfecte eum diligat, alterā verò super brachium (per quod actiones designantur humanæ) quā in omnibus suis eum operibus quā proximè imitetur ac referat. Ita vt, quemadmodum ipse Deus totius consolationis & pater misericordiarum est, nos, qui creaturæ & opus manuum eius sumus, in proximum etiam misericordes simus; quemadmodum iustus & verus in omnibus iudicijs suis, eandem nos iustitiam ac veritatem imitemur; quemadmodum in dimittendo facilis, iniuriarumque in se admissarum statim obliuiscitur, nos cum inimicis nostris in gratiam quamprimum redeamus. Docet nos hoc hodiernæ diei Euangelium, quod in eo potissimum versatur, vt nos misericordiam iniuriarum obliuionem, liuoris atq; maleuolentiæ fugam doceat; quod & ipse hac concione pro viribus docere conabor. Quod vt pro dignitate fiat, & ambo officio fungamur, vos in audiendo, ego in dicendo; vnanimi suffragio Spiritus sancti gratiam, idque auxilio intercessionis gloriosissimæ Virginis Mariæ, quam proinde consueta salutatione compellabimus, inuocemus.

A V E M A R I A.

Magnum illud Episcoporum decus, antiquitatisq; archiuum Isidorus, qui abhinc mille circiter annis, Imp. Heraclij temporibus in Ecclesia floruit, in Etymologico suo disquirens quidnam esset Misericordia, in hunc tandem modum eam definiuit:

Misericors à compatiendo alienæ miseria vocabulum sortitus est: & hinc appellatur miseria, quod miserum cor faciat dolentis alienam miseriam. Ioannes Damascenus eadem de re agens, ait Misericordiam, piam quamdam esse ex malis alterius tristitiam,

aut

aut potius virtutem, quæ nobis dolorem ingerat ex eo quod nos in mundi huius mari nauigantes prosperitatis tranquillitatisq; Zephyro, ceteris aduersitatis turbine agitatis, vtamur.

In scholis verò Theologicis misericordia appellatur virtus, qua quis alterius malis condoleat, proximiq; miseris non secus ac proprijs tristatur, omniq; ratione eidem succurrere & auxiliari cõten-
dit. Aded vt misericordia nihil sit aliud quàm quædam cordis miseria, vel, vt Augustinus, & cū eo D. Thomas asserunt, *Misericordia est aliena miseria in nostro corde cõpassio*. Vnde colligere est, misericordiam, in quantū cordis compassionē, tristitiamq; animi in malis alterius significat, in Deo non reperiri; hæc enim in Deum cadere nequeūt, quāuis afflictorum leuamen miserorumq; restitutio ipsi quotidiana sint, qui nimirū omni ijs loco & tēpore succurrit. At in homine hæc semper & vbiq; locū habere certissimum est, tum in eo quòd malis alterius condoleat ac contristetur, tum verò quòd pro viribus eidem succurrere sataget.

Cum igitur in hominē diuina hæc virtus cadere possit, omnes nos eandem exercere diuina maiestas voluit; vtq; ompibus illius amorem ingereret, plurimis in sacræ scripturæ locis eandem cõmendauit. Inprimis in Ecclesiastico ait Spiritus sanctus, *Oleum de capite tuo non deficiat*. quod Eusebius Emisenus exponens, per oleum hic designari putat Misericordiam. nam vt oleum ceteris liquoribus supernatat, ita & misericordia inter ceteras virtutes caput effert, seseq; extollit. Ipsa siquidem in regno ipirituali est regina, eamq; virtutes omnes velut principem ac dominam venerantur. Vult autem, hoc oleum perpetuū esse, vt hominibus auctor & suator sit, semper vt opera misericor-

Vulgata

Misericor-
diæ defini-
tio.

Ecclesiast. 3

Super hoc
Euangeliū

diæ exerceant, quibus nihil diuinæ maiestati reperi potest aut gratius aut iucundius. Nam sicut inter ceteras creaturas hominem diligit, eo quòd nulla sibi sit similior, diuinamque imaginem quàm proximè imitetur; ita præ ceteris hominibus fouet ac complectitur illos, qui misericordiæ opera erga proximum exercent; quod ad essentiæ illius imaginem quàm proximè accedant.

uer. 3.

Sed alia etiam testimonia producamus. Salomon initio Prouerbiorum suorum de hac virtute agens hunc in modum locutus est: *Miser cordia & veritas te non deserant, circumda eas guttur tuo, & scribe in tabulis cordis tui, & inuenies gratiam & disciplinam coram Deo & hominibus.* Quo in loco notate obsecro, qui misericordiam iustitiæ vel veritati adiungat: & profectò non absurdè. Sunt namque plurimi, qui pauperibus quidem largiuntur elemosynas, eorum necessitati quàm abundè succurrunt, parentibus verò suis non adeò lauta fortuna gaudentibus auxiliari detrectant: ideoque, cum iustitia hic exulet, misericordia hæc quidquam promerere non potest: æquitas namque postulat, vt ijs potiùs qui ad nos quoquo modo spectant, quàm alijs, benignitatem ac misericordiam exhibeamus. Redeo ad lineam.

Osee. 6.

Misericordia sacrificijs præfertur.

Matth. 9. 12.

Iacob. 2.

præfertur & iustitiæ.

In tantum autem Osee Propheta misericordiam extollit, vt ceteris eam virtutibus, etiam hecatis præferre non erubescat: *Misericordiam volui & non sacrificium.* Quod ipsum Redemptor noster Christus apud Matthæum aliquoties vsurpauit, *Euntes discite, quid est misericordia & non sacrificium.* Iacobus Apostolus iustitiæ eandem antetulit, *superexaltat autem misericordia iudicium.* Metaphora est à ponderibus & statera deducta. Si enim iustissimæ Dei bilanci, hinc iustitia, illinc verò

verò misericordia imponderetur, hæc proculdubio præponderaret. Atque hunc in modum exponit *Aug. in Psa*
 Sanctus Augustinus verba illa Psalmi CXLIII. 143.

quæ interpretes Græci ita legit, καὶ ἀκούουσιν ἡμῶν ἡλὸς
 κρῖσις, id est, *exultat & gloriatur misericordia ad-*
uersus iudicium. atque hic sensus est: si iustitia & mi-
 sericordia eodem instadio decertarent, hæc haud
 dubiè Victoriā consequeretur, quia *miserationes*
super omnia opera eius. Hinc Oecumenius, *Gloriatur,*
inquit, misericordia aduersus iudicium, si quidem mi-
sericordes misericordiam consequentur, nequidquam
frendente iustitia.

In Epist. Iacobi.

Ipsi quin etiam Gentiles tanti eamdem fecere,
 vt velut Deam adorauerint, victimasque eidem
 immolauerint. Referunt enim Pausanias & Plutar-
 chus, Athenis aram misericordiæ sacram exstitisse,
 cui omnes veluti deæ supplicarent. Nos quidem
 Christiani eatenus non procedimus, quāuis fateamur,
 eam dein velut originem ac fontem esse, ex quo
 omnes gratiæ ac dona cælestia dimanent, fontem,
 inquam, qui nunquam deficiat aut exarescat, quod
 in plurimos riuos, qui cælum terramque circum-
 quaque irrigent, deriuetur. Atque vt in Genesi ma-
 gnus ille paradisi fluuius in quatuor amplissima se
 flumina discriminabat, ita vastus ille misericordiæ
 diuinæ Oceanus in quatuor sinus ac maria, quæ cælum
 terramque latè irrigent distinguitur. Primum
 est Creationis, secundum Gubernationis conser-
 uationisq; tertium Redemptionis, quartum denique
 glorificationis. Omnia enim hæc è profunda
 misericordiæ abyſſo originem trahunt.

lib. 1.

libello de superstitione

Gen. 2.

Insuper ad id, Misericordiam velut arcam quam-
 dam esse, in qua diuitiæ & opes nostræ in altero
 mundo conseruantur; in quo quicquid hic manus
 inopum coaceruarunt, duplicato, imò centuplica-
 tur.

Misericordia arce comparatur.

Exod. 25. &
37.

Arca testa-
menti cla-
uibus non
aperieba-
tur.

Matth. 6.

Misericor-
dia nos ad
cælum du-
cit.

3. Reg. 6.

Genes. 8.

to scœnore, tandem nobis redditur. Huius arce fi-
guram existimem illam Arcam scœderis, compactâ
è lignis Sethim incomputribilibus, circumquaq;
auro mundiissimo vestitâ, inq; sancto sanctorû dein-
de à Salomone collocatû: in qua & tabulæ legis, &
vina mannâ plena, & virga Aaronis quæ nocte vna
fronduerat, florueratq; æseruabantur. Vnde me-
ritò plurimi Patrum dubitarunt, num hæc clau-
ibus aperiretur & clauderetur: ac potior pars in
partem negantem propendet, harum quippè nulla
in sacris litteris est mentio. Magnum mysterium ac
misericordiæ nostræ symbolum Domus quidè hæ
nostræ & arce opum custodes clauibus claudi & re-
serari debent, ne fures omnia diripiant ac deprede-
tur, at in cælo nullis opus est, in quo tuta sunt om-
nia, ac fures nulli: vnde Euāgelista; *Theaurizate vo-
bis thesauros in cælo, vbi neque arugo neque tinea de-
molitur, & vbi fures non effoderunt, neque furan-
turi*

Eadem nos prætereà virtus recta ad cælum æter-
nitatemque conducit. Ideò forsitan Salomon ostia
templi interioris, quod sancta sanctorum nuncu-
patur, oleagina esse voluit. Olea misericordiæ signû
est; oleaginæ autem ianuæ quibus ad sancta sancto-
rum aditus dabatur denotant, per misericordiâ ad
vera sancta sanctorum, id est cælestem gloriâ, adi-
tum patere. Hinc etiam Christus è monte oliueti
cælos petijt; vt hinc Christiani discerent, è monte
misericordiæ per oliuarum montem designato, e-
odem se peruenturos.

Columba ad Arcam Noë rediens, *Oreamum o-
liuæ virentibus folijs detulit.* quo docemur, animas
columbinam sinceritatem imitantes, si cælestis glo-
riæ capaces reddi velint, viridem misericordiæ ra-
mum ore deferre oportere.

Quid

Quid amplius? Virtus hæc sola nos à tyrannide ac diaboli laqueis immunes præstat, atq; idè eam Oecumenius oleo, quo veterum athletæ vngebantur, ne ab aduersario constringerentur, comparare non dubitauit. nam quemadmodum vrctus nonnisi ægrè constringitur, ita quoque animæ si caritatis & misericordiæ oleo vnctæ sint, facillimè demonum laqueos & manus euadunt, ac nonnisi difficillimè ab iisdem capiuntur. Ideoq; Augustinus alibi exclamat, *Antefores gehennæ stat misericordia, & neminem permittit in carcerem mitti.* Chrysostomus verò per regiam hanc virtutem vitam æternam emi posse putat, aitque hoc in mundo nundinas habere nos facundissimas, in quibus aliquot operum misericordiæ nummulis, infinita Dei misericordiâ coëmere ac lucrari liceat; misericordes enim misericordiâ consequuntur. Longius æquo materiam hanc prosecutus sum, inq; misericordiæ laudes latiùs excurri, quòd Euangelium hodiernum nonnisi Misericordiam contineat & completatur; in quo Dominus cum suis agens, hac eos sententia ad misericordiam exercendam adhortatus est, *Estote misericordes, sicut Pater vester misericors est.*

Lib. 50. de
miliarum
homil. 39.
Hom. 5. de
penitentia.

Quam cùm hodie in manus sumpserim, pluribus de eadem misericordia acturus sum: deinde ostendam, peruersa ac temeraria iudicia esse fugienda, iniuriasq; ex animo remittendas; quæ omnia & ad opera misericordiæ referri queunt.

Principio igitur, tanti semper veteres, etiam barbari & à omni humanitate alieni virtutem hanc fecere, vt quicumque hac careret, vita eum humana indignum, at potius ferinum, putarent, eaq; è mundo ablata, vitam mortali-

Capitolinus
in Antonino.

Lomas,

S. Bonauen-
tura lib. vii.
S. Franc.
cap. i.

Misericor-
dia pro iu-
stitia acci-
pitur in
scriptura.

2. Cor. 9.

lium nequaquā posse cōsistere arbitrarētur. Testa-
tus hoc est M. Antoninus Verus Imp. Romanorum
dicens, *Inhumanum est humanis casibus & calamita-
tibus non ingemiscere.* & meritō, quicumque enim
malis alterius non condolet, nā ille vita hominis
indignus est. Martianus item Imp. dicere solebat,
veras & certas eas demum diuitias esse, aliena non
rapere, sed sua indigentibus elargiri. S. Franciscus,
magnus ille Minorum Patriarcha, dicebat vt plu-
rimum, amoris Dei misericordiam velut pararium
ac proxenetam esse, & eleemosynas dilectionis
conciliatrices: censebatque eos verē prodigos &
cum honore prodigos appellandos, qui sua in pau-
peres profunderent, stultos autem & fatuos, qui a-
morem Dei opibus pecunijsque, auaritia quadam
diabolica excecati, postponerent.

Tanta siquidem virtutis huius excellentia &
splendor est, vt misericordia, eleemosyna, san-
ctitas, iustitiaque pro vna eademque virtute sine
ullo discrimine, in sacris litteris capiantur. Pro-
uerbiorum enim cap. xxi. vbi vulgata legit, *face-
re misericordiam & iudicium magis placet Deo quā
victimæ*; septuaginta legunt, *facere iusta*; & Rabi-
ni, *facere iustitiam*. Atque hæc est ratio, quod mise-
ricordia & eleemosyna velut iustitiæ ac sanctita-
tis omnis primitiæ sint; ideoque Paulus eleemosy-
nam *frugem iustitiæ* nuncupat. nam vbi misERICOR-
dia locum non habet, ipsa quoque sanctitas & iu-
stitia habere non potest. Ecce & aliam. Quicumque
in proximum misericordiam ostendit, unicuique
quod suum est, reddere videtur, quod iustitiæ in
seipsum essentia est: humanitas namque quæ ei na-
turalis est ac congenita, iure suo humanitatem ac
compassionem in pauperem exigit, quoad illius su-
stentationem, & in Deum ipsum, qui hoc quodam-
modo

modo exigere videtur dicens, *Quod vni ex istis fecistis, mihi fecistis*. Sed ad propositum.

Maub. 25.

Ipse quoque Deus singulares misericordiam confectantibus elargiri solet gratias ac dona, eamdem verò exosis plurima denegare: id est fouet & complectitur misericordes, inhumanos verò corripit ac castigat. Hinc Osee Propheta, *Ablactauit eam quæ erat absq[ue] misericordia*, synagogam videlicet, quæ quod immitis & immisericors in pauperes existisset, à Deo ablactata fuit, id est, à suauissimo illo diuinæ consolationis lacte, quo hætenus enutrita fuerat, violenter abstracta, ac diuinis gratijs donisque cælestibus destituta. Nemini porro mirum videatur, verbo *Ablactauit* Prophetam hic vsum. legimus enim in Genesi, *Ego Deus omnipotens*, vel, vt Hebræi legunt, *Ego Deus Saddai*, id est *Deus, qui habet vbera*. ideoque in Canticis sponsa ait, *Osceletur me osculo oris sui, quia meliora sunt vbera tua vino fragrantia vnguentis optimis*. Mirum autem, spōsum ab vberibus hic laudari, quod ineptum & præter decorum videatur, cum viri ab vberibus laudari non soleant. Sed magnum hic mysterium delitescit. Vbera namque sponsi, id est Dei, sunt sublimia illa dona ac consolationes diuinæ, quæ animā magis quàm omnes sæculi voluptates, quæ per vinum denotantur, delectent: ab his porro vberibus ablactati sunt, qui in proximum immites sunt, neue opera misericordiæ exercent.

Osee I.

Genes. 16.

Cant. I.

At non modò benedictionibus suis inhumanos hos & immites Deus priuat, sed grauib[us] sæpenu-merò poenit in eos animaduertit. Recordemini obsecro, *agite* illius catastrophes, quam diues ille Euangelicus perpeffus est, quam impulsore Augustino hoc in theatro producam: *Memeto*, inquit, *quid purpurato diuiti contigerit, qui non ideo dam-*

Lib. de consuet. vit.

natus est, quod aliena tulerit, sed quod egenti pauperi sua non tribuerit, & in inferno positus ad petenda minima peruenit, qui hic parua negauit. Vnde efficere possumus, immisericordibus infernum, misericordibus patere cælum. Quod & Hieronymus Epistola ad Nepotianum his verbis confirmat: *Non memini me legisse mala morte mortuum, qui libenter opera caritatis exercuit; habet enim multos intercessores, & impossibile est multorum preces non exaudiri.* Idèd Euangelium hodiernum suadet, opera misericordiæ vt exerceamus, quo Patri cælesti similes efficiamur, & in corpore constituti ad diuinitatem quàm proximè accedamus, *Estote misericordes, sicut Pater vester misericors est.*

Ephes. 5.

Ioan. 8.

Egregium & sublimem hinc conceptum eruam. Doctor ille Angelorum, verbum illud æternum & infinitum, non vult nos patri suo potentia & virtute pares esse, hoc namque Luciferum eiusque sequaces ad tartara præcipientes egit; nec etiam sapientiâ; Eux namque hoc ruinæ & interitus omnium nostrum causa fuit: sed sola misericordia. Quod alludens, ad Ephesios Apostolus, ait, *Estote imitatores Dei, sicut filij carissimi:* & Christus in Euangelio Iudæis ait, *si filij Abrahae estis, vt ipsi de vobis affirmatis, opera Abrahae facite: patrem quippe sequitur sua proles.* Vnde Aeneas filium Ascanium, quo eum ad fortiter agendum animaret, his verbis allocutus est;

Disce puer virtutem ex me, verumq; laborem: & Te pater Aeneas, & auunculus excipiet Hector.

Christus verò alijs, *Estote misericordes, sicut Pater vester misericors est.*

Quorum

Quorū hic geminus sensus est, Nisi misericordiam exerceatis, & Pater eam vester exercet, degeneres estis, ab eiusque natura nimium quantum deflectitis; qui verò inhumani sunt, & ad omnem crudelitatem assueti, nullamque pietatem præferunt, nobili hoc & egregio filiorum Dei, imò & Christianorum nomine penitus indigni sunt, imò eodem & priuari merentur. Testatur hoc ipsum & Prouerbialis ille versus,

*Dedecus est natis, claros habuisse parentes,
Ni studeant illis moribus esse pares.*

Val. lib. 3. c. 5

Cn Scipio, Scipionis Africani filius, cuius è rebus bellicis comparata gloria totum compleuit orbem, cum à paterna virtute rebusque gestis degeneraret, vitaque inhonesta graue tam nobili familiæ dedecus & ignominiam inureret; affines & amici hoc ipsum indignè ferentes, annulum, cui Africanus Pater insculptus erat, ei detraxerunt, quasi imagine parentis tam nobilis indignus, qui virtutes, fortitudinemque non æmularetur.

Illi ne igitur tam honorabilem ac nobilem adoptionem merentur, vt filij Dei nominentur, qui proximo misericordiam exhibere detrectant? an non potius eodem velut indigni priuandi?

Magnus Alexander pullus ille Martis, cum adolescentem eiusdem secum nominis, sed non eiusdem animi ac roboris vidisset, his eum verbis increpauit: *Adolescens aut nomen aut mores imitatio.* *Maximus
serm. 4. de
fortitud.* nam nobile illud Alexandri nomen ac vitium non coeunt, nec se mutuo ferunt. Id ipsum tibi ô Christiane, qui à misericordia alienus es, inhumanus es, immitis es, Dei tamen filius dici appetis, dictum velim, aut mores tibi aut nomen mutandum. Christiani namque nomine indignus est,

est, qui barbarorum consuetudinem & agendi rationem imitatur, & à misericordiæ operibus abhorret. *Estote ergo misericordes, sicut Pater vester misericors est.*

3. Reg. 7.

4. Reg. 25.

2. Paral. 3.

Ierem 32.

Rupert. in 3.

Regum.

Misericordia & iustitia columnis comparantur.

Psal. 24.

Apoc. 4.

Misericordia similis Iridi.

Psal. 124.

Mentio sæpius in sacris litteris habetur duarum columnarum quas Salomon rex ante templi introitum constituit, de quibus ita Paralipomenon auctor locutus est, *Ante fores templi fecit Salomon duas columnas, quæ triginta quing. cubitos habebant altitudinis.* Scio Hebræos, per has columnas, vt testatur Liranus, firmitatem & fortitudinem regni Dauid designare, sed Rupertus per easdem, duas virtutes intelligit, misericordiam & iustitiam, confirmarique opinionem suam ait verbis illis Canticorum, *Crura eius columna marmoreæ, quæ fundata sunt super bases aureas.* Nam vt pedum crurumque auxilio incedemus, ita Deus misericordia & iustitia; iuxta Psalmographum, *Vniuersa via Domini misericordia & veritas.* His duabus, inquit Rupertus, *columnis tota domus incumbit, totum sacre scripturæ innixum est adificium.* Hæc sunt diuinitatis crura, hisce hominem pedibus niti par est, his se basibus fulcire, iustitiæque ac misericordiæ omnes actiones velut condimento suauissimo temperare, quò Patri æterno se parem exhibeat; nam docuit olim Iesus, *Estote misericordes, sicut Pater vester misericors est.*

Vidit Ioannes olim thronum Dei iride conuestitum: quod emblemata diuersimodè exponitur. Ioachimus enim per iridem hanc spiritum Sanctum intelligit, qui auxilio suo Ecclesiam protegit, suæque tutela eandem quodammodò circumcingit; idque ex mente Dauidis dicentis, *Mentes in circuitu eius, & Dominus in circuitu populi sui.* Richardus autem de S. Victore, cum sciret iridem arcus figuram exprimere, atque hoc belli signum esse, censet hic

Iudici-

Iudicium designari; iride autem thronum cingi vult, eò quòd iudex tam illos qui à dextris quàm qui à sinistris futuri sunt dijudicabit. Beda per iridem hanc agmen sanctorum Cælitumque intelligit, qui idcirco thronum ambire dicuntur, quòd precibus suis & intercessione circum Ecclesiam excubent, eamque vndique defendendo protegant. Sed Scopum hi mihi visi sunt tetigisse, qui per arcum hunc diuinam misericordiam exponere conatur, eo quòd iris à multo iam tempore diuinæ misericordiæ & clementiæ symbolum sit, qua thronus Dei circumcingitur, quod eam vbique locorum ac nullo non tempore exerceat, & non nisi mera misericordia sit. De quo Euangelium hodiernum ait, *Estote misericordes, sicut &c.*

Et sanè Deo ex essentia proprium est, misericordiam hominibus ostendere: ideoque veteres, vt delinquentibus spem veniæ obtinendæ ingererent, Deorumque suorum benignitatem insinuarent, eorum statuas & imagines vt plurimum oleaginas fingeant. Vnde Cartharius refert, Iouis simulacrum quamuis ex auro & marmore factum esset, olea tamen à Romanis semper coronatum fuisse, quòd arbor hæc verum misericordiæ symbolum sit. Milesij quoque cum oleam quandam sacram inscij succendissent, oraculum consuluere, nū quid mali ob violatam arborem respub. eorum incurreret; respondit, eò quod misericordiæ & benignitatis symbolum abstulissent, egregia & barbara crudelitate eos diuexandos. Deus igitur misericordiæ Deus est, & totius benignitatis auctor, nostrum porro est eandem, vt à Deo profectam, imitari. Vnde Euangelium, *Estote misericordes, sicut &c.*

Sunt autem plurima quæ in nobis virtutis huius amorem excitent, nosque ad eius exercitium exstimulent;

Proprium
Deo est mi-
sericordem
esse.

Lib. de ima-
gin. deor.
fol. 314.

Valerianus
Pierius lib. 9
Hierogl.

Plurima
incentiua
quæ nos
ad miseri-
cordiam
excitent.

I.

mulent; productis prægnantioribus cetera præteri-
bo. Misericordiam homo proximo suo exhibeat,
vt eandem ab illo suo etiam tempore vicissim
experiatur; nam homo natus de muliere, breuique
viuens tempore repletur multis miserijs, pluri-
misque calamitatibus obnoxius est. An non igitur,
cùm fortunæ inconstantia subiectus sit, & calami-
tatum variarum in mundo occurrentium scopus,
misericordiam proximo demonstret, eiusque ino-
piæ necessitatiue succurrat necesse est, vt, cùm ad
easdem angustias redactus est, similiue miseria iac-
cet, immersus, eiusdem benignitatem promptam
paratamque inueniat.

II. Secundò, quòd hoc ipsum Deus præcipue à no-
bis omnibus exigat, nihil enim tam in veteri quàm
in nouo Testamento inculcat frequentius, quàm mi-
sericordiam, & magni criminis loco habendum pu-
tat, eandem negligere, barbariemque induere. Ad-
eò vt Propheta Ezechiel omnem Sodomitarum mi-
nam, misericordiæ neglectui putarit adscribendâ:
Ezech. 16. *Tenebant, inquit, panem & omnia bona terra, & non
Matth. 14.* *extendebant manum ad dandum pauperi:* Hinc Chri-
stus Redemptor noster cùm quemdam aridam ma-
num habentem inuenisset, & ille sanitatem postu-
laret, iussit Dominus eum manum extendere, quo
facto sanitatem consecutus est. Quem locum qui-
dam exponens ait, *Nulla res tantum valet, ad recipi-
endam salutem quàm aperire manum, & dare ele-
mosynam.*

III.

Misericor-
dia etiam
inter ani-
malia repe-
ritur.

Tertiò quòd & multa animalia ratione & in-
telligentia destituta in alia benigna sint & cle-
mentia. In quo grauitè culpandus est homo, qui
& iudicio & ratione præditus, inhumanus ta-
men & durus est. Quod cum Iob Propheta mira-
retur,

retur, eundem ad animalia, à quibus misericordiam discat, destinat: *Interroga iumenta, & docebunt te; volatilia cali, & indicabunt tibi, loquere terræ, & respondebit tibi, & narrabunt pisces maris &c.* Perinde ac si dixisset, Desere celebres illas Philosophorum academias, ô homo, & scholas illas sublimium magistrorum; adi potiùs naturalia bestiarum seminaria, illas interroga, ac quí vitam instituire & misericordiam exercere debeas, te docebunt. Primò ad bestias terræ nos mittit, atque illas hominai exemplo esse posse, quo erga proximum benignum se exhibeat. quod præclaris iam exemplis confirmabo.

Elephantes cùm turbulentū ac præceps aliquod flumen tranare parant, robustiores & valentiores in aquam se coniiciunt, eiusque impetum frangunt, vt qui imbecilles sunt, nullo negotio flumen traiciant, fortiorumque robore adiuti, in continentem perueniant. Adhæc qui elephantorum venationi incumbunt, quo eosdem incautos opprimant, in viarum angustijs fossas occultas ducere, easque virgultis cooperire solent, vt in easdem delapsos constringant. Quam fraudem cùm elephanti perspectam habeant, sciantque sine discrimine se hæcce technas non posse euadere, omnium fortissimus in fossam se deiecit, vitæque se discrimine exponit, vt ceteri dorso eius velut ponte vtantur, itaque omnes incolumes transmittat. Ceteri deinde cùm iam transierint, arborum ramos proboscide sua deiciunt, eosque in fossam coniiciunt, vt ijs socius insistens tandem emergat, summaque deinde nituntur opum vi, vt quam priùs benignitatem experti sunt, eandem re ipsa reddant.

Aelianus li.

12. variar.

Elephantum pietas

Idem lib. 8.

cap. 14.

Item Leo-
nis.

Leo animalium fortissimus, quamuis furorem & crudelitatem à natura habeat, eandem tamen misericordiæ melle temperat & condit. numquam enim parvis animalibus inhiabit, nisi fame propemodum enecetur: sed varia semper eum animalia sequuntur, quibus cum ille prædam si quam rapuerit communicat, ac velut princeps generosus hos vt parasitos & clientes prædæ suæ epulis enutrit. An non igitur Iob meritò nos ad bestias terræ mittit, quo misericordiam ab ijs discamus, *Interrogaumenta, & docebunt te.*

Auium be-
nignitas.

Aues quoque cæli & pisces maris nobis vt pædagogos tribuit, *volatilia cæli, & dicent tibi*: ipsæ namque animalia terrestria in misericordia longè superant. Ciconiæ parentes senio confectos educant, & si quando in aliam regionem transmigrare oportet, humeris eos suis sustentant, ne forte in via deficiant. Pelicanus, vt paruulos enutriet, sese

Lib. 3. ca. 41.

euilcerat, rostroque pectus terebrat, quo sanguine eos proprio pascit. Coruus, teste Aeliano, cum præ senectute prædam confectari nequit quæ pullos educet, vitæ suæ prodigus seipsum, miserando profectò exemplo, in prædam & cibum offert. Ad

Idem lib. 1.

c. 19. & lib.

II. cap. 12.

pisces iam deueniamus. Tradunt Delphinum, si quando cum paruulis alimenti conquirendi ergo per mare diuagatur, & aliquem eorum à piscatore capi contingit, horrendo eiulatu edito ceteris fugam suadere, cymbæque deinde piscatorem appropinquantem, circumquæ paruuli carcerem quodammodo obambulantem, in casses se piscantium ultro induere, seipsum in prædam dando, quò capto paruulo adsit & succurrat. Refrunt, eosdem delphinos, si quando aliquem ex illis piscatores attraxerint, magno coacto agmine & impetu scaphâ cui socium iniecere, circumcingere & impetere,

adeò

adeò vt piscatores, nisi cymbam & se in extremum periculum conijcere velint, captiuum reddere cogantur: quo reddito omnes mox læti ad stationes redeunt suas. Adhæc, si quem eorum *Idem.* mori contingat, eum vnanimis magno luctu tristitiaque signo edito deferunt vt in abyssu aliqua profunda sepeliant: itaque tum in mortuos tum in viuentes misericordiam declarant. *Lib. 12. ca. 6.*

Ad terram denique nos mittit, *Loquere terra & respondebit tibi* ad propositum. Quæ verba Ambrosius exponens adhortatur homines ne hac in re ab elemento sensus experte se superari patiantur. considerent inquam, vt terra frugibus, quas effundit & educat, haud vtatur, sed in hominum vsum, alimentum, necessitatēque communem easdem abundantissimè suppeditet. Non est, mihi credite auara, aut tenax, sed benigna, larga & prodiga, nihil vt sibi seruet, omnia autem hominibus elargiatur. Sed valeant iam animalia, quorum occasione à proposito deflexi, ad quod iam reuertor.

Terræ benignitas.

Quarta, quæ nos ad misericordiæ opera existimet ratio, est ipsa merces & longissima dati cōpensatio. Solet enim Deus, eos qui in pauperes eleemosynas elargiuntur, eorumque necessitati succurrunt, singulari quadam ratione remunerari, eleemosynamque exiguam amplissimo præmio donare. Vnde egregiè mihi Sapiens scripsisse visus est, *Alij diuidunt propria & diuiores fiunt, alij rapiunt non sua & semper in egestate sunt*: quod quotidiana quæ ob oculos versantur exempla manifestum reddunt. Idem alio in loco amplioribus verbis asserit, *Honora Dominum de tua substantia, & de primitiis omnium frugum tuarum da pauperibus, & implebuntur horrea tua saturitate, & vino torcularia tua redundabunt.* At hæc nonnisi

IV.

Prov. II.

Prov. 3.

verba, iam reipsa & exemplis demonstrabo.

3 Reg. 17.

Vidua Sarephthana eò quòd Eliæ Prophetæ in necessitate cõstituto, magno caritatis affectu succurrisset, benedictionem à Domino consecuta est, adeò vt paulum quod habuit olei & farinæ, toto siccitatis tempore, non fuerit imminutum, & à Domino audire meruerit, *Hydria farina non deficiet, nec lecythus olei minuetur vsque ad diem in qua Dominus daturus est pluuiam super faciem terre.*

Paul. Diacõ. Imperator Constantinopolitanus Tiberius lib. 6. cap. 3. cùm omnia Imperij insignia & ornamenta in pauperum vsus conuertisset, à sciolis quibusdam, deq; rei publicæ nimis anxie necessitate sollicitis, vt largitionis finem faceret, ne quid detrimenti Imperium caperet, admonitus est. Ipse verò nihil cõmotus heroicè & constanter respondit, *Deus non deerit fisco nostro.* Atque ecce, haud multo interiecto tempore, cùm in palatio obambulare, mar-moreum lapidem ad pedes vidit crucis signo notatum; tolli hunc quamprimum iubet, ne redemptionis nostræ signum diutiùs pedibus proteratur. Sed illo sublato apparuit & alius; & hunc cùm tolli iussisset, apparuit & tertius, eisdem characteribus notatus; quo sublato thesaurum infiniti pretij reperit, quem deinde in pauperum vsus maiori liberalitate erogauit.

Cap. 185.

Historia
memorabilis.

Simile in Prato Spirituali, qui liber in varijs Concilijs œcumenicis approbatus fuit, exemplum refertur. Christianam quamdam ethnicus in vxorem duxerat, moribus & vita dissimilem, sed tamen pauper pauperem. Meritus igitur cùm nummos aliquot in fœnus exponere vellet, ait vxor, vt Deo Christianorum eosdem daret, neque enim melius maiorique cum fœnore

noe eosdem exponi posse. Hic cum ille peteret, vbinam Christianorum Deus reperiretur; manu eum vxor ad templum duxit, vbi cum magnam pauperum & egenorum cateruam reperisset, ait, His nummos tuos trade coniux carissime; & Deus noster hos velut sibi datos interpreta-
bitur, (omnes namque quos vides ad eum spectant) ipse foenus largissime & certissime persoluet, imò quod dedisti duplicabit, nec est quod vel obolum è nummis tuis perdere vereare. Obsequitur maritus vxori: verum cum necessitas grauis deinde ingrueret, adit vxorem, debitum & foenus exposcit, iam enim tempus aduenisse quo ijs opus haberet. Illa virum solari, bonoq; animo fit hortari; suadetque eodem vt se conferat, quo prius, cum nummos in pauperes erogaret. Adit ille templum, atque omnem in partem circumspiciens, præter pauperes nihil videt: donec oculis in terrâ deiectis aureum conspicit; quo cū domum reuersus, vxori, rerum necessariarum comparandarum ergo, eundem tradidit. Forum illā adiit piscarium, piscem coëmit, quem cum euisceraret, lapidem pretiosum in ventre reperit, quem eum trecentis aureorum millibus vendidisset, largo eleemosynarum remuneratori Deo immensas gratias egit. Eleemosyna igitur diuitias foenore duplicato reddit, ac sine vllò dispendio. Testatur id Salomon dicens, *Fœneratur Domino qui miseretur pauperis, & vicissitudinem suam reddet ei.*

Vltima quæ nos ad misericordiam innitet ratio est, vt cogitemus, opera misericordiæ in die iudicii potissimū examinanda, nullosq; puniēdos grauius, quàm qui eadem neglexerunt. Dicit enim, ceteris criminibus quodammodò sepositis, *examina-
bit.*

- Matth. 25.* Iudea velut expostulans & indignans, *Esurivi & non dedisti mihi manducare, nudus fui, sitivi, in carcere fui.* Quibus Iacobus Apostolus accedat dicēs, *Iudicium sine misericordia ei qui non facit misericordiam*, sed in proximum immitis & inhumanus est. E contrario verò merces amplissima proponitur ijs qui eadem exercuere, *Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur.* Eia agite, *estote misericordes, sicut Pater vester misericors est.* Sed nondum hic sistimus, aliud orationis membrum iam prosequamur: *Nolite iudicare, & non iudicabimini.*

Deus temerè iudicantes castigat.

- Ioan. 7.* Cum Dominus ad misericordiam Apostolos, & cum ijs nos ipsos adhortatus esset; iniuriarum etiam obliuisci eos voluit, vindictam deponere, & omnia temeraria aduersus proximum iudicia abhorrere; hæc siquidem omnia Caritati maxime repugnant, iræ impetum sapiunt, nihilque cum misericordia commune habent: & inprimis finistræ opiniones ac iudicia, id est, iudicia in proximi præiudicium lata leui tamen coniecturæ nitentia. Vocat ea Scriptura iudicia secundū faciem, & exteriorē proximi agendi rationem. Ita nempe in Euangelio Ioannis vocantur: *Nolite secundum faciem iudicare, sed rectum iudicium iudicate.* Ille nempe malè & perperam iudicat, qui non nisi ex signis exterioribus aduentitijsque iudicat; sed si quid iudicatis, rectè & è rerum natura iudicate.

Leuit. 13.

Leprosū septem diebus à ceterorum hominum consortio segregari voluit Deus, ut interea sacerdos, cuius erat inter lepram & lepram discernere, maturè deliberaret, ac tum denum iudicium ferret, ne quid temerè & præcipitanter ageret. Noluit primo, aut tertio, aut quinto eum die de morbo iudicare, sed ad finem septimanæ, ne præci-

præcipitatum iudicium à vero iustitiæ trami-
te eum cogeret deflectere. Docebat hic my-
sticè Deus, eum qui proximi vitam vitiaque quæ
velut lepra spiritualis sunt, dijudicare voluerit,
iudicium suum ad aliquod debere tempus suspen-
dere, nec si quod in eo reprehendendum occurrit,
primo id die reprehendere oportere. Si hanc in
discernenda lepra olim in sacerdotibus præcipi-
tationem reprehenderit Deus, maiori profectò
ratione eandem in lege Evangelica reprehendet,
ac præsertim in nobis, quibus nulla nec auctori-
tas, nec in iudicanda lepra interna id est vitijs &
imperfectiõibus proximi, ius datum est. Audia-
mus verba cautionis, *Nolite iudicare, & non iudi-
cabimini.*

Existimat impius omnes sibi in impietate pa-
res existere, atque idè in iudicando fallitur, mi-
nusque se temerarium ostendit. Hinc Nero quòd
illicitis & impudicis amoribus teneretur, omnes
ijsdem teneri existimabat, & neminem dari posse
qui concupiscentiam refrænaret, naturæque im-
petus compesceret. Omnes videlicet iniquo ine-
ptiarum pondere pensabat. Est hoc nempe impijs
solenne, omnes vitæ suæ vitiorumque vlna dime-
tiri. Ecclesiastes auctoritate hoc sua confirmat,
In via stultus ambulans, cum ipse sit insipiens, ceteros Eccl. 10.
putat insanire. Exempli loco seruiat Vagao Holo-
ternis amorum pararius, & ad omnem libidinem
parandam idoneus: cum enim videret Holofer-
nem præter consuetudinem somno distineri, cre-
debat eum Iudith viduæ amplexibus frui & ijsdè
inebriatum surgere non posse. Credebat ecce eam
lasciuam, & Duci pudorem suum prostitutum ve-
nisse, qua nulla tamen in Israël, forsitan in mun-
do, castior & honestior poterat reperiri, *suspi-
catur*

batur enim illud cum Iudith dormire. Hæc scilicet sunt vulgata hominum iudicia, sed quæ omnia semper in deterius interpretentur.

Luc. 7.

Luc. 18.

I. Reg. 10.

Simon Leprosus Phariseus perperam de Magdarena iudicauit, cum eius impudentiam tacite & in animo castigans, eam temerariam censuit, ac velut peccatricem despexit. Iudicauit etiam secundum faciem alter ille Phariseus, cum conspicato in templo Publicano, eiusque delictis sibi propositis, cum ut peccatorem alienorumque bonorum inuasorem tenuit. Vniuersa Respub. & Principes Ammonitarum, iudicio temerario assueti, numquam in animum inducere potuerunt ut crederent, Dauidis legatos amicitiae & foederis ineundi ergo, regisque ob mortem patris afflicti recreandi, venisse; verum eos mox ut exploratores habuere, summaque contumelia & ignominia affectos domum remisere. Semper igitur qui nequam est, nequiter de proximo iudicat.

Temeraria iudicia cucurbitulis medicorum similia censentur.

Cucurbitulae quas medici male affectis corporibus applicant, quidquid mali in corpore sanguinis est, attrahunt; bonum verò & incorruptum humorem, qui ad vitam sustentandam sit necessarius, relinquunt. Similes his esse dixerim impios & nefarios homines, vitæ enim proximi, suspicionibus suis deprauatis, temerè inherentes, virtutes & quidquid laudem & honorem meretur relinquunt, vitia verò omnesque quæ circa cutem supernatant imperfectiones exsugunt & attrahunt. Solent porci & sues, sordibus natum animal, non nisi in Luto fimoque volutari, & in solo coe-

no volutabroque voluptatem sentire: similes Maledici his maledici sunt; sordes proximi rostro suo porcis cō- & lingua semper effodiunt ac rimantur, vitia parantur. que eius semper excutiunt, ac nonnisi cœno peccatorum delectari videntur.

Qui nihil quod domi agant habent, per plateas vagari, atque otiosi obambulare in compitis solent, omnia intuentes, ac singulorum defectus diligentissimè norantes. Ita qui quod in conscientie suæ penetrati agant nihil reperiunt, & circa vite morumque propriorum statum negligentes sunt; aliorum vt plurimum vitam arrodere, in eorum inquirere vitia & de proximi negotijs temerè admodum dijudicare consueverunt. Hæc Plutarchus, cuius sententiam *In Politicis* Sophronij auctoritate confirmabimus; Refert hic in prato spirituali senem quemdam Anachoretam, cum ab alio iuniore interrogaretur, qui fieret, vt in iudicando, ad eò præceptum esset, inque aliorum fratrum vitijs inquirendis ita sedulus; respondisse, Eò quòd te ipsum nondum planè perspectum habeas. Qui enim seipsum accuratè intuetur, moresque proprios dispicit; in aliorum defectus oculos non conijcit, suaque inquirens de alijs minimè sollicitus est. *Nolite igitur iudicare, & non iudicabimini.* *cap. 134*

Vbi porro charitas & misericordia locum habent, praua iudicia excluduntur, neque enim benè conueniunt, aut in vna sede morantur. Mercatores qui societatem inierunt, tam aduersitatis quàm lucri esse debent participes, & si bono frui simul velint, debent & malo. Idipsum in omni fidelium societate ob-

Pfal. 118. seruetur. Nam quemadmodum charitate aliorum nobis bona, propria redduntur, eorumque felicitatis participamus, iuxta Psalmographum, *Particeps sum ego omnium timentium te*, atque ita infinitum quid lucramur: ita misericordia aliorum nos calamitatum participes efficit, proximorum nos miseras non secus ac nostras experiri cogēs. *Rom. 12.* Suadet hoc Apostolus dicens, *Gaudete cum gaudentibus, flete cum flentibus*. Idem ipse Corinthijs scribens hunc in modum locutus est, *Sicut socij passionum, ita & consolationum*. At omnis hæc sancta societas per temeraria iudicia dissoluitur, quæ ab anima maleuola & parum amica, ipsas quinetiam virtutes deprimente, vitiaque exaggerante profiscuntur. Nullos autem inter omnes Christianos hisce deteriores reperire est.

Simile. Qui sordes totius vrbs conuehunt, & coenum coaceruantes exportant, vilissimi mortalium ac non nisi capite censi in benè morata repub. habentur. Ita inter Christianos ij viles & velut propudium ac peripsema habendi sunt, qui falsis rumoribus nimium creduli, ac temerè suspicantes, domos alienas conuerrunt, eorum vitæ sordes congerunt, omniumque naribus exponunt. *Nolite igitur iudicare, & non tud cabimini.*

1 Cor. 13. Vera porro misericordia nihil de proximo mali loquitur aut cogitat; nam *caritas*, teste Apostolo, *non cogitat malum*. Ideò Adam, quamdiu in innocentia statu permansit, nuditatem suam non agnouit, at mox vt peccauit, eandem agnoscens erubuit. Ad eundem etiam modum, animæ charitate plenæ & innocentia vitæ laudabiles, nuditatem & peccata aliorum videre nequeunt; sed eadem excidentem, facillimè agnoscunt, perspicaciterque eorum vitia intuentur.

Aesopus

DOMIN. I. POST PENTECOST. 25

Æsopus fabulator dicere solebat duplicem
omnes nos manticam gestare, vnam ante oculos, alteram à tergo; in hac nostra nos vitia gerere, quæ videre nequeamus, sed in illa proximi, quæ semper præ oculis haberemus. Vnde Poeta sæculi sui mores satyra mordaci perstringens,

Æsopi dictum.

Siobani ser.

23. de am-

re sui.

Perf. sat. 4.

Vt nemo in sese tentat descendere, nemo:

Sed præcedenti spectatur mantica tergo.

Efficere vult, eam sæculum nostrum labem occupare, vt omnes vitam proximi inspiciant, inque eius vitia inquirant; quod ob defectum caritatis & misericordiæ euenire saluator innuit, *Nolite iudicare, & non iudicabimini.*

M. Cicero maleuolorum mores castigans, proprium stultitiæ esse ait, aliorum vitia cernere, & suorum obliuisci: cui Gregorius Magnus in Moralibus suffragatur, *Stulti tanto intensius de alieno iudicant, quanto sua profundius ignorant.* Quantum porro peccatum hoc animæ detrimentum adferat, quantum periculi creet, quantaque poena ipsum maneat, dici vix potest.

Lib. 3. Tusc.

Quæst.

Psalmographus hoc peccatum detestatus, initio Psalterij Dominum rogat, vt iniquos hos iudices dijudicet, postquam iam dixisset, os eorum sepulchrum patens esse: *Sepulchrum patens est guttur eorum, linguis suis dolosè agebant; iudica illos Deus. Decidant à cogitationibus suis, secundum impietatem eorum expelle illos.* Maledici ecce os sepulcro mortuorum ossibus pleno, ac tetrum odorem exhalanti comparat: adeò vt proximum tam viuum quàm mortuum in ore suo velut in sepulcro condant; id est bonos iuxta ac malos sine vlllo discrimine, maledicentiæ & conuitiorum aculeo, proscindant.

Psal. 5.

Raguel, Tobix iunioris locer, cum septem Sare

Tob. 8.

Insignis
conceptus.

Psal. 139.

*Plato in Cra-
tylo.*

maritos ab Asmodæo postridie nuptiarum inter-
fectos vidisset, & iam metueret ne idem Dobiz
nōuo suo genero contingeret, ipsa nuptiarum no-
cte, seruos tumulum præparare voluit, in quē in-
ferretur; quin & postridie mane ancillam in tha-
lamum immisit, quæ videret, num & hic, instar
aliorum, exspirasset. Dic mihi Raguel, cur tu-
mulum paras nondum mortuo, cur sepulchrum
viuenti exstruis? Respondentem audire videor,
Eo quod omnes qui ad feminam hanc introitum
habuere, mortui sunt: à quo casu nec hunc immu-
nem fore arbitror. Sed audi, annon te falli posse
putas? An, hunc, vt differt moribus, ita etiam mor-
tem diuersam habere posse negas? Sed quid? om-
nes priores sepelire solebat, & hunc similem fu-
turum credit. Idipsum & calumniantibus male-
dicisq; accidit: cū enim soleant imperfectiones
& delicta proximi sepelire; tam bonos quàm
malos, sine vllō discrimine, tumulo suo condunt. &
iniustitiam nimis ah crudelem! Sed tu *Iudica illos*
Deus. Ceterum Psalmista eos iniustos, linguosos,
linguæque virulentæ viros appellat: *Vir linguosus*
non dirigitur in terra, virum iniustum mala capient
in interitu. Iniustos vocat, quod in proximum
iniqua iudiciâ pronuntient, vitæque eius causam
non rectè dijudicent. Linguosos autem quod
plures linguas habeant, atque omnibus prope-
modum membris loquantur, oculis, signis, nu-
tu, gestibus, & omnibus denique sensibus; vel
quod de omnibus tam bona quàm mala promi-
scue, sine vllō discrimine effutiant ac garriant;
verum existimantes illud, quod fabulosum est, &
leuib; tantum coniecturis ac fallaci populi ser-
moni innititur.

Vete-

Veteres Aegyptij, vt quidem Plato ait, inter cetera Deorum suorum simulacra, Pana monstrôsâ quadam formâ exprimebant, qui infernæ capræ, supernæ hominis imaginem referebat, manibus verò organa gerebat; atque hac imagine vulgi sermonem & famam populi innuebant, quæ & vera & falsa esse poterat vti Pan & capra & homo. Ideoque non esse ei vsquequaque credendum nisi omnium vocum organa conuenirêt, & nisi veritas omniû voces in vnâ harmoniam temperaret, id est, nisi vnum omnes loquantur. Qui enim nonnisi vnius aut duorum sermone confirmatus, aut vulgi opinioni inpitens, de proximo iudicat & credit, linguosus & verè iniustus appellandus est. Atque idè *virum iniustum mala capient in interitu*, vel, vt Græcus interpretes reddidit, *mala venabuntur in interitu*; vel, vt Chaldæus, *Virum prauum & malignum, venabitur Angelus mortis & detruhet in gehennam*. Quibus omnibus iusta illa vindicta, quæ seriùs aut citiùs detractorem ac maledicum manet exprimitur; ac præsertim ea quæ in fine vitæ illi euenire consuevit. Psal. 62.

Dauid rex aduersus detractores falsaquæ iudicia iudicantes debacchatus, inter cetera quæ ijs irrogata vult supplicia castigationesq; , postulat vt *panantur sicut flamma quæ comburit montes*. Sunt siquidem in rerum natura *montes* qui flammâs ac cineres ex imis cauernis perpetuò eiaculentur; adeò vt quicumque eosdem videret, claustra inferni aut caminos tartareos se videre existimaret. Et si causam à Philosopho postules, cur Aetna, Chimæra, alijque montes semper exstuet, flammâsq; euomât; dicet id haud dubiè propter inclusas visceribus terræ sulphuris venas accidere

cidere, quæ ex aëre incensæ erumpunt, & per occultos illos meatus egredi conantur. Non secus etiam, cum videres hominem, cuius os, velut os inferni aut Vulcani antrum, flammæ choelæ, blasphemiarum, furorisque perpetuò eiaculatur, verbaque detractionis profert, & prauè de proximo iudicat; hæc est corruptis visceribus, interiusque latentibus sulphuris venis originem sumere credas velim.

Num. 12.

Cartharius
lib. de imag.
Deorum.

Cum Maria Moses & Aaron soror, eò quod cum ceteris aduersus fratrem murmurasset, lepra infecta esset, ait Glossa, anes pro eadem Deo in sacrificium oblatas esse. Aues garrulitatis & obmurmurationis, cuius se mulier hæc ream constituerat, symbolum sunt, atque idè scriptores aut Baccho picam, quæ garrulorum emblemata gerit, sacram fuisse: quæ cum pectore albicet, ac reliquo corpore nigra sit, maledicos optimè exprimit, qui pectus quidem candidum & animam sinceram exterius demonstrant, verbisque veritatem innotu præferunt, sed tandem, cum mendacium loquuntur, & iniquè de alio iudicant, nigredinem suam patefaciunt. Ideoque *Nolite iudicare, & non iudicabimini.*

Ecclef. 21.

Pictoris a-
licuius in-
dustrii pi-
ctura & in-
uentio.

Salomon cum doceret, quanta in dijudicandis alijs adhibenda esset cautela ac prudentia, ait, *Verba sapientis statera ponderabuntur.* Nam, ut in statera, si quando æqualia pondera sunt, momentum ipsum non prominet aut demergit, ita viri prudentis lingua nunquam nisi in prudentiæ partem propendere debet. Hinc pictor quidam non absurdè mihi pinxisse visus est, dum bilancem finxit, in cuius vna lance canem, in altera verò serpentem efformauit. Per canem latrantem ac sapius mordetem, linguæ libertatem denotans; per serpen-

serpentem verò, qui Mineræ custos & stipator erat, prudentiam significans. Si enim proximus interdum coarguendus & corripiendus est, magna id cum moderatione & prudentia fiat.

Genes. 31.

Si stateret huic Laban idololatra, & in generum suum Iacob idola illius auehentes iniurius, verba sua imposuisset, considerasset inquam quàm fidele ei obsequium exhibuisset; numquam libertatem in illum caninam exeruisset, furti eum & latrocinij coarguendo, *Cur furatus es Deos meos.* Si Assuerus rex iudicia sua in bilâcis partē in qua serpens erat, propendere fecisset, quando nimirum *Esth. 5.* Amanum tristitia & afflictione plenum in lectulo iacentem conspexit, lingua canina eum non proscidisset dicens, *Etiam me presente reginā vult opprimere.* Si Melitenses iudicia etiam sua bilanci huic imposuissent, quando Pauli brachio adherentem lacertam vidēre, numquam tam temerē de eodem dixissent, *Vtiq; homicida est homo hic, qui cum euasit de mari, ultio non sinit eum viuere.* Hinc benè orauit Dauid rex, *Pone Domine custodiam ori meo, & ostium circumstantia labijs meis, vt non declinet cor meum in verba malitiæ;* id est, obsecro Domine vt præceptum illud tuum obseruem, *Nolite iudicare, & non iudicabimini.* *Ast. 28.*

Vult adhæc misericordia, vt, quando quis in nos peccauit aut nos offendit, iniuriæ omnis obliuiscamur, *Dimitte, & dimittimini.* Chordam hanc ferit Paulus cum ad Ephesios ait, *Estote inuicem benigni, misericordes, donantes inuicem, sicut & Deus in Christo donauit vobis.* Magnam rō sicut emphasim habet, perinde ac si dixisset, si Deus qui Creator est Creaturis crānina condonat, an non potius creatura alteri creaturæ? si dominus seruo ignoscit, seruus conseruo non remittet iniuriā?

Misericordiæ quoq; genus est offensam remittere. *Ephes. 4.*

Deus

Deus si peccata grauissima obliuiscatur, homo leuissima delicta cur cupiat vlcisci, eorumque memoriam conseruare? Huc refertur poterit parabola illa Matthæi de seruo ingrato, *Serue nequam, omne debitum dimisi tibi, quia rogasti me: nonne ergo oportuit & te misereri conserui tui?*

Matth. 18.

Prudentis naucleri est, ventis sæuientibus cursum non prosequi, aut contra obniti velle, sed velis contractis eorum violentiæ cedere, ne quod fortè discrimen adeant. Christianus mundi huius mare enauigans hoc imitetur; ne resistat inquam iniquis & sæuientibus iniuriarum calumniarumque turbinibus, sed vela componat, & furorẽ contrahat, omniaque obliuiscatur: ne forte vindictæ aut odij tempestatibus agitatus infelix animæ naufragium patiatur. Hoc scilicet imperat Deus dicens, *Dimittite & dimittimini.*

Fabulantur Poëtæ, sub fabularum tamen inuolucris amplissima condentes mysteria, tricipitem Cerberum offâ melleâ ab Aenea datâ soporatum, ita vt inferos adeunti allatrare ausus non fuerit. Hoc quidem fabulosum, denotat tamẽ, choleram erudalem passionem esse, ac velut truculentum molossum, qui semper allatrando vindictam spirer, ac non nisi mellita offa, id est verbis blandis & placidis, misericordiamque spirantibus, soporari possit. Vnde Salomon, *Responsio mollis frangit iram.*

Prov. 13.

Psal. 128.

Propheta Dauid, suam vt patientiam in sustinendis proximorum iniurijs declararet, *supra dorsum*, ait, *meum fabricauerunt peccatores*. Notate hic, vt dicat *dorsum*, & non *pectus*; eo quod peccatores pios non in pectore sed in tergo solummodo

modo feriant; omnia enim hi ponē tergum iaciunt, iniuriarumque sibi factarum quamprimum obliuiscuntur, præceptum Domini adimplere gestientes, *Dimittite & dimittimini.*

Inter cetera Pythagoræ symbola numeratur & hoc, *Olla ab igne remota nullum in cinere vestigium relinquendum.* Denotare voluit cor nostrum, quod dum ira exæstuat ollæ bullienti persimile est, cum semel resederit ac deferbuerit, nullum iræ aut indignationis, iniuriarumque recordationis vestigium debere relinquere. Hæc Cyrillus lib. 5. stromatum; Isidorus vero *Epist. 12. ad Eustath.* ait iras aquæ inscribendas, ut exemplo dissipentur, amicitias verò æri insculpendas, quæ earum memoria perpetua sit, & numquam intermoriatur.

Ipsi nobis hic pudorem incutient Gentiles, qui iniurias sibi illatas & heroico animo sustinere, & breui deposuere. Socrates enim, ut Basilus ait, cum magna cum ignominia colaphum accepisset, nihil commotus est, sed animo sedato, vultuque ad hilaritatem composito, aliam vindictam non sumpsit, quàm quod percussoris nomen fronti, non secus ac statuæ ipsum artificis, inscriberet: quo exemplo satis demonstrauit, quàm Christiano indignum sit, alios offendere, quam verò necessarium, iniurias remittere: ecce & aliud exemplum. Aulicus quidam fenex referente Seneca, interrogatus, quomodo in aula viuendo ad tantam senectutem peruenire potuisset, respondit *Iniurias accipiendo, & gratias agendo iniurias irrogantibus.* Id ipsum nobis in Euangelio præcipit Deus, *Dimittite, & dimittimini.*

At non, mihi credite, satis est, iniurias remittere

Orat. de legendis gentium scriptis

Lib. 2. de ira cap. 33.

mittere & obliuisci, cum inimicis in gratiam redire; sed necesse etiam est, eosdem comiter accedere & alloqui, quin etiam, cum occasio postularit, in eosdem beneficia conferre. Tradunt Phyci, in Emblematis Alciatus, & in Hieroglyphicis Pierius, si duo tympana quorum vnum è pelle lupina, alterum ouina confectum sit, eodem tempore pulsanda sint, neutrum sonum editurum, quamuis percussa disfringerentur. atque hæc est ratio, quòd antipathia illa atque odium, quod inter vtrumque animal ad mortem vsque perseverauit, post mortem in exuijs etiam viuat, ac strepitum impediat. Si aliquod igitur tympanum coram altero pulsatum sonitum edat, certissimum signum est, è pelle amica & socia id confectum esse. Ad eundem modum, si quis coram inimico suo placidè segerat, eumque modestis verbis alloquitur, colligere possumus, lupinam eum rabiem, inimicitias, vindictæque cupiditatem deposuisse.

Crocodilum veteres, velut inimicitarum atque odij implacabilis symbolum, pingebant. atque hæc esse traditur ratio: quòd, cum animal hoc dentes habeat acutissimos, & fauces quibus integros deuoret homines, lingua tamen careat. Leo quidem rugit, serpens sibilat, lupus ululat, crocodilus tamen omnes crudelitate superat. Hinc efficere volo, inimicum qui elinguis sit, non loquatur, non obuium alium salutet, omnium inimicorum deterrimum & pestilentissimum esse, ac verum crocodilum dici posse. Quamobrem, ô serpentes, viperæ, & noui crocodili, ô corda iram fouentia, vindictamque spirantia, ferro quoque & ære duriora, *dimittite, & dimittimini.*

Agite igitur Christiani, caritatem induite, misericordiam exercete, crudelitatem animo depone,
nite,

nite, placidos vos & benignos exhibete: de alijs temere nolite iudicare, iniurias condonate, inimicos diligite, & quidquid in vos vnumquam admis-
sum est, obliuionis tumulo inferte. Ille vehemens Simile
ac noxius ignis dicendus est, qui non modò quæ proxima sunt, sed & remota absumit inuadit. Sic & ardens amor ille vocari debet, qui igne amicitie Christiane, non amicos modò, qui nostris moribus & affectibus proximi sunt, sed etiam inimicos, à quibus nimium quantum remoti sumus, incendit. Omnes igitur pari amore complectamini, ac neminem odio prosequamini, atque ita omnes sanctæ misericordie partes expleueritis.

Tu verò ò æterne Deus, hanc nobis virtutem enlarge, quã tanto à te enixius contendimus. quòd ipse eiusdè auctor & fons sis. Atq; huiusmodi modò sunt tempora, vt in solo cælo eadem habitare, è terra autem exulare videatur: tu autem quibus visum fuerit, quique se eadem dignos reddunt. eam communices. Obsecramus igitur omnes, vt eam nobis concedas, omnem barbariem crudelitatemque, furorem & iram, passionem illas tartareas, animarum tyrannos & carnifices eradicans: vt nimirum odio & vindicta seposita, atque omnem sanguinolentiam exosi, iniurias remittamus, inimicos complectamur, omnemque offensam obliuionis tumulo condamus. Hæc scilicet sunt, quæ in misericordie schola docentur, misericordie inquam, virtutis illius regie, quæ homines Deo simillimos reddit, rectaque eos ad æternam beatitudinem ducit, ad quam perducere nos di-

gnetur qui trinus in personis & v-

nus in substantia est De-

us. Amen.

DOMINICA SECUNDA

POST PENTECOSTEN.

Homo quidam fecit cœnam magnam, & vocauit multos. Luc. 14.

FIGURA.

Loth. 1.

Potens ille Persarum rex Assuerus, qui centum & viginti prouincijs ab India vsque ad Aethiopiam dominabatur, tertio regni sui anno lautissimum satrapis suis & optimatibus parauit conuiuium. Ita post primum legis naturalis, et secundum legis Mosaicæ annum euolutum, & tertio Legis Euangelicæ inchoato, regum Rex Christustandem appulit, velut in tertio imperij sui anno, omnes mundi incolas, ad solenne beatitudinis epulum inuitaturus. Sub parabolæ cuiusdam eximix inuolucris primam inuitationem videre mihi videor, quam vobis hac concione proponere decreui, si Spiritus sancti opem, & Deiparæ Virginis suffragium postulauerimus, Angelicam salutationem eidem offerentes.

A VE MARIA.

Ser. 1. de 7.
misericord.
Ingratitudo
de quàm
detestanda.

Virtute & sanguinis nobilitate illustris Bernardus, natione Gallus, Ecclesiæque Doctor eximius, de ingratitude sermonem instituens, dicere solebat, nullum hac dari peccatum posse grauius, aut detestabilius; utpote quæ & saluti vt plurimum aduersaretur, & quo nihil Deo magis displiceret. audiamus verba, *Ingratitudo est gratia hostis, inimica salutis, quoniam nihil ita Deo displicet, quemadmodum ingratitude.* Post Gallum in arenam

nam descendat Italus, eloquentia & sanctitate quantum existimo, haud multum inferior, Petrus *In Epist.* Rauennas; Nihil est, inquit, quod indignationem adeo *quad.* prouocet altissimam, si ut ingratitude ipsa est malorum prouocatio, beneficio um ex nanio, & meritorum ex-terminatio. Hæc quidem à Christianis.

At non inferior, mea quidem sententia, eiusdem virij castigator culpatorque apud Ethnicos fuit Seneca Philosophus, cui ad Christianismum non nisi nomen defuisse traditur: dicebat quippe passim, ingratitude amoris vinculum dissoluere, concordiam euertere, omnemque necessitudinis & familiaritatis nexum discindere: *Per se*, vt verba illius genuina afferamus *fugenda res est, ingratum esse, quoniam nihil æque concordiam humani generis dissociat; ac distrahit quam hoc vitium.*

Suum quoque huc symbolum conferens Plutar- *In Moral.* chus, ingratum serpenti, qui inter cetera animalia hominibus exosus esse solet, conferre non dubitauit, *serpentem alit*, inquit, *qui apud ingratum beneficium collocat.* Quidquid enim beneficij in viperam contuleris non ideo naturam viperinam exuert, virus seponet at beneficij immemor est, amicitiaque apud illam perit: nec secus ingratus, utpote qui semper eodem in statu permanet, quoque amplioribus frequentioribusque beneficijs afficitur, quo & eadem minus animo voluit, benefactoris immemor, imò & in eundem sepius insurgens Quin & idem Plutar- *Ibidem.* chus ingratum similem esse perhibuit mortuo, cui neque vox, neque sensus inest, cuique immota fatiscunt lumina; *Perinde facit, qui ingrato beneficium confert, ac si cadauer pretioso oblinat unguento.* Egregia profecto collatio: nam quemadmodum cadauer sensus omnis expers est, CC 2 motuque

motuque ac vita destitutum est; adeo ut qui ipsum pretioso malo brathro perungere niteretur, actum ageret, omnemque operam luderet; adeumdem planè modum ingratus velut exanimis, ad nulla beneficia, dona, signaque amoris & benevolentiz ab alio collata commouetur. imò eadem ne persentire quidem videtur; adeò ut quicumque in illum beneficus existit, oleum & operam perdat, nullamque compensationem sibi promittat.

Pythagoræ
symbolum

Nobilis ille Philosophus Pythagoras, inter cetera, quæ suis proponere solebat, symbola, canit, ne quis sub tectum suum admittat hirundinem; quorum verborum enigmate denotare voluit, hominum consortio & contubernio ingratum cuius typus hirundo, penitus excludendum. Hirundo namque tametsi ad quadrimestre vel semestre nostris in laquearibus nidificauerit, garrituque nos suo interpellarit, in salutato auolat hospite, heroque nullum præter sordes & stercorea legatum relinquit. At non ita ciconiæ, quæ, quamuis aliò quorannis commigrent, & nonnisi apud nos peregrinentur quamdiu nostris in ædibus agunt, bufones, ranas, vipersas, lacertas, quæ nocere forsitan possent, deuorant, atque adeo venenum omne infestum dispellere consueuere, hospiti hac ratione nummorum loco quodammodo satisfacturæ. At nihil minùs hirundo, genuinum ingratorum exemplar; hi enim post plurima in se collata beneficia, donaque sexcenta, amorem eximium declaratum, nos fugiunt, &, de nullo minùs quàm de gratia referenda solliciti recedunt. Exclamem igitur meritò, O pestem & scelus detestandum!

Alijs etiam coloribus & noua ne dicam fuligine, eamdem depingit Bernardus, *Ingratitudo*, inquit, *inimica est animæ, exinanitio meritorum, virtutum*

tum dispersio, beneficiorum perditio, ventus vrens, fontem p. e. atus exsiccans. At parua quidem hæc, si quæ Sancta Scripturæ volumina in eandem exonerant, dispiciamus. Quot Deus bone, inuectiuas, quot minas videre est in ingratos? quoties de iisdem expostulat? quoties eosdem detestatur? quoties denique ingratos dignis in utroque testamento supplicijs legimus affectos? An non enim Angelum in libro Iudicum Israëlitas ingratitude coarguentem videre est, atque ita coarguentem, ut lacrymis præ confusione obortis intrinsecus commoti sint? Iacob Patriarcha Labanum ut ingrati sugillat, beneficiaque in illum & gregem vniuersum collata, verbis profecto efficacibus illi in memoriam reducens, hac eum oratione compellauit, *Per viginti annos in domo tua seruauit. bi, quatuordecim pro filiabus, & sex pro gregibus tuis, immutasti quoque mercedem meam decem vicibus: quis igitur gener socerum ingratiorem expertus est, qui mercedem mutando me toties circumuenisti, ingratitude tamen tuam non immutasti, aut exuisti.* Carpitur quoque nimia illa ingratitude præpositi pincernarum Pharaonis, qui in Iosephum benefactorem ingratus exstitit, ut qui maximè: *& tamen succedentibus prosperis p. ap. si. us pincernarum oblitus est interpretis sui.* Neue etiam minus illa Saulis regis, quam erga Dauidem declarauit. At dici non potest, quā ingratus erga Deum exstiterit rex Ieroboam: cum enim solius Dei opera auxilioque è plebeio ad purpuram & solium Iudaicum esset euectus, cornua erexit, superis bellum indixit, populum seduxit, diuinoque cultu proculcato, ad vitulos aureos plebeculam inuitauit. Iudæorum quoque peccata reprehendens Deus, Isaïæ verbis, ingratitude eorum potissimū

Iudic. 2.

Gen. 31.

Gen. 40.

1. Reg. 19.

38 CONCEPTVS THEOLOGICI
notauit, *filios inquit. enutritus, & si si spreuerunt me: cognouit bos possessorem, & asinus praesepe Domini sui, Israel autem me non cognouit.*

Matth. 18.

Luc. 17.

2. Tim. 3.

In nouo porrò testamento, quàm graua in ingratos irrogantur supplicia? Matthæi 8. seruus in conseruum insurgens, & proinde ingrati tudinis notatus, in tenebras relegatur exteriores: nouem quoq; leprosis sanitati restitutis, quòd gratias vero æsculapio Christo non agerent, ingrati tudinis nota inuritur. Apostolus deniq; Paulus inter cetera, quæ in fine mundi ac temporibus nouissimis emersura sunt flagitia, ingrati tudinem etiam enumerare non dubitauit: *Hoc autem scito*, inquit, *quod in nouissimis diebus instabunt tempora periculosa; & erunt homines seipsos amantes, cupidi, elati, superbi, blasphemæ, parentibus non obedi entes, ingrati, scelesti.* Longiori porrò hoc exordio aduersus ingratos ingrati tudinemque concinnato usus sum, quòd hodiernum Euangelium in ea potissimum versari materia videatur: tria siquidem nobis hominum genera velut in theatro spectanda proponit, quæ ad magnam illam cœnam inuitata, magno profectò ingrati tudinis exemplo, venire noluerunt, & nescio quibus curis distæti quòd adesse non possent, sese excusarunt. Verba textus sunt hæc, *Homo quidam fecit cœnam magnam, & vocauit multos.* porrò verborum horum occasione primò de cœnæ magnitudine, dignitate ac præstantia, deinde de vocatorum ingrati tudine acturus sum, ac duobus hisce membris vniuersam Euangelij substantiam comprehensurus.

Euangelij
declaratio.

Primo igitur, antequam vela laxemus, notandum est; Christo Domini sabbatho quodam in Principis Phariseorum ædes cœnandi gratia inuitato, aliquem è simul discumbentibus,
inter

inter mensas, occasione conuiuij cui intererāt, dicere cœpisse, *Beatus qui manducabit panem in regno Dei.* ac tum vicissim horum verborum occasione Saluatorem contestim egregiam illam parabolam, qua magnitudinē cœnæ cælestis, liberalitatē & amorem inuitantis, ad eandem admittendorū felicitatem, & excludendorum infelicitatem declarauit, in medium protulisse. Atque hæc est, *Homo quidam fecit cœnam magnam.*

Homo, qui luculentam hanc cœnam instruxit, Patrem designat haud dubiè cælestē, qui iam inde ab omni æternitate æternā nobis beatitudinē præparauit. atq; hoc ipsum verba Euangelij denotāt, *Tunc dicit rex, qui à dextris eius erunt, Venite benedi- Matth. 25. disti Patri mei, possidete paratum vobis regnum à cōstitutione mundi.* Homo siquidem dicitur, quod hominis creator sit; & cum homo omnium illius operum sit primum & excellentissimum, & quodammodo omnium eonditorum miraculum; ipse in tantę rei significationem, nomen hominis vltro sibi assumpsit: homo quoq; dicitur, quod hominem cum primis diligat ac complectatur, & quoniam amor communia facit amicorū omnia, hinc vult & hominem de diuinis participare, & sibi hominis qualitates ac nomen adaptare. Homo denique vocitatur, quod filium vnigenitum hominem, hominum redimendorum gratiā, induere voluerit: cumq; filius Patri diuinitate sit per omnia æqualis, simulq; homo sit, & hominis gestet insignia & characteres, Pater qui idem prorsus est, quantum ad diuinitatem, cum filio, similis quoque secundum humanitatem esse desiderat, eisdēque signari insignibus, eodem dici nomine. Merito hinc Euangelista scribit, *Homo quidam fecit cœnam magnam.*

Cœna hæc
beatitudi-
nem deno-
tat.

Cur ma-
gna dica-
tur.

Psal. 144.

Psal. 67.

Porro magna hæc cœna, ex communi SS. Patrū sententia & expositione, æternā beatitudinē designare videtur, ad quā iam inde à Baptismi lauacro inuitati sumus: & quomodo inuitati? per vnicā Euangelij prædicationē, prout Dominus ex hoc mūdo ad Patrē transcendēs, Marci ult. discipulis, vnū in locū congregatis iniunxit, *Euntes in mundū vniuersum, prædicate Euangelium omni creatura.* Magna autem dicitur, primò quòd qui eamdem instruit & adornat, magnitudinis sit infinitæ, teste *Psal.* mographo, *Magnus Dominus, & magnitudinis eius non est finis.* & alio in loco, *Quis Deus magnus, sicut Deus noster, qui in altis habitat:* item: *Magnus & terribilis super omnes, qui in circuitu eius sunt, & rex magnus super omnes Deos.* quibus omnibus testimoniis vnica Dei magnitudo, potentia, infinita maiestas & admiranda denotatur.

Iohn. 4.

Deinde magna nuncupatur, quòd nullis temporis terminis, nulloque xui spatio circumscribatur, vt quæ finem nesciat, semperque duratura sit, vnde Christus de aqua fontium æternorum, *Qui biberit ex aqua quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam.* Cœna igitur magna, appellari merito vita potest finis expers, beatitudinis infinitæ, & quæ in beatitudine æterna sit.

Cœnam magnam. Magna adhæc nominatur, vt ita à mundanorum cœnis conuiujsque distingua-
tur, cum hæc breuia sint & quamprimum desinant. Etenim ipse mundus cœnas quidem instruit & epulas luculentas, sed præterquam quod breui mēse remoueantur & exigua in iisdem voluptatula percipiatur; crudelitatem, sanguinem, seruitutē, feritatemque spirant & propinant. Testis sit sanguinolentus ille Adonibezech, qui quoties mensæ
accum-

*Ho est
conclusio per
finem*

accumberet, septuaginta reges diademate olim
 rediit sub mensa illius catellorum instar cate-
 nis innexi, ciborum reliquias fragmentaque col-
 ligebant *Dixitq; Adon bezach, Septuaginta Reges* *Iudic. 1.*
amputatis manuum & pedum summis atibus collige-
bant sub mensa mea ciborum reliquias. Mundi perso-
 nam sustinet tyrannus hic, ille namque quotiese-
 pulas adornat, reges & principes & alia hominū
 genera sub mensa vincta & compedibus innexa
 habet, canum more eadem enutrens, reliquiasq;
 ciborum contemtim obiectans. An non sub cru-
 deli hac mundi mensa filius ille prodigus, paternę
Luc. 15. hereditatis dilapidator, lurco ille gurgusticus, fa-
 me emoriebatur, & porcinis famelicum implere
 ventrem siliquis exoptabat? & tamen frustra, ne-
 mo enim illi dabat.

Quid? an non peccatores instar mancipiorum
 & seruorum sunt, sub mensa tyranni huius reptā-
 tes; cū terrę sordes & quisquiliis magna anīni
 contentione summaque industria coaceruare ni-
 tuntur, & fæces, fraces & amurcas rerum inferio-
 rum bibunt? Quid enim, quæso, est aurum, argen-
 tum, electrum, sericum, byssus vestesque holoseri-
 cæ & acuphrygia pictæ, quā fæces & terrę
 quisquiliæ, quibustamen peccatores sese inebri-
 ant, saturant, & corrumpunt? Quod commodissi-
 mē referri queat illud Psalmographi, *Verumtamē* *Psal. 74*
fex eius non est ex inuita, bibent omnes peccatores
terra. At huiusmodi missus in nostram non infe-
 runtur cœnam.

Dicitur adhæc Magna, quod nonnisi grandia &
 magnifica in illa apponantur fercula, quod gau-
 dijs & iubilo replet, quod omnis doloris ne-
 scia, quod curæ sollicitudinisque expers sit. At ni-
 hil huiusmodi conuiuia mundanorum præferunt,

Genes. 2.

vt quæ semper doloribus, anxietatibus, & remorsu condita sunt, & amaritudine velut aromatibus singula fercula permixta. Inuitauit olim mundus Euam eiusque coniugem Adamum in paradiso terrestri velut ad secundas mensas & bellaria, & eheu! in primo bolo, mali scilicet intoxicati, sibi suisque posteris exitium pernitiemque inuenere. Aliud deinde epulum geniale filiis Iob in fratris primogeniti ædibus instruxit; sed tantum abfuit, vt genio conuiuæ indulgerent, ac largioribus sese poculis peterent, aut aliquod solatium inuenirent, vt subito casu coincidentibus ædibus, dolor vndique & vndique mœror, gemitus, eiulatusque exaudiretur, conuiuæque omnes ad manes nec opinantes descenderent. O cœnas nouas & inauditas! Sedaudite & alias.

*Iob. 1.**Genes. 44.*

Inuitauit quoque olim in aula Pharaonis ad epulum solenne omnes Iosephi fratres, cumque nonnisi voluptatem & lætitiâ spirarent; ecce tibi repente rerum mutari vices, & omnia luctu & gemitu personare: omnes enim vt fures, vincti in carcerem conijciuntur, Benjamin furti accusatur, rex causam eorum disceptari iubet, Ioseph actionem intentat, summus regni Præses iudicio præsidet, causæ caput est, quod aureum Principis scyphum clanculo surripuisse diceretur. Triste haud dubiè conuiuium: sed ipsum quod iam narrabo, nequaquam cedit. Idem ille mango in aula Assueri Persarum Regis conuiuium aliud instruxit, prioribus numero & elegantia ferculorum non inferius, at tempore multo superius, quod ad aliquot menses extendit; & conuiuarum multitudine, ad quod nempe omnes regni Satrapæ & proceres inuitati sunt. at
quanta

Esth. 1.

quanta amaritudo exiguae voluptatulae permixta! quàm tenue gaudium, quàm graue exitium! Vasthi Reginae libellus datur repudij, diademate spoliatur, & in ordinem redigitur. Aliud item conuiuium parat in aula Babylonici Monarchae Baltassaris, inuitat vniuersos regni proceres, Principes, & magnates, sed prohi rerum vices! extrema gaudij luctus gaudij; risus speratur, at luctus subintrat; Princeps regni & conuiuij caput mortuus a mensa auferitur. ô casum inopinatum! ô tragicam ac funestam catastropham! Sed nemo miretur, conuiuia sunt mundi, & coenae falsarij.

Alia profecto Dei coena est, & longè dissimilis; ac praesertim magna illa beatitudinis aeternae coena, Beatis omnibus praeparata, à qua omnis anxietas, luctus, tristitia, molestia, cura, amaritudoque exulat, et quam perenne gaudium, voluptas finire nescia, deliciae semper duraturae stupant; & cuius fercula è dulciarijs constant & mellita sunt: testatur id Psalter, dum ait, *Paraisti in dulcedine tua pauperi Deus*; alio item loco, *Torrente voluptatis tuae potabis eos*. Notate hic per transfennam, docti, voluptatem, quam coena illa continet, torrenti comparari, tum quod è violentia quadam amoris in Beatos deriuetur; tum quod à summa diuinæ maiestatis essentia cum impetu descendat; tum verò vel maximè, quod per angustos beatarum animarum canales, exiguosque praedestinatorum tubulos delabatur. Hinc benè confertur in Euangelio scriptum est, *Intra in gaudium Domini tui*, vt euident fiat, voluptatem instar abyssi esse, in quam abierunt, quotquot ad beatitudinem perueniunt, animae.

Alia quadam metaphora gaudiorum illà immensitatem

Dan. 5.

Psal. 67.

Cur caeleste gaudiū,
torrenti
conferatur.

fitatem declarauit gentium Doctor Paulus, cùm
atetnum gloriæ pondus eandem appellet; perinde
 ac si dicere voluisset tantam tamque amplam vo-
 luptatem hanc esse, tantiq̃ue ponderis, vt animæ
 ipsæ, nisi supernaturali quadam virtute sustollā-
 tur & sublimè librentur, eandem nequeant com-
 prehendere: adeò vt nec hominum nec Angelorū
 linguæ eidem exponendæ sufficiant. vnde meritò
 idem Apostolus, *Nec oculus vidit, nec auris audiuit,*
 2. Corint. 4. *nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus dili-*
gentibus se Id est, solus oculus, videre, auris sola
 audire, solum cor in homine desiderare potest;
 tanta tamen beatitudinis illius immensitas est &
 magnitudo, vt hosce limites egrediatur: neque e-
 nim tanta oculorum viuacitas, neue tanta aurium
 subtilitas, nec denique tanta mentis cāpacitas, vt
 illius amplitudinem comprehendat: verumtamē,
 si oculos in res hæc inferiores conijciamus, ar-
 gumento à minori ducto ad maius, facilè ad cæ-
 lestium & sublimium ac præsertim voluptatis æ-
 ternæ cognitionem, coniecturando perueniemus.

Simile.

Si quis aulam Principis alicuius ingressus, & in
 eam profundius sese ingerens, seruos & calones
 fursureis, attamen candidissimis, & saporis iucun-
 dissimi panibus, qui immensam comedentibus vo-
 luptatem afferrent, vesci cerneret; an non quam-
 primum inde colligeret, panes è farina & polline
 confectos, in solius Principis eiusq̃ue filiorum
 mensam inferri solitos, infinite sapidos & dulces
 esse? Ita de rebus mundi huius sublunaris, cælestis,
 qui beatitudine redundat, respectu, verè affirma-
 re possumus: si enim voluptates mundanæ, quæ
 nonnisi fursuræ sunt, & facer~~terrenam~~ terrenam redo-
 lent, & in seruorum, lixarum, peccatorum, ani-
 malium denique & brutorum vsum reseruatæ
 sunt;

sunt; tantam iucunditatem secum trahant, & tantopere delectent: quales, putatis, futuræ sunt voluptates & oblectamenta sapidissima, quæ à diuinæ illius essentiaë fruitione proficiscuntur, & animabus sanctorum beatorumque communicantur. Merito igitur homo cœnam magnam fuisse legitur.

Hæc porro cœna, quod omnibus satisfaciat, omnes æqualiter reficiat, ut nemo alteri quasi minus refectus inuidere queat, merito ob excellentiam, splendorem, dignitatemque deprædicanda est: Sanctorum siquidem minimus tantum voluptatis percipit, quantum Seraphinorum caput & princeps. Hinc Moses, huc habito forsân respectu, Hebræos in solitudine Sinai, de collectione mannaë dubios alloquitur, *Colliget unusquisque ex eo quantum sufficit, ut vescendum, Gomer per singula capita.* Mirum profectò, eandem mensuram magnis suffecisse, quæ minoribus, & minoribus non superfuisse, cum maioribus sat esset; & magis etiã mirum vnã eandemque voluptatem omnes eodem in cibo degustasse. Mysticè cælestè hic beatitudinem, designari crediderim, Auditores, & manna illud æternum, quod in cælis in cœna beatitudinis cælestis depluit, plenam beatis voluptatem adferre, nec vllum inuidiæ locum relinquere: & eandem essentiaë huius immensæ mensuram, omnibus omnino sanctis sufficere, atque vnumquemque quantum sibi necesse visum fuerit, Gomer scilicet in singula capita, colligere.

In cœna
beatitudi-
nis mera
salubritas

Exod. 16.

Genes. 45.

In epulo illo quod Ioseph fratribus in Aegypto parauit, exacta ætatis discumbentium habita est ratio, ita primogeniti & ita consequenter in capite mensæ resubuerint, Et sederunt coram eo, teste S. Scriptura, *primogenitus iuxta primogenita sua, & minimus iuxta ætatem suam, & mirabantur nimis*

nimis sumptis partibus quas ab eo acceperunt Notate rem miram & stupendam, illos scilicet, qui tanto prius fratrem odio prosequabantur, atque ex inuidia in mortem illius conspirauerunt; simul cum eo mensæ accumbentes omnem ex animo rancorem deposuisse, & inuidiam si quam prius conceperant, exuisse. Eadem simul opera hic designatur, in magna illa gloriæ sempiternæ cœna, quam verus Ioseph Beatis aliquando exhibebit, omnem inuidiam seponendam: tanta quippe cœnæ huius perfectio erit & eminentia, ut vnus alterius eminentiori licet in glôria versetur, non sit fortunæ inuisurus. An non igitur merito legimus, *fecit cœnam magnam.*

Locus cœnæ eius dignitatem auget.

Et verè magnam, tum ob rationes superius allegatas, tum verò quòd in aula illa regia, & sublimi cœlorum habitaculo, cuius dignitatem ac splendorem hominum nequit mens comprehendere, instituatur. Verumtamen ut imaginatione saltem ficta rem intelligatis, proponite vobis ob oculos regem, magnificum quoddam palatium molientem, cui ad splendorem nihil deesset; quàm excellens id futurum creditis? at si omnes orbis Monarchæ ac reges in illius constructionem conspirarent, at si deinde omnes orbis incolæ illud ipsum molirentur; quàm superbum & magnificum id fore palatium credendum est. Si verò Angelorum aliquis in id opus operam suam impenderet, non est dubium quin maiorem ei decorem ac pulchritudinem adderet; si autem iam vniuersæ Angelorum hierarchiæ in ipsum incumberet; diuinius adhuc credendum, illud futurum. At si tandem Deus ipse, hoc in se susciperet, quale tandem palatium illud futurum putatis? Cum igitur Deus ipse suis aulam cœlestem manibus

nibus, coenæ huius celebrandæ gratia, præpara-
rit; quale opus esse arbitramini? quis illius splen-
dorem pro dignitate mente cōprehēdat? Sed hoc
vnum animo fixum hæreat ac certum, nihil eorum
quæ desiderari aut exoptari à quoquam queant, il-
lic deesse. Hinc Psalter amore inebriatus diuino,
& ad cæleste hocce domicilium anhelans, exclamat, *Quam dilecta tabernacula tua Domine virtu-
tum, concupiscit & deficit anima mea in atria Domi-
ni: in quibus homo fecit cœnam magnam.* Psal. 83.

Cœna porro appellatur & non prandiū, quòd Cur cœna
hoc circa meridiem, illa verò circa vesperam ac & non prā-
diei terminum institui soleat, post quā nullus de- dium dica-
inde cibus sumi solet. In primis verò, vt designet, tur.
mundum suos ad prādia inuitare solere, sed in cœ-
natos domum remittere: qui dum dies est, & æta-
tis quodammodo meridies, omni deliciarū appa-
ratu illos excipit, at circa vesperā, & in mortis ar-
ticulo, fame enectos abigit, & rubore suffusos &
parū lætos dimittit. Atq; hunc in modum, mundi
personam repræsentans, loquitur Baruch Prophe- Baruch 4.
ta, *Nutriui illos cum iucunditate, dimisi autem illos
cum fletu & luctu.* & apertius multo Propheta re-
gius; *Conuertentur ad vesperam, & famem patientur* Psal. 58.
vt canes.

Leonides Atheniensium ductor, quadā tēpesta-
te suos ad fortiter pro patria pugnandū adhorta- Lib. I. Tusc.
tus, his illos, vt in Tusculanis Tullius prodidit,
verbis compellauit, *Prandeamus modò, tamquā a-
pud inferos cœnaturi.* His suos etiam verbis cōpel-
lat mundus, eisq; tantummodò prandiū proponit,
ac deinde ad inferorū cœnā & subterranea regna
trāsmittit. Testimonio id quoq; suo confirmat Iob Tob. 21.
Prophetes, *Ducunt in bonis dies suos,* Luculētè scil.
prudent, & in puncto ad inferna descendunt; in cœ-
nati

nati dimittuntur, & fame emoriuntur. Deus autē, suis hic quidem prandium adornat, & post vitæ vesperam, cœnam luculentiozem, iuxta Euangelicam parabolam, *Homo quidam fecit cœnam magnam*, præparet.

Omnes
mundi in-
colas Deus
ad cœnam
beatitudi-
nis inuitat.

At nec hic eius substitit beneuolentia, sed postquam epulum hoc solenne instituisset, *vo- auit multos*, id est omnes: omnibus siquidem æternam beatitudinem offert, & ad vnum omnes vult saluos fieri. At diuersimodè nos vocat, & vijs disparibus, hos per Angelos, illos per Prophetarum oracula, alios prædicatione Euangelica, alios institutione Pastorum, nonnullos instructione Doctorum, aliquos per gratias datas & beneficia allicit, quosdam per flagella & aduersitates compellit, plurimos inspirationibus intrinsecis & motibus ad pietatem tendentibus attrahit, multos denique miraculorum energia permouet. Quin & seruos & domesticos huc & illuc destinat, qui inuitent, & tergiuersantes compellant: In lege naturæ emisit Patriarchas, in lege Mosaica Prophetas, in lege denique Euangelica filium misit & Apostolos. Sed eheu! nullus inuitatorum cœnæ voluit interesse, omnes excusationes prætendunt, quas secunda hac concionis parte aperiā.

Omnes
peccatores
excusant.

Et cœperunt omnes simul excusare. Nescio profectò, quam ratione pessima illa inter homines inualuerit consuetudo, semper vt reprehensi delicta excusando minuere conentur, & numquam culpam velint agnoscere: à primo quidem generis humani parente nefaria illa consuetudo cepit initium. & ab illo in posteros continua successione transmissa est. ille siquidem a Deo interrogatus, ecquanam præsumptione & audacia pomum vetita ex arbore gustare non timuisset, tantum ab-

fuit,

fuit, vt Deo peccatum confitens veniam rogaret, vt etiam friuola quadam excusatione palliarit, dicens, *Mulier quam dedisti mihi sociam, ipsa dedit mihi, & comedi.* Atque eadem illa mulier, in quam maritus iam culpam coniecerat, rogata cur pomum comedisset, præter rem respondit, *serpens decepit me.* Vide vt vterque se excuset, atque ad eorum imitationem omnes omnino homines: alius siquidem ait, Caro me tentauit; alius, dæmon fascinauit: hic consuetudini nefariæ delictum adscribit, ille fragilitatem naturæ culpatur: adeo vt nemo oculos, quibus delicta perspiciant, videatur accepisse, omnes se integros vitæ credant & vitijs carere. In quo stolidam illam Harpastem, de qua Seneca, imitatur; quæ amissis præsenio oculis, ductorem suum rogabat aliò vt se deduceret, dum sibi illam obscuriorem videri. Eadem prorsus nostra stoliditas est ac dementia, vt, cum consuetudine praua illigati teneamur & quodammodo excæcati, nos ipsos & calamitatem nostram, miseri non agnoscamus; cumque tetra scelerum & vitiorum fuligine infuscati simus, neminem nobis vitæ sanctimonia censeamus præponendum.

Seneca;

Nulla porro pestis hoc in mundo haberi potest capitalior, atque ideò Psaltes, quò ab eadem tutus & immunis existat, maximo quo potest affectu Deum deprecatur: *Ne declines cor meum in verba malitiæ, ad excusandas excusationes in peccatis.* Et profectò ipsæ excusationes sunt verba malitiæ, & accusatio liberaque confessio verba virtutis. In quam rem egregiam depromam allegoriam. Primus mundi inquit finis, primus quoque præuaricator Adam, admissa iam crimine, in interiorem paradisum sese conferens, & pudore sui erubescens, folijs ac ramusculis nuditatem velare incepit: at-

Psal. 140.

Allegoria;

Excusatio
folijs com-
parata.

Iob. 41.

Item squa-
mis.

Mensæ
rincipum
ecumbe-
re honori-
cum est.
Isa. 5.

Reg. 20:

1. Reg. 9.

2. Reg. 19.

que ex eo tempore folia excusationis figura existi-
tère, qua peccatorum nostrorum nuditatem tur-
pitudinemque conamur obtegere.

Iob Propheta vniuersam infandi tenebrarum
Principis armaturâ muniminaq; delineâs ait, *Cor-
pus eius sicut scuta filia, compactû squamæ*: quò mo-
ralè loci huius sensû eruâ, insinuare videtur, pec-
cata, quæ à dæmone proficisci solêt, non secus ac
scuta ad excipiendos ictus, semper ad se defendendû
parata esse: squamæ quippe excusationes sunt, qui-
bus se peccator ad singula momenta defendit, ac
velut innocentiam propugnat, vt fecisse hodie cõ-
periuntur, qui ad cœnam hanc fuerant inuitati.

Et cæperunt omnes simul excusare. O velaniâ in-
tolerabilem! ô insensatos ac stolidos, qui cœnam
hanc & mensam regiâ fastiditis! Ecquis enim ho-
nor est, ad Principû conuiuia vocari? Aman testis
huiusce rei futurus, qui solus ad Estheris reginæ
conuiuîi inuitatus, fortunâ suam deprædicabat,
seseq; mortaliû omniû viuere credebat felicissi-
mû; vnde ait, *Reginæ Esther nullû aliû vocauit ad cõ-
uiuium cum rege præter me.* Ipse quoq; Dauid ado-
lescens Goliada prostrato, victorijs turgidus &
inflatus sese iactando dicebat, *Ecce Kalendæ sunt
crastinæ, & ego ex more sedere soleo iuxta regem ad
vescendum.* Idem quoque Dauid, postquam pasto-
rem & opilionem exuisset, & ad regiam dignita-
tem euectus esset, Gonathæ filium Miphiboseth in
patris gratiam beneficijs affecturus, dicebat, *faci-
ens faciam tecum misericordiam propter Ionatham
patrem tuum, & restitui tibi omnes agros Saul Pa-
tris tui, & tu comedes in mensa mea semper.* Eodem
beneficio affecit & Berzellaiû Galaaditen, in gra-
tam benefactorum memoria, quæ fugiēs & regno
profugus ab eo iam olim receperat. Quin & Euil-
mero-

DOMIN. II. POST PENTECOST. 51

merodach Babyloniorum rex, regiam dignitatē in Ioachim rege Iuda, quem captiuū abduxerat, honoraturus, eundem mēſæ ſocium eſſe voluit. Hinc igitur euident eſt, quanta laus ſit ac gloria, quamque regium, Principum conuiuiam dicit: quantaque e contra caſtigatiōe & reprehēſione inuitati noſtri digni ſint, qui ad coenam hanc luculentam vocati, venire neglexerunt, friuolis quibuſdam negotiorum agendorum excuſationibus prætenſis: quas cū diligenter excuſſero, tria potiſſimū excuſantium genera reperiō.

Primus, arrogans quidam eſt ac ſuperbus, diuitijs turgeſcens; ex vngue leonem, è voce typhum agnoſco; *Villam*, inquit, *emi, & neceſſe habeo exire, & videre illam*. En Gigantem Pelion Offæ imponētem, terminos ac limites dilatantē, villas & agros cōemētē, quō ceteris dominetur, & nulla aratro iugera relinquat. Ambitio ſcil. turbo peſtilens eſt, & colica veſtoſa, quæ ſexcentos dolores cauſatur & infinitis hominum cerebrum complet ſoliditatibus; quæque inprimis animas à cæli tramitē deuīare, & ob friuolos neſcio quos prætextus, æternæ beatitudinis præmiū, cogit contēnere. Teſtem hic luculentum habemus, qui ob villulā cōemptam coenæ ſplēdidæ & ferculis refertæ intereſſe negligit.

Hinc notandū venit, tria potiſſimū vitiorū eſſe genera, quæ mundū nimīū quantū contaminēt, & toti propemodum terrarum orbi dominantur; quæ Ioānes Apoſtolus in ſcenā producit: *Omne*, inquit, *quod eſt in mundo, aut eſt cōcupiſcentia carnis, aut cōcupiſcentia oculorum, aut ſuperbia vitæ*: id eſt, detractā larvā, *luxuria, auaritia, & ambitio*, tria inquam monſtra teterrima, tres furæ pernicioſæ, quæ dura mundum diuexant tyrannide,

Superbus
ab hac ſe
coena ex-
cuſat.

Tria peccatorum
genera
mundo
imperant
tium.

1. Ioan. 2.

& graui seruitutis opprimunt iugo. Et quoniam trina illa peccata, velut fontes sunt & scaturigines, vnde reliqua omnia promanant, ac veluti capita & vertices; hinc tria quoque singularia animaduersionis exempla scriptura commemorat, quæ Deus edere voluit, vt tetra hæc monstra ex hominum mentibus euelleret. Primam in cælo peracta est, quæ Angelorum superbiam & ambitionem castigauit; altera luxuriam tempore Noë vniuersali diluuiio perdidit, *Omnis enim caro corruerat viam suam.* tertia in fine mundi in auaros exercebitur, *tunc enim refrigescet charitas multorum*, & pietatis viscera exaruerint, auaritia porrò per omnia inualuerit. Tria quidem hæc peccata detestanda, & cane peius & angue fugienda; sed in primis superbia & ambitio.

Genes. 6.

Matth. 24.

Deut. 20.

Allegoria
n signis.

Exstat in Deuteronomio decretum, quo omnes negotijs implicati militia proscribuntur, *Siquis est, inquit, homo, qui edificat domum nouam, & non dedicauit eam, vadat, & reuertatur in domum suam: quis est homo qui despondit uxorem, & non accepit eam? vadat & reuertatur in terram suam? quis est homo formidolosus & corde pauidus? vadat & reuertatur in terram suam.* Militiæ species vita est Christiana, Auditores, à qua tria hominum genera velut inepta, & obfutura potiùs quàm profutura, reijciuntur. Aedificantes: ecce ambitiosos amore inescari & spōsi: carnales intelligo & libidinibus deditos. meticulosi & inertes: per quos auaros cupidosq; designatos crediderim, qui nunquam non metunt, ne quid ad vitam honestè, sordidè potiùs, traducendam desit, & quibus nouæ possidendorum nummorum sitis, diu no[n] inquietis sollicitudinisque faces iniicit, & leporinos timores incutit. At ambitiosus in primis ad cælestia spiritualia.

que

DOMIN. II. POST PENTECOST. 53

que comparanda prorsus ineptus est: vt qui hic pluris putidam villam, quàm omnes in beatitudine cælesti habendas voluptates faciat. *Villam emi & necesse habeo exire, & videre illam.* Notandum est hic obiter, à passione illum ambitionis teneri & quodammodo possideri, adeò vt sui iuris minimè sit, ab eadem cogatur, vrgeatur, & cælestia terrenis postponere compellatur.

Alter qui excusari se cupit, auarus est; quin & loquela ipsum manifestum facit, *Iugaboum, ait, emi quinq;, & eo probare illa, rogo te, habe me excusatum.* Post Ambitionem, non est pestis capitalior nullumque viscus, ad animas detinendas terrenisque affigendas, ne ad cælestia suspirent, tenacius auaritia. Et quemadmodum Auium regina aquila, si pedes constrictos habeat, aut pondere aliquo grauiori detineatur, in altum se librare, aut à terra sese nequit sustollere: ita spiritum omnium princeps anima, terrènarum semel rerum sollicitudinibus implicata, curisque mundanis irretita, exsurgere nequit; neue ad æternæ gloriæ sublimitatem euolare. Quo collineans optimè scripsit Augustinus, *Amor rerum terrenarum, viscus est spiritualium pennarum.*

Auarus à cœna se excusat.

Serm. 31. de verb. dom.

Moses rubum ardentem, nec tamen ambustum videre cum velleret, à Deo recedere iubetur, & nō nisi solutis calceamentis, & nudis pedibus accedere, *Ne appropies huc, solue calceamentum de pedibus tuis; locus enim in quo stas, terra sancta est.* eximium in hocce præcepto mysterium latitat; docemur quippe omnes rerum mundanarum affectus exuere, & amorem terrenorum seponere, vt ita cordi diuini amoris sureulos inferamus, & æternæ beatitudinis desiderium inuiscus cōcipiamus. soluenda prius sunt calceamenta sordida atq; amore

Exod. 3.

Amor mundi amorī diuino contrarius

terreno puluerulenta, quàm cælestium rerum cogitatione saginari, & diuinorū contēplatione potiri valeamus; locus enim cælestis sanctus est, ac sanctimoniam requirit.

Ios. 4.

Quamprimùm vt Samaritana mellita ac suaui Iesu verba audiuit, hydria apud puteum relicta, in urbem quàm celerrimè properauit, quò ciues suos de Messia in mundum aduentu certiores redderet, illiusque nomen per urbem diuulgaret. Insigne profectò documentum, fæmineo licet in ludo procusum; quo docemur, amorem nostrum in cælestia & æterna tam efficacem esse debere, tantæque energiæ, vt illorum ergò omnes auaritiæ ambitionisue hydriæ, rebus mundanis, transitorijs & fugacibus refertæ, protinus deferendæ sint. Quāprimùm enim vt cælestium mentionem fieri audis, aures pellacibus mundi cantilenis occlude. Sed in allegorijs procedamus vlteriùs.

2. Reg. 5.

Giezi auri cupiditate æstuans, ambitioq; , quæ sperabat se locupletem ab omnibus suspiciendū, turgens, nummulis quibusdam coactis, oliueta & vineas cū coëmisset, Elisæi magistri sui gratia excidit, & albeante Naamanis lepra percussus fuit. Hinc colligere est, eos qui magna animi contentione, summoq; studio ditescere nituntur, & terrena ambiunt, Dei indignationem incurrere, & eadem qua infideles, lepra & peccato infici, at lepra candida: nam quemadmodum nix oculos candore suo perstringit, vt qua eundum sit videre viator nequeat; ita & cupiditas & nimis erga terrena affectus animi oculos in tantū offuscat, vt nec celū intueri nec semitā, quā eodē deuenitur, videre queat.

*Plaut. lib. de
cupid. diuit.
Similitu-
dines egre-
gie.*

Quin & alia sunt auaritiæ effecta; mentem namque deprauat, animos exacerbat, & sapientissimos quosq; dementat ac fascinat: & quod maximū stul-

titia

titia argumentum, quicumque ab avaritia cruciatur, atque idolum hoc aureum supplex adorat, calamitatem in qua agit, miser ignorat, ac se omnium credit mortalium sapientissimum: ut merito Plutarchus exclamet, Orem deplorandam! si quis ultra quam satis sit, bibat aut comedat, & tamen satiari nequeat, medicos quamprimùm cōsultat rei causam inuestigaturus, & quænam ingluuiei huius origo sit, quod genus morbi: verū si quis auro coaceruando numquā satiatur, & quo plus asseruat, eo plus desideret, & inexplebili cupiditate laboret; nō ideo peiūs se in animo habere credit, nec ceteris se deteriorē, sed qua est vesania prudentē, cordatū, ac sapientē esse existimat. O vesaniam helleboro curandā! Quemadmodū hydropicis, & humorū copia repletis, nullas medici aquas, nulla humida præscribūt ne aqua intercus crescat & humores inualescāt, sed euacuationes, vomitus, purgationesq;: ita quoq; ut sua sorte contentus auarus uiuat & tanto malo liberetur, stomachum calidis illis ac feruentibus affectibus euacuet, & animum inordinatis desiderijs & cupiditatibus inexplebilibus purget oportet. Hinc benè mihi dixisse *Stobæus Jer.* visus est Philosophorum princeps Plato cuidam *2. de iniusst.* congerendarum opum nimium studioso, *O improbe ne possessioni augenda studeas, sed minuenda cupiditati.* In quo sapienter sanè Plato consuluit, & alter stultè admodum se gessit, & magna vesania fuit avari huius nostri, qui propter quinque boum iuga æterna felicitate non reuit excedere.

Iuga bouum emi quinq; & eo probare illa. Prauus hic & pestilens affectus adeo mentes excæcat & fascinat, ut milio eis cruciatus & infinita causetur tormenta, ac supplex intolerabilibus afficiant. *Exod. 5.*

tur, per vniuersas Aegypti prouincias opere lateritio argillaque deferenda distinebantur, & cum pensum diuinum magno cum labore fatigationeque persoluissent, flagellis etiam eorum terga conscribillabantur. Auari & quotquot sub mundi iugo ac tyrannide versantur, eandem haud dubie fortunam subeunt, toto vitæ tempore possessionibus coaceruandis incumbentes, aurumque quod nonnisi luteum & inane, cupiditate extimulante ambientes; at cum vitæ vespera aduenerit, post infinitos exantlatos labores & difficultates exhaustas, in operis mercedem, à dæmonibus, diuinæ iustitiæ ministris, flagellis subduntur, & omni suppliciorum genere excruciantur. Porro præclarus hic conceptus ex D. Ioannis Chrysostomi Narthecio depromptus est.

Hom. 40. in

Matth.

Auaritia
multorum
malorum
causa.

Ios. 7.

4. Reg. 5.

Act. 5.

Vt autem & è nostra sagittam depromamus pharetra, iure meritoque dicere posse videor, avaritiam veterem illam Pandoram esse, quæ sexcenta in mundum mala inuexit, mille tragicos produxit casus, & innumerabilem hominum multitudinem in perniciem & exitium pertraxit. Ipsa quippe consultrice stimulatriceque Achan lapidatus est, Giezi lepra percussus, Ananias & Sapphira repentina morte perierunt, Iudas suspendio interijt; atque vt funestiora & magis horrenda referam, Paulus Diaconus memoriæ prodidit, Tyrannum Stiliconem, avaritiæ nota infamem, à militibus suis obsessum vitam simul & caput perdidisse; quin & milites manum resectam, hastæ suffixisse atque illudendo adstantibus inclamasse, *Date elemosynam homini avaritia insatiabilis.*

O passio & furia insatiabilis, & desiderium habendi inexplabile, quid non facere compellis eos, quos tuo iugo premis? *Quid non mortalia cogit peiora*

Et ora auri sacra fames : famem poëta appellat & merco. Nam vt pauperes, famelicos & inopes tri-
 sti incedere videas vultu, pallida obambulare fa-
 cie & macie confectos suprema luridos, tetricos,
 fronte contracta, oculisque liuidis: ita & auaros,
 exsuccos, exsanguis, & gaudij inimicos. Pallidi
 quippe semper sunt & luridi quod perpetua an-
 xietate torqueantur, pecuniæ & thesauro semper
 metuant, ne forte fures clanculo furripiant. Quā-
 obrem scitè rogatus olim Diogenes, cur aurum
 palleret, respondit, quia multos habet insidia-
 tores.

Auaritia
fames est.

Cur avari
semper pal-
leant.

Ceterum fami comparari solet avaritia, quod
 auarus & cupidus semper esuriant, nulloque & re-
 pleri queat auro, aut solida voluptate satiari. Quā-
 obrem benè Gregorius Nyssenus auaros dolij &
 alienis obsoletis similes esse pronuntiavit, namq;
 vt illa ob assiduum & quotidianum vsum deferū-
 tur & foraminibus paulatim implentur, adeo vt
 instar cribri Danaidum, integrum quantumuis o-
 ceanum infundas, ne guttam continere queant; ita
 auarorum cor & desiderium adeo perforatum &
 tenue est, vt vniuersum totius orbis aurum non
 sufficiat, vt compleatur. Multo verò antè tempo-
 re leunculis illos contulerat Psalmista, qui pro-
 pter calorem naturalem, qui cuncta celerrimè di-
 gerit, & semper æstuat, voraces sunt vt quæ maxi-
 mè, vt quamuis obuia quæque deuorent, & semper
 in prædam inhient, semper tamen esuriant & præ
 fame rabiant: eo enim loco quo vulgata legit,
Diuites eguerunt & esurierunt; Hebræi legunt, *Leo-
 nes eguerunt & esurierunt*, & Paraphrasis Chaldaï-
 ca, *Catuli leonum eguerunt & esurierunt*. Vt profe-
 ctò leonini sunt avari, verò adeo intrinsecus æstu-
 antes, & naturæ tam aridæ, vt quamuis proximi

In Orat. fun.

Auari leo-
nibus si-
miles.

Psal. 38.

Item mulis
& asinis.

bona deglutiunt, obuia quæque deuorent, perpetua tamen fame esurieque emoriantur. Equidem, ut post tot illustres senatores meam quoque sententiam velut pedarius in medium proferam, à mulis eos & asinis non discrepare assero; hi enim quamuis cibarijs & comineatu in vsum aliorum onustiviam carpant, nihil inde commodi aut voluptatis habent, carduis, vrticis, & foeno victitantes: ita ad oculum videmus, asinos illos auaros, auro & opibus onustos, sub diuitiarum sarcinis & ponderibus gementes, in summa tamen inopia vitam trahere, vestibus obsoletis uti, atque instar muli pecuniam & thesauros non in suum, sed in aliorum vsum, reseruare.

Pierius lib.
16.

Huc etiam percommode facit, quod quodam loco refert Pierius Valerianus: fuisse nempe olim in littore maris Africi, haud procul à Scythia Maiori, inter Aegyptum & Lybiam, columnam, hominis figuram inscriptam habentem, cui à serpente læso, inextinguibili siti adurebantur fauces, hinc varix circumquaque sculptæ erant mulieres, quæ sitim illam aqua restinguere conabantur, quædam enim aquam hauriebant, aliæ ori eandem infundebant. Gemina hæc erat avari figura & imago, hunc enim mox ut pestilens illa auaritiæ vipera momordit ac pupugit, sitit assidue, & nulla ratione, quamuis flumina & oceanum epotaret, ardore potis est compescere. Ipsa est serpens qui mordet & sitim inextinguibilem creat, atque ideo *σιψα* à verbo Græco *σιψω*, id est sitio nomen inuenit: sed procedamus ulterius & furix huius naturam indagemus.

Apoc. 16.

Ipsa est vna phialarum illarum indignatione refertarum, quas Ioannes in Apocalypsi in terrâ effusas vidit, Audiuit ille siquidem vocem è templo,

plo, id est cælo reboâtem, quæ 7. Angelis præcipie-
 bat, septem phialas iræ Dei in terram effundi. Pri-
 mus phialâ in terrâ effudit, secundus in mare, ter-
 tius fluuios & fontes infecit, quartus in solem in-
 dignationem eiecit, quintus in thronum bestiæ in-
 surrexit, sextus Euphratem fluuium corruptit, se-
 ptimus denique vniuersam aëris regionem phiala
 sua infecit. Septem hæ phialæ percommodè se-
 ptem peccata repræsentant capitalia, & septima
 Auaritiam. Bene autem septimus Angelus virus
 suum per aëra effudisse scribitur, id est per auari-
 tiam, quæ instar chamæleontis, ex aëre viuit, & di-
 uitijs possessionibusq; acquisitis vti fruiue nescit.
 Atque hinc ab Apostolo *idolorum seruitus* nuncu- Gal. 1.
 patur, nam vt idololatræ, teste Ioanne Chrysosto-
 mo, idola adorant, eaq; præ reuerentia ne tangere
 quidem audent; ita & auarus aurum nummosque
 adorat, & præ reuerentia & cultu quo easdem pro-
 sequitur, ne contingere quidem aude, solo recre-
 atur aspectu, & sibi plaudit, simul ac mummos
 contemplatur in arca.

Quanto porrò odio hocce Deus vitiū prosequa-
 tur, dici cogitariue nequit Sed figura rem exponā. Leuit. 11.
 Quidquid super manus ambulat è quadrupedibus,
 in Leuitico vt immundum à mensa proscribitur,
Quod ambulat super manus ex cunctis animantibus,
quæ incedunt quadrupedia, immundum erit. Pri-
 ma quidem fronte omnia hic quadrupedia ve-
 lut immunda reijci videntur, omnes enim qua-
 tuor ad incedendum pedibus vtuntur; sed Dei
 mens fuit ea solum animantia repudiare, quæ
 manus habent ad humanas quàm proximè
 accedentes, vt vřse, & simiæ, quæ meritò vt
 immundæ reijciuntur, quod monstrosus sit
 animalia manus hominum referre. Vt hinc
 porro,

Porro mysticam eliciam significationem, viarum naturæ monstrum esse crediderim, qui manibus suis inambulet, & manibus ceu pedibus terram tangit; atque ideò immundus censendus, ac monstrum potius quàm homo dicendus. Quænam enim immundities, oculos, manus, cor, animam deniq; totam in terram semper habere defixam.

Jerem. 22. Huc etiam collimando, & in auaros inuehendo, Ieremiasterium exclamat, *Terra, terra, terra, audi sermonem Domini.* non semel sufficebat dixisse, sed tertio ingeminat, primò quòd auarus, ad instar reliquorum mortalium, è terra compactus & formatus sit. Deinde quòd in terra viuat, super terram agat, omniaque eius desideria, studia, affectus terram spirent, & redoleant: tertio denique quod breui in terram redigendus sit; atq; vt de auaris eum singillatim loqui existimeris, mox subiungit, *Audi vocem Domini,* eò quòd diuites & foenorem facientes voci diuinæ vt plurimum reluctari & aures occludere consueuere.

Lib. 4. Strom. Clemens Alexandrinus locum illum Euangelij explanans, *Vulpes foveas habent, & volucres caui-
dos, filius autem hominis non habet, vbi caput suum
reclinat;* per vulpes denotari credit diuites, sed auaros, *Hos,* inquit, *qui in effodiendis & infodiendis
diuitijs versantur, homines prauos & planè terra fili-
os vulpes Christus appellauit.* Benè profectò, arcæ
namque & repositoria, quibus opes & thesaurum
includunt, eorum foueæ sunt, habitacula & speluncæ. Atque hunc etiam locum exponens Bona-
uentura ait, *Beatus qui terrenam foueam commutat
in æternam aulam.* Quanta igitur auari nostri de-
mentia & calamitas est, cum quinque bouum pa-
ria æternæ beatitudinis mercedijs præponere non
veretur? Atque ita ad lineam redeo.

Salua-

DOMIN. II. POST PENTECOST. 61

Saluator noster cum discipulis per capharnaum in Galilæam transiturus, portorium (à Romanis *Luc.* exigi solitum ab ijs qui lacum Genesareth vel Tiberiadis nauigaturi conscenderent) rogatus, Petro mandauit, vt retia ad piscandum laxaret; hic Auarus coligitur proiectis retibus piscem conclusit, cuius in latus pisci, ore numisma reperit, (verisimile porrò est ita De- quem S. um creando præuidisse) quod & in portorium & Petrus e- nautum persolutum est. Per piscem hunc Theo- duxit. phylactus significari credit hominem auarum, qui nihil corde fouet quàm aurum, & præter opes nihil ore crepat.

Non est igitur mirandum, si auarus labore delectetur de bobus loquatur, cœnæ interesse renuat, cælum fugiat, & ob nugas aliquas terrestres & meras inanias beatitudinis gloriam vendat. Huc facit scitū illud Diogenis Cynici apophthegma, Hic enim cū nepotis cuiusdam, qui sua dilapidauerat, domum, venalem cerneret, iocans ait, *Sciebam, inquit, propediem post vini crapulam, domum hanc euendam.* Id ipsum de auaro dicere quid vetat? non esse profectò mirum, si is qui ab auaritia exeditur, & rerum terrenarum ardore æstuat, cælesti patrimonio pessumdato & profuso, ius omne quod in paternam illam & beatam domum (de qua legimus, *Gloria & diuitia in domo eius*) habet, venum exponat, repudiet, & reiiciat. Sed video longiori me oratione tædio vobis esse, quare finem hic faciam, & ad aliud vitium delabendo, parabolam ad exitum deducam.

Tertius igitur, qui epulo huic cælesti renuit in- *Tertius* teresse, carnalis est, & libidinis mancipium; è ver- qui se ex- bis illius colligere licet, ait enim, *Vxorem duxi, & cusat à ca- ideo non possum venire.* Vnde efficio, fieri non posse, na carnalis vt qui amores consecratur, & muliebri detinetur est.

leno-

lenocinio, celestes inuitationes audire, deq; beatitudine cogitare queat. Luxuria quippe & carnalis desideria euidens & violētum impedimentū sunt, ac quodammodo tyrannicum, ne animæ ad sempiternæ gloriæ possessionem aspirent; quod probè perspectum habens Apostolici senatus vertex Petrus Christianos adhortatur, ne impuris mentē amoribus inquinent, dicēs, *Abstinate vos à carnalibus desiderijs, quæ militant aduersus animam.* Aliūde etiā exclamat Augustinus, *Inter omnia certamina Christianorum, sola dura sunt prelia castitatis, vbi quotidiana est pugna, & rara victoria.*

1. Pet. 2.

Lib. de honest. matrim.
cap. 2.
Epist. ad Fur.

Meliùs & elegantius meo iudiciò, hoc aperit Hieronymus, *Grandis, inquit, virtutis & sollicitæ diligentia superare quòd natus sis, & in carne nō carnaliter viuere, tecū pugnare quotidie, & inclusum hostē Argicetū oculis obseruare:* dicere vult, quantū ipse quidem colligere, exponēdo queo, carnē & spiritū semper inter se digladiari & litigare, iura porro spiritus aduersus carnē & in carnis tribunali tueri & inter voluptates sperare cælestia sequi posse, arduū esse, molestum ac perdifficile. Hic porro quē cernimus amoribus se irretitum, liberè profitetur alijs se rebus vacare non posse, aitque qua est impudentia, *Vxorem duxi, & ideo non possum venire.*

Matrimonio & animicol-lectio se mutuo haud patiuntur.

Quid? anne igitur matrimoniū impedimentum est? anne libertati præiudicat? itane animas illaqueat ac turbat, vt se liberè in altū sustollere, aut sanctis rebus vacare nequeāt? Plerumq; sanè. quin & Apostolus Paulus cuius nostrū suadet, si modò virtutis iter ingredi & spiritu colendo incumbere velimus, mulierem nō tangere. Ipse verò superaddo, vinculo illo, & duarum animarum in vnam carnem cōpula tam arētē coniugatos vinciri, vt libertatem amittant, vt sæpenumero poenitentia,

tentia, etiam paucis ab inito matrimonio diebus,
 & animi amarities sequatur. Docuit hoc me So-
 rates, qui interrogatus à discipulis, fatiusne esset
 matrimonio illigari, an verò libertate solita frui,
 similitudine quadam apposita respondit, Quem-
 admodum pisciculi nondum nassa comprehensi,
 circumquaque natitant, omniq; ratione concludi
 gestiunt; alij verò qui nassa inclusi sunt, in liberta-
 tem restitui, & enatare cuperent, sed nequeunt: ita
 vobiscum agitur, Adolescentes, liberi amoris pe-
 dicas vident, & impediri gestiunt, impediri verò
 expediri omni ratione vellent; nam matrimonio
 contracto, & coniugij vinculo semel inito omnes
 eodem dissolui cuperent, & sera sequitur poeni-
 tentia.

Aemilius Paulus referente Plutarcho cùm ab *Plut. in*
 vxore diuertere & soluere matrimonij vinculum *Paulo Ae-*
 vellet, omnelque eum consanguinei, proposita ob *milio.*
 oculos vxoris venustate, generis nobilitate, pa-
 rentum dignitate, familiæ splendore; simul & ex-
 posita infamiæ nota, qua omnem in bellis partem
 gloriam, qua vbique terrarum notus erat, obscu-
 raret, varijsque in contrarium adductis in medium
 argumentis, à proposito reuocarent, & mutuum a-
 morem resuscitare conarentur; ostenso quem re-
 center induerat calceo, aliud non dixit, *Nemo ve-*
strum, quæ me parte calceus premat, nouit, id ipse tan-
tum persentit; nam sæpe sæpius effecta rerum exte-
 riori speciei non respondent, nec quidquid splen-
 didum, aureum est; & naturam falsitatis sæpe co-
 arguit species externa. Insinuare volebat, matri-
 monij vinculū sibi adeo molestū esse, magnarūq;
 molestiarū & sollicitudinum causam, quæ nemini
 potius ac melius quam sibi cognitæ sint; nam quæ
 solutis

S. Hieron.

lib. I. contra

Iovinian.

solutis rosæ videntur & mellea, coniugatis & vinculo matrimonij ligatis spinæ sunt & fellea.

Cicero postquam Terentiæ suæ libellum repudiij dedisset, ab Hircio rogatus, vt sororem duceret; summas illi gratias egit dicens, fieri non posse, vt quis Philosophiæ simul & vxori operam det: amore quippe & studia non benè conuenire, nec in eadem sede morari posse iudicabat. Si orator matrimonium Philosopho impedimento esse censebat, quo minùs studijs & præceptis Philosophicis vacaret; maiori iure profectò dicemus, ipsum animam spirituales à perfectionis tramite retrahere. Est siquidem onus adeo graue ac molestum, vt totus sub eodem orbis fatiscat; vnde senarius ille Græcorum,

μέσον κακῶν πείθει φέρειον γυνή.

Id est, *Onus malorum plenum ipsa est mulier*, sub quo plurimi succumbunt; & quotquot ipsum in humeris sustulerunt, ab eodem eximi & solui cuperent, adeò, vt quicumque vxorio vinculo & compede matrimoniali vinctus est, libertatem se suam amisisse conqueri meritò queat.

Philemonis apophthegma.

At melius, meâ sententiâ, Comicus Philemon; qui non mirabatur, hominem semel in vita mare conscendere, quoniam omnes nouitatis auidi sumus; at aliquem, cognito nauigantium periculo, denuo mare repetere, admiratione dignum iudicabat: atque ita non damnabat eum, qui semel matrimonium iniret, cum carnis impetus, naturæ ductus, & cæca rei ignorantia eodem nos compellant; sed prima vxore mortua, secundum ambire, & molestiarum sollicitudinumque mare denuo velle repetere, vesaniam & amentiam meram censebat. Atq; omnes hæc gentium sententiæ aliò nõ tendunt, quàm vt hinc discamus, pertimescendas

DOMIN. II. POST PENTECOST. 69

ac suspendas esse matrimonij molestias ijs, qui virtutibus ac spiritui colendo exornandoque incumbere satagunt. Testem habemus hic eum, qui ad coenam agni vocatus, ob vnicam quam duxerat uxorem, venire se negauit posse. *Uxorem duxi, & ideo non possum venire.*

Quid si legitima uxor & ex sacramenti matrimonij præscripto ducta, sponsum, quo minùs coenæ interfit, impediuit; quid concubinam facturam credendum, cuius occasione tot admittuntur flagitia? si sponsa sponsum ad facinus impellit, quid faciet pellex & meretrix? si casti amplexus maritales, & pudicus amor coniugalis virtutis iter obstruunt; an non potius illicita & impudica copula, & amplexus meretricij? Non inscitè, meo quidem calculo, huc trahit S. Augustinus, quod de Noë legimus in Genesi, propriæ vitis & non alienæ vino gustato illum inebriatum fuisse, ac nuditatem reuelasse. Quo signatum mysticè voluit, si propriæ & legitimæ uxoris amor viros inebriat ac mente priuat, meretricios & alienos grauiori nos & euidentiori periculo exponere. An non Eua in gratiæ & perfectionis statu cõdita, viro suo Adæ ruinæ fuit occasio, & sanctum illum innocentis statum subuertit? Hoc vobis ob oculos ponite, coniugati simulque perpendite, quàm grauis & molesta sarcina sit matrimonij: uxor quippe hic in causa est, quo minùs coniux coenæ interfit, nullamque aliam absentis causam profert quàm uxorem, *Uxorem duxi, & ideo non possum venire.*

O effeminatum & mollem. itane te vxorio vinculo stringi, vt quodammodo adores & colas? itane te carnem & mundum amplecti, vt cælestia amittas? pudeat hominem, ita peccato seruire, & tyrannide illius premi, ita amoribus inescatum &

Matrimonium virtutum impedit exercitium.

Ind. 5. illigatum viuere, vt mancipium ac seruus, non li-
ber esse videatur. Abimelech cum lapide a mu-
liere è turri quadam sublimi percussus esset, sese-
que grauitè vulneratum cerneret, armigerum
aduocauit, aitque, *Euagina gladium tuum, & in-
terfice me, ne sortè dicatur, quod a femina interse-
ctus sim.* Vtinam, vtinam, Christiani virilem hunc
animum induerent, seseque in militia Spiritus
generosos ostenderent, puderentque illos fa-
minina cadere manu, id est carnalibus desiderijs,
quæ sunt affectus verè muliebres & feminini, suc-
cumbere!

Dauid rex, qui ceteris in rebus generosum
& heroicum demonstrauerat animum, in hac
vna se ipso exstitit inferior: cum enim Goliadas
prostrasset, leonum fauces collisisset, toties de ho-
ste trophæa fixisset, victoriam victoriæq; insignia
plurima retulisset, fæminæ succubuit; cuius illum
delicti tanta cepit pœnitentia ac pudor, vt quoti-
es in mentem adulterina illa veniret copula, v-
berrimas lacrymas gemebundus effunderet. Et sa-
nè Psalmo XLVIII. peccata deplorans, consci-
entiamque excutiens, ac rationem Deo de tota vi-
tæ serie reddendam sibi ob oculos ponès, seipsum
interrogat, *Curtinebo in die mala?* ac mox etiam
respondet, *Iniquitas calcanei mei circumdabit me.*
Difficilis profectò locus & salebrosus, nonnulli si-
quidem per iniquitatem hanc calcanei finalem
impœnitentiam, & peccata in horam vsque mor-
tis dilata intelligunt. Alij verò traditionem qua
innocuum Vriam hostibus prodidit, idq; ex mente
modoque loquendi sacrarum litterarum, *Qui mit-
tit mecum manum in periculum meum, leuauit contra me
calcaneum.* Id est prodicionem. Nonnulli denique
designari putant illicitum cum Bethsabel concu-
bitum,

Matth 26.
Curiniqui-
tas calca-
nei appel-
letur pec-
catum lu-
xuriæ.

bitum, atque ita peccatum carnis, iniquitatē calcanei nominari, adeo ut, ne hoc vnum præ ceteris delictum timorem illi pudoremq; coram diuino tribunali sit incussurum vereatur: calcanei porro iniquitatē nuncupat, quod referentibus medicis, ē calce pedis vena quædā emanet, quæ sopitos amoris igniculos & cupidinis fomites exsuscitet, & stimulos quodammodo inuito subiiciat. Quadrat hic aptissimē fabula illa Poëtarū, qua Achillē ceteris in mēbris inuiolabilē, à Paride in calce pedis vulneratū produnt. Nihil porro aliud hic denotarunt, quam eū qui cetera vitia cupiditatesq; superauerat, magnæque animi constantia pessumderat, libidini tandem victas manus dedisse, libidini inquā, qua bestias potius quā homines superari conueniat. Et profectō carnalis hic, nō hominis instar, quem natura ad humanitatem ciuilitatēq; efformauit, sed bestię more, inuitanti respōdet; alijs quippe duobus modestē respondentibus excusariq; benignē volentibus, *Rogo te, habe me excusatum*, hic, ea qua fuit impudentia & audacia, nullo inuitantis respectu habito, temerē & præruptē, bruti instar, ait, *Vxorem duxi, & ideo non possum venire*: id est, Protinus hinc te proripe, neue caput mihi obtundas, alia mihi incumbunt negotia, cœna tua grauiora, atque ita venire nequeo, neque enim vxoris meæ possum commercium deferere.

Fabula moraliter exposita.

Et profectō ita se res habet; peccatum siquidem hoc homines in aliam naturam commutat, & ex hominibus ratione præditis, bruta rationis expertia constituit: adeo ut in illo scripturæ loco, vbi de Principe Sichem, Dinæ filiæ Iacob amore æstuante, ait, *Simeon & Leui necauerunt Sichem*, Chrysostomus legat, & interpretetur, *fratres Dinæ necauerunt tantum*. Atque hoc non alia crediderim ratione, *Gen. 34.* Libido hominem in brutum commutat

quam vt Spiritus sanctus nobis omnibus violentiam & impetum amoris, quo lasciuus ille princeps, instar ferocientis tauri, aut catulientis animalis, virginem rapuerat, & magna sui infamia & dedecore tam enorme raptus facinus admiserat, demonstraret.

Apoc. 16.

Libido igni collata
Iob. 31.

Quàm enorme verò & detestandum hoc peccatum sit, quàmque tetrum & infame luxuriæ crimen, dici aut fingi nequit: equidem sextæ illi phylæ, indignationum diuinarum plenæ, quam sextus Angelus in magnum Euphratis fluuium effudisse testatur Apocalypsis, libens comparauero. Ceterum Euphrates perbene peccatum hoc designat, tum quod instar rapidi & æstuantis torrentis libido animas abripiat & vorticibus penitus immergat; tum verò quòd aquæ dulces & fluuiales verà voluptatum carnalium imago sint & typus. Propheta verò Iob ignem vorantem & peccatorum omnium grauissimum appellat: *Si deceptum est, inquit, cor meum super muliere, & ad ostium amici mei insidiatus sum, scortum alterius sit vxor mea, & super ea incuruentur alij; hoc enim nefas est & iniquitas maxima; ignis est vsq; ad perditionem deuorans & omnia eradicans genimina: verba autem postrema ex mente D. Hieronymi, ita sunt exponenda, Omnia bona virtutum deuorans, atque vniuersa in homine sanctarum rerum incrementa consumens.*

Ephes. 6.

Amor impudicus te
lo igneo
collatus,

Hinc etiam Doctor Gentium Apostolus, Epist. ad Ephesios tentationes luxuriæ, tela ignita & sagittas flammis imbutas appellat, *In omnibus sumites scutum fidei, in quo positis omnia tela nequissimi ignea extinguere.* Per tela autem ignea S. Ioan. Chrysostomus inhonesta & impudica desideria interpretatur, D. Thomas Aquinas concupiscen-

etiam de prauatam: non immeritò verò tentationes ad libidinem sagittis ardentibus comparantur; primò quòd corpus simul & animam inflamment & succendant. Secundò quòd sicuti ignis, si quem forte locum corripuit, per vicina quæque bacchatur & inualefcit; non secùs etiam flamina libidinis, cum semel in anima excitari cœpit, quamprimum omne robur hominis consumat & perurat, & ab vno peccato in aliud trahat, quemadmodum incendium ab vna domo in aliam delabitur. Tertio, sicut parua sciutilla contemta magnum sæpe numerò suscitatur incendium, quo plures interdum domus corripiuntur; sic & minima peccati huius tentatio, nisi quamprimum obstaculum obijciatur, magnas in animo libidinosi flammæ ardoreque solet excitare. Atque hoc ipsum est, quod tantopere Propheta Iob metuebat, dum de se testatur, *Pepigi fœdus cum oculis meis, vt ne cogitarem quidem de virgine.* Notent hoc Veneris illi sacrificuli, & cupidinis mancipia, vt sanctus ille vir firmiter in animo, non dico, non agere, non conuersari, non loqui cum mulieribus, sed ne cogitare quidem statuerit. Iob. 31.

Libido, vt allegoricè etiam quid afferam, est crudelis & ferox illa bellua quam Daniel Propheta nobis describit, carniuora, corporum plurimorum vastatrix, adolescentum ruina, mulierum pestis & pernicies, Ecce, inquit, *bestia similis vrsi in parte stetit, & tres ordines erant, in ore eius, & in dentibus eius, & sic dicebant ei Surge, comede carnes plurimas.* Vera hæc imago & figura luxuriæ est, vt quæ Libido col- Dan. 7.
 similis sit vrsi, nam vt ille melle delectatur, & fa-
 uis aluearijsque semper insidiatur; sic ipsa luxuria portentose
 nonnisi dulcedinem, voluptates, delicias consequatur; carnis plurimum deuorat, quòd vsque ad Daniel.

ossa carnales & libidinosos vt plurimum exedat
& emedullet; tres quoque dentium series habet,
vt quæ pueros, viros & senes perdat & destruat, o-
mnisque ætatis homines eneruet.

Ipfa ingenium offuscat, ac densissimas tenebra-

2. 2. q. 153.

2. 5.

Ingenij
stupor pri-
mogenita
libidinis.

rum nubes animis obijcit. hinc Theologorum de-
cus Aquinas quodam in loco ait, ingenij stuporem
caliginemque primigeniam libidinis filiam esse,
ac primum vulnus quod pellax illa Circe anima-
bus infligit. Ex plurimorum Rabbiorum senten-
tia Samson Hebraicè significat *Sol eius*? quis, ob-
secro, solis huius lumen exstinxit? quis facem il-
lam lucidam obscurauit? quis Samsoni oculos e-
ruit? quis excæcauit? vnica meretrix Dalila
quam perditè deperibat. Bene propterea Rusti-
co suo consuluisse, mihi visus est Hieronymus dum
ad eum scribens ait, *femina nomen tuum nouerim,*
vultum tuum nesciant.

Solam ho-
mini ima-
ginem li-
bido-relin-
quit.

Psal. 38.

At nondum hic finis. Plura sunt haud dubiè, libi-
dinis effecta, hominis naturam deprauat, itaq; cor-
pus simul & animam destruit, vt huic non nisi ossa
& cadauer, illi solam hominis relinquat imagi-
nem. Et licet de omnibus omnino peccatoribus il-
lud Psalmistæ dici queat, *In imagine pertransit ho-*
mo, quòd peccator præter solam hominis imagi-
nem & formam, vix aliquid in se hominis conti-
neat; tamen de carnalibus & libidinosus hoc po-
tissimum dici potest: nam in ijs, sola imagine ho-
minis excepta, cetera bestia sunt. Atque huc re-
spexit magnus Patriarcha Iacob in vltimo vitæ
articulo constitutus, cum filium primogenitum
Ruben, hoc nomine infamem, castigauit, *Effusus*
es sicut aqua, ne crescas, quia ascendisti cubile pa-
tris tui. Verùm vbi vulgata habet, *ne crescas*, alia
lectio habet, *ne ascendas*: quò & Chaldaus in-
terpres

terpres collimauit, Quod huic Ruben, inquit, quia natus maior erat, summum sacerdotium, regnum ac maioratus debebatur, sed propter sensualem turpitudinem, ea omnia amisit; tribus enim Levi summum sacerdotium nacla est, Iudas sceptrum possedit, & maioratus ius Iosepho delatum. Adeo vt propter hocce peccatum non solum ius primogenituræ & maioratus honos, sed ratio & ingenium adhuc amittantur, iudicium pereat, & homo non nisi umbra & imago quædam phantastica hominis maneat, atque instar statuæ sensus expers. Hinc vbi legimus vulgò in Psalmis, *Coagulatum est sicut lac cor eorum*, carnalium nempe, alij legunt, *Incrassatum est velut adæps cor eorum*. Sensus autem est huiusmodi, cor habent stupidum, obtusum, pingue, brutorum instar, quod semper voluptatibus terrenis & cogitationibus brutilibus pascunt. Hinc D. Thomas in summa, libidinem matrem esse ait, quæ plurimas easque perniciosas genuerit filias, cæcitatem mentis, imprudentiam, odium Dei, præcipitantiam, inconstantiam, amorem proprium, nimium erga terrena affectum, desperationem denique perpetuam. filiam primogenitam insinuat Psalmographus cum ait, *super cecidit ignis*, libidinis scilicet, *ideo non viderunt solem*, nec lucidissima quæque intueri poterunt.

Psal. 118.

Luxuriæ filia.

2. 2. 9. 53.

art. 6.

Psal. 57.

Ipsa denique libido vinculum aded forte est animasque tam arctè constringit, vt difficulter admodum sese expedire queant, qui semel impediti ab illo fuerint. Hinc diuina sapientia in Proverbijs de muliere lasciuia & impudica loquens, ait, *Inclinata est ad mortem domus eius, & ad inferos* *gemitus eius*, omnes qui ingrediuntur ad eam, non reuertentur, nec apprehendant semitas vitæ. O verba

Prov. 2.

horrenda & metum incutientia ! dicere siquidem vult, Quamuis è peccatis omnibus, cum semel hominem in eadem delabi contigerit, difficile sit e mergere, sibi que ipse persuadere possit, tot esse syrtes & abyssos, è quibus peccatores egredi & e mergere, nisi infinita Deus misericordia præueniat & opem ferat, nequeant; libidinis tamen peccatum tenacius & pestilentius esse, & difficulter ad modum carnalem in salutis viam redire, maiora que hic quam in ceteris sceleribus conuersionis impedimenta occurrere. Testis sit hic, de quo modo loquimur, qui quòd vnicam vxorem duxerit, liberum se amisisse arbitrium, sui que se iuris non esse, confitetur. *Vxorem duxi, & ideo non possum venire.*

Libidinosorum frōtibz nomen proprium inscribatur.

Libido igitur & fornicatio inter grauissima referri peccata, cuius dedecus grauitatem que veteres perspectam habentes, quòd iuuentutem à terra hac peste auerterent, eos quasi detestandos fugiendos & infames, signo quodam exteriori notauerunt; adeò vt in benè institutis rebus publicis, fornicantium frontibus, litteris grandiusculis, in aurea vel argentea lamina exaratum, nomen proprium affigeretur, vt omnes hocce malum fugerent, quòd extremam vrbibus adferre perniciem queat. Euidens rei huiusce exemplum in Apocalypsi legimus, in meretrice illa magna & nobili, purpura & cocco circumdata, gemmis & auro nitente, nomen que litteris maioribus inscriptum in fronte gestante, *Babylon magna mater fornicationum*. Tertullianus porrò lib. de pudicitia epigraphas has, *titulo voluptatis* nuncupat.

Apocal. 17.

Ipse quoque Deus mirum in modum infandum hocce crimen detestatur, simul que cupit, vt non re ipsa modò, sed mente etiam cogitatione que abhorrea-

horreamus. Israëlita, postquam duodecim millium exercitu, Madianitas fugassent & fudissent, non prius tamen Mose ita statuente, laudem præconiumue aut prædam nacti sunt, quam omnes eorum mulieres & pueros, exceptis virginibus, interfecissent. Ecce decretum, *locutus Moyses principibus exercitus, tribunis & centurionibus, qui venerant de bello, ait, Cur feminas reseruastis? nonne ista sunt, quæ deceperunt filios Israel ad suggestionem Balaam; & prauaricari vos fecerunt in Dominum? ergo cuncta interficite.* Dupliciter locus hic, quantum ad sensum allegoricum, intelligi potest. primò, nullū illos in cælesti habitaculo triumphum promereri, qui viros & non feminas iugulāt; id est, qui superbiam quidem edomant, auaritiam prosternunt, inuidiam & iram refrenant, homicidio abstinēt, furtum vitant, ceteraque peccata, quæ virilia videntur, debellantur; at libidinem, carnis delicias, voluptates corporis, sensualesque cupiditatesque, quæ ad luxuriam referri videntur, non interficiunt. Secundò, tria esse peccatorum genera; quædā ex mera malitia & iniustitia committuntur, quæ proinde grāua sunt & enormia, qualia sunt homicidia, latrocinia, incestus, sacrilegia, atque illa per viros designantur: alia verò infirmitati adscribenda sunt, vt delectationes sensus, desideria inordinata, passionēs intrinsecæ, atque hæc feminina peccata dicuntur: tertij generis sunt, quæ ad ignorantiam spectant, atque horum typus sunt pueri. Multi quidem exterius virtute præditi videntur, quòd viros, id est grauiora peccata deleant & profligent, sed feminas simul & pueros, peccata infirmitatis & ignorantia, viuere sinunt, à proprijs enim passionibus superari se patiuntur. Igitur quemadmodum ij, qui Madianitas bello superauē-

Num. 31.

Daplex loci præcedentis expositio.

Tria peccati genera

18
rant & interfecerant, non laudem prius meruere, quàm Madianitides & earum pueros deleuissent: ita magnus ille Deus eximiam æternæ gloriæ mercedem dare non solet illis, qui maiora crimina, id est malitiæ, pessumdant, nisi & peccata infirmitatis, quorum figura mulieres; & ignorantia, quæ pueri designant, eadem opera iugulent.

Peroratio. Eja igitur, Auditores, ne diutiùs his immorer, ambitionem deponite, auaritiā exuite, libidinem & carnem pessumdate, atq; ad æternæ beatitudinis cœnam properate. Homo qui ipsam præparauit, Christus est; vos verò, inuitati; equidem seruus sum ad vos inuitandos destinatus; festinate igitur adesse; excusationes nolite prætere, ne pater ille familias indignatus, nuncios, id est, concionatores & Euangelij sui præcones, ad vltimos mundi cardines, & ad Antipodas vsque, (sunt hi namque *exitus viarum & sepes*) destinet, qui cæcos & claudos & debiles, aliosque innumeros, id est Sinenses, Iapones, Brasilijs, Indos, atque alias gentes & numero infinitas, & feritate barbaras, ad cælestem illam cœnam cogant.

2
At quoniam tu clementissime Deus ad maiestatis tuæ gloriam, & amorem quo homines prosequeris demonstrandum, magnam illam æternæ beatitudinis cœnam, in qua sempiterna voluptate animas reficeres, adornaris; & epulum illud solenne, quod cœnæ nomine idèò vocatum est, quod vltima sit refectio, in felicitatem & gaudium nostrum, ad vitæ, velut diei, terminum reseruatas præpararis epulum inquam ad quod iam inde à pueritiæ aurora, ad senectutis vespèram, tot inuitationum generibus, concionibus, inspirationibus, afflictionibus, miraculis, alijsque infinitis nos modis, inuitare non desinis: fac obsecro, vt inuitationes

tiones hæ non sint frustra, nec easdem surdis auribus excipiamus, neue inuitemur stolidos illos & temerarios, quos Euangelium depingit: ne inquam ambitio, auri sitis, desideriaque carnalia, tam præclaram nobis è manibus occasionem sortemque excutiant: ne ob villam magna illa ciuitate, cælesti inquam Ierusalem frustremur; ne propter bonum iuga quinque, & arationem illam angustam, parentes illos cæli agros, quorum fines metiri, cuiusque termini arari nequeunt; denique ne ob nimium erga vnicam mulierem affectum, amorem ac beneuolentiam filix illius cælestis, beatitudinis inquam sempiternæ, ad quam nos Pater simul ac Filius, cum spiritu sancto pariter deducant, amittamus.

DOMINICA

TERTIA

POST PENTECOSTEN.

Erant appropinquantés ad Iesum Publicani & peccatores, vt audirent illum. Luc. 15.

FIGURA.

Legimus in Numeris, Mariam & Aaronem, *Nam. 12.* detractioibus & occultæ maledicentix assuetos, simul in fratrem Mosem insurrexisse, eique vitio vertisse, quòd Aethiopissam matrimonio sibi iunxisset, quasi in maximum familiæ dedecus ignominiâque; disparitas illa coloris à Mose in vxore quærenda neglecta, redundatura videretur. Hodierno verò in Euangelio murmurantes videas Scribas & Phariseos, aduerso seruatore Iesù, quòd Publicanos & peccatores in familiaritatē societateque; admitteret, eorūque consortio ceteris neglectis

etis delectaretur, quasi Messix dignitate huiusmodi colloquia contuberniaque forent indigna. Ceterum ut hisce de rebus, ad maiorem Dei gloriam, & animarum salutem loqui valeamus, spiritus Paracleti nobis auxilio opus est, ipsum igitur inuocemus, idque precibus mediatricis nostræ gloriosæ Virginis Deiparæ; inquam rem salutationem ei Angelicam offeramus,

A V E M A R I A.

*Laërtius lib. de vii. Phil-
los.* Xenocrates inuitatus olim ad conuiuium, referente Laërtio, cur ceteris maledicentibus, conuiuantibus, murmurantibusque obmutesceret, interrogatus, ait; *quia fuisse locutum pœnituit saepe, tacuisse nunquam.* Designare volebat, murmuracionem detractationemque esse fugiendam, & satius multo esse tacere quam detrachere, linguamque, cum alij vel in conuiuijs vel alibi murmurant & maledicunt, cohibendam.

Prou. 23. Idem quoque fuit sapientis, ante Xenocratem consilium, ait enim in Prouerbijs, *Noli esse in conuiuijs potatorum, neque comedas cum eis qui carnes ad vescendum conferunt.* Quæ verba Gregorius exponens in Moralibus scribit, *Carnes ad vescendum conferre, est in colloquutione derogationis vicissim in proximorum vitis dicere.* Ad eodẽ ut iuxta vulgatam S. Scripturæ Phrasim, & Magni Gregorij expositionem, carnes comedere, tropologicè sit, aliorum vitia carpere deque ijsdem detrachere. Ideoque S. Bona-

*In dieta salu-
luis, c. 19.* uentura murmurantes & maledicos canibus latronum similes afferebat, qui quod crudas sæpe carnes vorent, atque ossa sanguinolenta rodant, dentes & fauces sanguine cruentatas habent. Ad quorum similitudinem maledici, quod proximo detrachant, aliorum vitam moresque carpant, famam lædant ac dilacerent, linguam, os & dentes sanguine

sanguine oppletos & fædatos gerunt.

Hinc quoque in veteri lege aues prædæ assuetæ & carniuoræ vt immundæ reijciebantur, de quarum numero erant, Accipitres, haliaeti, vultures, milui, aquilæ aliæque; quæ & à mensis & sacrificijs proscribebantur: legis porro verba sunt hæc, *Hæc sunt quæ de auihus comedere non debetis, & vitanda vobis sunt, Aquilam & griphem, & halyatum, & miluum & vulturem iuxta genus suum.* Quo Spiritus sanctus designatum voluit, hominem qui alium viuum lacerat, mordet ac deuorat, illius honorem & famam destruit, coram Deo ex mente Scripturæ immundum censerî.

Aues carniuoræ in veteri lege vt immundæ censebantur.

Leuit. 11.

Angelicus Doctor Thomas, hocce peccatum describens, eiusque essentialem definitionem indigans ait, *Detractio est denigratio aliena fama per occulta verba:* illiusque enormitatem exaggerans Apostolus, inter cetera peccata Deo inuisa, & exosa, maledicentiam detractionemque enumerat, *Detractores Deo odibiles.* & ante eum Salomon in Proverbiorum libro memoriæ prodiderat, septem esse peccata quæ Vatiniano Deus odio prosequeretur, quæque diuinæ Maiestati, vt quæ plurimum, displicerent, ac septimum cane peius & angue illum detestari, detractores nimirum & maledicos.

2. 2. q. 73.

4. 4.

Rom. 1.

Verba illius audiamus, *Sex sunt quæ odit Dominus, & septimum detestatur anima eius, oculos sublimes, linguam mendacem, manus effundentes innoxium sanguinem, cor machinans cogitationes pessimas, pedes veloces ad currendum in malum, proferentem mendacia, testem fallacem & eum qui seminat inter fratres discordiam,* id est detractorem; de alijs siquidem murmurans, illiusque vitam & mores carpens & sugillans, mendaciaque congerens, discordias

Prou. 6.

dias seminat, contentiones causatur, lites & iurgia suscitatur, zizaniorum iliadem in familijs & omnibus congregationibus progignit.

Deus infinite detractores odit
1. Cor. 6.

Idem Apostolus asserit tanto Deum odio peccatum hoc prosequi, ut inter illos quos in æternum velut facie sua & visione indignos reprobauit, primo loco maledicos recenseat, *Nec maledicti, nec rapaces regnum Dei possidebunt.* quod etiam

Eccles. 5.

facit, quod consulit Ecclesiastes ad vitam benè beatæque instituendam, *Non appelleris susurro in vita tua, & lingua tua ne capiaris & confundaris;* apud homines scilicet, qui ut calumniatorem & peruersum te habebunt; & apud Deum, cuius regno te idcirco priuarum videbis.

In serm.

Bernardus sanctitatem vitæ, & scientia magnus, hoc de peccato sermonem instituens, ad eodè detestandum pronuntiat, ut serpente ipsum exitiosius

Detractor serpenti collatus.

& detestabilius assermet, maledicumque viperam appellare non dubitet. *Numquid vipera est lingua detractoris ferocissima.* Eiusdem quoque opinionis est S. Hieronymus in Ecclesiasten; *serpens & detractor aequales sunt;* quomodo enim ille mordens venenum infert, sic isle detrahens pectoris sui virus in fratrem effundit. Plura quoque & deteriora S. Bernardus: & quid? detractorem dæmoniacum esse credit, *Detractor & libens,* inquit, *auditor uterque diabolum portat in lingua.* Hæc porro omnia sibi sapiens ob oculos ponens, cuius nostrum consulit, peccatum hoc velut pestem exitiosissimam fugere, *Remove à te os prauum, & detrahentia labia sine*

In serm.

procul à te.

Proverb. 4.

Ceterum os ille prauum habet, qui murmurat, maledicit, aliorum nomen denigrat, inque actiones & vitæ rationes curiosè nimis inquirir. Vitij huius enormitatem turpitudinemque pluribus sum

sum verbis profecutus, quòd Euangelium hodiernum, materiam eandem includat: in quo Scribas murmurantes & Phariseos maledicentes & innocuam Iesu Christi vitam carpentes intueor. Audiamus Lucam Euangelistam: *Erant appropinquantes ad Iesum Publicani & peccatores vt audirent illum.* Vt porro vestro palato satisfaciam, primò de detractatione hoc Pharisaica loquar, ac deinde humilem Christi responsionem subnectam: aures modò præbete attentiores, & vestro vt satisfaciam desiderio operam dabo.

In primis igitur Euangelium hodiernum edocet, Christum Redemptorem, qui peccatores seruaturus aduenerat, vt ait Apostolus, *Christus Iesus in hunc mundum peccatores saluos facere*; atque id eò eorum familiaritates & confortia sectabatur, Phariseorum furore & inuidia rabientium, liuore tabescentium, odium & indignationem incurrisse: culpabant namque, Messiam greges publicanorum secum vt plurimum trahere, publicanorum inquam qui ex interpretatione glossæ, vetigalia & portoria in populi Romani commodum exigebant, ac propterea omnibus exosi erant & inuisi.

Et murmurabant Pharisei & Scriba dicentes. Quàm fragili fundamento nititur hæc calumnia: quòd Creator creaturas adeat, princeps subditos visitet, opulentus pauperes quærat, redemptor captiuos inuisat, Messias peccatores foueat, medicus denique ægrotos complectatur. Quis credidisset vmquam fore, homines hoc malam in partem vt interpretarentur? Quamobrem scitè mihi respondisse visus est Aristippus interroganti mirantiq̃ue, cur diuitum magnatumq̃ue palatia à Philosophis semper obsiderentur;

Euangelij
summa.

Laert lib. 2.
de vita Philo-
soph.

Et medici, inquit, languentium ianuas frequentant. Idem omnino, mea quidem sententia, maledicus hisce stomachantibusque Phariseis, quod Dominus publicanorum ædes meretricumque fornices obambulare, responderi queat: ipse enim verus Aesculapius & medicus cum sit, non nisi inter ægros versari desiderat, cum decumbentibus & male affectis agere illi volupe est: de se quippe confitetur; Non est opus valentibus medico, sed male habentibus.

Lat. 9.

Marc. 2.

Phocionis

Apophthe-

gma.

Audite rem prope similem. Phocion summus in iuuentute orator & tandem reipub. Atheniensis præfectus amicorum reprehensioni etiam patuit, vitioque ei versum est, quod improbi cuiusdam patrocinium apud iudices suscepisset, eumque eloquentia in libertatem vindicasset; at eadem qua defenderat dexteritate, etiam calumniantibus respondit, *At Nemo bonus huiusmodi*, inquit, *indiget patrocinio*. Idipsum iure meritoque Redemptor noster inuidis hisce Phariseis respondeat, *Bonos & integræ vitæ, patrocinio opus non habere, at improbos & sceleratos. testatus hoc erat & alibi, Non veni vocare iustos, sed peccatores.* Ideone calumniari oportuit?

Matth. 9.

Pythagoræ

symbolum

Lib. 4. Epist.

Inter Pythagoræ symbola monitaque ethica non postremum, mea sententia locum occupat illud, *Contra solem ne loquaris.* id est, ne detrahas ei, in quo quod culperis nihil inuenies, ne vitam examines sole emaculatiorem, atque hunc in modum hoc explicat Paulus scaliger. At hoc in symbolum peccasse constat Phariseos & scribas, ac præter rationem & immerito in sole maculam quæsiuisse, aduersus faciem mundi loquutos esse, & calumnijs maledicentiaque illius splendorem, lumen & iubar extinguere contendisse. Quænam illa vestra

stulti-

DOMIN. III. POST PENTECOST. 31

stultitia est. ne dicam vesania, nodum querere in scirpo, & irreprehensibilem reprehendere?

Et murmurabant. O peltis derestanda o scelesti Sacerdotes
Pharisæi! Qui aliorum declinabant consortia, ab- nullos of-
stræti quodammodo à vulgari viuendi ratione, & vi- fendant, ac
tâ cōsectabatur austeritates spirantē, quosq; pro- omnes de-
inde peccantium fouere partes par erat, & eorum fendant.
patrocinium suscipere; hodie aduersus eos con-
surgunt, bellum mouent, & maledicunt eisdem
adiuuare satagenti. Non est, mihi credite, sacerdo-
tum obesse alijs. at potiùs omnibus, & præsertim
peccatoribus, prodesse, eorumque causam defen-
dere. Turris Dauid, quam vè benè munitam & ad- Cant. 4.
uersus hostium impetum probè armatam descri-
bit Scriptura, mille habuisse clypeos, clypeos in-
quam; & non alia arma, in circuitu è summitati-
bus pendentes describitur, *Mille clypei pendebant*
ex ea. Clypei arma sunt defensiva, non verò offen-
siva, simulque denotant, Ecclesiasticos & sacerdo-
tes ad sacerdotium non esse vocatos, vt quem of-
fendant, sed omnes defendant ac tueantur.

Cur turris
Dauid nō-
nisi clypeis
munita.

Huc facit, quod Athenis olim accidisse memo-
rant historiæ. Omnes Athenis ordines, omnes iu-
dices ac magistratus Alcibiadem morti adiudica-
bant, cogeantur in illum concilia, conspiratio-
nes in caput illius frequentes erant, bona fisco ad-
dicebantur, magnorum criminum actiones ei in-
tendebantur, muneribus civilibus priuabatur, do-
mus, res fortunæ eius in discrimen vocabantur; &
quò aliquem facto colorem adderent, omnes
quotquot in vrbe reperire erat sacerdotes tam ma-
sculini quàm feminini sexus, ad illud cōuocarunt
concilium, cumque omnium suffragia postularen-
tur, vna sacerdotum ait, *Ad nos supplicatio pertinet;*
non execratio nostrum est deprecari, neminem of-

Dom. tom. 2.

FF

fendere;

30 CONCEPTVS THEOLOGICI

Et medici, inquit, languentium ianuas frequentant. Idem omnino, mea quidem sententia, malediculis hisce stomachantibusque Phariseis, quod Dominus publicanorum ædes meretricumque fornices obambulare, responderi queat: ipse enim verus Aesculapius & medicus cum sit, non nisi inter ægros versari desiderat, cum decumbentibus & male affectis agere illi volupe est: de se quippe confitetur; Non est opus valentibus medico, sed male habentibus.

Lac. 5.

Mart. 2.

Phocionis

Apophthegma.

8ma.

Audite rem prope similem. Phocion summus in iuuentute orator & tandem reipub. Atheniensis præfectus amicorum reprehensioni etiam patuit, vitioque ei versum est, quod improbi cuiusdam patrociniū apud iudices suscepisset, eumque eloquentia in libertatem vindicasset; at eadem qua defenderat dexteritate, etiam calumniantibus respondit, *At Nemo bonus huiusmodi, inquit, indiget patrociniis.* Id ipsum iure meritoque Redemptor noster inuidis hisce Phariseis respondeat, *Bonos & integræ vitæ, patrociniū opus non habere, at improbos & sceleratos. testatus hoc erat & alibi, Non veni vocare iustos, sed peccatores.* Ideo calumniari oportuit?

Matth. 9.

Pythagoræ

Symbolum

Lib. 4. Epist.

Inter Pythagoræ symbola monitaque ethica non postremum, mea sententia locum occupat illud, *Contra solem ne loquaris.* id est, ne detrahas ei in quo quod culperis nihil inuenies, ne vitam ex amines sole emaculatiorem, atque hunc in modum hoc explicat Paulus scaliger. At hoc in symbolum peccasse constat Phariseos & scribas, ac præter rationem & immerito in sole maculam quæ fuisse, aduersus faciem mundi loquutos esse, & calumnijs maledicentiaque illius splendorem, lumen & iubar extinguere contendisse. Quænam illa vestra stulti-

DOMIN. III. POST PENTECOST. 81

stultitia est, ne dicam vesania, nodum quærete in scirpo, & irreprehensibilem reprehendere?

Et murmurabant. O peltis detestanda! ô scelesti Sacerdotes Pharisei! Qui aliorum declinabant consortia, ab- nullos of-
strati quodammodo à vulgari viuendi ratione, & vi- fendant, at
tâ cōsectabatur austeritates spirantē, quosq; pro- omnes de-
inde peccantium fouere partes par erat, & eorum fendant.
patrocinium suscipere; hodie aduersus eos con-
surgunt, bellum mouent, & maledicunt eisdem
adiuuare satagenti. Non est, mihi credite, sacerdo-
tum obesse alijs. at potiùs omnibus, & præsertim
peccatoribus, prodesse, eorumque causam defen-
dere. Turre David, quam vt benè munitam & ad-
uersus hostium impetum probè armatam descri-
bit Scriptura, mille habuisse clypeos, clypeos in-
quam; & non alia arma, in circuitu è summitati-
bus pendentes describitur, *Mille clypei pendebant*
ex ea. Clypei arma sunt defensua, non verò offen-
sua, simulque denotant, Ecclesiasticos & sacerdo-
tes ad sacerdotium non esse vocatos, vt quem of-
fendant, sed omnes defendant ac tueantur.

Cant. 4.

Cur turris
David nō-
nisi clypeis
munita.

Huc facit, quod Athenis olim accidisse memo-
rant historiæ. Omnes Athenis ordines, omnes iu-
dices ac magistratus Alcibiadem morti adiudica-
bant, cogeantur in illum concilia, conspiratio-
nes in caput illius frequentes erant, bona fisco ad-
dicebantur, magnorum criminum actiones ei in-
tendebantur, muneribus civilibus priuabatur, do-
mus, res fortunæ eius in discrimen vocabantur; &
quò aliquem facto colorem adderent, omnes
quotquot in vrbe reperire erat sacerdotes tam ma-
sculini quàm feminini sexus, ad illud cōuocarunt
concilium, cumque omnium suffragia postularen-
tur, vna sacerdotum ait, *Ad nos supplicatio pertinet,*
non execratio nostrum est deprecari, neminem of-

Dom. tom. 2.

FF

fendere;

fendere; nos Deos delinquētibus propitiōs reddimus precando, nullum verò morti adiudicamus, Pharisei nostri in tēplis educati & versati nō sunt huiusmodi, sed inuidia pleni, & prauis affectib. intransuersū acti, & nō nisi sanguinē & mortē, miserorū peccatorū spirantes, clamāt, murmurāt, & ledunt eum qui peccatoribus vitam cupit: & largiri.

Et murmurabant. Ingens profectō & detestandū flagitium est murmuratio: quam designatam puto in rana illis, quæ Aegyptios mirum in modum diuexarunt & affligerunt. Nam ut ranæ toto die in cœno & limo delitescētes, tacent, & vespera ingruente coaxando cuius caput obtundūt; ita murmuratores (quibus nulla hodie mundo accidere pestis potest deterior) non nisi fossas & putiscentes vitiorum paludes incolentes, interea dum soldiem illustrat, & conscius quis qui coarguat, adest, magis muti sunt quàm piscis, sed nocte instante, id est absentibus omnibus, circumundique coaxant, & garrulitate sua maledica, aliorum famam denigrando, vitamque carpēdo optimo cuique molesti sunt & graues; *Vt sagittent in obscuris rectos corde.*

Itē gallo.

Gallus omnium animalium domesticorū caput, gallinarum ductor, in hoc reprehendendus venit, quod, quamuis domi esca & grano abundet; semper tamen apud alienos fimeta euertat, sordes excutiat, vermiculos sibi quæritans, qui si quam forte gēnam reperiāt, erucam aut muscam ei præponet. Imaginem hic videtis detractoris, qui tametsi domus alterius repleta sit virtutibus, bonis abundet, meritis scateat quæ ei satisfaciant ne vel mala de eodem cogitet aut loquatur, angulos tamen actionum eius indagare & euoluere, sordesque & imperfectiones vitæ illius mouere mauult; ac si quam

DOMIN. III. POST PENTECOST. 83

quam forte virtutis in eo margaritam reperiatur, vermicula peccati eandem postponit: honesta laudeque digna contemnit, obliqua verò & occultata probra familiarum cuiusdam recēset, & in apertum profert.

Scarabæus infectum est vile, immundum, ipsaq; Item scarabæi immundities, quod non nisi fimo & sordib. delectatur, bzo. vivit, pascitur, omnesq; odores suaves ac iucundos detestatur; quamprimum enim ut violas ac rosas odoratur, quasi præsentissimo gustato toxico emoritur. Hunc scarabæum refert & detractor: immundum profectò animal ac lutulentum quod fimo & cæno pascitur, & peccatorum sordibus, quod non nisi de vitijs loquitur, aliena vitia ponderat, excutit, examinat; quodque deterius est iucundam virtutum proximi fragrantiam non fert, eiusque bonæ famæ odorem exosum habet, idcirco ibi odorare eminus honestæ vitæ & conversationis præconium cœpit, furit, tabescit, ac tandem Zoili instar rumpitur invidia: quodque in primis demit ac me pessimè habet, minimum famæ deterioris rumusculum in immensum auget, & leve quoddam ac tenue delictum læsa crimen maiestatis ac perduellionis facit, quodque vno verbo dici poterat, mille ac mille verbis amplificat.

Referunt historici circa Olympum montem in Græcia, à quo certamina Olympica, haud procul inde celebrari solita, nomen mutuata sunt, locum fuisse tali arte & industria constructum, ut verbum voce elatiori prolatum, septies, percussio sono repeteret, qui propterea ἑπτάφωνος fuit appellatus. Qui neget detractionem huic vocis septemplici redditum esse persimilem? cum enim delicta & novos alienos refert, vnius loco septem memorat, atque, ut in paræmia est, ex musca facit

Echò d-
lympiæ se-
ptem vocū

elephantem. Ipsi denique maledici, Calepini sunt
 ἰπτάλωττοι, atque hoc è rancore quodam intrin-
 seco, & corde prauo proficiscitur.

Conceptus
 insignis à
 medicis
 mutuatus.

Medicorum apherismus est & sententia, oris
 foetorem & infectionem è stomachi vitio & he-
 patis indispositione procedere: stomacho siquidè
 & hepate vitiato, vapores tetri ascēdūt, qui forti-
 dā illā oris ac palati mephitim causantur. Eadem
 penè Theologorum de conscientia, definitio est: a-
 iunt quippe nullā aliā corrupti oris & maledic-
 tiæ in proximū in calūniatoribus ac detractorib.
 statui causā posse, quā quod intestina & intrin-
 seca corrupta sint, partes nobiles, ac præsertim cor
 malitia infectum & odio imbutū. Suffragatur hic
 mihi Euangelista, *Ex abundantia cordis os loquitur:*
 ac multo etiā apertiùs Psalter, *Sepulcrū patēs est*
guttur eorū: & cur obsecro? *quia linguis suis dolosè a-*
gebāt; quibus mille nectunt dolos & actus, sexcen-
 tas coquunt versutias & calumnias, quæ contagio
 quodam lepra ac peste teterrima tetriora sunt.

Leuit. 13.
 Leproso
 detracto-
 res confe-
 runtur.

In veteri lege iuebātur leprosi, quoties in pu-
 blicum prodibāt, os semper veste obtegere, ne te-
 tro suo & contagioso halitu obuios quosq; infec-
 rent, & leprosos redderēt; Ecce legis decretū; *Ha-*
bebit vestimēt a dissatā, caput nudū, os veste cōtectum,
contaminatū ac sordidū se clamabit. Murmurator &
 detractor spirituali lepra verò dici potest infect,
 cor, os, linguam purulentam habet, verborū illius
 afflatus & habitus contagiosus est, quo tam illos
 quorum famam lacerat, quā adstantes & audien-
 tes, inficit. hinc ora illi velari præcipit lex; quod
 etiā sibi ultro fieri vates regius postulat. *Pone cu-*
stodiam ori meo, vt non delinquam in lingua mea.
 Quātum verò hoc discrepat à Phariseis nostris, de
 quibus in Euangelio legimus, & *murmurabant?*

Psal. 140.

David

DOMIN. III. POST PENTECOST. 85

Dauid porrò rextantopere tetrum hunc odorè detestabatur, vt instar pestis eū execraretur; audiamus, quid de se in Psalinis dicat, *Detrahentē secretò proximo suo, hunc persequabar.* & verè prosequabatur, nā alio in loco milleijs, diras imprecatur, *Eru-
bescāt impij & deducātur in infernū, muta fiant labia
dolosā.* Cur tātopere inueheris in hocce genus hominum Vates? Quia loquuntur aduersus iustum iniquitates in superbia sua, & in abusion.

Psalm. 109.

Psalm. 30.

Eccles. 26.

Detra-
ctio
mor-
te pe-
ior.

Leuit. 19.

In psal.

par. 3.

les.

Eodem telo eosdem ferit & Sapiens; tria siquidē in orbe esse tradit, quæ nūquā non metuat, ac quartū quod cū tremore perhorrescat: *A tribus, inquit, timuit cor meū, & in quarto facies mea metuit, delaturā ciuitatis & collectionē populi, & calumniā mēdacement.* Tria hæc peste esse ait, deteriora, at per quartū detractiōne designat, quæ calumnijs, mendacijs, & falsitatibus stipatur ac cingitur, ac mortelōgē grauior est. hæc enim nonnisi corpora exstinguit, illa verò honorē, virtutes, & æstimationem proximi.

In Leuitico præcipitur, ne quis surdo maledicat, *Non maledices surdo.* Sed mysticè designatum puto, non esse detrahendum absentibus: surdo quippe maledicit, qui absentem rodit. atq; ita eadem intelligit Gregorius, *surdo, inquit, maleducere, est absenti ac non audienti derogare.* Surdus itaque & absens eiusdem sortis, quiq; surdo detrahit, diuino præcepto aduersatur.

Plutarchus in Moralib. eodē collimās, murmura-
tores & maledicos bubonib. noctuis, & vlulis alijs-
que auib. noctu volare solitis cōparat. Nā *quem ad-
modū, inquit, noctuæ aues inauspicatæ sunt, quæ nocte
tantum volant & gemunt; sic detractor qui noctu tan-
tum id est in absentia loquitur.* Verè igitur noctuæ sunt murmuratores, & ferales & ominosæ.

Detra-
cto-
res
buboni-
bus & no-
ctuis simi-
les.

Coruus etiam, quoniam de auibus mentio inci-

Leuit. 11.

dit, in Leuitico infaustus & inauspicatus censetur. Hæc sunt quæ de auibus comedere non debetis, & vitæda sunt vobis, aquilam & gryphem, & haliatum, & miluum, ac vulturem iuxta genus suum, & omne cor-

Item coruo

uini generis in simili uinum suum. Verû hic emblema detractoris, qui verè dici potest coruus, sed auis inauspicata, quæ cor & animâ nigricatè habet, & à Deo repudiata est coruo, què Noë tempore diluuij ex arca speculatum dimisit nec denuo reuersus est, in cadaueribus forsitan aquis innatantibus deuorandis occupatus, perfimilis. maledicus enim semel foribus & cardinibus rationis egressus, interea dum passionum & rancoris diluuium sæuit, vix vmq̃ deinde ad salutis arcâ redire solet, cadaueribus ossibusq̃ in perfectionum vitæ proximi innatantibus infidens. Sed producamus & alia.

Apoc. 9.

Item locustis apocalypseos.

Vidisse se in Apocalypsi locustas testatur Ioânes, & locustas quidè prodigiosas, leoninis dentibus, & facie humana? Et si similitudines locustarum, similes tiquis paratis in prælum, & super capita earum corona similes auro; & facies earum tamquam facies hominum, & habebant capillos sicut capillos mulierum, & dentes earum sicut dentes leonum erant. Equidè ex mente doctissimorum loci huius interpretum, per môstra hæc locustarum, detractores intelligo, qui locustarum instar, quidquid in anima virtutum viræ ac viget rodunt ac deuorant; dentes habent leoninos, quòd, ferarum instar, non nisi sanguine & hominum carne pascatur; vnde Psalmographus, *propian super me nocentes, ut edant carnes meas.* Atq; hoc & non aliud designare voluisse crediderim Apostolum dum Galatis scribit, *Quod si inuicem mordetis, & comeditis, videte ne ab inuicem consumamini.* Ipse quoque Propheta Iob de aduersarijs suis, vi-

tamque

ramque & actiones carpentibus, conqueritur gemitus & ululans, *Quare persequimini me sicut Deus, Job. 19. & carnibus meis saturamini.* In quam sententiam ita magnus commentatus est Gregorius, sciendum est, quia hi etiam qui aliena vita detractioe pascuntur, alienis proculdubio carnibus saturantur.

Quarta, quā Daniel Propheta bestiā vidit, terribilis fuit & videntibus metum excutiens; habebat namq; dentes ferreos & vastos, quibus obuia quæq; laniebat ac destruebat, reliqua sç; pedibus cōminuebat, decem verò capite cornua præferebat; *Et ecce bestia quarta mirabilis atq; terribilis, & fortis nimis; dentes ferreos habebat, magnos comedens, atq; cōminuens, & reliqua pedibus suis concutians: dissimilis autem erat ceteris bestiis, quas videram ante eam, & habebat cornua decem.* Sensu litterali bestia hæc imperiū designabat Romanorū, at glossa mysticè & moraliter exponens, detractioe hic denotatā existimat, qua nullū monstrū haberi potest deformius, quæq; dentes habet prominētes & ipsos greges, quod ossiū tenuis & medullitus omnia deuoret, homines lædat, famā & nomē proscindat, ac reliqua meritorū illorū, pedib. cōtēptim proterat: decē adhæc carnib. in capite cōmunita est, quod mille artib. ac technis aliorū vitā actionesq; suggillet: nullā deniq; cū alijs bestiis similitudinē habet, quod nullū sit cū detractiois malitia peccatū cōparandum. atq; vt benè Glossator obiter notauit, tres alias bestias nomine quæq; suo Propheta nominauit. leonā, vrsū & leopardū, quartā verò in nominem produxit, quod detractiois malitia infinita sit, nullisq; limitibus circumscripta, nec vnicō nomine efferenda. Hinc Psalmista, *Os tuum abundauit malitia, & lingua tua concinnabit dolos.* Psal. 49.

Detractio deniq; adeo horribilis & execranda

cap. 3.

DetraCTOR
diabolus
est carne
circumda-
tus.
Lib. 5. hist.
nat.

est, vt diaboli nomine meritò dici queat detra-
CTOR & maledicus; & sanè in Epist. 2. ad Timotheu,
vbi Latine legitur, *Mulieres similiter pudicas, non de-
trahentes*, Græcus textus præfert, *μη διαβολαί*, id
est, *non diabolicas*: adeò vt iuxta scripturam hanc
diabolus sit detraCTOR, & vice versa detraCTOR dia-
bolus, & detractio crimē diabolicum ac detestan-
dum. De quo Psalmographus agens, ait, *acuerunt
linguas suas sicut serpentes*: quò trahemus quod de
serpentibus scribit Plinius, habere scilicet linguā
tenuissimam, trifulcam & longissimam ac retri o-
doris. quæ omnia in detractore & calūniatore re-
perire est: habet hic namq. linguā trifulcam, quòd
& sibi & alijs quibus detrahit, & audiētib; & ad-
stantibus quoq; noceat; & quidē longissimā, quòd
ad viuos & mortuos extendatur, hinc etiam in sa-
cris litteris sagittis eminūs vulnerare solitis com-
paratur, *filij hominum dentes eorum arma & sagitta*.
Nigricantem deniq; & fætidissimam, quòd nō nisi
verba malitiæ ex odio, rancore, liuoreq; profecta
proferat. Sed pergamus vterius.

Psal. 56.

Deut. 23.

DetraCTOR
cani simi-
lis.

Canis quoque in veteri lege vt immundus à sa-
crificio rejciebatur. *Nō offeres mercedem pro sibi
nec pretium canis in domo Domini Dei tui*, quidquid
illud est, quod venerint: quia abominatio est vtrumque
apud dominum Deum tuum. Quid? itane tibi Domi-
ne displicet canis, quo nullū inter animalia homi-
ni magis fidū, nullū parētius, luporū hostis, & vil-
larū tutela ac præfidiū? Hæ quidē, fateor, præclaræ
sunt dotes, sed quia perpetuò prætereuntes & in-
trātes allatrat, & ignotos petit dētibus, idē verū
detrahentis hieroglyphicū est, qui proximiū sem-
per allatrat, ac dētib; perpetuò vitā illius, famā &
honorē impetit ac mordet; qui proinde immū-
sus est & abominabilis. Quinos igitur dentes quæra-
mus, non caninos. Ideò

Idèò forſitan; dentes Eccleſiæ, ouibus alben-
 à Salomone conferuntur, *Dentes tui ſicut grex ou-* *Cant. 5.*
um, quæ aſcenderunt de lauacro. Documento hoc ſit
 nobis, dentes Chriſtianorum, qui gemini Eccleſiæ
 filij, non debere eſſe cauibus ſimiles, qui mordent
 & lacerant, ſed ouibus manſuetis ac benignis; oues
 igitur ſint oportet non moloſſi, & dentes habeant
 nitidos ac mūdatos. Os ſiquidem lauare neceſſe eſt
 ſimul & dentes, omnemq̃ue immundiciam ac ſor-
 des detractiōis & maledicentiæ eluere.

Eadem quoq; de cauſa, eodemq; Canticorū loco
 ſacra ac diuina Ieſu Chriſti labia, lilia myrrhæ re-
 dolentiā emittere ſcribuntur, *Labia tua lilia, diſſil-* *Labia quo*
lant, & myrrham primam. Myſterijs quidem redūdāt *que candi-*
 hæc, at ſenſus obuius & apertus eſt, Chriſtianorum *da liliorum*
 labia & os, labijs ſponſi eſſe debere quā ſimillima,
 inſtar liliorum candida; & inſtar myrrhæ redolē-
 tia, id eſt iucundos mortificationis odores exha-
 lantia, & omnem inuidiæ, virulentię, detractiōis,
 calumniæq̃ue maleolentiam ac mephitim exoſa.

Huc forſitan reſpexit Deus, cū inter cetera tē-
 pli atq; tabernaculi inſtrumenta & ornāmēta, au-
 rea quoq; eſſe voluit emunctoria, non verò ferrea
 aut ærea, *Emunctoria, & ubi quæ emuncta ſunt extin-* *Exod. 25.*
guuntur, ſiant de auro puriſſimo. Quemadmodum in
 templo Salomonico ita & in Eccleſia Chriſti Ie-
 ſu, emūctoria radiēt oportet auro caritatis & qui-
 dem puriſſimo. Id eſt, quando de proximo ſermo
 incidit, honore is & charitate condiatur ac deau-
 retur; non verò ſordeat inuidia, rancore, hypocri-
 ſi, vt oratio illa Scribarum & Pharifeorum, qui e-
 mūctoria ferrea ſunt, & *murmurabant.*

Tradit Plinius Bonafum, cum ſciat, incurua & in
 cervicē prominētia ſe habere cornua, adeò vt ne-
 minē iſdē petere queat, & à venatoribus ſe pre-
 mi

Lib. 10. nat.
hiſt. cap. 70.

mi sentit tam tetrum, pestilentem calidumq; odorem emittere, vt vel solo tactu venatores adterat. Equidem est proposito naturam hanc adaptē meo, crediderim detractorem hic scitē designari; hic enim cū saepe armis destituatur quibus noceat, & prouidentia diuina ita disponente inferre proximo dampnū nequeat, extrema quadā malitia falsos rumores spargit, & fugiētis instar, plurimas emittit & eiacular calūnias, quæ flāma grauius proximi famā & nomē adurāt, eiusq; honorē obscurant.

*Iul. caesar.
caps. lib. 3.
de se impref.*

Ferunt, piscem, quem Hispani pastinacā vocāt, & raia quoddam genus est, tam noxiū virus ē mari, roris instar eiaculari in eos qui in littore obambulant, vt quamprimum intoxicatos interficiat, atq; hoc veneno necatum à Telegono ferunt Vlyssēm, quod eum Penelope mater edocuerat, virus quippe hoc adeo violentum & virulentum est, vt indici arboris cuiuspiā appositum, eandem, viridē liget & vernantē, enecet & mori cogat. Pesci huic maledicum esse dixerō persimilem, & linguam calumniatricem longē deteriorem, & imprimis quæ clām & veluti sub aquis maledice tia virus eicit in proximos; ipsa quippe inficit illos qui per virtutis semitam ambulent, & arbores meritis & honoribus exspatiantes luxuriantesq; cogit arescere & stirpitus eradicat. Exclamo igitur, o virus pestilens & mortiferum.

Luc. 15.

Et murmurabant. Video in Euangelio primogenitū maledicentē patri & indignantē, quod filio decoctore in gratiā admissō sollemne epulum instrueret, non aliter etiā Pharisei primogeniti quodammodo familiæ Dei, aduersus patrē si ū Christū insurgūt & canino dēte proscindūt. quod peccatoribus se benignū & familiarē ostēdat, in gratiā admittat, & præliuore aiūt, *Quoniā hic peccatores recipit.*

cipit. Murmurauit quoq; aduersus fratrem Moſem Maria alioquin cordata & honeſta, quòd Aethiopiffam vxorẽ matrimonio ſibi copulaſſet, *Locutaq; eſt Maria & Aaron cõtra Moſem propter vxorem eius Aethiopiffam.* Refert Gloſſa ordinaria e Ioſepho, mulierẽ hanc Regis Aethiopiæ filiã fuiſſe; cũ enim Aethiopes aduersus Aegyptios cornua erexiſſent, & iugum excuſſiſſent, Moſes eòdem cũ exercitu ad ſeditiones componendas motuſq; ſedandos, fuit Cuias fac-
 deſtinatus: quod vbi cũ laude peractũ eſſet, Aethio- rit Moſis
 piẽ regis filiã in vxorẽ aſſumſit. At Auguſtinus, ve- vxor,
 riſimilius credit, magiſq; huc propendet, Aethio-
 piſſam hanc fuiſſe filiã Ietro, qui eſt Madianitis in li.
 Paralipõ. Ioſaphato rege bellũ ijs mouẽte. Aetheo-
 pes vocitatis, originem ducebat, Sephorã nomine.
 Quidquid ſit de hiſtoria, dico ſynagogã ſimilẽ eſſe
 Mariæ huic garrulæ & maledicæ, quæ hodie aduer-
 ſus fratrem ſuũ Ieſum Chriſtũ, quòd peccatrices ani-
 mas, nigredine & fuligine vitiorum deformes ad-
 mittat, & ſibi veluti copulet, murmurat. *Et mur-
 murabant quia hic peccatores recipit.* ò malitiã Pha-
 ſæorum deteſtandam & Ieſu miſericordiam &
 benignitatem deprædicandum.

Et proſectò infinitæ cuiuſdã miſericordiæ indi-
 ciũ eſt in Ieſu Chriſto, peccatores ſibi benignè ad-
 iungere, eorumq; confortia ambire. Arca illa teſta-
 menti, in qua Deus veluti ſub vmbra quadam com-
 morabatur, tantæ maiſtatis erat; vt ſoli Pontifici
 eã videre & accedere liceret, idq; ſemel in anno,
 adedò vt cũ eadẽ arca Iordanẽ cum vniuerſa popu-
 li multitudi- ne tranſiret, per caſtra tubarum clan-
 gore edictum ſit, *Sit inter vos & arcam ſpatium*
cubitorum duarum millium; vt procul magis videre poſ-
ſitis, & noſſe per quam viam ingrediamini: quia prius
non ambulatiſtis per eam, & caute ne appro-
pinquetis ad Arcam. Vera tamen teſtamenti
 noui

noui Arca Christus, omnes accedit, omnibus se adiungit, quod profecto admiratione dignum, non verò calumnia & virulentia Pharisaica.

1. Reg. 6.

Quinquaginta hominum millia de Bethsames cum subita morte, quod ad Arcam propius accessissent, percussa essent; omnes sibi metuentes, & repentina illa plaga percussi, dicere cæpere, *Quis poterit stare in conspectu Domini Dei: sancti huius? Desine metuere Stulte Israel, non est quod vobis & capiti vestro timeatis; idem ecce Deus, sed carne circumdatus, omnes admittit nec ipsos peccatores & scelestos repudiat. Hinc synagoga demirans ait, Quia hic peccatores recipit.*

Exod. 18.

Deus cum in montem Sinai vellet descendere, præmonuit populum, ne quis montem propius accederet, nisi vitæ adire periculum vellet; verba edicti sunt hæc; *Cauete ne ascendatis montem, ne tangatis fines illius, Omnis qui tetigerit montem, morte moriatur.* At hic penitus contrarium cernere est; idem siquidem Deus homo factus, & cælo delapsus, ut legem Euangelicam ubiuis terrarum promulgaret, omnes ad se vult accedere, cunctos inuitat, *Venite ad me omnes, qui laboratis:* imò nec bestias, id est peccatores, reijcit, *Quia hic peccatores recepit.*

Matth. 10.

Esth 4.

Iud. 14.

Nullus quoque atrium Assueri regis adire poterat, nisi vocatus; nullusq; maiestatem illius poterat nisi vitæ periclitante, intueri. Nulli ite fas erat cubiculum Holofernis Principis Assyriorum intrare, imò ne ianuam pulsare. At non ea superbia & arrogantia est Iesu Christi Regum Regis; ut qui omnibus se communicet, omnes admittat, imò & peccatores, facilem aditum & mollia fanditempora reperiunt, *Quia hic peccatores recipit.*

Dan 2.

Babyloniorum Magi olim coram rege de dijs supre-

supremaq; maiestate sermonem instituentes, inter cetera tandem dixere at non satis verè, maiestatem deorum nullum cum hominibus habere commercium; *Exceptis dijs quorum non est cum hominibus conuersatio.* Sed scopo illi nimium quantum aberrabant, nesciebant enim, Iesum Christum verum Deum, verum quoq; hominem, cælo aliquando descensurum vt cum hominibus ageret, & cum peccatoribus conuersaturum. at melius meo iudicio Moses, cum diceret, *Non est alia natio tam grandis, quæ habeat Deos appropinquantes sibi, sicut Deus noster adest nobis.* Ecce quippe eum inter peccatores, quos recipit, amplectitur, fouet *quia hic peccatores recipit.* Dent. 4. 1. Reg. 22.

In primo Regū volumine legimus, omnes quotquot in Israel doloribus oppressi erant & ære grauati alieno, ad Dauidem velut ad asylum confugisse, quos ille in tutelam suscepit & quorum se defensorē protectoremq; demonstrauit, *Et conueniunt ad eum omnes, qui erant in angustia constituti, & oppressi ære alieno, & amaro animo, & factus est eorum Princeps.* Erro, erro, non Dauid est, sed Christus Iesus, ad quē velut ad asylum peccatores omnes confugiunt, omnes contriti corde, doloribus exhausti, delictorum pænitiā afflicti, & quotquot ære alieno grauati, & summo illi creditori, exactissimè debita exigenti, iustitiæ videlicet diuinæ, obligati, se recipiūt, quos ille sub vmbra alarum suarū proteget, defender atq; aduersus calumniatores tuebitur, quorumq; se Principē declarabit, *Quia hic peccatores recipit.*

Cōsiluiij aque per omnes terræ angulos inundarent, bestię omnes ad Arcam Noë velut ad asylū vitæ conseruendæ ergo cōfugere: ita quoq; cū diuina iustitia, sub iræ & furoris sui vndis, homines
velut

Gen. 7.

Peccatores
ad Christū
fugiant.

velut diluuiū quodam, inuolueret, animalia, id est peccatores, ad Christū velut ad verā Noë arcam ad mūdi salutē destinatā, animas in tuto collocaturi se recipiunt. Audiamus quid Euāgelista dicat, *Erāt appropinquantes ad Iesum publicani & peccatores.* Sed quid? longius me prouectum video quā putarā, & æquo diutius in primo mēbro immorari, ad aliud dilabamur, videamusq; quomodo suā innocentiam testando Phariseorum petulantia & virulentiam retundat.

Duabus
parabolis
respondet
Phariseis
Christus.

Sciens itaque benignissimus mundi Redemptor Christus, Iudeos scandalazari & deteriore in partē interpretari quod peccatorū contubernia ambiret, duobus egregijs parabolis calumniā & murmuratōne refutat; prima est de denario vel margarito amisso, & alia de pastore vnā ouiculā ceteris relictis queritante, quæ ita incipit, *Quis ex vobis homo,* &c. Id est, si quis vestrum centum ouium gregem haberet, vnāq; earum amisisset, an non Nonaginta nouem in deserto relinquet de centesima salute sollicitus? quā inuentā mox in humeros sustollit, & in caulā refert, sociosq; pastores inuitat, vt sibi de amissa ouicula congratulentur. Ita scilicet innocens Iesus inimicos suggillat, eorumque malignitatē coarguit, viuīsq; ad oculū exēplis demonstrat, integritati victas dare manus columniā.

Iul. c. 5. ca.
padell. im-
pres.

Huc referri queat præclarū illud ethnicorū hieroglyphicum, Pingebāt ranā, cuius in ore virga, & ante illā serpēs cui nomen Enydrus; nā quoniā Aegyptus ranis abundat, quæ vt plurimū ab hoc serpente deuorantur, hac arte eludere artē solēt; virgā semper ore præferunt, quæ loco clypei & umbonis est: dū enim serpēs ranas inuadere parat, virgā violenter apprehendit, quæ faucibus inhærens suffocat inuasorem, atq; ita ab hoste immunes coaxant, Egregiū profecto symbolū & emblemā ho-

minis

minis sinceri & virtute aduersus columnias iaculaq; inimicorum infracti; denotat, virtutem & innocentiam quarum figura virga est; homines aduersus serpentes, maledicos inquam & calumniatores, insuperabiles reddere. Symbolum porro huic ænigmati scriptum erat, *Virtute non, vi.*

Simile quid refert Richardus Brixius, Pingebat virtutis imaginem veteres matronæ senis instar alatae & ad columnam alligatae, cuius ante pedes Hercules stabat. Sed audite hieroglyphici expositionem. Denotabat senium, virtutem veterascere debere, & ad finem usque perseverare, alæ porro designabant famam & præconium virtutis: ceterum quod columnæ alligata sit, significat, virtutem innocentie suæ columnæ affixam; nihil omnino metuere, & hominem naturam meticolissimum licet ac ceruinum, in Herculem commutare. Videte enim quanta constantia, quantaque animositate respondeat per vulgarem quamdam parabolam *Quis ex vobis homo qui habet centum oves?*

Tam. 2. de ill. impres.

Pastor hic ouium & centum ouium custos, ut Parabola paucis exponam, Iesus Christus est, qui cum centum oues una in caula haberet, nouem inquam Angelorum choros, unaque ouicula, Adamum intelligo, à ceteris sequestrata, in diaboli & harphiarum infernalium manus incidisset; celos ipsos deferuit, atque homo factus in mundi huius desertum descendit; utque autem ouem quæreret, primo stabulum Bethleemiticum subiuit; atque ut regem ciuitatem aliquam ingredientem alij mox reges solent inuisere, & mercatorem è nundinis vel longinqua aliqua profectioe aduenientem mercatores salutatum veniunt, ita quoque pastor è hinc cælestem in terras delapsus, primi salutauere, adiungere, adorauere pastores, qui super gregem nocturnas excubias agitabant. Ceteris hanc ouicula mihi credite genus humanum est manum.

Ovis hæc genus denotat huius est manum.

est, quod iam inde ab ipsa paradisi amissione à di-
uinis præceptis deuians, & peccati iter insistens, in
summo penitus pereundi discrimine versabatur.
Vnanimis hæc est Prophetarum omniū expositio.
Vnde Isaias inprimis, *Omnes nos quasi oues errauimus, vnusquisq; in viā suā declinauit.* Et post hunc E-
zechiël, *Errauerunt greges mei in cunctis mōtibus, & in vniuerso colle excusso & super omnem faciem terra dispersi sunt greges mei.* Ante illos & Psalmista, qui se harum in ouium numerum censere non dubitauit, *Erraui sicut ouis quæ perijt, quare seruum tuum Domine.*

Isai. 53.

Ezech. 34.

Psal. 118.

Homo o-
uis hæc er-
rans est.

Et verè, homo hæc deuians ouis est, quam vt De-
us quæreret, cælo descendit, omnes Angelorū hierarchias dereliquit, & in hac vna quærenda toto vitæ tempore incubuit, & sudauit; atque hoc vnicam esse voluit omnium Ecclesiæ ministrorum, Angelorum quoq; cælestium, qui ambo ad quærendas errantes ouiculas destinati sunt, officium. Multis autem ijsq; prægnantibus bonus ille pastor ad errantium pecorum salutem procurandam, rationibus exstimulatur: Primò summi Patris gloria; ipsa etenim animarū salus ad Dei potissimum gloriam spectat, non verò earum interitus aut exitiū. Testatur hoc Psalmographus, *Non mortui laudabunt te Domine, neq; omnes, qui descendunt in infernum.* Secundò, quòd homo ipsius sit creatura, & opus manū illius. Vnde Iob *Manus tuæ fecerunt me Domine, & plasmauerunt me totum in circuitu:* atque idè nullam earum intermori vult, at omnes ad salutem & caulam reuerti.

Psal. 113.

Iob. 10.

Ion. 4.

Egregium è Ionæ Prophetia cōceptū eliciemus. Cū Deus Ninuitas in gratiam admittere decreuisset, & Ionas hoc ferret indigniùs stomachatus non nihil, obscurū ei Deⁱ emblema proposuit: vidit
siqui-

si quidem hederam virore vernantem, cuius radici vermiculus inhærebat ita eandem arrodens, ut quamprimum exaruerit: cuius infortunium cum Propheta doleret, & infelici arboris excidio non nihil interius commoueretur, Prophetam Deus compellauit, *Tu doles super hederam in qua non laborasti, neque fecisti ut cresceret, quæ sub vna nocte nata est, & sub vna nocte perijt; & ego non paream Ninive ciuitati magna, in qua sunt tot homines & iumenta?* Vnde efficere voluit, si arborum & plantarum mors excidiumq; deplorandum est, interitum damnationemq; hominum feruentioribus ac pluribus esse lacrymis deplorandam.

Emblema
lonæ de-
monstrati.

Tertiò animarum salutem Deus sitit & ambit, quòd ipse grauitatem acerbiteratemq; pœnæ, quam peccatores, nî respiciant & pœnitentiam agant, haud dubiè sustinebunt, solus ad vitium perspectam habeat & comprehendat; quare omni ratione animas creaturasq; ab eadem tueri vult & præseruare. In cuius rei signum cum ciuitatis Ierosolymitanæ excidium prævideret & cladem, *fleuit super eam.* Vnde inferre licet & argumentari, si tantopere eum affecerint clades, mala, Luc. 19. exterminia calamitatesq; temporales, quas à Romanis infligendas Iudæis sciebat, ut in signum doloris amaritudinisq; lacrymas effuderit; supplicia, tormenta, & cruciatus perennes ac sempiternos impijs præparatos, longè illum ampliùs permoturos.

Quarta quæ Deum animarum saluti & bono incumbere cogit, ratio, ipsa est dæmonum superbia & arrogantia, qui graui tyrannide idq; iniuste admodum, in homines obtinere imperium, dominari, suoq; iugo illos subijcere gestiunt: hinc Deus omni ratione eisdem succurrere, ac vincula

1. Reg. 17.

captiuitates, quibus in retiti tenentur, dissoluere contendit. Dauid etiamnum adolescens & pascor, audita, Goliath insolentia, qua Israëlitis omnibus insultabat, ignauiamque exprobrabat, mascula animi constantia & virili audacia, ait, *Qua est hic incircumcisus, qui exprobrat aitem Dei viuentis?* quibus ille iniurijs laceffitus contumelijsque excitatus, firmiter secum statuit, in duellum cum carne illa mole descendere, & auxiliatrice Dei manu opem ferente ceruicem insolentem præscindere. Ita quoque affirmo, daemonum insolentiam arrogantiamque, quam homines, persequendo quotidie ostendunt, Deo stimulos subdere & calcaria, ut eosdem liberet, & errantes ouiculas eorum faucibus educat. atque huc Parabola nostra spectat, *Quis ex vobis homo, qui habet Centum oves?*

ibid.

Davidis
coram Saule
oratio.

Cum vniuersus Israël maximo pauore consterneretur, & quodammodo exalbesceret, audito, eundem Goliath magna Philistæorum multitudine stipatum, in aciem descendere, & omnem se eorum posteritatem deleturum minari; ecce tibi adolescentem quemdam, non vsque adeo maturum, facie liberali, & moribus honestis (Dauidem me etiam tacente, fuisse, intelligitis) regem & vniuersos Principes Israël ne timerent exhortantem, hacque suam oratione virtutem, quæ forte in hoc bello vsui esse posset, deprædicantem: *Pascebat seruus tuus patris sui gregem, & veniebat leo vel ursus, & tollebat arietem de medio gregis & persequabar eos, & percutiebam, eruebamque de ore eorum; & illi consurgebant aduersum me, & apprehendebam mentum eorum, & suffocabam, interficiebamque eos.* Efficere volebat Dauid, non esse quod pallefcerent, simulque eos animare, & firmam in animis eorum spem excitare conabatur,

batur, Goliadam facile prosterni posse, & illo prostrato populum Dei in libertatem vindicandum, & patriam ab inimicis liberandam, quare omnem si quam conceperant formidinem, deponerent. Idem omninò Christus Dominus hocce in Evangelio spectat; cum enim totus orbis sibi metueret, & timore concuteretur, viso infernalem illum Goliath, Luciferum inquam, omnesque Principes tenebrarum, in nostram necem exitiumque conspirasse; hominibus nil minùs expectantibus, generosus ille & verus pastor Iesus se conspiciendam exhibet, humanitatis nostræ habitu indutus, & vniuersam Iudæorum nobilitatem metu & pauore consternatum hac oratione recreat, eorumque saluti sub parabolicis inuolucris consulit: seruabam ipse, Pharisei & scribæ, centum in deserto oves, quas meæ curæ & sollicitudini Pater crediderat, & ecce vna ab alijs, infelix videlicet Adamus, distraeta est: (relieto quippe obedientiæ & subiectionis, quam ipsi mihi Angeli sponponderant, errabat miser:) & eheu! mox eam diabolus, leo ille infernalis, & rugiens, inuasit, & magna feritate in illam desæuiens, illius interitum moliebatur: equidem pietate motus & misellæ misertus, vniuersum Angelorum gregem deserui, & leonem illum laceraturus in terram descendendi, cuius è faucibus ouiculam eduxi, Adamum scilicet, & omnem posteritatem illius, humerisque impositam in caulam reduxi, & ob inuentam sororculam ceteræ mihi congratulatae sunt.

Qui ex vobis homo qui habet centum oves. Hac Nota parabola denotare tantummodò voluit Dominus, pluris se eorum, quos homines vt peccatores habent, salutem & conuersionem facere quam

Vera para-
bolæ expo-
sicio.

quàm ceterorum hominum quos vt iustos mun-
dus suspicit, conseruationem: neque credendum
est, hac parabola denotari, vt optimè ac doctissi-
mè Maldonatus ait, fuisse aliquos vsquequaque iu-
stos, & omnibus iustitiæ numeris ita absolutos, vt
nullum vmquam delictum admiserint; sed sensum
esse, Christum in urbem eorum, q̄ i à iustitiæ se-
mita errauerant, & in peccati periculum prolapsi
erant, saluandorum ergò venisse. Magna, fateor,
interpretes inter contentio est, quinam sint illæ
nonaginta nouem oues quæ in caula remanentes
numquam errauère: veteres siquidem credide-
runt, Angelos esse bonos: certum enim est omnes
creaturas ratione præditas esse Dei oues, quorum
aliæ id est homines à via declinarunt, aliæ verò,
id est Angeli, de iustitiæ tramite ne latum quidem
vnguem recessere, atque hæc mens & sententia est
a Irenæo, b Origines, c Cyrilli Hierosolymitani, d
Hilarij, e Ambrosij, f Gregorij, Theophilacti, & a-
liorum. Attamen certo certius est, simulq; asseren-
dum, Dominum nonnisi de hominibus hic loqui,
nisi absurdissimam illam Origenis opinionem,
qua etiam ad Angelos præuaricatores liberandos
Christum in mundum venisse credebat, amplecti
velimus. Parabolæ igitur sensus hic est: Deum re-
uera nonaginta nouem oues quæ non errauerant,
non reliquisse, quò vnā vagabundā palantem-
que quæreret; attanti enim vel vnius hominis sa-
lutem facere, vt, si nonnisi centum in mundo ho-
mines forent, & horum vnus peccatum admisisset,
XCIX. nouem defereret, quò centesimum in vi-
am reduceret; quemadmodum boni & scduli pa-
stores facere consueuère; simulque reipsa osten-
dere vult, quod in Matthæo legitur, *Non est autem
voluntas ante Patrem vestrum qui in cælis est, vt pere-
at vnus de pusillis istis.* Cete-

a lib. 3. c. 21

o 39.

b homil. 2.

in Gen. o 7.

in Iosue.

c Catech. 15.

d in 18. Mat.

e In Apolog.

Davidis, c. 5.

f Homil. 34.

in Euang.

Matth. 18:

Ceterum insignem sub huius parabolæ cortice
 mansuetudinem benignitatemq; notemus necesse
 est, vt nimirum Dominus, tanta semper humani-
 tate, tantaq; modestia, generationi huic pessime,
 omnium suorum operum Aristarcho & calumni-
 atrici, respondeat; adeo vt nec graue nec insolens **Benignitas**
 existimet, plenam ei omnium actionum & totius **Christi in**
 vitæ rationem reddere. Carpebant siquidem & o- **respondē-**
 bijcebant, quòd sabbata violaret, diesq; diuino **do.**
 cultui destinatos agrorum sanatione profanaret.
 quam à se culpam propulsans, mox rationem facti
 sui subnectit, interrogādo, num liceret, in die festo
 opus pium edere? num fas foret, asinum in foueam
 delapsum sabbatho, educere? quibus interrogatio-
 nibus ostendere volebat, multo esse æquius cōgru-
 entiusq; , agris sanitatem & membrorum vsum
 reddere. Hodie verò, cū vitio ei vertitur, quod
 peccatorum familiaritatē affectet, subinfert; non
 esse mirum, si cum ijs, qui iustar ouium à Patris
 sui grege sequestrati errant, & in tyrannicam dia-
 boli seruitutem prolapsi sunt; agat familiarius,
 cū sibi propositum sit, eos ab infernali tyrannide
 vindicatos in libertatem asserere: si enim pastor
 vnicam quæsiturus ouiculam, integrum deferit
 gregem, maiori se haud dubiò ratione in vnus sa-
 lutem animæ, animæ inquam, omnium pretiosissi-
 mæ, posse incumbere?

Balena, referente Plinio, cū hostem habeat
 capitalissimum, pisciculum nimirum, qui vbiuis **Balena a-**
 ei locorum insidiatur, quiq; dum parat inuadere, **stus.**
 foetorem teterrimum emittit; vt se ab hoste tuea-
 tur, & antipharmaco venenum curet, odorem imo
 corpore suauissimum exhalare consuevit, quo,
 retram illam mephitim, qua pisciculus ille aquam
 infecit, dissipet atque extinguat; ceterum dulcis
 GG 3 ille

ille odor ab ambra cinerea, quæ circa belluæ illius ventrem crescit, procedere traditur. Simile quid parabola prædicta mihi continere videtur. cernite enim vt sceleratus ille piscis, populus inquam Iudaicus Christi Balenæ in mundi huius mari euagantis hostis iuratusissimus, hodie fumos illos & retrorsus ac virulentos inuidiæ, calumniæ, maledictiæ aduersus Christum odores ei aculetur, vt quæ Christus regia illa balena, quo illos dissipet, in sui defensionem purgationemque, modestæ responfionis & benignitatis odora menta emittat, vt omnem in admirationem sui synagogam concitet.

At mirari, vos crediderim Auditores, cum quo prolixior me in hac materia exponenda videatis; Hinc etenim ipsa detractio, illinc verò insignis illa parabola nec opinantem me extra limites & temporis & decori abriperunt. Sed iam tempus est intra lineam redeundi & respirandi nonnihil, finemque imponendi. Fugite igitur detestandam hanc maledicendi & detrahendi consuetudinem, nolite de proximo malè loqui, neue vniquam à tyrannico hoc rancore vos seduci finite; in primis autem caute ne murmuretis; ac simul etiam infinitam Dei bonitatem benignitatemque attendite, qui tanto amore peccatores amplectitur, eorumque societate delectatur, quin & ultro ambit. Et sanè nihil in mundo reperietis, quod peccatorem, vnico Deo excepto, quem tamen peccando offendit, & in quem delicta admissa sunt; recipiat. An non enim cælum, terra, elementa omnesque creaturæ in peccatorem insurgunt, & armatæ sunt? Vnde Sapiens, *Et pugnabit cum illo orbis terrarum contra insensatos*; quin & melius alio in loco, *Creatura enim tibi factori deseruiens, exardescit in tormentum aduersus iniustos*. Interea tamen

Omnes
creaturæ
peccatori
aduersan-
tur.

Sap. 5.

Sap. 16.

DOMIN. IV. POST PENTECOST. 103

tamen summus ille vniuersi Monarcha, creaturas compescit, ne in peccatorem insurgant, & creatoris partes defendendas suscipiant. Atque hoc nomine infinitas Propheta quidam gratias agit, quod liberatus sit & conseruatus. *Misericordia Domini, quod non sumus consumpti.* Thren. 3.

Seelestus ille paricida Cain, cum delicti grauitatem enormitatemque agnosceret, atque hoc nomine se à facie Dei reiectum cerneret, lacrymans ac gemens dicebat, *Ecce propterea me à facie tua; omnis qui inuenerit me, occidet me:* nusquam ille se tutum viuere, credit, cum solis illius splendentis visu & conspectu priuatus sit. Nullum igitur peccatori asylum, nullum locorum aut perugij præsidium, nisi in solo Deo: ille umbo, clypeus, refugium, & turris. Quod cum re ipsa Augustinus expertus esset, quasi gratias agens ait, *Ego te offendebar, & tu me defendebas.* O benignitatem immensam, misericordiam incredibilem! Totus, eheu, terrarum orbis, & omnibus in locis, peccatorem velut criminis reum ad diuinæ Maiestatis tribunal pertrahere cupit ei que actionem intentare; sed Deus è contra eundem abscondit ac protegit: *Abscondet eos in abscondito faciei tuæ à conturbatione hominum.* Psalm. 30. Dicant igitur magna confidentia peccatores, *Deum refugium nostrum, & virtus, adiutor in tribulationibus quæ inuenerunt nos nimis.*

Tu verò benignissime & clementissime Domine, vnicum præsidium, tutela ac confugium peccatorum es; quos si sub umbra alarum tuarum non admitteres, si ab iniuria insidiantium non defenderes, mū-

*Lib. de vir-
gin.*

duſ eos ex iuſtitia ad necem pertraheret. Hinc hodie ad te recurrunt, & tu viciffim eos tanta benignitate recipis & complecteris, vt ſynagoga Iudeorum non parum obſtupescat murmurans & honorem tuum lacerans, at non eſt quod miremur. Mirumne eſt, ait Chryſoſtomus, peccatores ad te confugere, cum in te reperiant, quidquid opus habent, ſi enim mortui ſunt, tu illorum vita; ſi errant, tu via; ſi deſtigati fatiſcant, tu requies & reſectio; ſi æcutiant tu lumen & ſax. Quin & Mediolanenſium columen Ambroſius, omnes adeo mortales inuitat, vt ad in neceſſitatibus confugiant, in te ſiquidem omnia remediorum genera reperire eſt: ſi enim ægri ſumus, tu medicus: ſi febræſtuamus, tu fons & refrigeratio, ſi auxilio indigemus & ope, tu potentia & virtus: ſi mortem horreſcimus, tu nobis vita; ſi ad cælum pertingere contendimus, tu via es; ſi tenebras & caliginem deteſtamur, tu lumen & ſolis iubar. Nos igitur omnes, qui eſt peccatorum numero ſumus, hodie ad te recurrimus, te in aſylum coopramus, tibi veluti medico plagas noſtras detegimus, & ægritudinem patefacimus. Noli igitur Domine nos repellere, ſed benignè nos admitte, benignum nobis ac clementem oſtende, peccatis admiſſis indulge, & concede vt tandem aliquando ad æternam pertingere beatitudinem mereamur, cuius nos compotes reddant Pater & Filius & ſpiritus ſanctus.

Amen.

(.)

DOMI-

DOMINICA
QUARTA.

POST PENTECOSTEN.

Duc in altum, & laxate retia vestra in capturam.

Luc. 15.

FIGURA.

Tobias iunior cum Angeli iussu se in flumen immisit, ingentem piscem ad littus attraxit, multorum deinde miraculorum operator: huius enim iecur dæmonium profligavit, ac deinde matrimonij vinculum solidavit & secunda-
 vit, quin & seniori Tobie oculorum usum reddidit. Longe digniorem hodie excellentioremque in Euangelio piscatione videre est. Siquidem ipse Apostolorum Princeps Petrus magnus ille animarum piscator, magni consilij Angeli, id est Christi, iussu, laxans retia in capturam, tantam piscium multitudinem concludit, ut rete disrumperetur, & omnes ad insolitum rei spectaculum obstupescerent. quo de hac hora pluribus acturus sum. At quoniam mare conscendendum est, spiritum Paraclitum obsecremus, cursum nostrum vëto gratiæ suæ ut dirigat, & Deiparam Virginem ut Cynosuræ & Helices instar, affulgeat: ideoque salutationem Angelicam offeramus dicendo.

AVE MARIA.

Propheticus ille rex David, vir secundum eor-
 Dei, cui parem mundus vix tulit, tanta in audiendo
 Dei verbo, eloquijsque diuinis dulcedine perfun-
 debatur, ut non tam mel & ambrosia palato, quam
 illa auribus grata forent; hinc gaudio exultans
 & dulcedine inebriatus dicebat interdum: *Quam* Psal. 118.

GG 5

dulcia

dulcia faucibus meis eloquia tua! super mel & faenum oratio. Ceterum meritò delicias illas, quas ex diuini verbi auditu promanantes animæ piorum percipiunt, in immensum extulit; tantum quippe voluptatis ac dulcedinis ipsum complectitur ac spirat, vt etiam sensus omnis expertia ad se trahat & alliciat, rupes & marmora emolliat, muros aeneos perfringat, nullumque adeò durum & saxeum reperiri cor queat, quod non, si modò aliqua ratione ipsum feriat & tangat, flectat & penetret.

Eccl. 40.

Eloquentiam & flexanimum suadelam depradicans Sapiens, hisce verbis vsus est, *Tibia & Plalterium faciunt melodiam, sed si per vtraque lingua suauis.* In omni genere eloquentiæ locum hoc habet, Auditores, ac potissimum in diuina, quæ suavis ille accentus est concionatorum, & sacræ Euangelij buccinæ, quæ ad linguæ vocem accentumque temporatæ maiori auditorum voluptate perfundit, quàm omnia Musica, quæ in mundo haberi queant, instrumenta. Huc accedit, quòd ipsum Dei verbum, quod eorum ab ore fluit, virtus quædam supernaturalis sit, & tacita vis & tyrannis, quam Deus in huiusmodi Concionatorum lingua sitam esse voluit, qua auditorum animos omnem in partem traherent, raperent, & inuitos etiam cogerent, quæque maiori potentia polleret, quàm omnis armata & ferrata vis.

Eloquen- Ceterum egregio hieroglyphico veteres, auctore quidem Luciano, & relatore Valeriano, eloquentiam expressere: illius enim vim & potentiam in hominum animos volentes exprimere, Herculem pinxere, leoninis vestitum exuijs, dextra clauam, sinistra arcum & sagittas (quibus ille armis monstra domabat, feras conficiebat, centauros necabat) gestantem: ac plures eius ab ore ca-

tena:

tenas egrediētes, quibus infinitam hominum multitudinem comprehendebat, & stringebat, catena vniuscuiusque auribus inserta. Quod egregio emblemate Alciatus designauit;

Arcum laua tenet, rigidam fert dextera clauam

Contegit & Nemeos corpora nuda leo.

Nihil porro aliud omnibus his denotare conabantur, quàm Herculem non tam neruorum fortitudine & armorum robore, quàm eloquentia, sæculi sui homines, per agros instar ferarum palantes & vagabundas, ad benigniorem melioremque vitæ rationem relictæ barbarie, traduxisse. Atque hinc efficio, si humana eloquentia & suadela hominum tantum potuerit; quantum credendum sit, diuinam posse: & sanè si verba diserta & cordata Herculis, barbaros ad mores humanos & ciuiles suscipiendos permouerint, & bestias perdomuerint; quid non factura est vis & potētia verbi diuini an non homines ratione præditos ad vitā meliorem transferet? an non cor simul & animam ad se, quamcumque in partem, trahet?

Diogenes, referente Laërtio, Antisthenem Philosophum dum assidue audiret, tantoperè lectionibus illius delectabatur, & eloquētia rapiebatur, vt, quamuis eum præceptor ludo exigeret, & fustigationem si denuo rediret, cōminaretur; pedibus illius aduolutus magno feruore diceret, *Cade, non enim ita durum baculū repertes, qui me abs te, quādiu aliquid dixeris, quod discā, arcere possit.* Et hoc cynicè. at si tāto tu Christiane, erga diuinā zelo & ardore flagrares, quāto Philosophus ille erga sapientiā humanam, nihil te à verbi diuini auditu auerteret.

Tanta Salomonis Regis eloquentia fuisse scribitur, vt oēs in admirationē raperet; & reginā Sabæā, 3. Reg. 10. ac plurimos Magnates ab vltimis Aethiopie finibus exciue-

*Lib. 6. de
vit. Philos.*

excitauerit, qui illius sapientiam audituri Ierosolymam confluebant. Porro si tanta humanæ sapientię & Philosophię quæ inter mori potest, vis est ac potentia, vt exterarum & longo locorum intervallo diffitos ad audiendum excitaret; quantum robur Sancta Dei viuentis, & mors nescij, æterni, regis cæli & terræ eloquia, habebunt in animis Christianorum & fidelium? an non illos quolubuerit rapiant? an non ab omnibus sæculi negotijs auertere eorumque odium ingerere poterunt, vt ijsdem audiendis eo melius vacare queant, & auditis delectari. Quæ qui libenter & magno cum gustu audierit, nã ille in electorum se numero collocabit.

Verbi Dei
vis.

Homil. 2.
in Isai.

Delectari
verbi Dei
auditu, si-
gnum est
sani animi.

Atque hoc sibi persuadet Chrysostomus, cum ardorem hunc & affectum ad Dei verbum audiendum inter signa prædestinationis & mentis sanæ enumeret, idque hac similitudine, *Quemadmodum esurire bonam corporis valetudinem declarat, sic sermones appetere spirituales, animæ sanitatem arguit.* Quemadmodum etiam qui piscem explorare cupit num recens sit & esu aptus, aures & branchias inspicit; si enim hæc rubeant & recentes sint, laudandus est piscis; at si fæteant & disfluant, obolus non emerem. Scita similitudo. Omnes in hoc inferiori orbe instar piscium sumus, in vasto mundi huius mari natitantes; si sanitatem bonitatemque nostram explorare volumus, ex auribus id colligendum est: si enim illæ recentes sint, & verbo Dei audiendo delectemur, concionibusque capiamur, signum est, & quidem euident, prædestinationis: at si patiscant, & non nisi mundanarum captionum sordibus pateant, certissimum argumentum est, interius fætere nos, & ad nihil valere, nisi vt mittamur foras & conculcemur ab hominibus. Compara-

parationi meæ subscribit scriptura, dicens, *Qui ex Deo est, verba Dei audit.*

Quam recentes Deus bone, aures erant David regis, quantaque in audiendo Dei verbo voluptate perfundebatur? nam de se in quodam Psalmo testatur, *Labor ego super eloquia tua, si ut qui inuenit spolia multa.* Quibus verbis Spiritus sanctus Regis huius ardorem indicatum voluit: & comparationis sensus est hic, ut milites, postquam longa urbem obsidione cinxerunt, si eadem tandem in direptionem ac prædam detur, preciosissima quæque diripiunt, finum, saccos, & sportas complent, seseque nimium quantum onerant: non aliter, Domine, cum verbum tuum audire contingit, repleo cor, oculos, aures, & omnes animæ facultates, ut sub spoliis cælestium onere fatiscam.

Egregius profectò feruor, utinam parem nos in iisdem eloquijs audiendis præferamus? dic mihi, si ciues alicuius ciuitatis Principis sui odium incurrissent, omnesque mortem, ob publicum & commune aliquod flagitium commeruissent; & Princeps, ea qua est clementia & benignitate, non satellites aut apparitores, non lictores aut tortores, qui illos ad mortem raperent, sed nobiles aliquos, & legatos mitteret, qui reconciliari & amicitiam ciuium ambire velle Principem dicerent pacem afferrent, delicti veniam sponderent; quanto, putatis, gaudio, quanta exultatione, omnes accursuros, ut regias illas reconciliationis & veniæ litteras prælegi audirent. Sed euidentius hoc in verbi diuini promulgatione cernere est. Deus siquidem nobis iratus cum esset, nosque ad mortem & sempiternum supplicium, nisi resipiscamus condemnati ipse pro sua misericordia benignitateque,

que, legatos nobis destinat, cōcionatores inquam, qui pacem nobis dehuncient, gloriæ sempiternæ pignus spondeant & polliceantur; quanto igitur affectu, quo zelo & ardore diuinorum decretorum diplomatumq; , promulgationem, in verbi diuini annuntiatione fieri solitam, audire nos equum est?

Et hæc quidem hætenus, in verbi diuini præconium; eo quod hodierni diei Euangelium magnum multitudinis seruorem in Christi verbo audiendo ob oculos ponat. Videmus enim tantam hominum turbam Christo, magno illi Ecclesiastæ adhæsisse, verborum doctrinæq; dulcedine inescitam, vt non seipsum modò in vnum præloci angustia constipati comprimerent, verum & in ipsum concionatorem eruerent inuiti, vt nullum interra proprium vel satis patentem locum inueniret, in quo concionem haberet; sed mare Galilææ conscendere necesse habuerit, & Petri cymbam in cauedram conuerterit; miraculisque dicta confirmans, infinitam hominum multitudinē allexerit, innumerabilem piscium copiam Apostolorum reſti conſcluserit, ita vt disrumperetur, atq; hoc omnibus non mediocrem admirationē pariebat. Euangelij textum depromamus, *Cum turba irruerent in Iesum, vt audirent verbum Dei, & ipse stabat secus stagnum Genesareth.* Vt porro ordine debito in presenti cōcione procedamus, primò de mari hoc, piscibus, piscationeque præſenti sermonem instituemus, ac deinde de piscatoribus nonnihil agemus. Si verò attentas mihi hic aures præbueritis, non ingrata, credo, palato miracula audituri estis.

Mare mundus est.

Quod ad primum igitur spectat, per mare Galilææ siue lacum Genesareth, miserum ac funestum hunc mundum denotari arbitror; ille siquidem
mare

DOMIN. IV. POST PENTECOST. III

mare est, mille ventis ac turbinibus obnoxium, mille fluctibus & vndis commoueri solitum, mutationibus, motibus, vicissitudinibusq; rerum infames; mare, inquam, superbia turgidum, avaricia feruidum, luxuria denique spumofum. Hocce Philosophiæ dogmate vsus est Ioannes, *Omne quod est in mundo, aut est concupiscentia carnis, aut concupiscentia oculorum, aut superbia vitæ.* dicere vult, Mundus violentus & æstuans Oceanus est, in quo fluctus libidinis, tempestates avaritiæ, & minaces superbiæ aquilones desæuiunt.

Piscibus verò homines designari credo, vt nauiculâ Ecclesiam vt fagenâ sacram scripturam, vt mari mundum; testabitur abunde distichum illud notissimum, in S. Petri nomine compositum:

*Ecclesiam pronauæ rego, mihi climata mundi
Sunt mare, scripturæ retia, piscis homo.*

Homines
piscibus
collati.

Et quemadmodum in mari pisces minores à maioribus deuorantur, ita quoque pauperes & miseri ab opulencioribus, & sæculi huius gigantibus: vnde Apostolus, *Nonne diuites per potentiam opprimunt vos;* & multò apertius Propheta Abacuc, *Et facies deuorante in pio iustorem se, & facies hominis quasi pisces maris?* Atque vt pisces maris incolæ in mari nati & educati, in mari & sale perpetuo vitantes, salē & saluginem aquarum marinarum non sentiunt: ita quoq; cosmophili, fluctibus & saluginem mundi huius aquis immergi & assueti, salem, amaritudinem, molestias, angustias, calamitates, miseriaşq; illius, qui eorum stupor est, non percipiunt; at mel, fauos, sacrum, delicias, voluptates esse putant omnia.

Israhelites, quâ in in Aegypto seruitute premebatur, nō nisi allia, porrū & capitata cepe comedebat. Atque in ijs summâ voluptatē & gustū nectareū sitū
arbi-

Iac. 1.
Abac. 1.

Pisces sal-
uginem
non senti-
unt maris.

arbitrabantur vt & manna cibus ille, Angelorum paratus, manibus cum ijs cōparatus, nauseam illis ac fastidium pareret; vt vel sola memoria illorum illecti, terram promissionis adire negligere, & ad Aegyptum alij altricem semper adspirarent. Mirum profecto! quod alijs amarum est cepe & lacrymis excutere solet, gulonibus & luronibus his instar Ambrosiæ sapiebat. Idem penitus in mari mundi huius videmus contingere circa eos præsertim qui delicias & voluptates illius consecantur, illiusq; ineptias ambabus vlnis amplectuntur: quicumque enim mundo seruiunt & obsecundant atque ex ipsius præscripto viuunt, nullo sensu aduersitatum, malorum, miseriarum, molestiarumque hic occurrere solitarum habitos; tantopere vanitatibus illius delectantur & capiuntur; nihil vt voluptatem ijs adferat, aut insipido & vitiato palato sapiat: quod qui pijs desipit & displicet, & quod lacrymas ijs excutit, quod denique nauseam parit, ijs nectar est & mera ambrosia. Sed vterius.

Mundani
non senti-
unt mala
quæ man-
dus fouet.

Pisces filij maris sunt, fluuiorum domestici & clientes extra quos viuere nesciunt: non aliter etiam homines; nam omnis illorum vita à sacris Baptismi aquis dependet vt sine illis ne viuere quidem aut respirare queant. Testem aduoco Euangelistam, *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei.* Et figuram è veteris instrumenti de promo pharetra, Nūquam Naaman Syriæ ille purpuratus viuere, aut à lepra mundari potuisset, nisi prodigiosas illas Iordanis aquas intrasset, in quibus sese lauans & sanitatem recuperat, & vitam tueretur. Quod balneum sanctissimi Baptismi lauacrū denotat, quo peccatorum lepra auferitur, quodq; vitam animis afferre solet.

Ioan. 3.

4. Reg. 5.

Ad

DOMIN. III. POST PENTECOST. 113

Adhæc pisces Oceani incolæ, & Neptuni para-
firi semper in periculo sunt ne capiâtur, quibus pi-
scatores se nulla nō hora insidiantur, mille retiū,
sagenarum, hamorum genera adaptât, mille artes
& dolos ad irretiendū adhibent. Hominibus quoq;
mundi incolis, in mari mundi huius exspatiâtibus, Dæmones
animas ca-
pere gesti-
unt.
maiora etiam imminet pericula; quibus diaboli
nullo non tempore insidias struunt, piscatores illi
versutissimi, qui die nocteq; explorât, & in occul-
to latent, varia tendicula, casses & laqueos in eo-
rum perniciem tendētes. Satan perpetuò per hoc-
ce mare volitat, semper nauigat, omnem in partē
excubans, rete semper & sagenam manibus præ-
fert, quo incautam animulam concludat, & in cas-
ses pertrahat, de quo vaticinans dixit Psalter Psal. 148.
dent in retiaculū eius peccat eres. & apertiùs Sapiēs, Eccl. 9.
sicut pisces capiuntur hamo, sic homines in tēpore ma-
lo. ceterum per tempus malum, tempus haud dubiè
tentationum intelligit, vti & ad Ephesios Paulus, Eph. 6.
Accipite armaturam Dei, vt possitis stare in die malo.
Nefarius profectò & subdolus piscator est, vt qui
tempore Noë vniuersum propemodùm terrarum Genes. 7.
orbem sub aquis in nassam pertraxerit; deinde in
exitu Israël de Aegypto, integros exercitus &
Pharaonis turmas tum equestres, tum pedestres in
mari rubro piscatus sit.

Præterea maiores pisces in mari, minores in flu-
uijs aquisque dulcioribus viuere solent. Docemur
hic mysticè, heroicas & generosas illas magnorū
virorum animas in afflictionum aduersitatumque Afflictio-
nes mari-
nis aquis
collatæ.
Oceano exsurgere & eminere; femininas verò &
pusillanimes in dulcibus mundi huius riujs, fluui-
jsq; prosperitatum & deliciarum, hædere. An non
Elias, Tobias, & Iob, alijq; generosa quadâ & maf-
cula præditi indole semper in tribulationū salu-

gine victitarunt? sed diutiùs æquo moralitate
sectati sumus, historiam prosequamur.

**Cur Do-
minus in
piscibus e-
diderit mi-
racula,**
I.

Apor. 10.

II.

Dominus igitur Petri cymbam, id est, Ecclesiam
primitiuam; cùm subiisset, & laxari retia in captu-
ram præcepisset, tanta piscium multitudo con-
clusa est, vt retia frangerentur, duoque nauigia pi-
sces non caperent; quod sine miraculo profectò
non aduenit; quodq; vt miraculum semper Ecce-
lesia suspexit. at non sine ratione & fundamento in
piscibus miraculum hoc patrare voluit. In primis
verò vt potentiam & auctoritatem suam declara-
ret, omnibusq; testatum faceret, se supremum ter-
ræ, marisq; Dominum ac Monarcham esse, & om-
nia ad imperium & nutum suum tremere, & ad
iussa capeffenda parata esse. Vnde non immeritò
ei aptari queat illud Psalmi, *Omnia sub i cist sub
pedibus eius, oues & boves, insuper & pecora campi,
volucres celi & pisces maris.* Et verè: olim siquidem
castra Israëlitarum repleuit coturnicibus, stabu-
lum Bethleem bestiis, & hodie Petri nassam pisci-
bus; è quibus omnibus regale illius imperium ac
suprema in mare, terramque potentia euidenter
demonstrari potest. In huius rei signum visus est
in Apocalypsi *dextrum habens pedem super mare,
sinistrum autem super terram.* Quod euidentis argu-
mentum est potentia maiestatisque, & simul a-
pertè demonstrat, illum archithalassum esse ma-
ris, & terræ Monarcham.

Secunda ratio est, quò infinitam bonitatem &
admirabilem prouidentiam testatam faceret qua
æquali prorsus ratione erga omnes in genere &
singulas in specie creaturas afficitur; vt simul et-
iam aliqua ratione iniuriam, quàm tempore diluuii
piscibus intulisse forsitan videri posset, illos dese-
rendo, refarciret, & nouo beneficio compensaret.

Furea

DOMIN. IV. POST PENTECOST. 115

Furentibus siquidem diluuij vndis, & aquis in
terre omniumque animalium perniciem intume-
scentibus, singularem quamdam omnium habuisse
quadrupedum, reptilium, & auium curam visus est
Deus, atq; vt genus conseruaret, omnes singulorū
species in arca Noë voluit asseruari; solos porro
piscēs visus est neglexisse, vndarū eos & maris tē-
pestatib; furori committens. At hodie ex diuina
prouidentia rem ponderans, & suum unicuiq; ius
tribuere volens & pisces eadē, qua cetera olim
animalia gratiā affecerat, cū in arca Noë, ab vn-
dis & tempestatibus eadē tutatus est, cumulare
gestiens; in Petri eos nauiculam admittit, *Et con-
cluserunt piscium multitudinem copiosam.*

Tertia ratio, cur circa pisces miraculum Chri-
stus hoc edere voluerit, est, vt demonstraret potē-
tiam suam absolutam esse & vndequaq; prefectā,
& a nemine dependentem, vt & pisces, quibus nul-
la animalia libertatis amatoria, & indomabiliora,
magisq; disciplinæ subiectioniq; inimica, ei obse-
cundarint, & ad nutum paruerint, quamuis enim
tempore ferocissima quēq; dōmentur animalia, &
hominum iussis pareant, vt leones, vrsi, tigrides a-
liaq; innumera; pisces tamē feritatem suam &
bestialitatem nequeunt exuere: tametsi enim ho-
minem vt superiorem agnoscant, cuius vel vm-
bram metuunt & latebras petunt, vt mancipia
visa Domino, numquam tamen eius parere volunt
legibus aut disciplinam aliquam lubire, &
nullo beneuolentiæ signo permoti bruti ma-
nent & iugi impatientes. At hodie ad solam
Iesu Christi voluntatem Creatoris parentes
mandato, celeriter adproperant, & ex intimis
maris latebris finibusque profundissimis, Petri
retia subeunt. Adeo vt non sine admiratione de

III.

Christo dici queat, *Quis est hic, quia mare & pisces obediunt ei?*

Quarta, vt mirabiles iustitiæ distributiæ in Deo nostro pateret effectus, vt qui nihil irremuneratum, nihil indotatū sinat præterire. Nā quoniam D. Petri cymba, loco cathedræ, ad docēdas turbas fuerat vsus, mirabili hac piscatione, aliquatenus parē visus est gratiam voluisse referre; quasi hacce ratione damna compensare voluerit quæ Petro forsitan intulisse videri posset, cymbam illius piscationi destinatam cathedræ vice vsurpando. Similia exempla in veteri testamento videre est. Vidua Sareptana quod Eliam Prophetam profugum in domum recepisset, & fame confectū enutrisset, oleum domi multiplicari & in immensum augeri vidit, vidit & filium resuscitari. Quæ duo non sine euidenti miraculo peracta sunt. Eius porro discipulus Elisæus, cū ad aliquot dies in funamitidos casa hæssisset, sterili filium impetrauit, & eū ipsum deinde mortuū ad vitā reuocauit. Huc referemus quod in Euangelio dicit Dominus, *Qui vos recipit, me recipit.* An non omnes hæ rationes prægnantes sunt & vestro iudicio rei quam proposui peraccommodē vobiscum ipsi dispicite, interea ad lineam redibo, & cœptam piscationem prosequar, in qua egregij mihi conceptus occurrunt.

Inprimis igitur hanc mirabilē piscationē in mediū producere voluit, vt hac ratione Apostolos piscaretur, & visa captura ad animarū eius piscationē attraheret. Solet quippe Deus, quæ immensa eius bonitas, non aliā ad alliciēdos homines rationē & media adhibere, quā ea ipsa ad quæ eos dō viderit propensos & inclinatos. Ita, Chrysostomo teste, Magos, quod Astrologiæ periti essent & cælestium motuū, influxuū, Planetarūq; operationū studiosi, stella

Medijs pro
prijs Deus
vti solet ad
animas
conuertē-
das.

DOMIN. IV. POST PENTECOST. 119

stella noua pellexit; Apostolos verò opificio piscatores, numerosa piscium captura in vocatione confirmauit. Ecce & alium conceptum.

Christus prius quàm Apostolos ad hanc piscationem vocaret, iubet vt à terra nō nihil recederēt, & mari cymbā cōmitterēt, *Reduite, inquiēs, à terra pusillum.* Horū occasione verborū aio, quoniā oēs in Ecclesiā nauicula sumus, naues, in terra minimè hærere oportere, id est Christianorum animas rebus terrenis nō debere immergi, sed easdē procul à negotijs curisq̃e mundanis esse segregandas. In primis verò opus est, vt Cōcionatores vita & moribus & agēdi ratione procul à terra & littore secedant, id est, nihil quòd mundum sapiat, sapiant, ambitionem repudiant, auaritiam detestentur, vanam gloriam horreant; verborum illorum cymba terræ nō adhærescat, sed in medio & pleno virtutum omnium, sanctitatis, probitatis, bonique exempli oceano nauiget & euagetur.

Voluit olim Deus binas parari tubas, quibus populus conuocaretur, quando castra essent mouēda, sed tubas argenteas, ductiles, non verò fusiles. Hasc tubas dixero Concionatores, tubas & buccinasillas Euangelij ad quarum clangorem peccatores dum vitij bellum indicendum est, conuocentur & excitentur. at argenteæ sint oportet. nā vt argentum ab omni terrena concretionē liberum & purum, coloris viuidi, & soni gratissimi est; ita quoque concionatores puri sint, vitæ immaculatæ & integræ, animæ puritate conspicui, vitæ rumore resonantes & celebres, conuersationisq̃e exemplo laudandi. Ductiles quoque non fusiles, in incude elaboratæ; quòd verbi diuini præcones mollitiem fugere, suauitates detestari par sit, nullis quoque parcere periculis, labores

Conceptus
luculentus

Nam. 10.

Concinator
tubis
collati.

adire, malleos id est, molestias, pœnas, defatigationesque subire paratissimos, Ecce & alium conceptum non inferiorem.

Iur de die Mirabilis hæc piscatio non noctu sed interdum
hæc piscatio facta sit contigit: Apostoli siquidem cum tota laborassent nocte, sudassentque, operam & oleum perdidere, ne pisciculus quidem concluso. Conquesti enim de

Quid nox labore exhausto, & tamen vano; dicunt, *Tota nocte laborantes & nihil cepimus*. Varia porro per noctem hanc intelligere possumus; inprimis legem

hic significet.
 I. Mosaicam, quæ obscuritate & tenebris, umbrisque plena fuit. Vnde Apostolus ad Hebræos, *Umbra habet lex futurorum bonorum*.

In hac autem nocte nihil capere licebat, nec gratiam, nec iustificationem, nec peccatorum veniam; ipsæ quoque cæli fores obseratæ erant, & quidquid demum capiebatur, in sola Messie venturi fide capiendum erat. 2. Mundum per noctem hanc

II intelligere quid vetat? mundum illum lippientem, cæcutientem, errantem, cuius dies meræ noctes sunt, qui que semper in tenebris ambulat, iuxta illud, *in tenebris ambulat*: & qui in nubibus & densa mundi caligine laborant, quid quæso piscantur aliud quam laborem, molestias, miseria-

III as, anxietates? 3. Ipsum peccatum obscura quædam nox est, idque ex mente Christi, *qui malè agit, odit lucem*: hac verò terram animi occupante, nihil capere possumus: quamdiu enim in damnationis & peccati statu versamur, quidquid boni operamur, inane est, perit, nec ullus inde redundat fructus aut meritum. 4. Quartò denique

IV tetra hæc nox amaram mortis horam etiam designare poterit, nox illa eclipsæ, caliginis, tenebrarum; in qua incassum laboramus, ingemiscimus, cruciamur, & diuinam elementiam inuo-

inuocamus: nihil tunc quippe capere licet, nullus gratiæ erit locus, vita non prolongabitur; nulla indulgentia dabitur, fauor nullus: tunc siquidem tempus iustitiæ, & nox illa plena discriminis, de qua in Euangelio, *Veniet nox, in qua nemo potest operari*. Piscemur igitur, dum vitæ durat dies, quamdiu gratiæ sol illucet, & quamdiu in claritate legis Euangelicæ ambulamus, tunc enim infinita piscium capi solet multitudo, gratiarum inquam, veniæ, & misericordiæ. Sed aliud quid menti occurrit.

Video egregiam hanc & secundam piscationem Omnes autem in Dei nomine inchoari, & iussu Dei Petrum re-
tia laxare: *In verbo autem, inquit, tuo laxaborete*. Dei nomi-
Discamus hinc, semper in Dei velut ducis, nomi-
ne, actiones & opera auspicanda, diuinumq; auxi-
andæ.

lium, antè, quàm quid exordiamur, inuocandum; simul etiam, quidquid in Dei nomine auspica-
mur, felici inceptum auspicio felicissimum
vt plurimum habere exitum; sine quo omnia
claudicant, labant, vacillant, in vanum labora-
mus, nihil capimus, similes piscatoribus hisce
nostris, qui postquam tota nocte laborassent, nihil
omniò capere potuere, donec tandem in Dei
verbo laxatis retibus, innumeram piscium mul-
titudinem conclusere. Audiamus quomodo de
se testentur, *Tota nocte laborantes nihil cepimus*.

Eadem profectò fors est concionatorum, qui
dies integros in cathedris ad rauim vsque clami-
rant & vociferantur, & vix vnum ad meliorem
conuertunt frugem: quorum figura fuit puer ille
Elisæi, qui viduæ filium magna contentione ad vi-
tam reuocare conatus, & quidem frustra, tandè
hero lacrymans ait, *Non surrexit puer, non est vox* 4. Reg. 4.

4. Reg. 5.

Mali concionatores collati cū piscatoribus nihil capientibus.

neque sensu. Quænam huiusce statui rei ratio potest. non alia fortasse, quàm quòd in Dei verbo retia non laxent, sed alio forsitan respectu, & eo non vsquequaque laudabili. Solus Naaman Iordanem ingressus, à lepra mundatus fuit, quòd in Dei verbo, & Elisæi iussu flumen intraverit; sexcenti alij quidem idem balneum subiuerant, sed quòd Propheta eodem illos non destinasset, non fuere mundati. Illi denique soli pisces concludunt, qui in Dei verbo laxant retia, ceteris sortem suam deplorando dicentibus, *Nihil cepimus.*

Infelicibus hisce peccatoribus similes haud dubiè sunt mali concionatores, qui, quòd, non zelo animarum conuertendarum accensi, nec gloriæ diuinæ propagandæ cupiditate flagrant, sed inanis gloriolæ auræ captandæ & avaritiæ ergò, verbum Dei prædicet; quamuis noctes & dies integros laborent, studijs incumbant, cerebrum studendo laudant; ne hilum proficiunt, neue vllam prorsus animam conuertunt. Hinc de Apostolis scriptum in eodem est Euangelio, non modò nihil cepisse, sed quod longè deterius retia fregisse, *Resciebant*, inquit, *retia*. Idem etiam accidere concionatoribus videmus, qui in cathedris clamando se enecant, cerebrum fatigant, & labore incassum posito, neminem ad vitæ emendationem, ad morum in melius commutationem excitare queunt. Quibus adapto dictum illud Prophetæ, *Ventum seminabunt, & turbine metent*; qui molendinis vento agitari solitis eosdem comparat, molere vento flante assuetis, quiescere vento quiescente. Ita quoque inanes illi prædicatores non nisi vento vanæ cuiusdam auræ & flabro populari reguntur, & quamdiu ventus ille auribus illorum insu-

osee. 8.

insufflatur, mira dicunt, & altum crepant; at ubi ille subsiderit, & laudari desinunt, animo deficiunt & humi serpunt. Non huiusmodi erat Apostolus Paulus qui hoc se purgans nomine de se testatur, *Neque aliquando fuimus in sermone adulationis, neque in occasione auaritia, Deus testis est: nec quærentes ab hominibus gloriam neque à vobis neque ab alijs.* Non igitur mirum est, eos qui aliter concionantur, nihil capere, & in clamare usque ad raucedinem, *Nihil cepimus.* 1. Thes. 2.

Mundani, ut & alio sensu hoc exponamus, numero horum piscatorum sunt, nihil omnino capientes. Quot eheu! fuere, qui proiectis in mundi huius profundum retibus, retibus inquam artificiorum, ambitionis, astus; inuentionum, desideriorum inordinatorum, totoque laborantes tempore, nihil omnino tota vitæ nocte ceperunt? Quos Isaias araneis similes perhibet, qui telas ut texant & castes, quibus muscas captent, sese emedullant & necant, *Telas, inquit, aranea texuerunt: & subiungit, Opera eorum, opera inutilia, & cogitationes eorum cogitationes inutiles.* Si illic cosmophili, si vera illarum dimancia, Cæsares, Alexandri, Darij aliique Monarchæ orbis, qui multo sibi sudore diademata pararunt, parataque non minore retinere conati sunt, è sepulcris iam redirent; quanto gemitu, quot lacrymis, qua poenitentia vnanimiter clamarent? *Per totam laborantes noctem nihil cepimus.* Quorum lamenta confessionemque Sapiens, scelestorum omnium apud inferos damnatorum, & præ rabie vociferantium nomine, significat, *Lassati sumus in via iniquitatis & perditionis, & ambulauimus vias difficiles; & apud Dauidem manifestius, Dormierunt somnum suum, & nihil inuenerunt* Isai. 59.
Sapient. 5.
Psal. 75.
omnes viri diuitiarum in manibus suis.

Lib. de Bar-
laam, & Io-
saph.

Vanitatem hanc ob oculos meliùs posituram
Ioan. Damascenus simulque inutiles quos in mun-
do subire oportet, labores & sudores, parabolam
figit egregiam sanè & iucundam. Deposcebatur
quidam ad mortem, criminis commissi reus, quose
verteret nesciebat, nulla aliunde liberationis af-
fulgebat spes, nisi forsitan in amicis, qui illius a-
pud iudicem patrociniũ susciperent. Porro tres
amicos habuerat, cum quorum duobus magna ei
intercesserat familiaritas & necessitudo, ter-
tium verò neglexerat, neue usque adeò dilexerat.
In hac igitur necessitate constitutus, amicorum
primum adit, supplex rogat, sui ergò vt apud iudi-
cem intercederet, ac de meliore nota commen-
daret; qui hoc se facturum negat, sed honoriser-
gò ad mortem eum comitaturum: qua spe fru-
stratus, secundum accessit, qui nihil aliud se fa-
cturum ait, quàm duo inuolucra lacera daturum,
quibus post mortem inuolui queat. Quare ira-
tus & pudore suffusus tertium tandem adire sta-
tuit, licet nullum ab illo speraret auxilium; à quo
benignè receptus est, quique causam se illius
acturum apud iudicem respondit, & patrociniũ
suscepturum. Primus ille amicus, quem tanti faci-
mus ipsi parentes sunt & cõsanguinei, qui cū maxi-
mè foret necesse, in mortis nẽpe hora, nos deserũt,
nullumq; aliud officiũ defuncto præstāt, quàm funus
& exequias ad sepulcrum vsq; comitari. Alter sunt
diuitiæ, à quibus aliud impetrare non possumus,
quàm vilia quædam inuolucra, indusium scilicet
& sudarium, quod in itinere illo longinquo, in al-
tero orbe, vsui esse queat. Tertiũ verò, ipsa
virtus est, verus & sincerus ille amicus, qui
numquam hominem deserit, illius patrociniũ
suscipit, & coram diuinæ maiestatis tribuna-

li viriliter defendit; *opera enim illorum sequuntur illos.* Ceterum de duobus alijs Propheta ait, *seruetis dijs alienis, qui non dabunt vobis requiem* Apoc. 14. Jerem. 16.
die ac nocte, inundo inquam & diuitijs; quibus cum serueritis, incassum cucurristis, frustra laborastis, nihil cepistis, & dicere poteritis; *Laborantes nihil cepimus.*

Iacob Patriarcha, ætatis florem, & viginti Gen. 36
 annos Labani idololatæ obsequio impendit, à quo tamen nullam obsequij officijque mercedem recepit; hinc sapius sortem suam deplorans & ingratitudinem Labani exaggerans dicebat, *Mutauit mercedem meam decem vicibus.* Idololatra hic mūdus est, gener illius Iacob mūdanos repræsentat, qui amore filiarū illius, id est, diuitiarū fragrantibus, magno affectu, sudore, molestiaque socero huic seruientes, magna que discrimina illius nomine subeuntes, nullam omnino mercedem recipiunt, sed in cassum laborant, sudor ille ac labor frustra impenditur, ita vt tandem cum mundo *expostulare*, deque illius ingratitudine conqueri cogantur, & fateri à mundo se deceptos, mundum verò se fallere non potuisse, ac denique dicere, *Tota nocte laborantes nihil cepimus.* Allegoria.

Et sanè tot exhaustis laboribus, tot superatis difficultatibus, tanto sudore fuso, nihil capiunt; nihil enim restat illis quàm peccatum, quod, teste Augustino, merum nihil est; *qui & sine ipso factum est nihil*, intelligit, quòd Deus peccati non sit auctor. Quam glossam rite haud dubiè, ab Apostolo didicerat, qui in prima Epist. ad Corinthios ait, 1. Cor. 13.

Quòd

Peccatum
priuatio
generalis.

Ezech. 28.

Quodd si charitatem non habeam, nihil sum; id est, si in peccati statu bonum edo opus, nihil sum. Doctissimè profectò philosophatur; peccatum quippe omnibus hominem priuat, & creaturas in nihilum redigit: quod ipsum de se Psalmographus testatur, Ad nihilum redactus sum & nesciui, & de Lucifero Ezechiel, Nihil factus es, & non eris in perpetuum, ac dicere potes, nihil cepimus.

Vita nihil.

Psal. 38.

Iob. 7.

Isai. 41.

Infelix, insensate, miser, & occæcate peccator, quò Deum offendas, & mundo seruias, lucrari te credis & capere plurimum; & eheu! nihil omninò capis: tot peccata admittis, quò vitam protrahas, & ipsa, vt mox è duobus Prophetis intelliges, merum nihil est; Dauide inprimis, dum ait, *Ecce mensurabiles potuisti dies meos, & substantia mea tamquam nihilum ante te.* & deinde Iob, *Nihileum sunt dies mei.* Insignia illa proauorum, arma, scuta, titulos, & nobilitatis seriè continuare conaris, & nihil omninò est, vnde Isaias, *Ecce vos estis ex nihilo & opus vestrum ex eo quod non est.* Generosum stemma iactas, sanguinem nobilè, ensen, veterisquæ nobilitatis iura, sed scias velim ipsum nihil auum tuum esse, & opus tuum eo inniti quod reuera non est. Quæ res famam & nomen, honores ambis, præconia consecraris, sed omnia merum nihil. Vnde Christus, *Si ego glorificabo me ipsum, gloria mea nihil est.* Authoritatè quæris, in alios imperium affectas, sed & hoc, ex mente Apostoli, nihil est; *si quis, inquit, existimat se aliquid esse cum nihil sit, ipse se seducit.* Tanto perè sudas, laboras, terras & maria peragras pauperiem fugiens, per saxa, per ignes, vt diuitias coaceruas, sed, si sapientè audieris, nihil eas esse iudicabis, *Diuitias nihil esse dixi in comparatione illius.* Totus denique mundus, ex Hieremix sententia, nihil est ac merum nihil,

Ioan. 8.

Gal. 6.

Sap. 7.

Aspexi

Aspexi terram, & ecce vacua erat, & nihil. Quanam *Jerem. 4.*
 igitur illa tua audacia & vesania est, o homo,
 Deum nihili ergo offendere! fuit & illa olim
 Davidis prophetæ querimonia, *Propter quod irri-* *Psal. 9.*
tauit impius Deum? E quibus omnibus mani-
 festum euadet, miseram & inopem piscationem
 illam esse, quæ in mundi huius mari instituitur;
 cum mundus ipse, & quidquid demum in mundo
 haberi & videri potest, nihil sit; vbi verò nihil est,
 nihil quoque capi potest: adeò vt qui hic aliquid
 capere & piscari intendit,

Delphinum silus appingat, fluctibus aprum.
 Verùm relicta hac piscatura, de piscatoribus qui in
 altera orationis nos expectant parte, non nihil
 loquamur: audire enim mihi iam videor domi-
 num Petro imperantem, *Duc in altum, & laxate re-*
tia vestra in capturam.

Cum enucleatius piscatores hos excutio, eo-
 rumque formam imaginando examino, duo pisco-
 torum animas piscantium genera in mundi hu-
 ius pelago reperio, vnum bonorum, prauorum al-
 terum. Boni quidem, sunt Apostoli, concionato-
 res, Ecclesiæ Doctores, virique Apostolici, quibus
 plenam piscandi Dominus authoritatem & pote-
 statem in Euangelio concessit, *Faciam vos fieri pi-* *Matth. 4.*
scatores hominum. Adeò vt concionatores, ipsi pi-
 scatores sunt; ipsum concionandi ministerium, pi-
 scatio; verbum Dei, retia; pisces verò animæ. Ma-
 gnus ille piscator Petrus, piscandi peritissimus vt
 qui maximè, vno retis iactu, tria hominum mil-
 lia, & alio nò multo post tempore quina compre-
 hendit, *Qui ergo receperunt sermonem eius, baptizati* *Act. 2.*
sunt, & apposta sunt in die illa anima circiter tria
millia. & quarto deinde capite, Multi autem eorum
qui audierunt verbum crediderunt, & factus est nu- *Act. 4.*
merus eorum quinque millia.

At

Christus
egregius
Piscator.
Psalm. 68.

Torpedi-
nis astutia
vt se in li-
bertatem
vindict.

Psalm. 115.

Hæretici
mali pesca-
tores.

At piscatorum omnium supremus ac princeps
fuit Christus, quo nullus vniquam in arte peritior:
ipse quippè ceteros eamde edocuit, & toties tam-
que assidue toto vitæ tempore piscatus est, vt tem-
pestatibus quassatus & huc atque illuc per ma-
re agitatus, tandem medijs in fluctibus expira-
rit. *Veni, ait apud Prophetam, in altitudinem mari-
is, & tempestas demisit me.* Ipse quoque pisces
omnes morti eripuit, & sagma & nassa diaboli
eductos, in suam pertraxit, ferunt torpedinem,
(quem piscem Aegyptij hieroglyphicis, pluri-
morum in libertatem assertorem, & patriæ liber-
tatis vindicem, exprimere volentes, depinge-
bant) cum à piscatore se conclusum vel hamo
captum cum pluribus alijs sentit, noxium quod-
dam virus per retia & funiculum rectâ emittere,
quod vbi paulatim ascendendo ad piscatoriæ
manus pertingat, ita eandem inuadit, vt ab-
iectis retibus & hamo, pisces omnes effugiant, se
seque in libertatem vindicent. Idem omnino mihi
Dominus videtur egisse: conatus siquidem fuerat
satan sagma sua illum vnâ cum ceteris hominibus
includere, sed illius ope & industria omnes in li-
bertatem asserti sumus. ob quam liberationem
gratias agens Dauid exclamat, *Dirupisti vincula
mea, tibi sacrificabo hostiam laudem.* Id est, Instar pis-
cis Domine reti diabolico inclusus tenebar, at
ipse mei misertus captiuitatis meæ vincula diru-
pisti, inque libertatem me asseruisti; quo tibi no-
mine immensas agere gratias teneor, inque grati-
animi signum, toto vitæ meæ tempore laudis tibi
sacrificium immolabo.

Mali autem & imperiti piscatores, sicut Pseudo-
prophetæ, hæretici, Ministri, qui incautas animas
nouarum sectarum retibus includunt & hæresum
hamo

hamo attrahunt, ficta quadam libertate & fucata reformatione nequitia ac versutiam suam palliantes. Sunt quippe infauti illi piscatores, quos Dominus olim Iudææ, & vniuerso deinde mundo in flagellum se missuram prænuntiavit, *Ecce ego mutam piscatores multos, dicit Dominus, & piscabuntur eos* Sunt piscatores illi in turbida Euripi, huius inquam mundi aqua semper piscantes, sub archipiscatore satana, in cuius castes peccatrices animæ inciderunt, (vt quidem Propheta varicinatus est, *Cadent in retiaculo eius peccatores*) *Psalm. 113.* subalternatim constituti.

Horum scelestorum piscatorum de numero fuit Dialog. Arrius Diaconus Alexandrinus, aduersus quem i. contra L. Concilium Nicenum CCCXVIII. Episcoporum ciferian. fuit coactum: cuius verriculum totus propemodum subiit orbis, nam referente Hieronymo *To. Hist. Trinitus orbis terrarum ingemuit, & se Ariarium esse miratus est*: retiaque eius ducentis & amplius etiam post obitum annis extensa permansere per vniuersum orientem, & intimos maris Africani sinus. Macedonius violenter in Constantinopolitanam cathedram sese ingerens, alius etiam piscator fuit, Arrio non inferior, idque circa annum Domini CCCLXXXVIII. ille *πρωματομαχων* auctor & coryphæus; mordicus defendens spiritum sanctum non nisi puram creaturam esse; infinitam ille hominum multitudinem in hæreseos nassam pertraxit pluresq; haud dubie pertraxisset, nisi Concilium Constantinopolitanum cursum retardasset, & nefaria eius molimina retudisset. Alius quoque pestilens piscator Pelagius circa annum Domini cccc. (qui peccato Adami proscripto, infantes iam inde ab utero matris innocuos esse & ab omni peccato immunes asserens naturæ-

Aug. lib. de nat. & grat. Hier. tom. 3. par. 114. naturæque potentiam & vires nimium quantum deprædicans & extollens remissionem peccatorum ei adscribere non dubitauit;) copiosum animarum numerum retibus inclusit, donec tandem Augustinus & Hieronymus, eius retibus diffractis & conuulsis, eum à piscando abstinere coegerunt, & mari interdixerunt. Eiusdem quoque farinæ fuit Nestorius, etiam Episcopus Constantinopolitans, sed honoris sitientissimus & superbia turgidus ut qui maximè asserere præsumens, Virginem Mariam Dei matrem non esse dicendam, simule-
Epiph. lib. 2. Tom. 2. August. lib. contra Faust.

tiam Iudæos Deum cruci non affixisse: plurimos blasphemio hoc hamo attraxit, plures haud dubiè piscaturus, si Oecumenicum Cōcilium Ephesi indictum, cui Cyrillus Alexandrinus summa cum authoritate præsedet, anno CCCCXXXVII. co-
 actum conatus eius non rescidisset.

Subdolus quoque ac versutus piscator fuit Mannes manichæorum omnium Princeps natione Persa, cuius cum errores per vniuersam Arabiam, Aegyptum, & Africam ducentorum annorum spatio, cancri instar serpsissent, plurimos sagena conclusit, atque inter ceteros, Faustum, Felicem, Fortunatum, Ademantum, Augustinum: quorum postremus nouem ipsos annos detentus fuit, sed tandem ad veritatem Euangelicam, Dei miserante gratia, perductus crudele ijs bellum iudixit; neue tantus eorum prius propugnator fuit, quantus deinde oppugnator. Lutherus denique, Zuinglius, Melanthon, Oecolampadius, Calvinus & alij plurimi, pessimi quoque & virulenti piscatores fuere, qui innumerabiles animas tam per Galliam, quàm per Angliam & Germaniam & vniuersas propemodum Europæ prouincias, circumuenerunt, dixi circumuenerunt, quod hæreticorum quidem est ani-
 mas

mas fallere & irretire, non verò capere & piscari: extra Ecclesiam quippè retia non laxantur in capturam, sed solùm in deceptionem & direptionem. Lutherus, Calvinus, Beza, alijque plurimi, retia quidem eiecerunt, sed vt animas perderent, fallerent, irretirent, non verò piscarentur. Soli Petro eiusque successoribus Dominus dixit, *Laxa-
te retia vestra in capturam*. Sola enim Petri sagena animæ capiuntur, extra illam mōra perditio, circumuentio, & impostura. Deinde Dominus non modò ei piscandi animasque capiendi potestatem tradidit & auctoritatem, sed plenam vbique etiā in alto mari, piscandi licentiam. Audiamus auctoritatis patentes & diplomata, *Duc in altum*.

Quàm altè, quàm sublime nos *altum* hoc euehet, & præclaros ac luculentos conceptus suggeret; dicendum est igitur, *altum* hoc loco profundum denotare, vt & illo Ioannis loco *Puteus altus* Ioan. 4. *est*, id est profundus; & alio Psalmorum, *Veni in Psalm. 68. altitudinem maris & tempestas demersit me*; quibus locis altitudo pro profunditate accipienda est, & iuxta hunc sensum solus Petrus cymbam ingenij Varij sensu in altum mysteriorum profunditatemque rerum sus verbo-
diuinarum duxit, tunc præsertim quando Ocearum.
num diuinitatis Iesu Christi ingressus audacter *Duc in altum*.
ait, *Tu es Christus Dei viui*, perinde ac si dixisset, Vulgus in littore tantummodò cognitionis meritorum tuorū ambulans, credit te Eliam, aut Ieremiā, aut vnum è Prophetis; at ipse in altum ducto nauigio, atq; intimas mysteriorum abyssos penetrans, liberè confiteor & sincerè credo, diuinitatis te aliquid habere, imò Dei viuientis vnigenitum esse.

Deinde *duc in altum*, tantumdem valet, ac si dixisset,
Dom. tom. 2. II *II* *II.*

xiſſet, Non in ſolo ſtagno Genefareth, aut in anguſtis Iudææ ſinibus cymba, cuius te nauarchum & rectorem conſtitui, hæreat; ſed ulterius vellicetur neceſſe eſt, altum gentilitatis & paganismi penetret: Eccleſiæ nauigium non exiguis maris Tiberiadis terminis incluſum maneat, ſed vniuerſum nauiget oceanum, & polum vtrumque in limitem & terminum habeat. Ita porro hoc expoſuit Auguſtinus lib. 2. quaſt. Euangelicarum quaſt. 2. Gregorius Moralium lib. 17. cap. 2. & Beda commentar. cap. 5. Verba Auguſtini producam: *Quod dixit Petro, duc in altum, & lexate retia veſtra in capturam; ad remotiores gentes, quibus poſtea predicatum eſt, pertinet: ſicut Iſaias dicit, Tolle ſignum in gentes, ad eas quæ prope, & ad quæ longè.*

III.

Differen-
tia legis
Moſaice &
Euangelicæ.

Dan. 10.
Apoc. 1.
Figura
egregia.

Ecce & tertium ſenſum, *Duc in altum*; veteris ſynagogæ Pontifex non niſi extremitates & limites ſuperficiales myſteriorum vidit, at tu ſummus & ſupremus Eccleſiæ Pontifex eorū profunditatē, altitudinē, abyſſoſq; inſpicias neceſſe eſt. Duc igitur in altum cymbā nauclere fidelium. Synagoga non niſi umbras & figuras vidit, at Eccleſiam rem ipſam, corpus & rei veritatem videre oportet. Lex Moſaica humilis fuit & imperfecta; at Euangelica altiùs aſcendet & omnibus erit numeris abſoluta. In quam rem ſexcentas proferre figuras poterimus.

Vidit Daniel Propheta Angelum, idque in veteri teſtamento, lata Zona, eaq; aurea circa renes accinctum: Ioannes verò in nouo eundem vidit, ſed cingulum ad mamillas habentem, atque hunc utrobique Ieſu Chriſti figuram fuiſſe certum eſt. At cur putatis eum illic ad lumbos, hic verò ad mamillas cinctum: Quæſtioni propoſitæ ſatiſfacien-

sciens Richardus de S. Victore, hoc cingendi discrimine Euangelij perfectionem ait designatam. *Rich. à S.*
 Eum loquentem audiamus, *In veteri testamento vi-*
visus est Angelus Prophetæ cinctus renibus, quæ ibi car-
nalis opera expressius prohibebantur; in nouo autem Io-
anni visus est præcinctus ad mamillas, quia nunc vel
ipsa cogitationes illicitæ manifestè refranantur. Et
 clariùs adhuc, doctus ille Pannonius, Apud Dante-
 lem, inquit, præcinctus ad renes apparet, quia scriptu-
 ra veteris testamenti ipsum opus luxuriæ arceret; nouum
 autem testamentum ipsas cogitationes: teste Christo
 in Euangel. Qui viderit mulierem ad concupiscen-
 dam eam, iam mæchatus est eam in corde suo. Ab ope-
 ribus porro ad cogitationum edomationem per-
 uenire an non in altum est cymbam ducere, &
 Euangelicam perfectionem adornare? Merito igitur
 Ecclesiæ nauclero dicere potuit, *Duc in altum.*

Magnum illud Ecclesiæ columen Gregorius, vi-
 sionem Ezechielis, quæ hominem albis indutum, *Ezech. 40.*
 & funiculo templi magnitudinem latitudinem-
 que dimerientem vidit (funiculo inquam lineo, de
 quo Propheta ait, *funiculus lineus in manu eius*) *Greg. homil.*
 tropologicè exponens, ait, *Censura veteris legis* 13. in *Ezech.*
funiculus fuit; sed lineus non fuit, quia rudem popu-
lum non subtili prædicatione coercuit, in quo per pœna-
sententiam non peccata cogitationis, sed operis rese-
cavit: at Christus funiculum lineum in manu sua te-
nuit, cum dixit Matth. 5. Audistis quia dictum est anti-
quis, Non mæchaberis: ego autem dico vobis, quia qui
viderit mulierem &c. Dicere vult, Olim opera ve-
 tuit lex, at modò etiam cogitationes rescindere
 Euangelium iubet: hoc scilicet est in altum du-
 cere, illa perfectio legis Euangelicæ; illuc ducen-
 da naus, illuc cursus dirigendus.

Homil. 12.
in Exod.
Exod. 34.
Exod. 3.
 Comparatio legis veteris cū noua.
Gal. 3.

Duc in altum, Origenes, qui anno Domini CLXXXIX. in Ecclesia viguit, & sacras litteras deinde Alexandriae magna cum laude edocuit, ac postea decimo Seueri Imp. anno pro Euangelio mortem obiit, anno Dom. CCVI. hic inquam Origenes id ipsum & alia ratione designatū voluit, quod nimirum Moses, verum legis veteris exemplum, faciem haberet rutilantem, sed manus læpræ coopertas: Christus verò in sacro Transfigurationis suæ die habuerit & faciem & manus splendentes. Quod nimirum opera, quorum manus figura, in lege veteri penitus imperfecta essent; at in lege gratiæ splēdida, rutilantia, & summa perfectione dotata: atq; hinc Paulus in Epist. ad Galatas, Hebræos, antiquæ legis ingo pressos & melioris nescios, pueros appellat; Christianos verò sub lege Evangelica constitutos viros perfectos, & varijs bonis locupletatos. Hoc scilicet altū est, in quod Petrinæ cymbæ vela & malus diriguntur, quando ei dicitur, *duc in altum*.

Lex vetus
terribilis.

Et profectò ipsa lex vetus, lex horroris & terro-
 ris fuit; noua verò & Evangelica, amoris & fau-
 ris. Idcirco etiam Deus in lege Moyſis, mucronem
 & cultrum, circumcisionis inquam, aliosq; quo sæ-
 pius in populum suum sæuiebat, manu prætulit; at
 in noua, lege inquam gratiæ, stellas: quomodo eū
 Ioannes in Apocalypſi vidit, *Et habebat in dextera*
sua stellas septem. Mucro, iustitiæ; stella, misericor-
 diæ symbolum est. Legis Mosaicæ insigne fuit en-
 sis, vt rigorem & supplicia delinquentibus inten-
 tanda demonstraret: lex Christi stellas in symbo-
 lum sumpsit, quò amorem influxumq; celestium
 dulcedinē designaret. Atq; omnibus his illius di-
 gnitas & perfectio denotatur, quò etiam cymba
 hæc cursum suum dirigere iubetur, *duc in altum*.

Doctus

Doctus ille Arnobius legis vtriusque mentione facta duobus illis luminaribus, quæ in ipso rerum primordio Deus in firmamento statuit, quæque scitè Psaltes describit dicens, *fecit duo luminaria magna, luminare maius, & luminare minus; solem in potestatem diei, lunam & stellas in potestatem noctis;* utramque comparauit. Vnde ait, *fecit, inquit, luminaria duo magna, vnum in die uouit testamēti, quod sicut sol radiat in lumine agentibus, aliud in nocte Iudaica conuersantibus.* Huc respexit Psalmista cum in Euangelij laudem ait, *In sole posuit tabernaculum suum.* Atque hæc forsitan est ratio, cur Christus in Apocalypsi visus sit faciem habuisse instar solis rutilantem, Moses verò instar Lunæ cornutam, quò & illius perfectio & huius defectus significetur. Atque huc Petri cymba tendit, cui dicitur, *Duc in altum.*

Lex denique antiqua graue onus, & iugum intolerabile fuit, cui ferendo vix sufficiant humeri. Hinc Apostoli in generali concilio Ierosolymis coacto dicunt, *Visum est spiritui sancto, & nobis, nihil imponere vobis vltra oneris, quam hæc necessaria.* Quin & D. Thomas in Comentarijs suis in Matthæum ait verba hæc, *Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis,* de Iudæis potissimum legis iugo grauatis intelligenda. Atque ante illum etiam Apostolus ideò legem, *iugum seruitutis* nuncupare non dubitauit, *state, inquit, & nolite iterum iugo seruitutis contineri.* Næ illa iugum fuit & onus propter præceptorum ad quæ astringebantur Iudæi, multitudinem, quæ, teste Lirano & Abulensi, ad sexcenta extendebantur, vix ferendum. At lex Euangelica & gratiæ, fasciculus leuissimus est, non grauare solitus eos qui in humeros eum accepere, siquidem Christus de eodem

psalm. 135.

Lex antiqua & noua comparata duobus

Mundi luminaribus

psalm. 18.

Apoc. 1.

Exod. 34.

18. 15.

Matth. 11.

Gal. 5.

Lex verus grauis.

Matth. 11.
1. Par. 15.

testatur, *Iugum enim meum suauē, & onus meum leue.* Horum omnium egregiam in lib: 1. Paralipomenon figuram contemplor. Leuitæ namque dum arcam testamenti ex ædibus Obededom in locum à Dauide Rege in Ierosolyma destinatum deferrent, à Domino mirabili quadam ratione adiuti sunt; dicitur enim, *Cumque adiuuisset Deus Leuitas, qui portabant arcam faderis Domini, immolabantur septem tauri, & septem arietes.* Quo loco Rabbinus Hebræorum testantur, vt eos producit Liranius, Arcam seipsam sustulisse, diuinitus, nullumq; onus Leuitis portare visis incubuisse, atque idē in tanti beneficii agnitionem gratiarumq; actionem, victimas illas obtulisse. Hic scilicet lex Euangelica fuit designata, quæ nullum in se continet onus, & vix grauat eos qui eidē se submisere; ipse namque Deus, vt ita dicam, ijs succollat, cooperatur, coadiuuat, gratias quasdam singulares impertitur, atque in eo præsertim eminentia, dignitas, perfectio, & maiestas Euangelicæ legis continetur, quæ cuncta Dominus hoc exiguo mandato comprehendit, *Duc in altum.*

Nona loci huius expositio.

Altum verè admirabile & verè altum: nondum ego te ingenij mei bolide potui attingere, altius adhuc vrinandum est, & noui conceptus producēdi, antequam ad altitudinem tuam & summitatem pertingamus; *Duc in altum* id est ad plenitudinem legis accede. Dominus igitur Petro imperans vt in altum duceret, tropologicè dixisse visus est, se illi dare potestatem in plenitudinem legis ingrediendi, & venisse tempus quo non iam cæremoniarū & figurarum littora radenda essent, sed in alto legis oceano euagandum, tempus inquam, quo vmbre omnes essent complendæ: quoniam lex antiqua vacua erat & inanis, altitudo ve-
rè &

rò & soliditas profunda, legi Euangelicæ referuat-
ta. Quod Paulus Epistola ad Galatas obiter attin-
gens ait, *At ubi venit plenitudo temporis, misit Deus*
filium suum: quasi diceret, omne quod Christi adue-
tum præcesserat tempus, inutile fuisse ac vacuum.

Erat haud dubiò lex Mosaica, inanis ac inefficax,
& gratiæ conferendæ inutilis, ex opere operato. *Lex verò*
atque hæc forsan ratio est cur Paulus Legales cære-
monias, *infirmæ & egenæ elementa* vocarit. In cu-
ius rei figuram voluit olim Deus, vt holocausto-
matum altare inane foret ac vacuum, non verò so-
lidum; vt in Exodo legere est, *Non solidum, sed inane*
& vacuum intrinsecus facies illud: quòd sacrificia
legalia, atque adeò vniuersa lex inanis esset, nihil
que solidi contineret: hinc Ionæ denotata fuit
per cucurbitam, quæ intrinsecus inanis est ac va-
cua; quo enim loco in Vulgata legimus, *Prepara-*
uit Dominus Deus bederam, Septuaginta interpre-
tati sunt *Præcepit Dominus cucurbita*; hæc porò le-
gis veteris typum & figuram fuisse testantur ^a Hie-
ronymus simul & ^b Augustinus. ideo quoque Do-
minum in Euangelio dixisse auguror, Matth. 5. *Non*
veni legem solvere, sed adimplere; quo loco Adim-
plere loco perficere accipiendum est, vt benè no-
tauit B. ^a Cyrillus Alexandrinus, & cum illo ^b Hie-
ronymus, verbis illis Apostoli Rom. 10. *Perfectio adorat,*
legis Christus, persuasi. Vt igitur paucis omnia ^b com-
plectar, cum præteritum nonnisi merè vacu-
um fuerit, solidum verò & plenitudo legi Eu-
angelicæ referuata sint; meritò S. Petro, in
cuius humeros vniuersa moles & rerum pondus
coniectum erat, à Domino præcipitur, vt re-
lictis figuris & vacuo, ad altum, plenitudinem,
& legis perfectionem pertingeret.

- Duc in altum.* Nouum quid ac longè sublimius hic occurrit, *Duc in altum*, id est, Penetra in posterum mysteria fidei, scripturas interpretare, religionis Christianæ adyta reuela, euidenter & luce meridiana clariùs, quæ lex vetus, quoad diuina ac sacrosancta mysteria tam obscurè, ænigmaticè & inuolutè proposuit, expone. Vidisse se Angelû Iohannes tradit, qui stentoream edebat vocem, & postquam clamare desisset, septem tonitrua vocem dedisse, *Et cum clamasset, locuta sunt septem tonitrua voces suas.* Quo loco Rupertus verba illa *locuta sunt* penitiùs ponderans notauit, post Angeli vociferationem tonitrua vocem quamdam dedisse; eo quòd ante Messie aduentû Prophetæ quidè de fidei mysterijs loquebantur, verum ad còtenebrosè & intricatè, vt sine vllò sensu, verborum ordine, artificioque ad intelligendum composito, eadem proposuerint; vt non verba ab homine prolata, sed tonitrua boantia viderentur. at post Iesu Christi aduentum, tam lucidè & liquidè fidei mysteria & arcana Apostoli exposuerunt, vt non tonitruum, sed hominum instar locuti videantur. In huius rei significationem legem Mo-
 sis in monte Sinai cum tonitruum boatu & densa caligine latam credo: Mosem quoque legis antiquæ symbolum, balbutisse. at in nouo testamento spiritum sanctum in linguarum forma super Apostolos descendisse, vt ipsi eadem fidei mysteria, quæ adèd obscurè in lege antiqua promulgata erant, quæq; Moses balbutiendo aperuerat; euidenter voce liquida, ac lingua soluta proloquerentur.
- Quod exemplo faciam manifestius. Jeremias, profundissimum & inuolutissimum S. S. Trinitatis mysteriû aperturus, se mutum confitetur, ac lingua destitutum, *À, à, à, Domine Deus nescio loqui,*
- Nouus cōceptus.** hic occurrit, *Duc in altum*, id est, Penetra in posterum mysteria fidei, scripturas interpretare, religionis Christianæ adyta reuela, euidenter & luce meridiana clariùs, quæ lex vetus, quoad diuina ac sacrosancta mysteria tam obscurè, ænigmaticè & inuolutè proposuit, expone. Vidisse se Angelû Iohannes tradit, qui stentoream edebat vocem, & postquam clamare desisset, septem tonitrua vocem dedisse, *Et cum clamasset, locuta sunt septem tonitrua voces suas.* Quo loco Rupertus verba illa *locuta sunt* penitiùs ponderans notauit, post Angeli vociferationem tonitrua vocem quamdam dedisse; eo quòd ante Messie aduentû Prophetæ quidè de fidei mysterijs loquebantur, verum ad còtenebrosè & intricatè, vt sine vllò sensu, verborum ordine, artificioque ad intelligendum composito, eadem proposuerint; vt non verba ab homine prolata, sed tonitrua boantia viderentur. at post Iesu Christi aduentum, tam lucidè & liquidè fidei mysteria & arcana Apostoli exposuerunt, vt non tonitruum, sed hominum instar locuti videantur. In huius rei significationem legem Mo-
 sis in monte Sinai cum tonitruum boatu & densa caligine latam credo: Mosem quoque legis antiquæ symbolum, balbutisse. at in nouo testamento spiritum sanctum in linguarum forma super Apostolos descendisse, vt ipsi eadem fidei mysteria, quæ adèd obscurè in lege antiqua promulgata erant, quæq; Moses balbutiendo aperuerat; euidenter voce liquida, ac lingua soluta proloquerentur.
- Apoç. 10.** Iohannes tradit, qui stentoream edebat vocem, & postquam clamare desisset, septem tonitrua vocem dedisse, *Et cum clamasset, locuta sunt septem tonitrua voces suas.* Quo loco Rupertus verba illa *locuta sunt* penitiùs ponderans notauit, post Angeli vociferationem tonitrua vocem quamdam dedisse; eo quòd ante Messie aduentû Prophetæ quidè de fidei mysterijs loquebantur, verum ad còtenebrosè & intricatè, vt sine vllò sensu, verborum ordine, artificioque ad intelligendum composito, eadem proposuerint; vt non verba ab homine prolata, sed tonitrua boantia viderentur. at post Iesu Christi aduentum, tam lucidè & liquidè fidei mysteria & arcana Apostoli exposuerunt, vt non tonitruum, sed hominum instar locuti videantur. In huius rei significationem legem Mo-
 sis in monte Sinai cum tonitruum boatu & densa caligine latam credo: Mosem quoque legis antiquæ symbolum, balbutisse. at in nouo testamento spiritum sanctum in linguarum forma super Apostolos descendisse, vt ipsi eadem fidei mysteria, quæ adèd obscurè in lege antiqua promulgata erant, quæq; Moses balbutiendo aperuerat; euidenter voce liquida, ac lingua soluta proloquerentur.
- Mysteria in lege veteri inuoluta.** penitiùs ponderans notauit, post Angeli vociferationem tonitrua vocem quamdam dedisse; eo quòd ante Messie aduentû Prophetæ quidè de fidei mysterijs loquebantur, verum ad còtenebrosè & intricatè, vt sine vllò sensu, verborum ordine, artificioque ad intelligendum composito, eadem proposuerint; vt non verba ab homine prolata, sed tonitrua boantia viderentur. at post Iesu Christi aduentum, tam lucidè & liquidè fidei mysteria & arcana Apostoli exposuerunt, vt non tonitruum, sed hominum instar locuti videantur. In huius rei significationem legem Mo-
 sis in monte Sinai cum tonitruum boatu & densa caligine latam credo: Mosem quoque legis antiquæ symbolum, balbutisse. at in nouo testamento spiritum sanctum in linguarum forma super Apostolos descendisse, vt ipsi eadem fidei mysteria, quæ adèd obscurè in lege antiqua promulgata erant, quæq; Moses balbutiendo aperuerat; euidenter voce liquida, ac lingua soluta proloquerentur.
- Exod. 19.** In huius rei significationem legem Mo-
Exod. 4. sis in monte Sinai cum tonitruum boatu & densa caligine latam credo: Mosem quoque legis antiquæ symbolum, balbutisse. at in nouo testamento spiritum sanctum in linguarum forma super Apostolos descendisse, vt ipsi eadem fidei mysteria, quæ adèd obscurè in lege antiqua promulgata erant, quæq; Moses balbutiendo aperuerat; euidenter voce liquida, ac lingua soluta proloquerentur.
- Cur Moses blæsus.** in nouo testamento spiritum sanctum in linguarum forma super Apostolos descendisse, vt ipsi eadem fidei mysteria, quæ adèd obscurè in lege antiqua promulgata erant, quæq; Moses balbutiendo aperuerat; euidenter voce liquida, ac lingua soluta proloquerentur.
- Jerem. 1.** Quod exemplo faciam manifestius. Jeremias, profundissimum & inuolutissimum S. S. Trinitatis mysteriû aperturus, se mutum confitetur, ac lingua destitutum, *À, à, à, Domine Deus nescio loqui,*

qui, quia puer ego sum. Tertiò à repetit, (quod inconducta & imperfecta vox infantis ac potiùs stridulus quidam accentus) trinas in SS. Trinitate personas vt denotaret: at Apostoli de eadem distinctè, clarè, perspicuè, ac sine vllò vocis impedimento locuti sunt, *Tres sunt qui testimonium dant in calo, Pater, Verbum & Spiritus sanctus.* Ecce egregium in Isaia conceptum. Præceperat huic Deus, vt magnum in manus volumen sumeret, quo sumpto, ait, *Et scribe in eo stylo hominù, & characteribus grandiusculis, vt ab omnibus mortalibus commodè legi queant: quo aliud non credo designatum, quàm mysteria, quæ tot annorum millibus sub tot visionum ænigmatibus, inuolucris, figuris, & sensibus obscurioribus, vt nec doctissimi quique intelligere illa potuerint, inuoluta fuerant; Iesu Christo cuius aduentus iam promissus erat, in mundum veniente tam liquidè & euidenter elucidanda, vt & stupidissimi quique & obtusissimi eadem sint percepturi. Hodie huiusce rei initium cernere est, Duc in altum.*

Denique pro vltima horum verborum expositione, aio *Duc in altum*, aliud non esse, quàm, *Duc in maiorem diuinorum mysteriorum cognitionem.* Maior siquidem & perspicatior in lege noua mysteriorum est intelligentia, quàm olim in lege Mosaica: figura sint mystica illa animalia quæ Ezechieli olim demonstrata fuere, quæ non nisi quatuor habebant alas, sed eadem Ioanni deinde in Apocalypsi demonstrata, senas habuisse alas visa sunt; quo mysticè, geminâ in posteriori visione singulis alâ adiunctâ, maior & amplior rerum diuinarum cognitio, cuius ala symbolum, noui Testamenti Patribus communicanda designatur. Hinc Psalmista cecinit, *Et nox sicut dies illuminabitur.* Id est, In lege

Egregia loci
huius interpretatione

Ezech. 1.

Apoc. 4.

Psal. 138.

gratię tam apertę mysteria patebunt, vt soli meridiano in claritate non sit vel minimū co-
 cessurū Euangeliū, eiusq; respectu lux scripta nōnisi mer-
 tenebrę, caligo, nox, nebulę futura. Et sanę Rabbi-
 ni oēs, & scribę atq; vniuersi legis Doctores & in-
 terpretes, nōnisi idiotę, bardi, inscij & asini fuere
 cum Apostolis cōparati: nec etiam mirandum est,
 si doctiores si peritioresq; exstiterint, cū a Deo
 ipso edocti sint, eiusq; in ludo laurea Doctoratus
 insigniti. Testabitur hoc vnus illorum Paulus, *Mul-*
tifariam multisq; modis olim Deus loquens Patribus
in Prophetis, nouissimē diebus istis locutus est nobis in
filie. Quis autem adeo obtusę mentis, adeo stupi-
 dus ac vecors sit, qui sub illo Doctore & magistro
 difficillima & abstrusissima quęq; non intelligat,
 & ad medullam vsque mysterij non penetret? At-
 que hoc erit illud, *Duc in altum.*

Heb. 1.

Ceterū Apostolus Petrus & reliqui tam pro-
 fundē diuinę arcana mysteriaque ingressi sunt, &
 tam altum cymbam duxerunt, vt in sacris litteris
 cęli Deique discipuli nuncupentur; in Isaia enim,
 qui ad litteram de Ecclesia sermonem instituit,
Ecce, inquit Dominus, sternam per ordinem lapides
tuos, & fundabo te in sapphiris, & ponam iaspide pro-
pugnacula tua, & petras tuas in lapides sculptos, vni-
uersos filios tuos doctos a Domino. LXX. conuertere
sis dktous toũ dĩa, id est discipulos Domini, verū
 discipulos tanta scientia mysteriorumque noticia
 insignitos, vt & Angeli deinde multa ab ijsden
 hauserint, eorumque discipulos: se profiteri non
 dubitarint, multa ab illis; quę ne fando quidem
 audierant, discendo. Hoc Paulus asserit, gloria
 turque se non Angelos modò & Archangelos, sed
 Principatus & Potestates cęlestes edocuisse
 Mihi, inquit, *omnium sanctorum minimo data est*
 gratia

Isai. 54.

Ephef. 3.

gratia ~~hec~~ in gentibus, euangelizare inuestigabiles diuitias Christi, & illuminare omnes, quæ est dispensatio Sacramenti absconditi à sæculis in Deo qui omnia creauit, vt innotescat principatibus & Potestatibus in celestibus per Ecclesiam multiformis sapientia Dei. In quæ verba commentatus Angelicus Doctor Thomas obiter ait, *Non videtur ergo irrationabile, quòd doceant Angelos Apostoli, qui immediate à Deo sunt edocti.* Hæc aliaque Christus præfagiens & animo voluens, & quasi tangere non-nihil vellet, Petro ait, *Duc in altum.* Perinde ac si dicere voluisset, summi in veteri lege Pontifices, Petre, scientia si cùm illa quam tibi dabo conferatur, nulla est & inutilis: ages quippe ingenij tui cymbam tam profundè & ita altè in scientiæ & intelligentiæ Oceano, vt & Angelos edoctrurus sis. At plura fortasse quàm par erat, iam dixi, alias alia, & *altum* hoc nimis cymbam concionis abripuit, iam portum versus velificemur, & finem piscationi imponentes littus petamus.

Ephes. 3.

In Epist. ad Ephes.

Finem itaque faciamus, Auditores, & Apostolicæ huius piscationis occasione proposita documenta repetamus: cogitemus inquam, mundum hunc mare esse & oceanum tempestatibus agitari solitum; nos verò, pisces, piscatores, diabolos. No-remus quoq;, in sagena Petri & nò alia pisces hos concludi: in sola siquidè Ecclesia salus reperitur, & animarū piscatio instituitur, extra illam verò omnis captura, quæ è myoparonibus: & prædatorijs hereticorū nauigijs fit; mera perditio, ruina, exitiū & impostura. Perpendamus eadè opera, quomodo Apostoli, postquā integra nocte laborassent, nihil ceperint, sed die adueniēte & Deo auxiliāte, cōcluserint pisciū multitudinē copiosā: quo edocemur fieri nò posse, quidquā vt capiam⁹ nò gratiā indul-

Cōclusio.

indulgentiam, merita, nō deniq; vllam pro opere pio mercedē, quamdiu in nocte peccati vexamur. Simul hocce miraculum excutiamus, vñ nimirum solo Dei iussu tot comprehensi fuerint pisces, vñ duo repleta sint nauigia. Meminerimus denique, Apostolos in Dei nomine retia laxantes, felicem piscationem instituisse; discamusque quō faustum negotia nostra exitū sortiantur & optatum à Deo semper esse inchoanda. *Ab Ioue principium.*

Ita porrò fieri, æquum est & consentaneum rationi, Deus æterne, & omnes ad ipsum haud dubiè Christiani tenentur; tu siquidem omnium rerum habenas manu libras, & prout libitum erit, easdē laxas aut contrahis, sinete enim & tuo numine quidquam fieri negamus posse. Tibi quippè viuimus, per te mouemur, à te pendemus, à te Esse nostrum sortimur. quod euidenter hodie declarasti, cū tantam tuam esse in mare, quātam in terram, potentiam demonstras. Summum naturæ Dominum & rectorem hodie te ostendis, cū & pisces in vnum coacti locum, & imo excitati mari, iussis tuis obsequantur. Tu non sine miraculo Petri nauigium completes, reipsa declarans, quod verbo olim docueras, regnum cælorum, id est Ecclesiam, simile esse sagenæ missæ in mare, ex omni genere piscium concludenti; simul & veteres figuras adimplens. In arca namque Noë omne animalium genus collectum erat, et hodie omne natatile Petri nauigiū ingreditur: è quò liquidò colligere est, omne peccantium genus in Ecclesiam admittendum, in qua & poenitentiam agerent, salutem sibi acquirerent, itaque recta ad virtutem tenderent, æternam tandem aliquando beatitudinem comparaturi: cuius consortes nos faciant Deus Pater, Deus Filius, & paracletus spiritus. Amen.

DOMINICA
QVINTA.

POST PENTECOSTEN.

*Nisi abundauerit iustitia vestra plusquam scribarum
& Phariseorum, non intrabitis in regnum calo-
rum. Matth. 5.*

FIGVRA.

Secundus Israëlitarum rex Dauid, debiti hono-
ris vindex, & iusti obseruantissimus, iniquo ^{2. Reg. 10.}
ferebat animo, si cui suorum domesticorum
legatorumque iniurias & contumelias irrogari
cerneret; quin & indignabatur, tandem aliquan-
do vindictam tempore suo de ijsdem sumpturus:
atque hinc Ammonitas, quod legatos suos igno-
miniosè habuissent, & egregia contumelia affe-
cissent, internecione propremodum deleuit. Si-
mile quiddam hodiernum nos edocet Euangeli-
um; in quo, magnum illum Dauid, Iesum Christum
inquam, honoris sui Zelo incensum, & honoris
suorum studiosissimum cernere est; dum nimirum
proximo vllam iniuriam, contumeliam, ignomi-
niamque irrogari vetat, ei que ne bilem quidem
aut stomachum velit moueri. Quod qui diligen-
ter obseruarit, nã ille Euangelicam perfectio-
nem est affecutus; sin minus, Pharisaicam & fuca-
tam quandam iustitiam visus est affectasse. Hanc
hodie telam pertexere est animus. Spiritum Pa-
racletum, qui succurrat, & Gloriosissimam Dei-
param, quæ patrociniò iuuat, idcirco compelle-
mus; quare Angelicam salutationem in genua
prouoluti recitemus.

A V E

Mondus in
duas par-
tes diuisus.

Virumque
Testamen-
tum dua-
bus mun-
di regioni-
bus colla-
tum.

Quemadmodum Cosmographi & Phisici, mun-
di huius machinam describentes, eam in du-
as regiones ac sphaeras dispartiti sunt, quarum hac
elementarem, alteram caelestem nominarunt: ita
& Theologi, huc alludendo, vniuersum bibliorum
corpus in duo testamenta, nouum & vetus, dis-
creuerunt; quæ duabus illis mundi regionibus
quàm optimè respondent. Nam vt regio caelestis
elementariâ multo est dignior ac nobilior; ita
quoque nouum Testamentum, veteri, tum per-
fectione tum dignitate excellentius. Elementa-
ris siquidem regio & corruptionibus, & impressi-
onibus meteorologicis obnoxia est; caelestis
ijsdem caret, & numquam mutatur: ita quo-
que præcepta & caeremoniæ veteris Testamenti
abrogatæ sunt, nouum verò, Christi promissi-
oni innitendo, numquam violabitur aut inter-
rumpetur. Quin & caelestis illa regio compre-
hendit solem faciem illam rutilantissimam, lu-
minis auctorem, motus omnis Principem ac
principium, ab illo terra illuminatur, splen-
dorem habet ac fulgorem. Ita quoque nouum
testamentum complectitur in se Iesum Christum,
fontem omnis gratiæ ac principium, & ab illo ve-
tus, omne suum bonum ac felicitatem compa-
rauit. Denique vti cælum nebulas dispellit, ca-
ligines discutit, & ab elementis tenebras pro-
pulsat; ita quoque nouum testamentum tene-
bras veteris elucida, umbras abigit, & figuras
eliminat. verbo vt absolua, lex gratiæ ad per-
fectionem adspirat, & Mosaiica serpebat humi,
nec à communi viuendi modo multum distabat.

2. cor. 3.

Minutiùs hoc Apostolus expendens, vetus testa-
mentum idcirco litteram & legem occidentem;

nouum

nouum verò spiritum viuificantem vocat: *Littera occidit, spiritus viuificat.* Quæ verba Chrysostomus expendens ait, *Lex eum qui in sabbatho ligna colligit, Num. 15. lapidibus obruit; hoc est quod ait Paulus, Littera occidit: gratia sexcentos homicidas & latrones accipit: Lex vetus eum qui deprehensus fuerat ex viuo mortuum reddit, Lex nostra eum ex mortuo viuum efficit.* Augustinus quoque in eadem Lib. de spirit-
 u & littera
 verba incidens, ideo credit litteram occidentem legem Moſis appellari, quòd ipsa per se vitam dare non posset: ac è contra Euangelium spiritum esse qui viuificat, quòd gratiam quæ vera animæ vita est elargiatur, reos verò & improbos ad mortem minimè deſciat, at omnibus amplissimam misericordiam polliceatur. In quam rem luculentas figuras producam.

Eliseus Propheta Giezi puerum ad viduæ domū cum baculo destinat, quo filium illius ad vitam reuocet; sed seruus in cassum adnititur, baculus nihil iuuat, & in vānum cedit labor & industria, ita vt Prophetam ipsum venire opus fuerit, qui mortuo superincumbens & exhalans puerum ad vitam reuocauit. Misit olim Deus seruum suum Moſem, legem scriptam velut baculum ei in manus tradidit, attamen vitam hominibus reddere non potuit, tantum opus Dei requirebat industriam: quomobrem ille tandem venit, homini superincubuit, exinaniuit se serui formam accipiens, teste Apostolo, & quamprimum mortuus ad vitam redijt. Carebat hac virtute Testamentum vetus, sed soli Euangelio eadem reſeruabatur: Giezi igitur eiusque baculus Moſem & legem illam austeram denotabant, Eliseus verò inermis, dulcem & gratum halitum emittens Christum cum Euangelio, qui non nisi misericordiam & gratiam respirant.

Miser

Luc. 10.

Christus
samarita-
nus.

Miser ille viator, de quo Lucas, qui in latrones inciderat, saucius & nudus iacet in via, exanimis, & spiritum extremum trahens. Transiit sacerdos, nec motus est misericordia; transit & Leuites, ille quoque marmore durior; venit tandem Samaritanus, qui pietate motus & tactus intrinsecus, iumento seminecem imponit, oleum vinumque vulneribus instillat, illoque in diuersorio deposito diligentem valetudinis eius rationem haberi mandat. Miser, eheu! Adam cum vniuersa posteritate sua in peccati deserto inops & omni gratia cælesti spoliatus, & varijs accèptis plagis saucius iacebat, iacebat inquam semianimis; viuebat siquidem corpore, sed quoad animam exspirauerat. Præterijt summus sacerdos Aaron, transijt & Leuites Moses, lex & sacerdotium prætergressi sunt, verumtamen nemo salutem ægro impertijt: sed ille, quem Iudæi conuitiando Samaritanum nuncuparunt, (*nonne benè dicimus nos, quia Samaritanus es?*) stitit in via, atque ad eum miselli illius, id est generis humani, misertus est, ut vulnera alligarit, curarit, vitamque æternam, quam pene amiserat, restituerit. Equibus omnibus colligere est, legem & Mosem animas saluare non potuisse, sed soli Iesu Christo, & legi Euangelicæ hanc prærogatiuam reſeruatam.

Apoc. vlt.
Christus
radix Da-
uid appel-
lus.

Hinc factum credo, quòd Christus à Ioanne *radix & gens* David fuerit nuncupatus: nam ut è radice & trunco arbor & latè exspatiantes ramæ succum, substantiam & vitam trahunt; ita è solo Christo David omnesque veteris Testamenti Patres, salutem, iustificationem, gratiam, merita & sexcenta alia dona hauserunt.

ferunt. Atque & Cherubini oculos & vultum in propitiatorium conuertebant, ita quoque par erat geminum populum, veterem scilicet, qui Christi aduentum precessit; & Christianum, qui deinde Christus subnatus est, spem suam in solum Christum, verum salutis auctorem. & generale apud patrem propitiatorium, conuertere. subscribit huic conceptui Apostolus dicens, *Christum proposuit bene propitiatorem in sanguine ipsius ad ostensionem iustitiae suae propter remissionem praecedentium meritorum.* In quem loco Theodoretus commentatus ait, Apostolum hic liquidò demonstrare, verum Christum esse propitiatorium. Equidem hinc efficere volo, legem veterem obiuamentum & iouolucrum fuisse, novam autem veram mysteriorum perfectionem, unde idem Apostolus, *ymbra habet lex futurorum bonorum.*

Exod. 25.

Christus

salutis au-

ctor.

Rom. 3.

Hebr. 10.

Vetus testamentum, quantum quantum fuit, numquam cæli nobis potuit portas referare, at nouum clauis tradidit, & potestatem intrandi obtulit. *Tibi dabo clauis regni cælorum,* ait Petro Dominus: Stephanus quoque cum lapidum imbre perplueretur, voce magna clamabat, *videte cælos apertos.* Quin & Ioanne Christum baptisimi aquis tingente, cæli referati & aperti visi sunt. Ioannes in Apocalypsi duodecim cæli portas patentes vidit: quod euidens argumentum est; in lege gratiæ cæli portas quas lex Mosaica occlusas viderat, aperiendas. Neemias olim præcepit, *Non aperiantur porta Ierusalem vsque ad calorem solis.* similem olim legem visus est Deus post Adæ peccatum aduersus homines tulisse, *Non prius aperiantur porta Ierusalem caelestis,* id est quàm magnus ille Messias, solis instar, mundo exoriat, peccati tenebras dissipet.

Matth. 3.

Act. 7.

Apoc. 21.

Esdras. 7.

Dom. tom. 2.

KK

spel-

spellat & igne amoris gratiæque animas hominum accendat.

Num. 35.

In Numeris aliud decretum legere est, *Exules & profugi ante mortem Pontificis nullo modo in vrbes suas reuerti poterunt.* Allegoricus legis huius sensus miseros peccatores respiciebat, & eâ designabatur, patres antiquos, & omnes Adami filios, paradiso ob delicta proscriptos, non prius in caelestem patriam ingredi posse, quàm Iesus Christus, summus ille Pontifex exspirasset. Ceterum è longo hoc quòd hactenus texui, exordio facillè colligere est, legem veterem imperfectam fuisse, nouam verò eminentiorem & digniorem: quod & calculo suo Redemptor confirmat, & in nostram sententiam vltro secedit; dum perfectiora & puriora à nobis in lege gratiæ opera postulat, quàm olim in lege antiqua Scribæ fecere & Pharisei. Ecce Euangelium, *Nisi abundauerit iustitia vestra plusquam scribarum & phariseorum, non intrabitis in regnum calorum.* Vt ordine & certa quadam serie materiæ huius agmen in aciem producam, iustitiam Pharisaicam in castrorum fronte collocabo; perfectionem verò Evangelicam in vltimo agmine statuam, perfectionem inquam, quæ proximum diligere iubet & omnem rancorem eliminat.

Iustitiæ
vox hic
vniuersa-
liter acci-
pitur.

Quòd ad primum attinet, antequam longius prouehar, hic cum Chrysostomo notandum occurrit, iustitiæ vocabulum hoc loco non accipi, prout iustitia virtus quædam particularis est, aut vniuersaliter pro vniuerso virtutum agmine, vt & vulgò in hocce versu accipi solet;

Iustitia in sese virtutes continet omnes.

S. Hieronymus autem ait, iustitiam hoc loco idem esse quod à peccato vivere immunem; non peccare autem, perfectam continet in se diuinorum mandatorum obseruantiam.

In aliam sententiam descendens Augustinus, credit per iustitiam, pulchritudinem quamdam animæ denotari, qua homines Deo grati sunt, & coram diuinæ maiestatis oculis gratiam inueniunt, vt pulchri & formosi, coram hominibus; eamque in se complecti tum mali fugam tum virtutum & boni sequelam. atque hoc modo Noë *Gen. 6.* iustus in Genesi est appellatus; & huiusmodi fuisse certum est illos decem quos inuenire in Sodomis optabat Abraham, quo pentapolis excidium differretur. Hæc illa iustitia est, quam à suis Dominus exigit, & quam Pharisaica maiorem & eminentiorem esse vult, id est, vniuersaliorem & sinceriores vitam ducant quam Pharisei & scribæ. Iustitia igitur hic in genere intelligenda est; quod & Deo & rationi debita sit. Hoc igitur posito fundamento, dico, Dominum exigere, vt iustitia nostra maior sit & perfectior quam Phariseorum, *Nisi abundauerit iustitia vestra, &c. non intrabit in regnum cælorum.* Abundet igitur necesse est, idque plurimas & egregias ob rationes quarum hæc prima est.

Phariseorum & scribarum iustitia penitus Falsa & humana erat, opera propria spectabat, virtutibus proprijs, non verò diuinæ misericordiae; nec iustitiæ aut meritis Iesu Christi, innitebatur: persuadebant enim, *enim* *sibi*

spellat & igne amoris gratiæque animas hominum accendat.

Num. 35.

In Numeris aliud decretum legere est, *Exules & profugi ante mortem Pontificis nullo modo in vrbes suas reuerti poterunt.* Allegoricus legis huius sensus miseros peccatores respiciebat, & eâ designabatur, patres antiquos, & omnes Adami filios, paradiso ob delicta proscriptos, non prius in cælestem patriam ingredi posse, quàm Iesus Christus, summus ille Pontifex exspirasset. Ceterum è longo hoc quòd hactenus texui, exordio facile colligere est, legem veterem imperfectam fuisse, nouam verò eminentiorem & digniorem: quod & calculo suo Redemptor confirmat, & in nostram sententiam ultro secedit; dum perfectiora & puriora à nobis in lege gratiæ opera postulat, quàm olim in lege antiqua Scribæ fecere & Pharisei. Ecce Euangelium, *Nisi abundauerit iustitia vestra plusquam Scribarum & Phariseorum, non intrabitis in regnum celorum.* Vt ordine & certa quadam serie materiæ huius agmen in aciem producam, iustitiam Pharisaicam in castrorum fronte collocabo; perfectionem verò Euangelicam in ultimo agmine statuam, perfectionem inquam, quæ proximum diligere iubet & omnem rancorem eliminat.

Iustitiæ
vox hic
vniuersa-
liter acci-
pitur.

Quòd ad primum attinet, antequam longius prouehar, hic cum Chrysostomo notandum occurrit, *iustitiæ* vocabulum hoc loco non accipi, prout *iustitia* virtus quædam particularis est, aut vniuersaliter pro vniuerso virtutum agmine, vt & vulgò in hocce versu accipi solet;

Iustitia in sese virtutes continet omnes.

3. Hieronymus autem ait, iustitiam hoc loco idem esse quod à peccato viuere immunem; non peccare autem, perfectam continet in se diuinorum mandatorum obseruationem.

In aliam sententiam descendens Augustinus, credit per iustitiam, pulchritudinem quamdam animæ denotari, qua homines Deo grati sunt, & coram diuinæ maiestatis oculis gratiam inueniunt, vt pulchri & formosi, coram hominibus; eamque in se complecti tum mali fugam tum virtutum & boni sequelam. atque hoc modo Noë *Gen. 6.* iustus in Genesi est appellatus; & huiusmodi fuisse certum est illos decem quos inuenire in Sodomis optabat Abraham, quo pentapolis excidium differeretur. Hæc illa iustitia est, quam à suis Dominus exigit, & quam Pharisaica maiorem & eminentiorem esse vult, id est, vt meliorem & sinceriores vitam ducant quam Pharisei & scribæ. Iustitia igitur hic in genere intelligenda est; quod & Deo & rationi debita sit. Hoc igitur posito fundamento, dico, Dominum exigere, vt iustitia nostra maior sit & perfectior quam Phariseorum, *Nisi abundauerit iustitia vestra, &c. non intrabitis in regnum cælorum.* Abundet igitur necesse est, idque plurimas & egregias ob rationes quarum hæc prima est.

Phariseorum & scribarum iustitia penitus Falsa & humana erat, opera propria spectabat, virtutibus proprijs, non verò diuinæ misericordie, nec iustitiæ aut meritis Iesu Christi, innitebatur: persuadebant enim, *libi*

sibi, saluari se proprijs meritis, nihil à Messia mutuando, posse, simulque operibus suis gratiam diuinam ex æquo, nullo meritorum aut gratiæ Christi respectu habito, deberi. Sed à scoponimium quantum aberrabant: omnis siquidem hominum iustitia nihil est coram Deo, & ne obolum in altero mundo valet, nisi prout gratijs ac meritis Redemptoris innititur. Atque hic est vnus ex Aphorismis Paulinis. *Iustificati gratijs per gratiam ipsius, per redemptionem, quæ est in Christo Iesu, quem proposuit propitiorem perfidem in sanguine ipsius.* Huius autem iustitiæ Christi per sacramentorum vsum, perque bona & meritoria opera, participes reddimur; quibus Christi satisfactio merito iustitia, robur & vires suppeditant. Quod figura faciet manifestius.

Rom. 3.

Figura.

Leuit. 7.

Opera nostra non sunt meritoria sine Christi gratia.

4 Reg. 2.

Figura.

Iustitia
Pharisæo.

Olim in propitiationem peccati agnus aut hædus immolabatur: quo denotabatur venturum aliquando in mundum Agnum qui in crucis ara pro omnium peccatis immolaretur. fixum igitur maneat & inuiolatum, nullum hominis opus coram Deo mereri nisi à filij Dei & Redemptoris iustitia conducatur. Non prius amaræ & insipidæ Ierichuntis aquæ dulcedinem induerunt, quam Eliseus salem ijsdem inieciisset, ita quoque opera nostra, quæ instar aquæ amaræ sunt, sine salutari passionis sale insipida forent, sed eodém salita & cruce condita, dulcedinem mox induunt admirabilem. At huiusmodi non erat Phariseorum iustitia, vt quæ Christi passionetincta non erat, atque ideò melior & maior à nobis exigitur. Hæc prima ratio; iam ad secundam procedamus.

Phariseorum deinde iustitia imperfecta & defectibus plena erat, quòd in rebus exterioribus sitam

fitam seam existimarent, nehilum de intrinsecis ^{rum exte-}
 solicijs; externa spectabant, interna negligebant: ^{riora re-}
 cum tamen vera & perfecta iustitia è corde pro- ^{spiciebat.}
 cedat, & animo insita sit. Hinc toties Christus
 eorum agendi rationem coarguens dicebat, *Va vo-* ^{Matth. 23.}
bis scribe & Pharisei, qui mundatis quod de foris
est calicis, intus autem estis pleni rapina & immundi-
ritia. Alibi quoque sepulcra appellat dealbata,
 forinsecus imaginibus & sigillis marmoreis in-
 signita; intrinsecus putore, squalore & putrescen-
 tibus ossibus plena, at iustitia Christiana, quo illam
 antecedit, è corde potissimum & animo pro- ^{Psal. 44.}
 cedat necesse est, *nam omnis gloria filia regis ab*
intus.

Ut autem hoc mysterium denotaret, voluit o- ^{Figura.}
 lim Deus in primis sibi offerri pinguedinem & a-
 dipem ouium, quæ intestina velaret ^{Offerent ex} ^{Leuit. 7.}
ea caudam & adipem qui operit vitalia, duos re-
nunculos, & pinguedinem quæ iuxta illa est.
 Qui deus argumentum, quo denotatum volo, Deū
 in operum & cogitationum nostrarum sacrificijs
 non modo exteriora, verum etiam interiora, cor
 scilicet & animam, sibi deponere. Hisce sacrificijs
 assueuerat Dauid cum diceret, *Benedic anima mea* ^{Psal. 102.}
Dominum & omnia quæ intra me sunt, nomini sancto
eius.

Procedamus ad tertiam. Pharisaica iustitia non- ^{Iustitiæ}
 nisi vanam spectabat gloriam, nec Deo placere ^{Pharisaicæ}
 studebat sed hominibus, atque ideo non sufficie- ^{finis est}
 bat, ut eadem quis æternam sibi gloriam compara- ^{placere}
 ret. At nostra iustitia aliò spectet, inanes illos glo- ^{homi-}
 riolæ ^{romusculos} negligat, inanes laudum ^{titulos} ^{bus.}
 conculcet, & soli Deo omnibus in actionibus, non
 mundo aut hominibus, placere satagamus. Idcir-
 co toties summus ille magister suos edocuit vanā

Matth. 6.

Matth. 23.

Simile.

Sap. 1.

Iustitia
Phariseo-
rum falsa.

gloriam proterere: *Attendite ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis.* Ali-
 bi quoque laudum aucupes taxans, ait, *Omnia o-
 pera sua faciunt, ut videantur ab hominibus.* Cete-
 rum hosce histrionibus & ludionibus similes dixe-
 ro, nam ut hi totos dies saltant & laborant mem-
 bra antrorsum & retrorsum torquendo, ut spectato-
 ribus placeant; vesperi verò membrorū cōcussio-
 ne agitatione q̃; fatigati stultitiā suā culpantur &
 reprehendunt, quòd sese, exiguo lucello aut emo-
 lumento accepto ita torserint ac fatigarint. Mun-
 dani enim, qui quidquid agunt coram alijs agere
 student, ut ita hominibus placeant, mille subeunt
 molestias, sese q̃ue excruciant; at ubi vitæ vespera
 & mortis nox ingruerit; dum nullam se mercedem
 vident recepisse, plorant, eiulant lamentan-
 tur, ingemiscunt. Et certè lamentorum gemitu-
 mque sonitum in auribus rinnientem audire
 videor; apud Sapientem enim clamant, *Ergo er-
 rauimus à via veritatis, & iustitia lumen non il-
 luxit nobis, & sol intelligentia nō est ortus nobis, lassati
 sumus in via iniquitatis & perditionis, & ambula-
 uimus vias difficiles: viam autem Domini ignorauimus.*
 Porro viam Domini ignorare, & à veræ
 iustitiæ tramite declinare, inque salebrosa & scrup-
 posa mundi via lassari, more Pharisaico viuere
 est, & vanæ gloriæ flabrum sequi, & cogitationes
 suas hominum plausui & laudibus vulgi adaptare.
 At hanc viuendi rationem detestatur Deus dicens,
*Nisi abundauerit iustitia vestra plusquam scribarum
 & Phariseorum.*

Quarta hæc sit, Iustitia scribarum falsa & fuc-
 ta erat, & nullo nomine, nisi externo quodam
 fuco commendabilis, falsa legis intelligentiæ
 inni-

innitebatur : credebant enim iram , odium , & alios prauos animi affectus , non esse coram Deo peccatam , sed licita & ad iustitiam spectare & virtutem : quod in hodierno tamen Euangelio Redemptor coarguit dicens , *Audistis quia dictum est antiquis , &c. Ego autem dico vobis ; quia omnis qui irascitur fratri suo , reus erit iudicio. Id est , Lex vetus exteriora damnabat flagitia , qualia sunt homicidia , furta , adulteria ; verum Evangelica etiam interna castigat , qualia sunt iniuria , ira , bilis & rancor erga proximum , quæ ubi ab animo proscripta sunt , perfectioni Evangelicæ locus est.*

Plinius naturæ arcanorum scrutator accuratissimus regem apuin , quem ceteris & pulchriorem & maiorem (: duplo quippe ceteras excedit) natura finxit , aculeo carere tradit , atque ita semper inermem procedere. Quo naturæ opificem designare voluisse autumo , quo quis nobilior , dignior , & eminentior est , eo & maiorem morum suauitatem præferre , minus in alios sæuire , & semper sine aculeo , sine rancore inquam , ira , bile , aculeis acutissimis , mortemque inferre solitis , volare debere. Atque hoc est , quod Evangelica schola edocet. At synagoga Iudaica aliam prælegebat lectionem , legem aliam , aliam quoque spectabat iustitiam , litteralem inquam & non spiritualem , quæ non in animo ac voluntate , sed in externo tantum opere peccatum situm credebatur. Scribæ siquidem sibi persuadebant , præceptum non occidendi , non furandi aliena , non adulterij committendi , non nisi ad exteriora extendi opera. Sed fucata hæc iustitia est , & hanc se diiudicaturum aliquando , per Prophetam

Lib. 2. ca:

16.

Simile.

Pſalm. 74. phetam teſtatur Deus, *Cum accepero*, inquit, tempus, *ego iuſtitias iudicabo*, id eſt falſas, inanes, ſu-
les, mendaces, Phariſaicas. At alia noſtra ſit opor-
tet nam *niſi abundauerit iuſtitia veſtra pluſquam ſcribarum & Phariſaeorum, non intrabitis in regnum caelorum*

Iuſtitia
Phariſaica
mera hy-
pocriſis

Matth. 15.

Matth. 22.

Hypocriſis
nummo
adulterino
collata.

Dan. 2.

Hypocri-
tarum o-
pera fru-
ſtibus ru-
bri maris
ſimilia.

Vltima ratio eſt; quòd Phariſaeorum iuſtitia nonniſi mera eſſet hypocriſis, plena ſu-
co, fictionis plena & diſſimulationis: exterius quidem pulchra
apparebat & perfecta, at reuera nihil erat. hinc
toties hypocritarum nomine eoſdem Dominus
donauit in Euangelio, *Hypocrita bene prophetauit
de vobis*, & alio in loco, *Quid me tentatis hypocrita*
Ceterum hypocritarum opera gemmae mangoni-
cae ſunt & nummi adulterini, qui in alio orbe non
admittuntur. nam vt nummi adulterini auro cir-
cumliti ſunt, interius verò ærei; ita quoque opera
hypocritae exterius videntur aurea, aurum virtu-
tis oſtentant, at intrinſecus ære malitiae, falſitatis,
mendacij ſordent; ſtatuæ Nabuchodonosoris per-
ſimiles, quæ vultum habebat aureum, pectus æ-
neum.

Referunt nonnulli, poma quædam haud procul à
mari rubro naſci, quæ exterius quidē pulchra & iu-
cunda videntur, at tacta in ſumum & quidem pe-
ſtilentem ac cineres reſoluuntur. Hypocritarum o-
pera pomis his eſſe cenſeo ſimillima, quæ in ru-
bro mundi huius mari enaſcentia, extrinſecus
ſplendent & fulgorem ac meritorum ſoliditatem
præferunt; ſed quamprimùm vt Omnipotens ea-
dem, parum licet, tetigerit, in ſumum & vanita-
tem euaneſcunt, & coram Deo & hominibus ſin-
ceris ſordent, ac putiſcunt.

Struthio plumas habet accipitris & herodij, vt
ait

ait Iob, *Penna Struthionis similis est herodij & accipitru*, quæ dux aues ceteras in volando antecellunt; at è terra se sustollere nequit; alas quidem habet vt aues masculæ & generosæ, sed earum volantum non potest imitari; & quamuis alas ad volandum interdum explicet, è terra tamen se leuare nequit. Verus hypocritæ typus hic dignoscitur: quamuis enim egregias præ se ferat actiones, & virtutes quas viri sancti exercent, exercere, sublimè se volando sustollere & cælum petere videatur, corde tamen & animo numquam terram deserit aut mundo valedicit.

Hypocrita Struthioni cōparatus.
cap. 39.

Rex exteriori balistis pluribus quæ emineant, instructa, turribus circumsecus munita, propugnaculis vallata, & varijs armamentis circumdata, terrori & admirationi est adspicientibus; at sæpè interiori nihil præter hunc bellicum apparatus & minas panicas apparet. Si quis enim ingrediatur, & singula diligentius excutiat, videbit omnes illas machinas inanes, balistas non puluere sed rubigine & situ plenas, propugnacula dissuta, locaque vicina puluere, globis, & igne, quæ tamen comprimis necessaria sunt, carere. Id ipsum de hypocrita dici potest; exteriori quippe eum omni virtutum genere & omnigena armatura spirituali munitum videbis, ieiunijs inquam, eleemosynis, oratione, & alijs sexcentis, adeò vt omnes in admirationem trahat. at qui interiori examinare voluerit & excusserit, videbit haud dubiè omnem illam armaturam igne & flamma diuini amoris, puluere humilitatis, plumbo & globis rectæ ac sinceræ intentionis destitutam: ideo ictus infligere nequibit, nec cælum violenter perfringere, quò in beatos sedes ingrediatur.

Simile.

Cōceptus
Philoso-
phicus.
Quomodo
aquila pul-
los exami-
net.

Naturalium rerum scriptores tradunt autem reginam aquilam, pullos, num legitimi sint an verò adulterinæ propagines, exploraturam, eos soli è directo opponere solere: tum si quos ad radiorum fulgorem viderit conniuentes, & irretorto oculo splendorem non ferentes, ut spurios habet & velut generosa aquilarum stirpe indignos nido eijcere. Ut autem è naturali hac indagine conceptum eliciam Theologicum, dico, vnum è præcipuis, è quibus aquilæ reginæ, id est Iesu Christi pulli ac filij, dignoscantur, signis esse, si oculorum vim ac perspicacitatem soli iustitiæ è directo opponant, id est, si omnia quæ agunt opera, cogitationes, voluntates, intentionesque ad solius Dei dirigant gloriam & honorem. Qui verò secus faxit, in Evangelium peccat, hypocrita est, Phariseos imitatur, & summi magistri præceptum violat, docentis, *Nisi abundauerit iustitia vestra plusquam. Scribarum & Phariseorum, non intrabitis in regnum caelorum.*

Simile.

Non errauero, si Phariseorum synagogam meretrici & adulteræ comparauero: nam ut hæc se comit, ornat, adscititios colores & fucos assumit, vestes pretiosas induit, gemmis & monilibus sese circumdat, non ut viro placeat, sed leuones & adulteros in sui amorem & casses pertrahat: ita quoque synagoga (de qua dicitur, *Gens praua & adultera signum querit*) iustitiæ se, virtutibus, bonisque operibus, quæ verè monilia & vestimenta spiritualia sunt, exornabat, non ut in legitimi sui sponsi, Dei inquam, oculis gratiam inueniat, sed ut mundo, carnalibus, & diabolo, cum quibus adulterari consuevit, placeat. de qua in hunc sensum à Ieremia dicitur, *Tu autem forni-*

Ierem. 3.

fornicata es cum amatoribus multis. & ab Ezechiele. *cum idolis suis fornicata sunt.* In solum itaque mundum oculos defixos habebat, nec in cælum eos umquam sustollebat, solam vanam gloriam spectabat, quæ virtutum grando, & humanarum actionum vilitas ac perniciēs; sed velis remissæque nobis hæc fugienda est; in quo imitandi sunt Iudæi post reditum è captiuitate Babylonica templum Ierosolymitanum instaurantes, de quibus in Esdra legitur, *Vra manus faciebat opus, & altera tenebat gladium.* Hinc siquidem opera bona & meritoria exercenda sunt, illinc verò aduersus vanam gloriam, bonorum operum hostem terribilissimam, gladius stringendus. atque ita fiet, vt iustitia nostra Pharisaicam longo sit intervallo superatura, Domini præcepto obsequendo, dicentis, *Nisi abundauerit iustitia vestra plusquam* &c.

Porro Phariseorum iustitia in eo potissimum sita erat, quod aliorum peccata acerrimè reprehenderent, & sibi peccantibus adularentur, peccataque propria artificio quodam velarent. Vult itaque Dominus Christianorum iustitiam superare, id est, vult Christianos in propria errata seuerè & rigidè animaduertere, sed aliorum delicta modeste carpere aut potius conuiere: in quo plurimos modò peccare videmus, qui more Pharisaico minimum in proximum næuum intuiti, nubium tenus eleuant, propria verò, terribilissima licet ac maxima, velant & depri-munt.

Figuram quam scitissimam in Regum historia legere est. Cum Absalom aduersus David patrem insurgeret, illius regno insidiatus, & in tales
cum

Ezech. 20.

2. Esdr. 4.

Pharisei
aliorum
peccata
coargue-
bant, suis
conuiue-
bant.

2. Reg. 16.

xima verò negligere. Equidem post illum hinc infero, malum esse & periculi plenum, in parvis scrupulosum & anxium esse, maxima verò peccata non vereri committere.

2. Reg. 12.

Joan. 19.

Pharisæum agebat Dauid, cum visâ Bersabee, amore iam illaqueatus, curiosè inquireret, num honesta & pulchra foret; non verò rogaret, num matrimonio esset copulata. Iudæi verebantur die festo prætorium Pilati intrare, innocuum verò Christum falsis testimonijs ad mortem condemnare non reformidabant. Ecce iustitiam Pharisæicam, nostra maior sit oportet, atque in hoc Evangelica consistit perfectio, quæ me ad secundum concionis membrum trahunt.

Joan. 16.

Dicendum est igitur, ut ad alteram partem descendamus, quemadmodum lex gratiæ perfectior est lege scripta, opera quoq; illius digniora & iustitiam eminentiorem esse debere: quò collimans Seruator noster ait, Spiritum sanctum inter cetera quæ in terra acturus est, opera, mundum de iustitia arguturum, *Ille arguet mundum de iustitia & iudicio*. Id est Spiritus ille æternus, summus animarum iudex cum in mundum veniet, ob iustitiæ defectû illas condemnabit, quòd in moribus & agendi ratione perfectiores non fuerint discipulis Mosâicis & synagogæ filijs. Porro ipsa perfectio consistit in hoc, quòd veram iustitiam colamus, ex tota mente & animo Deum seruientes, & omne quod ad peccatum inducit, fugientes, tum quoad cogitationes & alios motus interiores, tum etiam quoad opera & exteriora, quæ omnia breui hac sententiâ comprehensa sunt; *Audistis quia dictum est antiquis, Non occides; qui autem occidit reus erit iudicio: ego autem dico vobis, quia omnis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio: olim scilicet homicidia & cædes*

Vet.

verabantur, nunc autem & ira & rancores. Quorum verborum occasione de homicidio nonnihil excurrendo dicemus.

Est sanè homicidium peccatum tetrum ac detestandum, ac grauibus dignum supplicijs. Omnis siquidem in ipsum armatur orbis, & nemo est quin illud puniri velit: nam præter tortorum manus, & seuerissimam Dei castigationem, ipsa conscientia & natura perpetuo supplicio & remorsu excruciant illum, qui sanguinem proximi effudit; semper enim ob oculos sanguinolentam illam tam horrendi facinoris memoriam ponunt, vt terrorem & formidinem illi incutiant. Causa verò cur sceleratum hunc ita exagrent, hæc statui fortasse potest; cùm enim vnaquæque sanguinis gutta animæ rationali, quæ vera Dei imago est, (si modò sanguis, prout Medici & Philosophi etiam hodie disceptant, animatus sit) videntur conscientia & natura peccatum agnoscentes, & quodammodo indignantes quòd ita imaginem creatoris violauerint, sanguinem vel vitam illi vnitam mouendo, authorem excruciare omni quæ ratione conari vt delictum illud castigent ac meritis afficiant supplicijs.

Homicidium graue delictum.

Hoc sanè exprimere volebat Sapiens & prouida illa Abigail, quando Dauidis animum placatura, armaque quæ aduersus stolidum Nabal in manus sumpserat, manibus excussura, hac eum ratione aggressa est. *Non erit tibi hoc in singulum & in scrupulum cordis Domini meo, quòd effuderis sanguinem innoxium, aut ipse te ultus fuerit?* Quasi dicere voluisset, Noli ò rex humano regias manus cruentare sanguine, ne fortassè remordens idcirco conscientia te intrinsecus exagitet, ac mille testi-

1. Reg. 25.

Abel mortuus Cai-
num exa-
gitat.

te stipent supplicia hoc scelus tacitè internè vindicantia ac punientia.

Notat Chrysostomus, & benè quidem, Cainum, postquam paricidali dextra fratrem Abelem interfecisset, iusto Dei iudicio, semper furij exagitatum, & umbram fratris ubiuis locorum illum esse persecutam, oculis eius assidue se repræsentando, ultionemque tam horrendi & feralis sceleris deposcendo; tantumque paricidæ timorem ac formidinem incussisse, semper ut membris tremeret, & lymphanti similis & furij agitatus, per agros vagus & erro discurreret. Additque, mortuum semper eum esse comitatum, assidue illum torquendo, & arctissime stringendo, iustitiamque omni momento exigendo: quemque viuum æquis aspicere oculis non potuerat, à morte illum semper ut inimicum præ oculis habuisse.

2. Reg. 12.

Huic supplicio Dauid, iusta Dei sententia per Nathanum Prophetam declarata, post innocuum Vriam trucidatum, fuit addictus, *Vriam Hethæum percussisti gladio, & uxorem eius accepisti in uxorem tibi, & interfecisti eum gladio filiorum Anni; quamobrem non recedet gladius de domo tua vsque in sempiternum.* Aulam illius perpetuò naturam sanguine comminatur, & homicidijs fore infamem; sed aliud meo iudicio non intelligit, quàm viuos illos aculeos & exagitationes, quibus synterefis illum noctes & dies toto vitæ tempore excrucia-
ret; umbramque Vriæ omnibus locis adfuturam, & nullo non tempore de morte sua vindictam, iniuriarumque sibi illatarum compensationem & talionem exacturam. Ah quoties ille, somno ab hac umbra excitatus, è strato se corripuit, tanti sceleris admisisse poenitentia motus? Quoties inter Principes agens, umbra hac ob oculos versante, &
sanguis

sanguinem etiam stillantem commonstrante, colloquia incepta interruptit, negotia reliquit interrupta, ut clanculò calamitatem deploraret, & misericordiam Diuinam lacrymis exposceret? Atque hoc innuere voluit, dum lacrymans, suspirans & singultiens clamat, *Et peccatum contra me est semper.* Hem me, inquit, miserum! Nulla mihi requies interdiu aut noctu datur, semper conscientia stimulis exagitor, peccatum semper comitatur, inimicum habeo omni me loco inuadere parantem; omni momento, Vix sanguis ob oculos versatur, qui me cruciat, flagellat & torquet, ac tantum non mori cogit. Videant igitur sanguisugæ illi & homicidæ, quid sanguinem effundendo lucrentur: viuum quippè occidendo, gladium mortui qui diutius & crudelius ferit quàm viuentis, in caput suum exacuunt: cùm Deo permittente, ut quos occiderunt in vita, iam mortui illos exagitent, & post fata ultionem, quam viui habere non potuere, deposcant. Præceptum igitur *non occides*, integrè & inuiolatè obseruent.

Est sanè homicidium tam horrendum ac detestandum facinus, ut homicidæ in lege Mosaica pænitentia profugi prius redire non possent, quàm summus Pontifex exspirasset, ecce legis decretum, *Exules & profugi ante mortem Pontificis nullo modo in vrbes suas reuerti poterunt.* Cuius rei rationem reddens Arias Montanus ait, idè potissimum in mortem Pontificis reditum eorum dilatum, quòd temporis mutatio magnam quoque varietatem in priuatis ac publicis negotijs ac mutationem adferre soleat: in morte autem Principis solet ut plurimum perum mutatio contingere; tunc siquidem magistratus renouantur, & alia in iudicando ratio præscribitur; & cùm summus sacerdos Principis

cipis loco apud Iudæos fuerit, certum est, morte illius multas in regno mutationes contingere, nouaque plurima occurrere, nulla vt præteritorum amplius haberetur memoria. Hac igitur sumpta occasione veniam sibi rei acquirebant, & in libertatem homicidæ asserebantur.

Rabbi Moses

Maymo lib.

3. cap. 4.

Alias porro rationes doctissimus Andreas Mafius, idque ex Hebræorum commentarijs, colligit. Prima è Rabbi Mose Maymone est, quod summus sacerdos reipubl. magis foret necessarius, quàm priuatus aliquis; atque ita mors illius maiori luctu digna erat, eamque omnes velut communem & publicam prouinciæ vastitatem & exitium deplorabant. sæpenuerò autem contingit, vt, quando publica deploratur calamitas, priuata negligatur: adeò vt commune detrimentum Pontificis morte acceptum, omnem priuati quod homicidium attulerat, obliuionem induceret.

Altera Mafij ratio est, quod homicida sanguinis humani effusione ita terram polluat atque inquinet, vt nonnisi ipsius homicidæ sanguine purgari queat & expiari: porro mors commodè expiari nequit, nisi morte alterius. Quoniam autem terra diuersis hinc inde cædibus profanata erat, & iustè eædem vindicari non possent; lex in benignitatem pronior, voluit vt vnus mors ceterarum loco satisfaceret: & quia magnus interfectorum numerus erat, vnus mors non satis futura videbatur. voluit igitur, vt morte summi Pōtificis, qui pluribus æquiualebat, satisfaceret interemtis, & obitu vnus, publica per omnem prouinciam venia promulgetur. Egregiæ profectò sunt hæ rationes, è quibus licet colligere, quàm execrandum sit scelus humanum effundere sanguinem, cū ad ipsum expiandum

andum, summi Pontificis mors sit necessaria.

Tantopere aut Ioannes Chrysostomus id ipsum Homicidii detestatur est, ut Caini peccatum, quod homicidii species erat, grauius & enormius ipsa Adami prauaricatione fuisse dicere non dubitavit: idque colligit, & peccato Adæ non in scitè, ex maledictione imprecationeque; tunc in hunc tunc in illud lata; Adæ namque peccatum terræ maledictione inuexit, *Maledicta terra in opere tuo.* at Cain occiso fratre, in caput suum maledictione arcessiuit. Audiamus aurea Chrysostomi verba, *Quanto maius hoc peccatum prauaricatione, inquit, protoplasti, ex maledictionis varietate videre licet, &c. & tandem concludens ait.* Cainum in hoc diabolo etiam parem fuisse, qui etiam in propria persona à Deo fuit maledictus.

At qui profundius peccati huius grauitatem & horrorem scrutari voluerit, is secum perpèdat, à quot aduersarijs homicida ad necem deposcatur, & quam multi vindictam de eo sumere gestiunt, & quodammodo diè dicat Primò ipse mortuus ei bellum indicit, eiusque sanguis clamat ut & cælum vox ipsa penetret; quod notat Ambrosius; *quia, inquit, Deus iustos suos audiit etiam mortuos, quoniam Deo viuunt.* Et obseruauit Hebræi, & cum iisdem Liranius, in Genesi, post funestum Abelis interitum, quo loco nos legimus, *vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra;* in textu hebreo legimus, *vox sanguinis:* quod tantum homicida sanguinis effundat, totque se homicidiorum reum constituat, quot iustus Abel proles si vixisset, genuisset. Secundò terra ipsa aduersum eum conspirat, iustitiæque exigit, prout idem Ambrosius innuit; quamuis enim defunctus eadem remitteret, terra tamen ad necem sicarium deposceret. vnde cum Ambrosio dico, *Vox sanguinis clamat ad terram: non dixit de fratris corpore; quia si frater parcat, terra non parcat.* Tertiò omnes in genere creaturæ aduersus eum armantur, & ubi-

Lib. de Cain & Abel.

Genes. 4.

Vbi supra:

& vbiuis locorum insidias ei struunt, & mortem parant, adeò vt perpetuo in metu & formidine verteretur: vnde ortum habuisse crediderim continuas illas agitationes & tremorem membrorum in scelesto Caino. Cuius tremoris causam indagâs Procopius Gazæus, & interrogans, quemnam timeret Cain, cum præter patrem & matrem in mundo nullus viueret; mox rationem subnectit, quòd metueret ne omnes aduersum se creaturæ insurgerent, *Cain, inquit, vidit virtutes caelestes, metuebat quoque insidas ferarum & reptilium, quæ Deum ad vindictam creauit impiorum.* Quarcò deniq; Deus ipse, omnium acerrimè interfectorem exagitat, qui eundem citiùs aut seriùs persequitur, & numquam inultum facinus hoc finit, sed grauissimè vindicare consuevit. Testis sit nefandus ille Cain, qui fratre mandibula obtruncato, statim assidua membrorum concussione fuit castigatus, in qua ad septem vsque generationes permansit; neque enim suam modò vixit ætatem, sed septem integras compleuit geneses; atque ita intelligendum est supplicium quod à Deo illi fuit infligendum, *Omnis qui occiderit Cain, septuplum punietur.* quæ verba exponens idem Procopius ait, *Punitio fiet de te septuplum, quia viues in cruciatu vsque ad septimam generationem, in qua à Lamech occideris, ergo omnis qui te occiderit, septem vindictas exsoluet.* Hæc dicta sint hætenus, vt horrorem & enormitatem homicidij vobis ob oculos ponam. iam cholerae vobis & iracundiae deformitatem exponam, quam Euangelium prohibet, dicens, *Quia omnis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio,*

Iracundia
nō semper
peccatum.

Principio igitur hoc præsupponendum est iracundiam non semper peccatum esse, nec semper vitium secum trahere. vnde Psalmista, *Irascimini*
& no-

DOMIN. V. POST PENTECOST. 165

& nolite peccare. Ipse quoque Deus irasci interdum solet, ira tamen in ipso peccatum non est, nec esse posset; unde scriptum, *Quis potest iram tuam dinumerare?* & alibi, *Domine ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripas me.* Ceterum diuina hæc ira ab omni delicto pura & purgata, furor & ira columbæ in sacris litteris solet appellari, ut in illo Ieremiæ, *Disperdite, ait, satorem de Babylone, & tenentem falcem in tempore messis, à facie gladij columbæ. vnusquisque ad populum suum conuertetur, & singuli ad terram suam fugient.* Simile quid reperire est cap. 49. in quo de Nabuchodonosore Aegyptum deuastante sermo est, qui ideò gladius & mucro appellatur, sed gladius columbæ quoad litteram, eò quòd Babylonij in vexillis & signis bellicis columbam depictam gestarent; at mysticè hoc de ira Dei accipiendum est, atque ita Sanctus Gregorius interpretatur, dicens iram Diuinam furem columbæ appellari, quòd irasci sine vlla perturbatione soleat, & quamuis ira videatur intumescere, spiritus tamen & mens eius, semper in malacia est. Vnde discamus oportet, ita passiones & affectus prauos compescere, ne leonis sint furiz, id est, ut iracundia felle careat, & ab omni perturbatione & inquiete sit immunis.

In Leuitico præcepit Deus, ut in Aaronis & filiorum oblatione, quam offerre debent Domino in die vnctionis suæ, pars decima ephi offerretur simile in sacrificio sempiterno, quæ in sartagine oleo frigenda erat. Quo edocemur, dum spiritus & mens in sartagine iracundiæ exarsuat, oleum charitatis & misericordiæ infundendum. Huc quoque facit quod Apostolus in Epistola ad Ephes.

Epheſ. 4.

fios ait, *Sol non occidat ſuper iracundiam veſtram.* Scio, literalĩ ſenſu denotari, ſolem non prius debere occidere, aut diem finire, quàm ira finem in animo acceperit: at dici quoque poteſt, myſticè hic designari miſericordiam & charitatem, quæ ſunt virtutum quodammodo ſoles in hoc mundo, ſine quibus anima ſemper in tenebris agit, numquam in iracundia veſtra occidere debere.

Aug. lib. 18.

de ciuit.

Int r gnomas ſeptem ſapientum, qui ſuccinctis & Laconicis quibuſdam ſententijs doctrinam ſingularem incluſerunt, vt benè notauit Auguſtinus, non immeritò laudari meruit illa Periandri, qui depicſto fræno dicebat, *Irā cohibe*: quo aliud ſignificare noluit, quàm iram, inſtar equi indomiti & belluæ terocientis, nonnumquam efferasceſcere, quæ vt cohibeatur, fræno, lupatis, & caſtro opus eſſe: atque huc Prophetæ verba torquere licet, *in chamo & fræno maxillas eorum conſtringe.*

Pierius li 51

Rich. Brix.

tom. 2.

Pierius Valerianus & Richardus Brixius, curioſi multarum rerum inueſtigatores, aiunt veteres, iram pacatam, & bilem detumeſcentem denotare volentes ingentem quercum, quæ arbor natura durior eſt, oliuæ ramis intercurrentibus depingere conſueiſſe: nam vt quercus animi obdurati & oſſificati ſignum eſt, ita oliua pacati & ſedati. Omnia porro ſignabant, dulcedinem veram ſedandæ iræ rationem eſſe, & oliuam & quercum, id eſt dulcedinem, miſericordiam, & clementiam ynà cum furore, ira, bile, ancore & affectibus feruidioribus concurrere oportere. Ipſa ſiquidem vera eſt ad ignes & flammam animi exſtinguendam aqua; ipſa eſt mare rubrum in quo bellatrices illæ Aegyptiæ ſubmerguntur; ipſa denique diluuium eſt.

est, in quo carnales concupiscentiæ & deprauationes suffocantur & pereunt.

Referunt naturalium rerum auctores & inter *Pier. Valer.*
 ceteros Pierius, malogranatorum arborem, quæ *lib. 4.*
 suauissimos ferre solet fructus, si fructus amare-
 scere & siluescere cœperint, non aliter ad pristi-
 num saporem redire posse, quàm si pini ramuscu-
 lus radici eius alligetur, qui omnem amaritiam &
 cruditatem attrahet. Vt secretum hoc naturæ pro-
 posito adaptemus, dicendum est, hominem, malo-
 granatorum arborem esse à Deo ad fructus bonos
 & suaves producendos destinatum, atque ideò for-
 tasse in summi olim Pontificis veste mala granata *Exod. 28.*
 dependebant. at si forsitan fructus eius nimium
 crudi sint & acerbiores, violenti & iram spiran-
 tes; vera eosdem dulces reddendi ratio est, pine-
 um ramum radicibus illorum apponere. At mi-
 hi huiusce rei ratio videtur, quòd olim malogra-
 natorum arbor amoris fuerit symbolum, & pinus
 mortis, semel enim hæc præcisa non excrescit aut
 repullulat. Nulla porro melior ad animû fructib.
 amaris quales odiû, ira, & affectus prauis, ouastû ad
 dulcedinem flectendum haberi potest ratio, quàm
 si cogitationû radici mortis memoria applicetur.
 Hoc igitur vos cholerici utimini remedio, & iræ
 pestē cane peius & angue execramini, furiam hanc
 infernalē, impetû illû brutalē, animarum perniciē
 mundi exitiû, & rê illā homine indignam, fugite.

Stoici, referente Augustino, eos hominis nomi- *Lib. 9. de ci-*
 ne & titulo afferebant indignos, qui à prauis affe- *uit.*
 ctibus transuersum se agi permetterent; crede-
 bantque choleram in sapientis alicuius ani-
 mum cadere non posse; rati sapientiam &
 affectus illos iracundiæ vehementiores si-
 mul stare non posse. Quin & Aristoteles,

Sapiens
passioni-
bus caret.

inter ipsa generosi & magnanimi viri officia ve-
lut primum recenset, irasci numquam, & iniuria-
rum omnium obliuisci. Omnes autem hoc v-
num spectabant, iram homine penitus indignam,
ac brutis ipsis propriam esse.

Iob. 5:

Opinioni huic suffragatur sapiens ille & pas-
siones suas compescens Iob, dum ait, iram non-
nisi stultorum esse, & nusquam iram, nisi ubi
stultitia, reperiri, *Vtrum stultum*, inquit, *interficiet*

Eccl. 7.

iracundia, paruulum occidit munda. Idem & Sapi-
ens, *Ne sis velox ad irascendum, quia ira in sinu stul-
ti requiescit*. Et verè ira Maniæ species est; vnde
poëta, *Ira furor brevis est*. Seneca quoque libro

Seneca li. de
ira.

de ira, nullam ad stultitiam faciliorem compen-
diosioremque viam credit, quàm per iram. Cui
sententiæ subscribens Apostolus ait, *non vosmet i-
pso defendentes, sed date locum ira*: insinuatum

Rom. 12.

voluit, esse nobis iratum non secus atque insanum
quamprimùm fugiendum, ei que locum dandum.

S. Basil.

à qua interpretatione non longè recedens San-
ctus Basilus ait, *Date locum ira quasi torrenti, qui
obuia queque impetu suo rapidissimo deuoluit*. Pla-
to quoque interrogatus olim, quam potissi-
mùm re stultos à Sapientibus dignosceret, sapien-
ter respondit, *Sapiens cum vituperatur, non irasci-
tur; cum laudatur, non extollitur*. Id est, homines
cordati ac sapientes passionibus non subsunt, ac
stolidi & insensati semper exæstuant, & succensi
sunt ira.

Ira vesania
est.

Ira profectò hominem eò deducit insanix, vt, si
iniurijs affectus vltionem sumere nequeat, &
talionem rependere, de seipso eandem sumat. In
quo tigridem animal ferocissimum imitatur:
hæc enim, referente Plinio, si catulos, quos
carissimos habet, amiserit, re comperta raptorem
mox

mox celeri cursu prosequitur; at ubi nullam catu-
lorum recuperandorum spem esse cernit, ira suc-
censa & rabie tumens in seipsam scuire ac denti-
bus ungues, ventrem, pectora dilacerare incipit,
sui ipsius tortrix & laniatrix. Idipsum quoque
& ira facere consuevit, in proprium corpus arma
conuertens cum in alios eadem nequit stringere.
Suffragium suum huic rei addit & Iob dicens, *Ti-* Iob. 4.
gris perijt, eo quod non haberet pradam: vel, ut ex
Hebræo legitur, *eo quod non fuerit pradam affecu-*
ta. Sed vtraque versione efficere volo, iracundum
& ira ferascentem feroci tigridi non cedere, & v-
bi ira, tigrinum aliquid & brutale semper repe-
riri.

Quotquot autem de ira scripsere, varia & inau-
dita & tamen maximè propria, ei nomina indide-
re. Aristoteles imprimis sanguinis accensionem &
incendium iuxta cor esse ait. Hugo de S. Victore, ir-
rationabilem perturbationem mentis. Possido-
nius asserit appetitum puniendi eum à quo te ini-
què putas cæsum, Chrysostomus verò ceteris li-
berior dicit ebrietatis eam speciem esse, quæ ani-
mas prauis affectibus replet, atque inebriat, ratio-
nemq; & iudicium surripit. Quin & ulterius pro-
cedens ut dæmone tetriorem eam depingit, *Ebrie-* Hom. 21. in
Joan.
tas, inquit, *quadam est ira, vel potius ebrietate gra-* Prouer. 26.
uior, & dæmone miserabilior. De hac autem ebrieta-
te locum illum prouerbiorum intelligi credo, *Spina*
nascentur in manuebriosi, id est irati. per spinas
autem Spiritus Sanctus inimicitias, iniurias, con-
tumelias, & ignominiam, quæ ab ira nasci solent,
intelligit; spinas in quam rhamni & rubi spinis
acutiores.

Cæsariensis Episcopus & eloquentiæ laude in- Homil. de
ira Dei.
ter ceteros Ecclesiæ Patres nobilis, Basilii, Liba-

nij, magnique Gregorij Nazianzeni condiscipulus
ac contubernalis, mecum coincidens, iram
quamdam dæmoniacy hominis effigiem esse con-
firmat. Et benè, meo iudicio; nam re ipsa & vsu
quotidiano videmus easdē in corpore, cuius inferna-
lis hæc passio imperat, violentias, conuulsiones,
motus, & furibundas agitationes, quæ in energu-
menis apparent, exsurgere. Turpitudine enim, hor-
ror & mimici illi gestus irati hominis, adeo terri-
biles & inepti sunt, vt plurimi, teste Seneca, visa
in speculo sui ipsius irati imagine, ita pudore
commoti sint, numquam vt deinde ab ira se sine-
rint superari. Cui subscribit & Chrysostomus di-
cens, *Quod si iratus seipsum intueri posset, nulla vlti-
rius indigeret admonitione, nihil enim irato turpius.*
Quàm tētras & horrendas Medusæ huius imagi-
nes & emblemata sacræ nobis depingunt Litteræ,
vt omnes in illius odium detestationemque exci-
tent, quò eam remis velisq̃ue fugiant.

Hom. 24. in
Ioan.

Salomon tria esse ait; quæ terram contremisce-
re faciant & quartum quid, quod omnino nequeat
humeris sustinere; tribus prioribus relictis, quòd
huius materiæ non sint, quartum esse dicit. *Ancillam
cū fuerit hæres domina sue.* Verum litterali sensu
seposito, ad allegorias confugiamus. Quando fieri
putatis, ancillam dominæ locum inuadere, & in
illius hæreditatis iura innolare? quando scilicet
bilis, cupiditas, caro, quæ iure naturali animæ &
rationis ancillæ sunt, quæque ei obedire & obe-
quij mancipiorum instar deberent, in dominam
insurgunt, throno eam deturbare, eius priuilegia
inuadere, dominium prætere conantur. atque
hoc terra sustinere, nequit, atque hoc omnes ani-
mæ potentias destruit & concutit, & cunctas illius
facultates ad seditionem, & discidia concitat.

Hinc

Hinc nobiscum sentiens M. Tullius seditionem in rep. excitatam cum animæ bello intestino comparat, in Officiorum enim libris quodam loco scribit: *Sicut ciuitas in seditione non potest esse beata, nec in discordia dominorum, domus, sic animus a se ipso dissidens, secumque discordans nullam gustare partem liquidæ voluptatis ac liberæ potest.* Vnde autem motus seditionesque in animæ rep. excitari solent, nisi è passionibus, quando nimirum ancillæ in dominam insurgunt, quando passiones aduersus rationem conspirant, quarum antesignanus & coryphæus ipsa est ira. Ita verò S. Iacobus innuit dicens, *Vnde bella & lites in vobis, nisi ex concupiscentiis vestris, quæ militant in membris vestris?* id est è cholera, bile, vindictæ appetitu. Sed ad emblemata postliminio redeamus.

Ierosolymitanum excidium Deus Ezechieli representaturus simulque iram designaturus, quam in miseram illam Iudææ metropolim conceperat, ferream sartagine[m] vt acciperet præcepit, *Sumet tibi, inquit, sartagine[m] ferream, & pones eam murum ferreum inter te & inter ciuitatē.* Porro per sartagine[m] hanc Hieronymus ingentem Dei indignationem designatam existimat; ceterum si Deus hocce emblemata abhibuerit, vt iram & indignationem suam ostenderet; maiori profectò ratione hominum iracundiam & inflammationem sartagine denotari dicendum est. næ enim ipsa sartago quædam ferrea est, quæ cor & animum hominis, in æstuanti passionum & ultionis flamma excoquit & adurit.

Septem se Ioannes vidisse refert Angelos, Septem quoque in terram phialas effundentes; de quarto autem hoc modo locutus est,

Quartus

Cholera
intellectui
tenebras
offundit.

Quartus effudit phialam suam in solem, & datum est illi aestu affligere homines & igni, & aestuauerunt homines aestu magno, & blasphemauerunt nomen Domini. Quarta hæc phiala aliud, meo iudicio, non denotat, quàm passionem cholerae, quæ in solem se exonerat: nihil est enim, quòd lumen rationis magis offuscet & obscurat, & intellectus solem è sphæræ citius diuellat, quàm ira & vehemens hæc hominum perturbatio. Angelus autem phialam hanc effundens ipse Satan est, qui effundendo ignem in anima succendere, eamq; æstuantem reddere potest, qui cerebrum calefacere, hominum animos adurere, calore suffocare, atque ita ad iniurias & blasphemias euomendas pertrahere. At vt dixi, solis deliquium in primis causatur, & intellectui tenebras offundit.

Lib. de ima.
Deor. fol.
269.

Huc non inscitè faciet, quod refert Cartharius, nuperus quidam auctor, sed qui multa lectu & dignissima & iucundissima perscribat. Pingebant veteres Martem, vel Bellonam, vel furiam discordiæ, manu gladium præferentem sed eodem viscera sua traicientem; pedes porro obscura quadam & caliginosa nube inuoluti atque irreti- ti cernebantur. nihil autem aliud hoc designare emblemate voluerunt, quàm iram, furorem, bilem mucrones esse, qui letalem animo plagam inferrent; & furias illas ita hominem irretire & illaqueare consueuisse, nullavt se ratione in libertatem posset asserere, aut liberiore frui aëre; nebulæ autem & caligo designabant, animorum illas fa- ces extinguere, tenebras menti offundere, omnia- que intrinsecus obscurare.

Simile.

Agricola apes è præsepibus & fauis educturus, fumum adhibere, & ignem quemdam è viridi li- gno excitare solet; quem vbi apes persensere, euo- lant,

lant, & fauos deferunt, quos agricola deinde eua-
cuat. Vt hocce nostro themati adaptemus, dico dæ-
monem idem omninò facere consueuisse: fumum
quippe cholere excitans, & furoris ignes in ani-
mo struens, efficit vt seipso homo egrediatur,
atque ita alueare vacuum diuinæ gratiæ melle
spoliat.

Refert in opusculis Plutarchus similitudinem
non adedò alienum à proposito, de quo agimus:
Igne per domum aliquam grassante & omnia cir-
cumquaque corripiente, qui interiùs latet, ita ple-
rumque fumo & ignitis exhalationibus circum
oppletur & impletur, rationem vt effugij nequeat
cogitare, nedum reperire. Idem sæpenuerò no-
bis contingere certissimum est, vt nimirum cho-
lera in animo grassante, & fumosarum æstuan-
tiumque passionum flammis intrinsecus sæuienti-
bus, ita interdum circum impediamur, nulla ve-
ratio periculo sese expediendi, & è ruina se pro-
ripiendi suppetat. Nemini igitur nouum aut mi-
rum videatur, si Euangelium nos ab hac Megæra
viuere velit alienissimos, & procul à mente iram
eliminare; *Ego autem dico vobis, quia omnis qui ira-*
scitur fratri suo, reus erit iudicio.

Notare autem vos velim, quando quidem ad finē
iam properat concio, summum illum magistrum
veritatis, perfectiorem quàm Iudæorum erat iu-
stitiam inducere satagentem, efficere & proba-
re velle, illum qui non nisi voluntate sua alicui ne-
cem infert; in lege Euangelica, non minoris cri-
minis reum esse, minorem castigationem prome-
reri, quàm qui in Mofica re ipsa cuiquam vitam
eripuisset. Quasi dicere voluisset, vestra cōsuetudo
& doctrina, Pharisei, morti adiudicat eum, qui ho-
micidium committit; equidē verò & illum, qui &
irasci-

Quomo-
do ira hic
accipiat

Quid *Raca*
significet.

Tria tri-
bunalia a-
pud he-
bræos.

irascitur fratri suo. Vos actionem intentatis, in-
que iudicium trahitis eum, qui fratri *Raca* dix-
rit; equidem illum hoc nomine condemno, & vin-
culis infernalibus mancipio. Simul hic etiam no-
tandum venit per iram, Dominum non intellige-
re omnem vindictæ appetitum; ut illam diffini-
re Philosophi, verum illam tantummodo quæ ad
homicidium viam parat.

Obiter quoque hic observandum, ob varias verbi
Raca notiones significationesque, magnam inter Pa-
tres ac doctores in hoc explicando esse discrepan-
tiam. S. Ioannes Chrysost. vocabulum quoddam es-
se ait, contemptum includens, quasi dicas contem-
tum Tu. Augustinus verò interiectione irati, & ac-
centum quemdam indignantis. Hieronymus sibi
persuadet, vocem Hebræam esse; quasi dicas, Ve-
cors, vesane, mente & cerebro destitute. Doctissi-
mus Maldonatus in hunc locum cōmētatus, vero simi-
lius credit, verbum Chaldaicum vel Syriacum es-
se à radice hebraica *Rik*, quæ hominem leuiculū
& inconstantem designat, descendens: vnde factū,
ut *Raca* à Thalmudistis capiatur pro emotæ mentis
homine, cerebro destituto & qui iudicio careat.

Quartò notes hic etiam oportet verba illa, *reus
erit iudicio*, tantumdem valere, ac si dicas, Poenā
mortis afficiendus est: eo quod iudicium eo loci
pro condemnatione accipiat: quod ut melius in-
telligatis, hic mente repetendum est, quod è libris
Thalmudicis, & traditionibus Rabinorum con-
stat, tria apud Iudæos fuisse tribunalia, tria iurisdic-
tionis. & tria iustitiæ genera. in primo triumviri
iudicabāt, Hebraicè *Mischpat*, Latine *Iudicio* dicto,
in quo de leuibus & parui momēti negotiis disce-
ptabatur. Secundū confessus quidam erat præsidia-
lis, viginti tribus constans iudicibus, in quo causæ
maioris momenti tractabantur, Hebraicè *Sane-*
drin.

drin, Græce *συμβουλιον*, Latinè *Conseſſus*, appellatur. Tertium ſupremum quoddam Parlamentum erat, ſeptuaginta duobus conſtans aſſeſſionibus ac Iudicibus, magni nominis viris, in quo de maximis & grauiffimis rebus agebatur de pace, bello, Pſeudoprophetis, de ſummo ſacerdotio, alijsque tum ad reip. ſtatum ac regimen, tum ad ceremoniarum ſacrorumque ordinem ſpectantibus, & dicebatur *Magnum Synodion*, quaſi dicas conſilium ac Parlamentum regium: horum tamen ſingula ad mortem reos condemnare poterant, & cū quatuor apud Iudæos fuerint ſupplicia capitalia, ſcilicet crucifixio, decollatio, lapidatio, viuicomburium, horum ſingulis tribunalibus fas erat ad prædicta ſupplicia condemnare: hoc tamè discrimine, quòd in primo rei nonniſi ad minora ex his & leuiora ſupplicia condemnarentur. Vnde Dominus inferit, homicidas tū reipſa tum etiam voluntate, item iniurios & contumelioſos, & iracundos, iudicio, id eſt morte & pœna capitali dignos eſſe.

Eia igitur Chriſtiani, ad hanc perfectionē Euangelicā contendamus, nō iā ampliùs more viuamus Phariſaico, Synagogæ merita trāſcēdamus, ad verā iuſtitiam aſpiremus, iuſtitiam inquam, quæ tum exteriora tū interiora cōplectitur, quæ nō min⁹ irā ac furores quā homicidia execratur quā tetrā hāc peſtē, & infidos illos furores fugiamus, Regij Prophetæ conſiliū ſequētes, *Deſine ab ira, & derelinque furore*: ne permittamus, obſecro, nos à violentis hiſce turbinibus tranſuerſum rapī, ſed inſculpamus animo egregium hoc Senecę Philoſophi documentū, Quemadmodum, inquit, nauæ tum verba in ventos laxant, quādo tēporis inuitat ſerenitas; & quādo tēpeſtas imminet, ne portu quidem exeunt, ſed tuti deliteſcunt: ita quoque vnusquisque in

in mundi huius mari velificans, rideat, ne dum passionum tempestates in anima exsurgere incipiunt, in plenum se mare coniiciat, ne vociferetur, efferascat, in indignationis plenos clamores prorumpat, sed patientiæ anchora solidetur. Ita se fecisse testatur vates regius, *Turbatus sum & non sum laceratus.*

Psalm. 76.

Quid Athenodorus
Augusto
suaserit,
iram ut
vinceret.

Venit mihi hic in mentem præclari documenti, quod referēte Plutarcho, Imp. Romanorū Augusto olim ad iram superandam & exterminandā, dedie Philosophorum sui sæculi Deus Athenodorus; ve nimirum iratus, non prius quidquam aut diceret, aut ageret, quā Alphabeti Græci ordine recitasset elementa. Sciebat quippe, iram feruidā quendā impetū esse, qui rationem violenter abripiat, & subita quadā animos vi in præcepta trahat; at ubi tempus intellectum illuminarit & rationis vsum non nihil elucidarit, subitus ille impetus maturefcit, reflectere incipit, & animus à furia illa liberatur. Eodem etiam respexit magnus Ecclesiæ doctor Ambrosius, quando Imp. Theodosio in iram prono poenitentiam iniunxit, non prius aliquem morti adiudicatum ad supplicium trahere, quā triceni à lata sententia elapsi essent dies: quod & lege dein Imperator sanciuit, atque inter decreta sua voluit referri.

*Hist. tripart.
lib. 9. c. 30.*

*Lib. 4. quæst
Tusc.*

Architas Tarentinus, ut in Tusculanis tradit M. Tullius, cum in seruos insolentes, liberiusq; agentes, pro domini iure liberè & grauitèr potuisset animaduertere, sed ira commotus esset; ita impetum illum repressit, atque vindictæ appetitum intra rationis limines continuit, ut illo eos tempore punire noluerit, sed dixisse ei suffecerit, *fortunati estis, quia irascor vobis.* Edocere hocce exemplo omnes præclarus ille Philosophus voluit, subitos il-

Ios iracundiæ impetus esse refrenandos, hominēq;
passionibus, non verò homini passiones, debere
dominari. Hoc sequimini velim Auditores, man-
dati illius, quod Ioseph Patriarcha fratribus Ae-
gypto abeuntibus dedit, memores, *Ne irascamini*
in via. Hoc menti vestræ infixum optem, & ne sci-
licet interea dum in vitæ huius tramite viam car-
pitis, ira vobis imperet, sed omni loco & tempore
eamdem expugnetis, & compescatis.

Gen. 45.

Atque hoc est, quod à te, summe & clementissi-
me Deus, amator pacis & non belli, hodie vnani-
mes suppliciter contendimus, quod à te postula-
mus: Hoc obsecro, nobis concede, vt nimirum in
aduersis prudenter, in prosperis nos moderatè ge-
ramus, simus in afflictionibus constantes, in tenta-
tionibus inexpugnabiles, in iracundia languidi.
Atque hæc vera est ad cælum & ad perfectionem
via, hæc ad maiorem quàm Phariseorum erat, per-
tingendi iustitiam ratio: illi namque non nisi ex-
ternam offerebant, & exteriori quadam apparen-
tia te colebant; linguam tibi dicabant, (nam ore
te laudabant.) at cor mundo; solam enim vanam
aucupabantur gloriā. Nos verò, Deus clementissi-
me, meliorem maioremq; iustitiam consecretantes,
cor simul & linguam offerimus & magno tibi af-
fectu atque ardore animi, & ex totis viribus & mē-
te, obsequi desideramus. Nostra igitur desideria,
vota, oblationesque nostras benignus admitte, ho-
tum vt adminiculo gratiam tuam hoc in mundo &
in altero gloriam impetrare mereamur, cu-
ius nos compotes reddant Pater, Fi-
lius cum Spiritu Sancto
Amen.

DOMINICA

S E X T A

POST PENTECOSTEN.

Misereor super turbam, quia ecce iam triduo sustinent me. Marc. 8.

F I G V R A.

Exod. 20.

Postquam magnus ille Deus Hebræorum populum Aegypto eduxisset, inq; vastam solitudinem perduxisset, non prius manna cælestis illis pluit, quàm farina quam secum asportauerat, defecisset; at quamprimum panis ille secundarius defecit, cælestem illis subito angelorum ministerio, non sine miraculo, parauit. Idem omnino in hoc Euangelio cernere licet: Turbæ siquidem, quatuor hominum millibus constantes, postquam relictis domibus Christum secutæ essent per desertam & montanam, non nisi tertia post die, qua com meatus, quem asportauerunt, defecit, à Christo mirabiliter refectæ sunt. Vult quippe Deus, prius mundi prouisionem deficere, quàm prouidentiz eos suæ mensa reficiat: quæ quamprimum ut esse desijt, conuiuia illis parat, miracula producit, tanto eas splendore ac magnificentia excipiens, ut septem fragmentorum cophini, ô miraculum! superfuerint. hunc apparatus ut vobis hodie in cathedræ mensa apparemus, Spiritum sanctum, ut gratia nobis sua opituletur, & gloriosam virginem Deiparam, quæ patrocinetur, inuocemus, idcirco vno eam salutemus animo, dicentes,

A V E M A R I A.

Ea omnium scholasticorum est æfuit semper
opi-

opinio, Auditores, inter diuina attributa, quam- *Inter diui-*
 uis omnia ex essentia & naturæ iure æqualia sint *na attributa*
 infinite, & æqualiter infinita, & vñ aliud *ta excellit*
 dignitate non excellat; effectuum tamen & o- *miserico-*
 perum exteriorum respectu habito, misericordi- *dia.*
 am & benignitatem principem sibi non immerito
 locum occupare, ac ceteris antecellere. Inni-
 tuntur autem potissimum opinioni & verbis ma-
 gni illius doctoris, vatis, ac regis David, in Psal-
 mis canentis, *suaus Dominus vn uersis, & misera-*
tionis eius super omnia opera eius. Id est, Quatuor *Psal. 144.*
 sunt, in diuinitatis septe & vñ ita dicam ambitu
 attributa generalia, Potentia, sapientia, miseri-
 cordia & iustitia; quæ in quantum Deo essentia-
 lia sunt, æqualia quoque sunt penitus ac paria; sed
 in redemptionis opere misericordia præ ceteris
 enituit, & caput extulit altius, *maius enim, ex Au-*
gustini mente, opus fuit, genus humanum iustificare
quam mundum creare.

Duplicem loci illius Psalmistæ sensum notat
 Genebrardus; primum, *miserationes eius super om-*
nia opera eius, id est, erga omnia opera sua miseri-
cordiam exercet, ipsa siquidem potentiam semper *Genebrat-*
 comitatur, sapientiam dirigit, nec iustitiam vn- *di expostio:*
 quam deserit. Viuit in cælo, viuit & in terra, do-
 minatur apud inferos; damnati enim citra condi-
 gnium, nec vt peccata promeruerant, puniuntur.
 secundum quia præpositio *super* comparisonem
 vt plurimum includit, hinc *super omnia opera eius,*
 tantumdem est, ac si dicas, *Miserationes eius sunt*
maiores cunctis ipsius operibus: vtrouis autem expo-
 nas modo, efficitur semper, misericordiâ reliquis
 attributis Dei excellere, & eminere. Hinc A-
 postolus Paulus principum Theologus, ac
 Theologorum princeps ac caput, diuinorum

2. Cor. 1.

Psalm. 58.

Deus diues
in miseri-
cordia.

Ephes. 2.

Dei pro-
prium mi-
sericordi-
e esse.

nominum seriem examinans, & proprietatum Dei nomenclaturam tenens, illum patrem misericordiarum, nomine omnium dignissimo, & titulo quo in diuinitatem nullum aut nobilius aut, eminentius, appellare non dubitauit; *Pater misericordiarum, & Deus totius*, inquit, *consolationis*. Nam ut Rex qui pluribus imperat regnis & Toparcha, qui plurimorum locorum habet dominium, nomen à dignissimo & nobilissimo mutuari solent: ita quoque Deus omnipotens & supremus ille Monarcha, qui tot præclaros titulos habet, hunc vnum plurimi æstimare solet & ceteris anteponere, *Pater misericordiarum & Deus totius consolationis*. Quin & ipsa dici amat misericordia, & hoc ipsum nomine primus psaltes compellauit, *Deus meus, misericordia mea*: quasi dicere voluisset, Tu es, ô Deus meus, Angelorum potentia, mundi sapientia, damnatorum iustitia; sed mea solum es misericordia.

Idem Apostolus Dei magnificentiam, potentiâ, diuitias, aliâque bona immobilia & attributa, quæ in diuina Essentia reperire est, recensens & examinans, vno fasce velut omnia complexus, Deum imprimis diuitem & opulentum misericordiâ esse scribit, *Deus autem*, inquit, *qui diues est in misericordia*. Perinde ac si diceret, Pauper quodammodo, in potentia, sapientia, iustitia, dici posset Deus, si misericordiâ illius thesauros consideremus. Atq; adeo vniuersus Ecclesiæ coetus, maiestatem Dei sui exaggerans, non nisi misericordiâ nomine eum deprecatur, quam ita illi propriam & essentialem esse ait, ut ipsa nec sine Deo misericordiâ, nec Deus sine misericordiâ esse posset, *Deus cui proprium est miseri semper & parcere*: nam ut igitur proprium est ardere, plantarum vegetari, animalium sentire, hominis ratione uti, Angelorum intelligere & cognoscere;

gnoscere; ita tibi omnipotens & sempiternus Deus, parcere, indulgere & misericordiam facere proprium; proprium inquam, ut Philosophi dicunt, quarto modo.

Vidit olim Ioannes in Apocalypsi sedentem in throno similem iaspidi & sardini. Porro duæ illæ *Apoc. 4.* gemmæ plurimæ à gemmarijs fieri solent, quarum illa, teste Plinio viridis; sardonix verò, eodè referente, igneus & ad flammam quàm proximè accedens *Plin. lib. 17.* Huc Dei gessisse imaginem dico. sed cur duabus hisce *c. 7. & 8.* gemmis similis apparere voluerit, plures assignari rationes solent, & omnes præclaræ. In primis Ambrosius Ansbertus per sedentem hunc non alium *Varia loci apocalypseos expositiones* quàm Christum intelligit. per viridem Iaspidem diuinitatem, per sardonychem rubicundum sacram illius humanitatem, effuso in passione sanguine rubricantem. 2. Augustinus, Beda Primasius, Rupertus, per Iaspidem, coloris marini & diluti, diluuium aquarum inundationem generalem, quæ iam præterijt, designari credunt; per sardonychem verò, ignei & flammei, diluuium ignis, quod circa mundi terminum exspectamus. 3. Richardus de S. Victore Iaspide cælestem denotari existimat gloriam, per sardonychem flammam & incendium infernale; atque idè Christo duplicem hunc colorem adpingi, quod electos gloriæ sempiternæ virore alliciat, reprobos verò æternorum suppliciorum atrocitate terreat. At omnium probabilissima, & proposito conuenientissima mihi illa videtur opinio, quæ Deum & duobus illis coloribus attributa illius præclarissima, sardonychenè peiusitiam ardentem & æstuantem, Iaspide verò coloris viridis, (qui spei proprius) misericordiæ & clementiæ hic signari affirmat: ut hinc efficiamus, inter diuinitatis colores & insignia, misericordiæ in primis emicare.

Ezech. 1.

Visio Ezechielis
exponitur.

Iacob. 2.

Apoc. 1.

Visio Ioannis mo-
raliter ex-
posita.

D. Thom. 1.

q. 21. art. 4

Eandem, credo, ob rationem Deus se Ezechielis monstravit, in figura hominis, supernè electro & succino festucas attrahere solito, vestiti, infernè verò igne, qui deuorat & cōsumit omnia. Hoc quidem in signum iustitiæ, illo vero velut misericordiæ symbolo. Electrum porrò supernè, ignis verò infernè conspiciebatur; quod misericordia in Dei attributis primum & supremum occupare locum soleat. Sensit hoc ipsum & Iacobus Apostolus, *Misericordia, inquit, superexaltat iudicium.* cum verò loca, ex naturæ præscripto iuxta meritum proportionem & magnitudinem, & dignitatem rerū dari soleant; & cum misericordia superexaltet iudicium; directè sequitur; *in modo & figura*, eam & nobiliorē esse ac digniorem.

Video quin etiam in Apocalypseos limine, aliū hominē inter septē candelabra aurea cōstitutū, cuius caput & crines instar niuis candescerent, oculi verò flamarū instar scintillarēt; zona quoq; aurea ad mamillas cinctū, *Et in medio septē candelabrorum aureorum simile filio hominis, vestitū pedere & præcinctum ad mamillas Zona aurea.* Relictis quæ ad propositū non spectant, mamillarū figurā & aspectū in primis examinabo: quibū, ex omnium Patrum sententia, misericordiam & iustitiā Dei denotari existimo, sed vt sinistra mamilla iustitiā, dextra verò misericordiā exprimat; atq; vt inter manus dextra sinistrā dignior est & excellentior; ita quoq; inter diuina attributa, misericordia vnica ceteris antecellit. Duo porrò hæc attributa eiusdem sunt qualitatis in Deo, quoniā in singulis illius operibus iustitia & misericordia semper relucēt, vt benè olim Theologorum flos obseruauit. Thomas quod & vates regius cōfirmavit, *vnīuersa via Domini misericordia & veritas.* Ceterum duabus hisce ma-

mauillis Deus instar nutricij suos nutrit & conseruat, modò lacte misericordiæ eos pascens, mo- *psalm. 24.*
dò ablaetatos iam aceto iustitiæ refocillans;
post lac scilicet consolationum, acrimoniam ca-
stigationum propinando.

Canticorum sponsa huc respiciens, inter cete-
ras dilecti sui qualitates, vberum eius bonitatem *Cant. 1.*
& pulchritudinem decantat, *Meliora sunt*, inquit,
vbera tua vino, & fragrantiora vniuersis optimis, id
est, iustitia & misericordia tua omne humanum
superant solatium. Hoc lacte & potissimum mise-
ricordiæ, verus animarum sponsus Deus, vniuer-
sum terrarum orbem nutrit & lactat, nam beni-
gnissimi patris instar maximam erga omnes mi- *psalm. 102.*
sericordiam demonstrat, & *Quomodo misereatur pa-*
ter filiorum, misertus est Dominus timentibus se: quo-
niam ipse cognouit figmentum nostrum, recordatus est,
quoniam puluis sumus. Si verò etiam euidentius ac
manifestius magnitudinem ac dignitatem miseri-
cordiæ Diuinæ intueri desideratis, quamque Deus
prouidus, sapiens, clemens erga suos sese declaret,
Euangelium adeamus hodiernum, quod luculen-
tum ad oculum depromet exemplum; *Cum turba*
plurima esset, nec haberent quod manducarent, con-
uocatis discipulis ait illis, Misereor super turbam. Egre-
gium reuera thema, & vt vestro cum emolumento
de eodem loquar, primò Euangelicam prosequar
historiā, deinde miraculi magnitudinē exponam.

Principio igitur, Marcus refert, Dominum, cū Euangelij
videret turbas sese ad verbum diuinum percipien- *series.*
dum comitantes, commeatus penuria laborare, &
in via deficere, Apostolis dixisse, *Misereor su-*
per turbam, quia ecce iam triduo sustinent
me, nec habent, quod manducant, & si dimisero eos
ieiunos, deficient in via; quidam enim ex eis

de longè venerunt, cui discipuli, Vnde illos. Quis poterit hic saturare panibus in solitudine?

Duo hic notanda sese in limine offerunt, in primis ipsa misericordia & prouidentia Dei erga omnes qui illum sequuntur & fidele obsequium præstant; deinde ipsa tolerantia ac perseuerantia turbarum, quæ vitæ necessarijs destituta, rerum angustia laborantes, vitæque nullam habere rationem visæ, Christum in vasta solitudine & per montana & confragosa sequuntur. Audite primum, *Miserere super turbam.* ô misericordiam singularem! ô prouidentiam semper vigilem.

Dei Clau-
es.

Deut. 23.

Psal. 115.

Gen. 30.

Ezech. 37.

Apoc. 1.

Paraphrastes Chaldaus, & veteres Rabini scripsere, quatuor Deum è Zona gestare claues, quibus & seras intricatissimas & difficillimas aperiret. prima clavis pluuiæ est, qua cælos aperuit; vnde, *aperiet Dominus thesaurum suum optimum, calum, vt tribuat pluuiam terræ tuæ in tempore suo.* Altera, prouidentia de creaturis, earumque educationis, hinc, *aperis tumulum tuum, & imple omne animal benedictione.* Tertia, generationis, qua etiâ naturæ adyta reserat, & ventris sterilitatem rimatur & tollit, vt de Rachele in Genesi Recordatus quoque Dominus Rachelis, *exaudiuit eam & aperuit vuluam eius.* Quarta & postrema ingens illa clavis resurrectionis est, qua tumulos aperit, & portas mortis perfringit. hinc Ezechiel *ecce ego aperiam tumulos vestros.* In huius rei signum, ille qui Ioanni in 1. Apocal. cap. apparuit, ait, *Noli timere, ego sum primus & nouissimus, & viuus, & mortuus fui, & ecce sum viuens in sæcula seculorum; & habeo clauem mortis & inferi.* Cæterum hæc clauis pulcherrima & fortissima, ipse est prouidentia

tiz

piā, videte qualem hodie in deserto hoc aper-
turam faciat, quando nimirum septem pani-
bus, plusquam quatuor hominum satiat millia. I-
psa est clavis illa regia, quæ cuncta peruadit, quæ
penum aperit, horrea & reconditoria reseat, &
vniuersum nutrit mundum. Quam prouidentiam
examinans Psalmographus exclamat, *Omnia à te* Psal. 103.
expectant, vt des illis escam in tempore; dante te illis,
colligent; aperiente te manum tuam, omnia imple-
buntur bonitate.

Quando Mysticam illam scalam penitiùs intu- Genes. 28.
cor, quam Iacob somnians vidit, cuius pedes terrā,
cacumen cælum tangebant; Diuinæ prouidentiae
symbolum illam esse statuo; scalam illam prodi-
giosam, quæ vno pede cælum, altero terram ferit; Prouiden-
prouidentia namque cælestia simul & terrestria tia Dei sca-
regit & moderatur. Latera porrò scalæ, sunt forti- læ Iacob
tudo & sapientia, quia *attingit à fine vsque ad finem* collata.
fortiter & disponit omnia suauiter. Gradus, diuersæ Sap. 1.
sunt, quibus creaturarum diuersitatem, rationales
hac, irrationales illa, regit & gubernat rationes.
Quia sancta illa & admirabilis prouidentia re- Isidor. Clar.
spicit omnia, & ad omnia sese extendit, ad mini- tom. 1. Orat.
ma etiam insecta & animalcula. Qualis enim Dei 50.
apparet prouidentia erga Alcyones? hæ namq; te-
ste Isidoro Claro, oues media hieme in littore ma-
ris incubantes, tempore inquam, quo mare vt plu-
rimum, sæuire & tempestatibus agitari consuevit;
nullum tamen à tempestate periculum metuunt:
ita namque diuina eas prouidentia tuetur ac pro-
tegit, vt toto illo tempore tempestatibus imperet,
fluctus compescat, vndis silentium & quietem in-
dicat, & quādecim diebus vt oua excludere, &
pullos educare valeant, malaciam inducit. Annon
hoc perinsigne diuinæ prouidentiae argumentum?

In hexaem
hom.8.

Aliud non inferius refert magnus Basilius, so-
let aliquoties, haud procul à monte Cassio tanta
locustarum vis ingruere, vt agros vastare, & satis
perniciem inferre dicantur; sed eodem quoq; tem-
pore auis quoddam genus aduersus pestem illam
locustarum emitti solet, seleucis appellatum na-
tura voracissimum, quod locustas insectatur, vt
exiguo temporis spatio agri hacce peste liberen-
tur. O prouidentiam singularem!

Lib. 21. hist.

cap. 15.

Eodem quoque spectat quod Olaus Magnus in
historia scribit Septentrionalis: nam quoniam tam
vehemens & penetrabile Borealiū regionum,
quod procul à sole distent, frigus est, & tēpestates
frequentiores, ventorum furiaē elatiores; hinc ar-
bores altius ex crescere, aut ramos laxiores & lati-
ores emittere nequeunt. Magnū hoc procul dubio
damnum & dispendium ædificaturis, ligno desti-
tutis afferret, nisi diuina prouidentia alia succur-
risset ratione: arborum quippe locum in ædificijs
supplēt spinæ & ossa piscium, tam vasta & longa,
vt laxi etiam & patentibus adibus lignorū ac tra-
bium loco sint Magna hæc prouidentia diuinæ iu-
dicia: verū ne longius euagemur ipsum quod præ
manibus habemus; longè mihi videtur mirabilius.
Mirabile tanè est, in deserto, in quo præter saxa &
petras nihil crescere solet, quatuor hominū mil-
lia, tam lautè & amplè septem accipi panibus, se-
ptem vt reliquiarum ablati sint cophini. Præcla-
ram hæc prouidentiam perpendens & examinans
Psalmographus, magna cum confidentia ait. Num-
quam vidi iustum derelictum, nec semen eius qua-
rens panem: item alibi, *Uniuerſi qui ſeſciverunt te,*
fideliter tibi ad finem vsque ſerviēdo, *non conſun-*
dentur, aut ſpe excident. Ad verba autem Evan-
gelij viſus eſt alludere, quæ ſunt, *Miſereor ſuper tur-*
bam

Pſal. 36.

Pſal. 14.

bam, quia ecce iam triduo sustinent me. Quo loco
verbum *sustinere*, pro perseverare accipitur, ut & *Iob. 7.*
Iob cap. 17. Si sustinueris, infernus domus mea est. &
Psal. 24. Et te sustinuit tota die & alio, sustinentes *Psal. 24.*
autem Dominum ipsi hereditabunt terram. item alio, *Psal. 36.*
sustinuit anima mea in verbo eius. & *Marc. 13. Qui an-* *Psal. 129.*
tem sustinuerit in finem: quibus omnibus locis, *Marc. 13.*
sustinere, perseverare usque ad finem, denotat. Et de
facto Matthæus, quo loco Marcus ait, *Quia iam*
triduo sustinent me, scribit, *Quia iam triduo perse-*
querant mecum. O summam misericordiam! Sed
plurimos nos illa conceptus edocebit, & confide-
rationes varias suggeret,

Considera inprimis anima mea, singularem 1. Confide-
Deum curam gerere eorum, & misericordem se il- ratio.
lis exhibere, qui Iesum per desertum & magna
cum difficultate & sudore sequuntur. Præit nobis
Ambrosius, qui ita hoc quodam asserit loco, *Gratia* *Ambros. lib.*
caelestis, inquit, *Christus impartitur alimentum*, sed *6. in Luc.*
quibus impartitur adverte, non otiosis, non in ciuita- *cap. 37.*
te vel sæculi dignitate residentibus, sed inter deserta
Christum querentibus. Christus quoque postquam
in Evangelio dixisset, *Vos estis qui permansistis me-*
cum in temptationibus meis; quamprimum subnectit,
Et ego dispono vobis, sicut disposuit mihi pater meus,
regnum.

Deinde cogites tecum, illos, qui domos suas 2. Confi-
Christum in deserto secuturi relinquunt, Religio- detatio.
sos esse, qui relictis facultatibus, amicis, paréntibus
& mundo ipso, quo Christum sequantur in vitæ mo-
nasticæ solitudine, infinita quadam dulcedine pascun-
tur, milleq; intrinsecus voluptatibus perfundun-
tur, sexcentisq; delectamentorum, gaudiorum & le-
ritiæ genera experiuntur. Sequuntur autem triduo,
id est, obedienciâ, paupertate & castitate, quæ
sunt

sunt tria essentialia vota vitæ monasticæ. *Triduo*, inquam, id est fide, spe, caritate, quæ tres quodammodo vitæ spiritualis clauæ sunt. *Triduo*, id est, Contritione, confessione, & satisfactione, quæ tria sunt poenitentia membra. *Triduo* denique, id est, oratione, ieiunio & eleemosyna, quæ tres propages sunt vitæ perfectioris, & à communi viuendi genere discrepantis. Nihil porro habent quod manducent; paupertatis enim emiserunt, & non nisi eleemosynis & oblatis viuunt: nam quicumque coram Deo dici amat religiosus, nihil in mundo possideat necesse est, sed totum se in diuinæ prouidentia humeros cõiciat, & à Deo iuxta Prophetæ consilium alimenta subministrabuntur, *Iacta super Dominum cogitatum tuum, & ipse te eruiet.*

Psal. 54.

Exod. 20.

Genes. 3.

Quamdiu Israëlitis com meatus terrenus suppeteret, farinaq; ex Aegypto allata non deficeret, manna de cælo non descendit. Quo edocetur, Religiosum, verum Israëlitam, semel Aegypti mundo egressum, quamdiu singulare quid possidet, & sæcularibus bonis fruitur, diuinarum consolationum manna à Deo non habiturum. Sed si eisdem frui voluerit, quidquid mundi est abiciat, & omne farinam Aegyptiam proscribant. Qui verò secus faxit, Rachelem imitatur, quæ paterna domo egressa, idola secum abstulit: mundo quippè egredi, & paternam domum relinquere, ac simul etiam vanam gloriam, ambitionem, propriam amorem, de diuina prouidentia diffidentiam, quæ idola & inanes quidam Dei sunt, quos mundus supplex adorat, veste abscondere, an non mundi est idola conferre?

Religiosi quoque *de longè venerunt*. De longè enim veniant oportet, veniant inquam à perfecto mundi

mundi contemptu, voluntaria & plena paupertate, absoluta voluntaris resignatione, integra sui ipsorum abnegatione, generali denique rerum omnium repudiatione, qualem se habuisse testantur Apostoli, *Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te*: Omnia, inquam, nauculas, domos, vxores, voluntatem, nos ipsos, mundum & denique omnia. Næ ille de longè venit, qui à toto venit ad nihil, ab esse ad priuationem; essentia scilicet annihilationis, ò Philosophi, *est ab esse ad non esse*; est scilicet esse penitus euertere, est de longè venire, atq; infinita quædam distantia est, à Dei hoc venit manu, denique miraculum facere est. Hoc tamen religiosus præstet necesse est, & ab esse mundi ad nō esse & integram rerum omnium priuationem trāseat. At notandum est, non omnes de longè venire: ait quippè Euangelium, *Quidam ex eis*, ergo non omnes: Sunt enim plurimi inter Religiosos & eos qui Christum in monasteriorum ac canobiorum sequi solitudine volunt, ita mundana sectantes, mundanis tantopere immersi, ac si in mundo agerent, mundum frequentantes, secularia negotia pertractantes, honoribus inhiantes; & hi prope sunt, & non nisi de proximo veniēre: alij verò paulò remotius habitant, qui nihil proprium possident, & paupertatem profitentur, interea tamen honestè vestiuntur, mensa satis lauta excipiuntur, redditus annuos habent; atque hi non de adeò longè veniunt. Sunt denique alij, quorum domus signum Nihil præferunt, qui solam paupertatem sectantur, nihil quod mundi est sapiunt, & omnibus in genere vitij repudiij libellum dederunt, atque hi de longè veniunt, de quæ his solis verba illa Christi intelligenda sunt, *Quidam ex eis de longè venerunt*. Sed ad lineam.

Tertiò

3. Consideratio.

Matth. 13.

Perseuerantia misericordia impetrat.
Luc. 11.

Tob. 8.

Tertio aduertendum, anima mea, perseuerantiam in bonis operibus vt plurimum in causa esse, cur Deus misericordē se ostendet. *Misereor super turbam: & quare? quia triduo sciscitant me.* Et sanē nūllus vūquam in bono perseuerauit opere, quin in remunerationem aliquod Deus misericordiae argumentum declararit. Sola Magdalena, quia ceteris abeuntibus discipulis ad sepulchrum pertinax mansit; & sepulchro affixo plorauit, præ alijs & ante alios Dominum resuscitatum videre meruit. Chananæa mulier quia perseuerauit, & toties licet repullam passa, peruiaciō reddita & importunior in postulando, vōtorum tandem compos euasit, & egregium hocce enconium a seruatore audire meruit, *O mulier magna est fides tua, fiat tibi sicut vis.* Importunus ille, de quo in Eūangelio, amici fores noctu assidue pulsans, tres tantum panes petendo, repullam passus, vltērius insistit; & continua instantia & importunitate quod postulauit impetravit, adeo vt quod amicitia & vetus necessitudo ea hora impetrare non valebat, perseuerantia & peruiacia obtinuerit. formosa illa Sara, sed maritorum solacium exitio infelix, in oratione perseuerauit, & septem illis canibus, libidine rabidis, terra obrutis & sepultis, sapientissimum & moribus optimis maritum. Tobiam iuniorem, habere meruit. An non & hic turbæ, quod triduo Christum per desertā & inuia sequerentur, miraculum videre muerunt?

Quis enim Christum non sequatur, quis cum illo, & apud illum, & in illius obsequio non perseueret; non triduo, sed toto vitæ tempore, & in sempiternum? Anne enim rex potentior, dominus

minus sublimior, pater amantior, sponsus formosior, aut gratior haberi queat? Cuius dotes cum secum tacita volueret canticorum illa sponsa, præ desiderij ardore dixit, *Teneteum, nec Cant. 3. dimittam*, viuens aut moriens. Ipse quoque Redemptor cum in Euangelio de discessu loqueretur, suosque interrogaret, *Numquid & Iohan. 6. vos vultis abire?* Omnium mox nomine, magno animi ardore ac teneritudine Petrus respondit, *Domine ad quem ibimus? verba vitæ æternæ habes* tu nempe spes & refugium nostrum, salus & præsidium: vox tua vitam sapit, spirat, & includit. Huic igitur merito turbæ adhærent, quem ne deserant, triduo sustinent.

Quartò aduertere hæc oportet, Dominum minutim recensere ac singillatim subducere dies, quos populus hic in longo hoc itinere consumpsit. Eodem etiam modo cum Maria Magdalena egit, quando singillatim singula obsequia, quæ accumulanti in domo Simonis leprosi impenderat. Recensuit in Genesi quoque promptam Abraham Patriarchæ obedientiam exaltans, ait, *Per me ipsum iuravi, quia fecisti hanc rem, & non peperci filiis tuis* *4. Consideratio.* *vnigenito, benedicam tibi.* Videte ut singulas hic *Luc. 7.* obedientiæ illius recenscat circumstantias, & *Genes. 22.* particulatim enumeret; non ait modò *filius tuo* sed addit, *vnigenito*, quod maiorem haud dubiè laudem meretur. Hic quoque in Euangelio Christus enumerat dies, quos in illo sequendo turbæ insumserunt: ut hinc doceremur, Deum exactam quodammodo dierum perseverantiæ nostræ rationē subducere, & minima quæq; & minutissima recensere, ut debita eadem mercede cōpēset, vel debita iustitiæ seueri-

Iob. 7.

seueritateque castiget. Omnes vitæ nostræ dies enumerat, horas subducit, momenta examinat, omnia opera, verba, imò & cogitationes ponderat. Vnde Iob huc allusione facta, de homine sermonem instituens ait, *sicut mercenarius dies eius*. Quemadmodum exactè singuli mercenariorum, quibus operati sunt, enumerantur dies, ut stipendium pro rata perfoluatur: ita quoque benignus ille dies & horas, quas obsequio illius impendimus, enumerat quàm exactissimè, ut præmium bene meritis rependat. Deus igitur singula librat, expendit & iustitiæ rutina ponderat.

Dan. 5.

Deus numerat regna.

Esth. 6.

Figuræ.

Postquam sanguinaria illa & vindex scribentis manus in Baltasaris regis aula ad candelæ lumen apparuisset & rex pauidus sibi que metuens quid sibi noua illa & exotica scriptura vellet, ignoraret, Daniel interpretem agens ait, *Numerauit Deus regnum tuum, & compleuit illud, appensus es in statera*. Equo efficio, Deum, si regna enumeret, eorumque statum & negotia recenseat, reges in statera appēdat; maiori haud dubiè ratione ciuitates singulas, arces & villas, omnesque actiones tum nobilium, ciuium, tum vulgi examinaturum, ecce figuram. Magnus ille Persidis rex Assuerus, archiuum olim ingrediens, in quo regni annales & præteritorum temporum historiæ asseruabantur, gestarum sibi afferri iussit rerum commentarios, ut in coniuratos & sceptri hostes dignis supplicijs animaduerteteret, & benemeritos dignis præmijs exornaret. Equo colligere est, asseruatos illic commentarios, in quos quid in vniuerso regno in dies ageretur, inferebatur: sed id ipsum de Deo quoque credendum est ac videndum, quomodo, & quæ velut diarium conficiat, & dies enumeret, quos in illius sequela populus impendit.

Quid

Qui ecclesiam triduo sustinent me. Cogites hic ve- Deus re-
lim fidelis Dei serue, Deum nihil obliuisci eorum cordatur
quæ illius causa quis agit aut patitur, vt & dies omnia,
recenseat ac momenta, quibus aliquid in illius ho- quæ in illi-
noreni quis sustinet. Quin & passus enumerat & us hono-
pedum vestigia: vnde Iob, *Tu quidem gressus meos* rem fiunt.
dinumerasti; capillorum quoque, illius in grati- Iob. 14.
am capite decussorum, numerum subducit, *Nam* Luc. 12. &
& capilli capitis vestri omnes numerati sunt; idque Matth. 10.
nullam aliam ob causam, quàm vt debitam tan-
dem aliquando mercedem eis retribuat. Ideò Pau- Hebr. 6.
lus Hebræos consolaturus ait, *Non enim iniustus est*
Deus, vt obliuiscatur operis vestri & dilectionis, quæ in
ostendistis in nomine ipsius. An non hodie affeclas
suos ob laborem triduanum debita remuneratio-
ne afficit, idque amplissimè, & non sinè miraculo.
Porrò si adeò se gratum & benignum ostendit er-
ga eos qui non nisi triduo eum secuti sunt; quàm
benignum se erga illos, demonstrabit, qui trien-
nium, vicennium, quinquaginta aut sexaginta an-
nos illius obsequio impenderunt, & quidem tanto
labore, sudore, molestia, difficultate, angustia, quo
& spectant illa parabolæ verba, *Hi vna hora labo-* Matth. 20.
rauerunt, nos autem portauimus pondus diei & æstus,
& pares illos nobis fecisti.

Iterùm hic notandum occurrit, Auditores, dis- Discrimen
crimen inter obsequia quæ Deo & quæ mundo inter Dei
impenduntur: mundus scilicet ingratus est, & ac mundi
quidquid ei impenderis, & multos quos ei dedi- obsequia
casti annos, obliuiscitur, nec remunerari vmquam
vult, nèu benignum se aut misericordem declarat. Iob. 30.
Adeò vt de illo dici queat, quod conquestus olim Mundus
dicebat Iob, 30. *& non respicis; clamo, & non exau-* Labano,
du; mutatus es mihi in crudelem, & ingrato Labano, compara-
qui toties Iacobi mercedem & stipendium, con- tus.

Gen. 31.

3. Reg. 19.

trà quàm pactus erat, frustratus est, comparari. Hinc fidus ille gener sæpe numero apud vxores conquestus est, *Et ipse nostis, quòd totis viribus meus seruiet patri vestro, sed & pater vester circumuenit me, & mutauit mercedem meam decem vicibus.* Idem porrò mundi affleclis euenit, quod olim sacrificulis Baal, qui à summo mane in vesperam ad rauim vsque Baalim inclamantes non sunt exauditi. Mundus siquidem idolum est, quod frustrà aduocatur & inclamatur; cui neque vox inest, quate consoletur, nec aures quibus percipiat, nec animus, quo misereatur illorum qui gnauius eum colunt: solus vero Christus suos agnoscit, obsequiaque in pensà quàm cumulatissimè còpensat. Agnoscite vocem, attendite animum, & voluptatem notate. *Quia ecce iam triduo sustinent.* Quorum verborum occasione de sedula populi huius perseuerantia dicendum est.

Perseuerantia encomium.

Lib. de sum. bon.

Philip. 4.

Epist. 139.

ad Genuen.

Est profectò diuina quædam & heroica virtus perseuerantia; sola illa triumphum agit, salutem lucratur, ac victoriam refert. Vnde Isidorus, *Salus solum perseuerantibus datur, non enim beatus erit, qui bonum facit; sed qui perseueranter facit.* Cui subscribens Bernardus in quadam ait Epistola, *scias diabolus, o Christi miles, soli perseuerantia inuidere, quam solam nouit à Domino virtutem coronari.* Hinc ad hanc fideles omnes adhortatur Paulus Epist. ad Philippani. *Sic stete in Domino charissimi, & stabiles estote & immobiles, abundantes in omni opere Domini semper, scientes quia labor vester non est inanis.*

Diuina quoque in eandem encomia cumulat Bernardus, cum eam virorum gloriam & virtutum

DOMIN. VI. POST PENTECOST. 195

tutum coronam appellet: cui deinde & alia subnectit Epitheta; *Perseuerantia vigor est virtutum, virtutum consummatio, nutrix ad meritum, mediatrix ad premium; soror est pœnitentia, constantia filia; amica pacis, amicitiarum nodus, unanimi-
tatis vinculum, propugnaculum sanctitatis.* Sed adnectamus & allegorias.

Voluit in Exodo Deus, vt in simbria summi *Exod. 28.* apud Iudæos Pontificis hinc mala punica, & il-
linc campanulæ alternatim dependerent; sed Allegoria relictis tintinnabulis; quæ nihil ad propositum moraliter faciunt, dico malum granatum quod in capite agonizata: coronam gestat, æternæ mercedis, & retributionis cælestis symbolum esse: ceterum quando Deus iubet vt mala granata & tintinnabulo in simbrijs & extremitatæ vestis Pontificalis dependeant, ostendere voluit, mercedem & verum præmium deberi virtuti quæ ad finem vsque vitæ perseuerat. Quod confirmans Apostolus, Philippenses adhortatur vt in cœpto itinere perseuerent, *Confido in vobis quod qui incipit in vobis, bonum perficiet, vsque in diem Iesu Christi: paul. 1.* quo loco per diem illum Christi, dies mortis intelligendus; omnes quippe qui nobis in hac mortali vita à Deo conceduntur, nostri sunt & dici possunt nostri; vnde Iob, *Dies mei velocius transierunt, quam à tex. me tela succiditur;* *Iob. 7.* & Psaltes, *sicut fumus dies mei.* nostri porro dicuntur, quod illis durantibus, in manu & arbitrio nostro situm sit, vel dextrum virtutis iter ingredi, vel sinistrum vitiorum tramitē insilire: nostri sunt etiā, quod illi vel ad damnationē vel ad salutē possimus impendere: at dies mortis, solius Iesu Christi est, nec in nostra sitis potestate ille dies

iustitiæ, & non misericordiæ. At in allegorijs meis iam progrediar.

3. Reg. 6.

Ioan. 8.

Sep̄tem annis magnificum illud Salomonici templi ædificium perfectum est, sed postea euer- sum & destructum, vix quadraginta restaurari an- nis potuit: obijciunt quippe Iudæi Christo in Eu- angelio, *Quadraginta & sex annis ædificatum est templum hoc.* Insignis profecto allegoria, at quæ designet, hominem si in gratia quam in baptismo recepit permaneat, statim in perfectum & inte- grum Dei ædificium consurgere; at deficientem, & à peccato euersum, magna postmodum diffi- cultate & sudore ad summam meritorum perfe- ctionem pertingere. Deus igitur perseverantiæ est amantissimus.

Exod. 37.

Leuit. 24.

In Mosaica lege Deus fructuum primitias sibi & decimas selegit: *Primitias frugum terræ offeres in domo domini Dei tui.* & *Oēs decima terræ, siue de pomis arborū, siue de frugibus, domini sunt, & illi sanctificantur.* docere hic nos voluit, se & operum exordia & finē deponere; priinitijs principium de- notantibus; & decimis, in finem usq; perseveran- tiani: numerus siquidem decimus numerus est per- fectissimus, & reliquorum complementum.

Leuit. 22.

Voluit item, quæcumque sibi offerrentur ani- malia, maximè ex voto, habere aures & caudam. verba decreti hæc sunt, *Bovem & ovem aure & cauda amputatu voluntariè offerre potes, votum au- tem ex his solui non potest.* Tropologicè hocce de- notat, vota & sacrificia bonorū, quæ edimus, ope- rum Deo displicere, si caput, in quo aures, quod- que principij symbolum est; & cauda, quæ in ani- mali parsexrema, & quæque perseverantiam de- signat, in ijs non reperiantur. Ita porro in legem hanc commentatur Magnus Gregorius, hisce verbis:

verbis: *In cauda quippe finis est corporis, & ille benè Lib. 1. Mo-*
immolat, qui sacrificium boni operis vsque ad finem de- ral. ca. ult.
bita perducit actionis.

Inter ceteras Iosephi Patriarchæ vestes, quas
 Iacob pater ei dedit, fuit toga quædam talaris &
 polymita, id est diuersicolor: hanc Gregorius *Gen. 37.*
hom. 25. in Euang. & D. Ambrosius in 1. cap. Apo-
calypseos perseverantiam ad finem vsq; designari
credunt. Et sanè meritò; inter cetera enim spiri-
tualia animæ vestimenta nullum est perseveran-
tia excellentius aut pretij maioris; ipsa siquidem
vestis talaris est & longior, ut quæ iam inde à
collo natiuitatis ad talos vsque & extremitatem
mortis extendatur: atque ea quoque polymita &
diuersicolor; ceterarum quippe in se virtutum
colores continet, quas deinde vno & eodem ser-
to simul coronat.

Animalia illa Ezechielis coram facie sua ambu- *Ezech. 1.*
 lare describuntur, & nullum vnde venerat reuer-
 rebatur. *Et vnūquodq; eorum corā facie sua ambula-*
bat, nec reuertebantur cū ambularent. Nouū hic em-
 blemā, quo perseverantiæ virtus repræsentatur,
 & edocemur, mystica hæc animalia nos imitari
 debere; nam statim ut virtutis iter insistere cœ-
 pimus, semper procedere, ac nusquam respicere
 oportet, ne tristis ille casus, qui olim vxori Loth
 respicienti, nobis accidat, cuius mulieris exem- *Lib. 6. in*
 plum Christus in Euangelio quoque, Luc. 17. ea- *Gen.*
 dem occasione produxit: & sanè doctissimus Ru- *Lib. 16. de*
 pertus, & sanctissimus Augustinus perseverantiæ *ciuit.*
 eandem historiam adaptant.

Richardus Brixius nuperus quidem auctor, sed
 multiplici ~~nam~~ cognitione refertus, ait veteres, *Tom. 2. de*
 virtutis imaginem repræsentare volentes, matro- *myst. hym-*
 nam quamdam annis grauem, capillis canam, ala- *bul.*

Perseuerantia imago. tam, columnæ alligatam, & ad latuseius mon-
strorum domitorem Herculem, depinxisse. Sym-
boli huius genuina expositio est, virtutem quæ ad
finem vsque permanet ac perseuerat, plurimum
posse, quam proinde grandævam & senem expri-
mebant; virtus autem quæ annis caret, nec an-
tiqua est, nomine virtutis prorsus indigna est. Ita
quoque Alcibiades in sepulcro Aiæcis eandem ala-
tam depingit, quo modo & fama depingi solet;
nihil enim virtutis fama celerius & velocius.
Hercules porro ei astat, quod perseuerantia
homines Herculis instar validos efficiat, om-
niaque perfringat, qui ad finem vsque perseve-
rat.

Psalm. 50.

David probè perspectum habens, quanta se-
cum bona trahat perseuerantia, & quanta mala,
boni operis intermissio & poenitentia, spiritu
principali confirmari postulat, *spiritu principali
confirma me*. Id est, voluntas mihi varia est, pro-
positum interdum muto, anima fixa non perma-
net; ideoque obsecro te & obtestor, ut me spiritu
illo, qui inter ceteros spiritus primus & princeps
est, confirmes ac stabilias, quod in diuino obsequio
tuo ad finem vsque permaneam. Hieronymus au-
tem, *spiritu potenti confirma me*, transtulit: ad
perseuerantiam enim spiritu quodam heroico,
masculo, potenti, qui non cedat aut fatiscat,
opus est. Nihil namque incepisse est, nisi ad fi-
nem vsque constans & firmus permaneat. Ephrae-
mitarum inertiam ac vecordiam carpens David,
ait eos mortis & ferri metu tergæ vertisse, & do-
mum se fugiendo recepisse, *filij Ephraim intenden-
tes & mittentes arcum, conuersi sunt in die belli*.
Turpe quidem & coarguendum in milite, terga
hosti

Psalm. 77.

hosti obuerrere; sed longè, mihi credite, turpius
& infamius ijs, qui cœpto virtutis tramite deser-
to, in eodem vltèrius non progrediuntur, sed
indie belli, tempore inquam tentationis, se sub-
ducunt, & animum despondent.

Augustus Imp. referente Longæuo Macrobio, *Macrobi. lib. 2. Saturn.*
cùm in militem deformi in fronte cicatrice quam
ei inter fugiendum & respiciendum lapis balista
excussus reliquerat, deturpatum incideret, qui
rerum tamen bello gestarum gloria tumesceret, *Augusti in militem dictionum.*
victorias coram omnibus referret, plagas & vul-
nera, & præsertim dehonestamentum illud frontis
ostentaret; ei in aurem clanculò dixit, *At tu cùm fugies numquam post te respexeris.* Lenior ille
farcasmus & miæsterismus in illos etiam aptari
potest, qui statim vt opus aliquod pium &
laudabile incapere, terga vertunt, respiciunt,
animo cadunt, & perseverare in eodem nesciunt.
At non ita turbæ hæ nostræ, quarum perse-
uerantiam & constantiam Dominus deprædicat
dicens, *Quia ecce iam triduo sustinent me,* atque
illius ergò eximium miraculum patrare non du-
bitauit, quod secunda hæ concionis parte pro-
sequar.

*Et accipiens septem panes, gratias agens fre-
git, & dabat discipulis suis vt apponerent.* Chri-
stus igitur turbarum misertus, quæ triduo eum
commeatu destitutæ secutæ fuerant, scientque
Apostolis adhuc septem superesse panes; po-
pulum iussit discumbere, panesque in manus
acceptos benedicens, Apostolis, quò in turbas
eosdem dispersirent, tradidit; & ecce om-
nes, ò miraculum singulare, vsque ad
NN 4 saturi-

Euangelij
series

401 2.

saturitatem reſecti ſunt, & ſeptem fragmentorum ſportæ ſuperauerunt, diſcumbentibus tamen quatuor hominum millibus.

Verè dixi miraculum nimiam quippe admirationem meretur, patrem familias & œconomum, tam tenuibus & curtis miſſibus, tantam hominum reficere multitudinem, idque tam regicæ, potuiſſe. Et proſectò, ſi ita ſe res habet, vobiscum cogitate, quanto admirabilius ſit, eundem diſpenſatorem, iam ab ipſo mundi principio, omnes ſemper orbis incolæ alimento præſtito recreaſſe ac ſaturatæ. Si omnes mundi aues in aliquo Galliaæ noſtræ monte iam Deo permittente congregarentur, eaſque regem vno eodemque die enutrire oporteret; ſanè cùm tot autum forent genera & diuerſis ſingula eſcis paſci ſolita, fieri proſectò non poſſet, vt ipſa Maieſtas, omnibus licet anniteretur viribus, & omne ærarium effunderet, vel vno die eadem paſceret. Ipſe tamen Deus iam à quinque annorum millibus, aues quadrupedes, natatilia & omnes adeò creaturas nutriuic ac ſuſtentaui. Vnde legimus, *Qui dat eſcam omni carni.* item, *Aperis tu manum tuam, & implet omne animal benedictione.* Hinc de illius potentia, ac potiùs liberalitate ac magnificentia vobiscum ipſi dijudicare poteſtis.

Pſalm. 135.

*Titi Imp.
magnificencia.*

Sueton. Titi.

Fuit quidem liberalitas ac nimia in dando profuſio Regibus ac Principibus quibuſdam familiaris, verùm ad magnificentiam ac liberalitatem Chriſti nunquam potuere perſingere. Titus Veſpaſianus Imp. liberalis vt qui plurimum ac perbenignus, cùm veſperi in cæna recordaretur, nihil ſe illa die amicis largitum, quaſi hanc obliuſionem gloriae fors abſtuliffet, ingemifcens, ſuis ait, *Amici diem perdidit.* Omne ſiquidem tempus Regi perditum crede-

credebat, quo nullum in suos liberalitatis genus ostendit; Principes quoque nonnisi ad dandum vivere, & ad solos illos spectare munificentiam.

Non minor quoque liberalitas exstitit Alexan- Item Alex.
dri Seueri Imp. at maior potius; irasci siquidem, Seueri.
vt Lampridius testatur, solebat, si nemo quid ab eo exigeret; è contra verò si qua benefaciendi populo ac munificentiae ostendendae occasio oblata esset, maximoperè gaudebat. Hic cum aliquem suorum nihil umquam à se petiisse sciret, deterritum fortasse formidine aut Principis maiestate, cum ultro aggressus est dicens, *Quid est cur nihil petis? an me tibi fieri vis debitorem? Pete, ne priuatus de me queraris.*

Non minorem meretur laudem, quod de Siculorum rege Dionysio refert Plutarchus. hic cum In Apophth.
quodam tempore filij palatium ingressus, magnam aureorum argenteorumque vasorum multitudinem circumquaque cerneret, stomachatus ait, *Non est in te regius animus, qui his pocula, quae à metam multa accepisti, neminem tibi amicum feceris.* Ostendere volebat, Principis esse munificentiam exercere, auaritiam verò & multarum opum corraisionem magno illi esse dedecori & infamiae: ego verò hinc efficere, Iesu Christi regis nostri munificentiae ac liberalitati, omnē aliorum Regū & Principum profusionē cedere. Epulum quippe in deserto dat, & omnes omninò ad ipsum inuitat.

Erant autem qui manducauerant, quasi quatuor millia. Iosephi somnia scriptura enarrans cum dixisset visum illi esse à sole, luna, stellis se adorari, quod futuram illius potentiam demonstrabat; sub- Gen. 37.
iungit Manipulum quoque in agro illum vidisse, qui sponte se erigens ceteris eminebat altius: Dixitque Ioseph fratribus suis, *Audite somniam quod*

vidi: putabam nos ligare manipulos in agro: & quasi

Quest. 37. in consurgere manipulum meum & stare, &c. Locum
Genes.

hunc exponēs Theodoretus, quī hoc factum sit interrogat, cū tamen nihil sit fano paleaque & vilius & abiectius: ac tandem id diuinitus ita factum interpretatur; ne videlicet insolescerent ac elatius sese gererent sancti, ad celsa dignitatum fastigia elati; verum naturæ propriæ fragilitatem semper ob oculos haberent. Sciebant siquidem cineribus se & imperfectionibus miseræ huius & fragilis carnis, fano multò fragilioris & abiectioris (de qua propheta, *Omnia caro fenum*;) esse compositos. At melius scopum huiusce somnii tetegisse crediderim illos, qui verum illud augurium fuisse credunt, quo Iosephi sapientiæ prouidentiaque à Deo præsignabantur; qui tempori famis prospiceret & Aegypti horrea in totius regni conseruationem frumento compleret, quod & patri deinde & fratribus communicaret, qui illum, hocce petituri in Aegyptum descendentes, quodammodo adorare visunt. Verus porrò Ioseph hic cernitur, cuius omnia somnia & cogitationes hoc vnum spectant, vt suos semper magnifico excipiat conuiuiò, & lautè reficiat. Videte enim vt hic in deserto quatuor Millia saturaret, *Erant autem qui manducarent, quatuor millia*: quibus abundè prouidet, & de omnibus in genere prospicit.

Leuit. 8.

Nam. 6.

Quatuor olim in summi Pōtificis consecratione caerimonias adhiberi voluit Deus; primò namque immolabatur vitulus, deinde aries, tertio auicula, quarto denique canistrum panibus repletum, magna quadam mysteriorum designatione ille in caput sustollebat, vt benè, in locum illum commentatus refert D. Thomas, qui ipsum my-

Refert

sterium hoc exposuit modo. Offerebatur vitulus pro peccato, aries in holocaustum, avis quæ erat pacifica, canistrum panis, ut sciret sacerdos se assumpturum illius seruitium, qui pane caelesti, hoc est manna, in deserto pavit filios Israël. Alij verò hac panum gestatione, sacerdotem denotare voluisse credunt Deum illum, quem adorabat, ab omnibus supremi & summi regis instar adorandum & exaltandum, quòd huiusmodi pane vniuersam aleret familiam. Equidem verò aliò colligans dixero, hacce cæremonia designari, eum illum, qui ut Messias & Pontifex in hunc mundum cælitus venturus esset, toti orbi abundè panem suppeditaturum, & hodierna die epulum in deserto instructurum, in quo quatuor hominum reficeret millia, propter quod totus eum adoraret orbis, & ut regem agnosceret.

Et profectò, quamvis plurima Dominus ediderit miracula, nullum tamen unquam præstitit, quo permotus eum populus ut regem ac dominum agnouit, nisi hoc ipso in panum multiplicatione peractò: omnes enim, quamprimum ut illum tam lautè in deserto suos stipatores reficientem viderunt, hinc occasione sumtâ eum in Regem ac Monarcham acceperunt. Næ enim ille regis nomine dignus, qui tanta prudentia ac sapientia tantam hominum multitudinem conducebat, ægrotis sanitatem restituebat, ignaros docebat, panibus inopes & famelicos reficiebat?

De panibus propositionis huiusmodi in Exodo decretum legere est, *Et panes super mensâ panes propositionis in conspectu meo semper.* Mira sunt, quæ de hac mēsa referunt Auctores: Iosephus in primis celebri
illam

In miraculo hoc
Christus vs
rex agnitus.

Exod. 17.

Lib. Antiqu. Judaic. illam mensæ Apollni Delphis, haud procul à Bœotia, consecratæ, è qua consulta & oracula sci-

scitantibus reddebantur, similem tradit. Historia verò Ecclesiastica ait, omnium regum Iuda, qui iam inde à Dauide, ad Sedechiam vsque, in quo Iuda germen finem habuit, sceptrum tenuere, imagines effigiesque fuisse ad viuum expressas. Ipsum quoque sentit Abulensis, hoc solum addito, Deum, quandoquidem in Exod. cap. 21. imagines ad adorandum scilicet, vel ne in altari, in quo omnis adoratio sita erat & maius delinquendi discrimen, collocarentur, fieri vetuit; prudenter admodum & sapienter mandasse, vt Regum Iuda in rassa mensæ huius parte insculperentur; tum verò quòd mensa hæc semper esset cooperta, ac proinde à nemine ne à Leuitis quidem, & à solis sacerdotibus, qui recentes in hanc mensam veteribus semotis panes inferebant, imagines hæc viderentur. Quidquid demum de rei veritate sit, crediderim regum effigies ideò mensæ huic insculptas, vt hinc euidens fiat, regum partes esse, subditorum commodis consulere, ijsque de alimento & com meatu prospicere. Atque ideò Christus, cum regis instar in hunc mundum venisset (*ecce rex tuus venit tibi mansuetus*) hodie mensam in solitudine præparat, & quatuor propemodum hominum millia lautissime reficit. In quo verum sese regem & quidem potentissimum declarauit; at secus qui faxit, nã ille tyrannus & sanguisuga.

Isai. 3.

In regem quidam, apud Isaiam, communi omnium calculo, electus erat, & cunctorum ei suffragia diadema deferebant, sed inopiæ & tenuitatis suæ conscius hanc dignitatem vltro oblatam repudiavit & regno se ineptum pronuntiauit, *In domo mea non est panis, neque vestimentum: nolite me consti-*

constituere principem populi: principem quippe munificum & profusum esse oportet, at ipse inopia premor, ut ne panis quidem in domesticorum sustentationem sufficiat. quibus omnibus efficere voluit eum qui suos ægrè ac difficulter sustentat, nomine Principis esse indignissimum.

Iacob in Mosopotamiam reuersurus, solemnia *Gen. 28.* vota Deo vouens, inter cetera vouit, *si fuerit Dominus mecum, & custodierit me in via, per quam ambulo, & dederit mihi panem ad vescendum, & vestimentum ad induendum, erit mihi Dominus in Deum.* Voti huius textum examinans, hinc elicio, nomen Regis aut Dei illum non thereri, qui subditos debito alimento frustretur. E contra verò diuinitatē quamdam sapere certum est, cum nihil subditis defuerit, & regni necessitatibus abundè fuerit prouisum. Idcirco Christus & diuinitatem & regiam simul maiestatem designaturus, omnes in deserto reficit & satiat. Nutritio diuinitatē ac regiam dignitatē demonstrat.

Optimi Regis nomen in Genesi Pharaon legi-
tur affecutus, quòd septem, antequam fames regno *Gen. 40.* incumberet, annis, noctes atque dies animo volueret, qua ratione suis, necessitatibus tempore, succurreret, & famem è regno propulsaret. Hocce Deus exemplo denotare voluit, omnes optimorum regum cogitationes in hoc vnum iucumbere debere, ut subditorū inopiæ prouideant, & de alimento prospiciant. ita Dominus noster Iesus verus natura sua rex, hoc exemplo denotatur, cuius omnes cogitationes quamdiu in deserto vagatur, hoc solum spectant, ut suos enutriet, idq; miraculo quodam singulari, septem scilicet panibus quatuor hominum millia saturando. Quot porro miraculum hoc mysteria & documenta inuoluit & includit?

Primò

Miraculū
hoc excu-
titur.

Iob. 3.

Psal. 40.

Primò, docet nos operibus misericordiz incumbere, & proximo in necessitate constituto, Christi exemplo, qui turbarum misertus, easdem miraculosè reficit, opitulari. Inter ceteras naturæ doctes & bonæ indolis indicia quæ sibi cælitus data testatur Iob, ait misericordiam iam inde ab incunabulis & vtero sibi adhæsisse, & naturali quodam erga pauperes affectu se moueri, *Ab infanzia, inquit, creuit mecum miseratio, & de vtero matris meæ egressa est mecum.* Hoc igitur ille homine beatus est, & non minùs illi futuri sunt, qui pauperum miserentur: vnde Psalmista, *Beatus vir qui intelligit super egenum & pauperem, in die malæ liberabit eum Dominus.* At æquum est, vt, quem admodum Deus misericordem se erga nos exhibuit, nos quoque erga alios non minùs benignos declaremus.

Ios. 2.

2. Reg. 9.

Raab meretrix, exploratores vrbs Iericho in confinijs Chananaeorum sitæ, quos domi occulta-uerat suæ, adiurauit, vt in vrbs excidio, domui suæ parcerent, quemadmodum illis ipsa peperceat; *Nunc ergo iurate mihi per Dominum, ut quomodo ego misericordiam feci vobiscum, ita vt vos faciatis cum domo patris mei:* Eadem formulâ nos quoque adiurare videtur Deus, & est profectò æquum & ratione maximè consentaneum, vt illius qui toties se benignum erga nos exhibuit, nomine misericordiam erga pauperes etiam declaremus. Quando enim in pauperem & egenum incidimus, verba illa Dauidis, quæ Miphibosech claudicanti ait, repetere oporteret, *Ne timeas, quia faciens faciam tecum misericordiam, Propter Ionatham patrem tuum, & restituiam tibi omnes agros Saul patris tui, & tu comedes panem in mensa mea semper.* Neque enim Deum ille amare censendus est;

Est, qui pauperum illius non miseretur, nec misericordiam induit viscera. Atque hoc etiam argumento utitur in Canonica sua Ioannes: *Quib. 1. Ioan. 3.*
buerit substantiam huius mundi, & viderit fratrem suam necessitatem habere, & clausit viscera sua ab eo, quomodo charitas Dei manet in illo? Ceterum nihil aut crudelius aut ferocius haberi potest *Immiti n. hil crude-*
 eo, qui inhumanus est & immitis: maiorem *lius.*
 siquidem sæpe erga feras & animalia, quam erga fratres inopia & necessitate pressos benignitatem demonstrari cernimus. Quod etiam exemplis reddam manifestius.

Achab Israël rex, interea dum cælum triennio imbrem denegaret, & magna rerum penuria circumquaque mortales affligerentur, domus regis præfecto quadam die dicebat, *Vade in terram ad vniuersos fontes aquarum, & in cunctas valles, si fertè possumus inuenire herbam, & saluare equos & mulos, & non penitus iumenta intereant.* Notatè perfidi huius crudelitatem; equis, asinis, ceterisque animalibus consulit ac prospici vult, viduas autem inopes, orphanos, aliosque qui passim inedia quotidie in omnibus regni finibus emoriebantur, negligit, ne hilum de iisdem sollicitus. *3. Reg. 18.*

Arbor illa quam Nabuchodonosor somnians vidit, quæque ramos per omnes orbis angulos extendebat, & fructibus erat onusta non nisi bestias pascebat; *fructus eius nimius, & esca vniuersorum in ea, subter eam habitabant animalia & bestie.* Quot *Diuites te. naces arbori Nabuchodonosor colati.*
 cheu! in mundo arbori huic similes reperire est, qui fructibus, id est bonis, diuitijsque onusti, nullos præter canes, equos, simias, aliasque, nugas pascent; pauperibus verò ne minimam diuitiarum *Dan. 4.*
 portio-

Luc. 16.

portionem elargiuntur? Canes diuitis epulonis pane ad saturitatem vsque saginabantur, solus Lazarus ne micæ quidem mensa delapsas accipit fame propemodum enectus. Quotnam, Deus bone, domus hodie inuenire est, infelicis huius epulonis palatio persimiles, in quibus vertagorum & canum venaticorum magna habetur ratio; pauperum verò ad rauium vsque præ foribus clamitantium stipem efflagitantium nulla? O feritatem plusquam ferinam!

Ion. 3.

Regis Niniuitarum sapientia.

At sapientior, mea quidem sententia rex fuit Niniuitarum; nam mox ut pœnitentiam de peccatis agere decreuit, quò diuinæ iustitiæ flagellum & iram cælestem, quæ vniuerso regno minabatur exitium, auerteret, triduanum ieiunium publica præconis voce indixit, vt non modo homines, sed ipsa etiam animalia potu ciboque abstinerent. *Et clamauit & dixit in Ninive, ex ore regis & principum eius, dicens, Homines & iumenta, & boues & pecora non gustent quidquam, nec pascantur; & aqua non bibant.* Eâdem bestias qua homines ieiunij lege teneri vult, iniquum existimans, vt hominibus esurientibus fameque emorientibus bestiarum comederent: & crudelitatis quoddam genus esse credebatur, equorum ceterorumque brutorum curam haberi, homines verò negligi. Similem sese regi huic ostendit Rebecca; cùm enim haud procul à fonte in Abrahæ seruum, futuri coniugij paranyphiam & pronulum, incidisset, primò huic, deinde camelis illius aquam hausit, *Quæ festinans deposuit hydriam de humero, & dixit mihi, Et tibi be & camelis tuis tribuam potum.* Aequissimum sanè est, seruos summi illius Abrahæ, Dei inquam, animarum sponsi primò refici, ac bestiarum deinde aliquam rationem haberi:

Gen 24.

Rebecæ prudentia.

Sunt verò alij, ære, marmore, & chalybe duriores; qui pauperum se semper aduersarios ostendunt, eosdem obiurgando, taxando, nulla tamen ratione ijs opitulando: in quo Iobi amicos imitantur. *Iob. 4.* hi enim cum sanctum illum virum infirmo sedentem, & vlceribus sanieque perfusum cernerent, multis quidem sermonibus & argumentis illius castigationis originem indagare conati sunt, eumque delicti alicuius reum, ob quod tam grauitèr flagellaretur constituere; sed toto illo tempore nemo illi vel panniculum quo saniem abstergeret, vlcera molliret ac religaret, dedit. Similes quoque dixerò diabolo qui Christum in solitudine tentauit, cum enim Saluatorem post quadraginta dierum spatium esurientem cerneret, lōgo cum illo disceptauit tempore, varijsque modis exagitauit, ac tandem aliud eidem nō obtulit, quàm saxa & lapides. *Matth. 4.* Satan inhumanus non nisi lapides, & Christus misericors panes offert, & eximium edit miraculum. Misericordia namque miraculorum mater est, deque futuris, id est supernaturalibus, aptè iudicat.

Quod Biblico exemplo reddam manifestius. Eleeser seruatorum Abraham veterimus, è Rebecca *Gen. 24.* benignitate, qua sibi camelisque suis potum dederat, augurabatur, illam Isaac, vnigeniti Abraham vxorem futuram, & liberalem simul & fecundam fore: miserat quippe illum Abraham, vt filio dignam & parem vxorem inquireret, iuramentoque eum adegerat, vt honestis præditam moribus, quæque familiæ heri sui decori foret & ornamento, seligeret. Quamobrem ille anxius ac sollicitus, vbi Deo rem precibus commendasset, ad fontem accessit, in quo filiarum regionis pecora adaquabant, & secum statuit, ex omnibus illam seligere, quæ vbi dixisset

Procopij
expositio.

Elecserfer-
ui ratioci-
natio.

dixisset, *Inclina hydriam tuam vt bibam*; mox respō-
sura esset, *Bibe, quin & camelus tuus dabo potum*.
Procopius Gazæus locum hunc enucleatiùs exa-
minans, interrogat, vnde nam & quomodo Elec-
ser hocce signo, velut euidenti & manifesto, con-
iecturaque certissima, colligere poterat; solam il-
lam inter Mesopotamiæ filias in sponsam Isaaco
feligendam, quæ sibi camelisq; potum daret? Ra-
tionem subnectit, eamque admirabilem, aitque
seruum hac secum ratiocinatione vsum: Necessè
est, Isaaco vxorem quærere fecundam ac plurimo-
rum liberorum matrem: nihil quippè aliud herum
mouit; ad filio vxorem quærendam, vt coràm mihî
abeunti confessus est, quàm promissio illa Dei, *Se-
mini tuo dabo terram hanc*; Porro, vt semē succedat,
quod terram hanc hereditate possideat, fecundâ &
non sterilem filius vxorē opus est nanciscatur. Nul-
lum porro fecunditatis filiæ quam inuestigo, si-
gnum & argumentum certius haberi potest, quàm
si liberalis est, tam erga homines quàm iumenta. Vn-
de nam autem misericordiam & in pauperes beni-
gnitatem fecunditatis signum esse, collegit; respō-
det idem qui suprâ Procopius, aitque seruum ita
ratiocinatum: Dominus meus Abraham senex iam
erat & decrepitus, & ætatis ad generandum ine-
ptæ; Sara quoque Domina naturâ sterilis erat &
effræta; adeò vt communi hominum iudicio fieri
non posse videbatur, heredem nasci; tamen, quòd
munifici in pauperes essent, & in peregrinis reci-
piendis assidui, filium à Domino impetrarunt, cui
modò vxorem quæro; quem hero suo, quos exce-
pit, peregrini olim nasciturum promisère. Si e-
leemosyna igitur & benignitas mulieres fecun-
det; illa proculdubio Isaaco conueniet quam hac-
ce videro virtute insignitam.

Quia

Quin & alia virtus hæcce miracula patrat: vitam namque prolongare & in multos annos solet extendere. Referunt enim Hebræi, & cum ijs Catholici nonnulli, Melchisedechum eum ipsum fuisse, quem alij Sem Noachi filium dicunt, atque hunc Abrahamo post victoriam de quinque regibus relatum domum redeunti, panem & vinum in sacrificium obtulisse. Tradit autem Hebræi in libro Misdrasteillin, in psalmum 36. commentando, Melchisedechum ab Abrahamo aliquando interrogatum, quomodo cum patre, interea dum diluuii defœueret, in arca fuisset commoratus, & quomodo deinde egressus, tot sæculis vixerit, & tam feliciter vitam sine vlla prorsus ægritudine traduxerit; vnico verbo respondisse, *Credac*, id est, Eleemosynæ virtute, quam diluuij tempore in arca declarauerat: *Faust. Tass. serm. 4. ad Hebræos.* Abrahamum deinde subintulisse, in quos misericordiam declararit, cum non nisi octo animæ, & eiusdem omnes familiæ, in arca fuerint. Senem verò respondisse, in bestias, singulis quod indies ad vitam necessarium erat & velut diarium distribuendo. Abrahamum autem iterum admiratum adiunxisse, si tanta Deus mercede eos compensat, qui bestiis opitulantur; quanto maiori ampliori quæ beneficio remuneraturus est eos, qui erga homines se benignos & clementes demonstrauerint? Hæc est Faustini Tassi commentarijs deprompta. Christus quoque ob misericordiam hodie diuinum hoc edit miraculum.

Erant autem qui manducauerant, quatuor milia. Hoc vestram dissidentiâ culpat, Apostoli. Quid enim cogitabatis, cum paucis ab hinc horis increduli dicebatis, *Vnde illos quis poterit hic saturare panibus in solitudine?* Mirum profectò, discipulos, Christi quidem potentiam & virtutem perspectâ habu-

habuisse, cùm alijs damnum illatum vellent, vt quando ignem in Samaritanos illum emittere posse cognouerunt, & vt fieret, postularunt, *Vis dicamus, vt descendat ignis de celo, & comburat illos?* verùm vt in alios benignum sese ostendat,

Luc. 9.

Impij in
malo se for-
tes existi-
mant in
bono de-
biles.

miseris benefaciat, vires ei credunt & virtutem deesse. In quo verum mundanorum typum expressere, qui ad scelera patranda potentissimos se credunt, ad lusu vacandum, ineptiendum, lasciuendum, nummos profundendos, ditissimos; ad vindictam de inimicis capiendam fortissimos; ad nefaria & vafra consilia moliminaque excogitanda, solertissimos; ad concertandum, audacissimos; verùm vbi virtutis alicuius exercendæ, eleemosynæ erogandæ, ieiunij seruandi occasio occurrerit, nec animum nec vires habere se præferunt. Iusti verò omnia quæ ad virtutem spectant, facilè se ad exitum perducere posse sperant, credentes nihil sibi esse impossibile: audite vt eorum vnus de se potentiaque

Philip. 4.

sua amplissimum ferat testimonium; *Omnia possum in eo qui me confortat;* & in genere de omnibus Isaïas, *Qui sperant in Domino, mutabunt fortitudinem,* ex femininis & pusillanimis masculi fient & generosi; ex segnibus & inertibus Ther-

Isai. 40.

fitis, Cæsarei mox & Herculei reddentur: *Assument pennas, vt aquila volabunt, & non deficient; current, & non laborabunt:* Ostendit hic igitur ad oculum Dominus, omnia se posse quamuis discipuli diffidant. Turbæ porrò masculinum & infractum animum præferunt, cùm nulla commeatus habita ratione, & de victu ne hilum sollicitæ, summo cum vitæ amittendæ dis-

Notatio e-
gregia.

crimine, illum sequuntur. Notatu igitur dignissimum est, turbas illas triduana confectas inedia,

DOMIN. VI. POST PENTECOST. 213

in *cel*ia, Christum tamen sequi, eius vt verba audiant. Quas hodierni Christiani non imitantur, qui non nisi pleno & distento ventre templum ad-
unt conciones audituri, aut potius somno indul-
turi. Saul cum à filiabus quibusdam petiisset, *Num*
hic est videns? quamprimum responderunt, *Hic*
est, hodie enim venit in ciuitatem, quia sacrifi-
cium est hodie populi in excelsu; ingredientibus e-
nim statim inuenietis eum, antequam ascendat ex-
celsu ad vescendum, neque enim comesturus est po-
pulus, donec ille veniat. Aduertite, obsecro, quo-
modo populus ille Hebræus tædio non afficiatur,
eatenus ieiunium extendens, donec sacrificijs finis
esset impositus.

I. Reg. 9.

Fidelis ille Abrahæ seruus Eleeser, quamuis ex
itineris labore ac molestia defatigatus esset, non
prius tamen comedere voluit, quam quæ in man-
datis acceperat, suamq; legationem exposuisset, *No*
comedam, inquit, *nisi loquar sermones meos:* in quo
magnum in mandatis heri exponendis & negotijs
executione mandandis ardorem diligentiamq; de-
monstrauit. At hodierna die prompta illa & sedula
in diuinorum mandatorum executione diligentia
exulat à Christianis, & vix vllus diuinæ obsequitur
voluntati; sed etiam si saturati sint, *murmurabunt.*
Turbæ autem maiorem diligentiam præferunt, &
ardentiori erga Deum zelo feruntur, triduoq; ma-
gnum illum concionatorem, de comæatu nihil
anxiæ, sequuntur; longè secus quam filij Israël, qui
quamuis cælesti manna pascerentur, aduersus
Mosem in deserto tamen conspirarunt, & ad allia
& cepas Aegyptias anhelantes sibi mutuo dicebāt,
Constituamus nobis ducem, & reuertamur in Aegy-
ptum. Hi porrò solam pietatem spirant, non culi-
na m, solam Dei verbum audire satagunt; & non nisi

Affectus E-
leeseris ex-
ga herum.
Genes. 24.

Num. 14.

triduo exacto, vt Chrysostomus optimè notauit, refecti sunt: expectarat siquidem Dominus, donec omnis com meatus illorum defecisset, vt omni humano auxilio destitutis, potentiam suam declararet, huncque defectum, velut summus naturæ magister & Dominus, suppleret.

1. Reg. 12.

Genes. 48.

Vt vos igitur, Auditores, ad misericordiam, Christi quæ Domini imitationem excitem, iisdem vos verbis, quibus olim Samuel Propheta populum Israëliticum, compellabo, *Nolite recedere à tergo Domini, & nolite declinare post bona, quæ non profuerunt vobis.* Dicite itaque cum Patriarcha Iacob Deo ob collata beneficia grates agente, *Deum in cuius conspectu ambulauerunt patres mei, Deus qui pascit me ab adolescentia mea, vsque in præsentem diem.* Idem enim ipse est, qui iam inde ab incunabulis nos enutrit, à quo totus orbis velut cliens dependet, qui omnes omnino creaturas pascit, & eximium hocce miraculum hodie edit; huic igitur immortales agite grates, laudum præconia cantate, cumque nullo non tempore admiremini.

Quod sanè est longè æquissimum, omnipotès & summe Deus, pater misericordiarum, ac totius mundi pastor & enutritor, pater familias amplissime, qui quotquot tuo se manciparunt obsequio, laudissimè excipere soles & reficere. Quod hodie etiam re ipsa & miraculo singulari abundè testatum fecisti, quatuor hominum millia in deserto, postquàm triduo te magno labore & sudore secuti essent, pascens; in quo ad oculum demonstraisti quibus vi soleas rationibus, in animabus fidelium intereà dum hac in vita agunt, custodiendis, conseruandis, dirigendis, salem saccaro, afflictiones consolationibus, lætis aduersa permiscendo, ne forte illis & animus deficiat & robur internum. Solent nutri-

ces,

DOMIN. VII. POST PENTECOST. 215

ees, quò alumnos ablaçtent, absinthium aut aliam
 quamdam amaritudinem mamillis adplicare: non
 aliter & tu animarum nostrarum nutritie; mole- Simile.
 stias siquidem, labores, difficultatum amaritudi-
 nem, voluptatibus vitæ huius permiscēs, vt ijs re-
 lictis ad cælestia aspiremus; & tandem, postquam
 te in deserto poenitentia triduo, id est, in iuuentu-
 te, ætate virili & senectute, quæ tres quodammo-
 dò vitæ huius dies sunt; vel contritione, confessio-
 ne ac satisfactione quæ triplex ad salutem compa-
 randam dies est; secuti fuerimus, miraculosè pane
 illo cælesti, quo animæ reficiuntur Beatorum, di-
 uina tua inquam essentia, summaque animarum
 beatitudine, pasci & refici mereamur. Cuius om-
 nes nos participes reddant, Pater ingenuitus, Filius
 vnigenitus, & paracletus Spiritus Amen.

DOMINICA

S E P T I M A

POST PENTECOSTEN.

*Attendite à falsis Prophetis, qui veniunt ad vos in ve-
 stimentis ouium, intrinsecus autem sunt lupi ra-
 paces. Matth. 7.*

F I G. V R A.

Nefarius Syriæ rex Antiochus Ierosolymam 2. Mach. 5.
 vnum è ducibus Apolloniū nomine cū ex- 2. Mach. 3.
 exercitu misit, vt magnā in Iudæos crudelita-
 tē exerceret, oēs videlicet arma gestare valentes &
 & masculini roboris, gladio vindice interficeret,
 & interpeccione deleret; inutile verò turbā, mulie-
 res in quā & paruulos, in mancipia per vicinas cir-
 cūcirca prouincias diuēderet. Cū itaq; Ierosoly-
 mā venisset, regiā voluntatē non aperuit, nec quid

Apollonij
simulatio.

animo concepisset, detexit, vt amicum se, & pacificè venisse iactat, ingressus obuios quosque amicè compellat, dissimulat rancorem, ouemque se fingit cū extrinsecus, lupinam rabiē foueret: quin & cū sabbathum esset, quod iudæis sacrum erat & venerandum, quo omnes relicto opere manuario templum petebant, precibus & sacrificijs operam daturi; ipse quoq; sabbatha se colere simulauit: at templum ingressus conceptam animo barbariem feritatemque belluinam, amplius simulare non valens, inimicum se ostendit, & suis dato stringendi ferrum signo, inque miseros Iudæos, prout statuerat, sœuendi, magnam tū in templo, tum per plateas stragem edidit. Non enim vim vi, propter sabbathi religionem, Iudæi propulsabant; tum quod nec ferrum in loco sacro stringere audebant, tum verò quòd nihil minùs præcogitassent, & ad defensionem essent imparati: neque enim vt lupum sœuiturum credebant, qui vt ouem hactenus sese gesserat, atque ita iniuriam pati & mortem subire cogebantur. Ne simile quid nobis accidat, Auditores, præmonet hocce in Evangelio Christus, Attendite, inquit, & omnem in partem excubate, ne quis nouus Apollonius veniat ad vos, ne quis pseudopropheta aut hæreticus ab Antiocho infernali destinatus: inspicite illum à capite ad calcem vsque, ne exteriori forsitan vos schemate decipiat ac fallat; veniunt enim in tegmine ouino, at internè lupum spirant, & occidunt. Pacem vobis, purum, putum Dei verbum, Ecclesiæ reformationem, sanctimoniam, Euangelium crepabunt, sed si penitiùs rem inspicia- tis, simulationem meram, fucū, & hypocrisim esse intelligetis. Tempia quidem accedent, vt i vos; Deum orabūt, vt i vos; festos dies celebrabūt, vt i vos;

Christi præ
monitio
ad hypo-
crites dete-
gendas.

at cum nihil minus cogitaueritis se patefacient, acceptoque in manus gladio & arma vibrantes, plurimos hæreseos errore fascinosos morti tradent, mulieres & filios pretio diuendent, id est, fæmininos & teneros animos, idiotas inquã & rerum ignaros, in casses pertrahent, & in captiuitatem ducent. de his hodierna concione pluribus agere est animus: Spiritus Sancti aura, si visum illi fuerit, cymbam diriget, & Beatissima Virgo ad optatum portum patrocínio suo impellet; idè Angelica illam salutatione compellabimus,

A V E M A R I A .

Non iniucunda inter veteres Ecclesiæ Patres, ex- Quæstio
inter vete-
res patres.
citata est quæstio, ac plurimis deinde indecisa per-
mansit annis, Num fideli & credenti opera meri-
toria ac pia ad salutem necessaria forent; num ve-
rò Deus, nullo operum respectu habito, sed sola
benè operandi voluptate attenta hominem feli-
cem ac beatum redderet. num autem duo illa ne-
cesse foret concurrere, & ad bonam voluntatem
requirerentur simul & opera. Plures & ingenio &
doctrina nobiles, auctoritateq; singulares in varias
abièrè sententias, tantum inter se discrepantes,

Quantum Hypanus Veneto dissidet Eridano.

Alij namque solam bonam voluntatem, & since- An bona
ram intentionem coronandam censuere; & ita voluntas
mordicùs & præcisè, vt eamdem ad animæ salua- ad anima-
tionem, etiam absque bonis operibus & meritis, rum salu-
sufficere crederent. Validissimum porrò, cui maxi- tem suffi-
mè innitebantur, fundamentum erat, vulgatum ciat.
illud Canonistarũ axioma, *Voluntas pro facto repu-
tatur*: quod sæpius ac variis in locis in Iure Cano-
nico repetitum est, *cap. Homicidarum, cap. Omnis,*
cap. si propterea, de pœnit. dist. 1. & alijs. Hinc autem
colligebant, quandoquidem pro affectu & facto
ipsa

ipsa voluntas capitur; iisdemque priuilegijs gaudet, & iisdem subiicitur pœnis; sufficere quoque ad salutem, operibus non requisitis.

S. Bern. lib.
de libero ar-
bitr.

Homil in
Matth.

Leuit. 3.

Fulciebantur quin etiam auctoritate magni Bernardi, cui plurimum tribuebant, quasi ab illa omne propemodum causæ dependeret robur & vis; *Intentio sufficit ad meritum, bona actio requiritur ad exemplum*: inferentes inde ad æternam beatitudinem comparandam actionem meritoriam minimè requiri. Nitebantur adhæc verbis Glossæ ordinariæ, quæ in illa verba Psalmi, *Dixi confitebor*, ait, *Votum pro operatione reputatur*; quod & sanctus confirmat Gregorius in homil. *Nunquam est vacua manus à munere, cum arca cordis repleta fuerit bona voluntate*. Denique eorum Hercules & Altas, quibus innitebantur, erant illa *Decretal cap. Cum voluntate, de sent. excommun. verba Amplius respicit Deus ad spontaneas voluntates, quàm ad actus*.

Hoc ipsum & figuris confirmare nitebantur: quòd nimirum Deus olim in animalium sacrificijs adipem potissimum & caudam, intestina atque vniuersa vitalia sibi voluerit offerri; *Et offerent de pacificorum hostia sacrificium Domino, adipem & caudam totam cum renibus; & pinguedinem quæ operit ventrem, atque vniuersa vitalia*. Cauda hîc perseverentiam in bonis operibus denotat, adeps qui in animalibus optimum & subtilissimum, bonam voluntatem, partes vitales bonas intentiones, quæ sale viuunt, & bonis operibus vitam largiuntur, nam:

Quidquid agant homines, intentio iudicat omnis. Deus quoque ex animæ nostræ sacrificijs quibus ei brutales appetitus, corporis huius pecus partes illas animales, cupiditates insurgentes in holocaustum immolamus; aliud non petit quam quod

pin.

pinguissimum est, subtilissimum & maximè vitale est, intentionem scilicet & bonam hominis voluntatem.

Inter sacerdotalis consecrationis caerimonias sollemne erat arietem immolare, eius pectusculum in altum sustollere, illudque sanctificari Domino, quod in illius deinde partem cederet, *Sumes quoque pectusculum de ariete quo initiatus est Aaron, sanctificabisque illud, eleuatum coram Domino, & cedet in partem suam.* Pectus cui cor inclusum est voluntatis est symbolum, quam inprimis Deus sibi deposcit, & hisce figuris indicauit velle se vt anima voluntatem, velut optimam ac præstantissimam sacrificiorum nostrorum portionem sibi offerat. Hinc David nullum hocce sacrificium reperiri posse dicebat eminentius, Deoque gratius, *Sacrificiū Deo spiritus contribulatus, cor contritum & humiliatum Deus non despicies,* id est bonam voluntatem, cuius spiritus contribulatus & animus contritus symbolum sunt. Hæc scilicet validissima ac præcipua sunt argumenta, quibus bonæ voluntatis causam & æquitatem hi defendebant.

Alij verò penitus ex appposito, bonorum operum patrociniū defenderunt, asserueruntque sine illorum nos adminiculo saluari non posse: quorum ratio & sacrorum bibliorum auctoritati, & sanctorum Patrum testimonijs innitebatur. Sexcentis id sacræ scripturæ locis adstruere possemus vt illo Iacobi, *fides sine operibus mortua est;* corpus scilicet ex anime, & sol sine lumine. Sancti item Petri, *& agite, vt per bona opera vestra certam vocationem & electionem faciatis.* Apostolus quoque Paulus carpit eos, qui manū operi ad mouere detrectant,

Exod. 29.

Psal. 50.

Non sufficit bona voluntas sine operibus.

Iac. 2.

2. Pet. 1.

Lib. offic.

stant, & de bonis operibus non laborant. Quod ad Patres, Ambrosius in officijs ait, *Non satis est bene velle, nisi sit etiam bene facere*. E quibus omnibus concludunt, & ipse iisdem subscribens assero, vna cum bona voluntate opera ad salutem, & beatitudinem acquirendam esse necessaria.

Ethic. 2.

Suffragatur & mihi hic Aristoteles, qui in Moralibus tria ad virtutis perfectionem necessariò requiri, asserit, scientiam, voluntatem, & ipsam operis executionem. Magnus itè Dionysius Areopagita, qui omnis *Theologia perfectionem praxin* esse pronuntiat, id est opus. Huc etiam facient Tropologia & allegoria à sacris litteris depromptæ, quarum aliquas in testimonium adducam.

Lib de Myst.
Theol.

Leuit. 21.

Inter alios, quos Deus templo rerumque sacrarum usu contrectationeque arcebat, illi potissimum erant, qui manu essent fracta, *homo de semine tuo per familias, qui habuerit maculam non offerret panes Deo suo, nec accedet ad ministerium eius, si cecus fuerit, si claudus, si fracto pede, si manu*. In scriptura autem solet manus operum esse symbolum, & is manum habere fractam dicitur, qui operibus caret: nihil autem hic designatur aliud, quàm absque bonis operibus nullum Deo sequi, aut cæleste templum, cuius Christus crucifixus, & sancti imagines sunt, subire posse. quicumque autem manum fractam habuerit, & bonis fuerit destitutus operibus, certissimè sciat, cælesti sese curia proscriptum & eiectum.

Matth. 20.

In parabola de vinitoribus, grauiter illi à patre familias taxantur & reprehenduntur, qui stabant desides & nihil agentes in viarum compitis dicebatenim *Quid statis hic tota die otiosi?* Bonâ tamen voluntatem habebant, nam sese purgantes aiunt, *Nemonos conduxit; neque enim inquit grauius*

aut

aut voluntati nostræ repugnantius quidquam nobis potest accidere, quàm otiosos hic stare. Parabolicū hoc, sed tamen veritas docet, non sufficere ad salutem, bonam nos voluntatē habere, nisi opere simul declaretur & exerceatur; Deum quoque si quam bonorum desideriorum rationem habet, multo haud dubiè maiorem operum habiturum.

Fidus ille amator, dilectam suam blandissimè *Cantic. 8.* compellans ait, *Pone me ut signaculum super cor tuum, ut signaculum super brachium tuum.* Per omnia amicitiae iura & fœdera eam adiurat, ut signacula sua, characteres, & notas in corde gesset intrinsecus, & in brachio extrinsecus, id est ostendat & voluntate & opere, quanto eum amore complectatur. Mysticè autem denotatur, Deum summopere desiderare, ut animæ, id est sponsæ illius dilectissimæ, notaret amorem suum tum corde tum brachio præferant; id est eum perfectè diligant, amoremque tam voluntate quàm opere restentur: illas porro sponsarum Dei nomine indignas esse, quæ corde tantummodo ac voluntate illum diligunt, & ad bona opera non perueniunt. Neque enim satis est illius signacula corde, quod intentionis & voluntatis nota, præferri; nisi etiam in brachio, quod operum emblema est videantur.

Non est igitur diutiùs his immorari opus, superiores euasimus, secundum nos in hoc Evangelio pronuntiatum est. S. Matthæus ab actis est & commentarijs, qui causæ successum quàm diligentissimè exarauit, & Christus summus ille præses sententiam promulgat *Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur & in ignem mittetur.* Evangelij historia iam inde à capite repetenda

tenda est & principio, *Attendite à falsis Prophetis qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, intus autem sunt lupi rapaces.* Mecum ipse statui hac super re vobis verba facere, primò de pseudoprophetis, ac lupis in ovium vestimentis venientibus, ac deinde de arbore eiusque fructibus locuturus.

Tria per-
secutio-
num gene-
ra in Ec-
clesia.

Primò itaque, antequam de falsis illis prophe-
tis loquamur, præsупponendum est, ac velut cere-
rorum fundamentum statuendum, Ecclesiam sz-
piùs & diuersimodè esse impugnata, omnes tamen
persecutiones ad tria potissimum posse capita re-
uocari; primum est ipsa Tyrannorum impugnatio,
qui martyrum sanguinem profuderunt, & omnes
quotquot per orbem reperire poterant Christia-
nos internecione delere conati sunt. Alterum
ipsa hæreticorum pestis, qui nefaria errorum ziza-
nia, & hæreseon virus semper spargere conten-
derunt. Vltimum prauorum Christianorum &
prauaricatorum nequitia, qui ore quidem Deum
confitentes & fide, nefandis & flagitiosis operibus
negabant. Ceterum tria hæc persecutionum gene-
ra scitè Ioannes in Apocalypsi expressit, quan-
do quatuor sese equos ait vidisse, primum album,
secundum rufum, tertium nigricantem, quartum
pallentem; primus triumphum & victoriam æ-
terni illius regis Christi denotabat; alij tres, perse-
cutiones quas Ecclesia passa est: rufus, tyrannorum;
niger peruersorum Christianorum & falsorum
fratrum, vt quidem Rupertus interpretatur, palli-
dus, hæreticorum & pseudoprophetarum.

Varia
pseudo-
prophe-
tarum ge-
nera.

Secundò præsупpono, varia esse pseudopropheta-
rū genera, à quib⁹ sibi quisq; caveat necesse est Dia-
bol⁹ scilicet, sūm⁹ est pseudopropheta, qui omnib⁹
omnino hominibus suggerit in peccato vt perseque-
rent, & in exemplū & confirmationē adducit va-
rios,

rios, qui multiplicibus Deum peccatis ad iram
prouocauerunt, ab illo tamen in gratiam admissi
& exaltati sunt, vt Dauid, Paulus, Magdalena item
Caro, quæ hominem inducere conatur, vt in deli-
cijs perseueret, cupiditatibus obterret, et volu-
ptates ambiat, iuuentutē in ludo iouis illoransigat,
lætetur interea dum ætatis flos est; Et tunc demum
quando ad canos peruenerit & senuerit, pœniten-
tiam agat, viamque mandatorum Dei ingrediatur.
adhæc Mundus, adulterinus mango & fallarius
versutissimus, qui vnumquemque honores vt
ambiat, delicias quas offert, sectetur, exstimulat,
sed mentitur & fallit, quidquid enim promittit
vanū est & futile, *trāsit, siquidē mundus & concupis-
centia eius.* Præterea pseudoconcionator, qui ver-
bum Dei deprauat & adulterat, auditoribus in om-
nibus adulando, eorumque vitam sceleratam &
peccata, prout reuera par esset, verborum acrimo-
nia non castigando. Quibus id lacrymis deploret,
nescit Ieremias, *Stupor, inquit, & mirabilia facta
sunt in terra, Prophetæ prophetauerunt mendacium,*
*Sacerdotes applaudebant manibus suis, & populus
meus dilexit talia,* & alio item loco, *In Prophetis Ie-
rusalem vidi similitudinem adulterantium & iter
mendacij.* Quintus pseudopropheta ipse est hære-
ticus, & sextus peruersus Christianus, atque hæc ex
mente Origenis.

Ierem. 5.

Ierem. 23.

In Matth.

His itaque præsuppositis ac præmissis, duplici
ratione pseudopropheta intelligi posse dicen-
dum; primò quoad doctrinam, quam docet; Dein-
de quoad intentionem, qua decipere & seducere
satagit, tamen si vera dicat & doceat. Primi gene-
ris fuit ille Sedechias Chanaanæ filius, qui cornua
sibi ferrea adaptauit, vt Achab regi Israel hoc
schemate

3. Reg. vii.

Jer. 18.
Num. 23.
24.
 Schemate persuaderet ad Ramoth Galaad vrbem vt se cōferret, victoriam certissimè illi cālitus datur: *fecit quoque sibi Sedechias filius Chanaana coram ferrea, & ait, Hæc dicit Dominus, His ventilabis eam, donec deleas eam.* Regem tamen fefellit, & eius certissimum vitæ & regni amittendi discriminem coniecit, prælio namque superatus ab hostibus, miserè occubuit. Atque hunc Pseudopropheta nomine scriptura nuncupauit, nam *spiritus* inquit, *mendax erat in ore eius* &c. secundum generis fuere Balaam, qui vera & fausta annuntiavit, sed pessimum ac nefarium Balaco Moabitæ regi consilium suggessit, quo filios Israel idolo Phegor immolare cogeret; & Caiphæ, qui veritatem quidem cum Balaamo prænuntiavit, sed maligna ac peruersa intentione Christi nomen obscurare, honorem ei ac vitam eripere moliebatur. de duplici hocce Pseudoprophetiæ genere Ieremias locutus videtur dū ait, *vidi similitudinem adulterij & iter mendacij*; tunc namque adulterij similitudo est, quando veritas adulteratur, & fallendi ac decipiendi intentione verbum Dei prædicatur: iter quoque mendacij est, cum falsitates aut mendacia velut genuina ac sincera veritas proponuntur. ab vtraque autem peste nobis vt caueamus, Christus consulit, *Attendite à falsis prophetis, qui veniunt* &c.

Non est facile cuius credendum.

Benè autem ait, *attendite*, id est, diligenter considerate, attendendum quippe est, ac diligentissimè perspiciendum, antequam nouitatem aliquam admittamus; omnem in partem prius circumspicendum, quàm ianuam illis qui doctrinam nouam & alias in auditam annuntiant, aperiamus. Cuius enim in re qualibet non est facilè credendum. Hinc benè consulit Apostolus, *Nolite omni*

Joan. 4.

spiritu

spiritus credere, sed probate spiritus, an ex Deo sint, quoniam multi pseudoprophetae exierunt in mundum; & velut insensatum & stolidum cum sapiens habet, qui leuissimè cuilibet credit, Qui cito credit, eccles. 19. leuis est corde. fatuos quoq; & pueriles imò & coturno versatiliores credit Apostolus illos, qui ad omnē nouæ doctrinæ ventū circumferuntur, Nō simus, inquit, paruuli fluctuantes, nec circumferamur Ephes. 4. omni vêtō doctrinæ. in quo cū Galatæ peccassent, & nouatoribus faciles & parentes præbuissemus aures leuitatis & inconstantie eosdem coarguit; Miror Gal. 1. 9. quod sic tam citò transferimini ab eo qui vos vocauit in gratiam Christi in aliud Euangelium. Quā obrem, Attendite à falsis prophetis.

Porro falsi illi Prophetæ, mea quidem sententia, alij non sunt, quàm hæretici & nouatores, qui sub honesto Christiani nominis titulo, fictoque sanctitatis ac doctrinæ reformatioris prætextu, pietatem maiorem & religionem religiosiorem pollicentes, mundo se oues, malitiæ & peruerfitatis expertes, esse persuadere conantur, quamuis intrinsecus omni flagitiorum genere sint cooperti, & veri interiùs animarum lupi. Peruersus ille Balaam, quem è Nachor Abrahæ fratre originem ducere aiunt, multa quidem encomia & benedictionū plausura in Israelitas effudit, idem tamen Moabitibus & Madianitis in eorundem Israelitarum perniciem persuasit, ut mulieres in terrâ Israel inmitterent, quæ populum amoribus infectum ac veluti compeditum in idololatriam pertraherent, Mutens scandalum coram filiis Israël, edere & fornicari. & re ipsa viginti quatuor millia, alienigenarum muliercularum amoribus illaqueata, idolis immolarunt. Non secus etiam

nostræ tempestatis hæretici; superbè quidam
& magnificè sacram scripturam iactant, con-
ciliabula & conuenticula sua ficta quadam elo-
quentia complent; benè dicendi flosculos hinc
& illinc colligentes, turgidis quibusdam ver-
borum ampullis & fucatis sententijs concio-
nes exornant, solum verbum Dei crepant, so-
lum Euangelium gannunt, benedictiones in
populum ingeminant: verùm si examinare vo-
luerimus; reperiemus eos, quò eundem regi
Moab, id est diabolo subijciant, doctrinam
Balaam sequi, consilia carnalia suggerere, nul-
lius videlicet ponderis aut efficaciæ esse ieiunij,
cælibatum à sacerdotibus seruari non posse,
peccatorum exomologesin minimè necessariam,
satisfactionem inutilem, pœnitentias & rigo-
res vanos, peregrinationes supersticiosas, & sa-
crificia esse abominanda. O pseudopseu-
dopropheta!

Attendite à falsis prophetis. Veniunt ad vos in
vestimentis ouium, & internè lupi sunt rapa-
cissimi, vt enim omnes mundo cærimonias eli-
minent, externum Dei cultum proseribant,
religionis reformatæ vestimentum præferunt,
atque hoc prætextu omnem sacramentis rebusque
sacramentalibus debitum honorem pessumdant,
inuocationem Sanctorum explodunt, imaginum
vsum damnant, reliquiarum venerationem &
cultum irrident. O lupos rapacissimos! vt vix
spiritualis fundamenta conuellant, & totam
virtutum fabricam demoliantur, libertatem
quamdam Euangelicam prætexunt; interea
tamen omnem mundo virtutem pellunt, disso-
lutionibus ianuam aperiunt & plenas ac libe-

Hæretici
sub ouium
vestimen-
tis lupi ra-
paces sunt.

ras vitijs omnibus habenas laxant : de quadragesimali ieiunio ne audire quidem volunt; poenitentiam & corporis emacerationes cahe peius & angue detestantur, peccatorum confessionem execrantur, nullamque bonorum operum rationem habent. O fallarios! Quo scripturam interpolent, veritatem litteræ deprauent, in pelle veniunt ouina, iactantes se non nisi purum Dei verbum concionari, cum tamen omnem de vitijs ac virtutibus doctrinam peruertant & corrumpant; peccati originalis grauitatem & corrupta naturæ ad malum propensionem tantopere eleuantēs & extollentes, vt liberum arbitrium penitus negent, libertatem nostram radicitus exscindant, naturæ iurā inuadant, asserantque ad salutem bona opera neutiquam esse necessaria.

Vt nouum mundo chaos & meram confusio-
nem inducant, sub exuijs & pallio veniunt
ouino, quasi abusus & superstitiones inter Ca-
tholicos irreptas sublaturi, & interea altaria
demoliuntur, campanilia destruunt, sacerdo-
res iugulant, sacra prophanant, pro mortuis
vota ac suffragia damnant, cæmeteria vt nu-
gas, purgatorium vt fabulam & anile com-
mentum irrident. Denique vt nouæ & exoticæ
cuiusdam synagogæ fundamenta iaciant, instar
ouium sese gerunt, quasi Ecclesiam in pristi-
num decorem ac vigorem restituturi, & Eccle-
siæ primitiue mores & consuetudinem indu-
cturi, & ecce veræ Ecclesiæ ruinam cogitant;
illius ordinem, hierarchiam, omniaque eiusdem
propugnacula euertunt; Primatum Pontificium

Hereticorum
peruer-
sitas,

oppugnant, Conciliorum decreta eludunt. Sanctorum patrum consensum & concentum exhibulant, præsumunt & Episcoporum auctoritatem spernunt, & quoniam Ecclesiæ Pastores, eloquentes illos concionatores eruditos doctores diligenter & assidue super Christi gregē excubare cernūt, & omnem in partem circumspicere, ne quid detrimenti capiat, & inuasoribus viriliter sese opponere, auctoritatem eorum imminuere, vitam amarulentia fuligine deturpare, famam allatrare, actiones carpendo excutere, quin & apertum ipsum bellum indicere omnibus viribus contendunt.

Philippus Macedonum rex felicem Atheniensium successum æmulatus, illos obsidione cinxit, & confestim legatos in urbem destinavit, qui eum nomine libertatem civibus promitterent, pacem offerrent, bellumque omne e regione illa auferendum sponderent, modò decem sibi quos seligeret oratores pacis & reip. ut aiebat perturbatores; & omnis quietis inimicos concederent. Hæc ut in urbem perlata, oratorum omnium præcipuus ac princeps Demosthenes populum pro concione commonere cœpit. Philippo ne crederent; subdolum & vafum esse consilium, idque scito quodam apologo declaravit. Conueniēte olim inquit, lupi & pastores ouium, pacem inter se iniecerunt; lupi autem loquendi partibus acceptis dixere, omnis quæ nos inter & vos, o pastores, oriri solet discordia & discidium, non nisi à canum vestrorum insolentia procedit; absque illis foret, semper inter nos vigeret fixa ac stabilis concordia: hos si nobis traderetis, proculdubio bellum optatum & pacem perpetuò stabilitam videretis. Sed creduli nimium Pastores, canibus quamprimum traditis, gregem suum à lupis dilaniari coram

Apologus
Demosthe-
nis.

coram viderunt. Eadem vobis fortuna restat, viri Athenienses, si facile creduli Philippi consilium amplectamini: ipse, lupus; vos ouiculæ; oratores porro & eruditores, canum instar sunt, qui vos custodiunt & ab illius impetu defendunt: hunc lupus hic à vobis extorquere contendit, ut ijs destituti ac veluti denudati, illius imperio tyrannidique pateatis, & florentissima hæc resp. illius libidini succumbat. Idem omnino hæreticorum luporum illorum rabientium consilium, solâ Prælatorum Ecclesiæ, qui veluti canes & excubitores, fidelium Christi gregem circumambiant ac tuentur, auctoritatem infringere & imminuere satagunt; probè siquidem perspectum habent, ijs ablati aut expugnati Domini gregem facile expugnandum ac penitus diripiendum. Quamobrem *attendite à falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ouium, intus autem sunt lupi rapaces.*

Falsarii igitur illi veniunt sub exuijs ouinis, instinctu inquam & motu proprio, sine missione, iniussu Dei; similes ijs de quibus Ieremias, *Ipsi cur-^{lerem. 23.} rebant, & ego non mitebam eos.* Instar ouium autem veniunt, quod nihil ore crepent quàm Deum, Patrem æternum, Christum, fidem, ita ita; actiones aliud non loquuntur, quàm eleemosynas, temperantiam, modestiam; sed è fructibus eorum tandè Fructus omnes colligere potuère, non nisi lupos voracissimos fuisse; regnorum perturbationes, urbium per-^{Hæretico-}tes, familiarum pernicies, domorum flamma, templorù demolitiones, sacerdotum internecio, Sanctimonialium violatio, deniq; bella, cædes, & cruentæ aduersus Ecclesiâ machinationes, qui qualescunque fuerint, abundè testabuntur; è quibus de peruersitate lupina falsariorù illorù natura hætenus potuit dijudicari, ait enim Euangelium à fructibus eorum cognoscetis eos.

Allegoria:

Cum lupos illos, falsarios illos in ouinis pel-
libus venientes contemplor, Gabaonitarum sta-
tim fraudulentæ mihi in mentem venit. Hi quip-
pe cum egregias & luculentas Iosue victorias in-
audissent; direptionem Ierichuntis, Hai exci-
dium, monticolarum cladem, metum rubri ma-
ris accolarum, & Libani vicinorum; excursio-
nes quotidianas in agrum Chanaan; coacto con-
silio vaftrum quoddam consilium inierunt: ma-
gnam commeatus copiam secum sumpsere, &
veteres saccos & lagenas semitritas vino in ace-
tum conuerso, quas asinis imposuere. Veteres
quoque induere calceos & sandalia situ & squalo-
re obsita, vestes item exoletas, laceras, & detri-
tas; panes adhuc durissimos & mucidos: atque
hoc apparatu ad Iosue, qui haud à Galgala ca-
strametatus erat, venerunt, dicentes, *De terra
longinqua, venimus, pacem vobiscum facere cupien-
tes.* Iosue verò eorum fraudem non percipiens
neque astum, & credens illos è longinquis esse re-
gionibus profectos, cum tamen eiusdem essent
terræ incolæ, & castris proximi; pacem cum ijs
inijt & foedus contraxit. Eadem vafritia sunt

Hæretici
Gabaoni-
tis collati.

hæretici, noui illi Gabaonitæ, quò enim Iosuas,
id est Præsules nostros, & omnem fidelium cœtum
circumueniant, asinos suos, Ministros intelligo,
mucido pane & vino acido, quem in cœna sua præ-
bent, onerarunt; vestes mutilas, laceras, tritas
induerunt, loca inquam quædam mutila & trun-
ca è sacra scriptura deprompta; & fingentes sede
longè venire, iam inde ab Apostolorum tempo-
ribus, primitiua Ecclesia, iam ab annis mille;
cum tamen in medio nostrum habitarent, eodem
quo nos tincti baptismo, eadem qua nos re-
fecti communionem refectioni, eo quo nos modo fi-

Hæretico-
rum noui-
tas.

lij Ecclesiæ: & hoc astu & arte ad Ecclesiæ duces
venerunt, illorum sese clientes esse solam pacem
postularunt, sanctam quamdam reformationem
morum & vnicam animarum salutem spirare fin-
gentes. Hoc autem dolo & fraude, plurimos de-
cepere, ac multi fœdus cum ijs iniere, eodem vi-
uendi & agendi ritu vsi, & in eundem interitum
ruentes. *Susciperunt igitur de cibarijs eorum, & os
Domini non interrogauerunt.* Porro os Domini Ec-
clesia est; multi quia eam non consuluerunt, &
nouatores illos Gabaonitas admisere, in casses he-
reseos miserè inciderunt; at si vel semel Ecclesiæ
oraculum consulissent, ipsa proculdubio dixis-
set, illos non oues, sed lupos esse; non reforma-
tores, sed deformatores, religionis euersores, &
hæreticos.

Qui veniunt in vestimentis ouium. Qui venationi Comparatio.
dediti, feras indagant & inuestigant, animalium,
quæ venari volunt, exuijs se induere solent: au-
ceps cantus & minuritiones siluestres imitatur
auium, quas in casses pertrahere nititur: pesca-
tor etiam hamo escam adaptat, qua pisces de-
lectari nouit. Adeò vt Sargi, piscis genus, re- Lib. I. de a-
ferente Aeliano, non alia ratione capiantur, quam nim. cap. 23.
quod caprino aspectu gaudeant: piscator enim
caprinas exuias induit, cornua caprina sibi ad-
aptat, quorum aspectu recreati sargi, retibus il-
labantur, & vitæ discrimen adeant. quod emble-
mate quodam expressit Alciatus,

Villosa indutus piscator tegmina capra,

Addit vt capiti cornua bina suo;

Embl. 75.

Fallax amatorem stans summo in littore sargum,

In laqueos simi quem gregis ardor agit.

Hæretici magni illi & subdoli animarum aucupes, conscientiarum in turbida aqua piscatores & varri in mundi huius silua, venatores eodem dolo & fraude vtuntur, & cum meri lupi sunt, ouium se pelle conuestiunt, vt Ecclesiæ oues incautas inuadant ac diripiant.

Huc faciet apologus ille de vulpe egregiè vulpinante: Hæc cum videret currum pullis & gallinis plenum prætereuntem, & iisdem inhiaret, ob aurigam tamen & pullarium institorem accedere ausa non fuit: hoc tamen astu vsa est. mortuam se fingit, & in medio viæ protensa iacet exanimi similis. Hanc institor conspicatus, eiusque pelli inhians, eandem in currum interpullos coniecit. tunc illa spiritu recuperato, & nemine impediante in gallinas sæuit, & postquam sese ingurgitasset, curru properè desilit & institorem eludit. fabulosum hoc est, vere tamen ostendit, hæreticos & hypocriticos illos pseudopphetas mortificationem fingere, reformationem ementiri, vt quò desiderant & aspirant, tandem pertingere valeant; at mox vt votorum compotes facti sunt, viuere se ostendunt, ac sub pelle illa ouina & agnina feritatem lupinam & virulentiam delitescere.

Apoc. 13.

Herseos
Sistema.

In vestimentis ouium. Bellua illa quam Ioannes in Apocalypsi vidit septicipitem, duo habebat cornua agninis similia, vox autem draconem sonabat: *Et vidi aliam bestiam ascendentem de terra, habebat cornua duo similia agnis, & loquebatur sicut draco.* Crediderim hocce emblemate hypocrisin denotari: ceterum cornua agni imaginem esse virtutis Euangelicæ quam hæretici semper præferunt, humilitatem, pauper,

paupertatem, & patientiam agni illius immaculati Christi crepantes ac deprædicantes: vox tamen illorum, vox draconis, virulentia & lęcitera, quæ certissimam animis perniciem ac mortem adfert. quos vt perdant, *veniunt in vestimentis ouium.*

Philistæorum terror Sampson obuium in via leonem habuit, fauces repletas melle præerentem, cor verò & intestina fera ac leonina. Dicendum est, hæreticos Leoni huic esse persimiles: os quippe eorum melle scatet, non nisi reformationem & abusuum ablationem spirat; de solo loquuntur Evangelio. quàm iucundum ac sapidum mellis cor verò & interiora leonem referunt, mera intus fraus, proditio, ferocia, & peruersitas; *Loquuntur pacem cum proximo suo, mala autem in cordibus eorū.* Ecce mel in ore, in corde fel. Similes quoque censeo Ioabo, qui Amasæ fratri osculum præbens, osculum amoris & beneuolentiæ symbolum, & ore amicitiam præferens, vna manu eum amplexus est, & altera sicam ventri ingessit. *Dixit itaq; Ioab ad Amasam, salue mi frater, & tenuit manu dextramentum Amasæ, quasi osculans eum.* O blanditias! ô fraudem! ô proditionem! Porro Amasa non obseruauit gladium quem habebat Ioab, qui percussit eum in latere, & effudit intestina eius in terram. & mortuus est. An non eadem hæreticorum nostrorum agendi ratio est? qui scilicet verba saccaro & melle linientes, reformationem Ecclesiæ spondentes, verum Dei cultum, purum putum Evangelium, bonum, virtutem, & animarum salutem vna præferente manu; altera libertatem, scandalum, damnationem & fidelium perniciem continent.

Video in Apocalypsi quoddam animalium genus, quod faciem habet humanam, in risum propensam, sed caudas scorpionum, & aculeis defor-

Ind. 14.

Hæretici
leoni Samp-
sonis col-
lati.

2. Reg. 20.

Luc. 3. *lupos.* Ioannes Baptistes viperis eosdem comparat, dicens, *gemma viperarum.*

Fabula Poetica. Finxerunt Poëtæ mendaciorum patres, maleficam Circen fuisse, quæ carminibus & incantationibus socios Ulyssis in varia animalium genera conuerterit. Hac porro fabula designare voluere, improbos & vitijs inquinatos nomina & mores, iuxta vitiorum & prauarum cupiditatum diuersitatem nancisci. Nemo autem vestrum miretur, cum peccato homines animalibus similes reddi audit, sed miretur, cum & diabolo peiores ac deteriores effici per ipsum cernit. Vnde in Euangelio Dominus Iudæ, ob detestandum apostasiæ & proditiois peccatum, diaboli nomen dedit, *Nonne ego vos duodecim elegi, & ex vobis vnus diabolus est?* Ceterum inter omnia bestiarum genera hæretici lapides similes esse perhibentur, *Intus autem sunt lupi rapaces.*

Aff. 10. Apostolus quoque Paulus eorum aduentum & diram in Ecclesiam irruptionem præfagiens, eosdem illos appellauit nomine, *Ego scio quod post discessionem meam intrabunt lupi rapaces, non parcentis gregi.* Dicti autem sunt lupi, tum quod eorum dogma violentum sit, veritatem abripiens, & animas ad veritatem repudiandam incitans; tum verò quod hæreses seditionum matres sint & propagines, sanguinis profusionem causentur, cædes doceant & crudelitatem. Quod ipsum totus terrarum orbis abundè testabitur, vt qui apertissima feritatis illius exempla fuerit expertus; vt imprimis de Arianis; quorum Episcopi & capita tantam crudelitatem & tyrannidem præ se tulere, vt Religiosi collecto exercitu bellum indicere, & Anachoretas inermes oppugnare non sint veriti. Deinde de Manichæis, qui violenta fustigatione, Catholicorum ore ven.

Crudelitas hæreticorum,

Eucharistiæ Sacramentum quod receperant,

ceperant, educere annitebantur. Sed maximè de tragiomachis Calvinistis & nefarijs Lutheranis, qui omnia ferro & flamma deuastarunt, templa diripuerunt, impuris sacros calices manibus profanarunt, beneficia sacra inuaserunt, monasteria diripuerunt, Religiosos proscripserunt, cænobia demoliti sunt, sacerdotum alios puteis profundissimis immerferunt, alijs viuis pellem detraxerunt, nonnullos veruto transfixerunt, quibusdā ventre exsecto intestina eduxerunt, auriculas alijs præfectas velut torquem catenatum è collo suspenderunt. O feritatem plusquam barbaricam, ô lupos sanguinis sitientissimos! de quibus aptè dici poterit, *Dentes eorum arma & sagittæ, & lingua eorum gladius acutus, veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem: & melius & ad rem accommodatius, Intus autem sunt lupi rapaces.* Psal. 56.

Aureum eloquentiæ flumen Ioann. Chrysostomus hunc ipsum locum interpretans, & in hosce lupos agniam mentientes mansuetudinem incidens, eosque eodem quo nos & omnis sanctorum Patrum chorus, modo hæreticis similes asserens, tria ait in lupo agniam induto reperiri, quæ in ovis minimè reperiemus. Primò mordet obuia quæque, non autem ouis. deinde vlulat erecto in cælum rictu; ouicula econtrà balat. denique carnivorus est, ouis herbis pascitur. Hæreticis qui ouinā pellem induiti incedunt, tres hæ notæ optimè quadrant. Primò namque mordent & quidem crudelissimè, Doctoribus, Pastoribus, Ecclesiæque Prælati calumnias & scommata affingendo: ita bipedum ille nequissimus Lutherus Angelicum Doctorem Thomam Aquin. quauis arrepta occasione lacerat & proscindit: nec modò Catholicos Doctores carpendo lacerant; sed se ipsos quoque dilaniant,

ant, libellisq; infamibus alter alterius famā deni-
grant; quod Catholicos profecto & veros Pro-
phetas numquam fecisse compertum est. Deinde
vlulant, clamant, & in cælum linguam sustollen-
tes calumniarum plaustra euomunt, ne Deo qui-
dem eiusque matri, nedum Diuis parcentes: innua-
re aliquid videtur Dauid dicens, *Poenitentes in cælum*
us suum. Tertiò nonnisi carne viuunt, quod hæreti-
cus nonnisi libidine peccatisque carnalibus, &
mundanis affectibus delectetur. O lupos pernicio-
sissimos, & velis remisque fugiendos!

Psal. 72.

Luporum
proprietates
hæretici
qua-
drant

Lib. 3. de a-
nimal, cap. 6

& lib. 8.

cap. 14.

Infame hoc & tetrum luporum nomen Spiri-
tus Sanctus hæreticis imposuit, quod quæ lupis
naturâ insunt, in huiusmodi falsarijs & pseudo-
prophetis etiam reperiantur, & vtrisque commu-
nia sint. Inprimis tradit Aelianus, lupos si quando
flumen aliquod traicere parant, caudas sibi inui-
cem præmordendo arripere & sic omnium vali-
dissimum in profluentem se conijcere; cuius cau-
dam secundus arripiens mox sequitur, secundi ter-
tius & sic de ceteris; hacque industria fluctus per-
fringunt, & ad ripam vltiorem perueniunt. Ita
quoque hæretici, vt limpidos Sacramentorū fontes &
iucundos, qui Ecclesiam aquis benedictionis & vi-
tæ irrigant, fluuios transgrediātur, & ad libertatis
ripam pertingant, ad vitia & damnationē euolent;
sibi inuicem caudam arripiunt; vnus quippe alteri-
us caudā accipit, id est mutilas semisopitæ cuiusdā
& emortuæ hæreseos reliquias & fragmenta, vete-
resq; nonnullos damnatorum iam olim opinionū
rhapsodias coaceruant; in quo vulpes illas Samso-
nis imitātur, quæ sibi mutuo caudis alligatæ, perq;
agros Philisthæorum discurrentes, vastitat. Non
mediocrem segeti intulerunt.

Iud. 19.

Habent deinde lupi oculos inter cetera ani-
malia

malia perspicacissimos, nam & nocte vident obscurissima. Proprium hoc hæreticorum est, sunt *Aelian. lib. 10. cap. 16.* namq; Catholicis subtiliores, perspicaciores, & *Plin. lib. 8. cap. 2.* cautiores, nam, teste Christo, *fily huius sæculi prudē- Plin. lib. 8. cap. 2.* tiores sunt in generatione sua filijs lucis. Addit Plinius, luporum Italicorū oculos noxios esse & virus quodāmodo infundere; adeò vt homini, si primò eum videri contingat, eripiant vocem, & mutos quodāmodo reddant. Huc respexit Virgilius cū ait, *Lupi Marini videre piores.* Hic quoque non cedent hæretici, quos enim venenoso suo visu præuenire & erroribus imbuere potuerint, eosdem cogunt obmutescere, & vocem eripiunt, ne peccata confiteri queant; de quibus dici meritò possit, *Os habent & non loquuntur.*

Subnectit eodem loco Plinius, lupos dum fame *Ibidem.* exstimulantur, terram vorare, eaque ventrem implere. Quàm scitè hoc in hæreticos quadrat! hi enim postquam præ inopia esurire coeperint, & filij prodigi instar omnem substantiam in longinqua opinionum exoticarum regione dissiparint, porcos inter viuunt & brutorum ritu, non nisi rebus terrenis victitant, ac proinde *famē patiuntur vt canes.* Est præterea quoddam luporum genus, adeò obliuiosum, & memoriæ ita brevis, vt *Plin. hist. nat. lib. 11. cap. 37.* si inter comedendum aliorum vertere oculos contigerit, cibi ante oculos habiti obliti aliam prædam consecretentur: Quid? annon hisce similes hæretici? cū enim eodem nobiscum pane Eucharistico reficiantur, si oculos aliò detorquere, & instar vxoris Loth respicere contigerit, panis illius cælestis obliti, eundem negligunt, & alium captant.

Denique tantum tamque graue lupos inter & *Odiuna mortale inter lupos* oues odium naturæ est, vt etiam post mortem & ouem, *non*

240 CONCEPTVS THEOLOGICI
 non exstinguatur: hinc oues audito tympani è lupino corio confecti sonitu, fugere solent, non aliter quàm si lupum insequentem coram cernerent. Quin aiunt, si nerui ouini & lupini eadem in testitudine extendantur, numquam eos ad harmoniam aut symphoniam reduci posse: deinde etiam pelles ouinas, si quando vna cum lupinis collocantur, ab iisdem consumi, & lanam amittere. Alciatus aliud etiam obseruat, duobus tympanis, vno è pelle ouina, altero è lupina confecto; si vnum pulsari ceperit, alterum tunc nullum edere sonum posse, licet ad fractionem vsque pulsetur. vnde in Emblematis,

*Emblem. 70 Cetera mutescunt; coriumq; silebit ouinum,
 Si confecta lupi tympana pelle sonent.*

E quibus omnibus immortale ouium Christianarum, id est Catholicorum, & luporum Satanicorum id est hæreticorum, odium inimicitiaque colligi potest: audito quippe eorum tympanorum boatu, veri serui Christi in fugam se dent, & arma in defensionem arripiant: nulla inter eos vniquam sit sympathia aut concordia, pax nulla; altero sonante obmutescat alter: Catholici quippe est hæreticum ne salutare quidem, nedum loqui. *Attendite igitur vobis à falsis Prophetis qui veniunt ad vos in vestimentis ouium.*

Per falsos
 Prophetas
 intelligi
 possunt
 prauis cõci-
 onatores.

Porro vt lupos hosce ablegemus, dicendum est, per falsos illos Prophetas intelligi etiam palpones illos concionatores & fucatos, qui concionibus suis peccatoribus adulantur, & vitia non coarguunt: Prophetæ porro hîc dicuntur, quòd Prophetarum olim apud Iudæos partes essent, nò modò futura prædicere, sed verbum etiam Domini annuntiare, & legem interpretari. Nomen, inquit Chrysostomus, Prophetæ non modò significat eum,

qui

qui futura prædicit & præuidet, verum & illum qui sacram scripturam interpretatur; atque hoc loco Prophetam capi pro doctore aut concionatore qui verbum Dei populo annuntiat & prædicat. Ceterum illi falsi Prophetæ sunt, qui peccantes non reprehendunt, sed eorum vitijs adblandiuntur; vel qui in concionibus non de rebus diuinis, sed profanis communibusque agunt, aut seipsos iactant & deprædicant.

Acham filius Charmi, in excidio Ierichuntino *Ios. 7.* regulam auream iriussu ducis & Dei clanculo surripiciens in castra Hebræorum attulit; quo cognito ab vniuerso populo lapidibus obrutus fuit; sed quo loco nos legimus *regulam auream*, in Hebræo legitur, *linguam auream*. quod in modum linguulæ hæcce lamina protensa esset. sed aliud hic latitat mysterium. denotatur quippe, quemadmodum Acham, quod è gentium præda linguam sibi auream reseruasset, extremo affectus fuit supplicio; ita hodierna die plurimos Ecclesiastas, quod profanos & gentilium loquendi modos consecrentur, cōciones gestis veterum tum Græcorum tum Romanorum ad ostentationem inferciant, eademque in sacrosancta templa inferant, doctrinam Evangelicam profanando; meritò castigandos.

Allegoria
insignis.

Vos verò concionatores sinceri, recordemini obsecro, in cathedris vestris, eorum quæ Psalmista quondam de Dei verbo ait, *Elo quia Domini argentum igne examinatum, purgatum septuplum*, id est *Psal. 11.* multum: nam vt in sacris phrasibus numerus dualis, parum significat, (vt 3. Reg. 17. *En colligo duo ligna.* & in Euangelio Luc. 22. *& vidit quamdam pauperculam mittentem ara minuta duo.*) ita septenus multum & magnum quid denotat: vt in oratione & cantico Annæ matris Samuelis;

Dom. tom. 2.

QQ

nam

nam quo nos loco legimus, *donec sterilis peperit pluviosos*, Hebræi canunt, *donec sterilis peperit septuaginta pluvium*: quod tantundem est. Nolite igitur conciones vestras flosculis rhetoricis, ascititijs quibusdam pigmentis & fucis, Tulliana scrinia redolentibus vestire, sed sint illæ instar argenti purgatitantes, & ab omni curiositate remotissimæ. in vitia detonate, peccatoribus nolite parcere, improbitatem & nefariam vitæ consuetudinem redarguite.

Apoc. 19.

Vidit in Apocalypsi Ioannes equitem equo albo insidentem, oculos ignis instar scintillantes habentem, sanguine conspersum, & nomen habebat *Verbum Dei*. quo emblemate & mysterio denotabatur eum, qui verbum Dei & docet & annuntiat, albo innocentia equo insidere, ignitos & flammantes oculos, id est, zelo animarum æstuantes, præferre vestes quoniam illius sanguine conspersas esse debere; ita scilicet illum concionari par esse, ut omnia peccata, quorum sanguis figura est, exstinguat & ingulet.

Jerem. 43.

Atque hoc modò hæc Ieremiæ sententia intelligenda venit, *Maledictus qui prohibet gladium suum à sanguine*, id est linguam à peccatorum reprehensione; & illa Pauli Actor. 20. *Confessor*

Act. 20.

vos hodierna die, quia mundus sum à sanguine omnium; non enim subterfugi, quominus annuntiare vobis omne consilium Dei. quo loco declarat, omnium sibi peccata imputanda, si debita eos castigatione & verborum acrimonia non coarguerit, ac veram illis doctrinam non proposuerit. Hoc qui fecerit, nã ille veri concionatoris officium præstiterit; qui verò

negle-

neglexerit, falsi Prophetæ merito venit nomine appellandus.

attendite à falsis prophetis. Hoc vobis dictum credite, Episcopi, vobis Præsules, vobis Christianæ reipub. Principes. Aequum scilicet est, Genes. 2.
 vt Adam à serpente sibi caueat, Noë aquas diluuij instantis præuideat, Genes. 6.
 Abraham muscas à sacrificio abigat, Genes. 15.
 Loth cum suis Sodoma se proripiat, Genes. 19.
 filij denique prophetarum à colocynthidibus abstineant, ne in olla mortem degustent. 4. Reg. 4.
 Sed necessarium cum primis est, vt Prælati, & Ecclesiæ vertices à falsis Prophetis sibi caueant, qui in vestimento veniunt ouium, & hypocritas agunt. quorum technas sub hoc specioso simplicitatis habitu latitantes perspectas habens Dauid, filios illos alienos appellat, os vanitatem plenum habentes, & manus peccatis inquinatas Psal. 143.
 & suppliciter Deum rogat, ab illis vt se protegat ac tueatur, *Libera me Domine de manu filiorum alienorum, quorum os locutum est vanitatem, sed dextera eorum dextera iniquitatis.* At si tam studiosè attendere nos iubet Domine à falsis Prophetis, qui in pelle & veste ad nos veniunt ouiphetæ sub na; quomodo profectò cauendi erunt illi, qui habitu pamentitum pastoris habitum & schema assumunt? quis illos abigat? quis ab ijs se tueatur? quotnam, Deus immortalis! hodie huiusmodi pseudopphetas reperire est, qui sub colorata pastoris veste lupi sunt, meri leones, veri dracones & impostores; vt interea tot scelera, tot scandala præteream, tot taceam morum abominations. Sed quid? tolerandum est. *A fructibus eorum cognoscetis eos, & omnis arbor, quæ non facit fructum bonum excidetur & in ignem mittetur.*

244 CONCEPTVS THEOLOGICI
mittetur. atque hoc in alterum concionis mem-
brum reservauit.

Homines
arboribus
collati in
sacris litte-
ris.

Iud. 9.

2. *Par.*

Zach. 11.

Dan. 4.

Matth. 8.

Ierem. 8.

3. Reg. 21.

Principio igitur, ut campum alium ingredia-
mur, dico homines in sacra scriptura arboribus
comparari: ut in primis in libro Iudicum, cum e-
nim homines de regis electione sollicitè delibe-
rantes induceret, ab arboribus parabola ac simi-
litudine sumpta id ipsum expressit: *serunt ligna
ut eligerent sibi regem, dixeruntq; omnia, Impera
nobis.* Zacharias quoque Propheta Ierosolymorum
deuastationem & excidium præuidens, metapho-
ra ab arboribus desumpta usus est; *Aperi, inquit,
Libane portas tuas, & comedat ignis cedros tuas;
vlula abies, quia cecidit cedrus: quoniam ma-
gnifici vastati sunt, vlulate quercus Basan.*
Daniel quoque Propheta Babyloniorum regem
Nabuchodonosorem proceræ & luxurianti com-
parat arbori. & cæcus ille, cui Christus miraculo
quodam oculos reddiderat, mox & videre cœpit,
exclamat, *Video homines ambulantes sicut arbores.*
Ab omnibus hisce arboribus fructus Deus depo-
scit, inutiles verò & infrugiferas odit & detesta-
tur, & dicere non veretur, omnem se arborem fru-
ctibus non onustam excisurum, & flammis tradi-
turum, *Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, ex-
cidetur, & in ignem mittetur.*

Inter querelas Dei quas Ieremias recenset,
hæc una è præcipuis fuisse videtur, *Non est vna
in vitibus, non sunt fructus in ficulnea, solum defluxit.*
O rem miseram ac deplorandam! Multas ob
causas irascebatur olim Achabo Deus, sed ob il-
lam in primis, quòd feracem Nabothi vineam in
viridarium voluptatis commutasset, quod nullos
proferret fructus, quod futiles ac vitæ brevis flo-
sculos proferret, & pergulis ac porticibus, sepi-
busque

busque esset adornatum. Christus quoque in Euangelio sicum accedens, vt fructus ab ea decerperet, cum nullos reperisset; dira in eamdem maledictione inuectus est, & indignatus ait, *Numquam amplius ex te fructus nascatur.* Horrenda sanè maledictio & metuenda ijs qui in mundi huius agro confiti, nullos omnino fructus producant, & inutiles prorsus terram occupant. Matt. 21.

Israëlitis terram Chanaan ingressis præcepit olim Deus vt steriles & siluestres arbores præscinderent, pomiferis verò & feracibus parcerent, *Non succides arbores, de quibus vefci potest; si qua autem ligna nō sunt pomifera sed agrestia, & in ceteros apta vsus suc. ide.* Mylticè hic significatum est, siluestres illas animas, in mundo radices agentes, quæq; fructum nullum producant, tandem è regali Ecclesiæ filia succidendas, & ignibus æternis tradendas. Est hic Euangelij nostri sensus, *Omni arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur & in ignem mittetur.* Deut. 20.

Omnia quæ in veste Pontificali erant tintinnabula dum Pontifex incederet, sonitum edere & harmonicè consonare opus erat: allegoricè denotatur, omnes creaturas in fimbria regis illius vestis, potentis inquam diuinæ, dependent, laborando sonitum edere debere, & bonis operibus gloriam, laudes, præconia, mirabiliaq; creatoris facta declarare. Atq; ad hoc illas inuitabant tres illi pueri in fornacem Babylonicam coniecti, dicentes, *Benedicite omnia opera domini Domino.* Hinc quoque in Euangelio seruum inutilem Deus in tenebras exteriores ablegauit; *Inutilem seruum* Math 25.
proijcite in tenebras exteriores. Hic porrò seruus inutilis dicendus, qui nulla in Dei ac Domini sui honorem opera facit, ac proinde in auernales tenebras ac caliginosum barathrum cōijci meretur.

Joan. 15.

Idem quoque Deus eandem ob rationem palmites abscindi voluit & in ignem mitti, qui nullos fructus producerent, *Omne palmitem in me non ferentem fructum, tollet eum, & in ignem mittet.* quæ verba cum textu posito coincidunt, *Omne arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur, &c.*

Dan. 4.

Psal. 34.

Non ait, *omne arbor quæ non facit fructum*, sed aperte, *quæ non facit fructum bonum*: multæ quippe arbores feraces sunt, sed malorum & insipidorum fructuum: harum de numero fuit vasta illa arbor Nabuchodonosor, quæ fructu quidem onusta erat, (*fructus eius nimius*) sed fructibus prauis & siluestribus, quibus non nisi animalia victitabant: hinc ad securim & excisionem condemnatur. *Succidite arborem, discutite folia, dispergite fructus.* Huiusmodi se arborem esse cum videret David rex, ingemiscebat, sibi quæ succensens lacrymando dicebat, *Retribuere mihi mala pro bonis, sterilitatem animæ meæ.* id est, cum voluptatibus indulgeo, passionibus ultro cedo, affectus depravatos sequor, iniqua mihi talionem referunt: ipsis enim imputandum est, quod anima sterile sciat, nullos fructus producat, virtutibus & meritis destituta sit.

Cant. 7.

Bonorum quoque fructuum nomine indigni sunt, qui per terram serpunt, quique non nisi ad humane gloriolæ auram captandam & prauo quodam intuitu fiunt; à terra siquidem sustollendi sunt, & ad solius Dei gloriam, honorem, & obsequium dirigendi; quomodo se fecisse ait prudens illa in Canticis sponsa: *Omnia, inquit, poma seruavi tibi, noua & vetera.* tibi inquam, quem vnice complector, & præ ceteris diligo mortalium: tibi, non tibi, non hominibus non mundo, at soli tibi; omnia bona opera, tam noua quam vetera, quæ sunt horti animæ fructus, ad nominis tui gloriam, sanctique obsequii

obsequij tui honorem seruo. O arborem eximiam
& feracem!

Omnis arbor. Arborum alix virtutem habent in radicibus, alix in cortice, alix in medulla, alix in ramis, nonnullę in folijs, quędam in floribus, quędam in fructibus, alix denique in semine. Arboris instar ipse iustus est, qui omnibus in membris virtute pollet; in radice scilicet, id est corde, e quo sanctę ac salutare cogitationes proficiscuntur; in cortice, id est bonis exēplis; in folijs, id est verbis; in floribus, qui bona dici possunt desideria; denique in fructibus, bonis videlicet operibus. vnde Psaltes, *Erit tamquā lignū, quod plantatū est secus decursus aquarū, quod fructum suum dabit in tempore suo*, virtutes in verbis & operibus & cogitationibus demonstrabit. Iustus bonę arbori comparatur. Psal. 1.

Quid autem est fructus in tempore suo proferre? dicam. cum iniurijs quis afficitur, tunc patientię fructus producendus: quādo carnis tērationes titillāt, tunc cōtinētię fructus appareat: quādo vindictę summę de inimicis tibi se obtulerit occasio, tunc misericordię fructus pullulet atque excresecat. quid autem est *dare fructum suum*? audite, paucis aperiam.

In arboreto quęque suum fructum fert arbor ex suę naturę proprietate, pirus fert pira, poma pomus, amygdalus amygdala, & cornus corna: ita in Ecclesię Catholicę viridario quislibet Christianorum fructū ex muneris & officij pręscripto producat. O rem deplorandam! quot eheu reperire est, qui non suos sed alienos fructus proferunt? buot pro dolor Religiosos, qui monasterio relicto, choro & silentio, aliisque monasticis & asceticis exercitationibus, quę ex ordinis pręscripto illis incūbūt, repudiatis, secularibus negotijs sese immergūt? Quot sacerdotes, qui officio relicto sacerdotali, Ecclesiarū regimine pessūdato, diuinis

Quisq; ferat fructū iuxta modulum suū.

officijs desertis, politica rerum publicarum & regnorum administrationi se immiscet? Quot mulieres, qui nulla familia ratione habita, domus administratione proscripta, peregrinationes in longinquas regiones instituunt, è quibus plurima dāna emergere & casus scandalosi subnasci solēt.

Simile.

Rom. 12.

Si in corporis humani regimine intestina viget discordia, oculi audire, aures videre, pedes contrectare, manus autem vellent incedere; an nō hæc muniorum permutatio vniuerso corporis statui obesset, vitæq; extremam perniciem afferret? Omnes porrò nos membra vnius corporis mystici, Iesu Christi inquam, sumus: vnde Apostolus: *sicut in vno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent: ita multi vnum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra, habentes donationes secundum gratiam qua data est nobis differentes.* Quamobrem cū omnes diuersa membra simus ad monarchiam & regimen corporis huius spiritualis dirigendum, & omnes diuersas gratias & qualitates singulares ad agendum habeamus; vnusquisque iuxta vocationem & munus suum, alterius iura non inuadendo, omnia operetur & agat necesse est. Hæc autem ordinis politici discordia, dissensio, perturbatio & immutatio magno nobis esse damno & exitio queat; in quo consulentem Petrum audiamus: *Vnusquisque sicut accepit gratiam in alt. vtrum, illam administrantes.* Hoc scilicet modo vitam instituere, est arborem esse, ac fructus iucundissimos proferre.

2. Pet. 4.

Lib. I. contr.
Ienun.

Omnia arbor. Arborem hanc magnus ille Tertulianus fidē interpretatur. at Augustinus in Enchiridio cap. 15. & lib. I. contra Iulianum cap. 2. & Beda humanam voluntatem hac denotari credunt, homi-

hominem verò terram, terram esse in qua consistat. Nam quemadmodum eodem in agro & bonæ & malæ arbores nascuntur, ita quoque eodem ab homine bona, & mala oriri potest voluntas. at neutra harum opinionum Euangelio nostro conformis est; dicendum igitur hominem hanc arborem esse; neque enim fides, aut voluntas bona, sed homo ipse, in ignem conijcietur, iuxta Euangelium, *Omnia arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur & in ignem mittetur.*

Quot, Deus bone, mystica hæc arbor opinionum diuersitates produxit? quomodo veteres Patres in sui examine contorsit: alij quippe naturam illius scrutantes credidère, malam arborem fructus bonos non posse proferre, nec arborem bonam malos, teste Christo, *Non potest arbor bona, fructus malos facere.* quæ verba Augustinus, Chrysostomus, & Beda explicantes dixère arborem bonam, quamdiu bona, malos non posse proferre fructus; nec malam, quamdiu mala, bonos. Atque hinc originem sumpsit opinio illa, omnia peccantium & impiorum opera, mera esse peccata, iuxta vulgatum illud, arborem malam fructus bonos non posse producere. Verùm sacrum concilium Tridentinum hanc velut erroneam & falsam, quamuis eiusdem auctor fuerit Augustinus, condemnauit. docet siquidem ipsa nos experientia, non modò arborem malam bonos interdum fructus posse proferre, sed bonam etiam, manentem bonam, aliquando malos: neque enim per arborem bonam hic iustum interpretari oportet, sed fidelem: non illum inquam cui bona voluntas, sed cui bona & sincera fides, fieri enim potest, illum qui fidem habet, etiam mala habere opera. Dum verò dicitur, arborem bonam non pos-

Error Ma-
nichæorū.

Comment.
in hunc locū.
Lib. 1. cont.
Iulian.

Item Pela-
gianorum.

Lib. 1. de
gratia Chri-
sti. cap. 18.
Donatista-
rum.

Caluini-
starum.

se malos proferre fructus, credendum non est, simpliciter & absolutè hoc fieri non posse, sed naturaliter esse impossibile, ut bona arbor malos aut mala bonos fructus producat. Theologiæ septa ingressus sum, & nesciebam; verum ut hinc me expediam & ad lineam redeam, è feracis huius arboris cacumine, infinitos circum circa errores pullulantes, video. imprimis absurdum illum Manichæorum, qui duo in mundo hominum esse genera credebant, alios natura bonos, ita ut ad impietatem dilabi non possent; alios autem ita ex opposito improbos iam inde ab incunabulis, ut nulla ad bonitatem ac iustitiam aspirare ratione valerent; quæ errorem Hieronymus & Augustinus prægnantissimis argumentis oppugnant. Deinde & alium Pelagianorum, qui idcirco peccatum originale proscribebant, quod matrimonium, quod aliàs bona est arbor malos producere non posse fructus, id est peccatum originis causari, & paruulos eiusdè iam inde ab utero reos constituere, assererent. Tertium eorundem Pelagianorum, liberum arbitrium in nobis radice instar, quod se ipso vel arborem bonam, id est bonam voluntatem, vel malam, id est peruersam, emittere potest, esse credentium; ac proinde cum natura sufficientes à seipsa vires habeat, gratiam minimè esse necessariam. Sed hunc valide more suo refutat Augustinus.

Quartum Donatistarum, mordicè defendere conantium, bonum sacerdotem, perperam baptizare non posse, nec malum benè; & baptismū baptizantis naturam induere: hoc porro nitebantur fundamēto, quod bona arbor malos proferre fructus non posset. Postremum eumq; omnium pestilentissimum nefariorum Calvinistarum, dicentium ex operibus hominem iustificari non posse, sed ex
ijsdem

ijisdem vt iustum tantum agnosci; nec arbor, inquit, bona est, quod bonos producat fructus, sed è cõtra quod bona, bonos quoq; fructus profert: nã sicuti arbor ante fructus sit oportet, ita bona arbor ante bonos fructus, nec fructus bonus bonã reddit arborẽ, sed tantum eam esse bonã indicat. Sed exsibilentur hi cũ sua Theologia Theologi; si enim ex bonis operibus boni non simus, sed tantum esse appareamus, quod, iuxta vos, boni fructus arborẽ bonã non reddant, sed tantum vt talis agnoscatur, efficiant: ergo nec à contrario, malis operibus mali reddemur, cùm fructus malus malã non reddat arborẽ. Hinc proinde ex vi argumenti illorũ, sequitur Adamũ, qui bonæ arboris instar à Deo conditus erat, peccato succumbere non potuisse, cùm bona arbor malos ferre fructus nequeat. Non intelligunt, quæ eorũ stupiditas est, discriminẽ inter causas naturales & morales; nam illæ, malæ aut bonæ ob fructus esse non possunt, sed possunt hæ. Quidquid demum sit, certum est arborem omnem, quæ bonos fructus non produxerit, excindendam, & quod longè deterius, in ignem mittendam.

Differẽtia
causarum
naturaliũ
& moraliũ.

Et profectò quidquid homini accidit aduersi, non alteri est origini imputandũ, quàm quod Deo relicto, ad diaboli se partes transferat: in quo Sichemitas imitatur, qui neglectis legitimis Gedeonis filijs, ad quos legitimo successionis iure, regnũ pertinebat, spurium illorũ loco Abimelechum elegerunt, vt sub parabola de arboribus sumpta egregiè illis Ioathan Propheta exprobrauit; Terunt ligna vt vngerent super se regem &c. & dixerunt ad Hamnum, Veni & impera nobis, egrediatur ignis de eo, & consumat habitatores Sichem. Ita infelix & demens peccator diabolum in regem eligit, omnium scilicet improborum, scelerum,

Ind. 91

storum, & arrogantium caput ac principem; cunctaque ex illius consilio agit, ad eius nutum quàm pròptissimè obedit. Sed quamnam capiti suo arcessit calamitatem? egredietur scilicet hinc ignis, à quo deuorabitur; & calamitas, à qua inuoluetur: ecce vaticinium, *Excidetur & in ignem mittetur.*

O verba horrenda! verissima tamen ac certissima, è quibus augurari liceat ac iudicare de supplicio ac pœnis, ad quas hæretici arbores illæ ferales & steriles, Christi Iesu sententia condemnati sunt; supplicio inquam ignis ac viuicomburio, è quo de altero ignis supplicio, quod post mortem restat, colligere licet. Et sanè omnis vbique scriptura sacra, tam hoc, quam infinitis alijs in locis, rebelles & refractarios illos spiritus, & surculos illos inferaces flammis adiudicat. Cautionem mihi præstat Apostolus, dum ait, *Horum consummatio erit in combustione.* quin & ipse Dominus apertissima eisdem sententia eidem supplicio addicit, *Omnes palmes qui in me non manserit, mittetur foras, & arescet, & colligent eum, & in ignem mittent.* Reipsa id in Apocalypsi demonstrat Ioannes, dum bestiam illam grandem & simul cum ea magnum pseudoprophetarum munerum viuos in stagnum ignis & sulphuris conijci vidit, *Apprehensa est bestia, & cum ea pseudopropheta, & viuimisi sunt in stagnum ardentis ignis & sulphuris.*

Hebr. 6.

Ioan. 15.

Apos. 19.

2. Reg. 23.

Huc etiam facit comminatio illa in præuaricatores, quam in Reg. libris legere est, *Præuicatores autem quasi spina euellentur vniuersi, igneq; succensa comburentur vsque ad nihilum.* Per præuaricatores hos spiritus sanctus hæreticos spiritus illos dementatos, qui toties circa Ecclesiæ mandata præuaricarunt intelligit; qui quòd steriles sint & infecun-

infecundi, & omnes omninò pungant & lædant, spinis comparantur, qui tandem è mundi huius agro euulsi, in altero mundo igne perpetuo cruciabuntur. Hoc nempe eorum temeritati conuenit supplicium, & tali eorum temeritas digna supplicio.

Video per potentissimos sacrorum bibliorum Punctiones
 eāpos, magnos illos veteris testamenti viros, velut veteres
 lignatores, securi semper accinctos, qua malas & pseudo-
 infrugiferas illas arbores excindāt. Magnus pro-
 pheta Elias gladio pseudoprophetas Baalim ex-
 scindit, eorumque cadauera velut quisquilias & 3. Reg. 18.
 cœnum in torrentem Cisson abiicit. Iehu gene-
 rosus ille princeps, adiuuante Ionadabo filio Re- 4. Reg. 10.
 chab, & octoginta è fortissimis Israël, omnes cul-
 tores Baalim iugulat. pius rex Iosias omnes ido- 4. Reg. 23.
 lorum sacrificulos internecione delet, eorumque
 cadaueribus exustis, cineres, ad memoriam eorum
 penitus eradendam in auram spargit. Denique
 æstuantissimus Zelo Matthathias Iudæum idolo 1. Mach. 2.
 immolantem ad aram obruncatum & libamen
 conspergit sanguine. Quid? an non æquissimum.
 Si arbor nullis onusta fructibus excissioni & era-
 dicationi adiudicatur; arbor noxia, infelix, alijs
 perniciofa, quam sortem subibit? quid, inquam,
 fiet de hæretico? *Excindatur & in ignem mittatur.*
 Vos autem Catholici auditores, attendite vobis &
 cauete à falsis illis prophetis, interea dum Deus
 eorum supplicium differt; fugite falsarios illos,
 idque duobus modis, primò eorum confortia de-
 uitando, deinde illos libros abijciendo, hic enim
 sub oxijum vellere, sub eleganti verborum appa-
 ratu, sub inani sermonis fucò & typho, lupiam ra-
 biem abscondunt, sacræ scripturæ interpolatio-
 nem, SS. Patrum adulterationem, Conciliorum

Prat. spirit.
cap. 40.

corruptionem, & historiarum veterum depravationem. Hæretici siquidem falsi prophetae sunt, eorumque libri Pseudoprophetae, pharimata venenata, dogmata erronea, blasphemiarum plaustra & reconditoria, lectiones denique perniciosissimæ. Abbas Cyrias, ut in Prato spiritali legere memini, qui haud procul à Iordanè vivebat, cum inter dormiendum Deiparam Virginem vidisset, eamque in cellulam inuississet; illa subitata respondit, Quomodo ad te diuenterem, apud quem hostis meus infestissimus diuertit & commoratur? Quibus ille verbis excitatus, omnes domunculæ angulos excutere, rimari per singula, nihil non excutere & inspicere, num quod hostilitatis indicium inueniret; tandem in operum Hesychij volumine duos impij Nestorij, Virgini infensissimi, libros ad calcem compactos reperit. Hinc apparet, quantoperè falsos illos prophetas oporteat detestari, quamque è contra necessarium sit, bona opera facere; cum Euangelica sententia sit, *omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excindetur & in ignem mittetur.*

Ezech. 13.

Isai. 5.

Tu autem, vere animarum nostrarum sponse & protector Domine, ab illis nos falsarijs defende, ab illis nos lupis prolege, à stolidis inquam & vanis prophetis, qui ut Ezechiel ait, *spiritum sequuntur suum*; & prauos affectus, talpa cæciores qui populum tuum circumueniunt, omnes omninò mortales decipiunt, clamantes Pax, pax & non tamen est pax, sed bella & tubarum clangores. Impositores sunt, de quibus Isaias, dicentes bonum malum, & malum bonum, qui tenebras esse lucem asserunt, & lumen tenebras qui dulcia velut amara abhorrent, & fel velut mel amplectuntur. Porro inter pseudopphetas primarij & capita quo-

quodammodo sunt, mundus, caro, & diabolus, ac
 maximè fugiendi. Veniunt siquidem in veste oui-
 um, sed intrinsecus lupi rapaces sunt; sub varijs
 enim delicijs, inanibusque voluptatibus lupinam
 feritatem celant, ruinam tegunt, ac tandem sem-
 piternum adferunt interitum. Hi nonnisi falsa an-
 nuntiant, mundum scilicet felicem esse, carnem
 infinitas secum voluptates adferre, veram in di-
 uitijs sitam esse felicitatem, mortis memoriam a-
 biicendam, vitæ annos gaudio & voluptate tran-
 sigēdos sed errores sunt, mēdacia sunt, & meræ im-
 posturæ. Tu porro ab his nos protege Domine: &
 grātiā tribue ut bonæ esse arbores, arbores inquam
 feraces & frugiferæ, bonorum operum & virtutū
 fructibus onustæ, patientiæ in afflictionibus, in
 tentatione constantiæ, in prosperis modestiæ, in
 aduersis prudentiæ, in iniurijs clementiæ, inque
 bonis operibus perseuerantiæ, esse mereamur.
 Si enim arbor quæ non fert fructum, igni addi-
 citur, illa profectò, quæ huiusmodi fructus tu-
 lerit, beatitudinis sempiternæ fiet compos,
 adquam conducere nos dignentur Pater
 & Filius & Spiritus sanctus.
 Amen.

(o)

DOMI-

DOMINICA OCTAVA.

POST PENTECOSTEN.

Homo quidam erat diues, qui habebat villicum, & hic diffamatus est apud illum, quasi dissipasset bona illius. Luc. 16.

FIGURA.

1. Reg. 25.

Potentissimus rex Dauid, audita Nabalis avaritia & sordibus, quæ communi vicinorum fabula celebrabantur, quæque quotidie ad aures regias perueniebant; rationem ab illo exigere statuit, & videre num famæ res ipsa responderet; si quam verò in illo culpam reperisset, domum & vniuersam familiam perdere. verum cum sibi sordidus ille matueret, Deus, vt hanc capiti imminentem calamitatem auerteret, illius misertus, uxorem illius Abigail excitauit, quæ Dauidi obuiam procedens, maritum illi, reconciliauit, iram regiam compressit, bellum exstinxit, & Nabalem ab interitu vindicauit. Ipsum sub egregiæ cuiusdam parabolæ inuolucris hodierno in Evangelio cernere est: videmus hic enim hominem diuitem, cum inaudisset villicum omnia bona dissipasse, ab eodem rationem deposcere; villicum autem domini iram metuentem subitam sui conseruandi rationem excogitare. accedens siquidem conseruos suos, qui ei ratione villicationis debebant, & cum ijs transigens, dominum pacauit ruinam sibi impendentem auertit, rerum suarum statum redintegrauit, ac tandem etiam laudari à Domino meruit. Egregia hic se venandi offert materia,

eria, quam prosequar, eamque vobis ubi prædam comprehendero, ad oculum demonstrabo; modò Spiritui sancto cæptis adesse, & gloriosæ Deiparæ precibus succurrere placeat. Ideo Angelica illam salutatione compellemus dicentes.

AVE MARIA.

Sponsa illa amore dilecti sui nimirum quantum exæstans, cum sponsi perfectiones ac merita singillatim recenseret; famam illius bonam, & Cant. I. apud omnes deprædicatam, inprimis extollit ac celebrat, idque hisce verbis. *Curremus in odorem vnguentorum tuorum, oleum effusum nomen tuum.* Quo loco Hebræi interpretes, per vnguentorum odorem, sponsi famam eiusque virtutum encomia passim celebrata intelligunt, quæ olei instar effusa, magnum illi apud omnes orbis nationes honorem, admirationem & cultum excitarunt. Paraphrasis autem Chaldaica in idem omninò recidens, transtulit, *A voce miraculorum tuorum & potentie tue populo tuo domui Israël: commoti sunt omnes populi qui audierunt famam potentie tue, & signorum tuorum bonorum, & nomen sanctum tuum auditum est in vniuersa terra; quod electum est magis quam oleum vunctionis, quo vnguntur capita regum & sacerdotum.* eodem etiam modo interpretatur Apostolus cum odorem notitiæ Iesu Christi, appellat famam doctrinæ & miraculorum suorum, quæ instar aromatum per omnes mundi angulos gratum odorem sparserunt. Deo autem gratias, inquit, qui odorem notitiæ suæ manifestat per nos 2. Cor. 2. in omni loco, quia Christi bonus odor sumus.

Et sancte sponsa meritò sponsum à nominis fama celebrat; nihil quippe maiorem laudem & præconium meretur, quam fama de virtutum exerci-

Eccles. 7. rio, & vitæ honestate concepta. Quò alludit, ver-
bis quidem metaphoricis Sapiens, *Melius*, inquit,
est nomen bonum quàm vnguenta pretiosa. Psalmog-
raphus verò sponsæ illius regię dignitatem ac
famam apud omnes bonam deprædicans, iisdem
propemodum verbis & figuris vsus, hyperbolica
Psalm. 44. quadam ratione ait, *Myrrha & gutta & casia à ve-*
stimentis tuis: quo loco veritas Hebraica, fidè ex-
pressa, habet, *Myrrha, gutta, & casia omnia vesti-*
menta tua. conglobat autem hosce tropos & simi-
litudines, vt magis hac ratione famæ illius magni-
tudinem deprædicaret & extolleret.

Hinc Ecclesia merita sua recensens & enu-
merans, nihil in seipsa, quod maiorem laudem
& præconium mereatur inuenit, quàm operum
bonorum odorem, quamobrem sese gloriata ait,
Ego quasi vitis fructificauit suauitatem odoris. vbi no-
tandum est, illam non modò de odore florum,
sed de fructuum, locutam: neque enim satis est
in Ecclesia eloquentiæ nomen & famam quem-
quàm assecutum, verùm requiruntur & opera &
facta. Hinc Isaac Patriarcha filij sui Iacob vi-
tam dilaudans ait, *Ecce odor filij mei*, sicut odor a-
Gen. 27. gri pleni floribus qui gratissimos circumquaque
odores spirant. Quin & Apostolus omnium Chri-
stianorum nomine ait, *Bonus odor Christi sumus*:
2. Cor. 19. nihil enim efflamus aliud quàm crucem, præni-
tentiā, opprobria & mortem. nullus in nobis
odor aulam spirans, nullus carnis, deliciarum,
aut mundi. O famam bonam & apud omnes cele-
bratam!

Ait Antonius Misaldus herbam quamdam, no-
Lib. de Mi- mine basilicon, in capite illius, qui sæpius illam
rab. cent. 1. sentit, scorpiones & vyperas aliaque noxia ani-
malia generare; de rei veritate non laboro: cer-
tò ta-

Et tamen constat, mundum, carnem & volupta-
 restam pestilentis odoris esse adeoque noxij, vt
 in sæpius eadem sentientium animis, serpentes
 & aspides, id est, peccata, scandala, infamiam &
 malum nomen progignere soleant: de huiusmodi
 autem illud Isaia dici potest, *Et erit pro suaui o-*
dore factor. vita quippe impiorum cloacâ & fo- *Isai. 3.*
 ricis tetrior est & maleolentior.

E contra verò pij & virtutis amantes non mo-
 dò dum viuunt, sed post mortem etiam, iucun-
 dissimum vitæ anteaactæ odorem spirant. Atque
 hoc ostendere in Canticis sponsa voluit cum di-
 ceret ænigmaticè, *Mandragora dederunt odorem* Cant. 7o
in portis nostris: quæ verba Philo Episcopus de
 bonæ vitæ fama, quam pij in hac vita sibi ac- *Tom. i. bi-*
 quirunt, quæque post mortem crescit & in im- *blioth. SS.*
 mensum augetur, vt priorem, quam in vita ha- *Patrum.*
 buerant famam, longè antecellat, exponit. Quod
 vt melius intelligatis, cum sancto hoc viro: no-
 tandum est, mandragoræ radici duas inesse pro-
 prietates; primò namque includit & exprimit
 figuram hominis mortui, deinde nihil ex hac her-
 ba asseruari præter radicem, quæ sola plus quàm
 cetera redoleat folia, & à qua sola reliquis plan-
 tæ odor dimanat. Innuere autem vult sponsa,
 veteres illos Patriarchas, Prophetas & Marty-
 res, quamuis malæ viderentur esse famæ, quam-
 uis à iudicibus torturæ subijcerentur & eculeis,
 quamuis ab vno iudice mitterentur ad alium, ta-
 met si seditiosi, magi, scelesti & impostores di-
 cerentur, & quamuis Præsides (qui olim in vr-
 bum portis iudicium exercebant) eos morti
 adiudicarent; mortuos tamen & iam sepultos
 bonum & gratum vitæ prius actæ odorem de-
 disse.

1. Reg. 25.

Huc respexisse prouidam illam crediderim Abigailem, quando Dauidem regem pacauit, & multis verbis eum induxit, vt à sanguine abstineret, & in stolidum suum Nabalem violentius non insurgeret, dicēs, Numquam hæc animum tuum subeat cogitatio Domine mi rex, ne quam forte sibi-gram de te ipso opinionem apud hominēs excites, sibi quē illi persuadeant, à prauis te affectibus transuersum abripi, sanguinem humanum scire, crudelitatem spirare, ne tibi hoc dedecori sit & infamæ, ac non nemo tibi obijciat, *si enim surrexit homo persequens te, & querens animam tuam, erit anima Domini mei custodita, quasi in fasciculo viuentium, apud dominum Deum tuum.* ac si dixisset, Cogites velim Domine mi rex, omnes sanctos fasciculi instar florei esse, qui in manu Dei gratissimum odorem spirent: si verò ab ira & vindicta te abripi sinas; ingratum instar putrescentis floris odorem spirans, numquam in floridum illud ser-tum cooptaberis. Atque hic obiter notanda venit insignis veterum Hebræorum consuetudo, qui hanc mortuorum tumulis Epigraphen inscribe-bant, *Colligat te Dominus in fasciculo viuentium.* Dicta sunt hæc occasione villici cuiusdā, qui dif-famatus erat apud dominum, de quo malam in Euangelio famam legere est, idē eum Dominus ad rationem reddendam compellit ac villicatio-nem ei adimere conatur. Historiam S. Lucas parabolæ cuiusdam more recitat: *Homo quidam erat diues, qui habebat villicum, et hic diffamatus est apud illum, quasi dissipasset bona illius.* Vt porro ex ordine & methodicē parabolæ huius seriem de-ducam, primo loco de diuite hoc verba faciam, ac deinde de villico. Aures vos mihi accommo-datē, & iisdem digna multa adducam.

Hebræorū
veterum
curiositas.

Vix historiam hanc parabolicam sum ingres-
sus, quin statim è gestis & agendi ratione diuitis
huius hominis colligam, imaginem illum summi
Numinis referre, eiusque personam agere. Eius-
dè mecum omnes sancti Patres & Ecclesiæ Docto-
res sunt opinionis, & ipsa non dissentit scriptu-
ra sacra. inprimis Psalmorum volumen in quibus *Psalm. 137.*
legimus, *Gloria & diuitie in domo eius.* In domo
mundi & creaturarum omnium, nonnisi mera
paupertas & molestia cum ærumnis; at in Dei
palatio, honor, gloria, voluptas, deliciae, diuitiæ-
que infinitæ: solus siquidem ipse essentia sua diues
est, creaturæ autem à bonitatis illius immensæ
thesauro diuitias & potentiam suam mutuuntur.
Vnde Apostolus; *Idem dominus omnium, diues in Rom. 10.*
omnes qui inuocant illum. quàm latè limites iuris- *Psalm. 49:*
dictionis hominis huius diuitis patent, quàm ex-
tensi sunt! de se enim apud Psalmistam loquitur,
Meus est enim orbis terra, & plenitudo eius. est nam- *2. Paral. 9.*
que totius vniuersi Dominus & rector, ac verus
Salomon, de quo scriptum est, *Quia magnifica-*
tus est in diuitijs & gloria super omnes reges
mundi.

Huius potentia occasione, Scholasticæ Theo- Curiosa
giæ periti curiosam quæstionem instituunt, vtrum Theolo-
Deus, solus in se maior sit ac perfectior, quàm gorum di-
simul cum vniuerso mundo consideratus: post va- putatio-
ria in vtramque partem proposita argumenta, v-
nanimi tandem consensu asserunt, Deum vnâ cum
mundo non esse maiorem aut perfectiorem, quàm
sit solus in se: cùm enim infinitus sit, nihil ei om-
nino addideris, vniuersum licet ei orbem adiun-
gas: quia punctum additum puncto, non facit
maius puncto. Omnes porrò creaturæ Deo col-
latæ nonnisi punctum quoddam & apex sunt,
RR 3
atque

atque ita totus quantus quantus est orbis, huic infinito additus, ipsam nec maius, nec amplius efficit. Hanc me Philosophiam edocuit regius propheta, dum in diuinas laudes effusus ait, *Magnus Dominus & laudabilis nimis, & magnitudinis eius non est finis*: est quippe vastissimus perfectionum Oceanus, in quem quamuis omnes magnitudinis mundi huius torrentes ac flumina ingrediantur & irruant, ne minimum tamen sustollitur aut redundat; & e cuius abyssis licet omnia depromantur, in nullo tamen minuitur aut deprimitur. Quod scite explicat triualis ille versiculus,

Eccles. I.

Omnia dat Dominus, non habet ergo minus.

& proposito multò accommodatiùs Sapiens, *Omnia flumina intrant in mare, & mare non redundat.*

Villæ homini a Deo datæ.

Diues hic homo villicum habet, cui omnes agros, prædia & villas ad tempus elocauit: hominem scilicet, cui Deus tot villas & prædia concedidit, de quibus exacta illi reddenda erit ratio, ob mundum scilicet cum omnibus creaturis, ob corpus tot sensibus & facultatibus præditum, ob animam tot potentijs & dotibus exornatam, ob proximum, de cuius salute sollicitudo habenda. Quanti porro concredita hæc donâ ac prædia ponderis sunt! Obiter porro hic notandum est, hominem rerum temporalium, & sui ipsius non Dominum, sed tantum villicum & velut oeconomum appellari: quod probè Iob perspectum habens, vnicum bonorum suorum dominum appellat Deum, non verò seipsum, aperteque profitetur, ea sibi non secus ac fidei commissum & feudum esse ab illius magnitudine & potentia concredita, *Dominus dedit, Dominus abstulit, sit nomen Domini benedictum.*

Iob. 3.

Cum

Cum villicus hic non vsque adeo probè se & ex debito gessisset & rationes non vsquequaque responderent, apud Dominum delatus est & de peculatu accusatus; qui mox ita exæstuans eundem ad rationes reddendas vocauit, & ob prauam quam de eo inaudierat famam eum coarguens ait, *Quid hoc audio de te?* ubi benignitatem & insignem Domini huius patientiam notare oportet: nam quo loco alius prauis naturæ moribus vrgentibus & passionum vehementia extra mentis statum actus, viso sua dilapidari & consumi, dixisset, Prodigè, depeculator, prædo, improbe, perfide, bonorum meorum dilapidator ac decoctor, itane te meam filiorumque meorum hæreditatem, tua lasciuiæ ac dissolutionibus, decoquere ac destruere? faxo ut in carcere situ atque foetore horrenti computrescas, & relictam adhuc bonorum portionem impendam, ut te in crucem agi videam; ipse modestè, benignè & humaniter dicit, *Quid hoc audio de te?*

Egregium iudices hinc documentum eliciant; ut reum scilicet prius audiant, quàm morti addicant; purgareque se prius reum, & factum si potis est, iustificare sinant, quàm fulmina sententiæ condemnatoriæ emittant. Ita Adam læsæ maiestatis coram Diuino tribunali accusatus, prius citatus & vocatus fuit, quàm iudicatus, *Adam ubi es?* similiter etiam *Gen. 3.* Cain. Hinc quoque Nicodemus Iudæis ait, *Gen. 4.* Numquid lex nostra iudicat hominem, nisi prius *Ioan. 7.* ab ipso audierit, & cognouerit quid faciat? *Act. 25.* Et Iudææ Præses Festus, in Actibus, Non

est inquit, Romanis consuetudo damnare aliquem hominem, prius quam is qui accusatur, locum defendendi accipiat. Idcirco diues hic, quo prudentiam suam manifestam faciat, villico ait, Quid hoc audio de te?

Deus è cæ-
lo nouit o-
mnia, quæ
hic in terra
agantur.
Hebr. 4.

2. Reg. 16.

Domini
huius mæ-
tudo.

Noua hinc rursus doctrina consurgit, scilicet, Deum qui per hominem hunc diuitem designatur, in cælo residentem quidquid hic in terra agitur, accuratè contemplari, *Omnia enim nuda sunt & aperta oculis eius.* Veruntamen licet omnia delicta nostra probè cognita habeat, & tam oculis proprijs intuendo, quàm certa Angelorum delatione, norit quidquid nos tangit; non prius iudicare aut sententiam ferrè vult, quàm reum coràm, & ore confitentem proprio, acvelut suis se verbis condemnantem, audierit. In quo, sæculi huius iudices docuit, neminem, aduersarij tantùm delationi credendo, non auditum, condemnare: cùm constet accusatores & iniquos delatores sæpè errare posse, aut rancore quodam concitatos accusationem instituisse (præcipientia siquidem corruptela & nouerca iustitiæ est.) In quo etiam David cuius tamen prudentia multis in rebus prespecta est, lapsus est, quando nimis facilè Sibæ, qui Miphibosethum deculerat, credens, iniquam ac perniciosam sententiam tulit, qua omnes illius fisco addixit facultates, & in delatorem, qui herum falsò accusarat, transiit; *Et ait rex Siba, Tua sunt omnia quæ fuerunt Miphiboseth.*

At non ita diues hic agit, sed priusquàm in villicum sententiam pronuntiet, ex ore rei rem vult, intelligere illiusque rationes examinare. *ait enim, Redde rationem villicationis tuæ.* Quibus in ver-

verbis egregiam mihi benignitatem ac mansuetudinem in diuite hoc relucens contemplari videor, qui in seruum suum quamuis prodigum non insurgit, nec irascitur, non intentat minas aut verbera, nullam præfert iram aut bilem, sed insigni quâdam modestia rationes deposcit. Nostrum erit hinc discere, non semper ad correptiones, aut reprehensiones duriores, vel minas, quas ira aut bilis suggerit, oportere descendere. quod exemplo Eliæ 3. Reg. 19. fiet manifestius. Hic enim cum Achab regem impium magno diuini honoris zelo & verborum acedine reprehendisset dicens, *Non ego turbaui Israël, sed tu, & domus patris tui, qui dereliquisti mandata Domini, & secuti es Baalim*: & deinde solus in montis ageret cacumine, Deus ostendere cupiens, non semper correptiones amariore, sale & aceto mordaciores, adhibendas, sed eas ipsas dulcedine & melle non nihil temperandas condiendasque; violentum quemdam turbinem initio emisit, *Spiritus grandis & fortis subuertens montes & confringens petras coram Domino*, sed in hoc turbine non erat Deus, *& non in spiritu Dominus*. Additur mox motus quidam terræ, vt & mons tremisceret, & petre in duas partes seinderentur. & nondum tamen aderat Deus. successit dein ignis quidam vehementior, qui omnia circumquaque in flammam & fauillas redigeret, *& post commotionem ignis*. nec tunc quidem aduenit Deus. Sed tandem lenis quâdam Zephyri aura circum Eliam surrexit, *Et post ignem sibilus aura tenuis*. vel, prout Hebræa habet lectio, *Et post ignem vox emissa subtilis*. in molli illo flabro & voce tenuicula, Deus summa cum maiestate descendit. Hoc autem emblemate denotare Deus Eliæ voluit, non esse mirum si Achab illa durior correptio non correxerit, sed infelicem exitum

habuerit, cum debito non processerit ordine, neque rationes adhibuerit requisitas. non semper enim conuenit, duriorum verborum uti turbinibus, & reprehensionibus terram concutientibus, non semper ignea quadam cholera, & iniuriam praferentibus taxationibus: nam in his omnibus non inuenitur Deus, saepe namque maioris ponderis & efficaciae est vox ab animo charitate succenso procedens, dulcis & lenis, quam omnes ab irato & perturbato proficiscentes minae.

3. Reg. 19.

Notat hic doctissimus Cardinalis Caietanus, tres illas priores Prophetæ visiones non nisi imaginarias fuisse, ultimam verò solâ realem, vocem scilicet vocalem: ad significandum, violentas illas & furiosas correctiones inutiles esse ac nullarum virium, ac proinde in fumum euanescere; solam humilem & modesta quadam ratione prolatam prodesse, & effectum quemdam realem ac verum in correpti animo causari.

cant. 4.

Sponsus in Canticis quemdam Sponsæ perfectionum catalogum quodammodò texens, in primis labia illius celebravit, *Labia tua sicut vitta coccinea*. quod ænigma Philo Episcopus enodans ait Spōsum hic tacita quadam ad coccineum Raab meretricis funiculum, quem in Ierichuntino excidio è fenestra posuerat, postquam exploratores occultasset, & per fenestras seruasset hocce lignum velut symbolum perpetuæ deniunctionis. & singularis cuiusdam quam declararat beneuolentiæ & amicitiae indicium eo loco relinquens, allusisse: & quoniam factum hoc è singulari quadam & seruenti dilectione proficiscebatur, æquum profectò videbatur, ut signum hoc & hieroglyphicum coloris quoque flamme foret, qualis reuera purpureus aut coccineus, qui & verum amicitiae symbolum

ios. 7.

bolum : quod vt apertiùs explicetur, sensus est, Iusti verba è tanta charitate proficiuntur, vt, si vel os tantum ad eadem proferenda aperiat, vel ipsum ad eadem continenda occludat, Raab ipsam imitetur, quæ fenestras occlusit, vt milites Iosue conseruaret, qui si in Ierichuntinorum manus incidissent, ab ijsdem vt scelerasti quidam & exploratores iugulati fuissent; easdem etiam aperuit, vt per easdem admissi hostium manus euaderent. Ita quoque tu, ô Sponsa, si ostium oris tui occludas, peccantium occultare vis peccata & imperfectiones, quorum famam obscurari non pateris; cum verò ipsum reſeris, eosdem defendere & excusare. Ipsum quoque diues hic in Euangelio agit, qui aperuit os, non vt insurgeret, clamaret, iuraret, blasphemias euomeret, serui-que famam & nomen denigraret, sed summa cum modestia & verborum dulcedine ait, *redderationem villicationis tuæ.*

Gladius ille regius, qui ore viri illius Apocalyp-
 ptici egrediebatur, non tanta scindebat violentia, vt meritò quis illum propterea timere debuerit; ore enim gladium præferens, stellas quoque in manu ostendit, quasi diceret, si verborum & lingue meæ gladio sæuiam; si reprehensiones meæ aculeatæ sint, non est quòd ideò quisquam sibi metuat; cælum namque, cuius stellæ quas manu gero symbolum sunt, vobis reddam, simul etiam tacitè edocere volebat, si quando alios reprehendimus, dulcedinem ficuum cum vuarum acrimonia temperandam, zelo inquam rigorem, charitate iram, & stomachum lenitate condiendum, stellas quoq; in manu esse oportere, cum gladius ore exeritur: id est, amorem salutis proximi cum aculeo & gladio reprehensionum concurrere debere.

Apocal. i.

Sponsa

Sponsa illa in Canticis dilectum suum extol-
 lens, linguæ illius dotes omittendas non censuit,
 sed ait, *Mel & lac sub lingua eius*, id est, Quanta, mi
 dilecte, differentia est inter os tuum & os eorum,
 de quibus agit Psalmista, *Venenum aspidum sub la-*
bijs eorum. Laudat illum quod verba illius plena
 sint lenitate, scateant dulcedine, quod maximè
 laudandum venit & in primis requiritur in eo qui
 ad iram concitatus est. Referri huc etiam queat,
 celebre illud decantatum Pythagoræ symbolum,
Ignem gladio ne laferis: id est, iuxta Pauli scaligeri
 expositionem, *ne iratum irites*. ignis namque cho-
 leræ & bilis signum est; iratum porro irritare & i-
 gnem bilis iam scintillantem verbis acrioribus
 durioribusque succendere minimè consentaneum
 est; dulcedo namque & lenitas aqua est, quæ violē-
 tos & æstuantem iracundiæ motus exstinguit. Vide-
 te porro noster hic diues, quantumvis mille stoma-
 chandi occasiones habeat, magna tamen modestia
 ac benignitate cum facultatum suarum decoctore
 agat.

Redde rationem villicationis tuæ. Hæ sunt tristes
 illæ voces & optimo cuique formidandæ, quibus
 ad iudicium vocamur, in quo de omnibus, quæ in
 mundo egimus, coram diuitis huius, id est omni-
 potentis Dei, maiestate, exactissima reddenda est
 ratio; omnes enim nos, inquit Apostolus, *manifesta-*
ri oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisq;
prout gessit, in corpore, siue bonum siue malum. Deus
 quidem tolerantissimus est & maximè lenis, sed est
 simul memoriæ tenacissimæ, nihilque præterito-
 rum obliuiscitur, ac proinde de omnibus rationē
 exiget. Sponsa metaphoricis de dilecto loquens
 modis ait, *Crura eius columna marmoreæ, quæ funda-*
tæ sunt super bases aureas, ac si dicere voluisset, pe-
 des

des illius agiles non sunt nec de loco in locum moueri faciles, sed grauissimi ponderis & instar columnarum immobiles. è quo de illius longanimitate ac patientia iudicare licet: quòd verò basibus aureis inniti dicantur, significat Dei erga delicta nostra conuiuentiam & patientiam ex mero amore & misericordia proficisci, eisdemque inniti: verum tandem aliquando de ijsdem rationem reddendam.

Rationem inquam de omnibus: de cogitationibus scilicet, vnde Sapiens, *In cogitationibus enim Sap. 1. impij interrogatio erit:* & verbis. vnde in Euangelio Saluator, *de omni verbo otioso, quod locuti fuerint homines, de ipso rationem reddent in die iudicij.* de operibus denique teste Ecclesiastico, *Cuncta quae fiunt adducet Deus in iudicium.* Quinimo & de bonis operibus, vt minimum discutiatur, qua intentione facta sint. vnde in psalmis ait, *Cum accepero tempus Eccl. 12. ego iustitias iudicabo.* Quid? si tam exactè in iustitiis verbaque leuia & otiosa inquirat, quid de iniquitatibus peccatisque & blasphemijs eum facturum putatis. Est profectò certissimum, summo illi Iudici Deo exactissimam de omnibus, quæ nobis in Deo ratio manus tradidit, esse reddendam rationem; de anima inquã, nũ illam quæ pretioso Christi sanguine pro omnibus redolota fuit, nostrorũ peccatorũ sordib. inquinanda. de corpore, num sacrum illud Spiritus sancti templum adulterijs, in castu, sacrilegijs, gula & in glutiæ polluerimus & profanauerimus. nam iuxta D. Paulum, *si quis templum Domini violauerit, disperdet illum Deus.* Denique de bonis temporalibus, vt nimirum illa comparauerimus, num furtis, rapina 1. cor. 6. simonia, vsu, lucro iniusto, fraude & artibus illicitis: vt illa expenderimus, num epulis, ambitione, ludo, fastu, delicijs, lasciuiis, & dissolutè. At felices illi.

illi, qui citationis huius coram tribunali diuino, semper meminerunt; *Redderationem villicationis tue.*

Dan. 2.

Is Sapiens
qui diuina
sepe iudi-
cia mente
voluit.

Genes. 41.

Daniel propheta Nabuchodonosoris regis prudentiam & fortunam extollens ait, *Tu Rex cogitare cœpisti in statu tuo, quid esset futurum posthac.* Quàm regia, ac potius quàm prouida ac sagax dicenda est anima, quæ rationis sibi reddendæ; omniumque quæ post hoc è mundo discessum euentura sunt, assiduè recordatur. Ioseph ab omnibus Aegypti Principibus & sapientissimus habitus est & prudentissimus; quod consilium Pharaoni suggessisset, vt fertilitatis tempore, omnia regni horrea frumento compleret, quod tempore inedia & sterilitatis vsui foret. Ipse quoque rex eiusdem prudentiam maximis laudibus efferebat, *Num inuenire poterimus talem virum, qui spiritu Dei plenus est?* Et sanè plenus ille spiritu Dei dicendus est, qui sibi ipsi imprimis consulit, ac prospicit, interea dum magna apparet in mundo fertilitas; terraque misericordia repleta est (*Misericordia Domini plena est terra*) de virtutibus bonisque operibus, vt iisdem, dum maximè opus habuerit, in tempore scilicet angusto, gratiarumque inedia, in qua de sola iustitia agetur, vtatur. Stolidus econtrà ille est ac vecors, qui terribile quod imminet iudicium perspectum habens, ad id tamen sese non præparet, sed omnia dissipat, quasi nulla posthac reddenda foret ratio.

Tantopere autem Propheta Iob rigidum hocce tribunal horrebat, vt enixissimè agenda poenitentiae delictorumque; deplorandorum tempus sibi concedi postulauerit; diesque vitæ prolongari, quibus ad ipsum sese præparet, *Dimitte me vt plangam paululum dolorem meum, antequam vadam ad ter-*

ram tenebrosam, & opertam mortu caligine. Huc facit historia quam refert Ven. Beda in historia Anglica de duobus Adolescentibus nobilibus, qui in insula quadam deserta victitantes, Deo magno fervore spiritus serviebant. Contigit illos graviter agrotare, & alter eorum, Egbertus nomine, cum se in extremis agere cerneret, & rationem illam Deo iam reddendam apprehenderet, ita perterritus & consternatus est, ut lecto exiliens, seseque in terram prosternens, agenda poenitentiae tempus lachrymabundus & suspirans à Deo postularit, simulque voverit integrum quotidie Psalterium recitare, & assidue membra ieiunio macerare. Et, ne longè hinc abeamus, villicus hic noster, audita sibi esse in Domini conspectum veniendum, & illi omnis villicationis praeiteritae rationem reddendam, ita percellitur, ut tremat, expallescat, emoriatur, & pæne desperans dicat, *Quid faciam?* Quam prudens ac sapiens ille dicendus est, qui saepius hanc sibi examinis diem proponit, & dominus huius verba ob oculos habet *Redde rationem villicationis tuae.*

Terribilis
historia de
duobus no
bilibus
Anglis.

Vidisse visionem se Zacharias Propheta refert, *Zach. 2:* qua virum vidit in manu funiculum mensorium Zacharias habentem, *Levavi oculos,* inquit, *meos, & vidi, & ecce vir, & in manu eius funiculum mensorium.* Vt nam nos oculos etiam levaremus, & videremus, ut Deus, caelestis ille vir, funiculum mensorium manu teneat, quo omnes cogitationes nostras & opera dimetietur, ut quos breviores inuenerit, debito supplicio puniat.

Propheta
visio mora
liter expo
sita.

Iosia rege octodecenni ad regiam dignitatem euecto, & feliciter iam regnum moderante, summus sacerdos Helchias volumen legis reperit, quod ob temporis iniquitatem & iniuriam obscuratum inter
tem-

4. Reg. 22.

Iofias rex
Dei & iu-
dicia illius
timebat.

templi scruta delituerat, in quo continebantur amplissima præmia ijs promissa qui legem integrè, sincerè & ad vnguem obseruarent, supplicia verò grauissima & minæ dirissimæ in eos qui negligenter ac pedibus protererent, ei que repugnarent. Quod volumen cum Regi ad legendum destinasset, atque ille in locum illum incidisset; in quo Deus pestem, famem, ac sexcentas alias calamitates transgressoribus Hebræis comminabatur, ita percussus sibi timuit, vt vestes lacerarit, consultaque Olda prophetissa, quæ tunc temporis Ierosolymis erat, omnem idololatriam aliaque publica peccata regno proscripserit: Felices profectò illi, qui lecto Euangelio, vero legis volumine, vel audito verbo Dei, quod & Dei bonitatem eiusque iustitiæ seueritatem ob oculos ponit, ita interior concitantur ac permouentur, vt corde, non veste, contrito, & pijs in consilium viris, qui vera Ecclesiæ oracula sunt, adhibitis, animarum statum ordinent, & procul à regno & imperio vniuersa peccata, scandala, aliasque prauas consuetudines expellant.

Infelices illi qui Dei iudicia non perpendunt. Quemadmodum verò illi felices & ter atque amplius beati dicendi sunt, qui tota animi contentione in hanc diuinorum iudiciorum cogitationem incumbunt, ita infelicissimos ac miserrimos iudico illos, qui eadem obliuiscuntur, ac memoria penitus eradunt. Et sanè Prophetæ nihil maioribus & feruentioribus deplorant lacrymis quam supinam hanc hominum negligetiam, qui reitam grauis atque utilis cogitationem ac memoriam suffocant & obruunt. Audiamus, quàm amare hocce deploret Ieremias, de quæ hominum ignauia vecordiaque conqueratur, *Posuerunt vineam meam in dissipationem, luxitque super me, desolatione desolata est*

est omnis terra, quia nullus est qui recognet corde. & apertius multo Ilaías, Nescierunt, neque intellexerunt: obliti enim sunt, ne videant oculi eorum, & intelligant corde suo, non recogitant in mente sua, neque cognoscunt, neque sentiunt: de idololatria filiorum Israël hic agit, cui tantum immersi erant, ut ne cogitarent quidem, esse sibi de ea rationem aliquando reddendam. Post Prophetas quoque ipse Dei filius euidenter sub parabola cuiusdam umbra ostendit, quam hæc iudicii cogitatio necessaria sit, videmus enim hic miserum villicum à Domino ad rationes exigendas citari, cui dicitur, Redde rationem villicationis tuæ.

Ægyptiorum rex Amasis, referente Herodoto, legem tulit, ut omnes regni subditi, quotannis coram Præsidibus & præfectis prouinciarum comparerent, ut vitæ apud illos rationem redderent, scilicet vnde venissent, quibus nati parentibus, qua ratione familiam instituerent: legem hanc æquissimam arbitratus Solon, eamdem & Atheniensibus præscripsit, qui tam exactè & sedulo eamdem obseruauerunt, ut, si quos vidissent lautius viuere, & regifice familiam instituere, quam primùm inquireret, vndenam illis ad tam amplè viuendum suppetere facultates; si census annuus opimus & abundans esset, cœptam vitæ ratione prosequi permittebatur: si minus, morti velut peculatus & furti rei ac velut decoctores addicebatur. Similem proculdubio legem Christus legifer noster ac rex in Euangelio tulit, idque sub tegumento parabola cuiusdam, in qua homo rex rationem ponens cum seruis suis, vnum inuenit qui decem illi talentorum debebat millia, quem ligatum in carcerem, & tenebras exteriores compegit. *Assimulatum est regnum calorum homini regi, qui voluit ponere rationem.*

Lib. 2. sub finem.

Ægyptiorum lex egyptia.

Matth. 13.

nem cum seruis suis; & cum cepisset rationem ponere, oblatuſ est ei vnus, qui debebat ei decem millia talenta. Hic verò ſimilem omninò habemus, in qua Dimes rationem à villico villicationis repetit, Redde rationem villicationis tuæ.

Per villicationem autem hanc, vel negotiationem vel conductionem, aut quocumque demum appelles nomine, per me licet, vniuſcuiuſque noſtrum munus & officium intelligi debet. Porro vnicuique ex officio incumbit, quod ſuſcepit munus & ad quod à Deo vocatus eſt, iuxta D. Thomæ doctrinam, diligenter ac ſedulò exequi: ita ſacerdotis villicatio, ſacerdotium eſt; iudicis, iudicium; mercatoris, negotiatio: ac de ſingulis hiſce vnicuique reddenda ratio eſt, ſuæ inquam villicationis, & non alterius. hinc apertè dicitur, *redde rationem villicationis tuæ*, & non alienæ. vnuiſque enim de ſuo reſpondebit munere. Quamobrem conſultum foret, rerum ſuarum ſatagere, nec curioſè in aliorum vitam inquirere, eorumque munia examinare. Hoc familiare ſibi fuiſſe deplorat Dauid, ſeſeque hoc nomine coram Deo accuſat, *Dere-liquit*, inquit, *me virtus mea, & lumen oculorum, & ipſum non eſt mecum.* non cæcutire ſe & penitus nihil videre ait; ſed oculos plus in aliorum quàm in propria vita examinanda eſſe ſollicitos & occupatos.

Quod profeſſò non exiguæ dementiæ ſignum eſt; hinc in Eccleſiaſtico legere eſt, *pes fatui facilis in domum proximi*: id eſt, Is qui parum ſapit ac ſtolidus eſt, ſæpiùs per proximi ædes ad illius vitam & actiones excutiendas, quàm per proprias, obambulat. Eſau prophanus in agris ſemper legitur victiſſe & ſiluas & dumeta incoluiſſe; Iacob ne pedem domo paterna efferrebat: quo allegorice demon-

*D. Thom. 3.
pari. q. 67.
art. 3.*

ſal. 33.

Eccleſ. 9.

Gen. 26.

DOMIN. VIII. POST PENTEC. 274

demonstratur, bonorum virorum esse suæ se conscientia adibus includere, impiorum verò & sceleratorum, semper foras excurrere, per vicinias obambulare, regiones longinquas petere, vt mores aliorum noceant, & curiosius inquireant, Stultum igitur est in aliorum vitam inquirere, cum de nostra nobis dumtaxat reddenda sit ratio, *Redde rationem villicationi tue.*

Tria autem hic dominum villico dixisse comperio, primò leniter eum coarguendo, *Qualia au-* Tria hic *dio de te.* Deinde eum de vniuersa vitæ ratione noranda examinando, *redde rationem villicationis tue.* sunt. Deinde ab officio eum suo & villa remouendo, *Iam non poteris villicare.* Tertium hoc in mortis hora continget, quando scilicet villicatio tam in bonam quàm in malam partem nobis interdicitur. tunc quoque nox illa obscura & caliginosa erit, nox illa terribilis, de qua apud Ioannem Christus dixit, *Veniet nox, in qua nemo poterit operari;* Cuius nos rei Apostolus commonefaciens ad *1048. 2.* Galatas scribit, *Dum tempus habemus, operemur bonum;* quasi diceret. Quamdiu vita hæc durat, quamdiu hoc in orbe agimus, tamdiu negotiari *Gal. 6.* licet, tamdiu bonorum operum merces comparare; at vbi vitæ huius nundinæ præterierint, nulla mercandi amplius fiet mentio, vti nec primi concionis meæ membri. Iam satis superque de rationibus instituendis, ac de domino locuti sumus, iam tempus est de villico loqui, eumque excutere, quid in sui defensionem ac purgationem dicturus & facturus sit.

Quis hic villicus iniquitatis sit, non adeò a Variæ villi-
pertum est, video enim Patres omnes nimium ei huius ex-
quantum inter se discrepare. Gaudētius Ephesinus *positiones,*
natione, & Episcopus Ariminensis, Arianorum fla-
gellum

*De fuga in
Pers.*

gellum & terror, per villicum hunc, dæmonem intelligit. Septimus à Sancto Petro, Antiochenorum vt quidem Hieronymus ait, Episcopus Theophilus, & ipse quoq; Hieronymus, solos Apostolos, aliosq; Ecclesiæ vertices & rectores intelligunt. Tertullianus e contra villicum hunc imaginem esse vult populi Iudaici, & incolas villæ, Gentilium. S. Ambrosius in comment. omnes hic diuites denotari credit, item Ioan. Chrysostomus, D. Thomas, S. Augustinus lib. 2. quæstionum Euangelicarum, Beda Teophylactus, Euthymius. Equidem cum doctissimo Maldonato in aliam sententiam secedo, crediderimq; hacce parabola omnes in genere peccatores denotari, nullos verò singillatim cogui.

Simile.

Quidquid de rei sit veritate, Græcè villicus hic οἰκονόμος dicitur, quem Latine reddas dispensator: denotare autem hic vult Christus, diuites mundi huius non esse absolutos bonorum à Deo acceptorum, Dominos & possessores, sed administratores duntaxat & dispensatores, ideoque eadem non esse dissipanda, consumendaue, sed magna cum prudentia & cautione dispensanda, vt exacta de ijs in mortis articulo reddi ratio queat. Fluminis urbem transeuntis aqua, vnus solius non est cinis, sed omnium, vt quotquot voluerint & quantum voluerint, hinc haurire queant: ita quoque diuitiæ & opes, quæ per mundum hunc torrentium instar, fluunt, nulli propriæ sunt, aut priuata, sed omnibus in genere communes, quòd nouos quotannis, etiam quotidie dominos & possessores nanciscantur. Ceterum dispensator hic & oeconomus iniquus & iniustus est, quem quadam infamiæ fuligine Euangelistâ denigrat; vt de facto laudat & exultat eos, qui prudenter rem suam ad-

mini-

ministrant, & sapienter ac prouidè sese gerunt. Tres potissimum in veteri testamento œconomi Tres boni celebrantur, magnisque efferuntur præconijs, in dispensationibus primis Abrahæ rerum præpositus, de quo in Genes. 24. *Post mortem Sara vocauit Abraham seruum seniore[m] domus sue, qui præerat omnibus quæ habebat.* Deinde Ioseph Patriarcha, quem Phærao domui regis præfecit, de quo in Psalmis, *Constituit eum dominum domus sue, & principem omnis possessionis sue.* Denique Abdias, de quo in Regum commentarijs, cui Achab rex rerum suarum curam concredidit; *Vocauitq[ue] Achab Abdiam dispensatorem domus sue. Abdias autem timebat Dominum valdè.* Non erat huius generis hic noster, sed prodigus, decoctor, nepos, ac mali nominis, aded vt diffamatus sit.

Cum sequiorem hanc famam audio, facilè agnosco, dispensatorem hunc peccatoris imaginem gehic peccatore; quàm multa enim illum diffamant, accusantorem deo & apud omnes creaturas insimulant! aded namque notat illæ peccatum abhorrent, vt semper inclament, quamprimum vt è medio villicus hic dissipator & decoctor auferatur. primò incusant eum dæmones, qui non iniquos modò coarguunt, sed iustorum etiam famam obscurant, eosque traducere conantur. An non meministis delationis illius, qua sanctissimum virum Iob diabolus coram Deo denigrare conatus est: *Numquid Iob frustra timet Deum?* ideo de illo boni angeli in Apocalypsi dicebant, *Proiectus est accusator fratrum nostrorum, qui accusabat eos die ac nocte.* Nec ipsi modò dæmones, verùm & boni angeli peccatorem accusant, eumque denigrant ac diffamant; illi scilicet sunt, si tropologicè rem examinemus, qui patrifamiliās, cuius ager zizanijs scatebat, aiunt,

Matth. 13.

Matth. 18.

Angeli pec-
catorem
accusant.

Abac. 2.

Ipsi lapides
peccatorē
accusant.

Rom. 8.

Peccator

verus bo-
norum dis-
ipulor.

aiunt, *vis mihi & colligimus ea* Sunt quoque, eodem tropologico intellectu conferui illi, de quibus in Euangelio, qui serui illius ingrati crudelitatem inhumanitatemque in socios, domina annuntiant. Hinc in Euangelio Dominus ait, *Nolite contemnere vnum de pusillis istis, qui in me credunt. Dico enim vobis, quia Angeli eorum semper vident faciem patris mei,* quasi diceret, *Nolite quemquam horum pusillorum, qui in me credunt offendere, angeli namque eorum apud Patrem vos meum, velut patroni, tutores, custodes, in omnem partem excubantes, deque eorum rebus nimium quantum solliciti, accusarent.*

Abacuc Propheta, qui centum ferè ante captiuitatem Babylonicam vixit annis, huc respiciens, ait & lapides in pariete compaginos & ligna edificiorum impijs actionem intentaturos, *Lapsi, inquit, de pariete clamabit, & lignum, quod inter iuncturas edificiorum est respondebit.* Longius etià progressus Apostolus, ait creaturas omnes, agnita peccatoris peruersitate, & sceleribus acuratiùs inspectis, ingemiscere, *Omnis creatura ingemiscit, & parturit vsque adhuc;* quòd scil. peccatori obsequi & obedire cogatur, & cum Deo queribunda expostulat, quasi vim patiens & iniuriam grauissimam quòd se ad honorem ac gloriam Dei creatoris conditam & formatam, in illius contumeliam homines conuertant, & ad peccata inuitam trahant & abripiant, Hinc villicus noster, statim vt possessiones decoquere ac prædia deuorare domini coepit, diffamatus & accusatus est. Et quamam de causa? *Quasi dissipasset omnia bona sua.*

Hæc sunt quæ in vnumquemq; peccatorem torqueri & obijci queunt, peccatorem inquam, Dei,

verè

veri illius domini, bona dissipantem; quod omnes facultates, potentias, earumque actiones & ad bonum inclinationes dissipet & corrumpat; nō quod easdem penitus destruat & euertat, sed quod ita perturbet & impediat, vt ad finem naturalem ac debitum nequeant finem pertingere. quod exemplo faciam manifestius. Sit cursor aliquis velocissimus, *oculor nimbus & agente vētos oculor Euro*; omnes haud dubiè ille mortales anteuerteret; hic tamen ita vinculis constringi & catenis ferreis compediri potest, vt ne vix queat incedere; ipsiustamen agilitas ne minimum læditur aut perit. Id ipsum de anima nostra quo minùs dicamus, quid impedit? ipsa siquidem naturā velocissima expeditissimaque est, illiusque inclinationes recta illam ad Deum dirigunt; at peccatis onusta & vitiorum funibus constricta, captiua & vineta est vt ne mouere se quidem possit. Vnde conqueritur pius ille *Psalm. 18.* Princeps & vates, *funes peccatorum circumplexi sunt me.* Sua quoque peccator dissipat, quod per peccatum gratiā diuinā excidat, virtutes, omniaque bona opera prius edita, & quæ æternam erant mercedem promeritura, amittat. Innuere aliquid videtur Ezechiel dicens, *Si autem auerterit se iustus à iustitia sua, & fecerit iniquitatem, numquid videret omnes iustitia eius quas fecerat, non recordabuntur.* *Ezech. 18.*

Notandum porrò hic est verbum *quasi*: non ait, reuera illum bona dissipasse, & omnibus excidisse, *Insignis a-* sed quasi, vt hinc firmam peccator spem concipiat, *nimaduersio.* seseque nonnihil consoletur, restare sibi scilicet post admissum peccatum remedium & medelam; vt eni verbis illis Dauidis vti liceat, quibus ille ducem suum Joab, post cladem bello acceptam consolabatur: *Non te frangat res ista.*

2. Reg. 17.

varius est enim euentus belli, & nunc hunc, nunc illum consumit gladius; conforta bellum aduersus urbem.

Hem peccator, qui pusillanimis & imbellis desperas, cū te à peccato prostratū vides, nec feliciter tibi conflictum cecidisse; ne te frangat res ista, noli animum contrahere, spem renoua, desideria reaccende, ac simul tibi persuade, variū belli vitæ huius euentū esse, nunc hunc inopinato quodā ictu ad terrā deiici, nunc illum triumphatē & gloriosum exsurgere, omnesque in genere mortales belli casibus vicissitudinique viuere obnoxios.

Dan. 4.

Reuocat hoc mihi in mentem vastā illā arborem Nabuchodonosor, de qua Daniel vocē audiuit, clamantē, *Succidite arbore, præcindite ramos, excutite folia eius, & dispergite fructus eius.* An non omnē hic quis arbore destructā crederet, penitus dissipatā & omnino perditā? aliqua tamē pars eius superfuit, nam subnequit, *Verum amengermen radicū eius in terra finite, & rore cali irroretur.* atq; ita factum, vt radice relicta repullularit, & amplior ac longē procerior facta sit, quā fuerat prius. Huic te arbori persimilem crede, peccator, & si quando te præcisum, ramos resectos, fructusque dissipatos videris, ita vt nulla fructus bonorum operum producendi spes supersit, animum tamen idcirco ne despondeas, neue tibi persuadeas omnia propterea pessum itura; nam virtutum ramis amputatis, fructibusque virtutum dissipatis, fidei tamen radix in te permansit, adeo vt cælesti gratiæ rore irrigatus denuò succrescere, ac meritorum fructus proferre possis. Quod villici huius exemplo confirmari poterit, cuius cū fortuna iam pessimo esse loco & penitus amissa videretur, nequaquam tamen periit, sed prudentia qua-

dam

dam & astu vsus tum vitam tum opes à periculo vindicauit. Porro ad tropologiam hanc descendi occasione verborum, *Quasi dissipasset bona sua.*

Verborum inquam, quæ de peccatore verè dici queunt, & eius famam obscurant: ipse siquidem est, qui bona fortunæ, naturæ, simul & gratiæ decoquit ac dilapidat, nullo rationis aliquando reddendæ respectu habito. Fortunæ bona ipsæ sunt diuitiæ, honores ac dignitates, quas stolidè in ludo voluptatibus, alijsque delicijs insumit. Bona Naturæ sunt spiritus viuacitas, intellectus industria, iudicij capacitas, memoriæ tenacitas, omnisque animæ facultas, quibus abutitur, infinita vt peccata committat, astus comminiscatur, fraudes machinetur, & dolos nectat. Bona gratiæ sunt dona cælestia, ac fauores à Deo dari soliti, quibus tum abutitur, cùm gratiam Dei incassum accipit, nullū fidei, spei, caritatis fructum produ- cens. Hoc significare volens Deus Ezechieli me-
Ezech. 5.
Sume tibi gladium acutum & capillos tibi rade, & assumes stateram ponderis & di- uides eos, tertiam partem igne combures in medio ci- uitatis, tertiam gladio concides, tertiam verò con- cides, tertiam verò aliam disperges in ventos. Quid Allegoria hoc sibi vult emblema, Auditores, quid hæc deno-
moraliter
explicata.
 tat admonitio, quæ signis & re ipsa, non verò ver- bis instituitur? ad litteram captiuitatem deno- tat Iudæorum, quàm in Chaldæa passi sunt, in qua alij igne consumti, alij iugulati, alij verò in diræ seruitutis abrepti sunt tormentū: at mysticè hoc denotabat, quàm profusè & nequiter homines bo- na mundi huius & etiam cælestia dissipent: illa partim comburendo, (quòd per capillos, naturæ superfluitates, denotatur,) quando illas impen-
 dunt,

dunt, quo ignem libidinis foueant & carnis ardore omni voluptatum, deliciarum, gaudiorum genere semper accensos habeant: partim gladio consumendo, cum nimirum facultates in lites, inurgia ac vitilitigationes insumunt: cetera vero in ventum & auras disperguntur, quando tot facultates & opes vanitatibus, ineptijs, pompis, ludis, venationibus, alijsque superfluis sumptibus dicant. Quaratione quia villicus noster res domini administrasset ac dissipasset, *diffamatus est.*

Prov. 30.

Hoc ceterorum seruorum adulationi imputandum est, qui hunc misellum apud dominum calumniando traduxere: quod tamen ne fiat, suadet Salomon: *Ne accuses seruum ad Dominum:* nihil quippe exitiosius aut scelestius, quam falsis accusationibus, & calumnijs, serui fortunam apud dominum, cui ille gratus est & iucundus, velle subuerrere. Ethnici quoque hoc detestaban-

Iul. cas. C.

delle impres-

tur, quod egregio quodam emblemate designarunt; Pingebant Deam Rhamnusiā vna fraxinum manu præferentem, & corona redimitam, altera verò ramum fraxineum gestantem: fraxinus autem ita serpenti inimica est, vt si hinc luculentum ignem extruas, illinc verò ramusculos fraxineos spargas, serpens, si quis fortè intermedius erit, in ignem se potius coniiciet, & in cineres redigi non grauabitur, quàm frondes inimicæ sibi arboris attingat. Quo designare vo-

*Princeps
adulatores
sagiat.*

lebant, nihil esse quod regna magis stabiliat, ac felicius moderetur, quàm si Principes adulatores & detractores, veras regnorum viperas ac pestes, procul à se repellant, imo ne accedere quidem patiantur, at tam inimicos eosdem sese

fese ostendant, ut in ignem se potius palpones conijci velint quàm in principum apparere conspectu. At Villicus noster, viso se ab adulatoribus & maleuolis apud herum delatum, admirans & quodammodo desperans ait, *Quid faciam?*

Infelicem, inquit, me, & calamitatibus oppressum! quid agam miser? quò me vertam? *Villici calamitas.* ecce dominum inimicum patior, & maleuolos accusatoresque habeo plurimos, qui me villicatione detrudere gestiunt. Dominus profusionem & dissipationem meam intellexit, nihil est quod ipsum lateat, villicum me habere reuertit, rationes à me deposcit, & villicatione me priuare conatur. quid de me fiet? fodiam & arabo agros alienos? sed nescio. stipem mendicando exigam? at erubesco. *quid igitur faciam?*

Quid faciam? non ait, *quid dicam?* ut denotet regnum cælorum non in verbis, sed factis & operibus consistere. quod & Apostolus calculo suo confirmat, *Regnum Dei non est in sermone.* Daud quoque interrogans, quinam tandem in cælos ascensuri sunt, *Quis ascendet in montem Domini, aut quis stabit in loco sancto eius?* quamprimum sibi ipsi respondet, *Innocens manibus & mundo corde,* dicere volebat, innocentiam manuum, id est, opera bona ad salutem esse necessaria; nec satis esse credere, aut habere fidem, at manus quoque operi ad mouendas. Non satis quoque fuit senecioni Isaac, cum primogenito benedictionem dare vellet, verba illius & vocem auduisse, sed manibus eum quoque contrectare & palpare voluit. *Docemur hinc bene-*

1. Cor. 4.

Gen. 27.

benedictionem, ac præsertim sempiternam & cælestem, operibus & non verbis comparari. Atque ideo villicus noster ait, *Quid faciam?*

Iob. 7.

Improbi
cautiores
iustis & vi-
gilantio-
res.

Matth. 27.

Mat. 1.

Mundani
sine nego-
tiji viuere
nequeunt.

Est hæc quærela & expositulatio peccatoris à Deo derelicti & ad illum denuò reuerti gestiētis: qualem etiam Iob effudit, *Quid faciam tibi o iustos hominum?* Verba quoque sunt versuti & in negotijs pertractandis exercitati, & subdolè agere consueti. Vnde colligere licet, impios ac sceleratos sapientiores & cautiores esse pijs, sed in vitijs & peccandi technis. quod & Christus alio confirmauit loco, *filij huius sæculi prudentiores sunt in generatione sua filijs lucis.* Apostolus Petrus atque alij discipuli in horto oliuarum dormiunt, dum captiuitas Domino imminet, Iudas autem vigilans milites armat, bufones & nocturæ de nocte vident, interdiu cæcutiunt. Itaque impij Lynceo perspicaciores sunt dum peccandi sese offert occasio, in bonis verò virtutibusque talpa cæciores sunt. Scripturam in conuiuio Baltassaris regis ad parietem exaratam, nemo Satraparum Babylonicorum legere potuit aut intelligere; solus eam legit & exposuit Daniel. Peccatores in cælestibus perspiciendis penitus cæcutiunt, sed in terrenis & mundi rebus Argus oculatiores sunt, & minutissima quæque perscrutantur. Cogitate igitur quasnam misellus hic villicus artes ad villicationem & solitam agendi viuendique consuetudinem recuperandam inuenerit, quæ alij ne in mentem quidem venissent.

Quid faciam? cùm herus me villicatione deijciat, meam operam repudiet, viuere nequeo. Irasci-

Iraſcitur hic & dolet ſibi villicationem auferri, more mundanorum qui negotia ſemper ambiunt, *Sen. lib. de breuit. vite.* ſine quibus viuere non poſſent, otium & quietem ſpiritus exoſi, & vitæ ſolitariae inimiciſſimi. Huc facit, quod de ſenatore, nescio quo, refert Seneca, huic quod octogefimum ætatis annum ageret, Cæſar vacationem à reipublicæ munijſ concederat, utque in otio & quiete reliquos vitæ dies tranſigeret: ſed tantum abſuit, ut ille hoc ſibi nomine gratularetur, ut mortem ſibi potiùs illatam crederet: quare mox in feretro ſe à ſeruis collocari quaſi mortuum iuſſit, quod ſcilicet honoribus & muneribus deſunctus & priuatus eſſet, ſine quibus viuere vix ſe poſſe exiſtimabat: tantopere ei ſcilicet negotia & inquietudines placebant. quo cognito Imperator eum priſtina functione gaudere, & reipublicæ negotia quoad viueret tractare permiſit. Quot, eheu! hodie huiuſmodi reperire eſt, qui Vriæ Hetæo perſimiles ſunt? huic enim cum ſuaſiſſet rex, ut in domum ſe reciperet, quietem *2. Reg. 12.* caperet, cum familia iucundè viueret; conſilio neglecto, non ideò ſe quietum, mollem & effeminatum eſſe ait, ut otium agere poſſit à negotijs vacuus; arma ſe geſtare didiciſſe, & ijs iam à teneris aſſueuiſſe, negotia denique quieti præferre: at ſi otium & quietem elegiſſet, vitam inglorius non amiſiſſet. Quot verò mundanos reperiemus, qui pacem & quietem, quæ tamen ſuadere cælum ſolet, exoſi, & bello & tumultibus aſſueti, inque medijs turbis viuentes & negotijs immorientes, extremam ſibi perniciem & interitum animabus adferunt ſempiternum? Atque hoc modo villicus noſter ſermonicatur, *quid faciam?*

Quid faciam, ſi heri gratia beneuolentiaque exci-

Graue est è
diuite pau-
perem fieri

Villiei ex-
postulatio.

Elcemofy-
na pecca-
tores iuuat

excidam, à quo solo totus dependebam cliens
fodere non valeo; mendicare erubesco. Quàm graue
est, Auditores, dum quis delicijs voluptatibusque
assuevit, ad ærumnas & dolores delabitur quo
modo affectum creditis iuuenem illum prodigum,
cùm se ad inopiam redactum, alterius factum vi-
dit subulcum; se inquam, cui alij iam olim sedulo
& capite nudato seruierant, qui que delicijs & qui-
eti molliter assueuerat? *Fodere non val o*, id est, vt
allegorice hoc exponam, rigidæ pænitentia oper-
a præstare nequeo, corpus emacerare, flagellis in
tergum sœuire, integras quæ tragessimas ieiunare,
peccata deplorare, voluntatem propriam abdi-
cere, in monasterijs viuere, mundo repudij libel-
lum dare, & austeritates amplecti: quamuis enim
hæc perfectis sint facilia, mihi tamen delicijs as-
sueti, & molliter educato ac tenello, grauissima
sunt ac difficillima. *Mendicare erubesco*; id est
salutem meam deposcere à Deo me pudet, imò
ne Deum quidem orare audeo, veniam petere de-
lictorum, Sanctorum mihi patrocinium implora-
re. Peccatorum grauitatem ac multitudinem ita
erubesco, vt nec coram Deo nec Sanctis audeam
comparere. *Quid igitur, faciam?*

Atque hoc, vt fortuna non excidat, pristinum
locum non amittat, tempestatem capiti immi-
nentem auertat, itaq; negotia sua pertractat, eum
vt dominus & illius prudentiam dilaudarit. Quid
igitur facit? eleemosynam velut mediatricem ad-
hibet, & debitoribus domini misericordem ac
benignum se exhibet: vni quinquaginta cados o-
lei, alij quinquaginta coros tritici, alijs alia remi-
sit, hæcque ratione plurimos sibi deuinxit. Quem vt
imitemur suadet Christus, *facite*, inquit, *vobis ami-
ces de mammona iniquitatu*. Mammona S. Hierony-

mus vocem esse credit Syriacam, & illa designa-
 ri diuitias: diuitiæ autem iniquitatis dicuntur,
 tum quod vijs illicitis & iniquis comparantur,
 tum verò quod possessores ad iniquitatem pelli-
 ciant, ad libidinem ac superbiam pertrahant, am-
 bitionem causentur, delicias persuadeant: at si in
 eleemosynas expendantur, magnam datori meri-
 torum segetem adferunt. Neque enim Daniel
 aliud regi Nabuchodonosori ad iram diuinam a-
 uertendam, & calamitatem qua regno vitæquæ il-
 lius impendebat auerruncandam, medium sug-
 gessit, quàm eleemosynam; *Peccata tua*, inquit, Dan. 4.
eleemosynis redime: sola illa te saluare modò po-
 terit Domine rex, hanc igitur cole, itaque & tibi
 libertatem, & peccatis indulgentiam compara-
 bis.

Et profectò eleemosyna præclarum est aduer-
 sus omnia delicta remedium; *sicut enim aqua ex-* Eccles. 7.
stinguit ignem, sic eleemosyna resistit peccatis. O su-
 blimem ac verò profundam Philosophiam! Hinc
 quippe sequitur maioris eleemosynam esse po-
 tentiæ ac virium, quàm omnis natura simul. Om-
 nes namque naturæ vires, (contra Pelagianos id
 vt asseramus) vnum abolere peccatum non pos-
 sent, & minima eleemosyna omnia simul peccata
 eluere ac redimere potest. Diluuium tempore
 Noë, ignis ad Eliæ preces celo dimissus, Samari-
 tana famies & penuria, circumcissionis culter,
 vniuersa Aaronis sacrificia, omniaque Patriar-
 charum merita, ne vnum quidem delere aut obli-
 terare potuerunt, & sola eleemosyna profligat ac
 fundit omnia. Diuinū igitur quid in se cōtinere vi-
 datur: si enim certū est, vt reuerà certo certius est,
 ad peccata delēda infinitā quamdā potentiā requi-
 ri, nihilq; vniquā exstiterit, quàm Dei filij sanguis,
 qui

Eleemosy-
 na aliquid
 cum dimi-
 nitate co-
 mune ha-
 bet.

qui infiniti cuiusdam ponderis erat & valoris, quo eadem potuerint prosterne; profecto eleemosyna hoc cum illo commune habet, quod sola de inimicis triumphet, qui de cæteris omnibus triumphabant.

Genes. 33.

Magnus ille Patriarcha Iacob, cum vxoribus, filijs & gregibus à Mesopotamia rediens, fratrisque sui Esau iram metuens, qui illi armatus occurrebat, vitam erepturus, omnem conseruationis spem in sola misericordia cuius præcipua pars, eleemosyna est, collocauit; quare spemque metumque inter dubius ait, *Placabo eum muneribus*. Ut pro consuetudine mea allegoricè hoc exponam, dixero eleemosynas dona esse petrosa, sed ad iram diuinam ob vitia nostra conceptam lenientiam & placandam. Atque hoc fuit consilium prudentis illius regis, de quo in Euangelio, qui cum alium sibi regem viginti hominum millibus instructum occurrere cerneret; cui cum decem millium exercitu, id est decem decalogi præceptorum obseruatione, resistere se posse diffidebat, missis legatis, pauperibus inquam, & mendicis, rogat ea quæ pacis sunt, petit inducias, & misericordiam efflagitat.

Luc. 14.

Ceterum regius Propheta hacce de re agens beatos credit eos, qui eleemosynam libenter & grato animo conferunt & misericordiam illis pollicetur in altero sæculo, qui in hoc eandem pauperibus declararunt; *Iucundus, inquit, homo, qui miseretur & commodat, disponit sermones suos in iudicio quia in æternum non commouebitur*. Scio locum hunc diuersimodè exponi solere. Nam *disponit sermones suos in iudicio*, Rabbi Abraham tantumdem valere credit, ac in verbis suis prouidus & sapiens est, eaque cum iudicio & cautela, debito loco & tempore

Psal. 117.

pore depromit. Kimhi verò & Symmachus aliam ^{Varia} ~~en-~~ ^{positiones} ~~viam~~ tenent, *Dauid* enim hebraicum, verbum transcens est & pro vna eademque re accipitur, *Disponit sermones suos in iudicio.* id est, bona sua maturè & cum iudicio dispensat, & discretione & prudentia in liberalitatibus suis utitur. Rabbi Selomo ait, *disponit sermones suos in iudicio*, id est, qui ita affectus suos moderatur, itaque desideria disponit, vt de necessarijs sibi partem rescindens, luxumq; & prodigalitem exosus, erga pauperes se benignum ostendat. Sed communis interpretatio quæque magis mihi modò ad gustum, præfert, Incundus homo, id est beatus, qui sæpius eleemosynam elargitur, ac misericordiam in pauperes declarat; tam benè namque res suas dirigit ac disponit, vt in die iudicij non sit cum alijs condemnandus, sed è contra amplissimam mercede donandus.

Dauid rex cùm testamenti tabulas conderet, filiumque Salomonem supremis verbis compellaret, atq; amicos illi de meliore nota commendaret, filios Berzellai Galaaditis regis semper mensæ voluit assidere: *filij*, inquit, *Berzellai reddes gratiam, eruntq; comedentes in mensa tua; occurrerunt enim mihi, quando fugiebam à facie Absalom.* ^{3. Reg. 1.} ^{2. Reg. 17.} ^{et 19.} Mysticus horum verborum sensus est hic: Christus hodie exultate, possessione rerum temporalium quodammodo eiectus, videtur, idq; in persona pauperum suorum; illi ergo instar Galaaditis huius occurrere, commeatum illi eiusq; exercitui, pauperibus inquam præbere, & certè citius aut seriùs, collatam in se gratiam agnoscet, vosque regis æternæ beatitudinis mensæ faciet accumbere, mensæ cui angeli accumbentes, saturari præ gaudio nequeant.

Exploratores quos Iosue ad Iericho exploran-

Ios. 2.

dam miserat, domini Raab in excidio pepercunt, quòd illa spicis eos coopertos ab interitu vindicasset, spicæ hæ aristæque superflua & reliquias opum nostrarum nobis denotant; allegoria porrò innuit, illos, qui pauperum vitam conseruant, periculaque ab iisdem & iniurias varias propulsant, ac reliquijs & superfluis cooperiunt, id est, qui libenter eleemosynas in illos effundunt, conseruandos; cùm generalis illa & vniuersalis mundi ruina aduenerit, cum cælum, terra, elementa, omnesque creaturæ pessum ibunt. Nostra autem verba momento suo stabiliens Christus, in Euangelio ait, *Quod superest, date eleemosynam*

Luc. 11.

Eleemosyna
dicat
dantes.

Eleemosynæ quoque, vt nouum quid adferam, proprium est, dantem numquam pauperem, sed diuitem semper reddere. Vidua Elisæi, quamdiu oleum illud miraculo & prodigio auctū in vacua effundebat Vasa, semper excrecebat, at vbi fundere desijt, crescere quoque desijt. Docemur hocce prodigio, quamdiu in vacua illa opibus vasa, id est pauperes, oleum misericordiæ effuderimus, diuitias indies accrescere. quemadmodum & aqua putealis, quo plus exhauritur, quo & copiosius inferne subintrat; ita eleemosyna puteus quidam benedictionis est, è quo quanto plus dando pauperibus exhauris, quo & eadem amplius excreseat. è contra verò vbi nulla effluit eleemosyna, nihil quoque redundare solet.

Similia.

Aquæ fossarum, paludum, & stagnorum, quòd semper stent & numquam defluant, non nisi sordes & coenum trahunt, ranas, bufones, serpentes progignunt; sed quæ fluunt, nitidæ sunt, limpidae, vitro pellucidiores, ad potandum dulces, piscibus refertæ, & ex omni parte gratissimæ. Ita quoque thesauri, & opes, arcis semper inclu-

sæ, &

sz, & quæ per eleemosynam numquam fluunt, nonnisi ranas, bufones, & lacertas, id est peccata, scelera ac luxum gignere solent: at quæ in pauperes effunduntur & inopes, meritum causantur possessori, Deoque sunt quàm gratissimæ. Frumentum quoque in horreo non excrevit, at sæpenumerò à muribus arroditur, in terram verò coniectum fructum adfert centesimum: ita diuitiæ crumenæ aut arcæ inclusæ nullam vtilitatem adferunt, at in manibus pauperum seminatæ, centesimum fructum reddunt cum tœnere. Huc alludere visus est Psalmista dicens, *Dispersit, dedit pauperibus, iustitia eius manet in sæculum sæculi.* Psalm. 112.

Aquilam dum prædam cepit aues vti & leonem animalia varia sequi solent, quibuscum prædam diuidunt, quæq; de mensa illorum velut clientes victitant; nam postquam ipsi saturati sunt, reliqua parasitos dispergunt. vultur verò & vrsus avaritia infames, quidquid prædati sunt aut quamprimum deuorant, aut si quas forte reliquias habuerint, easdem abscondunt. Eleemosynarij & qui in pauperes sua dispergunt, aquilam & leonem imitantur, generosam illam prosapiam: at auari & immiseri cordes, vrsus & vulturi persimiles sunt; quod tamē Christus vetat, sed eleemosynas in primum vult effundi, *facite vobis amicos de mammona iniquitatis*, atque in hoc Euangelico epiphonemate finem faciam. Simile.

Quamobrem, Auditores Catholici, hæc vobis audita profit parabola: meminertis, obsecro, Deum nostrum esse locatorem, nos nonnisi conductores, villicos & dispensatores, sed dissolutos, qui que indies illius bona acceptasque cælitus gratias dissipamus: recordamini etiā, veturū aliquando tēpus, quo omnium exactissima reddenda erit Conclusio

ratio, & quo nobis diues ille improperebit, *Quid audio de te?* Episcopo, Prælate, Pastor quid audio? lupi gregem vestrum inuadunt, sacerdotum magna in diœcesi vestra dissolutio est, non usqueadè accurata templorum habetur ratio; curiones & parochi muneri suo inepti sunt. *Quid audio de te?* aulam sectaris, venationi studes, canes alis, vita tua infamis est, Ecclesiæ reditus bonaque sacra in vsus illicitos impendis, de anima verò, ne minima tibi habetur ratio. *Quare redde rationem villicationis tue.*

Heb. 13.

Et sanè Pastores, de omnibus exactissima minutissimaque ratio reddenda est, & imprimis de animabus. vnde ad Hebræos Apostolus, *Ipsi enim peruiigilant, quod si rationem reddituri pro animabus vestris.* an non & Iacob Patriarcha ouium pastor, de grege suo accuratam auunculo Labano rationem reddidit? nam crimen sibi impositum diluturus, causamque defensurus, ait, *Idcirco viginti annis fui tecum; oues tue & capra steriles non fuerunt, arietes gregis tui non comedi, nec captum à bestia ostendi tibi,*

Gen 31.

Jerem. 13.

ego damnum omne reddebam; quidquid furto peribat, à me exigebas. & apud Ieremiam, alia expositulatio. *Vbi est grex tuus qui datus est tibi? pecus inclytum tuum? quid dices, cum visitauerit te? numquid dolores non apprehendent te quasi mulierem parturientem?*

Ad sacerdotes apostrophe.

Quin & tibi aliquando dicetur, sacerdos, *Quid audio de te? redde rationem villicationis tue.* Quomodo vitam iustituiisti, vt pastor, an verò vt impostor? vt præco, an prædicator? sacerdos an sacrilegus? Prælati instar an Pilati? vt Doctor an seductor? Cur ad Ecclesiasticam dignitatem ascendisti, an propter onus, an honores? ob voluptates an difficultates?

tates) ad exstruendum, an destruendum? charitate motus an cupiditate? sed, sic vos existimet homo, sacerdotes, ut ministros Christi, & dispensatores i. Cor. 4. ministeriorum Dei. Hoc, obsecro, cogitate, & tu popule Christiane parabolæ reminiscere.

Tu verò omnipotens Deus, cæli ac terræ conditor, summe elocator noster & creditor, quem decipere nemo queat, at cui omnium actionum, verborum, cogitationumque seuera reddenda est ratio, nostri obsecro miserere, reque clementem & benignum erga delicta nostra exhibe. Sumus eheu! villici illi iniquitatis, gratiarum tuarum dissipatores, iniqui dispensatores, de quibus tam malus & inhonestus rumor in cælum usque sparsus est; quos Angeli, dæmones, atque adeo creaturæ omnes quotidie apud Maiestatem diffamant & coarguunt. Quid, Eheu! agemus? quid nobis fiet, quando nimirum nobis ad locum rationum vocatis, vitæ huius villicatione auferes. Tunc villicari amplius non dabitur, non mereri, non opera denique; poenitentia facere: tunc Sanctorum preces, gloriosæ Virginis intercessio, Iesu Christi gratia interciderit. Quamobrem nostri, obsecro, summe Iudex, Deo ratio cui reddenda erit ratio; magne possessor, cuius villici sumus; æterne pater, cuius filij, miserere; rigorem noli ostendere, sed benignè ac suauiter nobiscum agas: & præsta, ut interea prudentiam & astum villici huius imitemur, diuitijs iniquitatis inquam amicos nobis paremus, id est, è bonis, quæ sæpenumero obesse solent & malum adferre, elemosynas faciamus, pauperes nobis propitios reddamus, quò per eos aliquando in tabernacula æterna, in quibus beatitudinem nostram expectamus, admitti mereamur, ad quæ nos deducere dignetur Pater & Filius & Spiritus sanctus, Amen.

DOMINICA NONA.

POST PENTECOSTEN.

Cum appropinquaret Iesus Ierusalem, videns ciuitatem fleuit super eam. Luc. 19.

FIGURA.

Ecl. 6.

Quamuis Mardochæus, equo regio, multis purpuratis stipantibus, magna pompa & honore, per omnia vrbs compita, Assueri regis iussu veheretur; Aman quoque regis intimus equum deducens, præconis vice functus inclamaret, *sic honorabitur, quemcumque rex voluerit honorare*; numquam tamen sanguinolentam illam aduersus populum suum decretam sententiam, qua omnes per regnum vbique sparsi Iudæi paucis post diebus ad necē deposcebantur, animo potuit eradere: cum enim ciues suos & cōcaptiuos plaudentes & sibi de triumpho cōgratulantes cerneret, vt qui impendentem, calamitatē & ruinam capiti certissimē imminētē ignorarent, ipse totus in lacrymas resolvebatur; ipse ridentibus Hebræis, fletu madebat: suspirabat, ingemiscebat, & albicatē illā barbā lacrymarū imbre, velut balsamo & malobathro Syrio irrigabat. Et sanē si quis eū tunc Iudæus lacrymarum causam interrogasset, cur inquam triumphī & iubilī tempore dolore conficeretur amarissimo, haud ineptē respondere potuisset, vestram calamitatem deploro fratres, vrbs vestræ excidium gemo, fletum oculis excutiunt imminētia vobis mala; fleo inquam, quod post hebdoma-

bdomadas aliquot nullus omninò vestrum sit in vniuersa Perside & Assyria futurus superstes. Hoc ipsum in hodierno Euangelio mihi quoque videre videor: verus enim Mardocheus Christus, in die triumphi sui, die inquam, quo æterni illius Asfueri, Patris cælestis, iussu, de mundo triumphum agit; urbem Ierosolymitanam magno honore & magnificentia ingressus, ciuibus eum læto iubilo & exultatione recipientibus, plaudentibus, congratulentibus, concrepantibus, vberimè lacrymatur: tota ecce ciuitas gaudet & plaudit, solus ipse calamitatē vrbi imminentem præfagiens ac præuidens, Mardochei instar, irriguo lacrymarū imbre totus madescit. Si quis autem fletus scire causam velit, respondebit profectò, *Quia veniēt dies in te, & circumdabunt te inimici tui vallo.* Urbis huius calamitatem & lacrymarum Christi causam lætius deducam, simulq; Euangelium exponam, modò spiritus sancti adsit auxilium, & Deiparæ Virginis inuocantium patronæ patrocinium; quare salutationem Angelicam eidem, in genua prouoluri, recitemus.

A V E M A R I A.

Omnes omninò sancti Patres, ac veri Heracliri qui sanctarum lacrymarum, quæstum ob propria, tum ob aliena peccata effunduntur, dignitatem, decus, ac valorem aperuere; tam effusi in earum præconia fuere, atque easdem extulere, vt & hyperbolica elatione vsi, itaque ea quæ dixere, inter sententias diuinas referri meritò posse videantur. Cassianus namque in primis, Magni Christi discipulus, ac deinde Massiliensis in Gallia hac nostra presbyter, qui temporibus Honorij & Theodosij Iunioris vixit, di-

in Psalmos.

cere non dubitauit, fletum esse cibum animarum, corroboracionem sensuum, peccatorum absolucionem, refectionem mentium, lauacrum denique culparum.

In ferm. S. Bernardus domo Burgundus, religiosus pietate celeberrimus, qui an. Dour. M C L X I I I. Frederici Barbarossæ temporibus decessit, maximus lacrymarum amicus, ita in earum laudem sese effudit: *delicia Angelorum*, inquit, *sunt lacryma nostra, & delectabiles lacryma penitentis*. S. Hieronymus utroque longè prior tempore alia etiam maiora diuinioraque encomia lacrymarum celebravit, *ô lacryma*, inquit, *humilis, tua est potentia, tuum regnum; tribunal iudicis non vereris, amicorum tuorum accusatoribus silentium imponis, non est qui te accedere vetet, magis crucias diabolum, quam pœna infernalis. Quid plura, vincis incredibilem, ligas omnipotentem, inclinas filium Virginis*.

Matth. 5. Beati igitur atque iterum beati, qui lacrymis sese dedunt, & fletui immergunt, beatos quoque hos olim pronuntiauit Christus, *Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur*. quod plurimis è sacra scriptura exemplis manifestum reddam. Beatus enim David rex fuit, quia fleuit; solis lacrymis scilicet adscribat, quòd & vitam & regnum & coronam seruarit. Beatus quoque rex Ezechias, quia namque fleuit, mortis in caput illius pronuntiata sententia, ad quindecim annos, antequam executioni mandaretur, dilata fuit; de quo dicitur, *Conuersus ad parietem fleuit amarè*. Beatus etiam Petrus Apostolus ob fletus & lamenta, singultus siquidem, suspiria & gemitus imò exiit corde, pristinam ei gratiam reddidère. Beata quo-

quoque ac nimium felix peccatrix illa notissima
Magdalena, quod sacros Christi pedes iucundo la-
crymarum balneo refecerit; his etenim animæ Luc. 7.
sordes, id est peccata, eluit ac purgavit.

Hinc Chrysostomus audaciam sumpsit, ut lacry- Chrysost. ho-
mil. 15. in
Matth.
mas secundum baptismum nominarit: quemadmo-
dum enim Sacramentum hoc animas ab omni pec-
catorum macula purgat, & omne scelus quodam-
modo auerruncat, ita & lacrymæ. Hoc nempe in-
nuere voluit Propheta Ieremias dicēs, *Laua à ma-* Ierem. 19.
litiā Ierusalem cor tuum ut salua fias: perinde ac si
dixisset: Messias quidem vniuersum purgabit mun-
dum, omniaque hominum scelera rubicundo san-
guinis sui mari eluet; at nostrum quoque est, cor-
dis peruersitatem lacrymarum vnda abstergere.
Psaltes huc allusit dicens, *Tu contribulasti capita* Psal. 73.
draconum in aquis: porro per draconem illum pec-
catum intelligit, per capita verò peccata præcipua
ac capitalia, è quibus alia pullulant, quæ omnia in
sacro lacrymarum gurgite pereunt & suffocan-
tur.

Cuius rei figuram credo, Pharaonis omnisque
exercitus eius in mari rubro submersione & triste Exod. 14.
naufragium, *Reuersaq; sunt aquæ, & operuerunt*
curius & equites cuncti exercitus Pharaonis, qui se-
quentes ingressi fuerant mare; nec vnus quidem su- Lacrymæ
rubro mari
comparan-
tur.
per fuit ex eis. funesto hocce infortunio, iam ab illo
tum tempore, designatum existimo, in rubro la-
crymarum mari Satanam Pharaonem illum infer-
nalem, atque omnes Aegyptios, id est peccata, tan-
dem aliquando naufragium passuros. Beati igitur
ac millies beati, qui gemunt & suspirant; quidquid
enim in lacrymis seminant, cum gaudio & exulta-
tione proculdubio metent: nā, teste Psalmographo,
qui seminant in lacrymis, in exultatione metent. Psal. 125.

Pfal. 125. David Philistæorum olim terror, & principum omnium miraculum, cum probè lachrymarum vim & energiam perspectam haberet, cum Deo agens clamabat, *Auribus percipe lachrymas meas*, ob quas deinde exauditus aiebat, *Posuisti lachrymas meas in conspectu tuo*, quod alij legunt, *lachrymas meas repone in ventrem tuum*: hinc liquidò apparet, quanto perè lachrymæ placeant Deo, cum in intimo diuinæ essentiae sinu recondantur. quid? lachrymæ cælorum sunt ianitrices, peccatorum interpretes, pœnitentium patronæ, Dei amicæ, pietatis tubæ, sanctorum desideriorum incentina, denique pœnitentiæ fulcra: in mundo quoque habitare solent, qui propterea vallis dicitur lachrymarum. ille porro sapit, & omnibus numeris perfectus est, qui easdem hæc usurpat, & dum opus est, adhibet.

Iud. 11.

Iephthes filia à patre postulauit, ut bimestri ante mortem per montes & solitudines sibi liceret cum æqualibus & sœdalibus, ad virginitatem quæ violenta morte abriperetur, deplorandam, diuagari. Sanctus quoque Iob

Iob. 10.

eodem respiciens dicebat; *Dimitte me, ut plangam paululum dolorem meum, antequam vadam, & non reuertar, ad terram tenebrosam*

Pfal. 138.

& opertam mortis caligine. Et regius vates, *Quoniam aduena ego sum & peregrinus, remitte mihi ut refrigerer, priusquam abeam, & amplius non ero; refrigerer inquam lacrymis.* Discite hinc, viros illos sanctissimos, vitæ prolongationem aliam ob causam non postulasse, quam

quam ut interea lachrymis vacarent, scientes esse sibi propediem moriendum: peccatores tamen & impij nonnisi ut delicias consecerentur, risu & gaudio diffluant, vitam differri petunt.

Israëlitæ dum in ignotam & alienam se abductos prouinciam, & procul à patria constitutos cernerent, de salicibus & arboribus siluestribus organa suspenderunt, & numquam induxere animum cantare rogati à Baby-lonijs, sed noctes & dies continuos lamentabantur. audite ut de se testentur, *Super flumina Babylonis illic sedimus & fleuimus dum recorda-* Psal. 136:
remur tui Sion, in salicibus suspendimus organa nostra. Hic discere licet, nobis qui haud procul à torrentibus & fluuijs Babylonis mundi hu-
ius viuimus, & in regionem incultam & steri-
lem relegati sumus, omne gaudiorum genus, ^{Mundus terra lacry-}
omnes delicias & risus, in mundo hoc esse repudiandos, sed è contra lacrymas, ad cælestis patriæ recordationem, vbertim effundendas.

Atque ut Rex Babylonius organa & instrumenta musica habebat, quæ mox ut audiebant idololatæ, coram statua proni adorandum procidebant; at veri Israëlitæ numquam vel genu flectere, vel aures symphonix applicare voluerunt; ita suam mundus symphoniam habet, ^{Dan. 3.}
suas delicias & voluptates, quarum ad sonum impij & cosmophili genu flectunt, & sce-
rum ac deliciarum ineptiarumque statuas adorant; veri autem Hebræi, & cælo destinatæ animæ est, vanitatem hanc non adorare, nec ad symphoniam & crepitaculorum illius concentum tripudiare & efferri, sed noctes & dies luctui indul-

Psal. 6.

indulgere, regem illum Hebræum imitâdo de se qui ait, *Lauabo per singulas noctes lectum meum, lacrymis meis stratum meum rigabo.*

Ezech. 9.

Angeli, nuntij illi cælo in Ierusalem, priusquam circa mundi finem excinderetur, destinati, prout Ezechiel refert, iussi sunt notare & segregare eos, qui in lacrymis viuitaret, *Ite per Ierusalem, & signata omnes qui lugent super iniquitates, quæ sunt in medio Ierusalem.* In quo duo occurrunt notanda, primò lacrymas ad beatitudinem plurimùm momenti adferre, & solos illos ad gloriam destinatos qui lacrymis incumbunt: deinde, aliorum peccata deplorare euidens esse prædestinationis argumentum, & futuræ beatitudinis arrham. quibus de meo adiunxero, nihil in mundo maioribus & vberioribus lacrymis deplorandum, quàm rerum spiritualium damna, qualia in primis nostra peccata sunt, & simul aliorum.

David rex cùm gentes quasdam idololatria in-
1. Paral. 14. fames bello persequeretur, illæ quæ fusæ fugatæque; idola deseruissent, rex quo erat in Deum verum affectu, eadem flammis adiudicauit, *Dereliqueruntque ibi Deos suos, quos David iussit exuri.* Rogat in quæstionibus suis Augustinus, cur David idola exulserit; & ait, consultò id factum, quòd gentes illæ lacrymis numina velut holocaustis placarēt. æquum porrò est & rationi consentaneum, idola quibus lachrymæ immolabantur, exuri & in cineres redigi, cùm soli Deo regium hocce sacrificium debeat. At nimis fortasse multa, & plura quàm exordij ratio postulet; & ipse plurib., de lacrymis agere nequeo, quin in lacrymas resoluar, cū Saluatorem meum Christum hodie videā illacrymantē. hoc scilicet hodiernum præfert Euangelium, *Cum appropinquaret Iesus Ierusalem, vidēs civitatē, fleuit super*

super illam. vt lugubrem hancce materiam ordine debito prosequar prima concionis parte detristi & funesto Ierosolymorum excidio, atque altera de lacrymis Christi locuturus sum, ad quas dum me accingo, vestras etiam in promptu habetote.

Quod ad primam attinet. Sciendum est urbem Ierosolymitanam, tribus Benjaminicę caput, & totius Iudę metropolim, diuersis pro diuerso tempore nuncupatam fuisse nominibus: tempore enim Abraham dicta fuit Salem & Solyma, prout testatur Iosephus: deinde Iebus, vt e capite 18 Iosue & 19. *Lib. 1. Antiq. c. 18. & lib. 7. c. 3.* Iudicum videre est. tandem per Dauidem capta expugnataque, Ierosolymę nomen est adepta. Si-
tus porro eius peregregius, salubris & amœnus; monti quippe insidebat, & duobus collibus leniter assurgentibus hinc inde cingebatur, in quorum altero nomine Moria, regium & splendidum illud templum à Salomone fuit exstructum; in altero verò arx & filia Sionis. Descripsit illam accuratè Iosephus, ac plurima in illius celebrationem adfert, atque inter cetera, tantam in eo, paulò antequàm deuastaretur, hominum fuisse multitudinem, vt ducenta hominum complexa sit milia.

Varias porro ob peccatorum ibidem inualescentium foeditatem, clades experta est, ac sæpius diuastata; modò à Regulis Syrię, modò à Babylonijs & Chaldeis, modò etiam à Romanis. Diripuit eam Antiochus, Nabuchodonosor euertit, denique Titus Vespasianus penitus excidit: quod excidiū Hegesippus Iudzus natione qui historiam iam inde ab Apostolorum per orbem prædicatione, vsq; ad annum Christi CXXX. conscripsit Ecclesiasticā, accuratè & fideliter enarrat: item Eusebius Cæsarex Palestinę Episcopus, linguarum cognitione, *Hist. tripart. lib. 2. c. 5.* historię

Vrbis Ierosolimitanę descriptio.

Lib. 6. de bello c. 6.

historiæ notitia, & omnigena scientia celebris;
 Tom. 3. p. 48. qui quæ initio quidem, vt Hieronymus testatur, A-
 30. rianorum partes tenuit, atque idè nonnunquam
 Arianorum dictus est coryphæus; sed qui postea
 orthodoxorum castra secutus, Niceni concilij tẽ-
 pore, symboli etiam Niceni auctor & concinnator
 meruit appellari verum ceteris & copiosius & e-
 legantius ipse Iosephus Iudæus, Sacerdos, qui tem-
 Ioseph. Lib. 6. poribus Imp. Vespasiani & Titi vixit, & viginti
 cap. 15. de libros de Iudaica antiquitate, & de bello exci-
 bello. dioque septem eleganter conscripsit; qui in pri-
 mis notat, tempore obsidionis Titi, vndecies cen-
 tena hominum millia tum peste, tum fame, tum
 præsertim gladio in vrbe Ierosolymitana periisse,
 & nonaginta septem millia diuendita, idque pre-
 tio adè vili & exiguo, vt triginta nonnisi vno
 venierint denario, vt olim triginta denarijs v-
 num vendiderant Christum.

Iusta hæc nequissimæ gentis clades ac ruina
 sæpius ac longo prius tempore à Prophetis præ-
 nuntiata legitur. dixit siquidem Psalmographus,
 Psal. 68. *Fiat habitatio eorum deserta, & in tabernaculis eo-
 rum non sit qui inhabitet;* item Daniel, *Et ciuitatem
 & Sanctuarium dissipabit populus, cum duce venturo,
 Dan. 9. & finis eius vastitas, & post finem belli statuta de-
 solatio:* Ipse quoque initio Prophetiæ Isaias, *Et
 Isai. 1. relinquetur filia Sion, vt vmbraculum in vinea, si-
 cut tugurium in cucumerario, & sicut ciuitas qua
 Matib. 23. vastatur.* Christus in Euangelio idem Iudæis com-
 minatur, *Ecce relinquetur vobis domus vestra de-
 Ezech. 4. sarta;* ipsum Deus item emblematicè denotauit, nã
 destructionem hanc vrbs Ezechieli ostendere cu-
 piens, laterem vt acciperet iussit in eaque varias
 depingeret imagines, & in primis urbem Ieroso-
 lymitanam, & circum eam genuinam castrorum
 for-

formam adderet tympana, vexilla, cornua, buccinas, fossas duceret, mœnia, munitionesque exstrueret, propugnacula & valla erigeret, bellicas applicaret machinas, scalas muris admoueret: quibus omnibus triste & lugubre vrbis excidium & ruinæ prænotabantur: & quamuis multi hoc interpretes de obsidio vrbis per Chaldæos factæ intelligant; Rupertus tamen Tuitiensis, apertissimis rationibus demonstrat, de vltima hæc clade, quam Titus & Vespasianus pater intulere, idque in mortis Saluatoris illatæ vindictam vltionemque intelligi debere.

Porro notabilis hæc ruina fuit, tum ob ciuium internecionem, tum ob vrbis florentissimæ euerisionem, tum verò ob templi magnificentissimi destructionem; cuius templi tanta erat maiestas & splendor, tantaque fama, vt Hebræi, teste Galatino, ipsum prouerbij more, *hortum fructuum auroreorum* dicere non dubitarint. qui quidem hortus arboribus feracibus refertissimus esset, quæ poma aurea producerent, sed quæ ventus decussisset. qua allegoria aliud denotare non cupiebant, quàm magnam diuitiarum abundantiam, quas in hocce reperire erat templo; omnia siquidem aureo mundissimo cooperta erant, & arte diuina constructa: at Nabuchodonosor alijque ita ipsum diripuerunt & spoliarunt, vt non nisi hortus videretur, cuius fructus belli turbo deiecisset ac dissipasset.

Tanta verò fabricæ huius splendor erat ac magnificètia, vt, Hebræis è Babylonica reuersis captiuitate, cū ipsum restauraretur, iuuenes quidē gaudio & lætitia efferrètur, seniores verò & ætate prouectiores vbertim lacrymarètur, dū nimirū recordarentur quanta prioris fuisset molis dignitas, simul-

Galat lib. 4.

de arcan.

Cantol. ve-

rit. cap. 59.

Templi Samonici dignitas.

1. Esd. 3.

Quinque
ornamenta
præcipua
templi Sa-
lomonici.

1. Reg. 6.

Matth. 7.

Luc. 6.

Psal. 136.

In prospe-
ris pecca-
tores Dei
iudicia ob-
liuiscun-
tur.

simulque viderent quid secundæ deesset. notat au-
tem Galatinus, quinque templo secundo potis-
simum defuisse, inprimis ignem illum sacrum,
qui cælo olim descenderat, quique perpetuo in
altari coram propitiatorio ardebat, arcam deinde
testamenti, summi Pontificis rationale, oleum vn-
ctionis, & Spiritus sancti responsa consultaque. A-
lij verò hæc aliter recensent, defuisse nimirum
Arcam, Mannæ urnam, Aaronis virgam, illius flo-
res & amygdala, & velum, quo Philistæi arcam
cooperuerant, dum illam in Israël remitte-
rent.

Non fuit ruina domus illius Euangelicæ, de qua
Matthæus & Lucas, *Et cecidit, & fuit ruina illius ma-
gna*: at urbis integræ plurimarum ædium, in qua nō
mansit lapis super lapidem, sed quæ ad fundum vs-
que destructa & diruta fuit. ita namque prædixe-
rat vates regius, de Idumæorum feritate loquens,
Exinanite, exinanite vsque ad fundamentum in ea:
& hodie Redemptorem prænuntiantem audire est,
*Venient dies in te, & circumdabunt te inimici tui
vallo, & coangustabunt te vndiq̃, & ad terram pro-
sternent te, & non relinquent in te lapidem super la-
pidem.* Sed tanta tua cæcitas est & caligo, vt ne se-
mel de fine & exterminio tuo cogites, nec sollicita
sis. *quasi cognouisses & tu.* id est, Vtinam nouisses,
quasi dixisset, Vtinam ita perspecta haberes mala
& calamitates, tibi propediem instantes, vt ipse
easdem habeo perspectas; mecum profecto feres,
& fortunam quam deploro, mecum proculdubio
plorares.

Solet pax ac rerum mundanarum prosperitas
futurorum malorum obliuionem gignere; & pec-
cator, quamdiu blando fortuna vultu arridet, ca-
lamitates ceruici impendentes, diuinamque vlti-
onem

onem & supplicia quæ peccando promeruit, & in foribus stant, non cōspicit aut pōderat. Phreneticus quo maiori ac periculōsiori vesania laborat, & morti propior est, eo ridet effusius & sæpius, amicis & circumstantibus casu illius ingemiscētib; ille quoniam mali gravitatem ignorat, ridet & cachinnatur; hi quoniam quo in statu versetur norunt, suspirant & lachrymantur: ita quoque impius & scelestus, quo diuinis iudicijs fit vicinior ac propior quo & magis voluptates ambit, frequentiores delicias cōsecratur, magisq; de iisdē somniat; iustis interea amarissimē plāgētibus, animarū pastoribus lamentātibus, & Angelis suspirātib; Interim dū Israhel plenis in deliciarū oceano velis vagabatur, cælestesq; minas oblitus vtramq; in aurem securus dormiebat; Ieremias futurarū & impendentium calamitatum præsciis, vbertim lacrymabatur, & miseram eius dolebat sortē, *serdes eius in pedibus eius, nec recordata est finis sui.* Ita quoque Dominus, interea dum Ierosolymitani ridēt, plaudunt, tripudiant, risu, iocis & voluptatibus tempus transigunt; dolet, suspirat ac gemens ait, *Non relinquent in te lapidem super lapidem.*

Prophetarum veterum futura mala & instantes miseriae denunciare volentiū, quò easdē profundius omniū cordibus insculperēt, & ad oculū quodāmodo repræsentarent, mos erat, nō verbis modò & oratione ad permouendū accommodata, sed etiā signis extrinsecis & gestibus nouis, & exotico quodā schemate easdē exprimere. Atq; hinc Isaias cap. 20. priuitatē Assyriā denuntiaturus, denudatus & nudipes per urbem Ierosolymitanā incedit. Ieremias Babyloniorū crudelitātē prædicturus, ferrea colulum grauat catena per plateas obambulat. Ionas Ierem. 27. quoq; à Deo nuncius missus ad Niniuitas ad eorum

Ion. 3.

calamitatem denuntiandam, nudus urbem ingreditur, atque eo schemate quò eum eiecerat balzana. & post illos Iesus Christus, oculos lachrymis suffusus, & vultu ad tristitiam composito, Ierosolymitanam euersionem prædicit ac prænuntiat, ut hac ciues ratione ad poenitentiam alliceret, & ad salutis studium excitaret; neque enim animarum gaudet ruina & perditione, & ut Sapiens ait, *non latatur in perditione viorum.*

Sap. 1.

Punit vrbes
& regna
Deus ob
peccata
publica.

Adducam & alia, quæ maiore vobis vtilitatem haud dubie allatura sunt. Ex hoc loco colligere poterimus, tum Deum, familias, vrbes, provincias, regna denique integra castigare & punire, cum peccata publica sunt & ipsa impune habet: ita propter detestanda scelera Sodoma, Gomorrha, & finitimæ ciuitates, & petropolitanum territorium sulphureo imbre consumta sunt, Hinc Samaria penuria comineatus laborauit, vniuersa terræ superficies diluuiio periit, & iam recenter vrbs Ierosolymitana in Romanorum potestatem redacta: semper enim vindictam postulat peccatum, & cum mundus ipsi impunitatem concedit, tum Deus seuerè admodum & rigide in ipsum animaduertit, & vlciscitur.

Peccata reprobatio-
nis causa.
cap. 13.

Non relinquent in te lapidem super lapidem. Hoc è loco doctissime ac solidissime probare conatur Angelicus doctor Thomas, meritorum præscientiâ nulla ratione prædestinationis causam dici posse: merito enim præuisa, velut effectus, in prædestinationis gremium cadunt. Hoc quidè sic se habere fateor; ipsa tanè peccatorum prænotio vera reprobationis causa est, quoad poenâ, impijs præparatâ, in quantum Deus impios ob scelerum gravitatè, quæ vera eorum perditionis ratio est ac fundamentum, (vnde Oseas, *Perditio tua ex te Israel, tantummodo*

in me

in me auxilium tuum) punire statuit. Iuxta hanc doctrinam Deus Ierosolymæ peccata prævidens, eiusdem cladem prædicit, prædicentq; lacrymatur, quod nimirum ab inimicis, qui bestiis truculentiores sunt, deuastanda sit; de quibus Oseas lacrymans ait, *Comedet eam bestia agri, & visitabo super eam des Barim, quibus accendebat incensum.* Nota-
 re porro, quibus nominibus milites urbem vastantes appeller. neque enim solo inimicorū eos cōpellat nomine, sed bestiarum, & ipsarū etiā siluestriū, ferarum perq; siluas diuagantium, quæ ceteris esse solent ferociores atrocioresq; Eadem metaphora vsus est & David dicens, *Ne tradas bestiis, id est barbaris & crudelibus, animas confitentium tibi;* quæ verba Paraphrasis Chaldæa sic transtulit, *Ne tradas populis similibus animalibus siluestribus animas discitentium legem tuam.* Ipse quoque Deus apud Ezechielem milites, Pharaonis regnū euersuros, bestiis contulit, *bestiis terræ dedit e ad deuorandum.* Et fanè ferinum est, & magnæ crudelitatis argumentum, non relinquere lapidem super lapidem.

Non relinquent in te lapidem super lapidem. Christus vt verus erat homo, verus quoq; Deus fuit, atq; ideo sancta eius anima in diuina illa essētia omnia quæ in iniqua Solyma fiebāt peccata, cōspiciebat; perfectē nouerat oēm ambitionē, impietatē, aliaq; grauiā scelera, quæ ab omni hominum genere patrabātur. Videbat inter sacerdotes, alios esse ignaros & legis diuinæ nescios, alios honorū cupiditate excæcatos, alios etiā sacrilegos & sacris abutentes. Videbat inter magistratus & reip. præfectos, alios concussionarios, alios auaros, alios viduarum & pupillorū negotijs postpositis, imo deprauatis, solis fauere ditiorib. Quæ oīa cū videret in lacrymas tot⁹ resoluebatur Prophetā Sophoniā imitat⁹

Sophon. 3.

qui longo ante tempore prauaricatrici cē Ierusalē,
 eiusq; enormia scelera deplorauit, *Va prouocatrix*
& redempta ciuitas! principes eius in medio eius, quasi
 leones rugientes; iudices eius, lupi, vespere non relin-
 quebant in mane: Prophetæ eius vesani, viri infideles,
 sacerdotes eius polluerunt sanctum, iniuste egerunt cō-
 tra legem. Et sanē quo vrbes maiores & latius patē-
 tes, quo & vitia frequentiora & magis obuia.

Vrbes the-
 atra fortu-
 nis.

Non inscitē mihi propterea dixisse visus est Am-
 phides, dum vrbes esse dixit theatra in quibus tri-
 stes assiduē casus & tragica infelicitatis dramata
 repræsentantur. huc quoque facit scitum respon-
 sum Strathonici Atheniēsis: hic cū Heraclea esset
 egressus, vrbis cœpit portas & muros accuratius
 intueri, quod cū alius videret, rogaretque quor-
 sum ita respiceret, statim ait, *Pudet si videar exire*
ē lupanari; tacitē magnam Heracleotarum dissolu-
 tionem, morumque corruptelam sugillans. Con-
 stat autem, nullam vinq̃am in orbe repertam vr-
 bem, quē cū Ierosolymitana, quoad scelera & abo-
 minationes potuerit cōparari. Erat quippe ciuitas,
 absque mutua ciuium concordia, sine iustitia, sine
 vlla legum obseruatione, immitis, merum vitio-
 rum chaos & colluies.

Fal. 652. 683.

Veteres Saxones, vti curiosē notauit Ioannes
 Goropius Becanus, vt sub hieroglyphico, rep. lau-
 dabiliter administratam, legum obseruatione infi-
 gnem & iustitiæ seruantissimam exprimerent; sta-
 tuam finxere, cuius nomen tribus concludebatur
 verbis, *Her/Man/Cal/* cui & hæc epigraphæ addi-
 ta, *Deus ego gentis Saxonum victoriam certam pollice-*
or venerat tibus. Erat hæc statua à capite ad calcem
 armata, solo pectore inermi, manu dextra vexillū
 præferebat diuersicolor, cuius in medio rosa ve-

luc

Iut symbolum; sinistra bilancem, & iuxta illā vrsus,
 clypeo verò leo erat insculptus. Abstrusa profectò
 mysteria, quorum expositio etiam nō minus admi-
 rabilis. tria autem verba illa superiùs enarrata, tā-
 rundem valebant, ac *communis virorum conseruator*.
Her namque communis, *man* vir, & *sal* conseruator
 denotat. Significabat autem, absolutam reip. con-
 seruationem in ijs omnibus quæ statua præferebat
 consistere; primò vt arma habeat, quibus inimico-
 rum impetum propulset, eorumque molimina im-
 pediat: nam vt rempub. arma ad inimicos externos
 arcendos habere conuenit, ita quoque consilia &
 sapientum directiones ad vitia quæ hostes domesti-
 ci sunt, extirpanda. Nudum verò pectus denota-
 bat, non esse cum furore & rancore inimicos ex-
 pugnandos: Vrsus verò & leo diuersa denotabant,
 vt nimirum Leonem segerat princeps erga exter-
 nos, at erga domesticos vrsū. Ceterum duo, de *Dux vrsi*
 vrsō mirabilia traduntur, primum quod catulos *proprietates*
 suos præ ceteris diligat animalibus; alterum
 quòd maximas etiam feras mirabili artificio ex-
 pugnet: nam; vt Plinius ait, *Pugnaturi contra tau- Lib. 8. c. 36.*
ros supini iacent. Pugnāt scilicet oculis in cælum
 directis: ita quoque resp. solo amore ciuium in-
 ducta, & humanis exclusis respectibus, & oculis
 in vnum cælum sublati, nullum periculum sub-
 terfugiat, auxilium & opem cælitus expectando
 vexilli variegatio concordiam rectorum reipub.
 in illius conseruatione ac defensione designat: li-
 cet enim vnus huius sit coloris, & alter alterius;
 id est, vnus alterum dignitate præcellat, sub vno
 tamen omnes vexillo conueniant oportet ad rem-
 pub. tuendam, & mortem pro eiusdem incolumi-
 tate & salute oppetendam, idque ex mero & sin-
 cero quo erga eam feruntur amore, cuius rosa sym-

bolum. Iam sola exponenda restat bilanx quæ ipsius genuinum hieroglyphicum est iustitiæ, quæ denotabatur vnum reipubl. administri studium esse debere punire improbos & præmijs afficere probos. Quæ omnia vbi concurrunt, felix respubl. dicenda est; & misera & infelix, dum quid horum defuerit.

Vt refert.

Man. Rom.

cap. 33.

Huc faciet, quod olim de ciuitatibus & regnis sapiens nescio quis dicebat, tunc demum illa infelicia esse & interitum ruere, cum sapientes haberent inutiles, senes imprudentes, iuuenes immorigeros, diuites immites, mulieres infames & honoris prædigas, Christianos irreligiosos, pauperes superbos, Episcopos negligentes, respubl. legibus deltitutas, rectores scelestos, & imprimis regem inscium & imperitum, in aliorum defectibus supplendis: regis enim ac Principis dotes omnia regni vitia & imperfectiones supplere & tegere posse videntur: Quod vbi ciuitati alicui defuerit, nã illa misera & maximè deploranda. Talis autem erat ciuitas Ierosolymitana, de qua Isaias ait, *omne caput languidum, & omne cor mærens.* Nemi- ni igitur mirum videatur, si Christus illius ruina præfagiens, lacrymans dicat, *Non relinquent in te lapidem super lapidem.*

Isai. X.

Peccatum
animæ in-
gentem
ruinam ad-
fert.

Ruina hæc allegoricè illam denorat, quam in anima peccatum facere solet: tanta quippe est animæ, in quam peccatum tyrannidem exercuit ac dominium, vastitas & ruina, vt non maneat lapis super lapidem, & nihil integrum, fundamenta ipsa cõcuriat, hominem in nihilum redigat, & spiritus ædificium penitus disijciat ac destruat. *Audite vt hanc ruinam Princeps ille Israël in se expertus ingemiscat, Ad nihilum redactus sum, & nesciui. Vnicum peccatum maiora adferre animæ mala, ma-*

iorem.

oremque edere ruinam solet, quàm si omnes creaturæ in illius perniciem conspirassent. Cogitate Insignis
 vobiscum & statuite, omnes omnino creaturas, m. d. itatio.
 quæ vel in cælo, vel in terra, vel etiam apud inferos sunt, nescio quo rancore & invidia excitatas in ruinam exitiumque vestrum conspirasse; Angelos inquam, homines & dæmones, & omni ratione eniti, vobis vt detrimentum aliquod adferant; omnes profecto in vnum conglobati agmen, tantam vobis vnitis viribus inferre perniciem non possent, quantam vnicum dum animam Peccatum
 subierit, peccatum. Addo quin etiam, si Deus ipse plus animæ
 infinito vos odio prosequeretur, & omnem suam nocet quâ
 in vos iram & indignationem effunderet, & potentiam infinitam aduersum vos exerceret, omnia omnes creaturæ.
 quoque quæ absoluta & plena potestate cælo dimittere potest mala, in caput vestrum euibraret; numquam tamen tantum vobis detrimenti adferre posset, quàm vnicum, quod tam facile admit- titur, peccatum.

Quod ita probo. Si vniuersi mundi incolæ sum-
 tis armis aduersus hominem insurgerent, omniaq;
 tormentorum afflictionumq; genera, quæ excogi-
 tari aut fingi mente queant, in illum exercerent; i-
 psum quidem nonnisi malum poenæ foret, licet
 grauissimum, vlteriùs tamen progredi nõ possent,
 aut maiora reperire, (malum enim culpæ & pecca-
 tum, animæ immittere non valerent:) ita nec De-
 us omnia potentix suæ tela euibrans, eamque vs-
 que ad summum gradum distendens, nonnisi ma-
 lum poenæ afferre posset, (non enim potest pec-
 cati esse auctor vel mali culpæ origo;) cùm di-
 uinæ bonitati quam maximè repugnet sceleris
 causam esse. peccatum siquidem adedò diuinitati
 aduersatur, vt ipsa quidem in natura assumpta

mori potuerit, at non peccare. Si enim peccare posset, deficeret tandem, & ad nihilum redigetur, atque ita Deus non esset, vt qui ab æterno est æternus, & formam habet æternam, de quo Psalter canit, *Tu autem idem ipse es, & anni tui non deficient.*

1. d. q. 48.
art. 6.

Nihil peccato peius.

Quæstionem hanc tangens Angelicus Thomas, tandem ita concludit, *Malum culpæ cunctis partibus maius est omni malo pœna, nec tantum pœna mali sensibilis, sed & malo damni, quod est carentia diuinæ visionis, quod malum infinitum dicitur, quia bono priuat infinito.* Conclusionem autem suam confirmat, quod culpa hominem simpliciter & absolute improbum reddat, non verò pœna nec supplicium. Equibus omnibus colligere est, quantum detrimenti ac perniciæ animæ adferre peccatum soleat, adeò vt non maneat in illo super lapidem lapis, super virtutem virtus, super meritum meritum, denique non opus super opus; sed omnia radicitus & funditus destruantur, & fundamento tenus, quod est fides Christiana, quæ post animæ excidium sola inuiolata & integra perseverat, cuncta euellantur; peccataque ibidem agant quod olim Babylonij Ierosolymæ, quibus dicitur, *Exinanite, exinanite vsque ad fundamentum in ea*: atque hoc vberimis deplorandum est lachrymis; quod reipsa hodie Christus declarauit, qui vrbi propinquans lachrymas continere non potuit, *sed cum appropinquaret Ierusalem, videns ciuitatem fleuit super illam.* Hæce lacrymas iam excutiemus, & ita ad alterum concionis membrum deuoluemur.

Christus igitur vltimā suā, Ierosolymā versus profectionem in Dominica palmarum instituens, quam-

quamprimùm vt in oculos ipsa rebellis vr̃bis mæ-
nia domusq; venêre, & eminùs eamdẽ cõspicatus
est, illius cladem, quam Titus & Vespasianus pater
eidem, ob Dei Vnigeniti necem intulerunt, præ-
fagiens, simulq; præuidens, quot calamitates,
ærumnæ, mala ceruicibus ciuium impenderent;
dolore tactus intrinseco, & sortem miseratus ini-
quam, lacrymas effudit: quibus ostenderet, quan-
tam sibi tristitiam ac dolorem dilecti sibi loci &
populi excidium causaretur. *Videns ciuitatem fle-
uit super illam.* Quater autem dominum in vita fle-
uisse comperio, vti ex Euangelij historia fiet ma-
nifestum; primò in natiuitate, nam *primam vo-*
cem similem quiniibus emisit plorans. Deinde in Laza-
ri ad vitam resurrectione, *Lacrymatus est Iesus.* Ioan. 11.
Tertio cruci confixus, vnde Apostolus, *Cum la-*
crymis & clamore valido exauditus est. denique
hocce loco, vr̃bem Ierosolymitanam cùm conspi-
ceret, *Videns ciuitatem fleuit super eam.*

Quater
Christus
fleuit.
Sap. 7.
Ioan. 11.
Hebr. 5.

Marcus Marcellus, vt Valerius refert, captis à Lib. 5. cap. 1.
se Syraculis in arce earum constitit, vt vr̃bis mo-
dò opulentissimæ tunc afflictæ fortunam ex alto-
cerneret. Ceterùm lugubre casum eius intuens,
fletum cohibere non potuit. Ita quoque Redem-
tor noster visa hodie florentissima illa Ierosoly-
morum ciuitate, eiusq; cladem sibi repræsen-
tans, & excidium deuastationemq; vr̃bis emi-
nùs conspicatus, vr̃bis inquam pulcerrimæ ac ce-
leberrimæ, tantum intrinsecùs dolorem & amari-
tudinem sensit, vt lachrymis totus permaduerit.

Credidêre veteres, regis & principis non esse Lacryma-
lacrymari, imò lacrymas sceptro & diademate ri crede-
esse indignas. hinc Alexander Macedo vanitatis bant vete-
& fumi cupidissimus, poëtam quemdam neci ad- res non
dixit, quod adeò lugubre ac funebre drama exhi- esse regiũ.

Proverb. 12.

Amos 6.

buerit, regem vt in theatro ad lacrymas coëgerit; indignum siquidem & indecorum putabat, regem in fletum resolui. Et sanè habent impij & magnates corda ferrea & viscera ad duritiem & ferociam edocta: *viscera impiorum crudelia*. Hinc Amos Propheta olim quidem ouium pactor, at deinde in Dei ludo orator disertissimus aduersus opulentos & primates exclamat, *Va qui opulenti estis in Sion nihil compitiebantur super contritione Ioseph*. Ceterum ineptam hanc & vanam opinionem Christus hodie refellit, ac re ipsa ostendit, fletum & sceptrum, lacrymas & diuinitatem optimè inter se conuenire & vna in sede morari posse, nihilque ita decere Principem quàm pietatem & commiserationem, cuius testes ipsæ sunt lacrymæ.

Eccles. 2.

Videns ciuitatem fleuit super illam. ô lacrymæ sanctissimæ! lacrymæ, quæ mundi gaudia docent contemnere & risum vitæ huius irridere, idque ex mente Ecclesiastici, Risum, inquit, reputaui errorem, & gaudio dixi, Quid frustra deciperis? Risum ecce errorem nuncupat, & gaudium esse putat decipulam: eò quòd decipiuntur & errant, qui in hoc mundo gaudia consectantur; & qui risum aucupantur, in vitæ huius præcepta decretaque impingunt & errant. Alio autem loco domum funeris ac lacrymarum superbis ac regificis præfert conuiujs, Melius est ire ad domum luctus, quàm ad domum conuiuij.

Eccles. 7.

Luc. 6.

Iacob. 4.

Ipse quoque Dominus in Euangelio ait, eos lacrymaturos aliquando, qui modò ridet & gaudent. Iacobus Apostolus ait risum in lacrymas conuertendum; *Risus vester in luctum conuertetur*. Denique nullo Euangelij loco reperies Christum risisse, at sæpius plorasse, ac perpetuum quodammodo, Heraclitura egisse,

Videns

Videns ciuitatem fleuit super eam. Solet Deus misericordiam prius demonstrare, quàm iustitiam. Deus potius offert & rigorem exercent, & lacrymas benignitatis & compassionis virgæ iustitiæ præmittere: huc traham præceptum illud quod Israëlitis olim Deus diu, quàm dedit, dum urbem aliquam essent obsessuri, si exerceat quando accesseris ad expugnandam ciuitatem, offeres ei primum pacem: si acceperit & aperuerit tibi portas, cunctus populus qui in ea est, saluabitur & seruiet tibi sub tributo; si autem fœdus inire noluerit, & ceperit contra te bellum, oppugnabis eam. Idem Deus omnino cum hominibus agit, primò namque ijs pacem offert & misericordiam, qui verò pacem repudiant, aut qui eadem abutuntur, tandem corripit ac meritis supplicijs castigat. Semper igitur misericordia iustitiam præcedit. Sed illud utramque virtutem discrimen est, quòd misericordia detur gratis, iustitia verò non nisi de meritis præcedentibus: adeò ut, si quando Deus misericordiam demonstrat, non semper, præuia respiciat merita recipientium; iustitiam verò exerceens, crimina præcedentia semper intueatur.

Hoc designatum putauit Clemens Alexandrinus in columna illa ignea & nube, quæ filios Israël in deserto Sinai deducebat, ne fortè errarent, aut de via deflecentes in hostes improvisò inciderent, *Nubis enim est refrigerare, atque à solis aestu & ardore protegere; ignis verò contrà comburere atque vastare.* quos ergo nubes non fouet, ignis vastat, & ideo quisquis reijcit umbram refugientem, ignem sentiet comburentem. Iustitiam itaque misericordia semper antecedit, quod & Christi lacrymæ hodie denotant.

Videns

Videns ciuitatem fleuit super eam. Lacrymatur

Vna manu quòd cladem & exterminium videret, quòd vrbi Deus peccatores punit lacrymas, & alio iram & flagellum ostendit: manu altera protegit. dextrâ gratiam & indulgentiam præfert, sinistrâ flagella & supplicia. Vna peccatores defendit ac

Iob. 14.

protegit, altera castigat & corripit: quòd allusit patientiæ typus Iob, *Quis mihi, inquit, hoc tribuat, vt in inferno protegas me, & abscondas me donec pertranscat furor meus.* Doctissimus ac religiosissimus Titelmannus de extremo hoc intellexit iudicio, quasi pauidus ac tremens diceret, Vtinam tristi illa hora, ne irati iudicis vultum, minas spirantem cogam intueri, liceret abscondi; sepulchri certè latebris me occultarem, donec iudicis rigidissimi furor & indignatio pertransisset, cum tamen aliquando me in resurrectione illa vniuersali resurrectionum sperem.

Nicetas.

Subtilis Nicetas aliter exponit, & hunc elici posse è Prophetæ verbis sensum putat, satiùs mihi foret, Domine, mori, quàm diutiùs in misera hac vita commorari; & sanè si mihi daretur optio, malim mortuis accedere, & sepulcrum ingredi, donec tuus, ô summe Iudex furor & indignatio pertransseat, modò mihi tempus certò concedas, quo me in vitam reuocaturus es. Quis demum verus & germanus sensus sit, non magnoperè laboro, sed efficere volo, Iob Dei iram metuentem non alium tamen patronum eligere, quàm eum ipsum quem metuit; & quem videre metuit, ab eodem abscondi & celari petit.

Mod. 25.

Profectò vna manu in creaturas sæuit Deus, & altera protegit ac tuetur. Quod in propitiatorio ad oculum expressum video, in quo Deus in medio Cherubin confidebat; propitiatorium autem cooperto

pertorium erat Arcæ, in qua legis tabulæ asseruabantur: denotatur hic namque, à diuina misericordia leges & peccata tegi, ne fortè à iustitia videantur, quæ pœnas deinde & suppliciū deposcat. Quòd *Misericordia respiciens* Propheta regius ait, *Beati quorū remissa sunt iniquitates, & quorum testa sunt peccata* & *Etores ab-* zechiel, *Expandi amictum meum super te, & operui* *con-* *dit, ne ignominiam tuam.* item *Isaias*, *Proiecasti post te* à iustitia *gum tuum omnia peccata mea.* Diuina igitur miseri- videantur. *cordia tegit peccatores, ne à iustitiæ rigore vide-* *Psal. 31.* *tur; quando verò in apertum venerint, & suppli-* *Isai. 38.* *cij addicti fuerint, Deus clementia plenus plorat & gemit. quod re ipsa hic videre est, Videns ciuitatem* *fleuit super eam.*

Maledictæ vrbes, quæ Saluatori meo lacrymas excutitis. Nusquā inuenietis Christū super pagos, aut opida fleuisse, sed super vrbes, quòd profectò notatu dignum, tãta quippe in vrbibus mala fiūt, vt Dei filium ad fletum cogant. *Fleuit*, atque ita declarat, se futura scire & inimicos diligere, vt ait *Euthymius*. *Fleuit*, vt ostendat, vt quidam piè meditatur, quàm graue ei sit in homines sæuire, licet etiam meritis eos supplicij afficiat. vnde apud *Isaiam*, *Heu consolabor de hostibus meis, & vindicabor de inimicis meis.* dicit *heu*, quæ dolentis est interie- *Isai. 1.* *ctio, declarans quàm ei displiceat & graue sit, iustitiam exercere & vindictam.* *Fleuit*, ait alius quidam, vt cæcitatem & miseriam peccatoris lacrymis dignam esse declararet; idque ex mente *Sapientis*, *Super mortuum plora, defecit enim lux eius, & super fatuum plora, defecit enim sensus eius.* *Eccles. 22.* *& fleuit super eam*, Hebraica phrasi; nostra, *propter eam.* iuxta illum locum *Leuitici*, *Et stupe-* *Leuit. 26.* *bunt super eam inimici vestri, id est propter eam.* quid ampli-

amplius? fleuit, vt meum quoque proferam iudici-
 um, vt homini pudorem incutiat, quòd eius soli-
 us causa Deus lacrymetur, cum ceteræ ei creaturæ
 gaudium & voluptatem adferant obediendo. vnde
Psal. 103. Latabitur Dominus in operibus suis. Gau-
 det scilicet creator & plaudit, omnes dum crea-
 turas ad iussa accipienda videt promptissimas; ho-
 minem verò refractarium ac contumacem man-
 datis reluctari. de solo quoq; homine dictum fuit
Gen. 6. Pœnitet me fecisse hominem; & ob solum ho-
 minem fleuit hodie, fleuit inquam ob peccata il-
 lius, ob reprobationem, & instantem ruinam. *Vi-
 dens ciuitatem fleuit super eam.*

Hic cogites velim iracunde & æstuans, non esse
 Deum in vindicando similem hominibus; gaudent
 Deus illi- Deum in vindicando similem hominibus; gaudent
 benter vin- namque hi & sibi quasi de præda capta gratulan-
 dictam ex- tur, dum in inimicos insurgere, de quæ ijs vindictâ
 ercet. capere licet; Christus verò è contra dolet & lacry-
 matur videns adueuisse tempus quo de ingrata le-
 rosolyma vindicta sumenda esset. Perpendite hoc
 nomine verba illa Isaïæ, in quibus Deum loquen-
 tem inducit, *Heu consolabor super hostibus meis, &
 Isai. 1. vindibabor de inimicis meis.* Perspectam quoque il-
 lius consuetudinem habebat Tobias dum ait, *Non
 Tob. 2. delectaris in perditionibus nostris.* quin & in Ge-
 nesi, dum tristem illam & funestam sententiam de
 terra diluuiò disperdenda pronuntiaret, dolens &
Genes. 6. inuitus protulit, dolore cordis tæstus inuolatus.
 quod perpendens sanctissimus Iob, & demiratus,
 cur adeò in se fœuaret & insurgeret, ait *Numquid
 Iob. 10. oculi carnei tibi sunt, & sicut videt homo, tu vides?*
 Homo namq; inimicum respicit, de eo vt vindictâ
 umat; Deus verò magna prius cum misericordia
 eum intuetur vt hac eum ratione in viam reducat,
 animæque illius salutem procuret.

Quam

Quàm egregios autem mihi procidunt conceptus dulces illæ Christi lacrymæ, quorum hic primus est. Docent nos illæ primò, quot quantifq; lacrymis sua quemlibet defflere oporteat delicta, Christi, cum Christus tam amarè deplorarit aliena. Et perfectò lacrymis peccata digna sunt, neque enim aliam ad eadem eluenda quam suggerunt sacra monumenta, quàm fontem lacrymarum. vnde in Ezechiele, *In quacumq; hora ingens uerit peccator, omnium iniquitatum eius non recordabor.* Ipse quoq; Dominus, cruce grauatus dum ad Caluariæ montem ascenderet, viso filias Ierusalem lugere, & oculos lacrymis habere suffusos, easdem consolatus ait, *Nolite flere super me, qui peccata non admisi, sed flete super vos & filios vestros, qui peccata admistis, quæ lacrymas merentur.* Sanctus quoque Petrus mox ut Dominum negando peierauit & anathematizauit, *exiit foras & fleuit amarè;* & statim benigno illum oculo Christus respexit, & illi priùs quàm alijs à resurrectione apparere voluit.

Conceptus

è lacrymis

Christi.

I.

Ezech. 12.

Luc. 23.

Luc. 22.

Lacrymæ
optimum
ad delenda
peccata
remedium.

Omnes oceani vndæ ne scintillam quidem purgatorij ignis, possent exstinguere, & vnica ecce lacrymula ad ipsum penitus exstinguendum sufficit. Domum depascente flamma aliud non adhibetur remedium, quàm aqua: ita animâ concupiscentiæ ardoribus æstuante, non alia ad suffocandum incendium & flammam compescendam superpetit via, quàm lacrymas iniicere penitentiae. Tunc affulgere serenitas solet, cum nubes turgidæ in aquas resoluuntur & terram rigant; sic & spiritus malaciam induit & serenatur, cum obscura & caliginosa peccatorum nubes disrumpitur, & animam exonerans in lacrymas & fletum penitus resoluitur.

Simile.

Alter

Aliorum
peccata et-
iam plo-
randa.

Rom. 6.

2. Cor. 2.

S. Augst.

Cant. 7.

Alter est hic. Dei filius lacrymans hominum fi-
lios docet, tam aliena quàm propria esse deplorā-
da peccata: quod se fecisse testatur ad Romanos
Apostolus, *Tristitia mihi magna est & continuus do-
lor cordi meo, optabam enim anathema esse à Christo
pro fratribus meis.* & in alia Epist. audito, Corinthi
aliquos grauitè in deum peccasse, ita doluit & ta-
li affectus est tristitia, vt lacrymans diceret, *Nam
ex multa tribulatione & angustia cordis scripti vobis
per multas lacrymans, vt sciatis, quam caritatem ha-
beam abundantius in vobis.* quod quia Christiani ho-
die negligunt, & de aliorum peccatis ne hilum
laborant, meritò conqueritur Augustinus, *summe
in te, Christiane, viscera compassionis, qui plangis cor-
pus à quo recessit anima, & non plangis animam à qua
recessit Deus?* Propterea de anima iusti in Canticis
dictum existimo, *Oculi tui sicut piscina in Hesebon,*
semper aquam emittentes. Ecquis, obsecro, Chri-
stianus hodierna potissimùm die, qua hæretici Ec-
clesiam pessum dare satagunt, tot per vrbes & re-
gna scelera inualescunt, tot iniustitiæ per palatia
& tribunalia dominantur, tot in Capitulis simo-
niæ regnant, non doleat, suspiret, lamentetur ac-
cum Ieremia fleat dicens, *Quis dabit capiti meo a-
quam, & oculis meis fontem lacrymarum, & plorabo
die ac nocte?*

Sed heu paradoxa! soli hodie Religiosi quique
in monasterijs & claustris delitescunt, scandala
mundi deplorant, publicas illas abominationes &
pestes & peccata gemunt vulgi, scelerum auctori-
bus ne hilum interea sollicitis; Religiosi inquam
soli poenitentiam agunt ob aliena peccata, & rei
lasciuiunt, noua quæ sibi etiam onera imponunt.
An non laborantibus nautis & clamantibus, fru-
ctibus circumquaque tumescentibus, ventorum
procella

procella longè lateque per mare defœuiente, mer-
 cibus quoque in aquas deiectis, solus in carina dor-
 mit Ionas? *Clamauerunt viri ad Deum suum, & mi-* Ion. 1.
serunt vasa quæ erant in naui in mare, vt alleuiaretur
ab eis, & Ionas descendit ad interiora nauis, & dor-
miebat sopore graui. O rem nouam! ecce, qui tempe-
 stas non erant causa, laborabant, discursabant,
 sudabant, vt nauim immunem conseruarent; & Io-
 nas, ob cuius peccata tempestatem hanc excitarat
 Deus, non laborat, sed in vtramque securus aurem
 dormitabat. Ita quoque in mari mundi huius vi-
 uunt mortales: peccatores enim, ob quorum deli-
 cta sæpe Deus immittere tempestates solet, sine vl-
 la anxietate dormiunt; iusti verò & probi, qui nul-
 lius criminis rei sunt, in monasterijs & claustris
 plangunt & pœnitentiam agunt.

Docent quoque nos lacrymæ Christi ob Ieroso- Peccati ru-
 lymæ peccata eiusque desolationem effusæ, quan- ina ploran-
 tis digna sit lacrymis ac planctu ruina & vastitas da.
 quam animæ afferre peccatum solet. Inprimis nā-
 que æternæ illâ damnationis ream constituit. vn-
 de peccatorum quemdam compellans in Actis Pe-
 trus ait, *In felle amaritudinis & obligatione peccati* Act. 2.
vide te esse. infinitam includit malitiam, quòd Dei
 gratiam euertat, quæ meritorum Christi pretium
 in se comprehendit; de qua loquens Apostolus, 1. Cor. 6.

Empti enim estis pretio magno. Notandum hic igitur
 est, nos, cùm delictum letale committimus, non
 modò, vt velut diuinorum mandatorum transgres-
 sores & diuinæ maiestatis læsæ rei puniamur, me-
 reri; verùm etiam vt diuinorum thesaurorum, &
 pretiosi sanguinis Christi eiusque gratiarum dissi-
 patores. ipsum infiniti est mali, quòd infinito nos
 priuet bono, Deum pellat, eumque quantum po-
 test, contristet: si enim in Deum cadere posset tri-

Ephes. 4.

tristitia, ipsum profectò peccatum infinitum ei dolore afferreret. Hinc Apostolus ad Ephesios ait *Nolite contristare spiritum sanctum Dei*: non quod credere oporteat, spiritum sanctum tristitiæ capacem esse, sed innuit solummodò Apostolus, nullo pacto crimen vllum admittendum esse: nam ipsum, in quantum potest, spiritui sancto dolorem adfert, & quamuis nullum ille in se ob hoc tristitiam aut aculeum sentiat, fieri hoc dicendum est, quòd nullus in eum dolor cadere queat.

Peccatum
vt Deum
ab anima
fuget.

At inprimis ferox ille tyrannus Deum animæ pellit imperio, eumque fugat; si quis verò quòd hoc fieri possit, petat, cum infinitæ Deus sit potentia; respondebit meo nomine Scotus, & theologiæ terminis dicet, gratiam à peccato fugari non effectiue, non formaliter, sed demeritoriè, nulla eum vis est quæ eum effectiue repellat, sed, vt dixi, demeritum. Iacob cum firmiter secum statuisset à socero Laban recedere, hanc secessus & abitionis suæ causam allegauit vxoribus, *Video faciem patris vestri, quòd non sit erga me sicut heri, & nudiustertius*. Idem omnino peccator, tecum agitur, quia enim faciem Deo mutas, & cor tuum ab illo peccando auertis, per demerita ab anima illum repellis. Ecce quartum.

Genes. 31.

Christus forsitan urbem Ierosolytanam desseuit, vt amorem suum & affectum, quo in patriam erat, ostenderet & testaretur: Iudæus enim cum esset, & Ierosolyma totius Iudææ Metropolis; illius cladem præaugurans, commotus amore quodam naturali ingemiscit, & in signum doloris compassionisque infinitam lacrymarum vim effundit.

Nemo

Nemo nostrum est Auditores, qui non naturali, quodam in patriam affectu sit, ut non modò illius casu & clade ingemiscamus, sed sanguinem etiam & vitam ob illius incolumitatem, profundere non vereamur. quod historijs tum prophanis tum sacris manifestum fiet. Codrus rex Atheniësum, audito Deos non aliter patriæ pacem ac tranquillitatem polliceri, nisi mortem rex obtulisset, eidem quàm promptissimè sese obtulit; utque facilius ab obuiò quouis occideretur, mutato habitu hostilia ingressus est castra. M. Curtius eques ille Romanus, quo patriam discrimini evidentissimo eriperet, eidem sese ultro deuouit, & in barathrum armatus insiliit, atque ita voluntaria & ultronea vitæ suæ hostia deorum indignationem sustulit. Dauid rex, ut & sacrum quid tan-

1. Reg. 17.

Iudith. 10.

gamus, solo patriæ amore inductus, Philisthæum aggressus est, & præsentissimo vitam discrimini exposuit; imò nec mulieribus hic in patriam affectus defuit; pulchra namque Iudith, nullo metu perculsa, nec periculo pallefcens, hostiles acies perripit, vitam amittere parata, modò patriam in libertatem assereret & ab excidio defenderet.

Fuere sanè nonnulli qui tanto erga patriam & terram natiuitatis affectu fuere, ut cum vitam & fortunas integras conseruare potuissent, ob patriam tamen illa quodammodo pròdegerint, & eidem postposuerint. inter quos fuit L. Syllæ hospes, cuius cum patriam Præneste violenter Sylla oppressisset, & omnes occidi mandasset, hospite excepto, cui ob sacra hospitij iura parcebat; at ille generosè & liberè respondit

Insignis
historia de
amore in
patriam.

dit solo in patriam amore & affectu inductus, *Nolo patria mea exstinctori debere vitam*: quo dicto in confertissimam Syllanorum manum sese coniecit, & in medios ultro ruit gladios, atque ita patrię vitam dedicauit obtruncatus.

*Carthar. lib.
de imagin.
deor. cap. de
cerere.*

Veteres, vt refert Carthurius, cū Cybelę, (per quā terram designabant) turritam coronam imponerent, quod scilicet vrbes turribus munitę in terra essent fixę; & illam currui insidentem, plurimis stipatoribus circumdatam, & à leonibus multis feritatemque exutis vectam, fingerent; aliud credo nihil denotare fuisse, quā non ciues modò ob patriam defendendam arma induere, at ipsos etiam leones, reges inquam & Principes, patrię salutis, bonique publici esse debere quā studiosissimos.

In Emblem

Huc traho quod de Atheniensibus refert Alcianus, verum apud illos nobilitatis symbolum fuisse cicadam vel locustam siluestrem, quod animalculum hoc eo in loco moriatur, in quo vitam accepit, & ne solis quidem ardore superæstuantem recedat. Denotare volebant, nihil esse, è quo melius vera animę nobilitas dignosci queat, quā numquā patrię finibus emigrare, nec in vita nec in morte eandem deferere, omnem potiùs fortunę aduersitatem in eadem sustinendo.

Ceterum vehemens hic amor communi obligationi qua patrię carissimę in qua nati sumus, & è qua esse & vitam accepimus, deuincti sumus, innititur. In huius rei symbolum ait Plinius veteres terram magnam appellasse matrem consueuisse, & pueros mox vt in lucem editi essent, in terram, velut in gremium matris carissimę solitos dimitti: terram siquidem dicebant, quasi *ter bonam*; quod suam erga hominem bonitatem terciò ostendat;

primò

primò in natiuitate illos excipiendo: deinde toto vitæ tempore, eosdem educando; vltimò denique, in gremium suum post mortem admittendo.

Et profectò tam vehemens & efficax patriæ amor est, vt & filium Dei, Ierosolymitanam cladem præiudicentem ad lacrymas compulerit. Cuius rei luculentam in Dauide rege figuram intueor, qui psalmo quinquagesimo *Miserere mei Deus*, delictorum veniam postulans, patriæ statim suæ mentionem subiicit, eiusque conseruationem petit: cum verò perspectum haberet ob peccata, ac præsertim Principum, Deum in ciuitates sæuire solere subiungit, *Libera me de sanguinibus Deus, Deus salutis meæ*. qua oratione non delicti modò sui remissionem postulat, sed salutem etiam & cõseruationem totius vrbs, ne fortè ob illius delictum vrbs quoque aliquod discrimen subiret. ideò namque subnectit, *Benigne fac Domine in bona vo'un'ate tua Sion, vt ædificentur muri Ierusalem*: ac si dicere voluisset; mecum ipse constitui Domine, muros Ierosolymitanos restaurare, ac regiam illam templi molem exstruere, in qua tibi victimæ & libamina offerantur. at quoniam scio, ob peccata, ac præsertim regum & Principum, resp. & ciuitates, destrui & funditùs euelli solere; enixè à te contendo, vt misericordem te præstes, & tam mihi, quàm miseræ huic vrbi parcas.

Fleuit adhæc Dominus, quòd iniquitatem & iniustitiam præiuderet, quæ hac in vrbe aliquando^s exerceretur, ob pestiferam illam inuidiã, & conspirationes quas in Messiã ciues aliquãdo machinarentur, & quòd certò sciret, omnia hæc illius fore causam cladis & excidij. Hæc tria scilicet erāt, quæ sub Christi nomine metuit olim Salomon, *A tribus* Ezech. 26
timuit cor meum, & à quarto facies mea metuit, dela-
 XX 3 turam

Tria dam- *turam ciuitatu, & collectionem populi, & calumniam*
nosa. *mendacem.* Lis siquidem ciuitatis, calumnia mendax, & plebis coniuratio, tria sunt adeò periculosa & noxia, vt ipsis etiam regibus timorem incutiant. sunt tres bestia noxia quibus quidam vrbes ait delectari, *Pallas urbium domina tribus immanissimis belluis delectari, noctua, dracone & populo.* per noctuam, luminis inimicam, ac in tenebris semper volitantem, ignorantiam intelligo; per virulentum draconem, qui visus est perspicacissimi, inuidiam: populus verò multorum capitum bellua, seditiones designat ciuiles. tria autem hæc urbibus afferre damnum & perniciem solent. & quoniam Christus omnia hæc in se conspiratura præuidet in nefanda hac vrbe Ierusalem, idcirco illius calamitatem & miseriam deflet. *Videns ciuitatem fleuit super illam.*

Fleuit igitur hodie Redemptor noster: quòd si cui fortè nouum videatur aut indecens, imò indignum, Deum plorare; cogitet ille secum, eundem ipsum & hominem fuisse, atque ita procul dubiò mirari desinet ferunt sanè Imp. quendam Romanorum, tristi accepto nuntio in lacrymas prorupisse; at cum senatores & sui hoc ei vitio verterent, & lacrymas tanta esse indignas maiestate crederent, Philosophus qui tum fortè præsens aderat, ait, *Sinite plorare, quia dignitas Imperatoria non impedit illū esse hominem.* Id ipsum de Christo Domino dicere quid vetat? quamuis enim Deus sit, & cæli ac terræ imperator, hominem tamen esse simul non desinet.

Exhorta- Verum quid hoc video, Auditores? Loquor ne
tio ad la- petris an hominibus? brutisne animalibus an ra-
rymas. tione vtentibus concionor? quid? non nisi de lacrymis hic ago, neminem tamen, qui fleat, intu-

intueor. Christone lacrymante siccos vos oculos præferetis? illius singultibus & suspirijs an non coniungeris vestra? ô pectora ferro, ære ac marmore duriora! annon flebitis, Dei vni-
genitum flentem dum intuemini? Eia agite, pec-
cata vestra lacrymis eluite simul & aliena. deflete
agros, deflete vrbes in quibus huiusmodi scelera
committuntur, & in quibus variæ cladestimendæ
sunt.

Hæc scilicet est lectio hodierna, Domine,
quàm hodierna nobis prælegis die, est sancta il-
la Philosophia, quam hocce edoces Euangelio.
Tux etenim lacrymæ, compassionis iudicia, ac
symbola misericordiæ, apertissime clamant nol-
le te mortem peccatoris, aut illius ruina delecta-
ri. Scio, scio natura te tua magis in clementi-
am quàm rigorem, magis in pacem quàm bel-
lum, in misericordiam potiùs quàm iustitiam,
propendere. Sed edocere nos voluisti lacrymas
nobis esse ad salutem necessarias, & cum tu a-
liena delicta & aliorum ceruicibus impenden-
tem cladem defleas, nos nostra ac propria de-
flectere debere. Hi namque torrentes sunt, in
quibus submerguntur hæc monstra: mare rubrum
hic est, in quo Aegyptij pereunt vndis obruti;
diluvium denique hic, quod omnes concupis-
centias terrenas & impuras carnis pruriges o-
bruit & disperdit. At quoniam Domine, Do-
num lacrymarum cælitus descendit, gratiam
obsecro nobis præsta, vt assiduè nostra hic pecca-
ta defleamus, & bonorum operum sementem in
poenitentiae agro ita seminemus, totque lacry-
mis irrigemus, vt tandem aliquando in gaudio &
consolatione, in alterius mundi solo, in quo bea-
titudinē nostrā expectamus, fructū colligere me-
reamur

reamur: quod præstare dignetur qui viuit & regnat
cum Deo Patre in vnitæte Spiritus Sancti, Deus.
Amen.

DOMINICA DECIMA.

POST PENTECOSTEN.

Duo homines ascenderunt in templum, vt orarent, vnus Phariseus & alter publicanus. Luc. 18.

FIGVRA.

Isai. 40.

Euangelicus Propheta Isaias inter alia, quæ in
Messiæ in mundum aduentu euentura prædi-
xit, ait valles replendas, & montes complan-
andos: per valles autem humiles intelligit; per
montes, turgidos & inflatos superbia. Messias igitur
exaltabit humiles & superbos deprimet. Cuius
rei hodierno in Euangelio manifestum videre est
exemplum: in quo duos cernetis, Phariseum inquam
& Publicanum, nimium quantum inter se discre-
pantes, vnum superbiæ & vanitatis typho turgi-
dum, alium humilia de se sentientem, sui que con-
tentorem: & concludit, postquam eorum condi-
tiones pluribus enarrasset, Euangelium, *Omnia qui se
exaltat, humiliabitur, & qui se humiliat exaltabitur.*
Egregium profectò argumentum, in quo vestro
cum fructu & emolumento hodierna exspatietur
concio. Spiritui ergo sancto supplicemus & san-
ctissimæ Virgini, hoc vt opus, ille Numinis sui
auxilio, hæc patrocinio, promoueant ac proue-
hant. quamobrem flexis genibus dicamus

A VE MARIA.

Sublimes illi Ecclesiæ vertices, & Patres, viuaci-
cissi-

cissimæ virtutum omnium ac præsertim humilitatis imagines; superbix vitiourum omnium teterrimæ naturam & essentiam accuratius examinantes, & ad intimos eius recessus penetrantes, varias eiusdè cōmenti sunt diffinitiones ac descriptiones satis exoticas. Inprimis Augustinus in libris de ciuitate Dei ita eamdem descripsit, *Superbia est peruersa celsitudinis appetitus*: & aliter in libro ad Innocentium, *superbia est inordinatus amor propria excellentia*. quem sequitur & Magister sententiarum 2. sent. dist. 42. Bernardus vtriusque opinioni suffragatus ita definiuit, *Superbia est propria excellentia appetitus*. At Angelicus Doctor Thomas aliam tenens viam sic scribit, *superbia est quadam extollentia, per quam se quis extollit supra id quod est ei præsum diuina regula*: alludens scilicet ad Paulinum illud, *Nos non in immensum gloriamur, sed secundum mensuram regula, quam mensus est nobis Deus*. Aliter eamdem delineant alij & dicunt, *superbia est propria conditionis præsumtuosa existimatio*.

Lib. 4. cap. 19
Li. ad Innoc.

Bern. in ser.

2. 2. quæst.
162.

2. cor. 10.

Quidquid demum sit, certum est, vitium esse detestandum, & forsitan omnium vitiourum maximū ac teterrimum. quam opinionem firmissimis stabilitam rationibus & argumentis. Primò maximum est ob auersionem, quo enim peccatum aliquod hominem magis à Deo retrahit, quo & grauius est: maxima namque peccati peruersitas est, quòd hominem à Deo auerrat, vt Augustinus ait lib. de libero arbitrio. Superbia autem hominem magis quàm vllum peccatum à Deo retrahit & quodammodo auellit. in ceteris quippe peccatis nonnisi ex ignorantia, infirmitate & fragilitate, vel etiam alterius boni appetitu, homo à Deo recedit; verum per superbiam non alia de causa, nisi quod Deo eiusq; legibus subesse detrectet, vt omnes in genere

Superbia
omnium
vitiourum
grauissimū.
I.

Psal. 28.

docent Theologi & imprimis D. Thomas loco superius allato. Hinc Glossa ordinaria, verba illa Psalmi xxviii. *Emundabor à delecto maximo*, exponit, *hoc est à peccato superbia*. quo efficere vult, omnium peccatorum caput & principem esse superbiam.

2.

Deinde, peccatorum dici potest gravissimū, quod ipsa fons sit & scaturigo malorū omniū: quidquid enim peccatorum aliorū causa & origo est, ipsum profectò ceteris habetur gravius, iuxta Metaphysi-

2. Metaph.

1. Topic.

3. posterior.

cum illud axioma. *Quod est causa aliorum ut sint talia, illud est maxime tale*: vel iuxta Topicorum definitionem, *Propter quod unumquodque tale, & illud magis tale*. Scriptura porrò nullo non loco, & quidem apertè, declarat, *Initium omnis peccati esse superbiam, & qui tenuerit eam, replendum esse maledictis, & ab ea in finem subvertendum*. Idem omnino dicit Tobias, & ultimam filio voluntatem aperies inprimis adhortatur, ut superbiam fugiat velut matrem & vitiorum omnium nutricem & totius orbis ruinam, *Superbiam numquam in tuo sensu aut in tuo verbo domina: permittas, quia in ipsa initium sumpsit omnium perditio*. Idcirco eam Gregorius omnium malorum radicem & vitiorum omnium

Eccles. 10.

Tob. 4.

Greg. lib. 31. Moral.

reginam nuncupat, *Radix cuncti mali, & regina omnium vitiorum superbia est*.

3.

Tertiò superbia peccatorum princeps est ac domina, & ceteris sævit insolentiùs & crudeliùs, quod per hanc Altissimo se æqualem constituere homo contendat, eiusq; se sociū declarare, cū ceteris imperare nulliq; subdi vult; quod soli diuinitati propriū est; quod enucleatiùs examinās Augustinus ait: *Deus est supra quem nihil, sine quo nihil, sub quo totum, cum quo totum, in quo totum, à quo omnia, per quem omnia, & in quo omnia*. Hanc porrò excellentiam

In spec. c. 18.

lentiam & præminentiam sibi arrogat arrogans, oēs præcellere gestiens & omnibus imperare. atq; 2. Theff. 2. ita insignem Deo irrogat iniuriam, illius iura invadere præsumens, diuinasque proprietates assumere; *qui extollitur super omne quod dicitur Deus: quem locum quamvis in primis de Antichristo interpretes intelligant, de superbo tamen non impedit quò minus cum Bernardo exponamus.*

Quartò reliquis vitijs supereminet superbia, 4. quòd nullum maiora causari mala, nullū maiorem afferre cladem homini soleat. Ipsa siquidē est virtutum gratiarumq; grando, atq; omnium bonorum spiritualium pestis & diluviū. Vnde Magnus Gregorius, *si ut humilitas omnia vitia extirpat, omnesq; virtutes colligit & roborat, sic superbia omnes virtutes destruit & enervat.* Idē habet & Isidor⁹, at multo elegantius, *sicut superbia est origo & radix omnium criminum, ita est ruina omnium virtutum.* Aquila, avis illa ad prædam nata, vt testas, nuces & testudines conterat, easdem in altum librat, vt ita in petram deiectæ in frustra comminuantur. Idem omnino arrogantiæ cum superbis & fastuosis agit: eosdem quippe sublimes eleuans, & in auras præsumptionis de seipsis, sustollens, mundi deinde scopulis illidit, præcipitesque deiiciens, vitam simul & animam cogit amittere. Quò referre possumus verba illa Psalmistæ, *Deiecisti eos dum alleuarentur*, & versum illum Poëtæ,

———— tollantur in altum,

Vt casu grauiore ruant.

Denique superbia vitiorum domina est & primaria, quòd illam Deus præ ceteris sceleribus detestetur & abhorreat: Quò testatur sapientis verbis, *Superbiam & arrogantiam ego detestor*, Prou. 8. 5. *dicit*

In serm. quodam.

Lib. de virtutib.

Superbia comparata aquilæ.

- Iudith. 9.* *di. it Dominus. & Iudith, superbi non placuerunt tibi ab initio: perinde ac si dixisset; Omnes quidem creaturas diligis & complecteris Domine, at superbos deprimis & profundè deijcis. Hinc acriter semper & grauitè hocce scelus puniuit, eius cùm puniendi sese obtulit occasio. quod è Psalmographi verbis fiet manifestum dicentis, Retribue abundanter facientibus superbiam; vt & domos eorum subuertat ac destruat, Domos superbiorum demoliatur Dominus; & omnes eorum facultates dissipet ac perdat, & substantia superbi eradicabitur.*
- Psal. 30.*
- Prov. 13.*
- Eccles. 21.*

Verùm cui fini, inquiet aliquis, prolixius hoc exordium? ad quid hæc superbia & arrogantia? appositè sane & ad propositum: quod Euangelium aliud nobis non depromat, quàm hinc superbiā, arrogantiam, vanitatem, illinc humilitatem. Proponit siquidem nobis ob oculos Phariseum, vanitate turgidum, sui ipsius præconem & meritòrum iactatorem, in vna templi parte sese ostentantem, in altera verò Publicanum vix oculos sustollere præsumentem, pugnis pectus tundentem, & misericordiam deposcentem. Historiam refert Lucas, Dixit Iesus ad quosdam qui in se confidebant tamquam iusti, & aspernabantur ceteros, parabolam istam. Duo homines ascenderunt in templum vt orarent, vnus Phariseus & alter Publicanus. Vt parabolam hanc methodo quadam certa deducam, primò de Pharisei præsumptione, ac deinde de Publicani humilitate loquar.

*Euangelij
breuis ex-
positio.*

Docet parabola, Phariseum quemdam superbū, magna & sublimia de se præsumentem ascendisse in templum Deo vt supplicaret, atque ita orationem inchoasse, Gratiastibi ago, Domine, quòd non sum sicut ceteri homines, fures, rapaces & adulteri, omni flagitiorum genere cooperti: sed pluribus

pluribus econtra gratijs & beneficijs me cumula-
ueris; ieiuno namque bis in sabbatho, decimas do
omnium quæ possideo, adeo vt nihil in me repe-
riam quod merito quis reprehendat, atque hoc no-
mine immensas tibi gratias ago. In alio verò tem-
pli loco, Phariseum adeo peccatorum suorum pu-
dore suffusum, oculos vt in terram deiiciat, vixque
ad cælos sustollere præsumat, sed pectus tunden-
do suspirandoque clamasse, Domine miserere mei:
mille me tibi nominibus deuinctum scio, agnosco
tot tantorumque me criminum reum esse, vix vt o-
culos in cælum tollere audeam, vt te coram in-
tueor. quantum Deus bone inter vtrumque dis-
crimen.

Ait Augustinus duo amorum genera duas con-
struxisse ciuitates, amorem inquam Dei ac sui ipsi-
us: illum in sui ipsius contemptu, velut in fundamen-
to, diuinam quamdam ciuitatem condidisse: hunc
verò diuinæ maiestatis contemptui innixum, diabo-
li ciuitatem erexisse, verba eius audiamus, *Duo, in-
quit, amores duas fecerunt ciuitates, amor Dei vsq; ad
contemptum sui erexit ciuitatem Dei; amor autem sui,
vsque ad contemptum Dei erexit ciuitatem diaboli.*
Sublimis hæcce Theologia optimè cum duobus his
orantibus coincidit: alius siquidem in tantum phi-
lautia ac sui ipsius amore turgēt, vt Deum simul &
proximum contemnat; alius verò nonnisi humili-
tatem consecretatur & affectum spirat diuina spi-
rantem. Vnus cuius est ciuitatis diabolicæ (de quo
dicitur, *ipse est rex super omnes filios superbia*) alter
verò ciuitati Dei insertus & assumptus, (*qui humi-
liare respicit, & alta à longe cognoscit.*)

Sub alterius parabola inuolucris duos nobis
fratres proponit Euangelista, idem omnino signi-
ficantes, Prodigus enim qui in se reuersus errorem
com-

*Lib. 14. de
ciuit. cap.
vlt.*

Job. 42.

cōmissum agnouit, Publicanū denotat: maior natū verò, qui patrem coarguit, & fratris tum in domū; tū in gratiā reditum indignè tulit, (*Ecce, inquit, tot annis seruis tibi; sed postquam filius tuus hic, (non ait frater meus) qui dissipauit omnia cū meretricibus, rediit, occidisti illi vitulum saginatum.*) Phariseum nostrum qui de se sublime sapit, atque alios aspernatur, refert.

3. Reg. 8.

Dan. 8.

Num. 16.

Apoc. 24.

Luc. 22.

Primum superbix illius argumentum, vt Lucas notat est, quòd stando orat, *Phariseus stans hac apud se orabat.* hoc namq; schemate & situ ostendit elatū se habere cor & animā fastu turgidā. Ceterū hoc situ non orauit Salomon, sed genibus in terrā flexis: Daniel quoq; quoties orationi operam daret, in terram genua flectebat: Moses cum Deo loquens sese dimittebat, & humi sese prosternebat, Ioannes, xxi v. in Apocalypsi vidit seniores, & cum eis omnem militiam cælestis exercitus coram diuinā maiestate iacere prostratam. Ipse etiā Christus Patre in horto oraturus *Procidit in faciem suam.* interea arrogans hic Phariseus, nescio qua præsumptione, stat, nec sese incuruat.

Phariseus
non orauit
erectus.

Miratur hic Maldonatus eos, qui crediderunt Phariseum rectum orasse: neq; enim credibile esse putat, quòd nonnulli affirmare hinc nituntur, Iudæos stando Deum orare solitos: cū constet eorū orandi ritum sine vlla immutatione Christianos in Ecclesiam suam transtulisse. atqui certum est, Christianos semper genibus flexis orare solitos. Huc accedit quòd hunc fuisse etiam Iudæorum in orando ritum è scriptura colligi queat, è 3. Reg. 8. 2. Paral. 6. Dan. 6. Michæ 6. alijsq; plurimis locis; adeò vt quicumq; aliquid à Deo postularent, semper genu curuarent. Ceterum verbum *stare* in sacris litteris solam interdū denotat in loco præsentia, aliàs requiē

inter-

interdum decretum & animi firmitatem, aliquando initium & exordium, interdum etiam temerariam præsumptionē, & quolibet demum accipias modo, semper arrogantiam quamdam includit.

O ingens superbię malum! ut cui præ ceteris absolutē impietatis titulum det scriptura: nā quo loco vulgata in Abdia legit: *superbia cordis tui extulit te*, Paraphrastes Chaldaus habet, *impietas cordis tui seduxit te*: ē quō colligere est, superbia homines impios & aduersus proximum immites reddi. Huc trahere possumus quod parabolicē quidam dicere solebat, duxisse scilicet olim vxorem diabolum, Iniquitatem nomine, ē qua nouem filias non minus impias procreasset, quarum octo specialibus dederat in coniuges, at nonam omnibus esse voluit communem: prima nomen habet *superbia*, quam sibi in coniugem delegerant reges, Principes & magnates, quod huiusmodi ut plurimum esse soleant præ ceteris superbi. Altera Simonia dicta; quam sacerdotibus copulauerat; inter hos nempe solos Simoniam reperire est: *tertia hypocrisis*, Regiosorum coniux: *quarta rapina*, quam duxere milites: *quinta usura*, quā sibi mercatores desponderunt. *sexta mendacium*, quæ nupsit mechanicis & artificibus: *septima pigritia*, cuius maritus erant nobiles, quodā lege illa pœnali, *in sudore vultus tui vesceris pane tuo*, eximi velint & excipi: *octaua murmuratio*, quæ operarijs in vxorem cesserat: *nona autem fornicatio & luxuria*, quæ priuato alicui copulari noluit, sed oēm statū amplecti, omnem thorum ascendere, cum omnibus agere, & tā paruis quā magnis, pauperib, quā diuitibus, Ecclesiasticis nō minū quā sēcularibus promiscuē cōmisceri voluit. Arrogātia igitur inferni primogenita est, Pharisei nostri directrix, animæ illius magistra eiusq; precum dispensatrix.

Deus

Superbia
dicta in 3.
Scriptura
impietas.
Abd. 1.

Nouem Sa-
tanæ filiz.

3

4

5

6

7

8

9

Pharisæi o-
ratio ridi-
cula.

Deus tibi gratias ago, quia non sum sicut ceteri hominum. Irridet hanc orandi formulam Bernardus & explodit: stipem postulaturus, inquit, venit, & vtramque numinis refertam ostendit manum. An non enim stolidus ille mendicus foret, qui stipem petens, monilibus plenas præferret manus? neque enim hæc vera impetrandi ratio est. sed necessitatem è contra & penuriam ob oculos ponat, & vulnera detegat necesse est, vt omnes in sui commiserationem, & ad eleemosynam dandam exciter. Atque hoc orasse modo Dauidem videbis, *Miserere mei Deus, quoniam infirmus sum, sana animam meam, quia peccavi tibi.* Id est, stipem à te Domine contendo, miserere mei, respice vulnera, intueri vlcera, & plagas; vide quàm sum debilis & æger; sana animam meam, quæ infinitis te modis offendit, & præ peccato penitus elanguescit.

Pharisæi fa-
sus.

Psal. 103.

Ion. 1.

Isai. 26.

Ioan. 15.

Non ita Pharisæus, sed orationi suæ exordium, arrogans & in sui commendationem contextum prætexit, *Deus tibi gratias ago, quod non sum sicut ceteri hominum:* ego iustus sum, alij peccatores. de hoc fortasse vaticinans ait Propheta, *Et oratio eius fiat in peccatum.* At non hæc est debita precandi formula superbe, alia procedendum est methodo, & Ionæ Prophetæ modo orandam dicentis, *Quod est opus tuum? quæ terra tua? & quò vadis?* Si enim his te ipsum verbis interrogares, omnem proculdubio factum quamprimum exueres, *Quæ terra tua, quò vadis, & quod opus tuum?* Nam venis & prodis è nihilo, in cineres abibis, & peccatum opus tuum est. quid cogitas superbe? nescis, quidquid in nobis est boni, à solo Deo procedere? Isaiam dicentem non audiisti? *Omnia nostra operatus es in nobis Domine:* Deus enim Primarius author & prima bonorum operum causa, qui de seipso apud Ioanem ait, *sine me nihil*

nihil potestis facere. homo siquidem nonnisi instrumentum est & organum.

Ioan. 15.

Et quemadmodum omnis imaginis elegantis ars & venus non penicillo, sed pictori adscribenda est: ita laus & merita operum nostrorum quæ viux virtutum imagines sunt, Deo velut pictori & Apelli, non verò nobis, qui nonnisi peniculus & causa instrumentaria sumus adscribenda sunt. Optime hic quadrabit, quod Psaltes ait, *Non nobis Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam;* perinde ac si diceret, si quid boni agimus Domine, non illius honor nobis arrogandus, at tibi omnis siqua operum gloria ascribenda.

Iure ciuili cautum est & ita communis vsus ob- tinet ne quis artifex, architectus, aut operarius nomen aut insignia ædificijs, quæ reip. sumptibus exstruuntur, quamuis ipsi eadem ædificent, adscribat. Diuino quoque iure prohibitum aio, ne quis, licet forsitan pia aliquot opera edat velut instrumentum à manu diuina motum, Deo nimirum expensas, soluente & gratia sua cooperante, (quam Paulus in se expertus ait, *Non ego, sed Dei gratia mecum;*) sibi honorem aut gloriam ascribat, cum hæc soli Deo, velut supremo totius reip. mundi huius principi, sit ascribenda.

Sitho, atheniensium Dux, cum, referente Plutarcho, à ciuibus summis ad cælum laudibus efferreretur, quòd regē Cotym profligasset ac fudisset, variâq; trophæa sibi bello peperisset; sapienter ac prudēter respondit, dijs immortalibus velut tantæ victoriæ donatoribus, grates esse referendas, sese verò nonnisi laborē præstitisse ac manū præbuisse. Hoc si ethnicus dixerit, quid quæso Christianus dicturus est: hic tamen Phariseus laudē sibi arrogat, inq; virtutū operibus & operū virtutibus gloriatur.

Historia insignis de duce quodam Atheniensi.

Dem. rom. 2.

YY

Dem

4 Reg. 20.

Deus gratias tibi ago. Vt olim Ezechias, thesauros & diuitias suas Babyloniorum legatis ostendens, Deum ad iram prouocauit, vt quamprimum flagellum ei per prophetam, regniq̃ue amissionem fit comminatus (*Et auferentur omnia quæ sunt in domo tua, & quæ condiderunt patres tui vsque in diem hanc, in Babylonem, non remanebit quidquam, ait Dominus.*) non secus etiam hic agitur. vix enim virtutes suas & animæ diuitias patefecit & in apertum protulit Phariseus, quin statim satan princeps ille tenebrarum, & animarum prædicator eisdem diripiat ac dissipet. Hanc S. Augustino allegoriam acceptam ferre oportet, & mihi hanc quæ mox sequitur.

In quo
Christiana
perfectio
consistat.

Apoc. 4.

Christianæ perfectionis est, quidquid in animo mali ac peruersi apparet, nobis; quidquid verò boni & æqui repositum fuerit, Deo ascribere: malum quidem nobis, velut illius auctoribus, vt ita demissus de nobis ipsis sentiamus, bonum verò Deo, genuinæ illius causæ & principio, vt hinc maior ei gloria accedat. In huius rei confirmationem ait de senioribus illis xxiiv. Ioannes, *Adorauerunt viuentem in secula seculorum, mittentes coronas suas ante thronum Dei,* id est, Deo certaminum suorum victorias & conflictuum trophæa, non verò sibi ipsis ascripserunt, in illum omnem refuderunt gloriam, à quo se omnem in certamine fortitudinem ac robur nouerant accepisse. Tangit hoc etiam, & scitè quidem, Psalmographus, *Nec enim in gladio suo possederunt terram, & brachium eorum non saluauit eos, sed dextera tua & brachium tuum.*

Psalm. 47.

Meritis
nemo cō-
fidat.

Nemo igitur meritis fidat, nemo ob iustitias sibi suas blanditur, omnia siquidem mutabilitati obnoxia sunt, & in momento mutantur; quod plurimis

rimise sacra scriptura exemplis confirmari poterit. Lucifer namque cælo, Adam Paradiso, Iudas Apostolorum collegio, Salomon sapientum & Apostolorum numero excidit Petrus. Omnia varia sunt & mutationi subiecta, fors mera hic dominatur & casus: vocatio nostra est de contingentibus, nihilque firmi statui hic potest certi nihil: Iudas namque damnatur, latro in cruce salutem adipiscitur, & Magdalena in gratiam admittitur; Phariseus reprobatus, at Publicanus prædestinatus, est. Quis igitur alios contemnat? quis de operibus gloriatur? aut ob eadem superbiat? quis Pharisaica phrasi dicet, *Gratias ago tibi*?

Egregium profectò exordium & principium orationis singulare! at aliam orandi methodum longè excellentiorem præscribit Apostolus, *Cum Phil. 4. gratiarum actione petitiones vestrae immutentur apud Deum*. Et sanè adeo plausibile & admirabile est, ut Christus orans similem orandi formulam adhibere nō dubitet, *Gratias tibi ago Pater, domine celi & Matib. 11. terræ*. Nescis ah Pharisee, nescis, dixisse in Prouerbijs Salomonem? *Iustus in principio accusator est sui*. Cum Deus Ieremiam ad verbum suum annuntians mitteret, primò ut euelleret & destrueret iussit, deinde ut ædificaret & plantaret. Contende, inquit, Ieremia, *ut euellas ac destruas* vitia, & deinde *ad fices* ædificium spirituale, & *plantes* nouos virtutum surculos in horto & feraci animarum agro: eodem prorsus agat modo qui orare statuit.

Si cui è vena aperta sanguis sincerus & purus effluat, corruptus verò & teter in venis permaneat, malè de agro augurari solent medici, & velut ominosum symptoma iudicare;

at si è contra impurus, bono intra venas permanente egrediatur, certissimum recuperandæ sanitatis est argumentum. Idem omnino de oratione dictum est, quàm infaustum & malum omen est, initio bonû virtutû & bonorû operû affluere sanguinem, *Ieiunobis in sabbatho, decimas do &c.* facibus vitiorum, & amurea superbiz in animo permanente? at quanto satius ac melius, si primò impuri scelerum in animo commorantium humores prodeant?

Ios. 7.

Euidens stoliditatis ac fatuitatis argumentum est facultates suas patefacere, merita iactare apud eum quem ad tui conaris commiserationem, excitare: at sapientiz & prudentiz, mea quidem sententia, iudicium est, eidem calamitates reuelare, quò ad misericordiam commoueatur. quod egregia è libro Iosue historia confirmabo. Gabarnitz idolorum cultu infames, vt gratiam apud Iosue ducem iuuenirent, & eum ad commiserendum excitarent, vestibibus laceris ac seruitutis, calceis perforatis, facie pallida, & schemate sanè exotico & tristi in illius venère conspectum, quo mendacio & fuco illectus Iosue gratiam ijs concessit & illos ab internecione liberauit. Vnde infero, vanam meritorum ostentationem noxiam semper ac dannosam, ac nullum ad concitandam misericordiam medium dari melius aut efficacius, quàm æumnas & miseras ostendere.

2. 7.

Cæcus quidam senex, vt in Varia Aelianus refert, qui fucato pigmento tingere capillos solebat ne quis eius cæcitatem perciperet & senectutem, Lacedamona & venit, cumque coram magistratu aduentus sui causas & legationis capita exposuisset, rex Arehidamus, viso senecionis delirio & amentia, in medium progressus ait, *quid hic sani diceret.*

ceret, cuius non animus, verum etiam caput facis contaminatum est? è falsa illa & inani ostentatione colorum & tinctorum capillorum, animum leuem & iactabundum coarguens, Huic deliro seni similes esse dixero eos, & vere cæcos, qui virtutis antiquitatem falsis fucis contegunt, vel qui inueteratum, squalidum & vitiorum rugis deformem animum habentes, emētiri virtutes conantur, & ficto quodam hypocriseo pigmento, inanes bonorum operum colores ostentant ac præferunt.

Vetuit in Mosaica lege Deus ne primogenita ouium tonderetur, *Non operaberis*, inquit, *in primo-* *Dent. 25.*
genito bouis, & non tondebis primogenita ouium. Egregium profectò mysteriū! Is qui virtutum suarum iactat primordia, & quæ in alios bona confert opera enarrat, verè primogenita ouium tondere dici potest; eò quòd secreto quod pellis instar *Virtutes*
 virtutem tegebat, ablato, nuda penitus atq; omni *tegenda.*
 vera laude spoliata manet. Quod Propheta Iob *Iob. 37.*
iniquitatem maximam appellare non dubitauit,
Silatus est, inquit, *in abscondito cor meum, & oscu-*
latus sum manum meam in ore meo, quia est iniquitas
maxima & negatio contra Deum altissimum. Is autem ore suam osculatur manum, qui opera manuum suarum proprio propalatore, atq; hoc iniquissimum est.

Thesaurus, quo magis absconditus, eo & tutior
 & ab omni iniuria alienior; ita virtutes quo magis *Similia.*
 celantur & teguntur, quo & conseruantur melius.
 Sed quid vana gloriolæ aura omnes abripit, ac nemo se virtutem habere credit, nisi laudum flabra auribus insonent. Et quemadmodum organa nullum edunt sonum, nisi ab altero folles attollantur, atq; ita ventum concipiant: atq; vt nautæ statione egredi & vela facere nequeunt nisi prius au-

ra fauerit: ita superbi & arrogantes virtutum nequeunt studio incumbere, si præconiorum aura & flabrum laudum non accedat. Sed quantum hoc detrimenti adferat, dici non potest.

Vana gloria periculum adfert.

Si quis vel exiguum aceri dolio vinario infundat, omne mox vinum corrumpitur & acescit: ita quoque vnica vanitas, & arrogantia etiam exigua, omnia nostra destruit merita, & in acedinem vitiorum conuertit, quemadmodum ad oculum in superbo hoc & arrogante Phariseo videre est: qui quidquid in se boni & meriti continet, arrogantia euertit ac perdit: & quod tres vel quatuor virtutum actus toto vitæ spatio patrarit, sanctum se & de numero prophetarum putat.

Deus gratias tibi ago. Plurimos reperire est tam exigui & imbecillis cerebelli, & capitis adeo debilis, ut vel vno vini haustu inebrientur & extramētis statim abripiantur: sunt & alij in virtutum stadio ita debiles, ut si vel exiguum quid in se meritorum cōspiciant, quod nimirum Deum orarint, dicatque altero ieiunariot inani, quadam præsumptione & vana gloria ebrii vacillent. Iusti ē contra & sancti, quamuis omni virtutum genere instructi sint, intra humilitatis tamen limites sese continent, & multorum reos se criminum credunt: cuius rei rationem reddens Magnus Gregorius ait, *sancti viri*, inquit, *quo altius apud Deum virtutum dignitate præcedunt, eo subtilius se indignos esse deprehendunt, quia dum luci proximi sunt, quidquid eos in seipsis latebat, deprehendunt.* Horum de numero fuit sanctus Propheta Iob, qui tam exigua sui rationem habebat, ut quos haberet natos facile agnosceret; at quas nactus erat virtutes, tegeret & quodammodo ignoraret,

si sim.

si simplex, inquit, *fuero*, hoc ipsum ignorabit anima mea. Id est, si quid in me forsitam meritorum est, *Iob. 9.* tantum abest, homines ipsum ut sciant, ut & ipse vix perspectum habeam. Non est profecto tibi similis superbus hic Phariseus, *Iob*; neque enim illi sufficit, nouisse quæ in animo delitescunt bona, at vult ut omnes eadem norint, atque idè merita recensens sua ait, *Non sum sicut ceteri homines*, &c.

Videte ut ceteros vilipendat & reijciat. In quam rem quadrat docta illa Aristotelis sententia dicentis, *Qui non est, sicut ceteri homines, aut aliquid melius est omni homine, sicut Deus; aut aliquid vitiosius omni homine, sicut bestia*: aded ut ex Philosophi sententia Phariseus hic noster, qui se ut ceteri hominum, non esse dicit, vel semideum se aliquem fingat, aut bestiam potius. Sed notandum est, aliorum contemptum multa mala inuoluere, & magnam animæ perniciem adferre. Nam ut mare, ut sese expurget, littora sordibus replet & agros quos alluit; ita superbus, quo dignitatem retineat, & ipse mundè & honestè viuat, omnes alios vitijs inquinat, & infames reddit: uti Phariseus hic, qui in humilem Publicanum omnes peccatorum suorum sordes reijcit & euomit, quò se sanctum & pium ostendat.

Quemadmodum etiam, aer vel exhalationes calidæ, quæ in terræ visceribus, velut in carcere, conclusæ sunt, exire & erumpere gestientes, tandem post horrendas concussionem, terræ motus, agitationes, violenter viam aëthæ egrediuntur, terram disrumpunt, & hiatus vastissimos causantur, ut domos & moles amplissimas ad terram deijciant: sic etiam vanæ gloriæ appetit⁹ & sitis, animo arrogantis

XXX
 XXX
 Similar

Alind

inclusa; post varias agitationes & inquietudines, tandem erumpens, ingentem edit fragorem, plurimorum famam destruit ac plurimorum innocentissimorum vitam arrodit ac perdit. Testem hic habemus luculentum, Phariseum nostrum, qui Publicanum infamat, & peccatorem esse credit, quæ tamen innoxium & iustum testatur Deus. Proximum contemnit suasque laudes deprædicat.

4. Reg. 5.

xxx
17

Iud. 1.

Ieiuno bis in sabbatho, decemas do. ô Virtutes malè collocatas, quæ in superbi anima sedem fixere. sunt scilicet serux illæ Naamanis leprosi, quæ semper ad libertatem aspirant, & sedem illam deserere gestiunt: sunt reginæ illæ catenis & compedibus constrictæ, quæ sub mensa Adoniberech micæ colligunt: sunt gemmæ & vniones annulo inclusi plumbeo. dixit olim iocans M. Collius, Galbæ gibboso insultans, ingenium illius male habitare: quod scitè de doctis & sapientibus, deformibus tamen & monstrosis dici potest: at multo veriùs ac meliùs de hominibus flagitiosis. Quàm male enim habitant virutes in superbis illis corporibus, & gibbosis, fucatis, & vitio repletis! quàm malè habitant ieiunia, pænitentia, & alix virtutes in anima Pharisei: cuius obsecro cæcitatem & dementiam notate; cogitat siquidem, ieiunijs se & decimarum solutione, peccata tegere posse: multi quoque hodie sibi persuadent, quotidie sacrum audiendo, omnem se iustitiam complexisse, Deoque satisfecisse.

Iud. 17.

Sacerdos ille Ephrataeus, Michas idolum quoddam domi habebat, cui victimas & libamina offerebat, quin etiã Leuitam promisso stipendio cõduxerat, qui hostias eidem contra Dei veri præscriptam mactaret, ille verò felicem se hoc nomine credebat quòd Leuiticæ stirpis sacerdotem domi

domi haberet; unde gaudens aiebat, *Nunc scio, quòd bene mihi faciet Deus, habenti Levitici generis sacerdotem.* Aduertite, quæso, hominis cæcitatem, qui sub virtutis habitu & colore omnem idololatriam celatum iri credebat. Quot, eheu, hodie similes reperire est, qui ob vnius diei ieiunium vel tenuem aliquam eleemosynam, certò sibi persuadent, atque indubitatè credunt, omnium delictorum se veniam impetrasse, & cum Deo in gratiam rediisse.

Alia profectò ratione vitam instituebat David Psal. 118. Propheta, cum de se liberè sine vlllo fastus aut iactantiz periculo, confiteretur, *Ad omnia mandata sua dirigebar, omnem viam iniquam odio habui.* id est, nihil vnquam fieri mandasti Domine quin exactè seruarim; nullum quoque peccatum fuit, quin summis id ipsum viribus fugere contenderim. Quid enim profuerit ceteras vrbis portas diligenter occludere, vna patente, per quam hostis ingrediatur. Cumque Dominus apud Matheum legem suam promulgaret non dicebat, *Tollite iugum meum super ceruices aut humeros vestros, sed super vos:* omnes enim hominis partes tam exteriores quàm interiores, diuinæ legis iugo subdantur oportet. Sed equo diutiùs arrogans hic nos Phariseus detinet, Publicani excutiendi iam tempus est; cuius causæ audiendæ examinandæque secundum concionis membrum destinaueramus.

Publicanus autem à longe stans, nolebat oculos in caelum levare. Publicani autem nomine nonnulli forneratorem aut mensarium intelligunt; alij, inter quos S. Thomas, Liranus, Hugo Cardinalis, vectigalium & portorum exactorem; alij deniq; , vt Euthymius, publicum peccatorem, hominem vitæ flagitiosissimæ, præter fas & nefas luera consecrâ-

tem. Qualis, qualis fuerit, hic in templum oraturus cum ascendisset, secretum aliquem recessum petijt; adeo namque eum sui pudebat, vt oculos in cælum attollere non præsumens, in terram obtutus defigeret, & pectus tundens, magno poenitentiae signo, diceret, *Deus esto mihi propitijs peccatori.*

Quatuor
conditio-
nes lauda-
biles in o-
ratione pu-
blicani.

Quatuor in poenitente hoc conditiones reperio, easque laudabiles; prima est, timor quidam, eo quod à longè flet ob delictorum suorum metuens multitudinē, nā in tuum sapientia timor Domini. Secunda est, pudor, oculos quippe in cælū attollere nō audebat, ex cōsilio Dauidis, qui ait, Conuertatur & erubescat valde velociter. Tertiò, pectoris percussio, nam cor contritum & humilatum Deus non despicies. Quarta, quod clamet, Deus propitijs esto mihi peccatori, non tegit nec abscondit peccata, sed ingennè ac liberè confitetur, vā se fecisse testatur Psalmista, Confitebor aduersum me iniquitatem meam Domino & tunc misisti iniquitatem peccati mei. At imprimis pudor laudabilis est: nihil siquidem Deo gratius & iucundius quàm ob peccatum conceptus pudor & confusio. Achab rex cum peccati sui foeditatē magnitudinemq; agnouisset, tantum eiusdem pudorē concepit, vt demisso deinde ambulauerit capite, nec oculos in cælū attollere ausus fuerit. Ipse etiā Manasses rex pudore ob delicta suffusus dicebat, Non sum dignus intueri altitudinem caliprae multitudinis iniquitatum mearum.

2. Paral. vi.

2. Reg. 2.

Afaël cum Abnerem Saulis ducem persequeretur, ait illi Abner, Recede, & noli me sequi, vt compellar confodere te in terram, & leuare non poterō faciem meam ad Ioab fratrem tuum. Quid? si hic videre metuebat virum, cuius fratrem occidisset quem bello persequabatur; quomodo oculos ille in

in cælum sustollet, patrem æternum intuiturus, cuius filium toties cruci affixit?

Sponsus dilectæ suæ præconia decantans, verecundiam illius & ruborem imprimis celebrat, qui eidem innatus erat, *sicut fragmen mali puni i genarum.* Cant. 4. Color autem ille rubicundus genarum pudoris & submisionis argumentum est, & evidens humilitatis testimonium: cum verò genas illius intat fragminis malorum granatorum rubere ait, denotare voluit, animam, quâvis sancta sit & virtutibus ornata, coram Deo se tamen humilem, verecundam & confusam ostendere debere; ac multo magis illam, quæ peccatis onusta sit.

Esdras sacerdos, is inquam qui cū Zorobabele sub initio regni Cyri à Babylonica captivitate redijt, 1. Esdr. 9. ac Iudæorum res in pristinam dignitatem restituit, cū Deo loquens, populique sui peccata in memoriam reuocans, lacrymans dicebat, *Deus meus confundor, & erubescō leuare faciem meam ad te, quoniam iniquitates nostræ supergressæ sunt caput nostrum, & creuerunt vsque ad cælum.* Et sanè si iustus alienorum peccatorum recordatione ita confunditur, quomodo te erubescere par est: infelix & impudens peccator, cū propria tibi proponis. Discas hoc à Publicano, ne tibi propheticum illud impropereetur, *Frōs meretricis facta est Ierem. 3. tibi, noluiſti erubescere.* discas etiam à psalmista: qui ait, *Tota die verecundia mea contra me est, & confusio faciei meæ cooperuit me.* Psal. 13.

Porro tantus Publicani nostri pudor est, & verecundia, Deo vt appropinquare vix audeat; tãta quoque humilitas vt peccatorē sese nūcupet: modestior & prudentior arrogante illo Phariseo, qui se ipsum iactat, meritisque proprijs innititur. Rident, & meritō quidem, Epicurum veteres, quod seipse sapien-

Gen. 4.

sapientem diceret, ac suffragium in sui ipsius commendationem ferret; septem porro Græci sapientes deprædicantur, quod non seipsi, sed ceteri eos ut sapientissimos suspicerent & deprædicarent. Sponsa illa mystica, ciuilis ut quæ maximè & edocta, cum sciret proprio laudem sordere in ore, horto se ocluso & fonti signato comparat, *Hortus conclusus soror mea, sponsa, hortus conclusus, fons signatus*. Innuere vult, omnia apud se oclusa esse, diuitias se suas non prodere nec temerè in apertum, virtutes proprias dilaudando, proferre. Idem omnino facit & Publicanus, qui ocludens animum & thesauros abscondens, non nisi peccata, vitia, & nauos animi profert.

Psalm. 39.

Et profectò melior haberi ratio nequit ut preces Deus exaudiat, quam si supplex à delictorum suorum enumeratione ducat initium. Hanc quippe rationem adhibuit & ardens illa sponsa, quæ in ipso Canticorum exordio de se ipsa confitetur, *Nigra sum, sed formosa filiæ Ierusalem*. priùs ecce se nigram dicit, quàm pulchritudinem celebret. Idem omnino faciat & anima, quam sponsa hæc denotat, apertè in quam antè peccatorum fuliginem confitentur, quàm merita decantet ac propalet. Quin & Psalmographus hanc formulam præscribit, dum in psalmis ait, *Reuela Domino viam tuam*: quæ verba doctissimus exponens Ambrosius in hunc modum commentatur, *Bene ait, Reuela, hoc est aperire conscientiam tuam, ne eam seculi istius grauet umbra vel carnis*. Vterque porro dicere vult, Deo omnes conscientiz angulos patefaciendos, atque omnia illi peccata reuelanda, adeò ut ne vnum sub carnis aut mundi umbra deliteat. Ita Publicanus noster se in apertum prodit & clara voce proclamat, *Deus propitius mihi esto peccatori*.

O humilitatem deprecandam! Phariseus virtutes, hic enumerat peccata. ille superbum, hic humillimum agit; ille reprobatus & reiectus, hic electus & iustificatus. Quanta porro tuum! robur & vis est o humilitas! cui in primis omnia Dominiæ incarnationis & Passionis mysteria adscribit Gregorius, *ad hoc*, inquit, *Dei filius infirmitatis nostræ formā suscepit; ad hoc* inuisibilis, non solū visibilis, sed etiam despectus apparuit; *ad hoc* contumeliarum ludibria, illusionum probra, passionum tormenta sustinuit, ut superbum non esse hominem daceret humilis Deus.

Quicumque verò Patres diligenter euoluerit, *Omar, Patres humilitatem laudant.* inueniet profectò, virtutem hanc ab omnibus deprecari, hanc siquidem virtutum omnium dicunt fundamentum, radicem & principium veræ sapientię, scalam cæli, caritatis & aliorum charissimum spiritualium custodem, tentationum vastitatem, meritorum nutricem, felicitatis nostrę vadium, veritatis hostem, & sanctitatis protectricem. Notandum verò est. quod eidem elogium tribuit Climacus, *Si superbia*, inquit, *ex angelis demones fecit, sic humilitas ex demonibus Angelos efficere potest.*

Quin & illud humilitati proprium, quod quo nos illam amplectimur arctius, nos quoque illa vicissim maiorib. cumulet honoribus: quoq; lōgius ab honore recedimus, quò ille nobis fiat vicinior. Atq; hoc est quod olim Sauli Regi ait Samuel, *Nōne, cum paruulus esses in oculis tuis, caput in tribubus Israel factus es?* id est, Erras, erras Saul cū superbire & insolentiùs te gerere studes; quin potiùs recordaris, ad quantum te iam olim honorem euexerit submissio, an non enim, cū in oculis tuis paruus fo-

res & humilis, omnium tribuum princeps & caput factus es? at si eleuare te coneris, propediem profectò videbis, omnium te minimum esse & infimum.

Deus semper paruos dilexit.

Quod vt euidentius Deus ostenderet, videbitis illum iam inde à mundi exordio, paruis & humilibus delectatum. Adam duorum tantum erat liberorum pater, Caini & Abelis; primogenito reiecto minorem dilexit. Duorum etiam Abraham, Ismaëlis & Isaac; sed illum repudiavit, hunc sibi selegit, ac de hoc ait scriptura, non de Ismaële, *In Isaac vocabitur tibi semen, quia hunc elegit Dominus.* Ipse quoque Isaac non nisi duos filios habuit, Esau & Iacob, at maior natus reprobatus, & natus minor prædestinatus, iuxta scripturæ elogium, *Iacob dilexi Esau autem odio habui.* Multorum filiorum pater fuit Iacob, at natus minimos, Iosephum & Beniaminum in delicijs habuit & præ ceteris dilexit. Atque ex his omnibus colligi potest, humiles, quorum figura sunt minores, à patre illo æterno diligere, superbos vero reijci & repudiari; quod & in cantico suo testatur Deus: *Deposuit potentes de sede, & exaltavit humiles.*

L^{uc.} 1.

1. Reg. 16.

Cum olim secundum Regem in Israel cōstituere Deus vellent, Samuelem prophetam ad Isaï domum misit, vt vnum è filijs illius in regem vngeret. Propheta cum in Eliab oculos coniecisset, vt qui procerus esset corpore, & forma digna imperio, & primogenitus, statim hunc à Deo regno destinatum credebat & in regem vnguendum. Sed Deus aliter disponens, paruulum David sibi delegit, de quo pater ait, *Adhuc reliquus est paruulus & pascit oves.* Ecce, vt è septem fratribus natus minimus in regem delegerit, è quo manifestè colligere est, humiles ad gloriæ diadema & cælestis beatitudinis regnum

regnum destinari. Hinc Dominus omnes ad humilitatem excitans, paruulos fieri vult, *Nisi efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in regnum calorum.* Matth. 18.
 Innuere volens, solis humilibus cælum, & solis superbis tartarum reservari: nam in eodem *Matth. 19.*
thæo apertè legimus, alio loco, Sinite paruulos venire ad me, talium est enim regnum calorum. Denique solos humiles respicit, solos humiles fouet: hinc Psalmista, *Humilia respicit in cælo & in terra.* Psal. 137.

Ipse quoque humilitas tam sublimis est, ac tantæ dignitatis, ut cum Deus videret, nullâ in orbe magistrum reperiri, qui eamdem pro dignitate ac debita ratione edoceret, filiû vnigenitû in terra destinari qui eamdem & verbis & re ipsa edoceret: qui in prima quam prælegit lectione de seipso ait, *Discite à me, quia mitis sum & humilis corde.* Matth. 11.
 Quem locum exponens Gregorius ait, Non ait, Discite à me patrare miracula, mortuos ad vitam reuocare, demones fugare, elementa concutere, influxus cælestes dirigere, maria pacare, & novos mundos condere, sed solam discite humilitatem, quæ virtutum regina est & vitiorum terror.

Ferunt omnes Græciæ vrbes Homerum mortuû sibi ciuem vindicasse, & de illo non parum inter se contēdisse, adeò ut beatæ sese crederent, si hunc habere ciuem possent: idem de omnibus quoque virtutibus dicere licet, nimirum oēs quodammodo inter se contendere, ac scire velle, ad quam potissimum humilitas spectet, & cui verè debeat ut ciuis ascribi, omnes suam esse dicunt, omnes eam sibi vindicant, adeò scilicet ipsa excellens est & eminens. Hinc olim ipse veritatis doctor Christus humilitatem iustitiæ vniuersalis nomine appellauit: cum enim Ioânes illum baptizare præ humilitate derideret, hoc se munere penitus indignum censens, ait

Matth. 5.

ait ei Dominus, *sine modo, sic enim decet nos implere omnem iustitiam*; quod explicans Glossa ait, *Id est humilitatem*. Ob hanc solam virtutem Publicanus noster se hodie laudem meretur, ut vice versa Phariseus ob superbiam & arrogantiam, infamiam; hic nonnisi de virtutibus, ille humilis de solis agit peccatis, *Deus esto mihi propitius peccatori*.

S. Bonavent.
in vita.

S. Francisci
humilitas.

Est nempe arrogantium proprium, sua deprecare, ac velut tuba proclamare merita, humilium verò de suis loqui peccatis. quod S. Francisci exemplo fiet manifestum. Cum Rufinus, unus & primis illius socijs, scire vellet, quanta Sanctissimi patris foret humilitas, ab eo petijt, Quid de te censes pater? quoto ducis loco? quem te esse putas? cui mox Franciscus Maximum inter mortales peccatorem, & quo nemo minus Deo gratus. Qui hoc fieri potest, ait Rufinus, & hoc quomodo verè potes dicere? neque enim & fur, homicida, adulter, & alij plures, sed ab omni crimine liber. tum Franciscus, si alijs illam dedisset gratiam Deus, qualem mihi; maiora haud dubiè præstitissent: si mihi verò Deus gratiã subtraxisset, ceteris deterior extitissem, & in maiora etiam peccata prolapsus essem.

Gen. 1.

Iusti præ humilitate non vident, quæ in animo suo delitescunt. Idcirco in Canticis ait spōsa, *Nolite me considerare quod fusa sim; quia decolorauit me sol*. nam quemadmodum qui solis radijs circūfunditur, domum aliquā intrādo, videre nequit, quæ videnda sunt, ita quoque qui in sublimem solis diuini contemplationem abreptus est, cum sui ipsius cognitionē ingreditur, nihil omnino suorum meritorū videt, mera nox oculos illius aberrat & tenebræ dēfissimæ. Hanc se habere virtutem profitebatur David cū de se sine ullo fastu diceret, *Dominus non est exaltatus*.

Psal. 130.

tatum cor meum, neque elati sunt oculi mei, neque
ambulaui in magnis, neque in mirabilibus super me.
Non sufficit dixisse, pedes & oculos ab omni fuisse
fastu & iactantia alienos, sed ne cor quidem um-
quam aut animum aliqua fuisse vanitate inflatum:
ita quoque non sufficit, oculos in terram deijcere,
vestes gerere humiles, gressum moderari, verba
simplicia proferre; si cor in primis humilitatē non
spiret. vnde Dominus cum humilitatem doceret, à *Matth. 23.*
corde duxit initium, *Discite à me, quia mitis sum &*
humilis corde; ac si dixisset, nolo solo vos habitu hu-
miles esse, & in conuersatione modestos, vitam hu-
militer instituere, & morū simplicitatē præferre,
sed imprimis contēdo, vt cor & animus humilita-
tem præferant. & eundem scopum feriens *Psal. 50.*
ita ait, *Cor contritum & humiliatum Deus non despi-*
cies; perinde ac si dixisset, non vestis, non gestus, nō
verba faciunt humilem, sed cor contritum & hu-
miliatum, quod numquam te scio despecturum. Et
profecto ita se res habet, quam ad oculum hic vi-
dere est; superbus namque Phariseus reijcitur, &
humilis Publicanus assumitur ac iustificatur. *De-*
scendit hic iustificatus ab illo.

Fons admi-
rabilis.

Verunt fontem esse, cui faces accensæ iniectæ
quamprimum emoriantur, extinctæ verò accen-
dantur; huius naturæ esse censeo Deum & oratio-
nem, per quam ad ipsum acceditur. qui enim super-
bia succensus ad alterutrū accesserit, quamprimū
moritur; at qui verē fuerit humilis & mortificatus
gratiam recipit ac vitam, & prædestinatus est. nam, *Iac. 4.*
teste Apostolo Iacobo, *Deus superbus resistit, humili-*
bui autem dat gratiam.

Chabrie

Dicere solebat Chabrias Atheniensium dux, a-
gmen ceruorū, duce leone fortius esse ac validius, pophe-
quam leonū duce ceruo. Vt moraliter hoc exponā, gna.

Dom. tom. 2.

ZZ

dico

dico vitorū exercitum, cui humilitas vti dux præ-
est, maioris esse roboris & potentix, quàm virtu-
tum, quod ducat superbia & fastus. Periculum faci-
am: ecce Phariseus amplius virtutum exercitū ex-
plicat dicens, *In iunō bis in sabbatho, decimas do, non
sum sicut ceteri hominum*: sed conductrix est super-
bia, qui vincitur, superatur, & magna infamia affe-
ctus recedit. Illinc verò videas Publicanum, qui
peccatorum agmen explicat, dicens, *Deus esto mihi
propitius peccatori*, sed quod ducit humilitas, atque
ideò victoriam refert, triumphat, & iustificatur,
Descendit hic iustificatus ab illo.

Humilitas
est causa
nostræ iu-
stificatio-
nis.

Humilitas causa nostræ iustificationis est, & pre-
ces vt exaudiātur efficit; arrogātia verò reprobati-
onis & omni ratione impedit, quominus oratio ex-
audiatur, nā peccatores *Deus non exaudit*, dicitur in
Euangelio, *id est superbos*, ait Glossa. Tantum porro
abest, vt Deus superborum & arrogantium preces
exaudiat, vt eum potius irritent, & ad iracundiam
prouocent. quod egregio conceptu exornabo.

Insignis hi-
storia mo-
raliter ex-
posita.

Bias Prienæus cum quodam tempore nauim cō-
scendisset, & ingens subito tēpestas fuisset exorta,
omnesq; mortē impendentē impēderēt, & scelesti
aliquot qui vnā vehebātur, manibus in cælos subla-
tis, dijs supplices vota facerent; dicere cœpit, *Tace-
te ne dij in sensu vos hinc ab nauigare sentiant*. Signifi-
care scil. volebat, preces impiorum, & maximè su-
perborum, qui inter peccatores reges sunt ac Prin-
cipes Deum ad iracundiā prouocare, & eius furorē
exacuere, nō verò exaudiri. quod & Euāgeliū egre-
gio cōfirmat Epiphonemate quia *omnis qui se exal-
tat, humiliabitur; & omnis qui se humiliat exaltabitur.*

Eia igitur Christiani, considerate hæc diligētius,
& cogitate, quemadmodum aurei nummi, qui in
balance descendunt, in thesauris reconduntur; qui-
que

DOMIN. X. POST PENTECOST. 353

que verò eleuantur, extruduntur & per vulgus sparguntur, ita quoque illos, qui vana sese gloria effecerunt, & ceteros præfactu & arrogantia aspernantur, reijci à Deo ac reprobari, at qui descendunt, seseque humiliant in cælum assumi, in quo thesauri & reconditoria gloriæ sunt. Discite ab hac parabola Christiani, superbiam & insolentiam apud Deum & hominès execrabilem esse, *Odibilis Deo & Eccles. 10. hominibus superbia*, ait Sapiens: ac solas humiliù preces promereri vt exaudiantur: testatur hoc pulchra illa Iudith dicēs, *Mansuetorum & humilium semper Iudith. 9. tibi placuit deprecatio.* quod factò ipso Publicanus noster hodie declarauit.

Tu autem summe Deus, qui humiles in primis diligis, & superbos detestaris, qui illos amplecteris, hos verò persequeris; hanc obsecro virtutem, peccatoribus nostris insculpe, illiusque aduersariâ procul ab animo elimina. Tu scilicet es, qui superbum Luciferum cælo exegisti, insolentē Adamū paradiso pepulisti, arrogatē Nabuchodonosorē regno & diademate priuasti, fastuosum Phariseū nō exaudisti, & omnes deniq; illos dignis supplicijs castigasti, qui naturæ limites egressi, ac vanitatum desertum secesserunt. Tu quoq;, summe Deus humilē Abrahamū exaltasti, simplicē Iacob dilexisti, paruulum Dauid ad regnum euexisti, & sese dimittentem Publicanum iustificasti, & semper omniū preces & vota exaudisti, qui in corde humiliato & animo submisso te innocarunt. O virtutem votis omnibus expetendam, & superbiam diris deuouendā, & velis remisq; fugiendā. Illa scil. in posterum animo nostro dominetur, in actionibus nostris, verbis ac gestibus refulgeat, solā humilitatē spiremus; nihil oēs actiones nostræ præferant, nihil animo aliud gestemus inclusum. Ipsa siquidem virtutum

directrix est ac caput, bonorum operum gubernatrix, meritorum cultos, celorum clauigera, ipsa est, quæ luculentum hodierna die Publicano offert triumphum, & extremam Phariseo infamiam, & eadem simul opera nos omnes edocet, ipsa denique virtus, à qua omnis nostra dependet beatitudo, ad quam SS. nos deducat Trinitas Pater & Filius & Spiritus sanctus.

DOMINICA VNDECIMA.

POST PENTECOSTEN.

Adducunt ei surdum & mutum, & deprecabantur eum, vt imponat illi manum. Matth. 7.

FIGVRA.

2. Reg. II.

Psal. 57.

Sumus ille Dei amicus Dauid cum quodā die vicini sui vxorē ē solario sese lauante cōspexisset, in plurima deinde peccata letifera incidēdi hinc occasionē hausit: indignat^r itaq; De^o, surdū eum & mutum in animo ad dies aliquot reddidit. testatur ille siquidē de se, *Ego sicut surdus nō audiebā, & sicut mutus nō aperiens os suū.* In eamdē omnino calamitatē plurimi hodie delabuntur peccatores, qui ob infinita, quibus Deū offendēre peccata, auditum & linguæ vsum Deus aufert. Ad viuū hodierno hoc in Euāgelio expressum legimus, in quo surdus quidam qui simul & mutus, Iesu Christo, ad sanitatem recuperandam offertur. In quo magnū profectō ipse miraculum patrauit: quōd vt pro dignitate exponamus, Spiritus sancti opem intercessionē Deiparæ, imploremus, atq; idcirco salutationem illi Angelicam offeramus, dicentes:

A VE MARIA.

Præ-

Præterquam quòd Christiana & Catholica fides, omnium rectè sentientiù iudicio, certa, infal- Fides septē
innixa fun-
damentis.
libilis & indubitabilis sit, septem quoq; fundamē-
tis, maioris certitudinis ergò innixa est, quorū vel
minimum & maximè imbecillum fortius est ac va-
lidius, quàm gemini orbis arces & poli. Adeo ut
quicumque magnam illam fidei maiestatem per-
spectam habere voluerit, egregiam illam Sapien-
tiæ donum contempletur, quam septem Deus co- Prou. 9.
lumnis innixam voluit, *Sapientia edificauit sibi do-
mum, edificauit columnas septem.* aut potius sibi pro-
ponat magnum illud Apocalypseos volumen, se- Apoc. 5.
ptem sigillis munitum atque intus ac foris con-
scriptum.

Primum fidei nostræ fundamentum, prædictio- Primum fi-
dei funda-
mentum.
nes sunt, oracula, atq; alia tum Prophetarum tum
aliorum Sāctorū vaticinia: nullus quidē fidei ar-
ticulus est, quem Prophetæ non prædixerint, nihil
aut ipsi hominibus annuntiarunt, quod non à Deo,
qui prima veritas, prius acceperint, iuxta ea quæ in
Actis scribuntur, *Huic omnes Prophetæ testimonium* Act. 10.
perhibent, & multo et à clariùs in Epistolis D. Petri
Habemus firmiorem propheticum sermonem, cui bene
facitis attendentes. Hoc ipsum intelligētes quod omnis 1. Pet. 1.
prophetia scripturarū propria interpretatione non sit.
Nō enim volūt ate humana allata est aliquādo prophe-
tia, sed Sp. Sancto inspirati locuti sunt Sancti Dei ho-
mines. Cū igitur Deus solus futura norit contin-
gentia, iuxta illud Isaia, Annūtiare quæ vētura sunt, Isai. 48.
& sciemus quia dñs estis. Sequitur, cūcta quæ fides no-
stra complectitur, esse verissima, cū voluntas illa
diuina infallibilis ita Prophetis inspiraret; atque
hæc oracula, cū diuinitus inspirati essent, ita ho-
minibus annuntiando prædixerunt.

1. Fidei fundamētū.

Alterum fidei fundamētum, est ipse S. Scripturæ cōsensus & apta inter se mutuo Sarmonia. Oēs siquidē scriptores Catholici, & imprimis, qui utrūque testamentū concinnarūt, quāuis diuersis vixerint tēporibus & locis, cū tā aptè & congruēter in multis propositionibus communē naturæ captū & ordinē excedētibus inter se consenserēt; affirmari profecto potest, mētē eorū diuinitus fuisse illustratā, & volūtātē à prima illa causa quæ Deus est permotā, vt huiusmodi in reb. cōuenirēt, & illas præter communē hominū opinionē velut certissimas assererēt; atq; ita demonstrari doctrinā illorum esse verissimā. Nā vt Albumasar ait quodā in loco, *Lex Christianorum veritates affirmat difficles ad imaginandum, & humanā notitiā transgredientes*. Adhibet hoc argumentū Augustinus libr. 18. de ciuitate Dei, quo ceteras hēreses refellat ac cōfigat, in quarū auctoribus propagatoribusq; mera discordia ac perpetua dissensio quoad opiniones recēter inductas.

Lib. 1. Comment. differ. 4

3 Fidei fundamētū.

Tertia fidei basis, est ipsa scriptorū Catholicorū & auctorū sanctitas atq; honesta vitæ ratio, ac maturum & diligens eorum quæ litteris mandarunt, examen. Qualis enim, obsecro, fuit Moses, Pêrateuchi auctor? cuius elogium dum textit Ecclesiasticus, ait, *Dilectus Deo & hominibus Moses*? quales fuēre Samuel, Ieremias, viri ad miraculum vsque sancti, vt qui in vtero matris fuerint sanctificati? Quales deinde Isaias, Zacharias, Ionas, Tobias, Iob, Daniel, Apostoli, hominum reges, & homines regum? quis dicere audeat vana illos inductos gloria & ambitione sua conscripsisse, cū omnes ad vnum protestentur, *Ecce, nos reliquimus omnia*? quis illos falsitatis aut medacij arguat? cum & ipsi impostoribus omnia obturent, eosque conuincant, & apertè dicant, *Perdes omnes qui loquuntur mendacium*,
Adhuc

Matth. 19.

1. 5.

Adhuc quam diligenter scriptura sancta à Patri-
bus excussa & examinata fuit, quam profectò, nisi
à Spiritu sancto dictatam fuisse cognouissent, nun-
quam admisissent aut receperissent.

Quartum propugnaculum est hoc, Quidquid fi-
des Christiana continet, tum quoad ea quæ creden-
da proponit, tum verò quoad ea quæ fieri præcipit,
rationi consentaneum, honestum, & congruū est:
qualia sunt, bonum facere, & malum fugere; virtu-
tem amplecti, vitium detestari, nihil in alium
committere, quod nolumus in nos commissum, ex
toto animo & mente Deum diligere, & proximum
ut nos ipsos. Denique lex est, cui nihil obijci que-
at, de qua hocce Psalmographi habemus testimo-
nium, *Lex Domini immaculata conuertens animas.* Psal. 18.
Nihil siquidem virtute honestius nihil iustitiâ rati-
oni & æquitati conuenientius? Lex autem & fides,
quam tenemus aliud non præcipiunt quàm virtu-
tem, ut nos iustos & sanctos efficiat; & iustitiam,
ut beatitudinis nos capaces reddat.

Quintum fidei fulcrum est inuicta martyrum
constantia & fortitudo insuperabilis. Non medi-
ocriter quippe fides nostra stabilitur tot mar-
tyrum testimonio, qui eandem non verbis
modo ac scriptis, sed proprii sanguinis effusio-
ne vitæque amissione, mirabili quadam toleran-
tia, & heroica & infracta constantia, confirma-
runt. Cum verò iuxta Hieronymum, martyri-
um non hominem sapiat, sed quid homine ma-
ius sit; numquam profectò generosi illi pugiles &
athletæ inuicti, tot tormenta perferre potuissent,
nisi diuinitus illis auxilium datum esset, velut rei
iustissimæ testibus, & fidei verissimæ propugnatori-
bus. Hoc etiam confirmare potest ingens martyrum
vtriusq; sexus multitudo, ut S. Hieronymus dicere

4. Funda-
mentum
fidei

5 Fidei fun-
damentū.

non vereatur, nullum in totius animi decursu reperiri diē, exceptis Kalendis Ianuarijs quo nō quinq̃ enumerare Ecclesia martyrum possit millia. His adde mortem & passionem tot insignium & illustrium virorum, quales fuere Apostolus Paulus, Dionysius, Iustinus, Cyprianus, & Isidorus.

6. Fidei fundamentum

Sexta fidei nostræ basis, & eiusdem robur & non uicta perseverantia: multos illa quippe insultus & persecutiones varias pertulit, tum ab infidelibus & ethnicis Inpp. Nerone, Domitiano, Traiano, Antonino, Seucto, Decio, Valeriano, Diocletiano, Maximino, alijsque plurimis, tum verò vel maxime ab hæreticis, Arrio, Nestorio, Pelagio, Manete, Eutychete, Apollinari, Berengario, Ioanne Hus, Luthero, Melanchthone, Zuinglio, Oecolampadio, Caluino & pluribus alijs: nihilominus infracta semper permansit, & victoriæ caput extulit. quod professio euidens & apertum est argumentum, quo euinci queat, à Deo illam cœpisse, ac solius Dei opus esse; quo argumento Gamatiel vsus est ad legem Christianam excutiendam: *si ex hominibus erit consilium hoc aut opus, dissoluetur, si verò ex Deo est, non poterit dissolvere illud.*

18.5.

7 Fundamentum fidei.

Septimum & vltimum fidei nostræ firmamentum est miraculorum virtus & efficacia. Miracula siquidem quæ Christus in nouo testamento in fidei nostræ confirmationem præstitit, euidens & luculentum sunt integritatis ac sinceritatis symboli nostri argumentum. Hinc Iudæis Christus in Euangelio Ioannis dicebat, *Opera quæ ego facio, testimoniū perhibent de me.* & apud Matthæum discipulos Ioannis Baptistæ in fide confirmare volens ait, *Eūtes renunciate Ioanni, quæ audistis & vidistis; cæci vident, claudi ambulant.* Occasionem hinc accepit D. Thomas dicendi, miracula Christi esse ad fidem

Matth. 21.

3. p. 9. 43

11.4.

fidem nostram confirmandam quàm maximè sufficientia: primò propter eorum speciem, quòd omnem potestatem virtutis creatæ excederent, ac proinde non nisi à potentia quadam purè diuina fieri potuisse, quod etiam confirmauit cæcus ille in Euangelio, cui Dominus oculorum vsum restituit dicens, *A saculo non est auditum, quòd quis aperuerit oculos cæci nati; Nisi esset hic à Deo, non poterat facere quidquam.* Ioan. 9. Secundò propter modum quo facta sunt. nam propria eadem virtute præstabat, non verò superiorè aliquà potentiam in auxilium inuocando, vt fecere olim Moyses, Elias, Eliszus, & alij. Miracula igitur doctrinam, illius satis adstruebant. quod admirantes Iudæi dicebant, *Quenam doctrina hac noua? quia in potestate spiritibus immundis imperat, & obediunt ei?* Mat. 12. Et in hodierno Euangelio videntes surdum & mutum & aurium & linguæ vsum donari, præ stupore & admiratione clamant, *Benè omnia fecit, & surdos fecit audire & mutos loqui;* Historiam refert Marcus, quàm vt vestro cum fructu exponam, primo loco de surdo & muto loquar, ac deinde quas in eius sanitate danda saluator adhibuerit ceremonias recensebo ac præcipuas miraculi circumstantias aperiam.

Principio igitur, antequam in altum prouehamur, obiter ac velut per trāsennam dicam, Dominum, cùm in mundum venisset, vt aliquod diuinitatis suæ specimen ederet, ac verum se & perfectum omnis naturæ reparatorem ostenderet, mirabilia interdum & inusitata sanitarum genera, ab humana potentia & cōmuni operandi modo discrepantia, edidisse, vt ita ad oculum patesceret diuina potentia, quàm in se ob vnionem hypostaticam habebat. Quod igitur hodie opus Euangelista describit, inter cetera dignum est vt homines admirentur.

Christus igitur, cum in Decapoleos regionem (hoc nomine appellatam, quod decem, teste Hieronymo, complecteretur vrbes) venisset, regionis incolæ obtulerunt ei surdum simul & mutum, vt à duobus his eum liberaret morbis. hoc verò vt faceret vota præcesque incolarum eum adurgebant, illius nempe condolebant miseriam, & ad summum illum & peritissimum accedentes medicum, enixissimè deprecabantur, vt vel manum eum tangeret, sperantes certissimè hoc illum tactu sanitati restitutum iri. *adducunt ei surdum & mutum, & deprecabantur eum, vt imponat illi manum.* Credit Theophylactus hunc non fuisse surdum & mutum à natiuitate & matris utero, nec casu aliquo inusitato auditum & loquelam amisisse, sed diaboli nequitia in hosce morbos incidisse. Eiusdem opinionis quoque est Euthymius, & credit hunc dæmoniacum fuisse. Sed vtriusque opinio non vsque adedò placeat, vtpote tenui innixa fundamento. Si enim hoc verum esset, hoc Euangelista silentio non præterisset, cum ad miraculi splendorem non parum conducatur.

Beda & Eusebius Emiffenus eorundem, proximè vestigia insistentes, & dæmoniacum hunc accuratius examinâtes, ac videntes eum surdum simul & mutum esse, aiunt diabolum hos vt plurimum effectus in anima producere; aures namque inuadit, ne quis verbum Dei percipiat quod concionatores proponunt: deinde & linguam, ne peccatâ confiteatur, aut diuinas laudes deprædicer. quidquid demum sit, ait non esse eandem historiam quam Matthæi cap. 9. Lucæ cap. 11. legere est: illis enim locis mutus, vt dæmoniacus describitur, hic verò solummodò dicitur, mutum & surdum ad Christum adductum fuisse.

Ad.

Adducunt ei surdum & mutum. In quo insignem erga proximum charitatem & benignitatem noto, simul & dilectionis affectum, quo de alterius bono solliciti sumus ac salute quod magnis per vniuersam scripturam encomijs celebratum video, cuiusque sanctos omnes ad stuporem usque studiosos fuisse comperio: & imprimis Mosem, quem licet Basilii laudet, quod quadraginta annorum spatio foci sui Iethro gregem pauerit, priusquam in Aegyptum populi regimen suscepturus descenderet; maiori tamen dignus est præconio quod Hebræorum conseruationis fuerit studiosissimus, quod studium reipsa ostendit, cum populo Deus ob admissam idololatriam exterminium comminaretur, dicens, *Aut dimitte illis hanc noxam, aut si non facis, dele me de libro tuo quem scripsisti.* Exod. 32. quasi diceret, Malim ipse perdi, quam ut populus hic perdatur. Ecce zelum salutis proximi.

Non minorem profecto laudem meretur Patriarcha Abraham, ob egregium in Pentapolin affectum: audito namque Deum eandem statuisse euertere, commiseratione ac pietate motus Deo supplex factus ait, *Numquid perdes iustum cum impio? absit à te ut facias hanc rem: non est hoc tuum, qui iudicas omnem terram: nequaquam facies iudicium hoc.* Gen. 18. sciebat quidem iustos immunes fore & impune habituros, sed hac locutionis genere usus est, ut & impij iustorum respectu sententiæ condemnatoriæ fulmini eripiantur, Est nimirum proximi amor eiusque salutis desiderium, quo commotus eos conseruari cupit.

Quàm regia Regis Dauidis oratio est, qui omnium se criminum à subditis admissorum sponso- Zelus Dauidis erga subditos. rem & vadem præstat, & ad diuinæ iustitiæ ad vindi-

2. Reg. 25. vendictam in subditos exercere parata ictus, sanguineos licet ac præduros, excipiendos, humeros præbet; dicitur igitur Deo suum delictum exaggerans, *Ego sum qui peccavi, ego qui iniquè egi: isti qui oues sunt, quid fecerunt? vertatur, obsecro, manus tua contra me.* Sciebat pius rex, peccatoribus & peccatis regnum scaterere, sed, quo impij conseruentur & impune habeant, in se Dei iram ciet, & populi delicta in caput suum detorquet.

Item Pauli
Apostoli.

An non obseruastis vniquam genuinum illum & Christianum Pauli Apostoli in Iudæos affectum, affectum inquam æstuantem, incensum ac verè immensum, quo inflammatus anathema esse coram Deo malebat, quàm vt diuinæ iustitiæ flagellum in fratres descenderet? vix crederem, Auditores, nisi eiusdem è verbis apertè id colligere liceret, *Optabam, inquit, anathema esse à Christo, pro fratribus meis, qui sunt cognati mei secundum carnem.* Priuari ecce mauiit gaudijs, ac delicijs quas è dulci Christi conuersatione percipiebat, quàm & inimici, qui in illius necem conspirauerant, à Deo reiicerentur, & pro meritis punirentur.

Rom. 9.

Joan. 5.

Christus postquam paralytico membrorum vsum concessisset & Iudæi illum vt sabbathi violatorem ac festorum profanatorem traducerent, quo hanc à se calumniam depelleret, suamque innocentiam testatam faceret, ait, *Pater meus vsque modò operatur, & ego operor:* Id est, Eadem in sabbatho in terris ago, quæ Pater in cælo, qui nimirum hominibus auxiliatur, quotidie eorum saluti incūbit. necessitates in humeros sumit, ijs in periculis & grauibz casibus succurrit. Dicta sunt hæc hætenus illorum occasione quos Euangelista ait surdum & mutum ad Christum adduxisse, eumque orasse, vt eum vel manu rangeret. E quo
eorum

eorum benignitatem & fidem colligere est.

adducunt et surdum & mutum. Egregium fidei Viuæ fidei
 viuz, & per charitatem operantis exemplum, & ardentis exemplum
 qua credunt firmiter, Christum misello huic pos-
 se succurrere: fidei inquam, Christi potentiam ad-
 eò efficacem esse docentis, vt vel solo contactu
 ægros sanare queat. Insignis namque fidei actus
 fuit, credere, Dominum, manum tantum admo-
 uendo ægris opitulari posse: fuit simul & chari-
 tatis ac misericordiæ argumētum, ægri curam sus-
 cipere, eumque ad cælestem medicum, sanita-
 tis recuperandæ ergò, adducere. Ceterum horum
 fides & charitas duobus innituntur fundamentis,
 ijsque notatu dignis: primò, magnæ existimati-
 oni quam de Christo & ipsi conceperant, & per
 omnia celebratam loca inaudierant, qua illius bo-
 nitas, clementia, & in miseros propensio dilauda-
 batur, vt qui eorum ad se confugientium nemi-
 nem indonatum remitteret, neminem voto fru-
 straretur, nemo de illius conqueri possit inhuma-
 nitate aut ingratitude; deinde, euidentibus mi-
 raculis, quæ illum mirabili quadam ratione pa-
 trasse nouerant, quæque vniuersa Iudæa extolleret
 ac decantaret; Duabus hisce basibus tam solidè &
 infractè fides eorum innititur, nihil vt esse cre-
 dant, quod non impetrent; sibi que persuadent, si
 tanta vbique locorum medicus hic miracula edi-
 derit, & alia posse facere.

2. Dama-
 ta fidei &
 caritatis e-
 orum, qui
 ægrum
 hunc ad-
 ducunt.

Notandum hic est, fidem donum Dei esse & gra-
 tiam datam cælitus: ita quippe dicit Apostolus, Ephes. 2.
Gratia saluati estis per fidem, & hoc non ex vobis,
Dei enim donum est. & alio loco, Vnicuique diuinit Rom. 12.
 Deus mensuram fidei. & Ioannes in Euangelio, 1. Joh. 5.
Nemo potest venire ad me, nisi Pater meus traxerit Fides Dei
eum. quem locum Patres, Augustinus, Chrysosto- donum.
 mus

Act. 13.

mus alijsque de fide exponunt, & hoc modo, Nemo in Christum credere potest, nisi cui Deus fidem dederit. Hinc in Actis legimus, Paulo & Barnaba Antiochia concionantibus, *credidisse quod quot erat praordinata a Deo.* cui fundamento Scholastici iunientes Theologi dicere fidem esse virtutem quamdam infusam; & est reuera infusa, non verò merito aliquo impetrata, quod allegorijs biblicalis iam confirmabo.

Insignis allegoria.

Stella quæ in Oriente nato Messia apparens, Magos è longinquis regionibus in Bethleë adoratos & munera oblatores deduxit, non fuit aliqua de numero earum, quæ in firmamento fixæ sunt, aut errantium quas planetas dicimus; sed nouum quoddam astrum ab omnipotente extra creationis communis ordinem in aërea regione efformatum; quod Magos in itinere conduceret. Allegoricè hoc vt exponam, dico, fidem quæ stella est in vitæ nostræ Oriente apparens & eodem quo Christus in animo nascitur tempore, exoriens, & quæ generosos & regios illos animos ad Christum in Ecclesia adorandum muneribusque honorandum adducit; non esse virtutem quamdam communem, nec de earum numero quas dicimus morales aut humanas, sed faculam quamdam nouam, gratiam cælitus datam, virtutem penitus diuinam, & Donum præter merita nobis à Patre misericordiarum concessum, quod in caligine & tenebris vitæ huius deducat & conducatur. Huius fortasse figura fuit nubes illa ignea, quæ Hebræis Aegypto egressis per desertum itineris se ducem præbebat.

Exod. 13.

Gen. 24.

Isaac Patriarcha Rebeccam in uxorem ducturus in aures & armillas, velut sponsalitiam largitatem & conceptæ fidei arras, ei dedit *Postquam autem*

autem biberunt cameli, protulit vir inaures aureas appendentes siclos duos & armillas totidem pondosiflorum decem. Qui mysterium hoc accuratius excutere voluerit, inueniet hic designatum, Deum, cuius vera Isaac imago erat, magno erga animas nostras, quas Rebecca denotat, amore incensum, cum per baptismum easdem sibi despondet, & in coniuges adoptat, armillas & inaures aureas id est, fidem per bona opera operantem, aliasque virtutes plurimas, in spiritualis matrimonij arras illi tradere. Testis huiusce coniugij *Osee. 2. Rom. 10.* adest Oseas & ait, *sponsa bone mibi in fide*, & Apostolus, *Fides ex auditu*. Ecce matrimonium in-

Columnæ marmoreæ & lignæ trabes & tigna, quæ Salomon templo suo inseruit, in regno Israël non excreuerant, sed aliunde eadē aduehebantur; Libanus quippe mons arbores subministravit, & lapidicinæ Hiram regis marmora & lapides. *Itaque Hiram dabat salomoni ligna cedrina, & ligna aliæque iuxta omnem voluntatem eius.* Templum porro extruit anima nostra, cuius altare, cor est; laudum diuinarum præconia, sacrificia; columnæ & bases, quibus innititur, fides, spes, caritas; quibus tota ædificij moles innititur, quamuis in naturæ agro & humanorum meritorum territorio eadem non excreuant; sed cælitus dantur. Dei donum sunt & gratia extrinsecus aduectæ: ac præsertim fides quæ ideò virtus infusa dicitur, & qualitas quædam super-naturalis.

Notate hic Zelū animorū, ac sedulam in proximis rebus administrandis & procurandis sollicitudinē, ac præsertim cum in necessitate est, eiusque res in exitiū vergunt. Insignis profecto schola, in qua doce-

3. Reg. 5.

Insigne
documen-
tum quod
ab hoc Eu-
angelio
colligitur,
doce-

docemur, benè consulendo & sapienter admonendo, omnes qui à vero vitæ tramite deuiant, & à via iustitiæ deflectunt ad Christum adducere, aut saltem diligentissimè precibus & orationibus eisdem commendare. Offerendi Christo sunt surdi, id est peccatores qui auribus carent, quò de rebus ad salutem pertinentibus admonentes audiant, nec diuinæ iustitiæ fulmina in aures admittunt. Offerendi quoque sunt muti, qui ore carent ad diuinas laudes decantandas; & lingua, ad Deum inuocandum; loquela, ad delicta confitenda, & orandum vt eadem diuinæ clementiæ suæ manu tangat. ipsa caritas, & exemplum horum eòdem nos inuitat, quibus satis non est surdum & mutum ad Christum adducere, sed eum etiam precantur, vt manutangere dignetur. Et deprecabantur eum, vt imponat illi manum.

Deus duas in gentes habet manus.
 Psal. 100. Proponite vobis hic, obsecro, duas summo illi Deo manus esse, quibus homines tågere còsuevit, eas inquā manus, de quibus Psalmista, *Misericordiam & iudiciū cāt abotibi Domine*. Prima igitur ipsa iustitia est, quæ manus adeò grauis & rigida est, vt patiētiæ speculum Iob eamdē in tergo suo expertus exclamet & opem inclamet, *Miseremini mei, miseremini mei, saltem vos amici mei, quia manus Domini tetigit me*. alio item loco ardentè supplicat, *Iob. 19. ne manus hæc ipsum feriat, iudè ne accedat quidem, Manum tuam, inquit, longè fac à me, & formido tua non me terreat*. de hac ipsa locutus quoq; videtur Psaltes dum ait; *Iob. 13. Iuueniatur manus tua omnibus inimicis tuis*. Id est, Vindicem iustitiæ tuæ manum Domine sentiant inimici, Turcæ, ethnici, hæretici, non verò nos, qui fidi tibi sumus & carissimi. Alia verò manus, est misericordiæ, de qua mysticè locutum credo Psalmographum dicentem,

Emitte

Emitte manum tuam de alto, & eripe me de aquis multis. Hanc porro manum rogemus Deum ut *Psalm. 143.*
 imponat tot peccatoribus quibus nec lingua nec
 aures sunt.

Ut imponat illis manum. Deprecabantur hi Dominum, ut surdum hunc tangeret, tum quod scirent illum manu impositione plurimos ægros sanasse, de quibus *Mar. 1. 5. 8. Matth. 8. 9. 19. & Luc. 13.* tum verò quod Prophetæ acceteri Sancti veteris Testamenti manus ægris imponerent, atq; ita persanarent quod nec ethnici & gentiles ignorauere. Video enim in Regum libris Naamanum irasci, aut quasi de recuperanda sanitate dubitare, quod *4. Reg. 5.*
Propheta manus illi non imposuisset. Iratus Naaman recedebat dicens, Putabam quod egrederetur ad me, & stans in uocaret nomen Domini Dei sui, & tangeret manus sua locum lepræ & curaret. Adeo ut tum se sanitati restitutum iri crederet, cum manum sibi videret imponi, uti & hi Euangelici *deprecabatur eum ut imponat illi manum.*

O mysteria, & res admirabiles! resne adeò grauis & tâti ponderis, ut tota Dei requiratur manus? ut mundum conderet, digitis tantum opus fuit, *Quoniam videbo celos tuos, opera digitorum tuorum. Psalm. 8.*
 Tres quoq; potentia illius digiti totam terræ machinam sustentat & librant, *Qui appendit tribus digitis molem terræ? quin & ipsa digitorum visio regibus potentissimis pallorem & metum incutit, Dan. 5.*
In eadem hora apparuerunt digiti, &c. tunc facies regis commutata est, & cogitationes eius conturbabant eum. Deniq; in digitorum illius potentia dæmonia fugantur, *Porro si in digito Dei egero dæmonia, & ut surdum & mutum sanet, tota deposcitur manus.* Credebat centurio vocem & verbum vnicum ad paralytico seruo salutem reddendam sufficere,

Dic tantum verbo, & sanabitur puer meus: & hi vt surdo auditus restituatur, integram manum depolcunt; ostendere scilicet conantur, animæ surditatem perdifficilem esse, eiusque salutem ægrè admodum reperari.

Leuit. 22.

Et reuera non medioere affere animæ periculum solet auribus & lingua destitutum esse, tum ad vocem Dei exaudiendam, tum verò ad mirabilia illius deprædicanda. Vnde euidentis reprobationis argumentū colligi potest. In huius rei confirmationem olim cautum fuit, vt quicumque victimam Deo vouisset, ea aurita esset & caudata, *Bouem & ouem, aure & cauda amputatis voluntariè offerre potes, votum autem ex his solui non potest.* Hoc autem mysterio denotatur, vota, orationes, laudes & sacrificia illorum Deo displicere, qui ad bonum surdi sunt, & auribus ad Diuinam vocem & voluntatem percipiendam, carent.

Diaboli crudelitas.

Quantum Deus bone malum, nec audire nec loqui posse! ò tristes & funesta captiuitas, qua auditus & lingua compedita sunt! ceterum diaboli hoc feritati actyrannidi ascribendum est, qui animas ijs priuat sensibus & medijs, per quæ in afflictionibus & morbis iuuari & curari possint, qualia sunt vocem Dei audire, ac preces ad eum fundere. Inter ceteras clades Iob, quibus eum satan ad desperationem cogere volebat, illa imprimis eminebat, quod Deo offerre victimas, eumque sacrificio placabilem sibi reddere non posset, fulmine omnes illius oues extinguendo non verò camelos, boues, & asinas. credebat siquidem hac sese ratione ingentem illi cladem asferre & nocere quàm maximè, quòd viam omnem qua tum votis, tum sacrificijs Deum sibi redderet propitium, interclusisset.

Huc

DOMIN. XI. POST PENTECOST. 359

Huc spectat, quod Iudæ proditori olim imprecatus est Dauid, cum orationem quæ solitum afflictorum & miserorum in aduersis refugium & asylum est, in peccatum & condemnationem cedere postulat, *Oratio eius fiat in peccatum.* Id est, *Psalm. 108.* non modo scelestus hic & perfidus sicarius nihil petitorum obtineat, sed oratio occasio sit, quo plura in caput illius redundant mala. Idem quoque habet in Prouerbijs Salomon, & apertè proficitur, victimas & preces scelestorum Deo displicere quàm maximè, *Victima impiorum abominabilis.* *Prou. 15.* Plura in hanc rem habet Psalmista, credit enim animam à Deo derelictam, nullum ab eodem sperare auxilium, nec ad illum, nec ad quemquam mortalium confugere opis impetrandæ gratia posse, & qui priùs amici eius erant, iuratissimos fieri inimicos, & apertum inter vtrumque bellum consurgere: *Non est salus ipsi in Deo eius,* Id est, *Psalm. 33.* Detestatur & reijcit à se illos Deus, quorum esse solebat spes & refugium, vt ne vocem quidem illis concedat ad orandum, nec victimas, ad nomen placandum, nec aures ad audiendum. Quàm ergo eheu! est miserum, hisce medijs destitutum esse! at potius quàm deplorandum, nec audire nec loqui posset!

Hebræi Aaroni cum dicerent, *Surge, fac nobis Deos, qui nos præcedant;* hac illis ratione respondit, *Exod. 32.* *Tollite in aures aureas de vxorum filiorumq; & res profectò quam satis admirari nequeo: non enim postulat torques, monilia, brachialia & alia, quibus fortasse plus auri inerat.* *Allegoria.* Diuina id crediderim permissione factum, vt hinc colligatur, homines sæpiùs quòd verbum Domini audire detrectent, eiusque voluntati oblucentur,

fidem amittere, in idololatriam delabi, & infamatorum se criminum reos constituere. Noxia igitur animæ pestis est surditas, at mutum esse, non inferior. Hic verò miser utroque laborabat malo. *adducunt ei surdum & mutum.*

Mutum
esse quam
grauē sit.

Prov. 28.

Psal. 81.

Psal. 34.

Crediderim hunc non penitus mutum fuisse, sed, quia lingua illi compedita, difficulter admodum loqui potuisse. hoc ut sentiam, textus Græcus inuitat, qui loco *mutum* legit *μωλιασται*, id est qui vix loqueretur, & linguam haberet impeditam: statim enim subnectitur, *& loquebatur rectè*. Derei veritate quidquid sit non laboro, at tamen deplorandum est & miserum loquelam perdidisse, quod in summo vitæ ac salutis discrimine hominem constituat: sine lingua enim nemo confiteri poterit peccata, sine confessione verò nemo peccatorum speret veniam, nemo salutem aut gratiam sibi datum iri persuadeat, audite quid in hanc rem suggerat Sapiens, *Qui abscondit scelera sua, non dirigitur, qui autem confessus fuerit, & reliquerit ea, misericordiam consequetur.* David rex cum vidisset quantum vocis & loquelæ defectus ei detrimentum attulissent, ait, *Quoniam tacui, inueterauerunt ossa mea, dum clamarem tota die,* Id est, Quoniam linguæ fui ad mentiendum, ad calumniandum ad proximi famam denigrandam, mutus verò in Deo orando, & peccatis eidem confessione aperiendis, ossa mea velut præ senectute inoleuerunt & decocta sunt. Ceterum per ossa virtutes intelligit, quemadmodum & caro in sacris litteris pro peccato accipitur; atque hoc modo intelligenda sunt verba hæc Psalmi tricesimi quarti, *Omnia ossa mea dicent tibi, Domine quis similis tibi:* Non loquatur

untur ossa sed virtutes ipsæ, quæ Deum deprædicant, quæ illius laudes decantant; tunc verò illa putrescunt & mucescunt, cùm quis ne verbum quidem profert, & loquelam amisit, & similis est Euangelico huic qui simul mutus & surdus.

Beda hunc locum allegoricè exponens, per surdum & mutum, quem Christus manus impositione sanauit, genus designari putat humanam, quod Messia manum imponente, in pristina valitudinis statum est restitutum. Equidem vt litteræ quàm maximè inhæream, illum hic denotatum credo, qui animam surdam habet & mutam: surdus quippe ille est, quod cordis auribus ^{surdus &} diuinam audire vocem, & diuinas inspirationes ^{mutus tum} percipere nequeat; mutus verò quòd os ad orandum non habeat. Simul quoque meminisse ^{in malam} vos velim, verba illa Surdus & Mutus ambigunt ^{tum in bonam acci-} in sacra scriptura esse significationis, & tum in bonam, tum in deteriorem partem accipi posse: in scriptura ^{in sacra} bonam quidem, plurimis in locis, Ego autem ^{psalm. 37.} *tamquam surdus non audiebam & tamquam mutus non aperiens os suum. Et alibi, & factus sum sicut homo non audiens, & non habens in ore suum redargutiones; & Dixi, Custodiam vias meas, vt non delinquam in lingua mea: posuisti meo custodiam, cùm confiteretur peccator aduersum me: obmutui & humiliatus sum.* Surdus quippe erat, cùm inimicorum se audire simulabat calumnias, cùm Semei iniurias & conuitia æquo animo sustinebat, quando de tractionibus de proximo aures occludebat. O surditatem auro redimendam!

In sequiorem verò partem, infinitis etiam locis, *surdi audite, & cæci intuemini*, ait Isaias. & Micheas,

Isai. 43.

Mich. 7.

Luc. 7.

chæas, *Aures eorum surda erunt.* Et in Euangelio S. Lucæ, *Leprosi mundantur, surdi audiunt.* quin & in Marco, *Surde & mute spiritus, ego precipio tibi, Exi ab eo.* O surditatem deplorandam! Huic hodie Dei filius mederi contendit, manum admouet, & plurimos admiscet ritus, quos in secundo iam cõcionis membro latius exponam.

Carimonias quas Christus in curatione surdi huius adhibet.

Ierem. 51.

Plurimas hic saluator & totius orbis fospitator adhibet carimonias; primò siquidem è turba eum segregat, vt ostendat, neminem ad illum venire, virtutem amplecti, & angustum sanctæ conuersationis iter posse ingredi, qui non mundo egrediatur, & improborum fugiat consortia, vt ita ab omni cura & negotijs liber, cum illo in spiritus tranquillitate & plena animi pace conuersetur & agat. Hinc exclamat Ieremias, *fugite de medio Babylonis, & saluet vnusquisque animam suam.* Deinde digitos auribus inserit, & linguam saliuam linit, vt honorem reliquis exhibendum, aduersus calumnias & blasphemias hæreticorum blaterationes, adstruat: vtitur quippe saliuam hic & tactu, quòd sacra Iesu Christi humanitas, & quidquid ab illa deriuatur, diuinitatis illius organum sit, virtutem in se continens curatiuam. Tertiò oculos in cælum subleuat, vt ita demonstraret, vndenam animæ & corporis sit salus petenda, à Deo scilicet, qui in cælis residet; quod fecisse etiam se testatur Psalmographus, *Ad te leuaui oculos meos, qui habitas in cælis:* & alio in Psalmo. *Leuaui oculos meos in montes, vnde veniet auxilium mihi.* Denique ingemiscit & suspirat, vt ostendat alterius esse malis condolendum, & præsertim peccatoribus. Ita deplorat Paulus infelicem inimicorum crucis Christi sortem. primo igitur.

Psalm. 112.

Psalm. 120.

Psalm. 3.

Appro-

Apprehendit eum de turba. Quod profecto mysterio non vacat; designare siquidem voluit hic Dominus, neminem unquam, nisi violenter à mundo Deus abstraheret, eodem egressurum. Exemplo erit Loth, qui imminente Sodomæ excidio, cum ab Angelis, ut cum uxore & filiabus cōfessim vrbe se proriperet, esset præmonitus, ne forte vna cum alijs ruina inuolueretur, sanctis neglectis præmonitionibus, vix egredi voluit, ita ut Angeli manu illius apprehensa inuitum quodammodo exire compulerint, & ultro eduxerint: *Disſimulante illo, apprehenderunt manum eius, eduxeruntq; eum.* Idèd quoque dicebat in Euangelio Dominus, *Nemo potest venire ad me Ioan. 6. nisi Pater meus traxerit eum:* quod verbum traxerit, violentiam quamdam designat. Vult etiã in Canticis sponsa trahi post sponsum, ut currat in odorẽ vnguentorũ illius. & ipse Dei filius in Euangelio ait, *Ego si semel exaltatus fuero, omnia traham ad meipsum.* Postula igitur cum Propheta peccator, & dic, *Emite manum tuam de alto, eripa me, & libera me de aquis multis.*

Deus nos
cogitat
mundo ex-
camat.

Gen. 19.

Cant. 1.

Ioan. 12.

Psal. 143.

At quamnam efferationem putabimus, quòd Dominus surdum hunc curaturus, eum è turba sequestrarit? An non conuenientius, & ad maiorem illius gloriam erat, omnium in oculis hoc miraculum patrari & multos illius testes existere? non modica hic difficultas est. S. Hieronymus & Beda Ven. hanc separationis huius esse causam innuunt, quòd qui à IESU CHRISTO sanari volunt, ab hominum se multitudine debeant subducere. Bene quidem, verum & allegoria hic latitat.

Cur Do-
minus sur-
dum hunc
è turba du-
xerit.

Credit siquidē Chrysostomus, Theophylactus, Euthymius Dominum ostendere hic voluisse, vanam fugiendam esse gloriam, & auræ popularis flabrum declinandum. Sibi persuadent alij, ideo factum, quod plurimos adstantiū miraculo conspiciendo crederet indignos. Alij, vt Maldonatus ait, vt surdum hunc curaturus, procul à tumultu segregatus cum esset, preces commodius ac quietius effunderet: vt enim ē consequentibus videre est, orauit priusquam miraculum ederet.

Non semper æqualiter diuinitatem & potentiam Christus ostendit.

Hic quoque, ad harum ceremoniarum elucidationem, & miraculi huius splendorem, notandum est, non semper æqualiter, Dominum diuinitatem ac potentiam suam declarasse; iudicabat quippe, non semper vtrumque expedire aut opus esse: quamuis non ipsum lateret, & causa foret incognita: suscitauit interdum mortuos & fugauit demones vnico verbo, atque ita se reuera Deum esse demonstrauit: aliàs tactu, quin & sputo, & luto alijsq; cæremonijs adhibitis, potentiam suam modo agendi qui causis naturaliter inest, & consuetudini & sensibus hominum adaptans. Atque ideo surdum hunc ē turba segregat.

Solitudinis laus.

Adhæc surdum hunc ab alijs sequestrans, mundi fugam & vitam solitariam suadet. hac quippe ratione, per solitudinem, inquam, plurimas peccandi occasiones euitamus, ipsaque virtutum penaria est, & vitiōrum nouerca, vnde in laudem eius benè Cassiodorus ait, *Nimia turba vitiōrum, sine certamine vincitur, quando solitudo gratiæ suffragatur.* Et meritō. Qui enim solitarius agit, peccata omnia emori cogit. nihil enim quod concupiscant tunc oculi vident, nihil inordinatum & indecens audiant aures, nullum, cui loquatur, habet lingua. Vinat igitur Religiosa solitudo.

Noceat

Nocent siquidem hominum contubernia, & præsertim impiorum & mulierum. Loth quippe *Gen 19.* nec inter filias tutus fuit, nec apud sororem Amnon, Absalom inter patris concubinas continere se non potuit, nec Salomon inter vxores *2. Reg 13.* plurimas à periculo immunis. cui periculo *2. Reg. 6.* ut obuiam eatur, suadet Ecclesiasticus non esse *3. Reg. 11.* in medio mulierum commorandum; nam ut de vestimentis procedit tinea, ita & à muliere iniquitatem viri. Sapiens quoque eodem colligens ait in Prouerbijs: *Numquid potest qui abscondere in sinu suo ignem, ut vestimenta illius non ardeant? aut ambulare super prunis, & non comburentur planta eius?* Porro ignem sinu gestare nec aduri; prunis inambulare, nullum ut læsionis in ijs appareat vestigium; est oculos in mulieres conijcere, nec cupidinis ardorem in animo sentire; est mulierum interesse colloquio, & earum contubernia frequentare, nec tamen minimam ardoris scintillam intrinsecus persentiscere; quæ profectò sine miraculo fieri nequeunt. Ut enim ignis obuia quæque deuorat & quidquid illi accedit, absumit; ita femina quoslibet accedentes inquinant & deprauant. Hinc procul hinc igitur noxiæ illæ pestes & contagiosa contubernia.

Nocent quippe plurimum rebus spirituum Mala contubernia, & exercitijs animi non mediocriter dam- *sortia no-*
num inferunt. Templum Salomonis cum ex- *xia sunt.*
strueretur, è politis lapidibus constructum est, nullusque mallei ictus, nullus securis aut ferramenti strepitus Ierosolymis audiebatur, *3. Reg. 6.*
Domus autem cum edificaretur, de lapidibus dolatis atque perfectis edificata est, &

2. Reg. 8.

malleus & securis, & *omne ferramentum non sunt audita cum edificaretur*. At mox ut perfectum fuit, & consecrationis dies aduenit, *Nebula impleuit domum Domini*, & non poterant sacerdotes stare & ministrare propter nebulam. Quo designatum est, in ijs quæ ad opera corporalia spectant & materialibus, vix vllum dari impedimentum aut contradictionem posse; at mox ubi Deo nos dedicare incipimus, obscuras interiùs nebulas suboriri, quæ propositum disturbent, & quo minùs incepto progrediamur via, impedimento sunt, quales haud dubiè sunt prauorum consortia, & mundi frequentatio; quamobrem si nobis consultum volumus, ab eodem segregemur, Deumque obsecremus, ut à mundo nos abstrahat.

Cur in luna sint maculæ.

De turba seorsum. Sunt enim conuersationes & contubernia hominum noxia & damnoſa. Plutarchus in moralibus rationem indagat, cur luna, præſes illa noctis & ſecunda cæli fax, maculas in vultu circa frontem præferat, quæ lumini illius ac ſplendori non nihil videntur officere, eiufq; pulchritudinem eunt imminutum, cum in nullo planeta videantur: ac tandem maculas illas à terræ humiditate originem ſumere aſſerit, quod ipſa ceteris ſideribus terræ ſit vicinior. Vnde manifeſtè colligere, & euidenter hinc argumentum educere poſſumus nimis crebram & aſſiduam familiaritatem, contemptum parere, & malas ſocietates natos ac maculas affricare, & meritorum ſplendorem exſtinguere. Nihil autem melius ac ſalutarius, quam ſolum agere & à tumultu hominum procul ſecedere.

Scriptum eſt in libro Iob, *Interroga volatilia cali*
& in-

& indicabunt tibi. Hic erubescant filij Adam. ecce, vt prauus affectus ingenium eorum offuscarint, & *Iob. 12.* tenebras stuporis menti offuderint, vt ab aubus cæli necesse habeant edoceri. Ab illis igitur discite ô homo, ac præsertim ab apibus. & quid discite? solent hæ sæuiente hyeme & ventorum procellis, & cælo pluio, teneritudinis suæ & molli-
Apum pra-
dentia. tici conscia, in fauis & aluearijs delitescere; quæ verò certa aluearia ac receptacula non habent, ca- uernas & loca subterranea subire: metuentes scilicet si foras prodeant, à vento aliorum abripiantur, vel imbribus frequentioribus suffocentur. Ne sis igitur, homo, bestiolis hisce ineptior, noli ab apibus te superari, fragilitatem agnosce, fuge tempestates & procellas, quæ aduersus vitam spiritua- lem insurgunt; angulum tibi quære, in quo ab hominum societate sequestratus tràquillè & quietè vitam possis traducere, & veram securamque quietem viuere. Hinc de cordato ac prudente viro scriptum est, *Et erit vir sicut qui absconditur à vento, Isai. 32.* & celat se à tempestate. qui igitur apricari gestit, & à noxijs ventis immunis viuere, qui tempestates denique vult euitare, mundo egrediatur.

De turba forsum. Mundus etenim ager ille Euāgelicus est, in quo inter paucas boni seminis spicas, tot noxia pullulant zizania: est quoque clima illud Sodomiticum & Gomorrhæum, in quo inter prauorum myriades vix vnū reperire erat iustū; est regnū Babylonis, in quo oēs omnino mortales ad sonitū fistulæ & sambucæ peccati idolū adorant: denique locus est, in quo infiniti inferaces surculi, mille inquam tentationes, mille peccandi occasiones, succrescunt; quas vt euites, mundum vitæ. Siquis iuratum habeat inimicum, non illum *Simile.* modò metuit ac formidat, sed & omnes il-
 lius

Eccles. 7.

lius socios, fautores, assecclas, & quotquot eius partibus adhærent: ita quoque non peccatum modò fugiendum est, sed & omnes peccati occasiones, quæ illius partes sequuntur, & in nomen eius sacramentum præstiterunt. Hinc bene Ecclesiasticus ait, *Qui timet Deum, nihil negligit sed omnia timet, & nihil tutum credit, atque à mundo se penitus segregat.*

Genes. 12.

Præcepit olim Abrahæ Deus, ut à terra sua recederet, parètib; valediceret, domum paternam desereret, & aliud clima & terram incognitam ingrederetur. Si verò emigrationis huius causam Patriarcha postulasset, respondisset haud dubiè Deus, Eò quòd terra tua, id est Chaldæa, in qua modò habitas, scateat idololatriis; plurimi sunt ibi impij & scelesti, virtus exulat, peccatum verò dominatur, adèd ut inter illos viuere periculosum sit, noxium, & difficile, nulla igitur hic salus speranda. Idem omnino de mundo dictum est; est scilicet terra Chaldæa, ubi nec ipsi Abrahæ, securi sunt. Egrediatur namque oportet, qui in securitate & quiete viuere desiderat.

Sant. 9.

Allegoria
in signis.

De turba seculum Fieri non potest, ut quis egrediatur per regiones obambulans, & pedes non lædat; ita quoque difficile est, in publicum prodire, & cum mundo agere & conuersari, sine vilo affectuum, qui sunt pedes animæ inquinamento. Hoc spectabat in canticis sapiens illa sponsa, quando dilecto ad ostium pulsanti ait, *Expoliaui me tunica mea, quomodo induar illa? laui pedes meos, quomodo inquinabo illos?* Hæc allegoricè in tuam vilitatem conuerte anima, ac dicito cum amanti illa sponsa, quando ille mundi amor ostium cordis pulsat, *Expoliaui me munde ambitione & superbia; quomodo ergo me eandem denud vis induere?* vortum feci

feci paupertatis; quomodo ad diuitias aspirem, & opibus inhiem? laui, purgaui & mundaui desideria & affectus meos; quomodo me eisdē vanitatibus & ineptijs tuis vis maculare? tā suauiter ac quietē in regio solitudinis lectulo requiesco, quomodo igitur resurgā, quomodo iucundissimam monasterij quietem deseram, mundum ingressurus, negotijs me secularibus inuoluent? Hinc discere cosmophile, mundo non nimis confidere, illius societate infidam credere, sed eandem vt suspectā metuere. Loth Sanctus erat & iustus, quamdiu cū Abrahamo agebat, sed cum Sodomitis, cū ageret, impijs illis & scelestis, naturæ corruptoribus, omnis illius familia euersa perditaq; fuit, illius vxor immorigera in salis statuum conuersa est, & filix incēstum admisere. Illa sunt scil. pericula societatis prauæ, & casus in mundo obuij. Beatus igitur qui eodem egressus est, & procul negotijs secularibus in solitudine viuit.

De turba seorsum. Noua hic iterum mysteria; hac fortasse cærimonia vsus est Saluator, vt demō- Mysteria sancta non debent profanari.
 stre opera Dei non esse mundo patefacienda mysteria non publicanda, non dignitatem & splendorem rerum sacrarum profanandum. In huius rei signum, cū Propherā Elisæus Sunamitidis filium ad vitam reuocare vellet, cubiculum ingressus, in quo exanimis collocatus erat, ianuam occlusit, ne quis rei conscius foret; *Ingressusq; clausit ostium super se & super puerum & orauit ad Dominum.* Ipse quoque Redemptor Christus, Archifynagogi filiam resuscitaturus, omnes aula prius egredi iussit, quā rem aggrediretur, *Et cū ei-
 da esset turba,* ait Matthæus, *intrauit & tenuit manum eius, & dixit, Puella surge.* Omnes autem hæc cærimoniæ adhibite sunt, vt hinc euident fiat, my-
 storia

Genes. 19.

4. Reg. 4.

Matth. 9.

Lib. 4. Rom. historia. steria celanda & ab hominum cognitione abscondenda esse.

Quod nec ipsos Ethnicos latuit & nationes barbaras; nam refert Augustum Cæsarem Dio Nicæus cum videret libros Sibyllinos, in quibus omnis sacrificiorum & diuini cultus ratio tradita, semilaceros & præ vetustate detritos, Pötificibus maximis præcepit vt eosdem sua manu denuo describeret, ne quis profanus eosdē describendo legeret; Nolebat scilicet, sancta & arcana in vulgus spargi, & omnibus patefcere.

Lib. 1. esp. 1. Tanta Tarquinij superbi, referente Valerio, erga sacra & arcanorum mysteria pietas fuit ac reuerentia, vt Tullium Duumvirum, cui cōmissum erat volumen, in quo cæremoniæ & ritus sacrorum continebantur, quod ipsum Petronio Sabino quia iam præ vetustate litteræ propemodum fugerent, transcribendum dedisset, velut grauissimi criminis reum culeo insutum viuum in Tiberim deijci mandarit. quod supplicium solis paricidis deinde fuit irrogatum. Ita scilicet mysteriorū studiosus erat rex, vt morte dignos iudicaret illos, qui eadem profanabant, & vt ritus quosdam communes eadem habebant.

Li. 5. Strom. Refert in stromatis Clemens Alexandrinus, Aegyptios templorum ianuis sphinges superimponere consueuisse, denotare volentes, Dei & mysteriorum cognitionem ænigmaticam esse & perobscuram omniaq; silentij inuolucris esse inuolunda. An non eandem Dei nostri mentē fuisse putabitis, cum ante sancta sanctorum velum expandi iussit, & tabernaculū ipsum obregi cortinis? Quid denotat velum illud expansum, & cortina illa templi, qua visus arcanorum prohibebatur, aliud, quā sacrosancta mysteria vulgo non esse patefaciēda,

Exod. 26.

Leuit. 16

Num. 4.

ita

ita ut ne videat quidem, nedum eadem intelligat?

Magnū Ecclesiæ lumen Augustinus huic opinionioni accedens scribit in libris de ciuitate Dei, olim nefas fuisse sacris & mysterijs Eleusinijs, quæ Cecropi & Proserpinæ fiebant, nullos profanos nec initiatos interesse: sed sacrificulos priusquam sacra peragerēt, inclamare solitos, *procul hinc, procul esse profanos*. Atq; ideò Alcibiades, magnus ille Atheniensium ductor, quod sacris Cereris ut nō initiatis interfuisset, accusatus est, ac nō nisi post plurimos labores ac difficultates absolutus. Addit insuper Rhodiginus, ideò quoq; lege Athenis cautū fuisse, ne quis externus & profanus Eleusinia celebraret. Omnia porrò huc referri queūt, nō esse sc. mysteria propalanda, idq; Christi exemplo, qui surdū hunc & mutū curaturus, tantūq; miraculū editurus, de turba illum apprehendit, nec homines illius miraculi conscios esse vult.

Plut. in vita.

Antiq. lect. lib. 16. c. 9.

At verò carimonia hæc Christo nō sufficebat, sed addere visum ei est & alias, nec minùs admirabile: nā postquā eū de turba sequestrasset, *misit digitos suos in auriculas eius*. Per digitos illos sacros in sacris litteris intelligi solent spiritus sancti charismata, qui proinde etiam Dei digitus appellatur. Hinc Ecclesia canit, *Dextra Dei tu digitus*: & sanè ea ipsa verba Lucæ, *si in digito Dei eijcio demonia*; alius Euāgelista sic scripsit, *si in spiritu eijcio demonia*. Ceterū Spiritus sanctus est ille Dei digitus, qui surdos & mutos curat, quod Spiritui sancto peccatoris iustificatio quam nullum opus haberi potest maius ut & ipsam mundi creationē, teste D. Augustino & D. Thoma, longè antecellat, adscribatur: in hanc enim sola Dei sufficebat voluntas, illuc verò & ipsum peccatoris voluntatem necesse est concurrere.

Luc. 11.

Matth. 12.

Igitur

Homil. 10. in Ezech. Igitur per sacros illos digitos, dona S. Spiritus denotari certum est; atque ita interpretatur Magnus Gregorius dicens, *Quid per digitos Redemptoris, nisi dona sancti spiritus designantur?*

Homil. 27. Cap. 27. Abas. 5. Quin etiã per pretiosos illos digitos virtus miraculorum operatrix poterit denotari: quod & melius intelligatur sciendum est, Iesum Christum sæpe in scriptura manus nomine nuncupari, quod Pater omnipotens operetur & producat: ita Origenes in Numeros & Hieronymus in Ezechielem. Hoc dixisse sensu credendus est verba illa Psalmographus, *Emitte manum tuam de alto, & libera me de aquis multis*: Cyrillus autem ait, ma-

Lib. 15. de incarn. vni- num illam Moïsis, quæ in sinu delitescens munda erat, & foras prolata lepram præferebat, veram

Christus manus di- fuisse Iesu Christi imaginem. In hac porrò manu Patres quinque notant digitos; primus vel si lubet vitimus, id est minimus, illius humilitatem & obedientiam denotat: Secundus, qui medicus est, clementiam & misericordiam, qua peccatores sanabat: hunc quippe medici adhibent in pulsu venæ dignoscendo, nam venam habet quæ ad cor vsque pertingit: tertius, qui medius est & longissimus, miraculorum operationem. quartus autem, qui & Index, prudentiam; per hanc enim viam salutis demonstrat, & verum ad beatitudinem iter. quintus denique id est pollex; qui omnium fortissimus, mortem & passionem eius significat; hos autem quinque digitos hodie auriculis surdi inseruit, ut hac ei ratione auditum restitueret.

Tangit Dominus manu sua surdum hunc, ut corporis sui virtutē ostenderet. *Misit digitos suos in auriculas eius.* Digitos scilicet auribus indidit; & linguæ eius saluam affricuit, ut ostenderet, ait Euthymius, omnes corporis sui

fui partes propter vnionem diuinitatis, saluta-
res esse, & infinitæ virtutis & efficacix, eò quòd
solo attractu omne morborum genus tollerent.
Idem quoque dicit Theophylactus, & Maldo-
natus, & alij. Equidem addo, non fuffecisse Domi-
no; hunc à turba segregare, digitos auribus inse-
rere, linguam salua perlinere, nisi & oculos in
cælum fustolleret, atque ita imo de pectore inge-
miseret.

Suspiciens in cælum ingemuit. Gemitus hic ini-
mensi doloris est argumētum, quem solus ille po-
terit cognoscere & penitus perspicere, qui Christi
amorem & caritatem perspectam habuerit. Con-
stat quippe dolorem ex amore manare, & quo rei
amissæ amor maior est, eo dolor vehementior &
maior. quàm vehemens autem & immensus fuit
Christi erga animas amor? verbis hic quidem ex-
primi nequit, at eius incarnatio, natiuitas, vita,
mors, passio, aliaq; quæ subiit tormentorum gene-
ra, locupletissimi testes sunt. Cum igitur amor do-
loris causa sit, & Christi erga animas amor fuerit
immensus & infinitus; quam grauem & acerbum
illi fuisse dolorem ex animarum ruina proueni-
entem credendum est?

Gemitus
Christi si-
gnum sunt
doloris in-
terni.

Adhæc profundus ille gemitus, quē imo pectore Solus De-
Iesus emittebat, à peccato originem trahebat: cūq; us peccati
peccatum malitiæ cuiusdā infinite sit, suspiria illa, grauitatē
animam eius extremo intrinsecus dolore confici & malitiā
testabantur: at dolore, quem solus ipse nouerat, ut potest a-
qui & solus peccati malitiam potis est compre- gnoscere.
hendere: neque enim homines, aut Angeli, neue i-
psa gloriosa Deipara ipsam peccati nequitiam &
grauitatem penitus comprehendere queunt: cum
enim homo per peccatum mortale Deū, bonū in-
quam incomprehensibile, amittat, hinc est quòd

nemo mortalium rei illius qua summū amittit bonum, malitiam possit comprehendere. necessē siquidem est malum illud incomprehensibile esse, quod bono priuet incomprehensibili. Solus igitur Deus est, qui se ipsum plenē capit, ac proinde vitij etiam & peccati turpitudinem ac perversitatem: quam obrem nemini mirum videtur, si medicus gemat & suspirat qui solus morbi gravitatem habet perspectam.

Altera genitum
Christi ratio.

Sufficiens in calum ingemuit. Altera suspirij huius causa fuit, quod peccatoris miseriam & calamitatem cognoscat, qua non modò Deum, summum illud bonum amittit, sed eundem ex amico inimicum reddit capitalissimum; adeò qui paterno eum prius amore complectebatur, & varia in eum gratiarum munera effuderat; admissio delicto, mox eum ut inimicum prosequatur, & in periculis deserat, ac varijs casibus eundem reddat obnoxium. Quam calamitatem & miseriam scitè depingit Psalmographus dicens, *Oculi Domini super iustos, & aures eius in preces eorum, vultus autem Domini super facientes mala, ut perdat de terra memoriam eorum.* Innuere vult, Deum se pijs amicum, impijs verò ostendere inimicum, patrem bonis, scelestis iudicem; illos protegere, hos autem persequi. O rem deplorandam! ô casum lacrymis ac suspirijs dignum! quam funestum ac grave est Dei inimicum esse.

Psal. 33.

Gen. 31.

Iacob Patriarcha cum cerneret Labani soceri amicitiam & favorem, in immortale esse odium cōversa, facientq; illius tristitia cōminari, quæ mille ei olim gaudia pepererat, nescio qua tristitia & mœrore affectus inquietus vixit, adeò ut patriam repetere, & Labani ædes deferere decreverit. atq; hac prius oratione uxores compellavit, *Vide o faciem*

runt, dicentes, *Deus dereliquit eum: persequimini & comprehendite eum, quia non est qui eripiat.*

2. Reg. 14.

Absalom quod paterna se gratia & benevolentia excidisse, & ab illius conspectu se remotum cerneret, tantum intrinsecus dolorem concepit, & vitam morte amariorem duceret, & celeri leto tristes vitæ dies mallet prævertere, atque ideo dicebat Ioabo lachrymans, *obsecro ergo, ut videam faciem regis, quod si memor est iniquitatis meæ, interficiat me.* Hoc cogites velim, infelix peccator, & perpende, si Absalom indignationem & iram Patris & regis sustinere non potuerit; quod tu modo feres odia & mortales inimicitias Dei tui & Patris? quomodo sub onere tanti furoris non fatisces. Quare deplorandum est, illius te amicitia excidisse, & inimicum implacabilem tibi illum reddidisse.

Esth. 7.

An non graue Amano Purpurato fuit, videre regem Assuerum, cuius quondam delictum & amicus integerrimus fuerat, & à quo tot honores & beneficia, & benevolentia argumenta receperat infestum sibi redditum, & indignantem in necem suam conspirare; donec in crucem egisset, *Suspensus est itaque Aman in patibulo quod parauerat Mardocheo, & regis ira quæruit.* Tantopere autem misellus hic regis indignationem metuebat, ut audito, regem & reginam sibi infestos redditos, timore sit quodammodo exanimatus, & ad tam tristem ac funestum nuntium expalluerit, *Dixitq; Esther, Hostis & inimicus noster pessimus iste est Aman: quod ille audiens illico obstupuit, vultum regis ac reginae ferre non sustinens.* Maius tuum, infelix peccator, infortunium est, dum regem regum, à quo plurima benevolentia & amoris argumenta tibi demonstrata, à quo tot tanta-

que

que gratiarum recepisti charismata; in te cernis commotum & indignantem, in ruinam ac perniciem tuam conspirantem, damnationique perpetuæ te addicentem? An non igitur te dolentem & gementem quod gratia illius excideris, toto contremiscere corpore par est, dum audis, summum illum regem tibi aduersarium, reginam Angelorum iratam, Angelicos denique ordines tibi infestos? Hic facies in diuersa mutanda; hic pallor induendus, hic gemendum, hic trahenda suspiria. at cum hoc ipse pro rei gravitate facere nequeas, ut qui delicti peruersitatem non agnoscas; ipse Christus, qui te melius tua nouit infortunia, hodie ut vides suspirat, & *suspirans in calum ingemuit.*

Tertio Christus ingemuit, quod aperte supplicia & cruciatus, huiusmodi auersionis, qua quis ab infinito & incommutabili bono, ad fragibile mutationique obnoxium se conuertit, debitos aperte perspiceret. Porro supplicium hoc & poena, iuxta æquissimas diuinæ iustitiæ leges, necessario infinita est, eo quod delictum, quod castigat, in Deum, qui infinita est maiestatis, admissum est: atque ideo poena æterna est, quod nulla annorum temporisque duratione metiatur, & idcirco, à nullo mortalium & creatura aliqua creata nequit comprehendere, at solus eam nouit spiritus ille increatus, Filius Dei Unigenitus, qui hodie gemitu suo peccati gravitatem malitiamque declarauit, cum verbis eamdem non posset exprimere. Nec est quod miretur aliquis, cum ardentem illum salutis humanæ amatorem, dum internis animi oculis peccatorem in delictis obstinatum & supplicia illi iam olim decreta in furdo hoc & muto

Tertia gemitum
Christi ratio.

Luc. 19.

conspicit, suspirantem audit) & imo pectore singultientem. Docuit nos suo scilicet exemplo, propria deplorare mala & calamitates: simul etiam credendum est, eundem amorem; qui aliquando ad vrbis Hierosolymitanæ excidium deplorandum lachrymas oculis illius exciuit, hodie quoque, dum videt surdum & mutum, & peccati grauitatem ac diuinæ iustitiæ rigorem attendit, ex intimis cordis penetralibus suspiria euocare.

Peccatoris
Soliditas.

O stultitiam detestandam! ô stuporê verè brutalem! ô phrenesin animarû nigris (ah!) deplorandâ! phrenesin inquam, qua homo pessimo cõstitutus loco ridet, iocatur, voluptatibus indulget. Occitatem verè cæcam! Filium Dei vnigenitum singultire, & peccatorem cachinnari; Christum peccatori condolere, eiusq; deplorare calamitatem, illum verò nihil penitus commoueri. ô insensibilitatem inauditam! peccatum graue est & ponderosum quàm quod maximè, peccator tamen ipso in humeros sublato non succumbit, nec de oneris conqueritur grauitate. Quod conceptu philosophico confirmabo. Tradit Aristoteles, elementa in loco suo & centro constituta, grauiâ non esse; sed extra ipsum si fuerint, grauissima: homo enim cùm in maris est fundo, licet integrum super se habeat oceanum, nullum omnino sentit pondus, sed si extra aquam constituto vnam aliquam imponas, sudat, laborat, & vix eandem sustinere, nedum ferre valet. Hæc omnia considerans Augustinus, quærit in libro de natura boni & lib. de fide ad Petrum, ecquis proprius locus & centrum sit peccati, & addit primò, ipsum corpus non esse: lapides enim corpus sunt; idèò tamen peccatum non includunt. nec sensus: bestię siquidem sentiunt, at non peccant. nec etiam intellectum, sed

Elementa
in suo cen-
tro leuia
sunt.Voluntas
peccati
intrinseca.

solam

solam peruersam voluntatem; in qua cum peccatum consistit, in loco veluti proprio & naturali, ac centro est, atque hic nullam grauitatem aut pondus habet. At vbi voluntas hæc imitari cœpit, & bona esse desiderat, tunc peccatum extra centrum constitutum graue esse incipit, & ita graue, vt sub onere fatiscens peccator lacrymas exfudet, & suspiret. Ita Dauid quamdiu in peccato hæsit, leuior fuit pluma, quod deprauatam voluntatem haberet, & in centro suo peccatum hæreret: at mox vt ad Deum se conuertit, tam graue illi videbatur, vt sub pondere ingemiscat & exclamet, *Sicut onus graue, grauatus sum super me.* & mox, *Psalm. 37.*
Humiliatus sum nimis, & rugiebam a gem tu cordis mei: Et sanè adeo graue id ipsum Dei filius æstimat, vt suspirare non vereatur, *suspirans in celum ingemuit.*

Vidistis carimonias, iam videte miraculum. Postquã igitur magnus ille medicus aures & lingua tetigisset, ecce subito aures illius apertæ, & sardi ha-
 rione loqui cœpit, omnibus laudes & merita magni illius Aesculapij deprædicando, acclamantibus, *Bene omnia fecit, & surdos fecit audire & mutos loqui.* Est hæc Euangelij præsentis conclusio, simul & concionis hodiernæ.

Hinc igitur discite Christiani, fidem alienam posse interdum proximo prodesse ad corporis san-
 nitatem obtinendam, Centurio namq; vix Chris-
 tum orans fide seruo sanitatē recuperauit, & filie mulier Cananæa. discite, illam ad fidem qua saluemur impetrandam etiam non mediocriter conducere, an non enim Stephani Protomartyris fides, Paulū Ecclesiæ adiūxit? *nisi enim, vt canit Ecclesia,*
Stephanus orasset, Ecclesia Paulum non haberet. an

nam, & hic finis est quem parabola intendit, & Euangelij præsentis subiectum, quod latius vobis deducere, & egregios in eo ipso conceptus producere constitui, modò Spiritus Paracletus numine suo dicenti annuat, ac patrocinium suum Deipara non abnuat. Atque idèd salutatione eam angelica compellemus. dicentes.

A VE MARIA.

Angelicus Doctor Thomas, & S. Bonauentura eadem distinctione articulo 2. quæst. 3. naturæ humanæ fragilitatem, peccati malitiam, & gratiæ vires considerantes firmissimè credunt, fieri non posse vt homo quid boni agat, virtutes operetur, si cælesti ope & diuina gratia non adiuuetur. Veritatis huius fundamenta iecit Aristoteles, quibus suam opinionem superstruxere Theologi, dicens, *in omnium rerum natura, sen per est aliquid, quod potest facere omnia illius genera* quod exemplo de motu confirmare licet: quidquid enim mouetur & agitur, per primum mobile moueri certum est, vt idem in Metaphysicis testatur. nam *in mouentibus & motu non est processus in infinitum, sed necessè est venire ad aliquem motorem primum*, ait idem in Physicis.

Id ipsum de bonis operibus dicendū est, credendumq; ab influxu primæ cuiusdā bonitatis derivari. Vnde in Timæo suo diuinus Plato, sicut, inquit, *omne esse est à primo esse, & omne verum est à primo vero; sic omne bonum est à primo bono*: Quod Aristoteles verbis religiosioribus deinde confirmauit, dum in primo Politicorum ait, *sine Deo nihil est possibile*: porro verba Philosophi religiosa dixi, quòd & tuba illa religionis ac pietatis Paulus eadem propemodum vsurpauit: *Non sumus sufficiens*

2. 2. q. 111. a.
9. & 1. sent.
dist. 28. ar. 8.

Lib. 3 de anima.

1. Metaphys.
Lib. 7.
Physic.

Plato in Timæo.

Lib. 1. Polit.

2. cor. 2.

sufficientes cogitare aliquid à nobis, sed omnis sufficientia nostra ex Deo est. Et ante illum Redemptor ipse apud Ioannem, sine me nihil potestis facere. Et sanè ita se res habet: sine gratia Dei namque nihil omnino à quoquam fieri potest, & omnis sufficientia nostra à Deo dependet.

Hoc supposito omnis Theologorum schola,
& inprimis angelicus Doctor * Thomas, & cum
illo seraphicus † Bonaventura, inferunt, homi-
nem in mortali peccato constitutum eodem fine
peculiari Dei auxilio emergere non posse, quod
& exemplis & similitudinibus stabiliunt. prima
est S. Anselmi Cantuariensis Archiepiscopi, qui
Henrici IV. temporibus vixit, circa annum Do-
mini MLVII. qui ait, hominem seipsum pu-
teo quidem immergere posse, sed non sponte
emergere. ita quoq; peccatum profunda quædam
vorago, & abyssus est atque præcipitum adeò præ-
ceps, vt seipsum eidem injicere possit homo, non
verò educere.

Altera Magni Ioannis Chrysostomi dicentis, Hom. cum in peccati mortalis statu est,
hominem, quemadmodum navis fracto malo peccati mortalis statu est,
marinnatat, & huc & illuc tempestate & flu-
tibus agitatur; divinæ gratiæ, quæ mali instar statu est,
est, auxilio amisso, in mundi huius æquore va- exurgere
gari, impelli, agitari, nescire quid agat, nec nequit
facere quæ velit, sed ad quæ suggestu diaboli im-
pellitur. Porro similitudo hæc sacræ scripturæ
authoritati innititur, ait siquidem Sapiens, Eris prouerb. 23.
sicut dormiens in medio mari, & quasi soporatus gu- Ioh. 2.
bernator amisso clauo. Ionam, qui penitus rem
intueri voluerit, huius figuram statuere licet.

Tertia summi Ecclesiæ Doctoris Augustini qui ait hominē sibi quidē ipsi vitam posse eripere, non verò ad vitā se reuocare: ita peccatorē spirituale qui-

Sap. 16.

Psalm. 77.

quidem mortem inferre animæ posse, iuxta verba illa Salomonis, *homo per malitiā occidit animam suam*; at mortuo sibi iam semel vitam nō posse restituere. Atque hoc modo intelligi debet sententia illa Psalmographi, *spiritus vadens & non reuertens*, qui quidem sponte sua ad peccati mortem ruit, sed ad vitam gratiæ reuerti per se nequit.

Iob. 41.

Quarta eiusdem Chrysostomi, dum tradit, hominem ante peccatum liberum esse, at si quando diabolo sese prauis operibus deuincit & obligat, nulla se ratione ab eius seruitute & ergastulo eripere posse, sed vt perpetuum mancipium illi seruire debere. Atque vt quando populus suffragijs regem elegit, & in solio stabiliiuit, numquam eundem deponere potest: (fuit namque in illius potestate, illum creare & sceptrum tradere,) sed vbi iam regere ceperit, sceptrum eripere, & regno nequit deicere. ita quoque peccator, postquam semel se diaboli potestati tradidit, eumque vt regem & principem (ex mente Prophetæ Iob, dicentis, *ipse est rex super omnes filios superbiæ*) agnouit; numquam deinde eum dominio & regno priuare potest, aut sese mancipatui eripere.

Iam allegoriam producam. Iacobi Patriarchæ filij cū penuriæ tempore, in Aegyptum Pharaonis inquam regnum descendissent, non nisi ad biennium aut ad summum, triennium, donec fames, & anni caritas, præterisset ibidem manere decreuerant; sed omnes illic extincti sunt, & vniuersa eorum posteritas plusquam quadringentis hæsit annis, seruitute oppressa & duro captiuitatis iugo grauata: è qua numquam eripi potuissent, nisi miraculis Deus & portentis terribilibus Pharaonem terruisset. Idem omnino, allegorico sensu de

su de peccatore dicendum, qui durante tentatione in peccatum, quod diaboli regnum est, descendit, sibi que persuadet, non nisi biduo aut ad summum triduo, in eodem hærere, donec triste tentationum tempus & fames pertranseat: at sæpè sæpiùs accidit, vt diutius in eodem moram trahat seruitutem durissimam seruiens, ac non rarò etiam immoriatur, & egredi nequeat, nisi supernaturali quadam ratione & miraculo illum Deus educat, & misericordiam suam illi demonstret.

Dixi, miraculo; nam antequam in pristinum gratiæ statum peccator restituatur, plurima haud dubiè miracula interueniunt, eiusque iustificatio adèd grauis & difficilis est, vt Augustinus dicere non sit veritus, maius esse opus & longè diuinius ex impio iustum constituere, quam cælum & terram è nihilo producere. *Lib. de libero arbit.*

Hæc etiam veritas ratione potest confirmari, cuius fundamentum posuit in dialectica Aristoteles, dicens, *Apriuatione ad habitum impossibilis est regressus per naturam*: quod & ipsa docet experientia: luminis namque amissio in cæco nulla ratione, naturaliter loquendo recuperari potest, omnisque naturæ conatus & industria hic cedunt & euanida sunt: sed supernaturali quadam virtute hic opus est & potestate absoluta & summa: Cum igitur anima peccata excæcet, quando nimirum lumine & veritatis cognitione priuata est (de quo loquitur Sapiens, *Excæcauit eos malitia eorum.*) atque illa cæcitas longè sit grauior ac periculosior ipsâ corporeâ; dicendum est, vt huiusmodi cæcus id est, peccator, lumen recuperet, maiori iure, supernaturale diuinæ gratiæ auxilium, virtutemque desiderari, quæ non solum oculos, sed ipsam etiam vitam restituat,

Dicta

Dicta quidem hæc hætenus, quòd in Euangelio hodierno præclarum huiusce rei exèplum videre sit: videritis namque misellum viatorem in deserto iacentem, bonis omnibus spoliatum, plagis deformem, plenum vulneribus, sauciatum & seminecem & vix se loco mouere valentē, nisi Samaritanus (qui verus Iesu Christi typus est & figura, vti sauciatus, peccatoris:) opem adtulisset. Audiamus Lucam rem enarrantem: *Hommo quidam descedebat a Ierusalem in Iericho, & incidit in latrones, qui etiam despoliauerunt eum, & plagis impositis abierunt semiuuore relicto.* vt quid quid hoc continetur Euangelio, vobis enucleem, primo quæstiones quas doctor quidam Synagogicus proposuit, in quo nimirum Dei & proximi amor consisteret, examinabo: deinde parabola deducam. vos verò aures adaptate, vt quantum peccatum mali animæ adferat, audiamus.

**Euangelij
historia.**

**Ignorantia
huius legis
periti.**

Principio itaque, refert Euangelista, Christum coram Apostolis prædicantem eosque felices dicentem, quod coram viderent quæ alijs videre datum non erat, & animas eorum beatissimas quòd appellentem, certissimò expectarent, quæ in vita altera ijs præparata essent, à legisperito interrogatum; *Magister quid faciendo vitam æternam possidebo?* & Ecquis hic doctor est, qui cognitis omnibus, iter cælum versus ignorat; qui cognita & perfecta lege, seipsum videre nequit. Similis est oculo, qui omnia conspicatur & longe lateque diu agatur, at seipsum non potest intueri. Similis est protoplasto Adæ, qui eodem quo conditus est momèto, Doctor creatus de omnibus creaturis acutissimè & subtilissimè est Philosophatus, cunctis animantibus, herbis, lapidibus ex na-

turæ

turæ proprietate nomina imponens (quod summa sapientiæ & Philosophiæ cuiusdam sublimis indicium est, sapientis enim est rebus nomina imponere): attamen numquam sibi ipsi nomen potuit imponere, eo quod seipsum ignoraret. Huic igitur Doctor hic noster similis est, qui omnem legem perspectam habet, & nihil eorum quæ ad salutem spectant nouit: iactat se in legis & scripturæ cognitione, sed in rebus ad salutem animæ pertinentibus talpa cæcior est.

Tales reuera sunt hodie mûdi huius incolæ, magni illi statistæ, prudentes illi politici; nihil rerum ad remp. & politiam spectantium ignorant, oracula quædam in hoc mundo videntur, sed si conscientiæ statum excutias, & ad salutem animæ spectantia, bestiis deteriores sunt. Ita id ipsum de se testatur Psalmista: *Vt iumentum factus sum apud re, & ego semper tecum.* Id est, Ad populum regendum, leges ferendas, exercitum ducendum, coronam propugnandam, regnum defendendum & in pristino statu conseruandum, prudens fui & sapiens vt qui maximè: at in ijs quæ ad animæ salutem pertinent, in cultu & obsequio quod tibi debeo, in cognitione mysteriorum tuorum non plus profectò sapiui quàm brutum aliquod omnis rationis expers. Idem quoque de primo parente Adam dictum fuit, ac de ceteris in genere hominibus dici potest; *Hommo cum in honore esset, non intellexit, comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis.* Id est, Sapientes illi statistæ, & rerum periti, quos omnes suspiciunt, in rebus spiritualibus nè micā sapiunt, & vitæ huius vanitatibus penitus implicati sunt, de alterius felicitate ne hilum solliciti, in quo bestias imitantur. Eundem scopum ferit ad Corinthios Apostolus dum ait, *animalis autem homo non percipit ea, quæ Dei sunt.*

Sapientes mundi huius
ius oracula sunt quoad ea, quæ ad hanc vitam spectant & bestias in ijs quæ ad alteram.

Psalm. 11.

Psalm. 48.

1. Cor. 2.

Sapientia

2. Reg. 16. 17

7. psalm. 37.

Sapientissimus in rebus mundi huius fuit Achitophel regno Israëlítico à secretis, atque adeò omnes in rerù gerendarù experiètia & notitia antecellebat: ait namque scriptura consilia illius oraculorum instar apud omnes fuisse, & omnes ad illum velut ad numè aliquod ex vniuersis regni finibus confugisse: *Consilium autem Achitophel quod dabat in diebus illis, quasi quis consuleret Deum.* In ijs tamen quæ salutis & animæ erant, bruto erat brutior; nam desperatione & indignatione quadam stimulus, infami sibi vitam laqueo interclusit. Hunc imitantur magni illi consiliarij status, & rerum mundanarum periti, qui in negotijs gerendis & consilijs alij dandis oracula quædam sunt, & ad quos omnes velut ad numen aliquod consulendum properant; at bestix sunt in conscientix statum concernentibus, & in animæ consulendo penitus dardi & stupidi: aquilarum & Lyncei instar in mundo vident, in cæli climate ac rebus cælestibus talpæ more cæcutiunt. Hoc in se agnouit Psalmographus & de se cecinit lacrymans, *Dereliquit me virtus mea, & lumen oculorum meorum, & ipsum non est mecum.* Perinde ac si diceret: O rerum vices! olim ipse Goliados prostravi, Philisthæos profligavi, leones suffocaui, vrsos interemi, & ferocissima quæque animalia domui; at modò, vt Deo seruiam, nullæ mihi vires supersunt. Olim acutum vidi, & modò fortasse etiam video in mundi rebus: at peccati horrorem, mortis terrorem, iudiciorum tuorum discrimina animæ periculum, ea quoq; quæ in altero geruntur mundo, vt videam, oculos non habeo, in illis penitus cæcutio, nec ipsi quidem oculi mecum sunt, sed in mundo, & in ijs mundus ipse habitat. Ita quoque cæcutit doctor hic noster, dicens

dicens Domine quid faciendo vitā eternam possidebo?

Indoctum doctorem! alijs doctus est & sapiens, sibi indoctus & ignorans: alios legem edocet & rationem ad vitam æternam pertingendi, se verò nihil prorsus, viam alijs demonstrat, sibi autem eam monstrari petit. In quo Regem Syriæ imitatur, qui Naamani militiæ suæ principi mundandæ lepræ rationem quidem præscripsit, litteras commendatitias ad Prophetas terræ Israël misit; attamen idololatriæ lepram non perdidit, *Dixitq; rex Syriæ, Vade & mitte litteras ad regem Israël.* 4. Reg. 5.

Similes sunt regi huic Doctor hic & ceteri, qui omnes edocere conātur, sibi ipsis verò nihil ad vitam præscribunt; Naamanes namque & mundi aſſeclas rationes edocentes, quibus à peccati lepra purgentur, & litteras ijsdem & scientias communicantes, eosque ad Prophetas & Ecclesiæ confesarios destinantes, ipsi nihilominus in scelerum suorum idolotria permanent. Hos intellexisse crediderim Dauidem cū diceret, *Peccatori autem dixit Deus, Quare tu enarras iustitias meas, & assumis testamentum meum per os tuum? tu verò odisti disciplinam, & projecisti sermones meos retrorsum.* Psalm. 49.

An non sanè deplorandum, arcæ fabricatores & naupegos diluuiο perire! & sanè potius magna illorum dementia fuit, ne dicam vesania, Quòd, postquam tot annis arcam, quæ Noacho & filijs eius asylum & refugium foret, ædificassent; eamdem non subierint præ ceteris, sed cum reliqua turba aquis immersi perierint. At profecto magis deplorandū est, tot hodie in orbe reperiri Doctores colles, tot ecclesiastas tot sapientes, huic nostro perlati cum similes; qui horum ad instar fabrorum postquam fabricato-toto vitæ tēpore media & rationes suggesserint, ribus arcæ quibus alijs se à diuinorum iudiciorum fluctibus ac

Gen. 6.

Mali doctores colles, tot ecclesiastas tot sapientes, huic nostro perlati cum similes; qui horum ad instar fabrorum postquam fabricato-toto vitæ tēpore media & rationes suggesserint, ribus arcæ quibus alijs se à diuinorum iudiciorum fluctibus ac

diluuiio conseruarent; tantum abest, vt sui ipsorum præ ceteris salutē procurent, vt ante alios etiam pereant & sub aquis suffocentur. Quod metuens, sibi ne accideret, Apostolus, dicebat, *Timeo ne cum alijs predicauerim, ipse reprobis efficiar*. Eadem erat anxietas ac metus Doctoris nostri, dicentis, *Domine quid faciens vitam æternam possidebo?*

Qui docti
& superbiunt,
noxij sunt
reipub.

Infelicē & imperitum legisperitum! omnium cūm peritus sit, viæ quæ ad salutē ducit, ignarus est, ceterum nihil reipub. perniciosius est doctore, qui superbiat & sapiēte, qui insolescat: nam quæ admodum ē pharmacopolio, in quo aromata, ynguenta pretiosa, & antidota medica morbisque salutaria reperiri solēt, venena exeunt, & catapotia noxia: ita etiam ē doctorum hominū schola, sepe numero noxia & contagiosa pullulant dogmata. Herodes sciscitabatur scripturas, & in prophetarum oracula inquirebat, non vt vitam in melius commutaret, sed vt sciret, vbinā Christum nasciturum prædixissent, quod eum deinde ibidem loci reipub. interimeret. Ita quoque plurimi litteris hodie incumbunt, non vt in viros euadant meliores vitamque rectius instaurant, sed vt in impietate proficiant, Deumque audaciū & frequentius offendant.

Gen. 2.

Arbor illa scientiæ boni & mali, tantum absuit vt primis mundi scholaribus & discipulis scientiam aliquam attulerit, vt extremam illis perniciem & toti adeo posteritati sempiternam in omnem progeniem ruinam pepererit, *Produxitq; Dominus Deus, de humo omne lignum, pulchrum visu, & ad vescendum suauē; lignum etiam vitæ in medio paradisi, lignumq; scientiæ boni & mali*: Docti & eruditi arbores sunt scientiæ in medio rerum publicarum consitiæ, at sæpe fructum non adferunt, ac
exiti-

exitium; non profunt, sed obsunt, & illiadem maiorum arcessunt.

Seruus ille vecors, qui acceptum talentum terræ infodit nullo inde lucro comparato, Dominum ad iracundiam prouocauit, ita ut amoris & beneuolentiæ occasionem in odij & indignationis cōuerterit; quare succensens illi Dominus ait. *Serue male & piger, sciebas quia meo ubi non semino, & congrego ubi non sparsi; oportuit ergo te committere pecuniam meam nummularijs, & veniens ego recepissem utique quod meum est cum usura.* Legis periti & Doctores, qui præclarum illud scientiæ talentum à Deo domino heredesuo recipiunt, sæpe illud ipsum non in animarum salutem, & ad maiorem Dei gloriam impendunt, sed terræ infodiunt, ob id scilicet superbientes, vel ad ipsum præ avaritia proferre non audentes; itaque sibi ipsis æternæ damnationis causa sunt, & dominum suum Clementissimum offendunt, cum tamem ipsum ad animæ salutem impendi oporteret, hincque occasio sumenda esset infinita laudum præconia in datorem refundendi. Quamobrem exprobrabit ingratitudinem illis aliquando Deus, eosque ut vecordes, desides, & pigros coarguet, quod nimirum talentum scientiæ tam humanæ quàm diuinæ ad mensam non dederint, ut deinde dominus veniens, ipsos ad se admitteret, illorum negotiationem laudaret, & tœnus & usuram persolueret. Tunc autem scientiæ ad mensam traduntur, quando in Dei gloriam, & animarum salutem impenduntur; tunc verò terræ infodiuntur, quando superbiæ & insolentiæ sunt occasio, & in prauos vsus detorquetur.

Astra cæli, quæ vniuersa hic in terra motu & lumine suo dirigunt & conseruant, non semper faustos & benignos aspectus præferunt, sed sæpenumerò

Matth. 25.

Scientia
sæpe gladi-
us est quod
læditur
Deus.

Dan. 12.

Doctores
stellæ sunt.Doctores
agro Ziza-
nijs pleno
cōparan-
tur.

Psalm. 49.

Dissimu-
latis veitæ
in facis
littens.

Deut. 22.

sinistros ac noxios influxus producunt; ita quoque doctores & quicumque ad aliquem scientiæ gradum prouecti sunt (quos sæpe stellis cæli comparatos legimus; vt in loco illo Danielis, *Qui autē docti fuerint fulgebūt sicut splendor firmamētī, & quī ad iustitiam erudiunt multos, quasi stella in perpetuas æternitates.*) virtute sua & doctrina in regna & provincias dominium exercent; ac vita eorum & agendi ratio non semper prosunt & utilitatem adferunt, sed rebus publicis sæpe noxia sunt, & extremam Ecclesiæ perniciem arcessunt.

Ager ille Euangelicus, in quo Paterfamilias bonam seminauerat sementem, tempore messis Zizania produxit. Docti & plurimarum periti rerum, sunt agri illi Euangelici, in quibus magnus ille pater cælestis bonam doctrinæ sementem seuit; ac sæpe contingit vt quando messis facienda est, & in commodum reipub. & Dei gloriam, fructus inde colligendus, præter superbiam, vanitatem, iactantiam aliæque Zizania, nihil appareat. His scatebat Doctor hic Pharisaicus, qui Dominum tentaturus cum eodem disceptat, fingit, hypocritam agit, personam e mentitur.

Magister quid faciendo vitā æternam possidebo? dicitur verba fucata; subdola, versuta! interrogat, non quidē vt discat, sed vt videat, num Christus quid faciendum sit ignoret; de ipso igitur dici potest, quod de alio quodam dicebat Psalmographus, *Os tuum abundauit malitia, & lingua tua concinnabat dolos.* porro dolos & fraudes concinnare aliud non est, quàm verbis fucatis, fraudes tegere, & malitiam sub oratione subdola & composita abscondere. Vtuit olim Deus, nequis apud Hebræos veste linea, quæ simul & lanea foret vteretur, *Non indueris vestimento, quod ex lana linoq; contextum est.*

Illi verò lanam lino commiscent, qui aliud corde
 voluunt & aliud ore proferunt. In hoc præceptum
 impigit legis peritus hic, cum linguâ dulcedi-
 nem & blanditias præferret, corde autem tentati-
 onem subdolan foueret, dicens, *Magister quid fa-
 ciendo vitam æternam possidebo?*

Est tamen aliquid quod in ipso laudetur, impri-
 mis, quòd non proponat quæstiones quasdam fri- Insignes
 uolas & inanes, sed ad beatitudinem, bona opera, doctor hic
 & salutem spectantes. Paucos hodie inuenire est, quæstiones
 huiusmodi qui quæstiones proponant: aliud siqui- proponit,
 dem scholæ hodie non crepant, quàm curiositates
 vanas & inutiles, in academijs aliud non auditur
 quàm augæ & ineptiæ, num scilicet Deus in locis
 sit imaginarijs, an in vacuo detur motus, num ser-
 pens ante Adami peccatum pedibus cõstaret, ali-
 aque similia, de quibus dici queat, *Narrauerunt mi-* Psal. 118.
hi iniqui fabulationes, sed non vt lex tua. Docete igitur
 in scholis vestris o doctores, in cathedris ve-
 stris Ecclesiastæ, bonorum operum exercitia, vir-
 tutum praxin, ad salutem perueniendi media, bea-
 titudo in quo consistat, quid includat, & quanta sit
 illius merces & præmium. Deinde laudem mere-
 tur, quòd dicat, *Quid faciendo?* quamuis enim sce-
 lestus & versipellis foret, non erat tamen Luthe- Error hæ-
 ranus aut Caluinista, qui opera ad salutem requiri reticorum.
 pernegant: ait enim, *quid faciendo?* quòd crederet
 vitam sempiternam non verbis, sed re ipsa & ope-
 ribus acquiri. Ipse quoque paterfamilias apud
 Matthæum, nulli denarium qui æternæ beatitudi-
 nis symbolum est & nota, dedit, quàm qui iam in
 vinea laborassent, *Voca operarios, & redde illis mer-* Math. 20.
cedem.

Quin & Apostolus Paulus, gentium ille doctor,
 mox vt ad Deum, cælitus vocatus, conuerti &
 CCC 3 vitam

vitam in melius commutare cœpit, petijt, *Domine, quid me vis facere*, vt ad salutem perueniam? an ne agenda pœnitentiæ mundus an ne deferendus mors an ne subeunda? in quæ paratum cor meum *Domine*, paratum cor meum. quasi diceret, scio non nisi operibus bonis cælum diuendi, non verbis; quid igitur ad salutem necessarium est, quid me facere opus, vt vitæ æternæ compos fiam? Doctor quoque noster hic petit, *Magister, quid faciendo vitam æternam possidebo?*

Scientia &
virtus si
mul ince-
dant,

Ceterum doctrina & virtus cœant & congregantur necesse est, quæ vbi in aliquo concurrunt, perfectum reddunt, sed vbi disiuncta sunt, vix vllam merentur laudem. In huius rei signum summus apud Iudæos Pontifex in orâ vestis suæ tintinnabula & mala punica vicissim permixta gestabat: denotabatur hic scilicet, in homine in dignitate constituto scientiam, cuius tintinnabula symbolum sunt, & virtutem, quam mala grauata denotant, debere concurrere. Legis hic peritus doctrinam quidem habebat, sed virtute erat destitutus; doctus erat, sed superbus & insolens; maluit namque Dominum quem omnes vt prophetam habebant, tentare, quàm eiusdem doctrinæ auscultare.

Doctorum
commune
vitium,

Est scilicet commune doctorum virorum malum, & è quo fortasse omnes quæ Ecclesiam affligerunt hæreses, originem sumpserunt; quando nimirum antiquitatem nolunt consulere, Patrum placita sequi detrectant, & Ecclesiæ auctoritatem eleuant, sed se ipsos solos sapere credentes, suam ipsorum opinionem sequi, fidem affectu proprio metiri, iuxta cerebrum reregionem fingere, spiritum priuatum consulere, & ad placitum & mentem suam opiniones exoticas & inauditas

com-

comminisci gestiunt. Quo respiciens Augustinus ait, *Surgunt indocti & calum rapiunt, & nos Lib. 3. cum doctrinis nostris ecce in carne & sanguine volumur Confess. ramur*, id est in vanitatibus & mundi cæno. Et *Cap. 3.* profecto ita se res habet, ut nimirum illi qui minus norunt, & vix ullam habent scientiam, ad pietatem proniores sint; quod scilicet humiliores submissius de seipsis sentiant; qui verò aliquid se scire autumant, ceteros contemnendo insolescant.

Ille Arsenius, qui ob singularem eruditionem, & præclaram quam doctrina sua dederat opinionem, in pædagogum Arcadij & Honorij, Theodosij Imp. filiorum, qui deinde à morte patris ad imperium euecti sunt, ascitus fuit; cum deinde mundo repudiato in deserto ageret, & gravibus interdum diaboli tentationibus ageretur; indoctum quemdam in Aegypto monachum consulere solebat, & ab illo vitæ iustituendæ rationem deposcere: quamobrem cum peterent ab eo Apothegfratres, cur idiotæ se & indocti disciplinæ submit- *ma Arsenij* ret, & ex illius præscripto vitam iustitueret *Eremitæ.* spondit, *quia huius rustici, illiteratam plane iustitiam fateor me nondum didicisse.*

Ferunt Hyppomachum Alyptem, strenuū illum *Plut. de cupidit. diuitem.* ducem, cum in corona quemdam celebrari audiret, qui procero erat corpore, statura longiore, longimanum quoque, atque ideò duellis & manuum confertionibus aptus diceretur respondisse, Bene quidem, si corona & brauium in alto dependeret, adèd. ut nonnisi manu foret decerpendum. ostendens, Corporis proceritatem parum aut nihil in palæstra & gymnasio prodesse, si robur & gladiatoria quædam firmitas, si membrorum nervi, dexteritas & motus agilitas, & im-

Doctus si-
ne virtute
nihil est.

primis animi viuacitas & cordis magnitudo non adessent. Idem omnino in proposito dicemus, esse profecto non mediocriter stoliditatis argumentum, doctum celebrare, Aristotele licet doctiorē, si anima illius pietate non sit instructa, & Christianis virtutibus circumquaque communita.

1. Cor. 13.

Psal. 118.

Est hæc sententia magni Pauli, qui quodam in loco ostendens, quàm sit doctis & rerum peritis, virtutis ornamentum necessarium, de se liberè cōfiteretur, se, quamuis Platone aut Aristotele foret doctior, & omnem quæ haberi potest scientiam, cerebro contineret, nihil omnino esse aut scire, si charitas & virtus eandem non associant, *Si habuero omnem scientiam, charitatem non habuero, nihil sum.* Idcirco Psalmographus cū scientiam à Deo postularet, primò bonitatem, & virtutem petijt, *Bonitatem, & disciplinam & scientiam doce me,* Perinde ac si diceret, Tu qui Angelos edocuisti Domine, qui Adamo scientiam infudisti, Prophetas abstrusa & sublimia eloqui fecisti mysteria, exiguā mihi scientiæ huius guttulam infunde; at si mihi scientiā dare decreueris, virtutē prius & bonitatē concede, vt mentē & ingeniū erudiēs & exacuens, animam quoq; eadem ratione instruas & efformes.

Matth. 2.

Potuerunt quidem scribæ & Pharisei, ac legisperiti Herodi è Prophetis ostendere, Christum in Bethleem Iuda nasciturum; sed non dignati sunt sese vel loco mouere, vt eundem inuestigarent, & vnā cū Magis ad adorandum properare. Tales hodie plurimos reperire est tam humani quàm diuini iuris doctores, qui docti sunt & eruditi in omni scientia, non vt legibus obtemperant, virtutē colant, Christū deniq; adorent, sed vt hac ratione omni in ore versentur, ab omnib. suspiciātur, ac digito mōstrētur, vt amplū cōsectētur lucrū, aurā deniq; popularē nanciscātur.

Spon-

Sponsus Canticorum dilectæ lux ornamēta recensens ait inter cetera, *Murenulas aureas faciemus tibi vermiculatas argento.* Quis hic loquendi & cælandi modus? quis vidit vñquā aurum argēto illuminatū & exornatū? sanè si dixisset *murenulas argēteas vermiculatas auro*, magis fortasse ex arte locutus meo quidē iudicio videretur. Sed nō sine ratione Sp. S. hoc loquendi modo vsus est, eo quod purę caritatis aurū sciētia illustretur, & sciētia vicissim virtutē illustrare soleat: ceterum virtutis imago est aurū, & doctrine argētum, quæ duo vbi in opere aliquo cōcurrunt, tū demū diuinū quid & egregium solet existere, & electū animę ornamētū.

Scientia namq; sine virtute nihil est, atq; adeo is qui se doctum credit & eloquentē, virtute autē destitutus est, ē mēte Apostoli *factus est velut as sonās aut cymbalū tinnies.* Ego verò dixerim huiusmodi esse, velut idolum quoddā, quod oculos habet, & non videt; manus, & nō palpat; pedes & nō ambulat. Habet namq; virtutis instrumenta, at nullum in opus producit, imò ne vti quidem vult.

Virtus porro adeo ad scientiarum perfectionē & ornamentum necessaria est, vt præterquā quòd sine illâ sciētia nihil sit, sæpenumerò eruditi, quòd virtute sint destituti, in interitum & exitium ruāt, & ruentes, alios quoque ruina inuoluant, & nihil ipsdem in regno aliquo haberi queat exitiosius aut magis noxium. Camini in ædibus & respiracula illa fumaria, sunt quidem altissima & eminentissima domus pars, sed sunt & nigerrima, quòd assidue fumum transmittant. Ita quoq; in Ecclesia, vel potius repub., prauī doctores, sunt quidē titulo & nomine omnium supremi & in summo dignitatū gradu constituti, at sæpius sunt omnium sordidissimi & inquinatissimi, tetra prauarum affectionum fuligine denigrati.

Scientia sine virtute
nihil.
1. Cor. 13.

Mali doctores
caminis fumari-
les.

Item montibus,

Solēt mōtes & summa cacumina cælo proxima citius pluuias & influxus cælestes accipere, quàm valles, abundant quoq; aquarum scaturiginibus & fontibus, qui eosdē fertiliores redderēt; vt ita vicini meliores & vberiores fructus colligerēt. Sed sæpe fieri videam⁹, vt nihil illis in tota circūqua; regione haberi queat sterilius & infructuosius. Ita quoq; docti & eruditi, qui instar mōtiū & collium mūdi hui⁹ sūnt, quosq; bonos esse pastores; & vberes fruct⁹ producere par foret, & vniuersos vrbis incolas irrigare verbo doctrinæ & cōsilio, sēpenu- merò penit⁹ steriles sunt, & montiū instar nebulis sēper cooperti, & fulminib. tēpestatib⁹q; agitati.

Dan. 4.

Et quoniā de fructib. loqui cœpimus; pergemus in iisdē. Egregia illa arbor & procera, quā Nabuchodonosor rex fructib. grauidā vidit, (*& fructus eius nimius.*) & quidē omni-genis, nullum tamē tulit, qui homines reficeret sed solas bestias pascebat, *subter eā habitabāt animalia & bestia, & ex ea vescabatur omnis caro.* Atq; ideo indignatus Deus, eiusq; ingratitudinem coarguēs vt succideretur imperauit, *Succidite arborem, discutite folia, dispergite fructus.* Dixi iā superius, doctos & litteratos instar arborū feraciū esse in hoc mundo; at sæpenu- merò cōtingit, vt qui fructib. sciētiæ, meritorūq; abūdāt, ita iisdē abutātur, vt incūdos studiorū suorū fruct⁹ nō in animarū auxiliū, hominūq; institutionē, sed in animalīū bestiarūq; vsum impēdāt. vt sc. ambitioni satisfaciant, passiones prauas sequātur, famā apud plebē nanciscātur, & lucrū inde sordidū percipiāt, quæ profectò partes brutales sūt & bestia potius quam homini conueniunt. Quamobrē sæpē Deus minas intētat, & steriles illas arbores excin- di & in ignē conijci iubet, *Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur & in ignem mittetur.*

Doctores arbori Nabuchodonosoris col- lati.

Naaman

Naaman Syriæ Regis militiæ Princeps, & præfectus generalis castrorū, summo apud oēs loco erat, diuitijs & facultatib. cunctos antecede-
bat, sed vt scriptura tellatur, lepra erat turpissima in-
nat^a. Litterati & doctrina simul & ingenio pollē-
tes, sunt in reb. pub. velut noui quidā Naamanes, Comparatur docti
Naamani,
quos oēs suspiciunt & honore prosequuntur; sed
vt plurimum, cum dotib. polleat, & scientia locu-
ples sint; leprosi sunt, superbi, vani, arrogantes,
audaces, intolerabiles, turgidi & scientia inflati,
cumq; ingenium nacti sint diuinū, leprosa intrin-
secus habet animā, i. peccatis sordidā & inquina-
tā. Huius farinae erat hic noster, cum enim eruditi-
one excelleret, virtute carebat, & animum lepro-
sum fouebat, præsumptione turgidum, hypocrysi &
dissimulatione plenum, qua Dominum interrogat
vt illum tēter. Videamus autē quale respōsum ac-
ceperit, *Diliges Dominum Deum tuum ex toto &c.*

Cum igitur Doctor rationes petijisset, quib. ad
vitā beatā preuenitur, ad legē & scripturā eum Do-
minus mittit, dicens, Tu legis peritus cum sis, an i-
gnoras quid in illa scriptum sit? qui respōdit, in le-
ge scriptum, *Diliges Dominum Deum tuum ex toto
corde tuo, & proximum sicut teipsum.* Deinde Chri-
stus, Tu fac similiter & vitā æternā habueris, ostē-
dēs, oēm beatitudinē nostrā & salutis æternæ spē
ab amore Dei & proximi dependere, *Diliges Do-
minum Deum tuum ex toto corde tuo.*

Hæc aut verba diligenter examinās in homilijs
ad populum Antiochenum Chrysostomus, aper-
tissimum summi erga nos amoris Dei argumētum
esse ait, cum reciproco nos amore se velit diligere
quod vt demonstraret, primū quod à nobis postulat
ipsū est cor. quamobrē vicissim rationi cōsētaneū
est, vt cor, quod primum inter cetera hominis mē-

Psal. 50.

Egregij
conceptus
de corde
humano.

Ezech. 1.

Exod. 13.

410 **CONCEPTVS THEOLOGICI**
bra locum occupat, illi etiam præ ceteris consecretur. Idcirco David rex agnito peccato, & in gratiâ cum Deo redire satagēs, orat, *Cor mundum crea in me Deus, & spiritum rectum innoua in visceribus meis.* nō petit sibi nouos dari aut creari pedes, quibus audaciùs ambulet; aut nouas manus, quibus feliciùs operetur; non nouam exigit linguam, quæ eloquentius loquatur; non aures, quibus audiat subtilius; non denique alios oculos, quibus proximi necessitatem benigniùs intueatur. Hæc siquidē omnia nihil sunt, si cor non rectè se habeat, & animus vitijs sit oppletus; at vnicum sibi cor mundum dari postulat & spiritum nouum: quæ cum renouata fuerint ceteræ facultates sensitiuæ & motiuæ renouatæ sunt. Cor namque in homine est velut primum mobile, quod motu suo ceteros orbes cælestes commouet & impellit; sol est, qui exoritur lucem adfert, & omnes naturæ virtutes detegit & renouat; est denique spiritus ille vitæ in medio rotarum constitutus, qui teste Ezechiele cum se moueret, rotæ quoque commouebantur, *Quocumque ibat spiritus, illæ eunte spiritu & rota pariter eleuabantur sequentes eum, spiritus enim vitæ erat in rotis.* Cor scil. primum mobile est, quod omnes animæ sphæras commouet & dirigit; sol est, qui illustrat, & oēs hominis potentias & facultates excitat; est quoq; vitalis ille spiritus, qui motu suo oēs facultatum humanarum rotas turbat & commouet; est denique quod præ ceteris facultatibus & membris Deo oblatum oportuit.

Voluit sibi olim Deus omne primogenitum, speciali quadam ratione dedicari & offerri, *Sanctifica mihi omne primogenitum tam de hominibus quàm de iumentis,* cetera verò hominum vsui reliquit. Primogenitus hominis, teste Aristotele, est cor; quod

quod primum videns est, & vltimum moriens: aut si Theologicis loqui vultis terminis, amor noster in rebus spiritualibus primogenitus est; vtrumque autem egregio & sancto quodam sacrificio Deo sanctificari & offerri debet.

Hacce de re loquens Augustinus & de corde im-primis, ait ipsum instar fontis esse, è quo duo maxima scaturiunt flumina, quæ cælum simul & terram suis aquis irrigant: cum enim appetitu quodam illicito in res externas effunditur; scaturit riuus ille fetidus concupiscentiæ: at quando amore quodam sancto in cælestia & diuina fertur; charitatis flumen exundat. Vtrumque verò in Dei honorem conuertendum est, & ipse præ ceteris & super omnia diligendus, nimirum ad præscriptum textus legalis, *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo.*

Hunc locum exponens Mellifluus Bernardus, ita quodam in loco ait, *Sic Deum diliges, vt nullis voluptatum illecebris ita capiaris, vt ab eius amore & obsequio disiungaris.* Ait in Exodo Mosi Pharo rex, *Ite & sacrificate Domino, oues tamen vestre & armenta remaneant:* at subintulit confestim Moses, *Cuncti greges pergent nobiscum, non remanebit ex eis vngula, quæ sunt necessaria in cultum Domini Dei nostri.* Hoc animo & constantia sint oportet veri

Dei serui; vt, cum tyrannus ille infernalis suggerit, & quodammodo cogit, vt sensus & exteriores facultates delicijs & voluptatibus dedicerent, audacter respondeant, non remansuram vngulam, id est ne vnâ quidem cogitationem, quæ Dei seruitio non dedicetur; quod & in lege Deus addidit, *Et ex omnibus viribus tuis:* adeò vt omnes animæ vires, omnia corporis membra, & omnes membrorum sensus, qui à Deo esse suum receperunt,

D. Augu-
stini subli-
mis conce-
ptus.

Exod. 10:

Allegoria
egregia.

Quid sit
Deum ex
toto corde
diligere.

perūt, pro sua ratione & modulo creatori seruiā,
eumq; diligant, diuinæ legis præscriptum sequen-
do, *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo.*

Loci huius
interpreta-
tio genuina

Quod ita expono, *Diliges Deum*, id est, nulla tibi
creatura adeo cara sit, nullam ita amplectaris, vt
Deo eandem præferas; nullaq; in te reperiatur fa-
cultas aut potentia, cuius virtus non sit in diuino
amore occupata: id est, quidquid habes & quidquid
possides tum in corpore, tum in anima, mente, spi-
ritu, sensibus, nervis, & ossium medullis; Deo sub-
ijcias, eiusq; obsequio dedices. non sit tibi cor, nisi
vt Deum diligas; voluntas, nisi vt eum adores; ocu-
li, vt illum cōtempleris; lingua quā illū cōfitearis;
ingenium, quō eum intelligas & cognoscas: intel-
lectus nihil illicitum voluat; nihil profani auris
audiat, nihil impudicū videat oculus, nihil obscē-
num os eloquatur, nihil prohibitum manus agere
præsumat; atq; hoc demū est, Deū diligere ex toto
corde, & ex omnibus viribus, & ex tota mente.

Observa-
tio notatu
digna.

At hic obseruate docti, & notate ordinem rei,
videte legis huius cōnexionē & diuersos amoris
gradus: primo loco cor posuit & voluntatem, po-
stremo mentem, velut bases & fulcra præcipua æ-
dificij spiritualis: in primo agmine cor & volun-
tatem collocat, velut fontem amoris, & originem
motus hominis; mentem verò & intellectum in
extremam aciem coniecit velut ad sarcinas, vt in-
finuet, quō amor crescat & ad finem perfectum &
debitum perueniat, sanctas mentis consideratio-
nes, meditationesque esse in primis necessarias.
Atque hinc sponsa delicias, & signa amoris, quem
dilectus illi demonstrauerat, recensens, & quō-
dammodo voluptatum ex eo perceptarum cata-
logum texens, ait, *Introduxit me rex in cellam vinā-
riam, ordinauit in me charitatem.* Id est, inter pri-

Cantic, 2.

maria

maria, quæ à sponſo accepi dona, recenſeri meri-
tò oporteat ordo, quem in amore & dilectione Caritatis
ſeruatum oportuit, quo omnia debito ordine & ordo.
ſerie ordinata diligerem, primo ſcilicet Deum,
deinde animæ ſalutem, tertio proximum, quarto
corpus proprium, quinto alterius, poſtremo bona
externa, quæ mihi ad vitam futura ſint neceſſaria.
atque hoc eſt diligere Deum ex toto corde, & pro-
ximum ſicut ſeipſum,

Textus legis huius relatus eſt in digeſtum no-
mum, vel, vt uſitato nomine dicitur, Deuterono - *Deut. 6.*
mum: atque ita intelligenda ſunt, vt ſi hinc Deus,
illinc verò ex oppoſito mundus, quantus quantus
eſt collocaretur, potiùs hic quàm Deus per-
dendus eſſet. Quod proſecto euidenti exemplo
filij Leui demonſtrarunt, quando nimirum Mo-
ſe poſt vituli aurei adorationem inclamante,
*Ponat vir gladium ſuper femur ſuum, & occi-
dat vnusquiſque fratrem ſuum, & amicum & pro-* *Exod. 32.*
ximum: ipſi Moſis verbis obſequentes, viginti
tria hominum millia vindice gladio interfe-
cerunt, quorum factum dilaudans Moſes ait,
Conſecraſtis hodie manus veſtras Domino, vnusquiſq;
in filio & fratre ſuo, vt detur vobis benediſtio.
O factum tragicum & verè ſanguinolentum! vt
ne parentibus quidem aut filiis parcant, eorum
promiſcuae ſanguinem per caſtra effundant, omnia
benignitatis & miſericordiæ iura violent, imbel-
li ſenecta aut parentum canitie non flectantur
adoleſcentiorum minusq; ſapientium errorem in
bonâ partē nō interpretetur, lacrymas & lamenta
matrū ſurda prætereāt aure. Vnicus ſc. Dei amor
ad hoc impellebat: nō enim parētū loco habebāt e-
os, quos Dei eſſe nouerāt inimicos; atq; in hoc vera

Dei

Dei dilectio consistit, ac vera præcepti, *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo*, observatio.

Ioan. 13.

De hoc præcepto Christus in extrema agens coena, ipsum nouum mandatum vocauit, dicens, *Mandatum nouum do vobis*: quâuis enim vetus præceptum fuerit, tamen quia Iesus Christus nouum quoddam amoris genus erga hominem ostēderat, utpote qui illius ergo acerbissimam & ignominiosissimam mortem subierit; æquum etiam & parerat, ut ipse vicissim homo nouo eum dilectionis modo prosequeretur; adeo ut nouū & recens mādatum sit, Deum ex toto corde suo diligere.

Quæstio
in signis
Picti Mirā-
dulani.

Proponit magnus ille ac sublimis Philosophus Pictus Mirandulanus, quæstionem, cur Deus ceteris rebus iā conditis hominē cōdiderit? Creauerat cælos, eosq; Angelis repleuit; terram quoq; in quā animalia immisit; aërē, quē auibus dedit; & postquā omnia iā condidisset, tum demum creauit hominē. Cur obsecro domine partem adeo nobile, tantāq; dignitatis iā condis, cum nullus ē creatis locis superfit, quē illi attribuas & in quo commoretur? v. binam igitur hominē collocabis? quē locum occupabit? quod elemētum inuadet? an in cælo inferes? sed refragabuntur Angeli, dicentes, sibi cælum esse destinatum. an in aërē transferes? sed volucres expostulabunt. in mari ergo habitabit? sed non ferēt illum pisces. terramne inolet? sed animalia obstabunt. Dic igitur homo, quid de te futurum sit. Sed nequid nimis. Causam subnectam. Voluit nimirum creator, hominem postremo loco & ceteris rebus iam conditis & loco dispositis condere, ut ostenderet, se vnum hominis hereditatē & possessionem esse. vnde Psalter: *Dominus pars hereditatis meæ & calicis, tu es qui restitues hereditatem meam mihi.* & alio loco, *Portio mea Domine in terra viuendum.*

Psalm. 15.

Psalm. 141.

rium. Se quoque solum centrum esse hominis, in quo requiescere eum oporteat, ut in confess. Augustinus testatur, *Fecisti nos Domine ad te, & inquietum est cor nostrum, donec quiescat in te.* Denique se solum esse, quem, præ ceteris, ex toto corde & animo, hominem amare par est, iuxta legis præceptum. *Diligas Dominum Deum tuum ex toto corde tuo.*

Lib. 1. cap. 3.

Id est omnia opera tua, Christiane, huius amoris trutina ponderanda sunt: tantum siquid eorum pretium & pondus est, quantus illorum amor & dilectio, & pro ratione caritatis, ea aut cara aut vilia. Erat apud veteres Hebræos duplex ponderis genus & duplex ponderandi ratio, una, publica & vulgaris; altera sanctuarij, quæ erat exactior: ita quoque hodie, duo ponderis genera in mundo reperire est, publicum scilicet, quæ est communis hominum æstimatio; & aliud sanctuarij, quod est amor & dilectio. secundum quod Deus actiones nostras ponderat. Quot hodie, pro dolor! ieiunia, eleemosynæ, preces sunt; quot poenitentia, rigores, sancta exercitia & pietatis opera? quæ ponderare quid publico id est, communi hominum iudicio & estimatione, equum habere pondus videtur; at si trutinæ sanctuarij imponerentur, instar plumæ leuia forent, quod coactè, & non ex caritate & amore diuino facta sint. Omnia igitur opera vestra regio diuini amoris pondere ponderate, ac tum primum magni meriti futura sunt. Ipse siquidem est instar notæ arithmeticæ, quam zero vel nullo dicunt, quæ vnioni adiuncta, constituit decem; duplicata, centum; triplicata, millenarium numerum efficit: Ita quoque si actioni pie vnicum amoris gradum addideris, plurimum valebit; si & alterum, pluris; si plures, meriti futura est infiniti.

Leuit. 5.

Exod. 30.

Amor diui-

nus zero

compara-

tur.

Cur Deus
amandus.

Dan. 13.

Genes. 29.

2 Reg. 5.

Leuit. 10.

Est rationi quam maximè cōsentaneum Deū diligere, in primis quia dñs est, deinde quia Deus, deniq; quia noster. *Diliges Dominum Deum tuum.* Diligendus est, quia bonus, iucundus, utilis. diligendus est, quia hec nobis cōgenitum, quia bonum deniq; quia necessarium. idq; ob tres potissimū rationes; ob potentiā, est enim Dominus, ob sapiētiā, est nāq; Deus; ob clemētiā deniq; quia tuus est. Sed diligendus est super omnia. Ita illum dilexit casta illa Susanna, quæ à duobus veteranis audacia & libidine infamibus ad scelus coacta, mori maluit, quàm Deum impudicis illorum amoribus cōsentiendo, offendere. Amandus igitur Deus est amore puro & sincero quali Ioseph adolescens herum suum persecutus est, quum impudens & lasciuia domina, ad adulterium illum detrectantē inuitaret; qui ex impuris illius manibus se proripiēs, & lasciuam pellicem pellacesq; laqueos fugiens, magna constantia & heroica quadam fortitudine dixit, *Quomodo possum hoc malum facere, & peccare in dominum meum?*

Aequissimum est igitur Deum diligere, sed ex toto corde diligatur oportet, & amore vniuersali, nullā illi partē aliē sibi res vindicēt. Philisthei, quod Arcā fæderis & idolum Dagon eodē infano collecassent, & Deum ad iracundiā prouocarunt, & idolum suum amiserunt. Illi aut Philisthæizāt, qui eodē in corde Deum & mundum adorāri volunt; gentilitatē inquā sapit, amorē Dei & amorē mundi in eadē animā collocare & retinere; quod qui facit nā ille Deum ad iracundiā cōcitāt, & periculo se exponit ne omnia sua eadē opera perdat.

Filij Aarō quod ignē nouū & alienum acerrè imposuissent, indignationem Dei incurrerunt, & morte repentina puniti sunt. Cor nostrum verum

thuri-

thürübulum est, in quo thura & suffitus laudis precumq; fumigät & redolët, cui tum profanus & alienus moraliter ignis imponi dicitur, quädo alienus & nefandus mundi rerumq; mundanarum amor in eodem inualescit ac fumigat. atq; hoc non mediocrem Deo bilem mouet, & sempiternam asferre perniciem ac mortem perennem solet. Quare necesse est, vt totum cor Dei sit, & omnis illius amor in illum solum feratur.

Meretrix illa impia & sanguinaria nō ägrè ferebat puerum viuum in duas dissecari partes; at Salomon maturiori ac prudentiori consilio integrū illum matri reddi iussit. Nobis hoc mysterij & documenti loco erit, non esse amorē, qui animæ nostræ foetus est, duas in partes dispertiendum, neue vnā Deo, alterā verò mundo donandum (sapit hoc nempe meretricium) sed vni Deo, iuxta præceptum quod super hac re tulit, *diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo*, totum reddendum.

Quoniā etiā Cain sanguinarius ille paricida in *Gen. 4.* sacrificio quod obtulit, optimū sibi retinuit & deterius Deo obtulit; ideò reiectus & reprobatus fuit, atq; ita sibi ipsi perniciem attulit. Illi verò sua perperam dispertiuntur & diuidunt, & Cainum imitantur, qui amoris sui partē Deo, & partē dant mundo; & est hoc, certissimum reprobationis argumentum, & perpetuæ sæpe dānationis solet causa existere. Huic totum dandum est, hic ex toto corde diligendus & proximus sicut nos ipsi, & in hoc ipsa legis consistit consummatio & finis, hucq; omnia mādāta tum quæ ad Deum, tum quæ ad proximum spectant, referuntur. At quis proximi nomine appellandus est? dicet parabola nostra, & ita nos ad secundam concionis partem transferet. *Homo quidam d:scendebat ab Ierusalem in Ierichō, &c.*

ddd 1

Cum

Cum igitur hic legisperitus à Christo petijffet, *Et quis est meus proximus?* Saluator per parabolam respòdit, Iter quidā instituebat Ierosolymis in Iericho, & ecce, dū desertum quēdā pertransiret locum, ingruētes derepētē latrones & sicarij, misellum dispoliāt, pecuniā auferūt, vestes violēter abripiunt, & quod audire grauissimū, plures infixēre reluctanti suāq; propugnāti plagas; quo factō prādā colligentes ad latibula sua reuersi sunt. Interea verò dum ille semianimis extremos vitę spiritus anhelando traheret, & miserabili sui aspectu & lamētis ad commiserationem durissimos quosque pertrahere potuisset; ecce tibi sacerdotem e quo insidentem, qui eadem trāsīt via: cernit quidē seminecem, attramen inifero aspectu non commouetur, sed ferro & adamante durior pertransijt. Hunc mox secutus est Levites, nec priore fuit benignior, sed eadem inclementia, etiam nihilum commotus, iter suum profecutus est. Tandem contigit & Samaritanum quemdam illuc iter habere, qui viso saucio hoc viatore, ita intrinsecus animo commotus fuit, vt equo quamprimum descenderit, sanguinem stiterit, vino vulnera purgauerit, oleumq; ad sanandum infuderit. Deniq; cum diligentissimē & maxima qua poterat industria vulnera alligasset, equo miserum imposuit, in diuersorium deduxit, hospiti eius vt rationem haberet mandauit, & quæcumq; in eius medelā erogasset, se suppeditaturum spondit. Dic igitur, quisnā è tribus his faucij illius proximus fuerit? ille, inquit legisperitus, qui benignum se exhibuit, & misericordiam erga viatorem ostendit: scitē respondisti, ait Iesus, *Vade & fac similiter.*

Homo quidam descendebat. Parabola huius finis est, demonstrare, quisnam verus sit proximus. at si

mora-

moralem consecrari sensum voluerimus, reperie-
 mus haud dubiè, oëm hanc parabolā & ænigmaticā Parabolæ
 deductionē aliò nō tēdere, quā vt hinc euidens si- finis-
 at peccati miseria ē qua oēs aliæ hominis calami-
 tates dimanant & proficiſcuntur. Ipsum siquidem
 est diluuium vniuersale & generalis quædā ruina,
 & exterminium ad eò insolēs & inauditū, vt quid-
 quid in hominis terra boni est, quā primū destruat,
 perdat, euertat. Quod satis declarat ipsum peccati Peccati
 nomen, quod Hebraico idiomate *Aberem* dicitur, malitia.
 quæ vox à radice *Aba* vel *Aben*, quæ vniuersalē ca-
 lamiſatem & destructionem ſignificat, descendit:
 quò alluſit Berſabee regina cū Dauidi diceret,
Et erit, cū dormierit Dominus meus rex cū patri-
bz ſuis, erimus ego & filius tuus peccatores, id est pe- 3. Reg. 1.
 rierimus, & in profundiffimam calamitatum a-
 byſſum ceciderimus.

Nec mirum hoc cuiquam videatur, peccatū nāq;
 cū Deum animæ poſſeſſione deturber, quid boni
 ſupereſſe in loco poteſt, è quo receſſit Deus, & quē
 ille in prædā dedit: Saul rex cū Samuelē conſule-
 ret, idipſum ab illo audiuit, quod dixi, *Quid me in-* 1. Reg. 28.
terrogas, cū Dominus receſſerit à te. Quā calami-
 tē perſpectam habens Sapiens dicebat, *Qui in vno*
peccat, multa bona perdit: atq; id eò in Deuterono- Eccleſ. 9.
 mio de peccatore legitur, *Maledictus eris in ciuita-*
te, maledictus in agro, maledictum horreum tuum, & Deuter. 28.
maledicta reliquia tua, maledictus eris ingrediens, &
maledictus egrediens. Quidquid ſcilicet peccator
 agit, maledictio in ſubiectum eſt, & ruinæ expoſi-
 tum. Hanc aut miſeriam deſcribit in parabola ho-
 dierna Dominus dicens, *Homo quidam deſcendebat.*

Omnia hæc, ſi moraliter accipias, à ſanctis Pa- Moralis
 tribus de protoplaſti lapſu, ac de redemptione per parabolæ
 Ieſum Chriſtum adornata intelliguntur. Scitè expoſitio.

*Epist. ad Eu-
stochium.*

*Sensus mo-
ralis.*

Philip. 3.

Psal. 48.

autē & appositē dicitur viator hic in itinere Iero-
solyms Iericho versus à latronib. comprehensus,
quoniā, vt S. Hieronymus testatur, erat olim inter
Ierosolymā & Iericho locus quidā latrocinijs &
cædib. infamis, *Abomina* dictus Hebraicē, id est lo-
cus sanguinis & cædis, quod eo loco latrones & si-
carij plurimū effundere solerēt sanguinis, & vari-
as patrare cedes, descēdere autē dictū est, quod Iero-
solyma in mōte sita esset, Iericho verò in cōuallib.
Ceterū homo postquā cōditus est Ierosolymis,
quæ hebraicē sonat pacis visio, erat in summa pacē
oēsq; illius facultates & potētia mirabili quadam
ratione inter se cōueniebāt. Erat nāq; illic solpes
& integra valetudine, & opib. abundans. Habebat
quippe, velut præsidium & protectricē, iustitiā ori-
ginalē, quæ oēm animæ rēp. debitē gubernādo &
dirigendo, efficiebat, vt partes inferiores rationi,
ratio verò creatori pareret. Et quemadmodū abso-
lut⁹ sui ipsius dñs & rector erat, ita quoq; absolutū
in res oēs dominium habebat. At homo hic descē-
dit ab Ierosolymis in Iericho; (ecce omnis initium
mali,) descēdit inquam ē gratiæ statu: qui enim in
gratia viuit, in cælis viuit; vnde Apostolus, *Nostra
conuersatio in cælis est*, imò & cælo altior est & su-
blimior rebus omnibus supernaturalibus; descen-
dit in abyssum & voraginē peccati. quā profun-
dus descensus est ē cælo delabi in terrā, ē gratia in
peccatum, ē diuinis & supernaturalibus in inferi-
ora & terrena, ē cōditione & statu angelorum in
bestialē & brutalē! Hinc descēsum aptē descripsit
Psalmodographus quodam loco, *Homo cum in honore
esset, non intellexit, comparatus est iumentis insipienti-
bus, & similis factus est illis*. An non profundē de-
scensum fuit, quando Filius Dei, qualis in iustitiæ
originalis statu erat, seruus & mancipium diaboli
constitutus est?

Non

Non possum à lacrymis temperare, cum tacitus
 mecum perpendo miserum illum filij prodigi ca- *Luc. 15.*
 sum, hic enim, quamuis honesto & illustri loco
 natus esset, & toto vitæ tempore delicijs assuevis-
 set; ad tantam tamen redactus fuit angustias & ege- *Insignis al-*
 statem, ut subulcum agendo alienos porcos custo- *legoria.*
 diendo, & inter bestias viuendo victum sibi co-
 actus fuerit parare. Non est dubium, quin quoties
 priorem vitæ statum in mentem reduceret, vber-
 tim lacrymaretur. At pluribus dignus est lacrymis
 infelix primi hominis status, quem quoties in
 mentem reuoco, lacrymans suspiro & ingemisco.
 fuit enim ille verus filius prodigus, qui omnem fa-
 cultatem, omnesque spirituales diuitias dissipans
 & disperdens, ex immortalī, impassibili, sapienti,
 beato, qualis in paradiso fuerat, ad extremam ca-
 lamitatem redactus est, adeo ut omnium seruus fa-
 ctus, qui natura omnium erat dominus constitutus,
 morti addictus sit, ad miseras & extremam pau-
 pertatem redactus, & cum iumentis agere coactus,
 & iumentis insipientibus comparatus.

Homo quidam descendebat ab Ierusalē in Iericho. *S. Ambro*
 allegoricè hoc exponens Ambrosius, ait Iericho *lij expofi-*
 mundi huius imaginem esse, & Ierosolymam cæ- *tie.*
 li, quod concordie locus: Ierosolymis autem ho-
 mo in Iericho descendit, quando primus parens
 noster Adam beatitudine descendit, ut in vitæ hu-
 ius mutabilis miseras incideret. Post tantum vi-
 rû spicas legēs, triplicè primi parētis statû obser- *Primi pa-*
 uandum moneo: primo illum, in quo illum Deus *rentis tri-*
 condidit: alterum, in quem admissio peccato inci- *plex status.*
 dit: tertium, in quē illum Christus restituit, cū illū
 moriēdo redemit. Ceterum triplex ille status gra-
 phicè depictus est in viatore hoc qui descendit ex
 Ierusalem in Iericho: in alio namque statuerat,

602
priusquam in Iericho descenderet; in alio quoque, dum in latrones incidit; deniq; in alio, quando Samaritani benignitate sanitatem pristinam recuperavit.

In primo statu conditus fuit homo immortalis, omnibus perfectionib. dotatus, ex omni parte absolutus, à miserijs, morbis & ignorantia immunis. In secundo, his omnibus carismatib. priuatus fuit, omnesq; eiusdē facultates à peccato veluti à latrone immanissimo ablatę. Et quemadmodū plenū vini dolium vnica aceti corrumpit gutta, parū fermenti totam farinę massam, & maleolens quidā riuulus integrum flumen, & vnus peste infectus cunctos in ciuitate ciues cōtagione inficit & perdit: ita quoq; vnicum peccatum vniuersam naturā humanam perdidit, infecit, corrumpit, omnia illius charismata & gratias abstulit, inq; naturę bonis graue ei vulnus inflixit; quę vbi amisisset, eadē opera ad bene operadū potestaté & facultaté amisit. nam vti arbor bona, radice succisa, & circumamputata, nullum amplius ferre fructum potest, ita nec humana voluntas, gratiæ, è qua omnis boni succus emanat, truncata radice, bonum producere opus, quod Deo gratum sit & vitam promereatur æternam.

Iustitia originalis hominem immortalem reddebat.

Atq; hinc omnis humani generis originē cepit corruptio: nā vt corpora mortua quamdiu myrrha & balsamo sunt cōdita, à vermib. & putredine immunia, corrumpi nequeunt; ac vbi aromata illa euauerint vel ablata fuerint, instar aliorum computrescunt, & à vermibus eroduntur: non secus protoplastus; quamdiu enim iustitiam originalem cōseruauit; immortalis fuit, à corruptione & omni aduersitate immunis; ast vbi eadem excidit, corruptionem incurrit, morti factus est obnoxius & in

& in cineres redigi & putrescere potuit.

In tertio virò statu fuit è pænis & calamitatibus educus, & in pristinam charismatum & privilegiorum possessionem restitutus. tunc quæque certa illi immortalitatis qualem priùs habuit spes data, & cœli quod amiserat, recuperandi, & certus factus est, ab omni se infortunio & ærumna fore immunem, beatum denique aliquando futurum, qualis in paradiso iam olim fuerat. Sed pergamus iam in parabolæ nostræ expositione.

Homo quidam. &c. & incidit in latrones. Omnes vnanimi consensu Patres, mox vt illos propius intruisti sunt, hos esse dixerunt, dæmonas, qui quidquid in mundi huius deserto speciosum occurrit diripiunt, huic patientiam, illi humilitatem, alij caritatem, alij denique spem. sunt nempe fures illi Babylonij, qui Regis Ezechix thesauros & congestos acervos diripiunt. sunt latrunculi Chaldæi, qui camelos & omnem gregem & armenta viri innocentis Iob, violenter auferunt. sunt quoque latrunculi Amalec, qui Siceleg incenderunt, quos Dauid gladio persecutus est dicens, *Persequar latrunculos hos & comprehendam eos.* sunt denique sacri-legi illi dracones, qui cauda sua adunca stellas cælo detrahunt, & planetas dispoliant.

Meritò autem diaboli latrones dicti, quod enim latrones & banniti passim in vijs agunt, hoc illi in medio mundi & in oculis omnium. Postquam enim banniti bonis fisco addictis prouati sunt, & patria eiectione, latrocinia agere & viatores dispoliare solent & rapto viuere: non minùs etiam dæmones; cælesti namque ciuitate profugi vel potiùs eiectione, omni quæ facultate priuati & gratia, in terram descenderunt, vt latrocinia age-

Jerem. 3.

rent, & homines despoliarent. Deinde quamuis latro nonnisi rapto viuatur, diabolo tamen satis est nos in vitæ itinere despoliasse; & quemadmodum latro semper in insidijs latitat, obuios quoque speculatur, sæpe quoque se socium fingit itineris & comitem, eo prorsus modo quo Ieremias loquitur, *Quasi latro insidians in solitudine* ita quoque perfidus ille veteranus diabolus, fingit quidem nostrum se amicum esse, & in Angelum lucis se transfigurat, sed ut tanto cōmodiùs nos inuadat, & opportunissima data occasione iugulet: denique quemadmodum latrones vix videas prædis & spolijs ditescere, (quia malè parta male dilabuntur,) ita quamuis dæmones plurimos iustos despolient, exuant, & destruunt, nullum tamen iude illis emolumentum accedit, nec vñquam futuri sunt ditiores. *Incidit igitur in latrones*, quid verò illi fecerunt, *despoliauerunt eum*.

Ios. 7.

Eam. 5.

An non vos horum de numero milites vosne latrones? video aliquem vestro è ludo profectum, in obsidio Ierichuntino, latrocinio infamè, lapidibus obrui, quòd coccineum surripuerit pallium, & duos argenti siclos, & laminà aureà quinquaginta siclos pendentē. Audio in Canticis conquerentem sponsam, quòd milites præfidiarij pallio eandem despoliascent, *Tulerunt palliū meū custodes murorum*.

Iob. 19.

Qui etiam despoliauerunt eum. Per latrones hos mysticè diabolos intelligendo, & per diabolos latrones, dico primū hominē miserè despoliatū fuisse, quando donis omnibus cælestibus priuatus, & in omnibus naturalibus facultatibus miserū in modum sauciatus, semianimis fuit derelictus. Quàm apertam in Iobo rei huius imaginē videre est, qui in finem o extensus & ab omnibus derelictus exclamatur. *Expoliauit me gloria mea, & abstulit coronā de capite*

capite meo, & quasi arbori euulsa abstulit spem meam.
 Eo quod peccatum gratiam, quæ vera animæ pulchritudo & gloria est, abstulit, & iustitiam originalem, quæ coronæ instar erat quæq; in se & in cetera animantia dominabatur, eripuit; quibus omnibus ereptis & amissis arboris eradicatæ instar homo permanfit; fuit scilicet triste naufragium, in quo omnium bonorum iacturam fecimus.

Igitur miser hic homo dispoliatus fuit, id est gratiæ illi ornamenta ablata sunt, ornamenta quæque immortalitatis & innocentiae, & paucis ut concludam, ipsa iustitia originalis: & quod longè gravissimum dirissimas accepit plagas. Intellectus siquidem excæcatus est, voluntas ad bonum facta tardior & refractaria, imò in malo obduruit, facultas concupiscibilis appetitus illicitos fouet & ambit, irascibilis verò facta imbecillior, denique iacuit semimortuus, bono quidè mortuus, malo vero vivens & peccato: hinc Ieremias de Iudæis exprobat ait, *Sapientes sunt, ut faciant malum, bene autem facere nesciunt.*

Quid igitur homini in deserto iaceti, derelicto saucio & plagis deformi fiet? nullusne illius misererebitur, nullus auxiliatricem manum supponet? itane nemine succurrente emoriatur? ait Parabola præterisse Sacerdotem, & mox etià Levitā, & neutrum ad commiserationem fuisse excitatum. O crudelitate inaudita! Erro, auditores, erro: eximia siquidè hic latitant mysteria: Sacerdos & Levita non medentur sancio, sed ambo prætergrediuntur neque enim lex, vel sacrificia hominis expiare peccatum poterunt, sacerdos victimas offert, Levita legis præscriptum prælegit, & ambo prætereunt, nihil penitus efficiētes: nā teste Apostolo, *nihil ad perfectum adducit lex.*

Sacerdos & Levites non respicientes nec sanātes
 ægrum

Valnera
 inflata
 animæ
 primi parentis a
 peccato.

Ierem. 4.

Mysteria
 observatione digna.

Gal. 4.

4. Reg. 4.

ægrum pertranseunt; vt hinc euidenter fiat, legem Mosaicam iustificationem peccatoribus non attulisse. vnde idem Apostolus alio loco, *Ex operibus legis non iustificabitur omnis caro*, id est nullus homo. cuius rei euidentem figuram ostendit Elisæus propheta. Præmiserat ille puerum suum Giezi, baculo instructum, qui hospitæ suæ filium ad vitam reuocaret. Nihil efficit seruus, baculi ictus inanes fuere & irriti: Prophetam ipsum venire oportuit, qui puero se superijnciens & superextendens quamprimum illum ad vitam reuocauit, *Calescia est caro pueri, & reuixit*. Præmiserat seruum suum Mosem Deus, legem illi velut baculū in manus dederat, at numquam ille hominē ad vitam resuscitare potuit: Deum namque necesse erat descendere. venit igitur, incuruauit se, & vt ait Apostolus exinaniuit se, & mox qui peccato mortuus erat homo, ad vitam redijt.

Ab initio
mundi me-
rita Christi
operata
sunt.

Apoc. 13.

Apoc. vlt.

Christus
cur dictus
radix Da-
uid.

Adeò vt quotquot è peccati tumulto ad gratiæ vitam, iam inde ab ipso mundi primordio rediēre, meritis & virtute Christi in mundum aliquando venturi, sint resuscitati, ideoq; à Ioanne Apostolo in Apocalypsi appellatur *agnus occisus ab origine mūdi*. iam inde enim ab illo tempore pretiosus sanguis illius hominis vulneribus mederi cœpit.

Sæpe mecum tacitus cagitaui, cur Christus in fine Apocalypseos appelletur *radix & genus David*. Postquam varias SS. Patrū consultationes inquisiui, inueni tandem tropologicè hic designari, ab vno Iesu Christo totius orbis salutem dependere. nam quemadmodum à radice arbor omnesq; rami illius succum, alimentum & vitam exsugunt, imò & virtutē foliorum eiiciēdorum & fructum ferēdorū: ita quoq; à solo Iesu Christo, antequā è Virgine Deipara nasceretur, David atq; omnes Patri-

archæ

archę gratiam, iustificationem, vitam, aliaque media supernaturalia ad opus bonum attraxerunt.

Hac dere agens Magnus Apostolus Paulus in Epistola ad Corinthios, de veteris testamenti patribus sermonē iustituens ait, *Bibebant inquit, de spiritali conſequentē eos petra, petra autē erat Chriſtus.* Innuere vult, Chriſtum fuiſſe rupē, crucem illius virgam, quæ ipſum percuffit; aquæ verò, quas veteribus in potum dedit, fuēre gratia, charitas, peccatorum remiſſio, &c. ſed aquas illas numquā potuit Moſes vel lex mundo propinare. 1. Cor. 10.

Video in Exodo duos Cherubinos faciē in propitiatoriū intēdere. Egrigiū proſectō documentū, quod ſimul & figuratē oſtendit, in Chriſtū velut in vniuerſale totius orbis propitiatoriū duos populos coniungere oculos, Iudaicum ſcilicet, qui aduentū Meſſię præceſſit, & Chriſtianū qui poſt ſubſecutus eſt. Idē quoq; denotabat ſerpens ille æneus in ſtipitem in deſerto ſinaitico ſublatus, peccatores ſcilicet, oculos & vultū in Ieſu Chriſti crucē cōiſciētes, in eamq; credentes, aliquando à peccatis ſuis purgandos & iuſtificandos, quod lex vetus facere nequibat: in cuius rei ſignum pertranſijt ſacerdos & Leuita. Exod. 25.

Et proſectō lacrymis dignū inter Eccleſiaſticos vix miſericordiæ locū eſſe, quæ tamen inter illos potiùs quàm inter ſeculares quērēda foret. Ideò olim voluit De⁹ in Exodo, tabernaculū & vaſa illius oleo inungi, *Et aſſumpto vnctionis oleo vnget tabernaculū cū vaſis ſuis, vt ſanctificentur.* quid ſpectat hac cærimoniam? quid denotat? docere voluit Deus, in domo ſua vniuerſa oleo inungenda, vt qui in eadē deſeruiunt, memores ſint, charitatē & benignitatē ſibi in pauperes exercendā. Interea ſacerdos & Leuita ſine villo commiſerationis affectu tranſeunt. Exod. 40.

Hinc

**Ecclesiasti-
ci sæpe im-
mites.**

Hinc primò infero, pietatem & benignitatem rarissime in Ecclesiasticis & Religiosis reperiri, imò sæpius in sæcularibus perspici. Secundò auri sæcula fuisse feliciora & beatiora, quàm hæc ipsa nostra, quibus, è tribus, quos hic videmus, vnus salte caritatē erga proximū ostendit; hodie verò è ceterū, imò mille vix vnū reperiēs, imò ne inter sacerdotes quidē & Leuitas declarat hoc hæcce parabola, quæ hinc sacerdotis & Leuitæ sæuitiā, illinc verò Samaritani caritatem ac misericordiam ob oculos ponit.

**Misericor-
dia Sama-
ritani.**

Samaritanus autē videns eū, misericordia motus est, Sacerdos igitur & Leuites cū viatore neglecto præterijissent; ecce eodē itinere venit & Samaritanus, qui tristi hoc spectaculo cōmotus, equo confestim descendit, vulnera faucij alligauit, equo imposuit, in diuersoriū deduxit, & diligentē illius rationem haberi iussit. ô charitatē admirādā! ô clemētiā incredibilē! ô exēplū virtutis verē memorandū! Ecce quomodo opera misericordiæ in proximū, quādo in necessitate fuerit, exercēda sint. Cor humanum, vitæ domiciliū, in medio corporis, velut princeps aliquis, constitutū, quantumuis toti corpori & omnibus illius mēbris vitā æqualiter cōmunicet, in partē tamē sinistrā magis propēdet. Ita quoq; Christianus, quamuis proximo in omni fortunę genere succurrere teneatur, pauperibus tamē & indigētib; potissimū succurrere tenetur; quod qui facere neglexerit, exiguam se habere charitatē ostendit.

**Theo-
phraſti
Philosophi
apoph-
thegma.**

Cū nobile par amicorū vidisset olim Theophrastus Philosophus, quorū vnus opibus abundabat, alter verò rerū penuria affligebatur, iocando ait, *Si amici sunt, quorsum alter ita diues, alter ita inops est?* ostendere, cupiens, vbi vera regnat amicitia, aduersitates & prosperitates esse debere communes, nec æquum esse, sed contra amicitia iura, à diuite pauperē & inopē amicū deserī. equidē dicto, vbi Christiana regnat caritas numquā proximū

deferi, nec pauperes misericordia carere, & actum illum caritatis esse vitæ æternæ meritum.

Lucullus, referēte Plutarcho, cū ad aliquot dies Græcos quosdam lauto & regio cōuiuio hospitioq; excepisset, ipsiq; tantū splēdorē admirari dicerēt, non parū obitupescere se, quod rātos sui causa sumptus fecisset; scitē illis & liberaliter respōdit, *Nō nihil, ō hospites, vestra causa, sed maxima pars Luculli gratia.* Vt scitum hoc apophthema proposito meo cū venustate adaptē, assero illos qui se erga pauperes benignos ostēdūt, aliquid quidē illorū causa agere, sed potissimū sui: nā per actū illū misericordiæ, vitā promerentur æternā adeo vt, quādo pauperes illis gratias agūt, Luculli verbis possint dicere, *Nō nihil, ō pauperes, vestri causa, sed maxima pars donātus gratia.* Meritō autē Samaritanus hic noster id dicere potest, qui tantam hodie charitatem & misericordiam declarat.

Noluit sibi olim Deus integrā offerri victimam, sed in frustra à sacerdotibus concisam legis textus hic est, *Sacerdotes effundāt sanguinē iuxta altare, & detracta pelle artus in frustra concidant.* Quo loco aperte designare voluit, nolle se aliquos qui in desiderijs suis sint integri, & opes suas intactas & incorruptas asseruēt, easdē non audēdo imminuere, neue aliquid pauperibus distribuēdo; sed misericordes, pios, liberales, & magnificos, quiq; bona sua & facultates multifariā diuidunt, tū in domos hospitales tum in xenodochia, modo in xosocomia, modò etiā in ergastula & carceres, modò deniq; in ægros vt Samaritanum hic nostrum fecisse comperimus.

Hoc forsitan intuitu iussit olim Deus, vt velut immundū & impurū reijceretur animal, quod non habet ungulā bi fidā, qualia sunt asinus equus, & alia: *Qui sument & non diuidunt ungulā, immunda sunt vobis.* Mysticē porro hic declaratur, illos qui bestiarum more viuunt, & non minus ad commiserationem flectuntur quā

In Apoph-
teg. Lasini

Leuit. 1.

Deuter. 14.

quàm bruta, nec diuidunt vngulam, id est nihil in
 pueres effundunt, coram Deo immundos cense-
 ri, & gloria indignos. Samaritanus autem nosse
 inter hos non est recensendus, vt qui vngulam di-
 uidat & pauperi viatori succurat, & plurimum
 illi è facultatibus elargiatur, vinum, oleum, equum,
 loculos ô caritatem admirabilem!

Samarita-
 nus hic
 Christum
 represen-
 tat.

S. Ambros.

Phil. 2

Rom. I.

Psal. 59.

Què verò sub hac Samaritani imagine putatis
 delitescere? an non primo vobis intuitu occurrit
 per ipsum saluatorem nostrum Iesum Christum repre-
 sentari? ipse est, ipse inquam. ita namq; illi olim lu-
 daei appellarunt, *Nonne benedicimus nos, quia Sama-
 ritanus es tu?* Ipse est qui ad hominem faucium accedit,
 quando nimirum naturam nostram assumit. Ita namq; lo-
 quitur Ambrosius; *Tunc appropinquauit, quando sa-
 tis est compassionis nostrae susceptione finitimus, & mis-
 ricordiae collatione vicinus.* Nec appropinquauit
 modò, verum & ex equo descendit, quando nimirum
 cælo descendit, quando se ipsum humiliavit & exin-
 aniuir, & vt Apostolus ait, *factus est obediens usq; ad
 mortem.* Cuiq; igitur hac ratione descendisset, plagas
 oleo & vino benignissime fouit: porro per dupli-
 cem hunc liquorè doctrinam Euangelicam intelli-
 gere oportet, quam nobis Samaritanus hic attulit.
 oleum quippe gratiæ symbolum est, quæ per Euangelium
 datur; vinum verò, iustitiæ, quam eadem nobis doctri-
 na Euangelica offer, cum in Epistola ad Rom. scri-
 ptum sit: *Ira Dei reuelatur super omnem impietatem ho-
 minum.* Oleum nepe dat gratiam quæ nos ad amorè
 Dei excitat, vinum verò iustitiâ quod nos ad timorè
 perducit, iuxta verba Psalmographi, *Potasti nos vi-
 no compassionis.* Verum cum nec hoc sufficeret vul-
 nera alligauit: per ligamenta illa & panniculos
 capio Sacramentorum medicamenta, quæ à vero Sa-
 maritano Iesu Christo, ad animam nostram vulnera
 curanda instituta sunt. denarii duo, quos crumena de
 promit

promit, utrumque testamentum sunt à Iesu Christo procusum, nam tam verus quam nouum, instar numismatis Principis imaginem præfert. Nulla igitur parabole restat pars, quæ adaptata non sit.

Vnum hoc restat, Auditores, ut sexcenta hinc vobis documenta eliciatis: restat, ut discatis verè & perfectè Deum diligere, idque ex corde & animo ignito & affectu ardentissimo pleno. Ut discatis etiam creatori reddere quod suum est, animam scilicet, & cor totum, omnesque illius thesauros & facultates offerre. Restat denique ut Samaritanum hunc imitemini, pauperum misereamini, ut benignos vos & misericordes demonstretis; quod cum feceritis, verè Deum ex toto corde & proximum sicut vos ipsos dilexeritis, atque ita vitam æternam promerebitis.

Æquissimum autem est, O mundi Seruator, ut te ex toto corde diligamus, cum nos ipse ex toto prius dilexeris. Nam ut amorem nobis testatum faceres, homo fieri voluisti, tot cruciatus pertulisti, pretiosum sanguinem effudisti, vitam denique amittere non dubitasti. Nos verò ut tanto amoris respondeamus, annon reciproco te amore redamabimus? eritne in mundo aliquid, quod tui ergò subire subterfugiamus, quod nō tui causa sustineamus? eritne in venis sanguinis gutta, quam non pro te effundamus? eritne vita adeo cara, ut non libenter propter nominis tui gloriā impendamus? Et sanè nimia nostra, quoad hoc, est obligatio: fuisti namque bonus ille Samaritanus, qui nostri misertus es, cū peccati originalis mucrone fauciati semineces iaceremus; &, quod nec Sacerdos, nec Leuita, id est, lex vetus, ad nostri medelam facere potuerunt, tu egregij Samarita-

ni instar præstitisti, oleum & vinum vulneribus nostris applicuisti, vt ostenderes, ad peccatorem in viam reducendum & sanandum vinum feueritatis & oleum lenitatis interdum esse adhibenda, quemadmodum virga vnà cum manna arca inclusa erant. Propter hanc igitur aliasque plurimas rationes consentaneum est Domine, te vt ex toto corde diligamus, & proximum nostrum sicut nos ipsos, itaque facientes, vitam æternam commerebimur: quam largiri nobis dignentur, Pater & Filius & Spiritus Sanctus,
Amen.

DOMI.

DOMINICA

DECIMATERTIA

POST PENTECOSTEN.

Cum ingrederetur Iesus in quoddam castellum, occurrunt ei decem viri leprosi. Luc. 17.

FIGURA.

Magnæ profectò admirationis per vniuersum Syriæ Regnum fuit occasio, cum è Iudæa venit nuntius, Regiæ militiæ præfectum, & primum à Rege Naamanum, opibus quidem abundantem, at lepra coopertum, prodigioso Elisei prophetæ tactu à lepra fuisse mundatum. At maior hodie per vniuersam Galilæam admirationis offertur occasio, quando nūtiatur in ingressu castelli cuiusdam potenti Iesu Christi manū, decem leprosos mundatos. Naaman iam mundatus infinitas Elizæo gratias egit; hic verò è decem sanatis solus Samaritanus, datam agnoscens gratiam, Saluatori & mundatori suo Iesu gratias agit. Euangelio hæc hodierno continentur, quæ ordine vobis deducam, modo spiritus altissimus animum & vires subministret, & Deipara mater precibus suis filij gratiam imperet. Cælesti igitur vnanimis eam salutatione compellamus. *Aue Maria.*

Pythagoras Samius, Italicæ Philosophiæ caput, cum probè sciret, quantum detrimenti Pythagoræ symbolum adferre soleat improborum consortium & familiaritas, hoc inter cetera symbola sua nos ab illa deterruit, *Quæ nigrantes habent caudas,*
 eee 2 gustare

gustare non oportet. quod ænigma exponens Plutarchus ait Philosophum hic docere voluisse, illorum familiaritates & commercia euitanda, quorum mores furui sunt & vitiorum fuligine infecti.

Lib. 1. Soliloq.

Huc etiam facit præclara illa magni Isidori Hispalensis sententia, *Melius est, inquit, habere malorum odium, quam consortium. Sicut bona multa habet communis vita sanctorum, sic plurima mala societas adfert malorum.*

Fuit hoc etiam magni Platonis consilium, qui iam inde ab incunabulis diligentem puerorum haberi rationem desiderat, & ab ijs prauorum consortia remoueri, atque ideo vetat eos ab improbis & contaminatis hominibus visitari, tractarique, imo ne verbum quidem obscenum eos audire, & imprimis nutricibus præcipit, ne lasciuas quasdam fabulas & verba inhonesta coram ijs proferant, ne vna cum nutricis lacte vitium quoque imbibant. Cuius opinioni quam proximè insistent Plutarchus, vult & pædagogos puerorumque ductores honestos esse, & vitæ probationis, ne quod fortè prauæ consuetudinis vitium familiaritas illorum & aspectus puris pueri moribus officiat.

Lib. de educatione liberis.

Quod circa pueros obseruatum duntaxat voluere gentiles, hoc omnibus in genere hominibus iniunxit Salomon in Prouerbijs, *fili mi, si te laetauerint peccatores, ne ambules cum eis; prohibe pedem tuum à semitis eorum: pedes enim illorum ad malum currunt.* Non aliam quoque ob causam à Propheta Iehu reprehensus fuit Rex Iosaphat, qui viginti quinque annis regni Iudæ tenuit gubernacula, quam quod impio Achab auxilium & suppetias tulisset. *Quare impio præbes auxilium, & ijs qui oderunt Dominum, amicitia coniungeris? Idcirco iram Dei merebaris.*

Prou. 1.

2. Para. 19.

Idem

Idem ipse Iosaphat, quod classem suam cum classe Ochoziæ filij Achab coniunxisset, quæ ^{2. Par. 20.} coniunctis viribus in Ophir & Tharsis, aurum allatura, proficisceretur, eandem perdidit: cuius amissionem non alij causæ etiam ascripsit Elisæus Propheta, quam quod scelesti illius nauibus, suas addidisset, *Quia, inquit, habuisti sædus cum Ochoziæ, percussit Dominus opera tua, contriteque sunt naues, nec potuerunt ire in Tharsis.* Vide, quantum adferre detrimento bonis improborum soleat commercium & familiaritas.

Et quoniam de nauibus loqui cœpimus, an non naus illa Euangelica, qua Apostoli ^{Luc. 14.} uehebantur, tempestatibus agitata fuit, & naufragij periculis exposita, quod scelestus & sacrilegus Iudas eadem ueheretur? vnus ecce proditor, vnde cum alijs Apostolis exitium pene & mortem intulit. Quo docemur, improborum societates non mediocre afferre periculum solere, & vnus improbitatem sufficere, vt mille probi ruina inuoluantur. Vnde mysterium hoc exponens Ambrosius ait, *Nonturbatur naus, quæ Petrum habebat, sed turbatur illa quæ Iudam habebat, & sic multa* ^{Sup. Luc. 14.} *discipulorum merita naufragabant. In viraque Petrus, sed qui suis meritis firmus, est, turbatur alienis. Caueamus igitur perfidum, caueamus proditorem ne per vnum plurimi fluctuemus.* Idem propemodum repetit & alio loco, dicens, *Tranquilla est, vbi solus Petrus nauigat, tempestas vbi Iudas adiungitur: vnus igitur delicto,* ^{In serm. de cathedra Petri.} *cunctorum merita quassantur.*

Idcirco in proverbij specie dicebat, is qui supra Pythagoras, *Non esse cuius injiciendam dextram.* Porro dextram dare, amicitie symbolum est. Innuere autem Philosophus voluit, non esse omnium promiscuè amicitiam ambiendam, sed im-

eee 3 pro-

probos fugiendos, probos verò solos in societatem & sodalitiū admittendos.

Exod. 34.
Noxia est
impiorum
societas.

Noluit Israelitas olim Deus cum alienigenis & idolorum cultoribus connubia inire, ne forte eorum commercio ad idololatriam pellicerentur, *Non accipies uxorem de filiabus eorum filijs tuis, ne fornicari faciant filios tuos in deos suos.* imò & commercium & familiaritatem cum ijsdem vetuit, ne fortè ruina eadem cum illis inuoluantur, *ne vnquam cū habitatoribus terra illius iungas amicitias quæ sint tibi in ruinam.* In lege porrò Euangelica vetitum est, ne quis impiorum familiaritatem velut connubium ambiat, & commercia à virtute alienorum, & idoli mundi huius adoratorum frequentet, ne fortè ab ijs ruina & perniciēs nostra originemumat. Quàm igitur connubia hæc noxia sunt, & contubernia hæc contagiosa & letifera!

Gen. 6.

Improbiorū
familiarita-
tes probos
destruunt.

Filij Seth, Semidei quidam erant, & filij Dei quodammodo, antequam cum filiabus Cain matrimonium inijsset: at hisce nuptijs initis ad tantam impietatem delapsi sunt, totq; vitijs & sceleribus sese contaminarunt, vt diluuij post secuti fuerint causa & origo. Edocemur hic improborum & sceleratorum familiaritatem societatemque perfectissimis quibusque viris perniciem accessere, & electos in reprobatorum farraginem conijcere, de quæ Angelis terrestribus teterrimos constituere dæmones.

3. Reg. 13.

Propheta ille verus & sanctus, quem Deus in Samariam destinauerat, in itinere à leone dilaniatus fuit, quòd Dei iniussu pseudopropheta domum ingressus cibum cum eodem sumpsisset. Quotnam, eheu! sanctimonia illustres in vitæ huius itinere à leone infernali, (de quo Petrus Apo-

stolu

solus locutus est, *quia aduersarius vester diabolus tan-* 1. Pet. 5.
quā leo rugiēs circuit querēs quē deuoret,) interfecti sunt,
 quod audacter nimis, sine vlllo metu aut diuino
 respectu domos impiorum adeant, peccantium
 consortia frequentent, & scelestorum qui mun-
 di huius pseudoprophetae sunt, contubernia non
 deuitent.

At paucos hodie Lotho similes reperire est,
 qui in medio Sodomitarum, & abominanda fla- *Gen. 19.*
 gitia probus & integer vitę permanfit. Verunta-
 men, ne fortē prauo ciuium suorum exemplo de-
 prauaretur, & à coepto innocentiaē tramite de-
 flecteret, vrbe eum Angeli egredi, & à prauorum
 se societate proripere coegerunt. Quo edocen-
 tur iusti & probi, licet Lotho vitę sanctimonia *Iusti inter*
 nō cederent, sibi persuadere, nunquam se, quam *scelestos*
 diu inter scelestos agunt, tutos esse, imò nisi ab *nunquam*
 eorum recedant societate & Sodomis egredian- *tuti.*
 tur, in certissimo salutis amittendæ, animæque
 damnandæ periculo versari. Vt quis enim inter
 improbos, non fiat improbus, sed primam inui-
 olatam conferuet innocentiam, miraculo tribuen-
 dum est.

Amici Iob, eiusdem calamitatem & ærumnas
 non alteri ascribebāt causā, quā quod improbo-
 rum sectaretur vestigia, & cum impijs societate *Iob 34.*
 iungeret. Ait enim Eliu: *Quis est vir, ut est Iob, qui bibit*
subfannationem quasi aquam, qui graditur cū operantibus ini-
quitatem, & ambulat cū viris impijs? Inferre inde & ar-
 gumētari volebat, Iob iniquum & scelestū esse, ac
 proinde meritò hec illi euenire infortunia. Equi-
 dē vero hinc efficere, improborum societate esse
 noxiā ac detestadā, quē præsenti Euāgelio probare
 potero, in quo decē leprosi sequestrati ab alijs, tur-
 bis hominū se immiscere nō audēt, ne quē lepra
 eec 4 fuz

Diuisio cō-
cionis.

Euangelij
series.

Peccatum
lepræ colla-
tum.

Pſalm. 13.

Ezech. 16.

sua inficiant, imo nec Christo appropinquare; sed eminus exclamant, *Iesu præceptor miserere nostri*, & à lepra nos emunda. In Luca historię series continetur. *Cum ingrederetur quoddam castellum, occurrerunt ei decem viri leprosi, qui steterunt à longè.* Hanc ut vestro commodò prosequar, primò de leprosis loquar, eorumque postulationem deducam, deinde miraculum, quo Christus eos mundauit, atque alias eiusdem circumstantias exponam.

Christus igitur Ierosolymam profecturus, ut in eadem mortem sustineret, Samariam, quæ haud procul Ierosolymis aberat, quæque à decem tribubus incolebatur, quæ se ab alijs cum Ieroboam, ut è regū libris est colligere, rebellio- nis tempore, ut idola adorarent sequestrauerunt, pertransijt, atque per Galilæam iter faciens, castellum quoddam cuius nomen ignoratur, ingressurus, ut Euangelium annuntiaret, decem leproſos obuios habuit, quorum nouem Iudæi erant, & decimus Samaritanus. *qui steterunt à longè & leuauerunt vocem dicentes; Iesu præceptor miserere nostri.*

Hic de lepra & leprosis loquendum est: nam semper ipsa peccati symbolum fuit, & non immerito: sicuti enim lepra humorem corporis destruit ac corrumpit, & proinde hominem turpem reddit & luridum, ita peccatum animæ, quæ diuinæ pulchritudinis speculum est, pulchritudinem corrumpit, ac deforme dæmonis simulacrum efficit. Innuisse aliquid Pſalmographus visus est dum ait, *Corrupti sunt & abominabiles facti sunt*: & apertius EZECHIEL, *Abominabilem fecisti decorem tuum.* Lepra deinde contagio suo alios inficit, idèò quoque ab urbibus & castris

& castris, ne alios inficiant, sequestrati viuere leprosi iubentur, vnde in Numeris legere est, *Præcipe, ait Mosi Deus, filijs Israel vt eijciant omnem leprosum Num. 5. extra castra, ne contaminent ea.* Ita quoque peccatum cōtagiosum est, & pestis maximè letifera, quam obrem procul à proborum contubernijs cōmercijsque exigendi peccatores, quia alios corrumpunt & perdūt. Facturum se hoc Psalmista dicit, *Nō habitabis in medio domus meæ, qui facis superbiam. Ter- Psal. 100. tiō lepra os corrumpit, & halitum foetidum reddit: nō secus etiam peccatum. quàm enim tetrum est os peccatorum, & halitus eorum pestilens: id- Psal. 5. eò sepulcro patenti ipsum comparauit vates, se- pulcrum patens est guttur eorum.* quid enim ab anima intrinsecus mortua, proficisci queat quàm tetra mephitis, & male olentia, qualis à sepulcro ossibus mortuorum pleno egredi solet? quàm enim foetent iuramenta, blasphemix, iniuriæ, cōuitia, calumniæ, mendacia, quæ scelestorū verba, quàm virulenta sunt? sunt profecto & aliæ inter vtrumque similitudines. Primò lepra inextinguibilem causatur sitim; non minùs etiam peccatum, si Esaiæ de peccatoribus loquenti credamus. *Mul- Isai. 5. titudo eorum siti exaruit.* Et profectò requiem nullam habent peccatores, semper enim affectus eorum siti ardet, & desideria ardore incredibili aduruntur. Vndè scite in Prouerbijs Salomon. *Venter im- Prou. 13. piorum insatiabilis: & in Epistolis suis Hieronymus, Libido famem patitur sui.* idem qui priùs sapiens citatus ait duo esse, infernum & peccatum, quæ nunquam satiari queunt.

Secundò vt lepra, informes & abominabiles Peccatum reddit illos quos infecit apud oēs, qui eadem carerēt, ita peccatū peccatores corā hominibus, Angelis & Deo, abominabiles & odiosos reddit. Au- Peccatum reddit peccantem odibile Deo.

Pfal. 118. dite vt Dauid loquatur, *Iniquitatem odio habui, & abominatus sum.* & in Proverbijs Salomon, *Abominatur iusti virum impium.* Et Oseas, *Ipsi autem intraverunt ad Beelphegor, & abalienati sunt in confusionem, et facti sunt abominabiles;* & ita abominabiles, vt teste Hugone, *tolerabilior sit canis putridus fœiens hominibus, quàm anima peccatoris Deo.* An non insigne abominationis argumentum est, Deum ita peccatores abhorrere, eos vt videre nolit, eosque perperuò essentia sue conspectu priuet, ad inferos & in tartarum, quo nullus in orbe locus profundior, & à cœlo, in quo Deus est, remotior, relegans.

*Peccatum
animæ vi-
res destruit*

Iud. 1.

Matth. 22.

*Peccatum
animam
excæcat.*

Tertiò lepra sensus corporales penitus corrumpit & perdit, ita peccatum robur & facultates animæ: atque vt leprosus manuum & pedum amittit vsum, ita peccator affectum & propensionem ad virtutē. In cuius rei figuram crediderim Adonibesech regem Chanaan extremitates manuum & pedum septuaginta Principibus amputasse. Adonibesech tantundem valet ac si dicas, doctor tēpestatis, vel diabolus fulminans, & peccati typus est; denotatur verò, hunc animarum nostrarū tyrannum peccatoribus, qui hoc in mundo regulorum instar dominantur, manus & pedes præscindere, id est ad virtutē & ad bona opera ineptos illos reddere & mancos. Huc etiā facit quod de impudente illo, qui sine veste nuptialiingere se in nuptias præsumpserat, quiq; peccatoris imaginem gerit, dictum est, *Ligatis manibus et pedibus eius mittite eum in tenebras exteriores.* Peccatum igitur lepra est, atque animam inficit.

Quartò lepra oculos diffindit, aures perforat, nasum auellit, gustum inficit, & omnia corporis membra vitiat & contaminat. Non minus ipsum peccatū, imprimis peccatores excæcat; de quo in Psalmis,

Psalms, *Supercecidit ignis & non viderunt solem.* item *Psal. 57.*
 apud Sapientem, *Excecauit eos malitia eorum.* *Surdos Sap. 2.*
 quoq; efficit, scriptum namque est, *Aures habent &*
non audient. Nasum quoq; auellit & aufert; rerum
 quippe cœlestium gustum aufert. Hinc in Prouer-
 bijs dicitur, *Anima saturata rebus terrenis, calcabit fa-* *Prouer. 27.*
uum & dulcedinem cœlestium.

Quintò lepra, medicorum iudicio, curari ne-
 quit: ita, ex Theologorum sententia, nec peccatū;
 ideoq; appellant, *summum malum*, quodq; infinitam
 malitiam includit. Quò respiciens etiam Iere- *Ierem. 30.*
 mias, ait peccati fracturam esse insanabilem, *Insan-*
nabilis, inquit, *est fractura tua.* Et quemadmodum mi-
 raculum foret, leprosum sanari, ita profectò nō
 minus miraculum est, peccatorem ad gratiam
 redire iustificatum. Hinc non immeritò Augu-
 stinus ait: *Maius esse de impio facere pium, quàm de ni-* *Sup. Ioan.*
hilo creare cœlum & terram. Et deinde probat An- *Lib. de gra*
 gelicus doctor Thomas, *maximum opus Dei esse, iusti-* *tia.*
ficationem & remissionem peccatorum.

Nemo igitur dubitet, lepram verum pec- *Septem le-*
 cati symbolum esse, peccati inquam mortalis; *præ genera*
 quemadmodum enim septem peccati mortalis *respondent*
 genera sunt, ita quoque septem lepræ genera in *septem pec-*
 sacris litteris reperire est, quæ cum illis optimè *catis mor-*
 coincidunt. Superbia namque designata fuit in *talibus.*
 lepra Ozia regis, qui superbia inflatus, & fastu *2. Par. 26.*
 turgidus sacerdotalem sibi dignitatem vindica-
 uit, ideoq; leprâ fronti illius Deus immisit. Aua- *4. Reg. 5.*
 ritia designat Giezi Elisæi pueri lepra, quæ eadē
 ob auri cupiditatē Deus percussit. Luxuria præ- *2. Reg. 3.*
 signata fuit in lepra, quâ Dauid Ioabo eiusq; po-
 steris imprecatus est, *Nō deficiat de domo Ioab leprosus,*
& fluxum seminis sustineat. Inuidiâ denotat lepra Ma- *Num. 12.*
 riæ, quæ inuidiæ cœstro cōcitata aduersus fratrem
 suum

suum Mosen insurrexit, ideoque lepra fuit percussa. Gulam repræsentatam video in quatuor illis leprosis Samaritanis, qui hostilia ingressi sunt castra, ut se ingurgitarent & genio indulgerent. Iram Naaman Syrus fronte præfert, quando nimirum Elisæo Prophetæ succensuit, quòd in Iordane illum lauari vellet, ita ut consilio hoc neglecto in Syriam redire constituerit. Acediam lepræ Mosaicæ comparo, cuius manus in sinum cōiecta leprosa egrediebatur, quasi niue fuisset co-operta.

4. Reg. 7.

4. Reg. 5.

Exod. 4.

Libidinosi
maximè in
leprosis de-
signantur.

Inferre hinc licet, quemadmodum lepra peccati symbolum est, ita quoque leprosos peccantium typum esse, ac præsertim lasciuorum, fornicantium, & luxuriosorum. In cuius rei signum in Leuitico præcepit Deus, ut si quis lepra infectus, à sacerdote iudicaretur, quamprimum vrbe pelleretur, vestes lacerarentur, caput illius denudaretur, os obturaretur, ne noxio illius halitu ceteri inficerentur; & alta in clamaret voce, Leprosus sum, ne quis illi appropinquaret, ab illoque omnes sibi cauere. Scio hæc omnibus in genere peccatoribus accommodari posse, sed de libidinosi & lasciuis intelligi potissimum debent: quamobrem ut lex de leprosis lata locum hic habeat, quamprimum ut inter Catholicos lasciuus, meretrix etiam aut pellex apparet, vestes illius quamprimum dilacerandæ sunt, domus ianua occludenda, crinibus abripiendi, patria eliminandi, ne suo forsitan afflatu honestiores matronas inficiat, & prauo exemplo ceteras ad perniciem trahat.

Leuit. 13.

Vt quod dixi confirmem, Leuitici 13. diuersa leproforum reperio genera: nonnulli in crinibus leprosi erant, quòd illi capite exciderent; alij

alij verò in externo colore, quòd lepra è solo colore agnosceretur, quamuis nullù eius exterius foret indicium; alij deniq; in colore & crinibus simul, interius quoque lepra foedissima erant inquinati. Mysticè hinc eruo, tria quoque leprosum spiritualium, maximè quoad libidinem, esse: alij siquidem in crinibus lepram fouent, non enim se lasciuos aut lubricos ostendunt nisi in desiderijs & cupiditatibus inhonestis, qui crinibus calamistrandis, cincinnis parandis, pingendæ comæ operam dant, qui tamen sæpe, sibi funem nectunt è quo, Absalomi instar, suspendantur. Alij verò leprosi sunt & libidinosi solo externo intuitu & colore; reperire quippe est viros ac foeminas, quæ tam liberè obscena & impudica loquuntur, quasi medijs in lupanaribus agerent; & nullum consistere in ijs peccatum autumant, eo quod ad rem & actus illicitos nō perueniant, sed errant & quidem grauissimè, sunt quippe in causa vt de ijs loquantur alij, & ceteris sunt scandalo. Alij denique lepra penitus cooperti sunt tum in opere tum in verbis, atque hi rebus publicis & ciuitatibus publico edicto arcendi sunt. Et præsertim salaces illæ & pellaces mulieres, meretrices illæ vrbum pestes, quarum verus typus & figura fuere leprosi Israelitici, illi quidem vestibis dissutis per agros & villas oberrabant, & leprosa illæ meretriculæ per vrbes diuagantur & cursitant, carnem denudantes, crinibus dissolutis, & pellaciter per oculos ludentibus, sinu patulo, calceis lunæ in morem excauatis & cornuto interstitio apertis, togis immane quātū hiātibus. Hinc procul hinc, peccati imagines, apagite fomenta dissolutionis, procul ab hominum conspectu, noxiæ pestes & leprose detestantur.

Tria lepro-
rum ge-
nera.

da. Ita quippe lex diuina iubet, & leprosi hi Euāgelici fecere, *Occurrerunt ei decem viri leprosi, qui steterunt à longè.*

Ecce quid nouum. Dominus siquidem castellū ingressus decē leprosos habuit, quos diuina sua potentia mundaret, ô castella infelicia! ô loca infecta! vos lepra, vitijs, calamitatibus, abominationibus & sordibus scatetis. Vos ô nobiles, qui in castellis habitatis, vitijs abundatis: in castello namq; Bethaniæ, video Lazarū foetentem, Martham fluxu sanguinis laborantem, & Magdalenam libidine infamē. In Herodis palatio video incestam Herodiadis copulam, video innocentis viri necem, & muliebri feritatis exemplum. In regio Baltassaris castro apparent eminus conuinia concubinarum, vasorum templi profanatio, ac tristium funerū repræsentatio. Nullæ eclipses adeò notabiles sunt, vt sunt illæ quæ à sole & luna emanant, qui inter planetas excellūt; ita quoq; peccata & flagitia maxima, quæ inter homines dominari videmus, plerumq; vel à diuitibus vel à nobilibus, qui cæteris tum diuitijs, tum dignitate præcellunt, proficiuntur.

Nobiles
scelerati
dedecori
sunt suæ
prosapix.

Quot, eheu! hodierna die reperire est nobiles, qui maiorum suorum virtutes ac facinora heroica vitijs suis obscurant, familiæ decorem obfuscant, & generis sui dignitatē teterrima flagitiorū fulgine denigrant: nam vt poeta ait:

Dedecorant bene nata culpæ.

Quemadmodū enim ciuis improbus & flagitiosus reip. suę dedecori est, ita nobilis dissolutus & lubricus, generi suo & maioribus infamiā inurit. Ita respondit olim scitē Anarcharsis Scythæ Philosophus, sibi patriæ barbariem & feritatem exprobranti, *Mihi quidem probro est patria, tu verò patrie.*

Quo

Anarcharsidis
apophtegma.

Quo denotare Philosophus voluit, nobilium virtutia & prauos mores nobilitatem generis obscurare & destruere.

Sola autem virtus & facinorum propriorum splendor & dignitas, nobilitatem constituunt, his solis nobiles inter suos & alienigenas refugiant, vt inter tenebras sidera. Hinc Romani in calceis suis Lunam gestarunt, quod nobilitatem indicarent suam: nam vt luna certissimum temporis prognosticon est, tempestatesq; denuntiat; si enim rubicunda sit, ventum instare denuntiat; si palleat, pluuiam minatur; si albescat, serenitatem promittit. vnde versiculus,

Virtus et heroica facinora veræ nobilitatis argumenta

Olim luna nobilitatis symbolum.

Pallida Luna pluit, rubicunda stat, alba serenat.

ita de nobilibus dicere licet; si enim virtute rutilent, vniuersa enim regio circumquaque virtutibus resplendeat; si tyrannidem exerceant, & feritatem colant, nihil nisi cædes, homicidia, sanguinis effusionem audies; si faciles nimium sint & peccantibus coniuuent, magna morum in republica orietur in peius mutatio, negotia pessima ibunt, subditi seditionem concitant, & in ruinam vergunt. Denique si prudentia & sapientia careant, metuendum est, ne resp. in exitium ruat, & in extremam calamitatem deuoluatur. Castellum igitur Galilææ leprosis scatet.

Occurrunt ei decem viri leprosi. Horum nouem Iudæi erant, & decimus Samaritanus. Crediderim hos, quod omnes pauperes essent inter se coaluisse & ita diuinitus congregatos, vt alij confunderentur. Vt fideles erubescant & Iudæi, infidelis additur Samaritanus in sociū; nouē enim Iudæis beneficiū datū nō agnoscētib; solus hic grates egit. Hinc etiā Ieremias fidelib; pudorē incussur⁹

Ad Iudæos rō confusionem additus est Samaritanus. Jerem. 2.

exclamat,

exclamat, *Transite ad insulas Cethim, & videte si factum est huiusmodi, si mutauit gens Deos suos.* Quasi diceret: Gentilium regiones adite & ad barbarorum vrbes penetrare, videte quomodo vitam instituant, num ita dissolutè & lubricè viuunt, vti viuicis: videte num maior apud eos sit deorum & fanorum cultus & reuerentia, quàm apud vos.

Voluit Arcam testamenti, qua nihil habebant
 1. Reg. 4.5 Iudæi pretiosius, Deus in Philistinorum, qui infideles & gentiles erant, manus incidere, vt ita sacerdotes Israelis cōfunderentur, videntes illam tanto apud Philistæos in honore esse, quippe qui fano Dagon illam imposuerunt, & in illius ara collocarunt: interea tamen sacerdotes in eius conspectu furabantur, & nullo reuerentię respectu multa præter fas & nefas committebant.

Misit olim Deus Ionam vnum è Prophetis minoribus in Ninuē, totius Assyriæ metropolim, à Nino Nembrothi nepote, vt Xenophon ait, exstructam, sed quæ ducentis à Ionæ prædicatione annis à Cyaxare Medorum rege funditus diruta fuit circa Babylonicæ captiuitatis tempus, vt Eusebius & Herodotus tradunt, misit inquam ad infideles, vt eos ad pœnitentiam prædicando conuerteret, vt Iudæi cum viderent à barbaris minores Prophetas maiori honore suscipi quàm à se Maiores, pudore confunderentur. Ideò quoq; diuino cōsilio factum vt ad nouem Iudæos leprosos decimus accederet, Samaritanus.

Decem viri leprosi. Quid Deus bone? Decemne vno in loco leprosos? colligere hinc est, quàm facile impij societatem ineant, & sibi paribus associantur. Decem millia cū Absalomo tumultuantur, & coniuratorum agmen aduersus Dauidem constituunt. Vniuersum Aegypti regnum cum Pha-

Pharaone armatur & coit, vt Israelitas stricto mucrone prosequatur Omnis Hierosolyma Herode turbato turbatur, & mouetur. Trecentæ *Matth. 2.*
 vulpes Philistinorum segetem vastaturæ, coniunctis caudis discurrunt: hic verò decem vno in *Iud. 15.*
 loco videas leprosos & quod notatu dignissimū, viri omnes: *decem viri leprosi.* Si pueri essent minū *Magis scandalosum*
 fortasse malum esset; si foeminæ, tolerabile foret, sed omnes viri, quod dolendum & deplorandum, malum enim grauius est, & scandalum maius, videre viros lepra infectos, viros inquam ingenio & sapientia dotatos, præclaris *videre viros quàm foeminas leprosas.*
 doribus insignitos; quàm mulieres arundine mobiliore, Proteo versatiliore, omni vento mobiles, & ipsam denique fragilitatem. Hi igitur viso Christo, *steterunt à longè.*

Accedere non præsumunt, eminus stant legem seruantes qua aliorum arcentur consortio, & vrbes & castra ingredi vetantur, vt in Numeris *Num. 5.*
 videre est. Colligi hinc poterit, quanta sit peccatoris foeditas & abominatio, qui nimirum ab omnibus reijcitur, vrbibus proscribitur, & cuius commercium omnes detestatur & fugiunt. Quis enim morbo contagioso laboranti cohabitet? quis mortuum semper ad latus habeat? solent defunctorum corpora rure & extra ciuitatem *Luc. 7.*
 sepeliri, vt exequiæ adolescentis illius qui extra Naim ciuitatem sepeliendus efferebatur, ostendunt. Adam admissio peccato & proinde mortis reus, paradiso eiectus fuit. Calumniator ille & fratrum accusator, coelo exactus fuit, mox vt peccati cōiunctus fuit. Nabuchodonosor imperio & regno priuatus fuit, & hominum commercio spoliatus vt in siluis ferinam viuendi rationem sequeretur, quòd eorum prius homo vitam esset *Genes. 2. Apoc. 12. Dan. 4.*
 fff im-

impudicè viuendo imitatus. Denique leprosi h
vera peccantium simulacra, hominum vitant cō-
fortia, & steterunt à longè.

Reuerentia
impedit
quo minùs
leprosi ac-
cedant.

Nec solùm legis obseruatione & intuitu, ho-
minum fugiunt aspectus, sed quam erga Messiam
habebant reuerentia & cultus, quem ei exhiben-
dum sciebant, illos quo minùs accederent impe-
diebat. Idem etiam respectus aliàs & Publicanù

Luc. 18.

retraxit, nam à longè stans, nec oculos ad cælum leuare au-
debat. fratres quoque Iosephi visa vultus illius
maiestate, & admissi in eum criminis memores,

Genes. 45.

accedere propius non audebant. Leprosi et-
iam hi ad Christum accedere non præsumentes,
vocem leuauerunt, dicentes, Iesu præceptor miserere nostri.

Clamores
signa bona
sunt.

Magna inclamant voce; clamores autem opti-
ma signa sunt tum internæ pietatis, tū verò sum-
mi recuperandæ sanitatis desiderij. signa sunt, es-
se nobis in tribulationibus ad Deum clamādum,

Psal. 119.

ad imitationem Davidis, *Ad Dominū, cum tribularer,
clamaui & exaudiuit me.* Signum adhæc, afflictiones

2. Reg. 14.

& aduersitates nos cogere clamare ad Deum, cla-
mādoq; eum sequi; sequentes verò animarū salu-
tem obtinere solere. Nunquam Ioab militiæ Da-
uidicæ præfectus ad Absalonum venisset, à quo
tamen toties euocatus erat, nisi ignis, qui prædia
illius inuaserat eū violenter quodammodo coe-
gisset. Ita quoq; nunquam peccatores ad Deū ve-
nirent, licet frequentibus inspirationibus inui-
tentur, nisi vehemens afflictionum ignis illorum
cōmodorum temporalium segetē interdū adure-
ret. Vix enim nos illę velut apparitores citarunt,
quin statim ad creditorē properemus, eiq; omni
ratione satisfacere nitamur. adeo vt locum hic
habeat Propheticum illud, *Imple facies eorum igno-
minia, & quærent nomen tuum.*

afflictiones
cogunt ad
Deum con-
fugere.

Psal. 82.

habeat Propheticum illud, *Imple facies eorum igno-
minia, & quærent nomen tuum.*

Ceterum

Ceterum leprosi nostri hinc dolore, illinc verò sanitatis recuperandæ desiderio stimulatî in-
clamant, & quidem simul omnes elata voce. Pri-
mò, & quidem, ut apparet, verisimiliter, ut unitis
precibus, quasi violentia & communi quadam
conspiratione, eò citiùs Christum ad cômiseratione
incitarent, misericordiamq; illius ita me-
liùs experirentur. Docemur hic igitur, nò suffi-
cere, si quid à Deo obtinere contendimus, preces
priuati alicuius & singulares, sed publicas etiam
& communes adiungendas. *Hæc vii.*, ait Tertulla-
nus, *Deo grata est*; & axioma Philosophicum est, *Vi*
unita fortior est seipsa dispersa. Et profectò solent o-
rationes publicæ maioris energiæ, virium, ro-
boris ac meriti esse, quàm particulares & ab v-
no singillatim effusæ. Secundò pariter vocem
sustollunt, docere nos volentes, esse nobis in sta-
tu peccati constitutis summa voce claman-
dum, in cælum lamenta effundenda, ad Deum re-
currendum, eiusque misericordiam imploran-
dam. Ipse nempe vnicum peccantium remedium
est, vnicum delinquentium asylum; ipse *Sanat om-*
nes infirmitates nostras, & *redimit de interitu vitam no-*
stram. Prodigus filius cum ad summum miseria-
rum peruenisset, ad patrem reuersus est. Quo
exemplo instruimur, non aliud esse nobis re-
fugium, post dilapidata & decocta cœlestia
charismata, quàm Patrem illum æternum, eli-
gendum.

Orationes
publicæ ma-
ioris sunt
efficaciæ,
quàm par-
ticulares.

Psal. 101.

Luc. 15.

Nouus hinc quoq; eruitur conceptus. Leprosi *Preces com-*
hi orant pro cômunitate, nò verò pro se ipsis sin. *munes sint*
guli, dicentes plurali numero, *miserere nostri*: com-
munem omniû singuli sanitatem petunt, nò verò
omnes speciatim suam: non pro se modò, sed pro
alijs, etiam Deo supplicant. Est scilicet quidam
fff 2 chari-

I. Cor. 13.

Iacob. 5.

Psal. 50.

Oratio lepro-
forum
pia & vehem-
ens.

Matth. 8.

Luc. 7.

Marc. 5.

charitatis actus, utpote quæ semper publicum spectat, non verò particularia aut singularia; non enim querit quæ sua sunt. atque hæc est ratio, Auditores, cur Apostolus Iacobus ad mutuas nos orationes inuitet, dicens: *Orate pro inuicem ut saluemini*. Nouerat autem his similis Dauid rex, qui sibi ipsi & non alijs misericordiam postulabat, *Miserere mei Deus, secundum magnam misericordiam tuam*. Leprosorum autem preces communes sunt, & coniunctim orant, *Iesu præceptor miserere nostri*.

Breuis quidē oratio, sed summæ efficaciz. Dicunt *Iesu* ut ostendant credere se, illum esse verū Saluatorē mundi, Præceptorem appellant, ut declarent paratos se illi, velut præceptori, obedientiam præstare, cui nullus vnquam similis in orbe existit. Ac si dixissent. Tu qui verus es præceptor, qui vitæ nobis præcepta tradidisti; qui ventis imperasti, qui deinde voci tuæ auscultantes quieuerunt. Tu qui adolescenti præcepisti ut surgeret & quamprimum resurgens ad vitam redijt. Tu qui filiæ archisynagogæ mandasti, & quamprimū ad vitam resuscitata est. Nostro quoque morbo impera, & confestim à lepra mundabimur. *Miserere nostri*. suam agnoscunt miseriam, illiusq; misericordiam implorant, nullum in se reperientes meritum, quod illi referant, quo ad misericordiam permoueatur. Iustitiam illius sustinere non valentes, ad misericordiz & clementiz tribunal appellant; tamq; scitè negotium suū peragunt, ut Christus eorum misertus ad sacerdotes illos mittat dicens, *Ite, ostendite vos sacerdotibus*. Hoc reliquo concionis membro prosequar.

Cur lepro-
sos Christus
ad sacerdo-
tes mittat,

Christus igitur audita supplici illorum postulatione ad misericordiam commotus fuit, nam verba

verba illorum vel saxeae pectora & adamante duriora permonere potuissent; & ad sacerdotes illos destinavit, quod tantundem fuit ac si illos certo certius mundandos afferuisset. Porro varias easque pulcherrimas ob rationes eos ad sacerdotes misit. Primò, ut miraculi huius facti quodammodo participes, conuerterentur, conuersi verò in illum crederent, & uti Messiam agnoscerent. Deinde quòd lex sacerdotibus lepræ iudicium commisisset. Tertio ut ostenderet, publicas esse cærimonias & instituta obseruanda. In lege quippe Moysis decretum erat, ut sacerdotes leprâ à non lepra discernent: leprosos ab alijs sequestrarent, puros verò & integros, instar aliorum tenerent. ad sacerdotes igitur misit, quòd ostendat non venisse se ut legem turbaret sed eamdem conseruaret, & cetera instituta in esse suo & vigore tueretur. Quartò, ut legi se subijceret: dixerat quippe iam olim, *Non veni soluere legem, sed adimplere.* voluit igitur ad tempus seruare legalia, ut circumcisionem, præsentationem sui in templo, agni paschalis immolationem, & hodie sacerdotali de lepra iudicium. *Ite, ostendite vos sacerdotibus.*

Sunt verò & aliæ rationes cur ad sacerdotes illos mittat. Primò ut fidem illorum experiretur, & sacerdotum testimonio constaret veram fuisse lepram, à qua mundati essent, ac verum proinde miraculum: credendum siquidem est, misisse illos, antequam mūdati essent. Deinde, quòd allegoriam sapit, ut ostenderet illos qui peccato, id est, lepra spiritali percussi sunt, ad sacerdotes confugere, ijsq; se de commissis poenitendo, ostendere debere.

Aliæ rationes cur ad sacerdotes Christus leprosos miserit.

Auricularis
cōfessionis
fundamen-
tum.

Isai. 43.

Rom. 10.

Psal. 31.

1. Ioan. 1.

Matth. 8.

NB

Cypr. epist.
ad Rogat-
ian.

Sacerdotes
honorandi
quamuis
vitiosi.

Ex hoc autem potissimum loco, omnes Catho-
lici scriptores adstruunt confessionem auricula-
rem, & exomologesin peccatorum ad salutē esse
necessariam, quod ut tueantur, hunc locum velut
fortissimum propugnaculum adhibent; quamuis
& alia sint, quæ huc haud incommodè facere vi-
deantur. ut ille Isaia, *Narra, si quid habes ut iustificeris;*
& ille Pauli ad Romanos, *Ore autem confessio fit ad sa-
lutem.* item ille Psalmographi, *Dixi, Confitebor aduer-
sum me iniustitiam meam, & tu remisisti iniquitatem pecca-
ti mei.* item Apostoli Ioannis: *Si confiteamur nobis pec-
cata nostra, fidelis est & iustus, ut remittat nobis peccata no-
stra, & emundet nos ab omni iniquitate.* At hoc nullus est
apertior: quid enim est leprosos ad sacerdotes
mittere, quàm peccatores ad tribunal & aures
Confessariorum destinare, quibus peccata sua
confiteantur & delicta detegant?

Ite, ostendite vos sacerdotibus. Hieronymus de alio
leproso à Christo sanato, & eodem modo ad sa-
cerdotes misso, ait à Christo leprosum ad sum-
mum sacerdotem destinatum, ut ei de munda-
tione rationem redderet, quò fideles edoceret,
quam sacerdotio reuerentiam & honorem fide-
les exhibere oporteat.

S. Augustinus & Cyprianus a fer vterq; & ma-
gni nominis, addunt, quòd quamuis sacerdos of-
ficio suo, peccati tramitem virtutis via derelicta,
insistendo, deesset; non minorem tamen ei reue-
rentiam, & sacerdotio honorem deberi. Caiphas
an non sceleratus erat & coram Deo abominabi-
lis? filius tamen Dei eidem honorem exhibuit,
coram illo respondere, eum ut iudicem admitte-
re, illius furorem & indignationem perferre, de-
niq; sententiam ab illo pronuntiatam æquo ani-
mo recipere, quòd summus esset Pontifex, nò du-
bitauit.

bitauit. Scribæ & Pharifæi varijs flagitijs erant cooperti, ac vitâ ducebant hypocriticam, & mēdacibus virtutum coloribus insignitam, eos tamen coli voluit Christus, eorumq; statuta ac decreta quàm exactissimè custodiri, *Omnia ergo, quę Matth. 23. cunque dixerint vobis seruate & facite.* quoniam verò in hanc materiam incidimus, de honore sacerdotibus debito iam parumper loquendum erit.

Ostendit, inquit Cyrillus Alexādrinus, lex ve- *Cyri. Alexandr.* tus, quanto sacerdotes sint honore afficiēdi, cū in terræ promissionis distributione, simulq; agrorum & vrbiū diuisione, nullam Leuitis & sacerdotibus portionem assignauit: sed sua Deus illos mensa reficere quodammodo, ac suo pane vesci voluit: quemadmodum in aulis intimos quosque ac familiarissimos, Principum mensæ cernimus adhiberi: adēd vt sacerdotes nullam in temporalibus sortem nacti, verè Propheticum illud, velut symbolum sibi proprium, vsurpare queant, *Dominus pars hereditatis meę.*

Visus est Deus, Philone teste, sacerdotes regibus honore ac maiestate æquiparasse, vtpote quibus tot iura, priuilegia, tributa, decimas, *Sacerdotes regibus similes. Philo.* primitias, redemptiones primogenitorum concesserit. *Ex his rebus liquet,* inquit, *iuxta legis iudicium sacerdotes æquiparari honore ac maiestate regibus, siquidem illis tamquam principibus conferri tributa imperat.*

Tanti quoque Aegypti reges sacerdotes & sacerdotium faciebant, vt licet Pharaō ab vniuersa Aegypto tributum & vectigal exigeret, sacerdotum tamen agros exemerit, & immunitate donarit. *Genes. 47.* *In vniuersa terra Aegypti quinta pars soluitur regibus, & factum est quasi in legem, absque terra sacerdotum.*

tali, quæ libera ab hac conditione fuit. Rationi igitur videtur consentaneum, sacerdotes vt inter ceteros Christianos maximè honorentur, ac debito cultu afficiantur.

Aegyptij sacerdotes colunt.

De iisdē Aegyptijs agens Plato, tātō eos sacerdotes honore profecutos ait, vt à reliquo illos populo secernerent, ceteris hominum non ad æquarent, imò velut aliorum caput ac principes suspicerēt. vnde scribit *Πρώτων μὲν τὸ ἱερέων γένος ἀπὸ τῶν ἄλλων χωρὶς ἀφορισμένον.*

Epitheta sacerdotum quæ in sacris litteris reperiuntur.

Porro sacerdotibus dari solitus honor & reuerentia, euidenter colligi potest è titulis & nominibus, quibus eos sacra volumina honorant. Interdum namque Principes nuncupantur, de Apostolis namq; primis sacerdotibus, iam à multis retro annis cecinit vates, *Constitues eos principes super omnem terram*: at principes qui ceteris principibus imperarent, & regibus ac monarchis leges præscriberent: Sacerdoti quippe & non regi dictum est, *Ecce constitui te super gentes & regna & euellas & dissipes, edifices & plantes.*

Jerem. 1.

Genes. 1.

In ipso Geneseos & mūdi exordio, duo magna luminaria reperio à Deo condita, vnum maius vt præffet diei, & alterum minus, vt nocti. Idem ipse Deus in totius Ecclesiæ bonum & commodū, duo alia fecit luminaria, duas scilicet supremas dignitates instituit; Pontificiam scilicet & regiā: hæc quidem vt præsit nocti & tenebris rerū temporalium, illa verò vt diei rerum cœlestium & spiritualium. Sacerdotium igitur lumen maius est, & regiā dignitas minus.

Sacerdotes in S. Script. appellati Angeli.

Malach. 2.

Interdum quoq; sacerdotes Angeli appellantur. Hoc eis nomen imposuit Malachias Propheta, *Labia sacerdotum custodiunt scientiam, & legem requi-*

requirent ex ore eius, quia Angelus Domini exercituum est. Atque ideo nonnulli Epistolarum D. Pauli interpretes, quorum nomen magni apud me ponderis & momenti, locum illum 1. Cor. 11. Ideo debet mulier velamen habere super caput suum propter Angelos, exponentes, aiunt per Angelos sacerdotes intelligi debere, ut qui vitæ honestate ac morum puritate integritateque Angelos debeant imitari.

Adhæc video illos sæpenuerò deos dici, ut in illo Exodi loco, *Applica illum ad deos*, id est sacerdotes, & ibidem, *Dij non detrahes*, id est sacerdotibus, & multo etiam in Psalmis manifestius, *Ego dixi, Dij estis & filij excelsi omnes*, mei similes, & ceteris hominibus superiores, sunt scilicet sacerdotes dij quidam terrestres utpote qui reges excommunicatione feriant, peccata dimittant, inferorum ianuam occludant, indulgentias elargiantur, dæmones pellant, coeli clauem gestent, morbos sanent, mortuos ad vitam reuocent, infinita denique patrent miracula: quid verò illis ad veram desit deitatem, quam mundos de nouo cōdere? diuino igitur honore afficiendi sunt, ut dij honorandi, non verò ut homines. Anne quid amplius dicere ausim? eodem scilicet illos, quo Christus, honore afficiēdos. hoc nēpe ipse de illis testimonium dedit, *Qui vos audit, me audit; & qui vos spernit, me spernit*. Id est, Quandoquidem sacerdotes estis, eodem vos honore, quo me ipsum affici desidero, quicunque igitur sacerdotem contemnit ac despicit, Christum contemnit: quicunque verò eum honorat, eiūque obedit, filium Dei, qui sacerdos etiam fuit in æternum, secundum ordinem Melchisedech honorat & colit.

Dignum obseruatu est, quod Chrysostomus & Saluianus Massiliensis, quantum ad lepram Marię prouideret.

fff 5 fororis

1. Cor. 11.

Exod. 22.

Sacerdotes
dij sunt.

Matth. 10.

Luc. 10.

Ioan. 13.

Psal. 109.

Serm. 2. de

Epiphan.

Lib. 1. de

fororis Aaronis Pontificis notant. Murmurauerant ambo, nescio quam ob rem, eamque nullius momenti, aduersus fratrem suum Moysen: quapropter Deum ad iracundiam prouocarunt, qui illam lepra foedissima percussit, ut illius crimen omnium pateret oculis, & publicè appareret. Eiusdem quidem criminis reus erat Aaron, similiter tamen in eum noluit plaga animaduertere: cuius rei haud alia reddi potest ratio, quàm quod summus sacerdos esset, quare ne illius apud populum honori quidquam decederet, visibili eum castigatione percutere noluit. Hinc igitur discant omnes sacerdotum n̄uos tegere & omni ratione defectus illorum celare, cum Deus ipse eosdē patenti & visibili lepra propalare noluerit.

Decret. Gratian. dist. 96. c. In scripturis.

Magnus ille Romanorum Imp. Constantinus, is inquam qui Niceno interfuit concilio, tanto sacerdotes honore prosequabatur, ut dicere solitus sit, se, si fortasse sacerdotem peccantem cernere contingeret, pallio eum suo cooperturum, ne quis alius peccantem videret. O tempora, ô mores, ô sacula nimium quantum à prioribus illis discrepantia! Ecce qui olim à Monarchis colebantur, hodie ab omnibus contemnuntur: soli hodie sacerdotes ludibrio sunt, fannis excipiuntur, soli monachi conuiuijs proscinduntur, sola peccata Ecclesiasticorum in conuiuijs & publicis conuentibus narrantur & cum plausu excipiuntur.

Gen. 9.

Nunquam è sacris literis eradetur ingens illa Chamo inusta infamia, qui à Deo & Patre maledictus & anathemate percussus fuit, quod patris verenda detexisset eiusque nuditatem derisisset, *Maledictus puer Chanaan seruus seruorum eris fratribus suis. Quo edocemur, eos qui sacerdotibus, qui patres quidam*

quidam spirituales sunt, illudunt eorumque peccata detegunt, à Patre cælesti grauissima maledictione percuti.

Bacharius S. Augustini æqualis, de honore sacerdotibus deferendo exponit alligoricè lugubria illa Dauidis verba : quibus Saulis exequias deplorauit, *Nolite annunciare in Geth, neque annuntietis in compitis Ascalonis, ne fortè latentur, &c.* ne si inter incircumcisos clades illa generosi regis & totius nobilitatis nuntietur, nobis illudant & subsanent. Huiusmodi milites ac duces aciei diuine sunt sacerdotes, quorum tanta non est perfectio, quin quoniam homines fragiles sunt, interdum delinquant : at non patitur Deus, eorum delicta inter sæculares & non circumcisos, id est hæreticos, diuulgari, ne fortè his auditis lætentur, Ecclesiæ illudant, nosque exhibilent.

2. Reg. 1.

Egregium hanc in rem exemplum adducam. Redemptor noster cum in Dominica Palmarum templum Ierosolymitanum ingressus esset, videretque abominandas quæ Sacerdotes in eo peragerent nundinationes; factò è funiculis flagello, ipse in eos animaduertere non dubitauit. Mirum fortasse cuiuspiam videatur Dominum ipsum animaduersionem hanc peragere voluisse, & non potius Angelo cuidam commisisse : at respondet S. Anacletus, idè hoc factum, quod sacerdotes essent, quorum castigandorum auctoritatem ac ius sibi soli Deus reseruauit; nullus igitur in hos animaduertere præsumat, nisi singulari quodam à Deo præcepto & instinctu fuerit impulsus. Itaque hinc facile colligere poteritis, auditores, quanta sit sacerdotij dignitas, maiestas & excellentia.

Matth. 21.

Marc. 11.

Luc. 19.

Aman

Esther. 5.

Amam ille Persa, superbia inflatus quam qui maximè & arrogans, viso, se vnum à ceteris purpuratis cum Rege Assuero ab Esther regina ad conuiuium inuitatum, ita superbiuit, vt apud suos se iactans diceret, *Regina quoque Esther, nullum alium vocauit ad conuiuium cum rege præter me, apud quam etiam cras cum rege pransurus sum.*

Pontificia dignitas nõ est quoad sacerdotiũ maior quã cuiusuis alterius sacerdotis.

At quanto maior, & quanto felicior sacerdotis fors est, quem regum Rex Christus, adeo exaltat, & ad tantam dignitatem sustollit, vt ipsa Pontificis summi maiestas & dignitas non sit maior, quã sacerdotis alicuius communis. illius enim potestas nõ nisi in mystico Iesu Christi corpore, quod est ecclesia apparet; huius verò in proprium, verum ac reale corpus illius extenditur: illa iurisdictionem possidet, hæc ordinem denotat. Iurisdictionis quidem inæqualis est, at Papæ & sacerdotis simplicis idem penitus ordo est. Ceterum sacerdos cæli delictum est & intimus amicus, quem ecclesia, quam formosa Esther repræsentat, singulis diebus ad mensam illam regiam, epulas illas angelicas, ad sacramentum scilicet Eucharistiæ inuitat, in quo regum Rex Christus non modo adest vt simul inuitatus & conuiua, sed ipse met cibus est & ferculum, *Caro mea verè est cibus.* Cũ igitur sacerdotes ceteris dignitate antecellant, præ ceteris etiam honor illis & reuerentia debet exhiberi. Quid nĩ quos ipsi etiam Angeli honorant & colunt.

Apoc. 19.

Ioannes cum in Apocalypsi sua Angelum vidisset, pedibus illius, adoraturus, aduolui conabatur; at Angelus, cùm sciret illum sacerdotio inuitatum esse, impediuit, ne quem honorem deferret, dicens, *vide ne feceris, conseruus enim tuus sum.* Non enim sacerdotum est, honoribus afficere

Angeli sacerdotes honorant.

Angelos;

Angelos; sed è contra Angelorum, sacerdotibus honorem deferre. Ecce, non permittit Angelus, Sacerdotem sibi honorem deferre. & hodie pro dolor! nobiles à sacerdotibus coli & honorari volunt.

Ciuium Ierosolymitanorum spiritus sanctus haud dubiè mouebat corda, & excitabat, vt vel a finam cui Christus infidebat, colerent, ramos præscissos eius pedibus prosternerent, vestes in vijs substernerent, idque non aliam ob causam, quàm quod illa totius vniuersi Dominum ac regem veheret Quanto maiori honore digni sunt sacerdotes, quorum sacræ manus, thronus sunt Dei; linguæ, clauis cæli; illorum pectora, ineffabilis sacramenti reconditoria.

Refert Iosephus in Antiquitatibus, Alexandrū *Lib. II. cap. 8.* Macedonem, concepto in vniuersos Iudæos, quod Dario hosti suo auxilium tulissent, odio, in terram israel, eosdem deléturum descendisse; sed tam tristi audito nuntio summum Pontificē, cum omni sacerdotum turba, Pontificalibus ornamentis indutum eidem obuiam processisse. Quo viso Alexandrum equo descendisse, & (Deo illum commouente intrinsecus) genibus interram prostratis eundem adorasse: suis vero ad rei nouitatem obstupescantibus respondisse, *Non hunc adoro, sed Deum, cuius principatu sacerdotij sanctus est.* Erubescant hic Christiani, & discant sacerdotes quoslibet, ratione ministerij, quo funguntur, summo esse honore afficiendos: idque exemplo Christi, qui quamuis perspectum haberet sacerdotes hos impios & sacrilegos esse, honorem tamen exhibet, cum leprosos ad illos, velut ad veros lepræ iudices mittit, *Ite, ostendite vos sacerdotibus.* *Num. 27.*

Distum Az
lexandri
Magni.

Videte quem etiam olim sacerdotibus honorē
exhi-

exhiberi voluerit Deus, cum Moyſi diceret, *Tolle Iosue filium Nun, virum in quo eſt ſpiritus Dei, qui ſtabit coram Eleazaro ſacerdote, ad verbū eius egredietur & ingredietur ipſe, & omnes filij Iſrael.* Notate hic obedientiā, reuerentiā & honorē, quē olim à filiis Iſrael ſacerdotio deferri voluit, cum ad minimū ſacerdotis nutum omnes & egredi & ingredi, id eſt omnibus in rebus obedire, iuſſerit.

Iudith. 8. Cordata illa Iudith, ſacerdotibus Bethuliensibus perſuadens, vt populum ſolarētur, & ad fortiter agendum incitarent, non ex alijs locis argumentum ſumpſit, quam ab honore & reuerentia, quam vniuerſa illis ciuitas deferebat, dicens, *Vos qui eſtis preſbyteri in populo Dei, & ex vobis pendet anima illorum, ad eloquium veſtrum corda eorum erigite.* quaſi dixiſſet, populus, ecce, bellis exhaustus, & laboribus fractus, tanto vos honore colit, & tanta in animos eius veſtra eſt poteſtas, vt ſi verbulo eidem animum addideritis, omnes velut à ſopore & lethargo excitati, ad fortiter agendum ſe accincturi ſint.

Eccleſ. 7. Plurane in hoc propoſito neceſſaria? nequaquam, nimis ſiquidem prolixī fuimus, & etiamſi verbis non expreſſiſſem, è ſacris tamen literis nimis euidenter eruitur honorem ſacerdotibus deferendum, *In tota anima tua time Deum, & ſacerdotes illius ſanctifica.* Duo ecce ad ſalutē neceſſaria, timere Deum, & ſacerdotes honore afficere. quod & filius Dei hodie exemplo ſuo manifeſtē oſtendit, decem leproſos ad illos mittens, & eorum reſpectu à lepra ſanans. O miraculum inter cetera Meſſiæ miracula maximum!

Ioan. I. Dilectus Domino Ioannes initio Euangelij de Chriſto loquens ait, *Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem:* inter ceteras lucis qualitates, & ob quas

quas potissimum Dei filius lucis nomine vocatus
 est, est quædam, quam omnes ad oculum vide-
 mus: prius enim quam lumē & fax, penitus inter-
 moriatur & exstinguatur, scintillas maiores ef-
 fundit, luce splendidiori coruscat & rutilat. Op-
 timè hoc in Dei filium quadrat; ipse enim fax
 fuit, quæ in vitæ fine & morti proxima maiores
 radios effudit, magisquæ eluxit quàm antea: quã-
 diu enim inter homines vixit, lumen semper ef- Christus
 fudit, tum docendo, tum miracula patrando. At faci compa-
 dum morti proximus factus est, magis resplen- ratus.
 duit, & rutilantius lumen effudit; tunc scilicet
 luculentam illam orationem habuit, quam cœnæ
 vocamus, orationem adeò diuinam & admirabi-
 lem, vt præclarissima quæque ingenia in admira-
 tionem trahat: tunc etiam diuinam illam panis
 & vini in corpus & sanguinem suum transsub-
 stantiationem peregit in augustissimo Vener. Eu-
 charistiæ sacramento: tunc etiam Lazarum qua-
 triduo sepultum, & putiscentem ad vitam resu-
 scitauit, cuius miraculi splendor & maiestas scri-
 barum & Phariseorum oculos ita offuscavit, eius
 vt gesta calumniari, traducere, eumquæ Messiam
 negare non dubitauerint. Denique circa vitæ ve- Iesus Chri-
 speram nouum hoc miraculum patrauit, quod stus morti
 modò præ manibus habemus; quo decem vna proximus
 medela leprosos mūdauit: olim quidem aliquos plurima &
 mūdauit, verum cum vitæ facula & lychnus ad maxima pa-
 finem vergeret & propemodum exstingueretur, trauit mira-
 maiores ei aculatus est flāmas, & octiduo vel de- cula.
 ciduo priusquam mortem oppeteret, decem le-
 profos sanitati reddidit: quorum nouem bene-
 ficij accepti immemores, nullas curatori
 gratias egerunt; sed solus decimus, medico
 supplex

supplex factus, beneficij collati magnitudinem agnoscens, humiles illi gratias egit, eiusq; laudes depredicauit. *Vnus autem ex illis, videns quia mundatus est, regressus est cum magna voce magnificans Deum, & cecidit in faciem ante pedes eius gratias agens.*

Ingratitudinis malū quantum sit.

Leuit. 7.

O detestandam ingratitude! è decem luculentissimo beneficio donatis, vnus tantum beneficij memor fuit. Tanto porro odio Romani ingratitudem prosequabantur, vt seruus libertate donatus, & gratiam non agnoscens, iterum in seruitutem abripi potuerit. Leges etiam ciuiles hæreditatem in filium ingratum deuolutam reuocant & annullant: ipsa quoque animalia ferocissima ingratitude detestantur. In lege etiam Mosaica cautum erat, ne victima Deo in gratiarum oblata, aut eiusdem caro in crastinum asseruaretur: quo docemur, gratiarum actiones nunquam esse in crastinum differendas, sed statim beneficio accepto persoluendas.

Gen. 8.

Noe Patriarcha, quamprimum vt diluuio finito arca egressus, & tanto ereptus est discrimine, aram Deo erexit, sacrificia obtulit, & victimas in gratiarum actionem, quod sospitem se & incolumem præstitisset, immolauit, *Aedificauit autem Noe altare Domino, & tollens de cunctis pecoribus & volucribus mundis obtulit holocausta super altare.* Erudire nos volens, ad singula quæ cælitus accipimus beneficia, Deo gratias agendas, & sacrificia laudis illi sacrificanda. Notandū porro est, obtulisse Noachum pecora & volucres, easque mundas, vt ostēderet, in nostris gratiarum actionibus omnes tum corporis tum animæ facultates concurrere ac quasi contribuere debere, corporis scilicet quod pecuinum & brutum est; animæ verò, quæ volucris instar sursum euolat; & imprimis victimas mundas

das requiri, id est, gratiarum actiones è corde sincero & ab omni peccato alieno proficisci oportere.

In Leuitico etiam olim cautum fuit, *Sipro gratiarum actione oblatio fuerit, offerrent panes absque fermento.* Leuit. 7.
Fermentum porro in literis sacris pro peccato & malitia sumi solet: mysticè autem denotatur, siquando Deo gratiæ agenda sunt, eique cor & intentio in sacrificium offerenda, ipsum ab omni peccati & flagitij fermento liberum esse debere: qui secus autem faxit, fermentatos Deo panes offert, & illæ victimæ immundæ sunt.

Saluator postquam mirabili quadam ratione Ioan. 6.
quinque panes multiplicasset, fragmenta colligi iussit, ne quid periret, *Colligite fragmenta, ne pereant.*
Quo erudimur, si quod à Deo beneficium recipimus, ipsum semper ob oculos habeamus, ac nullo nō loco & tēpore eiusdem recordemur. Hinc bene mihi dixisse visus est Seneca, *Qui gratè beneficium* lib. 2. de benef. ca. 22.
accipit, primam eius pensionem soluit.

Ingratus porrò & beneficij accepti immemor mari mihi videtur simillimus, quod dulces flui- Ingratus mari comparatus.
orum aquas semper recipit, saluginem tamen semper retinet. ita qui beneficio recepto ingratus est, semper malitiam reddit, alteriusque liberalitatē in sui ipsius exitium & ruinam conuertit, Oceanus est, qui salem eijcit, dulces beneficiorum aquas assidudò admittens. Agro etiam eundem comparauero, qui postquam bonū Matt. 13.
in sinum frumentum admisisset, tempore messis zizanijs scatuit. Non absimilis etiā est Iudæ proditori, qui totà Christo beneficijs receptis & gratijs, tantum abfuit, vt gratus existeret, illum vicissim coleret, & gratias haberet, vt etiam nefariè illum prodiderit, inque eius necem conspirarit.

Denique nouem hosce leprosos optimè imitatur, qui mundationis recepto beneficio, mundatorem non agnoscunt, beneficio hilares, in benefactorem ingrati. Adeo vt Christus admiratus dixerit, *Nonne decem mundati sunt? & nouem vbi sunt?*

O ingratitudinem intolerabilem! O stuporem incredibilem! Ceterum duabus in rebus ingratitudo consistit. Primo beneficiorum acceptorum obliuiscendo, deinde benefactorem offendendo, & pro beneficijs maleficia regerèdo. quæ ingratitudinis species maximè detestanda est. Atque hæc est ratio, cur veteres ingratum lunæ compararint, quæ cum omne suum à sole lumen mutuatur, eundem tamen offuscare & caligine inuolueret solet dicere quoque Imp. quidam solebat, eo se ingratos erga benefactores gerere modo, quo rustici erga platanum patulis quidem frondibus luxuriantem, & ad vmbra[m] parandam idoneam, de quo ait Poeta,

Ingratus
lunæ com-
paratus.

Petron.
arb.

Nobilis æstiuas platanus diffuderat vmbra[s].
Plinius autem Italorum luxum & delicias miratur, quod ex alieno hanc arborem petierint orbe non aliam ob causam, quàm ad vmbra[m] conciliandam: *Quis non iure*, inquit, *miretur, arborem vmbra gratia tantum, ex alieno petitam orbe?* Hæc igitur arbor postquam solares radios frondibus suis multos annos prohibuerit tandem scinditur, finditur, & diffringitur. Nō alter etiam ingratitudo, vnus arbor hæc symbolum, cum benefactoribus agere solet, è decem namque leprosis vnus tantum, & Samaritanus quidem, qui in benefactorem gratus existat.

Tres in S.
Scriptura
laudantur
Samaritani.
Luc. 10.

Porro tres in Euangelio Samaritanos reperio qui laudem mercantur, imprimis illum qui viatorem illum in latrones delapsum, & saucium, equo

equo impositum ad diuersorium deduxit. Deinde Samaritanam mulierem, quæ ciues suos ad Christi cognitionem adduxit, ac deniq; hunc nostrum, qui socijs in ingratitude perseverantibus, solus in benefactorem gratus exstitit. Eruo hinc etiam solam vocationem ad salutem non sufficere parum quoque esse religionem ingredi, vota emittere ijsq; deuincire, nisi ad finem vsq; perseveretur. Videas hic decem leprosos, qui accepto sanitatis munere à Christo, ingratos se ostendunt, cumque bene incepissent, in itinere defecerunt, multi, quippe *sunt vocati, pauci verò electi*, & omnes qui monasteria ingrediuntur vt religiosam vitam ducant, cæli palatium non subibunt, at qui ad finem vsque perseverant.

Vocatio ad salutem nō sufficit.

Hæc scilicet humana fragilitas est ac miseria, omnes ecce leprosi bene incepere: magna enim fide omnes Christum inelamauerant, eiusq; præcepto obediuerant, sed sanitate recuperata non perseverarunt. Nam confestim in ingritudinis peccatum delapsi sunt. Inter ceteras hominis miseria & hanc recenset Propheta Iob, quod nunquam in eodem permaneat. Quotnam reperire est, qui vitam honestam & sanctam inchoant, exordia habent religiosa, pia, admirabilia, sed quā primū deficiūt, & in cæpto opere non perseverāt.

Multi bene incipiunt, sed male finiunt,

Statua illa, quam in somnis olim vidit Nabuchodonosor, caput habebat aureum, pectus argenteum, femora aenea, tibias ferreas, & pedes luteos. Quamam hic varietas & gradaria commutatio, in auro exordium est, in lato & cæno definit. fronti Colossi huius vitam multorum inconstantium & versatiliū inscriptam video, qui cū initio amore Dei æstuassent & ardorem admirabilem præ se tulissent, paulatim deteriores facti,

Dan. 2.

facti, tandem miserè in peccati cœnum delapsi sunt. Ieremias horum calamitatem deplorans lachrymans dicebat, *Filij Sion inclyti & amissi auro pur-*

Thren. 4. *risimo, quomodo computati sunt in vasa testea, opus manuum figuli?*

Simile.

Bombyces, quamdiu viridibus viciant folijs, adeò teneri & delicatuli sunt, vt ad minimũ cœli fragorem & tonitru perterreantur, & cœptum filandi opus interrumpentes sæpenuerò emoriuntur: ita & plurimi, viroribus assueti, id est delicijs & voluptatibus indulgentes, adeò tenelli & molles sunt, vt si quando bonum aliquod opus cœperint, prima peccandi occasione oblata, & primo tentationis tonitru ingruente, à cœpto desistant, & vitijs suis sæpè immoriantur. Hæc scilicet humanę naturę inconstantia est, & concionis meę finis.

Epilogus.

Discite hinc igitur, Auditores, peccatum teterimum quoddam leprę genus esse, & peccatores leprosos, ac decem hosce leprosos omniũ aduersus Dei præcepta delinquentium imaginem gerere. Discite quoque legem leprosos à ceterorum hominũ consortio sequestrasse, vt ostēderet fidelibus esse improborum qui leprosi quidam spirituales sunt, commercia velut noxia & damnoſa, fugienda. Discite quoque eadem opera, illos non nisi sacerdotes adeundo sanari potuisse: quod euidentius documentum est, sacerdotes potestatem peccatorum remittēdorum habere, & huiusmodi leprę iudicium illis commissum esse, è quo etiam confessio auricularis adstrui potest. Discite denique sacerdotibus honorem deferre, quos ipse Dei filius honorandos censuit. Fugite adhęc ingratitude, nolite imitari nouē illos leprosos, qui postquam à lepra mundati fuere, medico vix gratias

tias agere dignati sunt; sed imitamini Samaritanum hunc, qui cum semiraculosè mūdātum cerneret, immortales mundanti gratias agit, honorem defert, adorat. Tu quoque fac similiter.

Est namque rationi consentaneum, summe animarum medice: qui infinitis tibi nominibus deuincti sumus: tu scilicet toties animas nostras à peccati lepra mundasti, à te tot beneficia, dona, charismata, munera recepimus, vt qui eadem nolit agnoscere, ingratitude sit arguendus. fac, obsecro, Domine, nunquam vt nobis error hic imputetur, ne hocce in anima nostra vitium dominetur, vitium inquam execrandum, detestandum, omnium vitiōrum maximum, Deo, hominibus, ipsis etiam brutis exosum. Nos verò, mundi seruator, miseri illi leprosi sumus, iam inde ab vtero matris turpi originalis peccati lepra infecti, deinde toto vitæ curriculo variorum peccatorum mortalium lepra inquinati; tu vero spes nostra es, in te oculos conijcimus, ad te clamamus gementes & flentes, *Iesu præceptor miserere nostri.* Nostri igitur commiseratione tangere, ad sacerdotes, qui vicarij tui sunt in tribunali poenitentiæ, nos destina, lepram nostram emunda, vt penitus purgati & mundati, in locum illum, quem nihil inquinatum subit, & in quo vera nostra beatitudo consistit, ingredi mereamur, ad quem nos deducere Pater & Filius & Spiritus Sanctus dignentur.

Amen.

DOMINICA

DECIMA QVARTA

POST PENTECOSTEN.

Nemo potest duobus Dominis seruire. Matth. 6.

F I G V R A.

1. Reg. 5.

Philisthæi cum idolū Dagon & arcam foederis eodem in fano, eadem in ara collocassent, & duos adorare deos, duobus seruire Dominis statuissent, indignatus Deus hoc impedire satagens, & hoc nefas esse ostendens; idolum ad terram deiecit, & nouis quidam & inauditis & portentis hanc temeritatem præsumptionemque castigauit. Mysticum quoddam præsagium fuit illius quod in hodierno legimus Euangelio, in quo Christus ait, *nemo potest duobus Dominis seruire*, duo colere numina, Deum & diuitias: sublimis materia; vobis tamen ipsam exponere contendam, spiritu sancto auxilium suppeditante, & Deipara Virgine filium pro Ecclesiaste elingui interpellante; ideoque salutatione illam Gabrielis Archangeli salutemus, *Aue Maria.*

Lib. 2. ad
Heren.

Eloquentiæ columen atq; oratorum princeps Cicero de auaritia sermonem instituens, ait illā inter cetera vitia primatum obtinere, atque illa homines imprimis ad omne malum impelli, eamque luxuriæ associans, gemina hac peste homines ad peccandum incitari ait, *Duæ res, quæ maximè impellunt ad maleficium luxuries & auaritia sunt.* In officijs vero ait, nullum vitium esse eadem terrius, præfertim

Lib. 2. Of-
f.

sertim in Principibus & reip. gubernatoribus. Alijs porro eandem coloribus depingit Valerius Maximus, *Auaritia*, inquit, *est latentium indagatrix lucrorum, manifestæ prædæ avidissima virago, neque habendo* Lib. 3.
fruitur felix, & cupiditate habendi miserrima.

Hæc quidem ex Ethnicorum Pharetra deprorata, at non minus sancti Patres in eandem debachati sunt. In primis autem Chrysostomus, *Auaritia* Super Mat.
insatiabilis, inquit, *ebrietas, omnis iniustitiæ fomes, avarus* the.
communis omnium hostis. Hieronymus verò quodam In quodam
loco ait, *Nihil aliud est avaritia, quam bursa Principum,* serm.
cellarium latronum, rixa parentum, sibilus hominum. Magnus verò Gregorius capitale ipsam vitium appellat, quod ceterorum vitiorum origo sit & fons. item etiam S. Thomas. Apostolus verò ad Timotheum 22. q. 180.
ipsam *omnium malorum radicem* dixit. at maiora Bernardus, ipsa est, inquit, fornax, in qua omnia Iesu Christi opprobria, sputa, clavi, lancea, flagella, 1. Tim. 6.
spinæ, crux, mors, ac cetera passionis instrumenta In Cantica.
procusa sunt & efformata.

Basilii Cæsareæ Cappadociæ Episcopus, sed inter Græcos Patres ob eloquentiam facile princeps, Homil. 17.
qui Athenis unâ cum Gregorio Theologo & Libanio oratore studijs operam dedit, in discentes.
ac deinde sumus Arianorum hostis effectus, anno à nato Christo CCCXC. discessit, is inquam Basilii avaritiam flammæ comparat, quæ assiduò in anima æstuat, & nunquam exstinguitur; mari quoque deteriore & immaniore dicit, Mare, inquit, terminos habet, nox item leges antiquas non transgreditur, solus autem avarus nullum circumscribit tempus, nullum terminum nescit, sed vim naturæque ignis imitando omnia comprehendit, omnia pascitur. Mutuatus est hanc comparationem à Propheta Michæa, qui thesauros iniquitatis, & opes malè partas, totidem esse ignes ait in domo

Mich. 6. auari æstuant, qui noctes atque dies tum corpus tum animam & omnes illius fortunas adurunt & vstulant, *Adhuc ignis in domo impij, thesauri iniquitatis, & mensura minor iræ plena.*

Augustin. Et quoniam de igne incidit mentio, reperio Augustinum auaritiam iuferno comparasse, *Auarum, inquit, similis est inferno, infernus enim quantos mortuos deuorat, nunquam dicit, Satis est: sic etsi omnes thesauri circumfluxerint in auarum, nunquam satiabitur.* quod ipsum & in sermonibus asserit, creditque auarum inferno cuncta deuoranti similem esse, nullum enim vellet, se præter, in mundo superesse, quo ipse se vniuersas facultates possideret.

Hom. 26. in Matth. Chrysostomus comparationibus, vt alij Patres, rem illustrare volens, auaritiam mari assimilat, *Quemadmodum sine fluctibus mare nunquam conspicitur, sic animos diuitum auarorum, absque sollicitudine, tremore,urbatione, curis, periculis, nunquam reperiēs, sed antequam priora componant, alia inuaserunt.* Adeo vt auaris illud propheticum accommodari queat, *Impij autem quasi mare feruens, quod quiescere non potest.*

Lib. de clau. Bro anim. Hugo de S. Victore calamo suo tetrum hoc vitium descripturus & denigraturus, ait *superbia clauis sit diabolo calum, gula primo parenti abstulit paradysum, auaritia diuiti aperuit infernum.* Horum partem mutuatus est ab Apostolo Paulo, qui Timotheo quam tetra pestis sit auaritia, demonstrare cupiens scripsit, *Qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli, & desideria multa, & inutilia: & nocua, que mergunt hominem in interitum & perditionem.*

1. Tim. 6. Vnicus ad furem in furca suspendendum sufficit laqueus; at quos Satan ad damnationis supplicium per auaritiam pertrahit, non unico enecantur laqueo, sed sexcentis affectibus,

bus, cupiditatibus, passionibus, ambitione, tentationibusq; varijs exagitantur, quibus in interitū pertrahuntur, & suo capiti ruinā arcessunt.

Ioannes Apostolus peccatorum originem & 1.Ioan. 2.
fontem inquirens, à tribus eadem fontibus potissimum emanare dicit, inter quos & auaritiā recenset. *Omne quod est in mundo aut est concupiscentia carnis, aut concupiscentia oculorum, aut superbia vitæ.* Quod vt confirmem, tria in sacris litteris grauius iudicia reperio, quæ in cœlo aduersus tria hæc vitia tulit Deus. Primum aduersus Angelorum in cœlo superbiam, quod etiamnum perferunt; vnde Psaltes, *Superbia eorum qui te oderunt, ascendit semper.* Alterum tempore Noe aduersus lasciuos & carnis corruptione infames, nam tunc *omnis caro corruerat viam suam.* Tertium verò circa mundi finem exercebitur, in auaros; circa vltima namque tempora illa inualefcet, & multorum charitas refrigescet. Tunc scilicet pronuntiabit Iudex, *Ite maledicti in ignem æternum, esuriui enim, & non dedistis mihi manducare; sitiui, & non dedistis mihi bibere.* Postremum igitur, quantum hinc colligere est, iudicium aduersus auaros potissimum feretur. Meritò itaque exclamem, ô auaritiā cane peius & angue detestandam, & execrabilem!

Quamobrem Isidorus, qui ab hinc mille circiter annis in Ecclesia floruit, circa Heraclij imp. tempora, meritò etiam exclamat, quem iam inde ab Episcopatu Hispalensi clamantem audire videor, *O pestis maligna auaritiæ, semper bonis animis detestanda, quid illesum, quid inconcessum demittis? Tu genus humanum confudisti, tu discipulum comitem Christi ab apostolatu deiecisti.* Li. de sum. bono.

Ephes. 5.
Auaritia
vera idolo-
rum semitus.

At nondum hic quiescimus; nam Apostolus ad intimas vitij huius fibrās & radices penetrans, avaritiam idolorum seruitutem appellare nō dubitauit. quæ verba D. Thomas exponens, ait non immeritò à Paulo avaritiam idolorum seruitutem comparari; tunc quippe idololatria exercetur, quando cultus vero Deo & creatori soli debitus, creaturæ exhibetur. Duobus autē modis Deo honor & cultus exhibetur, primò illum finem vltimum nostrum cōstituendo, deinde in humeros maiestatis eius omnem spem nostram confidentiam, & rerum nostrarum pondus coniiciendo. qui verò secus fecerit, & creaturas vt vltimum sibi finem proposuerit, qui in solis creaturis sperat & præsidium collocat suum, idololatriæ se reum constituit. Huc porro hominem pertrahit avaritia, vtpote quæ creaturam illi velut numen colendum assignat, & indiuitijs omnem spem & summum bonum collocare illum cogit. Vera igitur idolorum seruitus est.

Num. 21.

Ceterum idem penitus auaris accidit, quod olim Hebræis, quibus cū Moses serpentem æneum, vt eum intuentes à venenoso viperarum morfu sanarentur, erexisset; tam stolido & insano in illum amore exarserunt, tamque fatuo eum affectu coluerunt, vt non inspicere contenti, eundem deinde multis post annis adorarint, & victimas eidem obulerint. Quo viso, pius rex Ezechias illum in frustra vt fanaticum idololatriæ impetum fisteret, comminuit. Ad eundem modum Deus diuitias & opes temporales nobis cū dedisset, velut vnicum quo à læsione & morfu à primo serpente inflicto sanaremur, remedium, vtque

cas

easantummodo intueremur, & in res ad vitam trahendam necessarias infumeremus; eatamen nostra vesania est, vt honorem ijs exhibentes, magnoque in eadem affectu transuersum acti, eas vt numen aliquod idololatrico cultu colamus.

Quod igitur Apostolus idololatriam appellat, equidem fatuitatem & stultitiam dicere non verebor: crediderim quippe auaro nullum inueniri posse stultiorem, aut dementiorem; vt qui se enecat, quo opes coaceruet, & coaceruatas asseruet, quò tandem aliquando ijsdem fruatur, voluptatem ex ijsdem ac fructus percipiat. sed errat profectò. nam id quod sibi beatitudinem & voluptatem allaturum credit, extremam perniciem & exitium tandem causabitur. Quod obscure satis innuit Ecclesiasticus *Eccles. 21.* dicens: *Qui ædificat domum suam impendijs alienis, quasi qui colligit lapides suos in hieme.* Id est, Quicumque ex opibus malè & per fas & nefas partis superbas & regias exstruunt domos, similes sunt coaceruatibus in hieme lapides ad domum construendam. nam vt ædificia, quæ in hieme rigescente gelu & frigore adurente, exstruuntur, quamprimum dissoluta ad terram concidunt; ita quoque auarorum domus diu subsistere nequeunt, Deo occulta quadam tempestate & procella, propter opes iniquè partas, ad terram dei iiciente. Ceterùm loco vulgatæ versionis, Græca legit. *Quasi qui congregat sibi lapides ad tumulum sepulchri sui:* quibus è verbis colligere licet, eos qui palatia, villas & arces ex opibus malis artibus acquisitis ædificant, sepulcrum sibi, mortem, damnationem ac sempiternum exitium eodem tempore construere.

Qui-

Num. 11.

Exod. 16.

Quicumq; manna in crastinum afferuabant, & plulquam satis erat colligebant, in vermes illud & putredinem videbant redactum. Idem omnino auaris & voluptuarijs accidit vt Chrysostomus aduertit; quo enim plus opibus coaceruandis, & voluptatibus conſectandis & vltra quàm licitum fit incūbunt, quò & maior illis calamitas, ruina, & perniciēs accidere ſolet, & quod illis datum erat, vt, ſi modicè & moderatè vterentur, inſtar manę iucundum eſſet, nimia cupiditate ac iuſto Dei iudicio, mortiferum fit ac noxium, & damnationem æternam adfert.

Nequis autem me vt auarum & tenacem in exordio hoc de auaritia culpetur, longius idipſum æquo produxi, vt hinc vobis ſpes fiat, in ipſa Euangelij expoſitione in quo non niſi de mammonē, de diuitijs iniquitatis, de auaritia, & inani- bus mundi ſollicitudinibus ſermo eſt, me non auarum ſed liberalem & prodigum futurum. Materiam efformat Matthæus dicens, *Nemo poteſt duobus dominis ſeruire: & non poteſt Deo ſeruire & mammonē.* Circa hanc primò exponam quis ſit Deo cultus exhibendus, deinde euidenter oſtendam, in ipſo ſolo eiufq; prouidentia ſpem eſſe collocandam, & ex utroque ad oculum demonſtrabo quam ſit graue malū auaritia, quamq; deteſtandum.

Materiæ
propoſitio.

Car. 1.
Dominus igitur in Euangelio denotare volens, vni eſſe ſeruendum Deo, diuitias contemnendas, ænigmaticis id verbis designare voluit, fieri ſcilicet non poſſe vt quis duobus ſeruiat dominis. Per duos hoſce dominos ſignari credit Deum & diabolum Auguſtinus, quibus ſeruire ſimul nemo poteſt: qui verò idipſum præſtare voluerit, duplex ſe habere cor,

cor, & duas ingredi velle vias ostēdit. Quod præterquam quòd impossibile sit, maledictionē quoque non mediocrem adferre solet. Ita namque loquitur Ecclesiasticus. *Vae duplici corde, labijs sc̃elestis, & peccatori ingredienti terram duabus vijs.* hoc quidem re ipsa fieri nequit, optari tamen à multis solet.

Quærunt Morales Philosophi, & cum il-
lis etiam D. Thomas, vtrum plures homo ha-
bere queat fines, id est, vtrum duobus serui-
re possit dominis? & dicunt, quod non, ver-
bis potissimum Christi innixi. *Nemo potest duo-
bus dominis servire, & legi quæ in Deutero-
nomio legitur, Dominum Deum tuum adorabis,
& illi soli seruiēs.* Amarunt quidem socios gen-
tilium Dei, & soli esse noluere, an non ido-
lum Dagon arcam Dei Israel in fanum suum, &
ad latus eadem in ara admisit? sed arca Dei Dago-
nem non tulit, sed ad terram comminutum de-
iecit.

Non prius manna cœlo Israelitis descendit,
quàm farinæ, quas ex Aegypto tulerant, dese-
cissent: quo mysterio denotabatur, fieri non
posse, vt manna diuinum, rerumque cœlestium
dulcedinem quis percipiat, quamdiu voluptates,
delicias, quæ mundi huius farinæ sunt, in animo
detinet, vel designatum hic fuit, quamdiu serui-
tus & peccati affectus in homine perseverat, eum
Deo seruire, eiusque gratiam & benedictionem
promereri non posse, iuxta sententiam illam
Christi. *Nemo potest duobus dominis servire.*

Aquilæ quoddam genus est, vt ait Plinius, quæ
in aquis prædam venetur, sed quæ animi robo-
re & generositate non sit cum ceteris aquilis
comparanda, eò quòd à coruo superetur.
Nec

Insignis
Philosopho-
rū quæstio.
1. p. q. 1. ar. 3

Deut. 2.

1. Reg. 5.

Exo. 14. 16

Deo & mū-
do seruire
nemo po-
test.

Nat. hist.
lib. 10. c. 5.

Nouum
quoddam
aquilæ ge-
nus.

Nec ipsa forma reliquas aquilas refert, vnum quippe pedem habet è continua membrana instar anseris, cuius adminiculo aquis innatat, alium verò ad instar aliarum aquilarum aduncum quo se defendit, & prædam rapit. Prodigiosa huius aus naturam propius intuitus, illos huic esse censeo persimiles, qui duobus seruire dominis contendunt, Deo quidem, cœlestia desiderando; diabolo verò, terrenis inhians: hoc scilicet est habere pedem aquilinum & anserinum, id est affectum erga spiritualia & simul terrena fouere; hoc est in terra simul & aqua viuere, in mundo quidem cum carnalibus & lasciuis in bonorum fortunæ torrentibus natitare, & cum pijs & spiritualibus sublimè euolare, vt cœlestium rerum prædam consequantur. at hi à virtute degenerant, & facile à diabolo, teterrimo illo coruo, superantur.

Qui Deo simul & mûdo seruire volunt Satyris & Hippocentauris similes.

Finxerunt Poetæ quosdam prodigiosæ formæ homines, quos modò Satyros, modò Hippocentauros nominarunt, atque hos siluas incolere, per montes oberrare, duas vno in corpore præferre formas, vnam quidem honestam, & modestam, alteram verò lasciuam & Salacam; ideoque monstra illos esse putat antiquitas. His confero illos, qui vno in corde duos affectus & amores penitus inter se contrarios concludere conantur: seruire namque Deo & simul diabolo, est Satyrum & Hippocentaurum aliquem agere, est ab vna parte hominem & ex altera equum esse; hinc autem ratione carere & illinc ratione præditum esse, monstrosum est & prodigio simile.

Inter ceteras quas Deus reiecit vt immundas aues,

aves, fuit Vespertilio; & quamnam putatis *Leuit. 11.*
ob causam? quod nimirum biförmis sit, ha-
bet quidem alas avis instar, serpens quoque ef-
se videtur cum pectus implume ostendit. Illi
vero nycticoracem & vespertilionem imitan-
tur, qui volucres & reptiles simul esse gesti-
unt, qui autem per terram serpere, delicias con-
sectando; & in altum euolare, cölestia con-
templando, conantur, reprobari à Deo so-
lent; nam *Nemo potest duobus dominis ser-
uire.*

Cum Darius Persarum rex Alexandro di-
midium regni sui partem offerret, eumque in re *Curt. lib. 4*
giminis socium admitteret, mox ille super-
bia & regnandi cupiditate flagrans respon-
dit, non duos ferre mundus soles, nec Reges re-
gnum duos potest. Regium hocce apophthegma
proposito meo adaptans, vno in corde non
posse duos subsistere amores & affectus dico,
vnum quo Deo, alterum quo mundo seruiat-
ur.

Noluit olim Dominus vnum agrum diuerso *Deute. 22.*
semine conseri, noluit in boue & asino sub eo-
dem copulatis iugo arari, noluit vestimenta ge-
stari, quæ ex lino lanaque contexta essent.
*Non seres, inquit, vineam tuam altero semine, non ara-
bis in boue simul & asino, non indueris vestimento quod
ex lana linoque contextum est.* Illi verò agrum suum
diuerso semine ferunt, qui animæ suæ & Dei &
mundi amorem includunt: illi quoque in bo-
ue & asino arant, qui duos diuersos affectus fo-
uent, cöelum nancisci, & simul terrenas faculta-
tes acquirere contendentes: illi deniq; vestimen-
to diuersicolori & lineo simul & laneo vestiuntur,
qui

qui affectus suos quodam rerum terrenarum appetitu, quem lana denotat, & cœlestium desiderio, quod linum indicat, induunt. qui verò hoc facere neglexerit, diuinis mandatis refragatur, & euangelicæ suasioni, in qua Christus ait, *Nemo potest duobus dominis seruire.*

Iosu. 24. In libro Iosue hanc à Deo publicatam constitutionem reperio. *Nunc time te Dominum, & seruite ei perfecto corde, atque verissimo, & auferite deos alienos, quibus seruierunt patres vestri in Mesopotamia, & in Aegypto, ac seruite Domino:* quam legem populus se seruaturum pollicitus, quamprimum respondit. *Abi à nobis, vt relinquamus Dominum & seruiamus dijs alienis.* Illi verò in hanc legem impingunt, & Dei cultum relinquunt, qui Dei honore cōtempno, & affectu erga res sacras exuto; vanitates & terrenas sollicitudines, quæ velut dii quidam alieni & mundi idola sunt, confectantur.

**Compara-
tiones.**

Fieri non potest, vt vno quis oculo cœlum & altero terram intueatur: ita penitus impossibile est vno eodemque corde Deum & mundum diligere.

Exod. 8.

Inter cæteras Aegypti plagas, fuit illa ranarum importuna coaxatio, per agros inundantium; de qua dicebat. *Percutiam omnes terminos tuos ranis:* de quibus cecinit Psalmista. *Edidit terra eorum ranas in penetralibus regum ipsorum.*

Psal. 104.

Ranæ immunda sunt animalia, in locis palustribus victitantes, sed quæ tam in aqua, quam in terra viuunt. Vna etiam è maximis orbis plagis & calamitatibus est, videre in mundo immun- dos & instar ranarum cœno gaudentes, qui in carnis voluptatibus instar piscium natant, & in terra poenitentiae instar virorum spiritualium, qui animalia sunt ratione præ-

prædita, ambulare gestiunt. Sed sciendum est neminem duobus posse seruire dominis.

Cum duo domini diuersi inter se ingenij sunt, nec eiusdem naturæ, eodem vtrique affectu & amore seruire nemo potest. Si nimirum vnus silentij studiosus sit, alter garrulus & loquax: si hic in risum pronus sit, & ille affluè lacrymetur: si hic ludo delectetur, ille pertractandis negotijs; hic otio, ille negotio, quis vtrique ad votum & iuxta ingenij qualitatem seruiat? quanta porro duos hos inter magistros, Deum & mundum, differentia est? ille liberalis est, hic avarus & tenax: ille misericors, hic crudelitate infamis: ille semper dare, hic semper accipere contendit: fieri itaque non potest, vt quis duobus seruiat dominis.

Adhæc qui Deo simul & mundo seruire contendunt, Samaritanis sunt similes, qui post decem tribuum captiuitatem, vt Scriptura testatur, vnâ cum Deo cœli idola alienigenarû, inter quos versabantur, adorare cœperunt: similes etiam Philisthæis, qui arcam Dei captam iuxta Deum suum Dagon collocarunt, eodem Deum verum & idolû honore afficientes. nemo enim potest duobus dominis seruire.

Ecquidam Deus bone domini sunt caro, mundus, & diabolus, quàm graua eorum mandata? quæ tamen obseruantibus nulla redditur merces. Patriarcha Iacob septennio socero suo Labano inseruiuit, & iterum septennio vt Rachelis amplexibus potiretur, quæ nullum ei solatium, gaudiumve, sed sexcentas calamitates & varia molestiarum genera attulit: erat si-

Dom. Tom. 2.

h h h

quidem

quidem sterilis. Lia verò, quam non ambiuit, atque vltro ei oblata fuit, varia eum beauit prole, & propter eam benedictus fuit. O miseriam humanam! ecce quod minori paratur labore, maiora afferre solet emolumenta; & quod magnis laboribus & sudoribus constat, rarò solet vtile esse. heu! Non septennio tantum, aut duplicato septennio, sed toto vitæ tempore mundo & diabolo vt seruiamus, sudamus, quò honores ab iisdem, voluptates & diuitias aliquando obtineamus; & interea non nisi graues in hac vita molestias ac difficultates, in altera verò tormenta & confusionem sempiternam nanciscimur: virtutes verò, quas facili negotio parare possumus, quæque adeò sunt vtilis, & tantum afferre solatiij & iucunditatis solent, cõtemnimus, & velut friuolas negligimus.

Mundus, caro, diabolus duci illi Amalechitarum sunt persimiles, qui cùm seruum haberet, qui fidele ei toto vitæ tempore in armis obsequium ostenderat, eundem mox vt malè habere cœpit, in via deseruit. audite vt de hac domini ingratitudine ille expostulet. *Puer Aegyptius ego sum, seruum viri Amalechitarum, dereliquit autem me dominus meus, quia egrotare cœpi nudius tertius.* I nunc, & diabolo, mundo & carni toto vitæ tempore seruito: qui domini sunt adeò ingrati, vt ad primam quæ ingruerit afflictio, rederelicturi sint, faciem auersuri. At longè melior dominus ipse Deus est; nunquam enim deserit eos qui fideliter illi obsequuntur, sed solus sibi obsequium postulat, quia *nemo potest duobus dominis seruire.*

Non priùs Deus in Sacris litteris Dominus dictus est, vt obseruat Tertullianus, quàm postquam

quam hominem iam condidisset; semper enim *Lib. contra*
 antè Deus est appellatus, ut in principio Gene- *Hermoge-]*
 seos. *In principio creavit Deus cælum & terram & pau-*
 lò pòst, *Dixitque Deus, Fiat lux.* At hominè iam *Genes. 1.*
 creato, domini quoque titulum assumpsit, forma- *Genes. 2.*
 uit igitur Dominus Deus hominem de limo terræ. Cuius
 rei rationem reddens Tertullianus, ait, hoc con-
 sulto factum & ostendere Deum voluisse, se do-
 minium in ceteras res inferiores nihili facere, at
 in solum hominem velle dominari. Vel potiùs
 ut homo nullum alium dominū agnoscat, quàm
 solum Deum, qui postquam illum iam condidisset,
 dominium quoq; in illum vindicauit: ac pro-
 inde nullum alium sibi dominum quæreret, aut
 alienum quemdam agnosceret, iuxta Euangelii:
Nemo potest duobus dominis seruire.

Si duobus dominis seruire nemo potest, quo-
 modo igitur Deo ille seruiet, qui plurimis est
 subditus, qui viginti, centum, imò mille domi-
 nos agnoscit? Plurimos enim reperire est, qui nō *Peccator*
 auaritiæ modò student, sed ambitioni, quin etiā *mācipium*
 vindictæ appetitui alijsque peccatis; nam quot in *est multis*
 homine passiones & vitia sunt; tot quoque domi- *dominis*
 nos & heros se habere credat, quibus ut vile ali- *subditum,*
 quod mancipium seruit. nam, ut Dominus in Eu-
 angelio ait, *qui facit peccatum, seruum est peccati,* adeo, *Ioan. 8.*
 ut peccator tot dominos habeat & tyrānos, quot
 peccata humeris imposita: in quem trahi pos-
 sunt verba illa Prophetæ. *Hæc dicit Dominus ad con-* *Isai. 49.*
temptibilem animam, ad abominatam gentem, ad seruum do-
minorum.

Sententiæ meæ suffragatus Augustinus tra- *Tot pecca-*
 dit: *Peccatorem tot esse seruum dominorum, quot vi-* *tor heros*
tiorum. quò referam etiam scomma illud Dio- *quot pecca-*
 genis Cynici, qui Alexandro de totius orbis *ta habet,*
 h h h 2 domi-

dominio imperioque glorianti olim ait, *Nequam, O Alexander es Dominus, sed seruorum meorum seruus.* Id est, Vicia tibi imperant & ipse vitijs; & quæ mihi instar seruorum obsequuntur, tibi velut domini imperitant, itaque seruorum meorum seruus dici mereris. Post Philosophicum hunc sarcasum adiungere etiam libet senten-

Yerem. 16. *tiam propheticam, Seruietis dijs alienis die ac nocte, qui non dabunt vobis requiem.* Concludere igitur possumus, fieri non posse vt quis duobus seruiat dominis, Deo & mammonæ: *Non potestis Deo seruire & mammonæ.*

Diuitiæ homini seruire debent, non homo diuitijs.

Mammona Syriaco idiomate diuitias significat; atque hoc præsupposito non dixit Christus, non potestis diuites esse, & Deo simul seruire; plurimi enim & diuites fuere & Deo seruiuerunt, vt Abraham, Iacob, Iob, Tobias, & sexcenti alij; sed *non potestis seruire mammonæ*; diuitiæ enim homini seruire, non verò diuitijs homo debet. Hoc

Psal. 75. *Dauid rex auarorum fortem deplorans ait, Dormierunt somnum suum, & nihil inuenerunt in manibus suis omnes viri diuitiarum.* viros nominat diuitiarum, quòd diuitiæ illis dominarentur, non verò ipsi diuitijs, sed iisdem subiecti essent.

Iudic. 7.

Quicumque milites Gedeonis proni, & curuato genu è flumine biberunt, reiecti sunt; qui verò aquas manibus exceptas bibere, & sicut solent canes lambere, cursim & obiter, velut generosi & strenui ab alijs segregati sunt. *Qui manu & lingua lambebant aquas, sicut solent canes lambere, separabis eos seorsum; qui autem curuatis genibus biberint, in altera parte erunt.* Denotare hoc volebat, illos à Deo reijci & reprobari, qui in terram proni diuitias immodicè bibunt; at qui mediocri erga easdem affectu feruntur,

&

& nonnisi obiter gustant, ad vitam scilicet necessaria, easque manu, ut domini, comprehendunt, à Deo electos & sequestratos esse, ut cum Iesu Christo illorum duce mundum expugnent. Quod respiciens Psalmographus aiebat: *Diuitia si affluant, Psal. 61. nolite cor apponere.*

Ille verò diuitijs cor apponit, qui inordinato erga easdem affectu fertur, & ijs velut domino obsequitur, eas ut deos & idola colit. In cuius rei figuram legimus in Exodo, Israelitas, spolijs & opibus Aegypti ditatos, ex auro & argento quod secum asporrauerant, vitulos aureos confasse, eosque ut numen aliquod adorasse. Vnde conijcere licet, auaros plurimas à Deo facultates acceptas non rectè impensuros, sed ijsdem velut idolis seruituros, quod praefagijt Propheta dicens: *Argentum suum & aurum fecerunt idola, ut interirent. Sed quid nemo Deo & simul mammonæ seruire potest.* Exod. 32. Osee. 8.

Iudas Ischariotes in Apostolatu viuere, & simul loculos regere cum vellet, Deo inquam seruire & mammonæ, cecidit, sibi que exitium & interitum attulit. quo mysticè designatum est, illos, qui vitam Apostolicam viuere proponunt, & diuitijs parandis nihilominus incumbunt, errare, & impingere in sententiam illam Christi, *Non potestis Deo seruire & mammonæ.* Matth. 27.

Giezi Elisæi Prophetae puer, sed auaritiæ ardore flagrans, cum satageret & Prophetae seruire & Naamanis munera recipere, lepraturpissima percussus fuit, quæ & ad posteros successiue pertransijt. *Sed & lepra Naaman adhærebit tibi, & semini tuo usque in sempiternum.* 4. Reg. 5.

Vnde colligere est, eos qui arbitrantur posse Deo Prophetarum regi se seruire, & interea auaritiæ studere, mundi quæ thesauros coarctare, sæpenumero peccati lepra infici, nec illos modo, sed & filios & adeo vniuersam familiam.

Apoc. 17.

Mulier illa Apocalypseos, quæ manu vasa præferebat aurea, & varijs ornata erat gemmis & monilibus, meretrix erat, & omnis fornicationis mater, vino quæ reges terræ inebriauerat, & in peccatum pertraxerat. *Et mulier erat circumdata purpura & coccyneo, & inaurata auro, & lapide pretioso, & margaritis, habens poculum aureum in manu sua plenum abominatione & immunditia fornicationis eius.* Ipsa vera imago est auaritiæ, quæ quamuis sit aurea, mater fornicationum & scelerum omnium parens est & abominationum & sordium cloaca, quæ maximos quosque & potentissimos in mundo decipit. Vel potius mysterium est, quo docemur, animam eorum qui manus & cor auro & argento plenum habent, & affectu indebito erga diuitias feruntur, pellicem esse, mundi concubinam, Deoque fidem non seruare: quod vt dicam ipsa me Euangelij verba inducunt. *Non potestis seruire Deo & mammonæ.*

4. Reg. 25.

Diuitiæ & thesaurus templi Salomonici, quod miraculum erat orbis, & locus sacrificijs Iudæorum destinatus, causa fuit cur euerteretur & diriperetur: nisi enim diuitiæ sacrario permixtæ fuissent, nunquam Chaldæi aduersus ipsum bellum suscepissent. Nos autem templum Spiritus sancti sumus, vt Apostolus testatur. *Nescitis quia templum Dei estis?*

1. Cor. 3.

cor verò nostrum altare est, qui verò credit, posse se suum erga diuitias affectum cum Dei amore hic constituere, sæpe sibi interitum & animæ damnationem adfert. Virtus enim
apud

apud thesaurum secura nō est, & deuotio ac pietas discrimini exposita est inter diuitias; *Non enim potestis Deo seruire & mammonæ.* Ita nos id docet Dei filius, quin & vetat de negotijs sæcularibus nos esse sollicitos, & de nullo præterquam de regno cœlesti nos laborare vult. *Nolite solliciti esse:* & non extra propositum, nam hoc instar pontis mihi futurum est per quod ad alteram concionis partem deueniam.

Christus igitur cum velut certissimum proposuisset, neminem mortalium duobus posse dominis inservire, præsertim cum diuersi sunt ingenij & volūtatē, & res inter se pugnātes præcipiunt; mox subintulit epiphonema illud; *Non potestis Deo seruire & mammonæ.* deinde subnectit, nō esse de rebus terrenis laborandum, nullamq; sollicitudinē de cibo, potu, veste, ad quæ potissimū comparanda diuitiæ datæ sunt, habendam: quantum enim curæ rebus corporalibus impendimus, tantum animæ detrahimus; quamobrem *nolite solliciti esse.*

Israel cū in desertum ad Deo cœli sacrificia & libamina offerenda se conferre decreuisset, Pharaō obstaculo futurus & impedimento, dicebat. *Ottatur, & ideo hæc loquitur: plures reddat lateres, paleas etiam quærat, ut sic ei non vacet alia cogitare.* Ad eundem etiam modum Christiane, sæpe quidem Deo seruire constituis, sed diabolus inuidens quam primum impedit dicens, Hic otio abundat, ideo parādum ei quod agat, negotijs opprimēdus est, sollicitudinē rerū mūdānarū obruēd², ne de Deo ampliū cogitare queat, at longe aliter Christus, qui ait. *Nolite solliciti esse; & alibi, videte ergo ne graueatur corda vestra crapula et ebrietate, & curis huius sæculi.*

An non stolidus ille dicendus foret ac de mens qui montem celsissimum ascensurus, graue

225

Diabolus
rebus mūdi
nos implicat
ut à Deo
cultu nos
auocet.

Matth. 24.

simile

in humeros onus susciperet? an non omnes, nihil eum minus quàm de monte conscendendo cogitare dicerent? Idem omnino facere censendus est Christianus: si enim ad cœlestia & sublimia vocatus, curis & sollicitudinibus rerum terrenarum se implicet, apertè demonstrat, de cœlo ne hilum se laborare, ac ne somniare quidem.

Isai. 9.
Christus
fuit magnus consiliarius.

Inter cetera, quibus Isaïas Messiam venturum decorauit nomina, consiliarium illum vocauit admirabilem, quò indicauit, illum dum in orbem venturus esset, bene hominibus consulturum. nullum porro consilium illius reperio salutarius, quàm quod hodierna die in Euangelio legimus, in quo omnibus consulit, diuitias, vt cōtemnant, rebus & negotijs mundanis se eximant, auaritiā imprimis, velut originem & omnis sollicitudinis fontem fugiant. Nec etiam in toto Euāgelio sublimiorem reperire est philosophiā, & quoniam auaritia sicut vitiorum omnium mater est, ita sollicitudinum omnium nutrix; hanc idè ab animis nostris fugare conatur, vt sublata semel radice, vitiorum & sollicitudinis rami non excrescant; quam obrem *nolite solliciti esse.*

Auaritia
Pandora est.

Et sanè auaritia Pandora est, quæ malis omnibus ianuam aperit, & magnam in orbem confusionem inuehit. Crudelis quædam Ietabel est, quæ vt aliena per nefas abripiat bona, fortunamque suam adaugeat, crudeles Achabos ad eandem & innocui sanguinis profusionem inuitat. Est mula illa Absalomi, quæ regni adipiscendi spem suggerit, filios in patrem armat, deinde in arbore temerariæ ambitionis suspensos & trans fossos deserit. Est pestilens illa Megera, quæ Dei filios ad summa montium euehit iuga, è quibus omnia regna mundi ostendit, illos extimulat

3. Reg. 22.

2. Reg. 18.

Matth. 4.

mulat ut genibus in terram prostratis se adorent; illa denique est, quæ auribus illorum occinit, *Hæc omnia tibi dabo si cadens adoraueris me.* O infelicem auaritiam! O diuitias detestabiles!

Ita porro exclamare libuit, quod Christus sapientia illa æterna, in Euangelio illas mammonum iniquitatis appellarit. S. Lucas verò fures & latrones cordis humani vocare non dubitat. Apostolus laqueos & retia diaboli. Poeta autem omnismali originem & fomitem,

Luc. 16.

A. Luc. 12.

1. Tim. 6.

Ouid. 1. metam.

Effodiuntur opes irritamenta malorum.

Equidem addo, illas vafras incantatrices esse, & raptrices, qui cor, animam, iudicium & cogitationes nobis diripiunt, furantur.

Apellem, ut refert Rosinus, pictorum illum Deum, cum æger lecto decumberet, Archesilaus rex inuisit: qui cum ceruical se surrigere simularet, clanculo magnam auri vim subiniecit. Quo facto abiit: puer verò Appellis lectum cum sternere veller, viso auro exclamare cepit, se crumenam auro turgidam reperisse, Tace inquit Appelles, ecce furtum Regis, qui mea surripuit. Nequam, ait subridendo famulus, forsitan Princeps affectu aliquo singulari hanc tibi pecuniam dedit, quo necessitatibus tuis succurreret, & tu tibi illum surripuisse ais. Bene dixi, inquit ille. His namque donis Archesilaus animum mihi & cor surripuit. An non significare volebat, auaritiam raptricem esse, & opes admodum noxias?

Rosin. lib.

de Princip.

Christ. cap.

35.

Apophtheg.

ma Appel.

lis.

Deus postquam aues & pisces condidisset, benedixit eis, sed bestias terræ non legitur benedixisse.

Gen. 1.

Ante Deus ter maxime, animalia terræ magis ad iracundiam prouocarint, quam volucres aut pisces, quod tuam illis benedictionem sub-

Cur Deus

bestijs terræ

non bene-

dixerit.

h h h 5 trahas?

trahas? sed magnum hic latitat mysteriū. Docet quippe voluit Deus, eos qui benedictionem illam finalem accipere gestiunt, *Venite Benedicti Patris mei*, volare & natare debere, non verò in terrā gēre. Negat enim benedictionem illis Deus, quæ bestiarum instar in terrā viuunt, & cor suum rebus terrestribus & mundanis affigunt. Eia igitur anima mea in cōtemplando instar auis sublimē euola, in amaris contritionis vndis piscis instar euagare, natita inquam in mari & aquis poenitentia, & inprimis fugito auaritiā.

Anima auarorum auri-fodinis colata.

Vti terra ē qua aurum eruitur, nullum aliud producit fructum, non sēgetem, non vineam profert: ita quoque anima auaritia flagrans, & auro inhians, ad nihil aliud vtilis est, misericordiam nescit, iustitiā ignorat, & in bonis operibus producendis sterilis & infecunda. aliud non cogitat quam sordes, aurum, & auaritiā.

Diuitiæ ex se nec bonæ nec malæ.

Dixero igitur, diuitias ex se nec bonas nec malas esse, sed adiaphoras, & indifferentes: sed hoc ausim dicere, bonis & qui cor ad Deum directum habent, quique diuitijs adulterando non abutuntur, & pluris easdem non faciunt, quam reuera fieri debent, non obesse; sed maximopere prodesse: at improbis, quorum cor procul à Deo est, quique cum diuitijs adulterium committunt, easdem perditè amando, plurimum officere. Mulier apud Iudæos adulterij accusata, cum res non vique adeò constaret, in templum adducebatur, atque ibi coram plurimis certum quoddam amaræ potionis genus, ex aqua compositum, quam sacerdos maledictis & diris execrabatur, & cui cinerem & terram permiscebat illi ad bibendum offerēbatur. Si mulier accusata, innocens erat, fidem.

Num. 5.

fidemque inuiolatam marito custodisset, nulum ei ex potione damnum aut læsio minimebat, at si adulterij rea foret, quamprimum quasi haustâ cicurâ emoriebatur, omnibus ut adulteram eam habentibus. Allegoricè hoc exponens, dico aquam illam amaram pulueri immixtam, veram diuitiarum imaginem esse, aquæ siquidem sunt, quod fluxæ sint, & in momento pertranseant: amaræ, quod labore & sudore parentur, cum dolore verò amittantur: cineribus verò permixtæ sunt, quòd earum caput, aurum inquam & argentum, quod auari tantopere concupiscunt, non nisi terra sit, puluis, & cineres: mulier vero, cuius sit periculum, anima est, quæ si adultera non est, & Christo sponso suo fidem seruauit, id est, si in bono statu est, quamuis ex hacce aqua degustet, tamen debitè diuitijs uti norit, & eo quo Patriarchæ modo easdem adhibeat, nullum omnino detrimentum patietur, at si adulterium commiserit & inordinato in diuitias affectu feratur, plusquam Deum easdem diligendo, proculdubio maximopere nocebunt, *Nolite ergo solliciti esse.*

Deus igitur hanc, ut nobis sollicitudinem eriperet, & à mundi curis sequestraret, in Levitico olim præcepit, *Visitina carnes eadem comedentur die, nec remanebit ex eis quidquam usque mane.* Quo præcepto indicare voluit Deus, non esse de futuro magno opere laborandum, sed diuinam providentiæ illius manum in necessitatibus nostris auxiliari posse sperandum. Idem omninò in manne collectione obseruatum voluit, *Dixitque Moyses ad eos, nullus relinquat ex eo in mane: qui non audierunt eum, sed dimiserunt quidam ex eis usque mane, & scatere cepit verminum atque computruit.* Hic iterum docemur, non esse

Leuit. 7.

De crastino
non est laborandum

Exod. 16.

Mâna quotidie colligebatur.

de

de vitæ huius necessarijs vsque adeò laborandum, nihilque in futurum referuandum: sed tantum esse nobis paremus, quantum in diem sufficiat: qui verò plura coaceruare & in aliquot annos sibi prospicere gestiunt, diuinam legem infringunt, simulque se periculo exponunt, ne conquisita & parta pereant & corrumpantur.

Luce. II.

Panis quotidianus à Deo petendus.

Ipse etiam Christus Lucæ XI. auditoribus certam viuendi regulam præscribens, ad quam actiones suas dirigerent, inter alia docuit, vt panem & dimensum quodammodo præscriptum à Deo peterent. *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie.* Noluit nos in annum petere, nec in mensem, ne in septimanam quidem, sed in diem præsentem vt diffidentiam & auaritiam à nobis profligaret, simulque edocuit, credere nos oportere, ea quæ in manu illius sunt, certiora esse quàm quæ manu nostra continemus; & vt melius nos hoc edoceret, in Euangelio clamat, *Nolite solliciti esse dicentes, quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur? hæc enim omnia gentes inquirunt.*

Insignes rationes quibus Dei prouidentia adstruitur.

Christus igitur magnus ille mundi doctor, vt omnem nobis diffidentiam tolleret, & nimiam erga res mûdi sollicitudinem, pulcherrimas depromit rationes, quarum hæc prima est, *Nonne anima plus est quam esca, & corpus plusquam vestimentum.* Id est, qui maiora dare potest, poterit etiam minora, qui liberalem se in maioribus ac regisicis rebus ostendit, in minoribus se avarum non ostendet. Id est, dedit tibi Deus corpus tot egregijs partibus, membris, sensibus, & facultatibus donatum, atque hoc nomine gratias illi persolue: magis vero sibi te deuinxit, animam ad sui imaginem conditam, tot dotibus & perfectionibus dotatam, infundendo. Cum igitur tot tanta-

que

que in te beneficia contulerit anne credibile, vitæ eum tibi alimenta quæ homini cum bestiis communia sunt, denegaturum?

Nonne anima plusquam escat Id est, Is qui animam & corpus condidit, eadem etiam reficere poterit, mediaque suggeret quibus subsistant & in vigore conseruentur: quod enim semel condidit, ipsum in esse conservare quàm maximè conatur: vnde Philosophicum illud axioma, *Qui dat esse, dat & quæ sequuntur ad esse*, id est, qui magnum quid dat, minus etiam dabit.

Axioma philosophicum.

II. Ratio.

Secunda, quæ avaritiam expugnat, quæque diffidentiam tollere conatur Christus, ratio procedit à providentia, quam habet auum: *Respicite volatilia cæli, quæ non serunt, neque metunt, neque congregant in horrea, & pater vester cælestis pascit illa: nonne vos magis pluris estis?* O providentiam & philosophiam admirabilem! Si igitur Deus providentia sua omnes in genere creaturas educat, alit, sustentat; an non potiori ratione hominis curam geret, eique necessaria subministrabit? homini inquam, quem ad imaginem suam condidit, qui omnium animarum caput ac princeps, mundi rex, & vniuersæ familiæ huius rector ac superintendens?

Solicitus est Deus de auibus & bestiis.

Respicite volatilia cæli. Nonnulli per hæc volatilia Angelos intellexere, vt ait in Commentario suo Hieronymus. Hilarius autem de monas hisce denotari ait, & forsitan allegoricè: sed litteram hic sequi satius est, & per volatilia, non longè petirà interpretatione aut expositione, intelligere aves per aera volitantes; nisi aliud quid intelligendo, argumentum Christi elidere, illius vim tollere & penitus euertere sententiam velimus. Tres autè adferre licet rationes, cur auum hic potius quàm aliorum animalium providentiam attulerit. Prima, cum vellet proferre exempla providentiæ

Tres rationes, cur Dominus argueretur ab auibus.

I.

sur

suæ in vniuersum orbem, à cœlo initium ducendum censuit. *Respicite volatilia cœlo, & in terram desinit, Considerate lilia agri.* Secundò, quòd cum in

II. suprema aeris regione habitent. & ab esca longius remotæ sint, ipse nihilominus easdem enutrit.

III. at. Tertiò quòd quadrupedes animaliaque in terra victitantia, maiorem plerumque ad necessaria comparanda industriam à natura nacta sint. Hinc

Prou. 6. 30. ad diligentiam & prouidentiam sedulam pigros inuitans Sapiens ad formicam eosdem mittit. *Formica, inquit, populum infirmum, qui præparat in messe cibum sibi.*

Nom. 22. Poterat, vt ait hic Chrysostomus, Deus in exemplum proferre Mosem, Eliam, Ioannem Baptistam, erga quos prouidentiam suam mirabili quadam ratione declarauit. Moyse namque quadra-

Exod. 24. ginta dierum spatio, naturæ leges eludens, sine villo prorsus alimento, ieiunus permanfit. Elias à coruo pastus est, aue voracissima, & aliarum auium

3. Reg. 17. raptrice. Ioannes Zachariæ filius viginti quinque annis in deserto sine victu aut vestitu permanfit, à diuina tamen prouidentia non fuit derelictus.

Matth. 3. Sed hisce sublimioribus relictis exemplis demonstrare ad oculum voluit, quantam etiam rerum minimarum & exilium curam & sollicitudinem habeat.

III. Tertia, qua diffidentiam euertit, & Dei curam astruere conatur ratio, hisce continetur verbis, *Quis vestrum cogitans potest adijcere ad Staturam suam cubitum vnum?* Id est, Tam latè se extendit diuina prouidentia, tamque ampla eius actiuitatis sphaera est, vt, quemadmodum nemo, etiam maxima adhibita industria & sollicitudine, corporis sui dimensionem, quam summus ille faber statuit, augere vel minuere nequit; ita quoque diuitiarum

ac ter-

ac terrenarum facultatū defectus aut abundantia,
ab æterna illa prouidētia ita firmiter dependeat,
vt illā inuitā & reluctante, omnis cura nostra va-
na sit & sollicitudo inanis. Hoc perspectum ha-
bens Apostolorum Princeps Petrus, omnes in ge-
nere homines adhortatur, vt omnē sui curam in
Deū conijciāt, qui maximā nostri rationē habet,
& nos vt clientes suos liberalissimē educat ac su-
stentat. *Quoniam ipsi*, inquit, *cura est de vobis.* Ipse verò
Psalmographus omnem nos curam & cogitatū in
diuinas manus resignare cupit dicens: *Lacta super*
Deū cogitatū tuū, & ipse te enutriet. Id est, Maiorē nostri
rationē habet Omnipotens, quā nos ipsi fortasse.

1. Pet. 5.

Psalm. 54.

quis autem vestrum. Obscurior hęc est ratio, & ad
intelligēdum difficilior, quę & SS. Patres nō me-
diocriter torsit, S. Hieronymus, Augustinus, Beda,
Strabo, credūt sicut Dominus antea demonstrat
animā cibo potiorē esse, *Nōne anima plū est quā esca?*
ita & probare velle, corpus esse vestimēto potius,
& Deū, qui corporis staturā dedit, de veste cōmo-
moda quoq; illi prouisurū; nos autē, qui corpori
nihil adiungere, nihil etiā demere possumus, nul-
lum quoq; illi parare vestimentum posse, si Deus
quod sibi visum fuerit, non concesserit.

In Com-
ment.

S. Ioannes Chrysostomus, Euthymius, Theophy-
lastus, magni apud Gręcos nominis hoc exponūt
modo: si comedendo bibendoq; quantū volueris,
ne vel cubitū ad corporis longitudinē adiūgere
posses, nisi Deus cibū in substantiā, & incremētū
cōuerteret; cur igitur ita de cibo potuq; es anxius
qui ne bestiis quidē denegat est? Verosimilis qui-
dem hęc opinio, sed nō vera, nā ē XII. Luc. c. ma-
nifestū est, nō esse hūc genuinū horū verb. sensū.

Expositio
Chrysost.
Euthym.
Theophyl.

Maldonatus autem dicit, & verē quidem, cuius
sententię libens accedo, Christum à minori ad
maius

Maldonatus
in hunc lo-
cum.

maius esse argumentatum. Minorem igitur præmi argumenti quam hactenus non exposuerat, sed tacuerat, probat. Ita namque argumentatus erat, *Anima plus est quam esca*, & corpus plus quam vestimentum: atque non tibi tu, sed ipse Deus, animam & corpus concessit, Dei igitur est & notum de veste & esca tua sollicitum esse. Iam verò alteram partem minoris suæ probat: At animam & corpus facere non potes, hoc modo, *quis autem vestrum cogitans*, &c. Id est, ne cubitum quidem unum ad staturam tuam posses adiungere; multo minus, totum, quod ad Omnipotentem artificem spectat.

IV.

Quarta ratio, quam ad sollicitudinem temporalium euellendam, & diuinam prouidentiam stabiliendam Deus adhibet, hæc est, *Considerate lilia agri, quomodo crescunt: non laborant, neque nent; dico autem vobis, quoniam nec Salomon in omni gloria sua coopertus est, sicut unum ex istis*. Si verò Sapiens hic dispensat tanto decore & ornatu vestiatur flores agri, qui hodie patulis folijs se ostentant, & cras emoriuntur, qui mane virent, & vespera decidunt, quanto potiori iure credat homo; diuinam sibi nunquam defuturam prouidentiam? Paucis ut complectar, argumenti vis ostendere vult, si Deus tanta sollicitudine lilia albicantia, & rosas puniceas vestiatur & coloret, non est vero simile, illum corporis humani, quod multo illis potius est, curam depositurum, ei que de vestimento non prouisurum.

Lilia agri producit, non verò hortorum, quod hæc ab hominibus confita sint & foueantur; illa vero immediate à diuina prouidentia dependant. Videtur autem hoc exemplo Dominus docere voluisse, Deum non de rebus, necessarijs modo, sed de

sed etiam de pulchritudine & ornatu nostro esse sollicitum, adeò vt nostrum non sit de vllò laborare.

Quod autem hic parabolicè, olim re ipsa demonstrauit; quando Hebræos quadraginta annorum spatio per desertum errantes, quamuis ad sexcenta hominum millia extenderentur, restituit; ita vt priores vestes, quas ex Aegypto asportauerant, attritæ non fuerint, *Vestimentum tuum*, ait ipse ex Deut. 18. probrans in Deuteronomio, *quo operiebaris, nequam vetustate defecit, & pes tuus non est subtritus, en quadragesimus annus est.*

Et profectò adeò certa & indubitata hæcce prouidentia est, vt quicunque de illa dubitat, infidelem se quodammodo atq; ethnicum demonstraret. Atque hoc etiam infert ipse Christus, *Nolite solliciti esse dicentes, quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur. hæc enim omnia gentes inquirunt.* Dicite mihi, Auditores, an non creditis mysterium sanctissimæ Trinitatis: respondebitis haud dubiè, credimus. Iterum peto, cur id creditis; quia, dicetis, ita sacræ litteræ docent. Equidè addo, ex eisdem etiam asseri posse, Deum nobis de rebus necessariis prouidere, & de nobis esse sollicitum. Ecce axioma, *Nolite solliciti esse.*

Esdras sacerdos, qui cum Zorobabele populum Iudaicum è captiuitate Babylonica sub initio imperij Cyri reduxit, cum iam in procinctu esset, & iam iam cum vniuerso populo è tyrannica captiuitate egressurus; quamuis infinita quæ in longinquo hoc itinere occurrere poterant, discrimina ac difficultates præuideret, nullum tamen vquam à rege Persarum auxilium aut opem petere voluit, eo quòd sæpiùs coram illo paternam Dei erga suos prouidentiam deprædicasset, ne hac

Domin. tom. 2.

lil

forte

fortè petitione aliquod fidei suæ detrimentum adferret. *Erubuit, inquit, petere auxilium à Rege, quia dixeramus Regi, Manus Dei nostri super omnes qui quarunt eum in bonitate. quamobrem nolite solliciti esse.*

Philoso-
phorum a-
poph-
thegm.

Vestrum autem est, ex auditis, Catholici, utilitatem elicere, Euangelium hoc præceptoris loco sit, Deo quæ ex toto corde seruite, mundo valedicite, memineritis deinde, fieri non posse, ut quis duobus seruiat dominis, Deo inquam & diuitiis, illas nolite complecti, & ab avaritia quàm longissimè recedite. Cogitate adhuc, ditissimos quosque esse inquietissimos; & suis rebus contentos & quietos, esse ditissimos. Interrogatus olim Epictetus, quis diues inter mortales dicendus esset, ait, *Cui satis est quod habet*: à Socrate etiam cum petitum esset, quis omnium foret opulentissimus, ait, *qui paucissimis contentus est.* Democritus cum interrogaretur, quæ compendiosissima ad diuitias comparandas via esset, respondit, *si cupiditatum pauper fueris*: quod qui fuerit affecutus, suis contentus est, & satis habet; qui verò satis habet, & cui sua sufficerint, omnium est mortalium ditissimus. Fugite itaque avaritiam, diuitias contemnite, nimiam sollicitudinem exuite, & diuinæ providentiæ innitamini.

Ad hoc scilicet, Euangelium tuum inuitat Domine, hoc etiam facere hodie proponimus, non diffidemus de tua, quam de creaturarum tuarum commodo habes, providentia; & sanctè iuramus ac promittimus, nullum umquam dominum præter te admittere, aut agnoscere: pollicemur adhuc ac fide data nos obstringimus, in diuina tua, providentia semper nos confisuros. Valeant igitur

cura

DOMIN. XV. POST PENT. 489

curæ & anxietates de futuro, à liberali tua manu
 solum omnia necessaria nostra expectabimus. Et
 quoniam tu, & non alius, tam egregiè volucres cæ-
 li enutris, quæ neque serunt neque metunt; quo-
 niam lilia agri tanto decorè & venustate conue-
 stis, quæ nec laborant, aut nent, maiora haud du-
 biè à te expectamus: expectamus inquam, toties
 nos à te enutriendos vestiendos, quoties opus fue-
 rit. Spes igitur firma quam concepimus, & tua
 singularis prouidentia nos exstimulant, vt ad E-
 uangelij præscriptum omnia terrena despiciamus,
 & quæ Beatorum sunt, in cælesti habitacu-
 lo reposita, nancisci mereamur: nihil enim de-
 erit illis, qui regnum Dèi ante omnia quæsi-
 rint; ad quod nos deducant Pater, & Filius, & Spiritus
 sanctus. Amen.

DOMINICA XV. POST
 PENTECOSTEN.

*Ecce defunctus efferebatur, filium vnicum matris suæ,
 & hac vidua erat. Luc. 7.*

FIGURA.

Celebris ille Propheta Elias, is inquam 3. Reg. 14.
 Elias, quem coruus esurientem pavit,
 quique, quem cælitus aduocauit, quo
 Deo illatas iniurias vindicaret, in Sareptam
 opidum, haud procul à mari & Sidone situm,
 cum veniret; supernaturali quadam poten-
 tia, pauperculæ viduæ filium à morte ad vi-
 tam suscitauit: cuius miraculi fama per om-
 nes mox Sidoniorum fines diuulgata omnes in-
Iii a admi-

admirationem & stuporem rapuit. His verò videmus Iesum Christum, quem vt Eliam Iudæi suspiciebant, Naim opido tribus Ifachar, haud procul à Capharnaum, appropinquantem, adolescentem filium vnicum matri suæ resuscitantem: quo miraculo omnes Galilææ vrbes percusso & erecta Christum vt hominem cælo lapsum suspexerunt. Propheta puerum excitatum sospitem & vegetum matri reddidit: etiam Christus; quæ eum velut ab inferis prodeuntem amplexa est. Eadem vtrobiq; circumstantiæ, & inter vtrūq; sympathia singularis: vtrobiq; filius; vidua hic, vidua & illic; mortuus in Sarepta, mortuus in Naim, ad vitam redit, miraculum deniq; vtrobiq;. Vnicum verò discrimen est, quod Elias precibus ad Deum fufis suum excitari, Christus autem autoritate quadam & potèntia absoluta. Hoc vobis mysterium hodie expositurus sum, modò Spiritus sanctus intellectum claritatis suæ lumine illustret, & Beatissima Virgo patrocinio suo succurrat. In hanc igitur rem salutationem Angelicam offeramus, *Aue Maria.*

2. Reg. 18.

Magna peccati malitia est & peruersitas, Auditores, adèd vt verbis explicari, & oratione comprehendere nequeat; & quamuis infinita in orbem inue-xerit mala, è quibus de illius nequitia augurari licet, in tribus tamen mortis generibus, quæ homini intulit, ea potissimum apparet. Morte scilicet corporis, quæ est naturalis; animæ, quæ spiritualis, tertia damnationis, quæ perpetua est. Adèd vt crudelitatis Ioabi; quam erga Absalomum regni totius hæredem, sed in patrem pessimo Achitophelis instinctu insurgentem, exercuit, hoc mihi loco non inopportunè in mentem veniat, qua tribus eū lanceis transfodiendo, vitæ & honorum cursum in-

terru-

terrupit. Infelix hic Absalon imago & typus erat protoplasti Adami, qui cū immortalis & ad immortalem gloriam, cæli coronam & beatitudinis successionem conditus esset, sed deinde aduersus Deum, patrem suum & regem, dæmonis instinctu & consilio insurrexisset; peccatum Ioabi instar ipsum persequens, tribus illum lanceis transfodit, id est, tribus mortis generibus subiecit, stolidum illius propositum inuertit, ambitiones & conceptus, interruptit, denique vitam eripuit. vnde Apostolus: *per vnum hominem peccatum intrauit in mundum, Rom. 5. & per peccatum mors.*

Vidit olim Daniel Propheta prodigiosam quā- *Dan 7.*
dam belluam, vrsō similem, tres dentium ordi-
nes habentem, & infinitos homines deuorantem:
Et ecce bestia alia similis vrsō in parte stetit, & tres Mors bestig
ordines erant in ore eius, & in dentibus eius, & sic di- ferocicoma-
cebant ei, Surge, comede carnes plurimas. Cum be- parata.
stiam hanc intueor propius, verum peccati hiero-
glyphicum mihi videre videor: ipsum namq; ferox
& portentosa quēdam bellua est, quæ in ore tres le-
tiferorum dentium ordines semper præfert, id est
tria mortis genera, quibus mordet, laniat, & om-
nes omnino mortales deuorat.

Fingunt Poëtę mendaciorum artifices, & fabu- Cerberi fa-
larum concinnatores, apud inferos canem reperiri bula mora-
tricipitem, qui ad orci ianuam excubans custodiat liter expo-
introitum, & miseros damnatos infausto latratu sita.
allatret, atque hunc cerberum nuncuparunt. Hæc
quidem fabula, hinc tamen veritatem elicere pos-
sumus, & dicere, peccatum trisāucem canem esse,
tartari custodem, qui perpetuo miserum homi-
nem, qui iam inde à paradisi terrestris amissione
ad mortem condemnatus est; allatrat & impetit.
Tria autem cerberi huius capita, tria mortis
Iii 3 genera

genera sunt, quibus omnes homines inuadit.

Prov. 30.

Tria esse refert Salomon, per quæ moueatur terra, & quartum, quod penitus nequeat sustinere. Litteralem sensum, quem ille intendit, omittens, & ad solitas allegorias meas deflebens, dico tria hæc, quæ orbem vniuersum concutiunt, tria mortis genera esse, quæ omnia exagitant, & vastant, & quartum, peccatum esse, quod eadem inuexit, quodque penitus intolerabile est. Vel potius dic hominem terram esse, cum scriptura dicat, *Terra, terra, terra, audi verbum Dei*; at terra, quæ à tribus agitur mortis generibus, quibus homo ob peccatum iam inde ab incunabulis obnoxius est.

Eccles. 20.
Tria horribilia.

Tria quoque esse ait, quæ præ cæteris timeat ac vereatur, à tribus, inquit, *timuit cor meum*. Suo eadem ipse modo exponit; equidem alia via insistens, & litterarum reliqua mysterium secutus, dico tria hæc quæ timorem incutiant, tria item mortis genera quæ peccato adducta sunt, non immerito posse appellari, mortem inquam naturalem, spirituales & æternam, quæ adeo terribiles sunt & formidandæ, ut vnica illarum memoria omnes mortales percellere posset & concutere. Quid? annon ipsa mortis naturalis formido ita Christum in omnibus corporis & animæ partibus concussit & consternauit, ut sanguineo sudore totus maduerit?

Apoc. 9.

Tres Ioannes in Apocalypsi plagas enumerat, quibus tertia hominum pars, igne, fumo & sulphure extincta est, & enecta: *Et ab his tribus plagis occisa est tertia pars hominum, de igne, & de fumo, & de sulphure*. Qui moraliter hoc exponere, & secreta eiusdem rimari voluerit, dicere iure poterit, pecca-

peccatum esse homicidam, & sicarium, qui tribus plagis mortalibus, id est triplici morte, non tertiâ hominis partem, sed omnes propemodum mundi incolas obruncat & inuadit. O plagas lætiferas & mortales!

Prima plaga est mors corporalis, quam peccatum originale inuenit; quæ sicut lapillus statuæ Nabuchodonosoris, fragilitatis nostræ pedes feriens, corporis colossus, & humanæ naturæ statuam in cinerem redegit. Audio scilicet Apostolum clamantem; *Per vnum hominem peccatum in mundum, & per peccatum mors.* Corpus ante peccatum singulari quodam privilegio & gratia Altissimi, ab omnibus fortunæ vectigalibus & tributis liberum erat & immune, & aduersus mortem immortale. Sed postquam peccatum omnes illi dignitates eripuit, nobilitatem abstulit, ac velut plebeium & gregarium militem constituit; integrum illius exitium & interitum machinans, ad cineres & sepulcrum ipsum condemnauit. Decretum mortis audire vultis? An non Adamo in terrestri paradiso dictum fuit? *Puluis es, & in puluerem reuerteris.*

Secunda, est mors animæ, quam spirituale homicidium dicere possumus, quam tunc anima subit, quando gratiâ excedit: hanc enim ubi amittit, vitam amittit, quod enim corpori est anima, hoc animæ gratia; ac de illa Apostolus locutus intelligitur, *Existimate vos mortuos quidem esse peccato.* Et in Epist. ad Ephesios, *Cum essetis mortui in delictis & peccatis vestris.* quasi diceret, Cogitate & animo voluite tempora illa, quæ Evangelij promulgationem præcessere, in quibus in peccatis mortui eratis & sceleribus grauissimis, Quis verò de hoc dubitet, cum aperto feri-

pturæ testimonio constet, dicentis? *Anima quæ peccauerit ipsa morietur.*

Joan. 6.

Tertia plaga, mors est æterna, peccati abortivum, tartaro progeneratum; hanc Christus Iudæis olim interminatus est, quod poenitentiam agere contemnerent, *Et in peccatis vestris moriemini.* In peccatis autem mori est, damnationi obnoxium vivere, in æternum iucundissima Dei visione priuatum esse, in suppliciis sempiternis agere, & mortem perennem subire. Docuit hanc me philosophiam Psalmographus, *sicut oves, in inferno positi sunt, mors depascet eos.*

Psal. 43.

1. Ethic.

Primum quidem è tribus hisce mortis generibus graue est & metuendum; dicit enim Aristoteles, *omnium terribilium terribilissimum est mors.* Secundum autem longè deterius; at tertium maxime formidandum. Docent quippe Psaltis carmina, mortem peccatorum esse pessimam: cui suffragatur etiam Augustinus dicens; *Illa autem mors est grauior, & omnium malorum pessima, quæ non fit separatione animæ & corporis tantum; sed in æternam pœnam potius vtriusque complexu. ibi enim erunt homines semper in morte, ac per hoc nunquam viuentes, nunquam mortui, sed sine fine morientes.* Huc etiam spectabat Redemptor ipse, cum in Evangelio diceret Apostolis, *Timete eum, qui potest animam & corpus mittere in gehennam:* id est non metuite corporis mortem, quæ gladio infertur aut laqueo, sed infernalem, quæ à peccato originem trahit.

*lib. 13. de ci-
uit. 6. 2.*

Ceterum duobus postremis mortis generibus omissis, de primo hodierna die, occasione Euangelicæ historię, in qua adolescens defunctus ad tumulum deferēbatur, loqui decreui. funeris
exe-

exequias & pompam funebrem describit Lucas: *Ibat Iesus in ciuitatem, qua vocatur Naim, & ibant cum illo discipuli eius & turba copiosa: cum autem appropinquaret porta ciuitatis, ecce defunctus efferebatur filius vnicus matris sue. Vt autem tristes has exequias & feralem pompam ob oculos vobis ponam, primò de adolescentis huius morte, ac deinde de eiusdem resurrectione verba faciam. Ad audiendum vos accingite, equidem me ad dicendum dispono.*

Primæ igitur partis fundamentum sit, mortem **Omnes** omnibus in genere hominibus communem esse, & **morti ob.** neminem ab eiusdem tyrannide & legibus viuere **noxij.** immunem. *Quis est homo qui viuet, & non videbit mortem?* ait olim Dauid: & cordata illa Thecuitis Absalomum profugum patri reconciliare satagēs, *Omnes morimur, & velut aqua dilabimur in terram.* Apostolus verò ait, *statutum esse omnibus hominibus semel mori.* **2. Reg. 14.** **Heb. 9.**

Origenes, qui anno CLXXXIX. natus, tandem ob fidei Christianæ defensionem capite plexus est **In psal. 39:** decimo Imperij Seueri anno quodam loco scripsit, duas quidem Deum officinas in mundo constituisse, vnā herbis & simplicibus medicamentis refertam, aduersus corporis dolores; alteram scripturæ, quæ animæ morbis mederetur; nullum verò morti depellendæ medicamen instituisse. Quod **Sap. 11.** longo antè tempore prædixerat sapiens, *Non est medicamentum exterminij.* Vnde & postea triuialis ille versiculus inuentus,

Contra vim mortis non est medicamen in hortis.

Philosophi nonnulli cum obsequiorum Alexandro Macedoni impensorum mercedem postularēt, atque ille annueret, dicens, Quam volueritis, petite, & haud dubiè impetrabitis. Tum omnes vna voce, **Egregium Alexandri apophthegma.**

ce dixere, *A morte nos immunes presta, & immortalitate dona.* Quo audito rex sapienter respondit: *Nemo dat, quod non habet.* Cur igitur inferebant illi, cum te Parca huic obnoxium fatearis & ceterorum mortalium instar mortalem, pateris assentatores auribus tuis occinere, *in aeternum viue?* Edocere videlicet superbientem volebant, suam fragilitatis & vilitatis meminisset, sibiq; persuaderet, esse se non minus quam alij, morti obnoxium: & ipsum mori, *oportet* esse omnes cogens, & quod a nemine euitari queat.

Apoc. 6.

Scribit Ioanes in Apocalypsi vidisse se equitem *pallido infidentem equo*, cui in quatuor orbis terminos data esset potestas: non aliam autem equitis huius expositionem adducemus, quam eam ipsam, quam Ioannes ipse attulit, mortem per hunc denotari dum ait, quæ citato cursu per omnia diuagatur: pallidus autem est quod hominibus pallorem inducat. potestatem habet per omnia diuagandi, quia mortis iurisdictio vniuersalis sit, & omnes illi arma submittant seriùs aut citiùs, & coram eius tribunali compareant necesse est.

Exod. 28.

Habebat olim Israëliticus Pontifex duabus insculpta gemmis nomina duodecim tribuum filiorum Israel. Dicant alij quodcumque voluerint, equidem doctiorum opinioni insistent, dico idcirco id factum, ut visis hisce nominibus, & Patriarcharum mortuorum reminiscens, suam etiam mortis recordaretur, sibi proponens non melioris se conditionis futurum: simul etiam ut omnes inde discerent, mortem generalem esse, eiusque leges omnibus communes.

Ludi circenses veterum vitæ huma-

Veteres, ut vitæ humanæ statum repræsentarēt, Indos circenses instituerunt, qui celerem vitæ nostræ transitum denotabant. currebant in circo qua-

quatuor quadrigæ, quorum aurigæ suos habebant colores: primæ erant prasinæ, atque hæc ver denotabant: secundæ flavæ, & his æstas signabatur: tertiæ venetæ, & autumnum figurabant; postremæ candidæ, quibus hyems denotabatur. Equi colorati erant, & notabāt humores & quatuor qualitates, vitæ nostræ præfides, & in corpus dominantes, calidum siccum, frigidum & humidum: phlegma, cholera, sanguinem & atrabilem. Quadrigæ ita instructæ in stadio circulari agitabantur, quod ab hac forma circus videbatur, sed tanto impetu, celeritate, flexibus & reflexibus, ut magnam intuentibus admirationem afferrent. Innuere volebant, vitam hanc nostram perpetuum cursum esse, quæ magno nos imperu ad mortem abripiat, anni scilicet aurigæ sunt, & quatuor vitæ ætates; varij colores quib. curus hi ornabatur. Idq; ex mente sacræ Scripturæ, in qua de improbis & sceleratis dicitur, *sed & astimauerunt lulum esse vitam nostram, & conuersationem vitæ compositam ad lucrum.*

næ cursum
repræsen-
tant.

Sap. 57.

Quod excæcati hi ethnici hoc emblemate designarunt, Nabuchodonosori regi & simul omnibus in genere hominibus olim Deus ad oculum in alia quadam figura demonstrauit. Hic igitur rex cō insolenti cū venisset, se ut immortalem crederet, & quid amplius ceteris hominib⁹ possidere, hoc à Deo sōnio, vel potius viso ad meliorem mentem reuocatus fuit. Vidit igitur dormiens ingentē statuam, è varijs conflatam metalli generibus, in quibus omnes vitæ nostræ status, tum qui modò sunt, tum qui futuri, repræsentantur: aureum illius caput imago erat, Regum & Principū, brachia argentea, consiliariorū, Prælatorū, & iustitiæ Ecclesiasticæ, q̄ brachiū sæculare vocāt & Ecclesiasticū, quorū vita instar argēti tinniat, & honestatis sonitū edat: venter & femora

Dan 2.

Statua Nabuchodonosoris
moralis
expositio.

ænea,

ænea, militum, armatorum, pugilum: pedes lutei & ferrei, totius plebis ac vniuersæ reip. & ecce cū hæc somnians animo agitaret vel potius agitando somniaret, ecce lapillus luteis statux huius pedibus aduolutus, omnem hanc machinam in terram deiecit, & colossū redegit in cineres. Exponite regium hoc somnium vti iuberit, & ei quā volueritis interpretationem ascribite: equidem semper credidero mysticè hic designatum, omnes mortifese obnoxios, & minima occasione data tam magnos quam pusillos, tam diuites quàm pauperes ad tumulum descendere & in cineres conuerti. An non hoc egregiè est somnia interpretari?

Joel i.
Joelis visio
allegoricè
explicata.

Joel Propheta visis quatuor plagis sanguineis, quas in populum se immisurū Deus comminabatur, postquam omnes terræ incolas ad tam tragicū ac funebre spectaculum inuitasset ait, *Residuum cruce comedit locusta, & residuum locustæ comedit bruchus, & residuum bruchi comedit rubigo.* Ille quidem de insectis locutus est; sed visionem hanc alij diuersimodè exposuerunt: sunt qui credunt, quatuor hic monarchias designari, Chaldæorum vel Babyloniorum, Persarum vel Medorum, Græcorum, & Romanorum. Alij verò de ingenti illa fame quam Deus terræ immisit, quando insecta & animalcula segetem, militum instar per agros grassantiam, demolita sunt. Ego verò cum plurimis magni nominis viris, de morte eadem intelligo, quæ deuorat ac depascitur omnia in mundi huius agro, vt nulla sit arbor, quam non depascat, honores, nobilitatem, diuitias, scientiam, &c. quod scilicet fortuna intactum præterit, quod morbo eripi nequit, quod bellum fecit reliquum, mors tandem auferet ac diripiet, atque ita factum, vt residuum bruchi comederit rubigo. Quamobrem concludo, mortem omnibus communem esse, eiusque

memoriam assidue conseruandam.

Postquam Deus statuam, quam superius iam descripsimus, quæ mortem denuntiabat, Nabuchodonosori dormienti ostendisset actu & vafricie factum est diaboli, qui illius memoriam semper ex animo nostro delere conatur, vt manè experrectus somnij penitus fuerit oblitus: at Deus qui eam nobis semper ob oculos & in animo versari vult, Daniele ei destinauit, qui somnium exponeret, & interpretem ageret. O dementiam hominum! in lecto vitæ huius interdum, sortis nostræ variationem mutationemque in mentem reuocamus, & ad vmbra[m] vsque mortis pertingimus, sed confestim nos retrahit diabolus, eiusque memoriam animo euellit; at Deus, quæ est bonitate, qui nullo non tempore salutis nostræ studiosus est, Danieles nobis excitat, concionatores inquam & doctores, sanctasque inspirationes, qui de morte nobiscum agant, memoriamque cineribus sepulcralibus conspergant.

Diabolus
mortis obliuionem
inducit.

Victima quæ ex voto Deo offerebatur, cauda & auribus carere non poterat: Textum legis exponens Glossa, ait per animal cauda carens eos intelligi debere, qui de morte & iudicio, quæ hominis extrema sunt, ac quodammodo vitæ cauda, non cogitant.

Leuit. 22.

Adam postquam peccasset, & graue illud delictum inobedientiæ aduersus diuinam maiestatem admisisset, nuditatem velauit, idque folijs ficulneis. S. Athanasius intima mysteria rimatus, ait, post quinque annorum millia ideò dumtaxat Christum ficulneæ deinde maledixisse, quod peccatori erubescenti, in nuditate naturali tegenda, vsui fuerit: non quod hinc inferre velim, nolle Deum peccati huius effecta regi, qualia sunt nuditas, sitis, fames frigus, mors, & aliarum calamitatum series; sed

Cur Deus
ficui maledixit.

velle

De varijs
quæst.

quæst. 3. in
Genes.

velle vt ita nuditatem nostrā tegamus & pudorem, vt præcipuus tamē peccati effectus, id est mors, pateat & ab omnibus videatur. Hinc est quòd primos illos præuaricatores mortuorum animalium exuijs vestiuerit, ideo namq; eorum masculos, femellis prægnantibus ad speciei conseruationē reseruati occidit. Atq; hæc ex Athanasio, Theodoro to, origine: quorum postremus in Leuit. hom. 6. ait, *Decebat vt peccator se talibus vestimentis indueret, quæ essent insignia suæ mortalitatis, ne posset prætere dere obliuionem vel ignorantiam suam mortis.*

Jerem. 18.

Nemo profecto dubitet, quin mortis memoria inprimis sit necessaria, nullaque haberi in mundo academia potest, in qua plura quis discat quàm in schola mortis. In cuius rei signum crediderim Deum Jeremiam, vt salutaria monita perdisceret (qui enim docere velit plurima, plurima quoque norit necesse est.) ad figuli officinam misisse. vidit hic doctus ille discipulus non nihil argillæ rotæ imponi, & in vas quamprimum aptari, & deinde ex alia argilla aliud: adeo quæ vt die exacto plurima vasa efformata sint; quorum hoc rumpebatur, antequam è rota exisset, illud inter siccandum, alia inter coquendum, alia iam cocta ad vnum durabāt diem, alia verò diutius. Attamen omnia, quoniam è luto & argilla efformata erant, facile rumpi poterant, & ad minimum impetum concussionemque in frustra diffringi. Hæc te terra ô propheta, hocce lutum, hæcce rota, hæc figuli officina doctior reddent, quàm omnes academiarum cathedræ, ibi audies verba mea. Hem quæ mysteria! Hæc officina, mortis est academia; figulus, natura, nos vasa; rerū verò omnium vicissitudo & commutatio, rota est. Quæ nam Deus bene rota! Generatio enim vnus est corruptio alterius, ait Aristoteles. *Generatio præterit,*

Eccles. 1.

terit, & generatio aduenit, ait Ecclesiastes; nasci & mori ipsa ostendit experientia. Vna processio mortuorum, altera viuētium: alij abeunt, succedūt alij; hi ad multos viuūt annos, illi ad paucos & statim franguntur, eò quòd fragiles & lutei sunt. Ad hāc academiā quotquot estis, cōfugite Christiani, omnes mortis recordamini. hāc nēpe Philosophia est omniū profundissima: ad hāc officinā prope-
rate; videte fractiones, collisiones, concussiones & ruinā mortis. Atque vbi mortem cognoueritis, vos ipsos noueritis.

Huius res figuram esse credam mirabilem illam cæci nati in Euangelio curationem, qua non corpus modò, sed & animā Dominus illuminauit: in qua inter ceteras cærimonias, lutum adhibuit, oculisq; imposuit, vt nimirū, in sui ipsius cognitionē veniēs ad Dei tandem cognitionem perueniret. Hinc Psal-
mista dixit, *Mirabilis facta est scientia tua ex me.* Psal. 138.
Dum enim propriorū meritorū exiguitatē & mei-
ipsius vilitatē cōsidero, teipsū cognoscere incipio.

Ceterū veteres mirabili quodam symbolo i-
gnorantiam designarūt: animal scilicet pingebant, symbolū.
pedibus leoninis, facie muliebri, & plumis totum
corpus coopertum: mōstrum hoc plurimos in dies
neci dabat, & infinitos ad orcum detrudebat; idq;
nō ferro aut ense, sed ænigmatica quadā quæstione,
sc. Ecquod est animal, quod nascens sit quadrupes, in
iuuentute bipes, in senectute tripes. Hanc qui quæ-
stionem soluere non posset, vitam certo certius a-
mittebat: quicumq; autem ignorat, quodnam hoc sit
animal, seipsum ignorat: ipse namq; homo in pue-
ritia quadrupes est, in adolescentia & virili ætate
bipes; in senectute tripes, cū scipione gressū firmat
& huiusce rei ignorātia inferos adauget, & tartarū
dānatis opplet. Addo insuper in vario hoc mōstro,
Phi.

Philosophos omnium peccatorum compendium includere voluisse, quæ Ioannes ad tria redegit capita, *Omne quod est in mundo, aut concupiscentia carnis, aut concupiscentia oculorum, aut superbia vitæ.* Oculorum concupiscentia, leo est; carnis desideria, mulier; & superbia vitæ, annon pluma? omnium autem horum causa ipsa est sui ipsius ignorantia, cæcitas animi, & mortis obliuio.

Porro dici non potest, quàm sit necessarium, mortis semper meminisse. In huius rei signum voluit olim Dominus altare in quo victimæ offerrentur, & terra erigi, *Altare de terra facietis mihi, & offerretis super eo holocausta & pacifica vestra.* Qui enim gratum Deo sacrificium offerre voluerit, in sui ipsius cognitionis altari id offerat, & ab ara terrea ipsum proficiscatur, à corde inquam, quod est memoria mortis compactum sit, & à terra mortis propriæ constructum.

S. Bernardus cum probè nosset; quantum sui ipsius cognitio & vanitatis memoria emolumentum adferret, librum composuit, in quo hancce cognitionem latius deducit, cui & titulum præposuit, *De consideratione ad Eugenium Papam:* aliud porro integro hoc libro non intendit, quàm qui se cognoscere vult, à seipso incipere, & in seipso definire debere, & simul omnes adhortatur, ut hunc de manibus non deponant, quod veræ scientiæ & rotius Philosophiæ mundi huius breue quoddam sit compendium. Ipse etiam Augustinus, magnum illud Ecclesiæ columen, aliud à Deo non postulabat quàm scientiam & cognitionem, sed eā in duo diuisam membra, sui ipsius scilicet & Dei notitiam, *Domine nouerim te, & nouerim me.* Nemo autem seipsum potest cognoscere, si de morte non cogitet, quæ in essentia nostræ intimis inhæret, & auel-

Exod. 20.

Duo nouis-
se optat
August.

auelli non potest.

Aristoteles & omnes propemodum Philosophi docuere rerum cognitionē à causis & Principijs veris originem habere. *scire, inquit, est rem per causas* Principia cognoscere. Hisce ipse vestigijs insilens dico, vt huiusmodi plenē cognoscatur illius esse notāda principia, gnitionis. quod nimirum fragilis sit, mortalis, terra cōpositus, & in cineres redigendus. Vera sunt hæc principia, & sacra Scripturæ axiomata, fidei articuli; quique seipsum plenē cognoscere voluerit, & ad veram suipsius notitiam pertingere; hæc notet axiomata, & Christianæ religionis fundamenta & bases.

Chrysostomus verba illa Matthæi, *qui vult venire post me, abneget semetipsum & tollat crucem suam*, exponens; ait hunc sequi Christum, eiusque crucem in humeris gestare, qui per vitæ huius plateas ita ingreditur, ac si quotidie in crucem agendus esset, mortem semper ob oculos & in animo habens. Maleficus enim cū ad suspendium ducitur, in via non ridet, sed quo propius ad supplicij locum accedit, quo & frequentiores edit gemitus & largiores effundit lacrymas. Inauere magnus ille Doctor vult, mortis & cinerum sepulcralium memoriam, omnē risus, iocorumque occasionem præscindere; & eorum recordari, esse crucem Christi humeris gestare, & seruatoris præcepto obsequi. nam qui mortem perpetuò cogitat, ridere profectò & lasciuire non poterit.

Referunt Lazarum, postquam à morte ad vitam redijt, nunquam deinde amplius risisse, quòd semper ob oculos haberet horrorem foetoremque quem olim expertus esset in sepulcro, & quem iterum sibi imminere certò sciret. mortem igitur ob oculos semper habetote, & nunquā lasciuietis.

Lazarus à morte excitatus nunquā deinde risit amplius.

Amos 3.

Amos Propheta, Isaia & Osee æqualis (cuius liber mera & continua ad poenitentiam exstimulatio est, peccata coarguens, & graues delinquentibus penas interminans) iratum ait Deum Moabitis, quod regis Idumæorum ossa iam sepulta eruèrint & in cineres redegerint, *Super tribus sceleribus Moab super quartum non conuertam illos, eo quod inciderint ossa regis Idumææ vsque ad cinerem.* Quo docemur, Deum ad iracundiam commoueri, quando mortuorum ossa mouentur & eruuntur, id est quando defunctorum & mortis memoria ex animo euellitur & ab oculis aufertur.

Mystica Io
sue sepul-
tura Masius
Iol. 24.

Refert in commentarijs suis in Iosue Andreas Masius, Iosueam Iudæorum ducem mortuum in extremis Palæstinæ limitibus sepultum esse, in loco qui nomen è sole habet, quod a statua solis illic erecta mutuatus sit. Aiunt nonnulli Rabinorum hanc in illius sepulcro collocatam, qua declaratum credo, hunc ipsum qui olim soli imperauerat, eiusque cursum in medio cæli axe interrupperat, mortis imperium euitare non potuisse, sed illius armis cessasse. Vel forsitan hoc idè factum, ut hinc disceremus magnatum sepulturam & tumulû soli expositam & in omnium oculis versari debere, id ut paruuli & plebei videntes mortem & cineres magnorum ac regum, suorum etiam recordari assuescant.

Gen. 50.

Ioseph Patriarcha cum mortem instantem in mentem reuocaret, seseq; propediem ad patres apponendum sciret, fratres obtestatus est ossa sua ut ex Aegypto secum in terram promissionis asportarent. Hic Rabini & veteres Hebræi sibi persuadent, quamprimum ut ex hoc mundo Ioseph discessit, illius ossa magnifico cuidâ loculo imposita fuisse, & in exitu Israel de Aegypto, arcâ fæderis agmen præcessisse,

Nō opinor
Israelitas
in Aegypto
arcam ha-

cessisse, & duxisse, Iosephi verò reliquias agmen
 clausisse & custodisse. Quemadmodū verò in Arca
 tria erant notabilia, legis tabulæ, virga Aaron, &
 manna: ita quoq; in feretro Iosephi tria fuisse non
 minus admiranda, sc. legem, qua iam inde à mundi
 exordio *omnibus hominibus statutum fuit semel mo-*
ri. deinde virgam iustitiæ, eo quòd nullus à terribi-
 li hac lege eximi potest, *Tu terribilis es. & quis re-*
sistet tibi? ex tunc ira tua. id est, Iam inde ab Adami
 peccato, paradisi amissione, & ad mortem condem-
 natione. Postremò manna non abfuisse, id est certā
 resurrectionis spem. Prior arca aduersus visibiles
 inimicos tuebatur, posterior aduersus inuisibiles &
 aëreas potestates, peccata inquā & diabolos: quòd
 mortis memoria, præterquam quòd summè sit ne-
 cessaria, non mediocrem etiam aduersus dæmones
 & peccata vtilitatem suggerat.

Mosem mortuum *sepeliuit Dominus in valle Moab* *Dent. 34.*
contra Phogor: idque non aliam ob causam, & ait
 hoc loco Procopius Gazæus, quā vt imposturam
 illius idoli cōpesceret ac frænaret. Erat namq; hac
 in valle fanum Priapo lasciuiæ & libidinis Deo
 dedicatum: aduersus carnales hæc illecebras cū
 Deus repagulum vellet obijcere, aliud aptius non
 inuenit, quā mortis & cinerum memoriā. Nihil
 enim melius refrænât & cōpescit carnis appetitus,
 eiusque titillationes magis retundit, quā mor-
 tem præ oculis semper gestare, & nullo non loco
 ac tempore eiusdem reminisci. Eodem deinde loco
 sepultus fuit filius regis Moab, vt mortis memoria
 hoc à loco nunquam recederet.

Psalmodographus cū rationem redderet, cur tōt *Mortis me-*
 in delicta, & superbia præsertim, inualescerent, a- *motia ad-*
 liam reddere non potuit causam quā q̄ raro aut *uersus pec-*
 nunquam mortales mortis recordarentur: & quē *cata vtilis.*

Psal. 72.

admodum sibi persuadebat, eiusdem memoria peccata effugari; ita quoque ab obliuione illius omnia in mundum mala emanare, *Non est respectus mortis eorum, ideo tenuit eos superbia, aperti sunt iniquitate & impietate sua.* Sanctus Hieronymus autem ex hebræo vertit, *Non cogitant de morte sua, ideo tenuit eos superbia.* Adeo vt peccati causa sit rarior mortis memoria.

Psal. 38.

Vnica hæc cogitatio Dauidi regi ad passiones compescendas, & carnis pruritus coercendos sufficiebat: ita quippe de seipso fatetur, *Cum confisteret peccator aduersum me, obmutui.* cum vero ad vindictam de inimicis capiendam exstimulabatur, dicebat, *Notum fac mihi Domine finem meum,* id est: Animum meum elatum deprime Domine, affectus retunde, appetitus mortifica, me humilia, me inquam qui mortalis sum, & prope diem moriturus. Atque vnica hæc cogitatio animum illi eripiebat, & obmutescere cogebat.

Exod. 12.

Grauißimas Pharaon rex & optimates eius per AEgyptum grassari viderunt plagas, quibus ad poenitentiam & agnitionem peccatorum deuenirent, viderunt inquam muscas, ranas, grandinem, tonitrua, tenebras, sanguinem, animalium stragem, sed omnium postremam primogenitorum interitum. Quæ tristi spectaculo ita Pharaon & vniuersum regnum concussit & cõsternatum fuit, & Hebræis quamprimum abeundi facultatem concesserit. Tantum scilicet metus mortis & vnica cinerum memoria in regum pectoribus efficere potis est.

Mortis memoria omniū rerum

Scelerum mors est, mortis recordatio, & singulare ad omnium rerum contemptum inducendum

dum est remedium. Mirantur nonnulli sacrorum contempti
Bibliorum interpretes & quærunt, vndenam tam inducit.
liberaliter sua Hebræis abeuntibus Aegyptij tra-
derent, quasi eadem prodigerent, & negligerent:
& omnes asseuerant, vni mortis formidini id
esse adscribendum; quod scilicet lachrymis suf-
fusi, & dolore & luctu ob mortem primogenito-
rum exanimati, ac quodammodo vitam, pertraxi er-
ga argentum & aurum non afficerentur, sed eadem
potius negligerent & vili penderent.

Alij curiosarum rerum indagatores aliam quæ-
stionem proposuerunt, petentes, Qui factum fue-
rit, vt duodecim illi exploratores, quos Moses in *Numb. 13.*
terram promissionis misit, tam amicè ab omnibus
exciperentur, loca omnia & munitiones curiosè ex-
plorarent, & tandem etiam fructibus illius onusti
in castra ad suos redierint. At duo illi, quos Iosue *Ios 2.*
deinde post aliquot annos misit, magna adierint
pericula, vt à Raab meretrice occultari clanculò
debuerint, ni vitam amittere doluissent. Post va-
ria allata, tandem concludunt, nullam aliam rei
huius statui rationem posse, quàm eam ipsam
quam S. Scriptura attingit: quòd scilicet eo quo
primi exploratores missi erant tempore, pestis &
contagio per vniuersos regni Chanaan terminos
grassaretur & Chananzi suorum funeribus ador-
nandis intenti, ac mortem instantem metuèntes, lo-
ca munita & arces suas negligerent, & hæreditatis
curam omitterent. nam facilè, teste Hieronymo,
cõtemnit omnia qui semper cogitat se moriturum.
At vbi posteriores in terram hostilè descenderunt,
nullus omnino de morte in vniuerso regno loque-
batur, sed omnes rebus suis defendendis, restau-
randis arcibus, diuitijs parandis incumbentes, ho-
stes regno arcere conabantur.

Testamenti tabulis statuit Semiramis regina, vt
 sepulcri sui lapidi hi characteres insculperentur,
 Semirami Q. R. P. E. D. M. Q. Q. V. S. id est, *Quisquis regum pe-*
 dis reginae *cunius egerit, demoliens monumentum, quot quot*
 Epitaphiū. *volet sumito.* Darius autem Persarum rex hos cha-
 racteres cum legisset auri cupiditate extimulante,
 sepulcrum thesauri reperiendi spe sibi proposita
 referauit. Sed spe frustratus fuit, nihil enim præter
 ossa, foetores, & putiscens cadauer illic repertum,
 cum hac epigraphe, *Nisi malus & pecuniarum in-*
explebilis fores, mortuorum loculos nunquam moni-
fies. Et quamuis hoc ridiculum, & Regina hæc pudori
 tantum incutiendi gratia id scripserit hinc ta-
 men edocemur mysticè, nullum haberi in mundo
 thesaurum posse meliorem, & ditiorē quam mor-
 tuorum interdum ossa excussisse: & sanè si quis
 morti consulenti auscultare voluerit, ditissimus
 breui futurus esset; omnes namq; virtutes diligeret
 & vitij omnibus valediceret, omnemque vanita-
 tem mundi cōtemneret. Ceterū mors huius ado-
 lescentis longiorem hunc tractatum expressit, sed
 tempus iam est eundem tumulo inferendo, ac ma-
 teriam reliquam, vti promiseramus, prosequen-
 di.

Naim si-
 tus.

Christus igitur opido Naim appropinquans
 (quod in Galilæa situm haud procul à Capharnaō
 aberat ac bis mille passibus à monte Thabor) ecce
 defunctus efferebatur filius vnicus matris sue. Hic
 porro occasione data, de sepulturis, exequijs,
 mortuis, tumulis loquendum est. Ex hoc et-
 iam euangelio discimus, veterem & bonam illam
 consuetudinem mortuorum in fide Christiana ac
 fidelium honesto loco sepeliendorum: quod ha-
 etenus semper summa religione & inuiolabil
 consuetudine obseruatum est, & imprimis apud
 Iudæos.

Iudæos, sed tam longinqua temporum successione, ut iam inde ab ipsis mundi, ut ita dicam, incunabulis veterrimos eorum maiores in funeribus adornandis videam occupatos. An non pater fidelium Abraham sacræ vxori mortuæ sumptuosas exequias parauit? *Gen. 23.* Iacob etiam mortuus è terra Aegypti transportatur, ut in sepulchrum patrum suorum inferretur, cuius funus omnes Aegypti nobiles & purpurati cohonestant. Ioseph morti proximus fratres rogauit, sui ut post mortem funeris & tumuli rationem haberent. *Gen. 50.* Ipsè etiam Tobias senior testamentum condens filio iniunxit, corpus suum vita cassum terræ ut mandaret dicens, *Cum acceperit Deus animam meam, corpus meum sepeli.*

At maioris in pretio sepulturæ honor fuit in nouo testamento Nobilis ille Lazarus magno honore & apparatu tumulo illatus fuit: generosus etiam athleta Stephanus lapidibus obrutus à viris timoratis sepultus est, *Ioh. 11.* sepelierunt Stephanum viri timorati. *Act. 7.* Ipse etiam mundi seruator Christus sepulchrum habuit gloriosum, procurantibus funus illius & velut pollinctoribus Iosepho ab Arimathia nobili de curione, & Nicodemo maximi apud Phariseos nominis. quod præuidens Propheta ait, *Et Isai. 53.* erit sepulcrum eius gloriosum.

Magnificas etiam in sacris litteris reperio funeris stipitationes & exequias: Abneris funus profequuntur *2. Reg. 3.* Dauid rex & vniuersa Israël nobilitas, lacrymis & gemitum intimis deductum pectoribus, eius tumulo velut inferias mactantes. Galaaditæ Saulis & omnium Iudææ Principum, qui in conflictu Gelboe à Philisthæis erant interemti, corpus sollèni pōpa sepelierunt, quin Dauid in regno successor tā grati animi certior redd. t^r, nūcios

Math. 12.

Galaad misit, qui ingētes ob hocce gratitudinis beneficium in regis manes collatum gratias agerent. Iudas Machabæus magnus ille & generosus bellator, erga mortuos benignus, militum suorum bello interfectorum corpora terræ inferri mandauit, quorum exequias omnis illius exercitus magno luctus argumento prosequutus est, quin & pro animabus eorum, si quod fortè in purgatorio supplicium incurrissent, magnam auri vim in templo offerri præcepit. Vidistis ne exequias & funus augustius quàm ipsum Iacobi Patriarchæ, cui vniuersa Pharaonis aula, omnes regni Principes & optimates Aegyptij interfuere?

Gen. 49.

Tobias in
mortuos
benignus.

Magnis etiam effertur in litteris sacris senior Tobias laudibus, quod cum in captiuitatem Assyriam sub rege Sennacherib, (cuius castra olim Deus Samariam obsidio prementia per Angelum euerit ac dissipauit,) abductus esset, regis præceptum, ne quis, Iudæos hinc inde per agros occisos sepeliret, quod à bestiis deuorarentur; quod inquam Deo magis quàm regi obsequens, ciues suos interemtus, huc & illuc sparsos domum clanculo deferret, quos deinde noctu tenebris visum impredientibus, terræ, magno affectu & obsequio, mandabar. Quod & Angelus Raphael deinde, merita illius recensens, velut præclarum quid & magna dignum mercede extulit & exaggerauit: *Quando sepeliebas mortuos & abscondebas per diem in domo tua, & nocte sepeliebas, & relinquebas prandium tuum.*

Tob. 12.

Ethnici erga mortuos etiā pij.

Ipsi etiam gentiles, religionis veræ expertes, erga defunctos tamen se benignos & pios ostenderunt, & funera ijs præclara instituerunt & exequias sollennes. Alexander Macedo, ut refert Plutarchus, integerrimum amicorum Hephæstionē, multis dieb⁹ luxit, & deinde honorificas ei parauit exequias,

quias, omnem quoque exercitum luctum voluit induere, & ut equi luctum etiam præferrent, iubas illis demi iussit, & urbem in qua mortuus erat, muro spoliari, ut etiam saxa ipsa luctum quodammodo ostenderent.

Maximus Valerius de obsequio erga mortuos Notabilis exhibendo, ad quod à natura nos obligari creditum historia de est, agens, refert Simonidem dum post nauigationem Poeta Simonide.

per littus obambulare, in inhumatum incidisse *Val. li. 1. c. 7.*

cadaver à mari in littus electum, quod pro eo quod mortuis debemus obsequio, ultimo sepulcri honore affecit. Nec ingrato beneficium præstitit: nam cum post aliquot dies coeptam nauigationem prosequi vellet & mare conscendere, in somnis apparuit illi mortuus, & ut nauigationem differret adhortatus est, si verò mare conscendere certò decreuisset, vitæ amittendæ periculum imminere præmonuit. Poëta bene consulenti credens, & nauigationem in aliud tempus reiiciens, sociis ut idem facerent consuluit, sed illi hæc explodentes vix

mare conscendere, quin statim exortâ subito tempestate, & naui confractâ, inspectante in littore Simonide, perierint. Idem ipse Simonides diis gratus & acceptus fuisse visus est, cuius salus ab imminenti exitio defensa, ruinæ quoque subtracta est: *Mortui non sunt ingrati ob honorem sibi collatum.*

Cæcanti enim apud amicum, in Cranone, Thessaliæ *Val. li. 1. c. 8.*

opido, nuntiatum est, duos iuvenes ad ianuam venisse, magnopere rogantes ut ad eos continuo prodiret: ad quos egressus neminem ibi reperit. Cæterum eo momento temporis triclinium in quo cæteri epulabantur, collapsum omnes conuiuas oppressit. fabulam hoc esse si velitis credere, per me licet; equidem verè id accidisse crediderim, atque inde infero, non ingrato nec incassum beneficiū conferri, quod mortuo impenditur; & si in corpus

Mortui honorem sibi collatum persentiunt.

conferri, quod mortuo impenditur; & si in corpus

& cadauer extinctum grati fuerimus, animas ipsas in altero obambulantes mundo beneficio accepto gratas, citius aut serius par pari referre. Sanctum quid igitur & pium ipsæ sunt exequiæ & sepultura, nullaque vñquam natio adeò barbàra existit, itaque ab omni humanitate aliena, quæ honorem sepulcralem saltem aliquem mortuis denegarit: dixi aliquem, nam eadem apud omnes non fuit mortuorum sepeliendorum ratio. quorum aliquot iam recensebo & eas diuersas & penitus inter se discrepantes.

Homer. li. 9.
Odys.

Lotophagi, Africæ incolæ, haud procul à Syrtibus nauuoris siti (dicti autem Lotophagi, quòd loto victitent, quod arboris genus est, rerum omniū & præsertim patriæ obliuionem inducens. quam cum Vlyssis socij huc appulsi gustassent, vix, vt Homerus ait, nauim in patriam nauigaturi conscendere potuerunt: adeò & adagium vulgò tritū inualuerit, *Lotum gustasti*, λῶτον ἔφαγες, in eos torqueri solitum, qui æquo diutius in alieno solo morantur & in patriam reuerti vix queunt.) Lotophagi inquam defunctos mari iniiciebant, & loco tumuli oceanum ijs concedebant. Pannonij verò, qui hodierna die Hungari, in lacus eosdem iniiciebant, vt ita à piscibus deuorarentur, vt refert Laërtius.

Bactriani
defunctos
canibus ob-
iciebant.

Bactriani, qui ad extremos orientis fines, vltra Assyrios siti sunt, quorum rex aliquando fuit Zoroastes, primus magiæ auctor, & quorum imperium in mille vrbes extendebatur; hi inquam crudelitate & feritate notissimi, defunctorum cadauera canibus, quos publicis in eam potissimum rem sumptibus alebant, obiciebant, atque eorum aluū hominum esse receptaculum volebant. Testantur Cic. 1. Tuscul. S. Hier. li. 2. hoc in Tusculanis quæstionibus Cicero, & S. Hieronymus.

nymus commentario aduersus Iouinianum.

cont. Iouin.

Massageræ, (Asiæ incolæ, haud procul à mari Cæsario, sanguinarij & cruoris humani sitientissimi, quiq; lac cum sanguine equino mixtum instar nectaris potabant,) mortuos deuorabant, imò & parentes senio cōfectos & morbis afflictos ingulabāt, (indignum siquidem credebant & miserrimum, aliquo morbo oppressum emori) quos paulatim in frustra concisos deuorabant, & summam feritatem humanitatem rati, feliciores credebant eos, qui à propria deuorabantur prole, quàm qui à vermibus, auib; ac feris deuorabantur. Hæc Alexander ab Alexandro, *Lib. 3. cap. 20.*

Tibareni, qui summum in voluptatibus, risu ac locis bonum statuebant, mortuos quos viuos dilexerant, ad summitatem perticæ suspendebant, vt ita ad solis æstum & ventum exsiccarentur, ac iucundissimam parentum & amicorum memoriam numquam amitterent, quos ob oculos suspensos semper gestarent. Scythæ amicis mortuis eundem cum illis tumulum subibant, & graue credebant ab iisdem etiam post mortem abesse. Aegyptij de- Aegyptij
functis magnificas erigebant pyramides, sibi per- mortuos
suadentes hacce mortuorum receptacula æterna sepelirent.
fore & sempiterna.

Iudæi verò aliā sepeliendi rationem & ab aliis gentibus diuersam habebant, defunctorum quippe cadauera in agris desertis, imò & in montibus sepeliiebant, atque vnaquæque familia sepulcra quædam sibi propria possidebat: quod è sacra scriptura potero astruere. in Matthæo enim legimus Domi- *Matth. 23.*
no Gerasenorum (qui trans Iordanem habitabant, *Marc. 5.*
apud quos Strabo lacum esse ait, cuius aqua adeo *Luc. 8.*
perniciosa est, vt greges eādem degustantes lanam, ungues & cornua amitterent; quē eundem ipsum
esse

- esse crediderim, in quem se porci dæmonio agitati coniecerunt, non verò, vt quidam existimant, in mare Galilææ;) terram ingresso duos dæmoniacos sepulcro egressos esse, quod in mōte situm erat. Iosias etiam rex cum videret plurimos in monte tumulos, ossa eisdem exemit, vt altari Bethel imponeret. video apud Matthæum etiam agrum coëmi in sepulturam peregrinorum pecunia, quam Iudas in templum retulit. Hodierno etiam in Euangelio cernere est adolescentem sollenni pompa extracuitatem ad tumulum deferri, quod funus multi comitantur & stipant, tum vt matrem afflictam consolentur, tum verò vt defuncto honorem exhibeant: est etenim insignis actus pietatis, honoribus post mortem afficere eos, quos in vita dileximus. *Ecce defunctus efferebatur.* Hunc cum efferrī video, veram peccantium hic cernere imaginem video: nam vt ille quoad corpus erat, ita hi quoad animam mortui sunt. & sanè verus horum typus huc erat.

- Primò, quemadmodum mors extremum corpori frigus inducit, ipsumque instar glaciei reddit, ita & animam peccatum: idèd dixit Ieremias, nullum in orbe gelu reperiri posse, quod ita rigescere aquam cogat, ac peccatum animam. Et sanè Deus cum mundo plagas interminaretur, gelu eidem se immitturum iurauit, *Gelu*, inquit, *sicut sal effundam super terram*: vt verò frigus & bruma floribus nocet, ita peccatum virtutibus animæ. Idcirco sponsa horti sui viriditatis studiosa, Boream & Aquilonem coniurauit, ab horto suo procul spirando recederent. nec eundem perfarent, *surge aquilo*: calidos verò & benignos aduocat, vt flores faciant excrescere, *veni auster, perfla hortum meum, & fluent aromata illius.*

Secundò, mortuus grauis est & instar terræ ponderosus: & in hoc peccator ei similis est, nihil enim reperiri queat, quod cum peccati grauitate sit comparandum, non ferrum, non chalybs, non denique mons plumbeus. Quod ita probò nihil est in mundo, quod aquæ maris non sustineant; lapides enim, metalla, marmora nauibus vehuntur, vnum tamen Ionam Prophetam peccato grauatum sustinere non potuere. Terram ait Psalmista à Deo ita firmam ac solidam creatam, vt concuti & inflecti nequeat, *Qui fundasti terram super stabilitatem suam, non inclinabitur in saculum saculi.* peccatum tamen ita suo eandem grauauit pondere, vt sub eodem fatiscens, sub pedibus Chore aperta fuerit, & illum & socios sceleris deglutiuerit, Cælū verò adeò firmum ac solidum est, vt æneū illud Iob appellare non sit veritus, *qui solidissimi sunt, sicut æs.* peccati tamen Angelici pondus & grauitatem sustinere non potuit. Cælum ecce, mare, terra vnicum peccatum sustinere nequeunt, tu verò anima mea tanta tamque graua humeris imposita geris, an non igitur vereris, ne succumbat, non metuis ne te dehiscens terra deglutiat? quamobrem onera humeris depone, & te quantocyus exonera.

Tertiò, mortuus foetet; non minus etiam peccator. *sepulcrum enim patens est guttur eorum.* mortuus etiam vita caret, caret etiam peccator, & quâuis exterius viuere videntur, intus tamen mortuus est. Peccatum enim fulmini simile est, quod enses sæpe in cineres & fauillas redigit, vaginâ integrâ; illud enim corpori parcens, animam interfecit. Scriptum enim est in Apocalypsi, *Nomen habes quod viuas, & mortuus es.* quin & sapiens, *vidi, ait, impios sepultos, qui etiam dum adhuc viuerent, in loco sancto erant.*

Peccator
vita caret.

Apoc. 3.

Quartò,

Quartò, exanimis nihil videt, nihil audit, non loquitur, nihil denique sentit, nullum denique vitæ signum præfert. Idem omnino in peccatore cernere est, qui nec oculos, linguam, sensum, vel aures habet. Neque enim sentit vulnera quæ illi a peccato infliguntur, nec diuinas comminationes & flagella percipit, quibus Deus eum ad pœnitentiã excitare conatur: quos enim excipit ictus non sentit, nec vlla ratione eisdem permouetur, ac proinde ita loquitur apud Sapientem, *Vulnerauerunt me, & non dolui, traxerunt me, & non sensi.* Corpora viuientia sentiunt, & minimam aciculæ puncturam sentiscentia sese retrahunt; vt semel exanimæ & mortuæ ne sagittæ quidem vulnus percipiunt. Idipsum de animabus esto iudicium. quæ enim in Deo viuunt, sensu præditæ sunt, & peccata etiam venialia calidis lacrymis eluunt: at quæ per peccatum mortuæ sunt, etiam maiora, quæ mortalia dicimus, vix sentiunt, & de grauissimis sceleribus admissis ne hilum sollicitæ sunt. Peccator igitur sensitiua potentia destitutus est, & mortuo huic adolescenti non absimilis.

Ecce defunctus efferebatur. O rem deplorandam! eodem ipse die quo adolescens hic, domus deliciæ, matris spes & solatium obiit, eodem etiam elatus est, nemo namque eum sustinet, & domesticis omnibus grauis est. Quam hominum ingratitude culpans Psalmographus aiebat, *Oblitioni datum sum tamquam mortuus à corde.* Conquestu enim rex hic exiguum suorum erga se affectum & sui quando aduersis premebatur obliuionem, ait se illis graue fuisse, vt mortuus aliquis domesticis. Atque hæc etiam ratio est, cur sepulcra terram obliuionis metaphorica locutione appellarit, nemo siquidem sepulcorum recordatur, *numquid cognoscentur inter nebris*

Pron. 29.

Psal. 30.

Sepulcra
terra obli-
uionis di-
cta.

nebris mirabilia tua? & iustitia tua in terra obliuio- Psal. 89.
nū? Pro loco doctissimus Genebrardus, per terram
 hanc obliuionis, infernum interpretatur, in quo
 Deus impiorum penitus obliuiscitur; vel etiam se-
 pulcrum: quòd defunctorum memoria, quamprimū
 ē viuentium tabulis & ephemeridibus erada-
 tur, iuxta Psalmographum, *sicut vulnerati dormi-* Ibid.
entes in sepulcris, quorum non es memor amplius.

Magnam Martha Bethaniensis sollicitudinem ac
 diligentiam ostendit, vt frater Lazarus sanitatem Ioan. 11.
 recuperaret tum litteras ad Christum, quem fratris
 amicum credebat, scribendo: tum etiam præ mag-
 no affectu lacrymando: at quamprimū & mortuus Mortuorū
 est, eius oblita est, imò sctorem cadaueris ferre nō nemo me-
 valebat, *Quatriduanus est & iam sctet.* Quamdiu minit.
 viuimus, amicitiam colimus & fouemus; at vbi vi-
 tæ fax extincta est, & sepulcrum subiimus, nul-
 lus restat amicus, & nulla nostri apud mortales
 viuit memoria. Quòd ē morte adolescentis hu-
 ius facile colligere est, qui quamdiu vegetus erat &
 sospes, domus erat columen, parentum gloria, &
 matris deliciæ: at vbi viuere desiit & animam ef-
 flauit, effertur, nemo illius societatem ambit, om-
 nes ab eo recedunt.

Ecce defunctus efferebatur. Mortuus erat hic a-
 dolescens, & efferebatur. Primò, quòd esset orpha-
 nus & patre careret. Plurimi prò dolor hodie emo-
 riuntur, quòd patre orbatī sint; vel si verò pater in
 viuīs sit, quòd negligens sit in bene instituenda fa-
 milia & ad virtutem commonendo, cuius negligē-
 tem sæpe in causa est, vt filij pessum eant & mor-
 tem incurrant. Ieremias Propheta miserabilem
 hanc hominum sortem deplorans aiebat, *Pupilli Thren. 5.*
facti sumus absque patre, matres nostra quasi vi-
duæ.

Secundò,

Iuuentus
sæpe in
causa est, vt
dies nostri
abbrevien-
tur.

Prou. 30.

1. Esic. 9.

**Mors vni-
genitorum
intolera-
bilis.**

2. Reg. 1.

Tob. 10.

Secundò, quis scit an non adolescentis huius adolescentia mortis illius causa fuerit? ipsa enim ignis est, qui cùm negligitur, vitæ nostræ relâ succendit: humor quidam feruens est, qui cùm non temperatur, omnia commouet, concutit & perturbat: ætas quædam prodiga est & dissoluta, quæ nisi conservetur & retineatur, omnem temporum & annorum facultatem dissipat. Est denique quartum illud, quod se ignorare ait; in Prouerbiis Salomon. *Et quartum penitus ignoro, viam viri in adolescentia.* Hinc Aristoteles, adolescentiam ratione destitutam esse ait, & cholera, igne, flamma & inordinatis passionibus æstuantem, quæ in hac ætate potissimum se exerunt. At qualis est hic adolescens mortuus: *filius vnicus matris suæ.*

Euangelista viduæ huius calamitatem & infortunium exaggerans, dicit, vnicum tantum ei fuisse filium, fulcrum domus, lumen oculorum, baculum senectutis & omnium facultatum hæredem. Tristis profectò casus: solent enim lacrymæ & dolor, iuxta amoris magnitudinē & dilectionis vehementiā metiri. Atqui maternus erga vnicum filium amor adeò vehemens est, vt Dauid rex affectum quo integerrimum suum Ionatham prosequeretur, exprimens, materno erga vnigenitum amoris illum equipararit, *Doleo super te mi Ionatha, quia sicut mater vnicum amat filium, ita ego te diligebam:* atque hæc etiam ratio est, cur Ieremias populum monuerit, vt luctu vnigeniti peccata sua plangeret, *Luctu vnigeniti fac tibi;* item Amos cap. 8. & Zacharias, cap. 12.

Exemplo rem simili confirmabo. recordemini quæso suspiriorum, & lamentorum, quæ dolens illa Anna Tobia mater illo absente effudit, *Heu, heu me, fili mi, vt quid te misimus peregrinari, lumen oculorum*

lorum nostrorum, baculum senectutis nostra, solatium vite nostra. *spem posteritatis nostra.* At cogitate potius lacrymas & vehementes preces, quibus prudens illa Thecuitis, apud Dauidem vnigenito veniam conata est impetrare, quamuis non suo, sed Absalom, *Mulier vidua ego sum: mortuus est enim vir meus: & ancilla duo erant filij, qui rixati sunt aduersum se in agro, nullusq; erat qui prohibere posset, & percussit alter alterum & interfecit eum.* Et ecce consurgens vniuersa cognatio aduersum ancillam tuam, dicit, trade eum qui percussit fratrem suum, vt occidamus eum pro anima fratris sui quem interfecit, & deleamus heredem; & quarunt extinguere scintillam meam, quæ relicta est, vt non supersit viro meo nomen & reliquia super terram. Hinc vobiscum dispicere potestis, quantus maris huius luctus & tristitia fuerit, vnicum dum amittit filium; *unicus matris sua.*

O arcana & mirabilia Dei iudicia! plurimi abú- Mirabilia
Dei iudicia
dant bonis, & carent liberis. alij abundant liberis, & carent facultatibus: alij opulenti sunt, & non nisi vnicam habent prolem, quam etiam sæpè Deus aufert. At cur hoc ita fiat, nemo potest inquirere, nemo profundas illas diuinorum iudiciorum & consiliorum abyssos penetrare. Hoc autem certum est, esse hæc infirmitatis & malorum nostrorum remedia: quod similitudine quadam reddam manifestius. Medicus si varios habeat, quos medicari velit eisq; diuersis vexatis infirmitatibus, varia etiam pro cuiusq; morbi ratione adfert remedia & medicamenta: huic phlebotomiã præscribit, huic alui purgationem, alij cucurbitas adhibet: illi rhabarbarum cōducere asserit, huic sirupos & electuaria, alteri denique catapolia, emplastra, & malagmata. Simile non secus etiam Deus animarum nostrarum medicus,

Iob. 1.

2. Reg. 12.

Dan. 13.

Mors leoni
cōparatur.

quæ quoniam diuersis afficiuntur morbis, diuersis quoq; in iisdem per sanandis adhibet remedia. Huius aufert bona, vt Iobo, illi liberos, vt Dauidi, aliis infamix notam inurit, vt honestæ matronæ Susannæ aliis deniq; vnicam aufert prolem, vt huic viduæ.

Cur putatis, toties in sacris litteris Leoni mortis comparant, est apud Isaiam imprimis, *Quasi leo super contrivit omnia ossa mea?* tum quod crudelis sit quæ maximè & nemini parcens, tum verò quod viz, per quas hominem aggreditur & inuadit, incertæ sint & occultæ. Leo enim dum per æstuantem Africæ renas incedit, vestigia impressa, cauda per terram serpenti, delet, vt, cum nulla appareant vestigia, nemo resciat, quò secesserit, aut vbi cubilia locaret, atq; ita semper securus obambulat. Idem imitatur & mors: nemo. n. rescire potest, quib. vijs accedat, qua rōe oppressura sit; ne frigore emoriaris, times, qd vt euites, cōsectaris calida, vina, aromata, aliq; vehemētiora, atq; hinc febris nascitur, quæ te hinc abripiat. mortis igitur vestigia nequeunt agnosc.

Mag. Greg.

In Moral.

3. Reg. 13.

Adhæc Leo ad clementiam & benignitatē pronus est, libenter ignoscit, & dimittentibus remittit: ita quoq; mors cum Dei seruis agit & iustis, quod vt cōfirmet, historiā producit prophetæ illius stolidi, quē Deus ad Ieroboā misit, vetans ne apud illū, vel apud aliū quemquā cibū sumeret: at cum Pseudopropheta ad prandiū esset inuitatus, & apud eū comedisset, in via à leone fuit dilaniatus: qui tamen leo ad eū se humanum ac benignum præstitit, vt nec sanguinē eius biberit, nec membra dilaniarit, imò ne equo cui Propheta insederat, vllum damnum intulerit, nec prius ab eo recesserit, quā ab aliquo terræ mandatus esset. Cuius rationem reddēs Gregorius ait, primò eum occisum, vt præuaricantem & Deo inobedientem, at seruatum vt Prophetā &

Dm

Dei ministrum. Quidquid de rei veritate sit, mors
leona est quæ nec adolescenti, etiam vnico matris
filio, parcit. Cum pompam & apparatum illum fu-
nebrem quo adolescens hic ad tumulum defertur,
confidero, illustri eum familia natum & opulētum
fuisse comperio, plurimi namq; funus comitantur,
non illius solo intuitu, sed maiorū: ita facit & mun-
dus, neq; .n. tanti ille propriā virtutem, quanti ma-
iorū dignitatem & honorem facit. Hæc sc. trutina
est, cui mundus homines impositos ponderat. non
.n. videt quæ nostra sunt, aut quæ nostro in horto
creuerunt, & mercedē inde nobis aliquā reddat; ac
solū quæ aliena sunt & quæ hereditate ad nos deuo-
luta; q̄obriē cæcus meritō iudex poterit appellari.

Mundus reuera idem nobiscum agit, quod olim Dan. 3.
adoratores Nabuchodonosoris, qui relicto rege ad-
orarunt statuam eius, & genu flexo eidem suppli-
ces facti sunt: ita quoque mundus non adorat ho-
minem, nec meritos meritis afficit honoribus, sed
imagines fumosas & inanes maiorum statuas colit.
Hæc scilicet mundi stultitia.

Aliud etiam in fronte adolescentis huius epi-
gramma inscriptum lege, non semper, scilicet filios
parentibus esse similes, sed breui à parentum dege-
nerare virtute & facinoribus. Dan. 2. Statua Nabuchodo-
nosor caput habebat aureum, sed quo descende-
bat profundius, quo & metallum vilefcebat magis,
vt tandem in luteos pedes descenderit. ita quoq; in
mundi statua membra caput non referunt, nec pa-
rentes filij, sæpe namq; patres & capita aurea sunt,
filij non nisi ferrei plumbei & lutei.

In genealogia Christi primi patres fuere aurei,
Abrahā, Isāac & Iacob, sed posteriores fuere adulte-
rio & idololatria infames. Quod Isaias Propheta de Isa. 14.
plorās ait, *Eradicæ colubri exhibit basiliscus*, i. q̄cas parē

Item 17.

tum peior auis, mox data progeniē vitiosiore, & ē parentibus sceleratis filij prodibunt sceleratissimi. alibi verò ait, *propterea plantabis plantationem infidelē, & germē alienū seminabis*. Id est, Egregiā & fecundā Ecclesię vineam plantasti Domine, sed steriles in septis infidelium tibi surculos produxit. Nulla autem in orbe reperitur herba, quę fructū proferat aut florem principio suo contrarium: rosa rosam, flos florem, spinam spina: ac si spinā rosa, & flores alienum quid proferrent, prodigij loco id haberetur. At hoc nonnisi in humana natura reperitur. Reuertamur ad adolescentem nostrum, qui præterquam quoddam adolescens & quidem vnicus esset, viduę etiam filius erat.

Deus viduarum singulare curā habet.

Er hac vidua erat. Minutim singula Euangelista commemorat, vt eo magis filij huius mortem exaggeret & matris luctum, simulque, vt demonstraret, quā singularem Deus viduarum rationē habet, cū huius respectu hodie tam celebre miraculum edat. Deus enim patronus & adiutor pupillorum est & viduarum. vnde Dauid, *Dominus custodit aduenas, pupillum & viduam suscipiet*. illorum protector est: testatur id eius nomine Moses, *Vidua & pupillo non nocebitis, si laeseritis eos, vociferabuntur ad me, & ego exaudiam clamorem eorū, & indignabitur furor meus, percutiamque vos gladio, & erunt vxores vestra vidua, & filij vestri pupilli.*

Deus iudex est orphanorum & viduarum.

Consolamini igitur viduę; sumite animos orphani. Deus vestrum se iudicem fore pollicetur, & si fortē coram tribunalib. ciuilibus ius vobis non administretur, in cęlo coram diuino haud dubiē equitatem vestrā obtinebitis. Confirmat hoc Psalmista, *Turbabuntur a facie eius patrū orphanorum & iudiciū viduarum.* Protector etiā vester est; q̃ asserit sapiens, *Non despiciet preces pupilli; nec vidua, si ef-*
fundas

Psal. 67.

Eccles. 35.

fundat loquelam gemitus. Deniq; tutor, quod egre- *Matth. 12.*
giè Matthæus ostendit; qui Dominum Phariseis ob-
ieciſſe ait quòd bona viduarum deuorarent. Obla-
tio quoq; illa viduæ apud Lucã, quæ minuta duo in *Luc. 21.*
Guzophylacium miſit pluris à Chriſto facta eſt,
quàm pingua & opulenta Pharifeorum donaria.

Cordata quoq; illa Thecutis quæ Abſalomo ve-
niam impetratura, Dauidi ad pedes procidit, quo ci- *2. Reg. 14.*
tiùs & melius exaudiretur, à Ioabo conſiliũ accepit,
vt viduæ habitum aſſumeret & formam. Heliodo-
rus templũ Ieroſolymitanũ expoliaturus, à Ponti-
fice inhibitus fuit huiusmodi facinus aggredi, quòd
pecuniæ eſſent, quæ in pupillorũ & viduarũ alimẽ-
ta ſuſtentionẽq; impenderetur. At cũ bene cõſũ-
lenti ſanguinolentus ille tyrannus nollet credere,
duo iuuenes eius ſe conatib. oppoſuẽre, viduarũ pa-
trociniũ aſſumentes, qui tã acriter & grauiter in eũ
animaduertẽre, vt & à conatu eũ deſiſtere coëgerint
& vita penè ſpoliarint. Ecce hoc etiam loco Chri-
ſtus in viduarum fauorem, miſericordia motus, lu-
culentum miraculum edidit.

Miſericordia motus ſuper eam. Matris ecce miſe-
retur, cũ vnica eã orbatã cernit prole; filij quoque
miſeretur, q̃ ad mortẽ eum dãnaturũ, & in cineres &
putredinẽ redigendũ ſciret: q̃ inſignis quædã hi-
ſtoria faciet maniſeſtius. L. Claudius grauiſſimi cri-
minis accuſarat L. Piſonẽ, q̃ eũ iudiciũ ſententia iã
iã condẽnandus eſſet, eorũ genib. opẽ implorãs ad-
uolutus eſt, quoq; magis eos ad miſericordiam fle-
cteret, luto faciẽ opleuit; quo factò ita omniũ ani-
mos ad ſui miſericordiã pmouit, cunctorũ vt ſuf-
fragio fuerit abſolutus. Idipſum p̃ſtitiffe hic vide-
tur & Chriſtus; vidẽs. n. faciẽ illius p̃ morte palle-
ſcentẽ, & iam iã illũ in cineres & putredinẽ redi-
gendũ, illius miſertus eſt; tacitẽ quodãmodo dicẽs,

Psal. 102.

Iob. 10.

Quamuis hominem è limo & luto condiderim, tamen ob iustitiæ originalis donum & arboris vitæ mirabiles influxus, immortalis erat: at quam primū vt peccatum admisit, morte & cineribus adiudicatus est: quē quoties ita deformatum & miserū intueor, non possum quin illius miserear, & benignū me erga illum ostendam. Hocce mihi suggessit Dauid, dū quodam Psalmi loco ait, *Recordatus est quoniam pulvis sumus, homo sicut fœnum dies eius.* Illius opē etiā implorans Iob, aliud efficacius ad eū permouēdum argumentū nō deprompsit, quā lutum se & cinerem ostendendo: *Memento quod sicut lutum feceris me, & in puluerem reducas me.* Idem ipsum argumentum hodie Dominum permouet, vt mortui eiusque matris misereatur.

Ezech. 4.

Misericordia motus super eam. Adeo vt miseræ huic viduæ lacrymas absterferit, & eamdem in maximis doloribus consolatus dixerit, noli flere afflicta mater; neque enim omnis tua spes concidit aut amissa est, videbis rediuiuum filium, & ille te, ostendam tibi siquidem ob oculos, quo in viduas sim affectu, quā pronus semper & procliuius in iisdem iuuandis. *Noli flere, siste lacrymas, cessent suspiria, desinant lamenta, inhihe fletum;* quasi diceret, si scires mulier, quot quantisque bonis cumulentur, qui hinc morte abripiuntur non fleres profectò, imò filio congratulareris, Salomonis secuta consilium, qui se magis mortuos, quàm viuentes laudasse ait.

Solebant Persæ, vt huius rei veritatem ostenderent, mortuos purpura, quæ regum & triumphantium vestis, induere, & lauri ramum in manus tradere: & hoc modo felicem mortuorum statum, & ingentem Deorum in eosdem benignitatem bonitatemque declararent, qui illos à vitæ huius militia libera-

liberatos in aliam pace florentem & bonis omnibus cumulatam, quiete floridam (quod lauri ramus denotabat) deduxissent. Quod olim veteres mystico hoc schemate denotarunt, hodie Christus miraculis ostendit, dum matrem in filij funere lacrymantem, sistere iubet fletum, eam consolatus, filio imperat, ut feretro surgat.

Adolescens tibi dico surge. Dominus igitur feretrum accedens, eiusque manum & mortis fauces apprehendens, illi imperat, ut surgat; huic verò ut hinc decedens adolescentem viuum sistat. *Surge adolescens* feretro, loculo egredere, spiritus vitales & vitam depositam resume. Et ecce mortuus surrexit in pedes stans, & simul nos docet, si è peccato surgere, vitam meliorem ingredi velimus, de morte nobis esse cogitandum, quæ communis omnium nostrum hostis est, quique non minus iuuentæ feroci, regiæ potentæ & maiestati, quàm imbellis senectæ poplitibus, & pauperum tabernæ parcit.

Moses Hebræis idololatriæ morbo affectis, & *Exod. 32* vituli adorati veneno infectis salutare præscripsit antidotum; vitulos namq; quos conflagrant in cineres redegit, eosque morbosos voluit imbibere, ut quod adoratum illis malum & perniciem attulerat, in cineres & minutum puluerem redactum, afferret remedium & languidis medicamen foret. Quid non adorant in mundo homines? hic mulierculas, ille pecunias; alius honores, alius dignitates & munia, omnes deniq; meram vanitatem. Hæc omnia in cineres redigant, & continua quadam consideratione imbibant, & præsentissimum, morbis suis remedium experientur.

Mortis memoria utilis & salutaris.

Naaman à lepra iam purgatus, duo plaustra *4 Reg. 5* terræ Israel in Syriam aduexit, ne imposte-

rum idola adoraret, Quid hic docemur? nihil profectò aliud, quàm eos, qui memoriz & intellectus plaustro cineres mortis imponunt, eosq; semper in oculis gerunt, fidele Deo obsequium exhibitu-
ros, nec mundi idola adoraturos.

Psal. 118.

Expertus hoc erat Dauid, & quotidie hocce col-
lyrio oculos abluebat, ait quippe de se, quodam lo-
co, *Consideraui vias meas, & conuerti pedes meos in
testimonia tua*, vidi, inquit, in via me mea errare, iò
aliud iter institi, & Dei vias ingressus sum. Vel *con-
sideraui vias meas*, id est nouissima mea, mortem, iu-
dicium infernum & gloriam cælestem; & hæc me
meditatio induxit, vt vitæ meæ pedes cōuerterim,
cumq; in perniciem & perditionem tenderent, in
semitam salutis eosdem reuocaui & reduxi.

4. Reg. 13.

Quamprimum autem vt Christus imperasset vt
surgeret, surrexit in pedes, stetit, matrem amplexus
est, & omnes in admirationem rapuit. Similem om-
nino casum in Regum historia legere est, & æquè
prodigiosum: Mortuus quidā magna hominū mul-
titudine comitante ad sepulcrum extra urbē dese-
rebatur: sed ecce apparent eminus latrones Moabi-
tæ, qui omnē hanc turbā in fugam coniecere; adeò
vt cadauer abiecerint & fugiendo vitæ consulue-
rint. Sed forte fortuna in Elisæi sepulcrū nihil mi-
nus cogitantes illud deiecerunt. quamobrē mox vt
sacra vatis ossa tetigit, ad vitam rediit rediuiuū &
vna cū cæteris fugæ se dedit. *Quidā autē sepelientes
hominem viderunt latrunculos & proiecerunt ca-
dauē in sepulcro Elisæi, quod cū tetigisset ossa Elisæi,
reuixit homo, & stetit super pedes suos.* Hic igitur
idem omnino miraculum cernere est, ille defun-
ctus Elisæi ossa tangit, & viuut; hic Christus manu
feretrum contingit, & adolescens erectus stetit in
pedes, vt omnes in admirationem raperentur, vti-
nam & vos, Auditores.

Quam-

Quamobrem ipsum demiremini, & animo voluite, quid quid in adolescentis huius resurrectione peragi videris: ad literam de mortuo hic sermo est, sed vobiscum statuite, mysticè de peccatore hæc omnia intelligi posse: illius mortuum est corpus, huius anima, & uterque in misero versatur statu: ille mortis horrorem, hic peccati periculum aperit: primum euitari nequit (mors enim communis omnibus,) alterum potest, & euitandum est. Peccatum igitur fugite, mortis recordemini, vobisque persuadete, nemini illam parcere, non nobili, non iuueni, non in dignitate constituto, non diuitijs abundanti: omnes ferit sine vlllo respectu aut intuitu. Testis sit adolescens hic, qui vnicus erat matri suæ, honesto loco natus, in ætatis flore constitutus, ad magna natus, diuitijs & honoribus destinatus: mors tamen ei non pareit, sed in altero vt compareat mundo, coram diuino tribunali, imperat. De morte igitur cogitate mortales, nobiles, iuuentuli, diuitijsq; abundantes, mortem semper in oculis gerite, & adolefcētem hunc pallidum vobis proponite.

Dici autem non potest Domine, quàm mortis sit memoria utilis & salutaris: quin etiam necessarium est, vt qui olim præclarum hoc edidisti miraculum, noua iam etiam edas & similia, id est, animas nostras exanimas, redanimas, & ad vitam reuoces. Sunt siquidem peccato mortuæ, quas si manu misericordię tuæ tetigeris, vitam illis haud dubiè restitues. Sunt enim filię vnice, vnde Prophetæ, *& de manu carnis vnice meam*: sed iam Psal. 22. iam tumulo, nisi succurras, inferendæ: Ecclesia, quæ earum mater est, gemit, plorat, & luget, ipsa est vidua illa, quæ iucundissimo tuo conspectu viduata est. Hanc igitur consolare, illius lacrymæ te

moucant, illius filios exsuscita, qui cum semel ad vitam redierint, magno in te affectu laudum cantica in hoc mundo tibi deproment, expectantes hic interim, donec in altero te dilaudent, ad quem Pater, & Filius & Spiritus sanctus deducant. Amen.

DOMINICA XVI. POST PENTECOSTEN.

*Cum intrasset Iesus in domum cuiusdam Principis
Phariseorum sabbato manducare panem, & ipsi
observabant eum. LUC. 14.*

FIGURA.

2 Reg. 12

Absalom Dauidis filius ex Maacha filia regis Gessur progenitus, quo nullus umquā inter mortales vixit pulchrior & elegantior, sed qui deinde nescio quo dominandi estro percitus, aduersus parentem virum mitissimum conspirauit; quod se iniuriam ab Amnone fratre tum sibi, tum sorori imprimis, illatam vlcisceretur; epulum sollenne instruxit, in quo vitæ eius tetendit insidias. Hodie verò populus Iudaicus, omnium mundi nationum caput ac rex, nefando quodam effectu in transuersum actus, vt se de Iesu Christo fratre suo secundum carnem vindicaret, Pharisaicum quoddam conuiuium adhibet, vt eum insidiosè circumueniant, & vitam illius in discrimen vocent. O prodicionem, ô perfidiam detestandam! Sed ô bonitatem incredibilem? variæ illi struuntur insidiæ, ipse tamen edit miracula, & hydropicum sanat. De hodie hodierna die locuturus sum, auxilium si spondeat Paraclitus spiritus, & opem intercedendo Deipara. Idcirco salutationem illi offeramus Angelicam,
Aue Maria.

Inge-

Ingenio & eruditione præstans Alanus, & æter. *Lib. de comp-
plor. naturai*
no proinde dignus nomine, cum inuidiæ mentio-
nem faceret, ita eamdem descripsit; Inuidia quod
monstruosius monstrum? aut quod damnosius dam-
num? qua culpabilior culpa? qua æqualior pœna? Hac
est erronea cecitatis abyssus, humana mentis abyssus,
contentionis stimulus, corruptionis aculeus. Et bene
quidem, nam omnes ad vnum Patres illi suffragâtur
qui miris quibusdam coloribus, ipsam depinxêre.

S. Cyprianus imprimis Afer natione, Episcopus *In serm de
Carthaginensis & Martyr sub Imp. Valeriano circa*
annum salutis C C L X. quodam loco ait: Inuidia *liuore.*
Inuidia
radix & malorum omnium, fons cladum, semina- *malorum*
rium delictorum, materia culparum: mala cetera *radix.*
habent terminum, inuidia autem est malum iugiter
permanens & sine fine peccatum. Inuidiam autem a
lio loco describens, asserit hunc bestia ab similem non
esse, Hinc, inquit, vultus minax boni aspectus, pallor
in facie, in labijs tremor, stupor in dentibus, verba
rabida, effrenata conuitia, manus ad cadis violentiâ
prompta, etiamsi à gladio interim vacua, odio tamen
furiata mentis armata.

Prodeat post hunc magnus Augustinus; Inuidia, *Serm. de
inquit est filia superbia, suffoca matrem & non erit*
filia, &c. Inuidia est odium aliena felicitatis respec- *verb. dom.*
tu superiorum, quia eiu non equatur, respectu su- *Inuidia sub
periorum ne sibi aquentur; respectu parium, quia*
sibi aquentur. Imò verò longius alibi in eiusdè de- *perbiæ fi-
lia.*
scriptione procedês, vitiû id diabolicû appellauit,
quo solo diabolus reus est & in expiabiliter & in sèpi- *Lib. de doct.*
ternû reus, neque enim Lucifer ad inferos detrusus *Christi.*
est, quod aliena diripuisset, iniustâ necê intulisset,
alterius thorû violasset, sed quod homini inuidisset.

Alia longe & sanè tetriora illi elogia, & colores
exoticos tribuit Chrysostom. Inuidia, inquit, pestife

rum malum, hominem in diaboli conditionem, ac in
demonem inimitissimum conuertit. Per eam mors
venit in mundum, eam suadente interfectus Abel,
Dauid vitæ periculum adiit, & Christus Iesus in cra-
cem actus.

Prou. 14. Ante hos autem omnes Salomon luculentum ei
Epithetum dedit, sed quod naturam eius quam op-
timè exprimat, vitæ carnium, sanitas cordis, putre-
do ossium inuidia. Id est, inuidia tam tetra & peñi-
lens rabies est, vt hominis cor, cerebrum, ingenium
exedat, & penitus ossium medullas emedullet.

Vesperæ collata in- uidia. Tradunt naturalium rerum scriptores viperas
nasci matris cum interitu, & natalem suum fune-
sto matricidio cruentare. Inuidia etiam serpens est,
odia, zelus & liuor quædam viperulæ sunt, quæ
semper animam in qua nascuntur, enecant, & pri-
usquam in apertum prodeant, eam diuexant, & in-
tima illius viscera disruciunt. Vnde Ambrosius:

Lib. de fuga seculi. fuge inuidiam, qua non solum alienos, verum multo
magis eum, quem possederit, lacerare consuevit. &
multo disertius Hieronymus Epist. ad Demetrium,
Hieronym. Oro te, inquit, quid inuido delectationis præstat in-
uidia? quem secretis quibusdam conscientia vngu-
lis liuor ipse discerpit, & alienam felicitatem tormē-
tum facit?

Ser. de Inui. Atque hanc ob causam Basilus eandem rubi-
gini similem fecit, nam vt rubigo ferrum, sic inuidia
quam insidet animam, consumit. Vt autem post om-
nium sententiam, meum quoque symbolum depro-
mam, assero inuidiam tormentum & eculeum ani-
mæ esse, tantum quippe inuidus & liuidus intrin-
secus tormentum experitur, quantam proximus in
rebus suis prosperitatem & felicitatem.

In Moralib. Tigrides, vt Plutarchus ait, quamprimum vt
tympani strepitum audiant, efferalescunt & furo-
rem

rem induunt. At inuidi multo reuera truculentiores sunt, atque tigridum more, mox vt præconiorū in alios effusorum tympana audiunt, rabire, furere & indignari incipiunt. Quin & Heli lippienti illos comparauero, qui domini lucernam videre nō poterat, quamdiu arderet & colluceret. Lucerna autē 1. Reg. 10.
ardens iustos in sacris litteris designat, nam de Ioāne Baptista dictum est, *Erat lucerna ardens & lucēs*: at hæc exstincta factorem dans teterrimum, impiorum symbolum est: inuidi verò oculo bono intueri nequeunt iustos, nec eosdem perferre; in dō sui similitum & improborum contubernio delectantur.

Sunt adhæc non absimiles Phænici, magno quidem labore & cura hinc inde odorata ligna coaceruant, in quibus se deinde comburi sinit, sepulcrum sibi ipsi exstruendo. Inuidi autem redolentem circumquaq; opinionem & famam honestam proximi colligentes, ita fremunt & indignantur, vt sibi ipsis noceant, & sempiternum interitum ac damnationem perpetuam sibi arcessant. Quid agas? Nonnisi alieno malo viuit inuidia, nonnisi alieno bono eadem moritur.

Cōparan-
tur inuidi
Phænici.

Milui ad prædam nati semper ad putiscentia volitant cadauera, & loca tetram mephitim exhalantia; ea autem in quibus lenis & iucundis aër est, fugiunt: muscæ corporibus integris ac bene valentibus derelictis, sanguinolenta, vlcerosa, vulnerataque semper petant. Non aliter etiam liuidi, qui relictis virtutibus vitia sectantur; non aliter inquam vespæ illæ importunæ & immundæ, inuidi, qui honesta viuendi ratione relictæ, immundam & improbam petunt, bonos prætereunt, vt alterius vitium reprehendant & coarguant. Hæc è sancti Basilij scrinijs deprompta sunt.

Item vul-
turibus &
muscis.

Item Scarabæo.

In hominibus.

Propositio

Scarabæi, immunda illa & sordida insecta, non nisi in fimo & alienis sordibus gaudent & nueriuntur, inuidi alienis vitijs & infortunijs audiendis delectantur, atque hæc illis gaudium & voluptatem adferunt. Vnde bene Chrysostomus, *Inuidia aduersa aliorum fortuna, vt scarabæi alieno stercore nutriuntur.* Sed finem non reperirem, si diutius his commemorandis immorarer: atque pro exordij ratione hæc sufficiant; Euangelij siquidem textus plura suggeret, cuius occasione in hanc materiam incidi, quod nonnisi mera hic inuidia, perfidæ appareant machinationes, & insidiosa conuiuia. Historiam recenſet Lucas, *Cum intraret Iesus in domum cuiusdam Principis Pharisaorum Sabbatho manducare panem, & ipsi obseruabant eum.* De Pharisaica hac inuidia locuturus huc veni, primò vobis epulum ferale & perfidum præparaturus, deinde hydropici sanationem propositurus.

Iudæi inueterato in Saluatorem odio exagitati, nouasei insidias molituri ad conuiuium in domo cuiusdam Pharisei illum inuitant, idque diesabbathi, die inquam, quo nefas erat ex legis præscripto ignem domi accendere, in deserto manna colligere, lignorum frusta per agros colligere imò ne ægrotis quidem medicamē aut malagma applicare. In hoc autem conuiuio omnes illius actiones obseruabant, vt deinde eum velut transgressorem legis fugillenti.

Cum intraret Iesus in domum cuiusdam Principis Pharisaorum sabbatho manducare panem. Quod autem Phariseus hic Princeps dicatur, sciendum est, non omnes sacerdotes modò, sed singulas sacerdotum familias, omnes etiam synagogas, imò & seclæ singulas & artes, semper Principem inter se ali-

aliquem habuisse, qui reliquis & dignitate & honore præcelleret. Vnde & Zachæus dictus est princeps publicanorum: quin & Luc. 8. Principes synagogæ legimus, & apud Ioannem legimus alium appellatum principem Iudæorū & hic noster Princeps Phariseorum dicitur.

Deinde notandum est, Euangelistam studio & data opera Principis huius Pharisaici, qui Christum inuitauerat, nomen silentio pressisse; cum tamen alio loco alterius Pharisei qui Christum etiam inuitauerat, & quod peccatricem ad pedum osculum admitteret, murmurabat, nominare non grauetur quem Simonem ait appellatum. Atque hæc est ratio, vt hinc manifestum fieret, quanto Deus odio De⁹ peccata ex mera sed quæ sita occasione patrantur, non per accidens, malitia patrata odit. sed ex mera malitia & peruersitate præcogitata. Simon deliquerat, sed nihil minus cogitans & inopinatus, non enim sciebat Magdalenam in domum suam venturam; & quamuis arrogans esset, ac superbus, bona tamen intentione ductus Christum inuitauit. At hic studio illum ipso Sabbathi die inuitauerat, idque ex mera malitia, vt inde occasionem eius calumniandi haberet, ideoque hydropicum adesse voluit, quem Christus sanaret, atque hinc illum vt festi profanatore accusaret. Huiusmodi autem hominum non meminit, eorumque nomina è pugillaribus æternæ suæ memoriæ eradit. Audite vt hoc olim per Prophetam cōminatus sit. *Nec memor ero nominum eorum per labia mea.*

Psal. 15.

In huius rei signum crediderim Deum Adamum & Eua statim vt peccatum admisere, acriter corripuisse; serpenti verò, quod mera malitia peccarat, ne verbum dixisse reprehensionem sapiens. Item cum olim aduersus peccata sacrificia præ-

Genes. 2.

propitiantia constituisset, sola illa respexit, quæ ex ignorantia non verò ex malitia facta essent, eorumque expiandorum rationem præscripsit; item quæ ex humana fragilitate commissa: pro peccatis verò, quorum malitia mera parens esset, nulum libamen aut sacrificium institutum legimus.

Gen. 6.

Hæc verò, quæ ex mera malitia facta sunt, peccata in spiritum Sanctum sunt, atque in horum expiationem diluuij aquas induxit Dominus. Scriptum siquidem est in Genesi, *Videns autem Dominus, quod multa malitia hominum esset in terra*, fratres etiam Iosephi qui ex malitia peccarant fratrem suum innocuum Ismaelitis vendendo, cum deinde ad delicti cognitionem venissent, factique eos poeniteret, dixere parentis sui Iacob nomine, *Obsecro ut obliuiscaris scelus fratrum tuorum*, & peccati atque malitia, quam exercuerunt in te. Notandum autem est non simplici peccati nomine eos delictum suum appellasse, sed scelus, quod crimen enormius est & multo grauius.

Gen. 30.

Formosa illa Esther, quæ è captiua, regina Persarum facta est, cum Assueri genibus esset aduoluta, quo Iudaicæ nationi veniam impetraret, & decretum mortis, quod in eam latum erat, reuocaret, & nefarias Amani hostis sui iuratissimi machinationes infringeret, de illius moliminibus apud regem agens, ait, *Procidit de illis, ut de peccato malitia, ad pedes regis*, inquit Scriptura, & locuta ad eum, ut malitiam Aman agagita, & machinationes eius pessimas, quas excogitauerat contra Iudas, iuberet irritas fore.

2. Reg. 8.

Dauid Propheta de extremis iudicij sententia agens, inter cetera ait, seuerum illum iudicem, in malitiæ peccata imprimis inquisiturum, imò & linguas

guas malignas, & iratum peccatoribus dicturum,
Os tuum abundauit malitia, & lingua tua coccinabat dolos. Quo loco Genebrardus noster conuertit,
Os tuū abūdauit maledictis, & fontes Hebræi habēt
Os tuum laxasti ad malum. Omnium autem ea mēs
 est, grādius esse & enormius peccatum malitiæ, quā
 ignorantia & fragilitatis: nam ipsum quod de in-
 dustria & data opera committitur, duplex pecca-
 tum meritò dici potest. Quamobrem eo Pharisei
 huius peccatum grauius est, quo maiori malitia Do-
 minum ad conuiuium, ad cauillandum, etiam in die
 festo, inuitat.

Sabbatho manducare panem. Magna & solennis
 apud Iudæos erat sabbathi festiuitas, in honorem
 creationis mundi, hoc siquidem die Deus ab om-
 nibus requieuit operibus, & à creando cessauit. Ac
 quoniam Christiani post hoc beneficium, aliud lō-
 gè maius recepimus, ipsum scilicet redemptionis;
 Quia verò Iesus Redemptor noster vna sabbatho-
 rum resurrexit, id est die Dominica, vt nos scilicet
 à lege Iudaica eximeret & auerteret, sabbathi so-
 lennitas in Dominicam translata est, idque mul-
 tas ob causas. Hoc siquidem die conditi sunt Ange-
 li, filij Israel Aegypto egressi sunt, (vt quidem O-
 forius asserit, (Deus legem duabus tabulis com-
 prehensam Mōsi dedit; hoc etiam die Manna cœlo
 pluere cæpit, ex sententia Origenis, hoc denique
 Seruator noster natus, circumcissus est, & ad vitam
 resurgendo redijt, & spiritum paracletum in Apo-
 stolos misit. Quanto igitur dies hæc cultu, quo di-
 gna honore & veneratione.

Voluit olim Deus in sabbatho duos in sacrifici-
 um afferri agniculos, alijs autem diebus, exceptis
 solennioribus & Calendis, nonnisi vnum: *die au-*
tem sabbathi offeretis duos agnos anniculos imma-
culatos.

Sabbatū in
 dominicā
 trāslatum.
 Dominica
 dies cur
 solennis.

Num. 28.

Dom. tom. 11.

Mmm

culatos.

culatos. Quo denotatur, preces nostras & orationes diebus dominicis esse duplicandas: die inquam, hac, quæ omnium dierum regina est, deuotioni & pietate diligentius & feruentius incumbendum. Dominica die, ait sanctus Gregorius, à labore terreno cessandum est, atque omni modo orationibus insistendum, vt si quid negligentia per se dies agitur, per diem resurrectionis Dominica precibus expietur.

Tbren. 1. Sed heu, quæ sæculi nostri infelicitas est, diebus Dominicis & festis Deus imprimis ad iracundiam prouocatur & offenditur. Hinc lacrymans & deplorans sæculi sui festa Hieremias, in Threnis ait, *Viderunt eam hostes, & deriserunt sabbathaein* Quanto potiori iure iam nostra festa deplorare licet, quanto potiori iure Satan inimicus nos irrideat, cum videt illa ita à nobis profanari & dissolutionibus abominationibusq; violari. Bonis igitur & sanctis operibus, mala & impia patrantur opera. Sabbato quoque Phariseus hic Domini opera coarguere & explorare conatur.

Exo. 20. & 31. Iere 17. *Sabbato manducare panem.* Sabbati cultus & reuerentia Iudæis indicitur in Exodo 20. & 31. cap. & Iere. cap. 17. quod Iudæi tanta colebant pietate & religione, vt pauperculus quidam, quodd lignum in sabbatho collegisset, lapidibus obrutus fuerit. Imò mori malebāt, quàm sabbatum aliquo seruili opere violare. Quin & in libris Machabæorum legitur, Iudæos ab hoste ad pugnam laceffitos die sabbathi, adeò se religiosos in sabbatho obseruando demonstrasse, vt in ipso mori maluerint loco, quàm sese defendendo vitam tueri.

Fluius est Quin & singulari quodam miraculo Deus sabbathi religionem obseruantiamque demonstrasse visus est. Refert quippe Baptista Fulgosius in Iudæa

dæa fluuium reperiri, qui tota quidem septimana fluit, & die fluat, sed sabbatho cursum interrumpat, quique sabbati propterea Sabbati nomen inuenerit. Quo miraculo naturali docemur, festa colenda & obseruanda, quiescit. sed imprimis diē dominicū. Sed audite quid nouū.

Veteres Iudæorum Rabini memoriæ tradidere, Diabolus dæmones sabbathi obseruantiam & cultum tam horrebat iniquè tulisse, vt die sabbato nullus omnino in sabbata energumenum corporibus inueniretur, sed in ludæorum deserto ijs relictis secederent & montium iuga & speluncas oberrarent. Sed o rerum vicissitudo deploranda! Hodie namque diebus festis, & in primis sacro Dominicæ die, infernus è contra referari videtur, & dæmones laxatis habenis per orbem curitare & grassari. More igitur Pharisaico, & Principis huius instar, festa in Christo offendendo irritandoq; impendimus.

Et ipsi obseruabant eum. Vniuersa Saluatoris nostri vita eruenta & amara crux fuit, *Habuit enim in factu*, in Bernardus ait, *obseruatores, in verbis contradictores, & in tormentis illutores.* Vnde non immeritò sponsa illum fasciculo myrrhæ comparauit; quòd omnis illius vitæ series non nisi fasciculus quidam & coaceruatio fuerit dolorum & amaritudinum, quorum myrrha symbolum est; idque ob inimicitias graues & odium immortale, quo in eum inimici ardebant.

Huius autem odij causa, nulla erat alia, quàm quòd Pharisei indignarentur peccata sua redargui, & traduci. At sciebat doctòr ille cœlestis verba illa Domini ad Prophetam, de vero populi concionatore intelligi debere, *Clama, Isai. 28. ne cesses, quasi tuba exalta vocem tuam, & annuncia populo meo scelera eorum.* quod falsi

Mmm 2

pro-

prophetæ facere negligebant, ne populi gratia exciderent, eumque sibi infestum redderent de quibus alibi Isaias locutus est dicens; *Speculatores caci omnes canes muti, non valentes latrare.* At non erat huiusmodi Seruator noster, qui de seipso quodam in loco ait, *Annuntiaui iustitiam tuam in Ecclesia magna: ecce labia mea non prohibebo, Domine tu scisti.* Id est, quamuis coniurare in vitam meam scirem omnes, nunquam tamen à iustitiæ tuæ præconij dilaudandis abstinui aut cessavi, & impiorum scelera magna verborum acrimonia coarguere non destiti. Quod hodie ad oculum cernere est, quando in conuiuio illo, Pharissorum mores quamuis sibi necem parari, & infidias capias fastendi sciat, coarguit.

Et ipsi obseruabant eum. O proditionem detestabilem! hinc instruunt conuiuia, illinc infidias manu vna proferunt mel, altera venenum atque vt leo quem Sampson in terra Philisthorum interfecit, fauces melle scatentes habebat, intestina verò putiscentia: ita nefandi hi Pharisei, noui illi leones, memæo leone truculentiores, in ore præferunt mel, id est blanda & benigna verba, quibus Christum ad conuiuium inuitant, corda verò illorum & intestina inuidia & malitia deprauata sunt; quos graphicè depingit Psalmista dicens, *Loquuntur pacem cum proximo suo, mala autem in cordibus eorum.*

Quos & olim sub terminis obscurioribus maledixit Abacuc, *Va, inquit, qui potum dat amico suo, mittens fel suum, & inebrians, vt aspiciat nuditatem eius.* Non nuda hic imprecatio est, at vera potius Prophetia, quæque ex illo etiam tempore Pharissæos hosce nostros, maledictos illos à Deo respiciebat, qui hodie Christum ad epu-

las inuitant, vt eum captiosis interrogationibus circumueniant, & agendi rationem obseruent, quin & fel ei apponunt, inuidiam inquam, malitiam & odium, quibus suadentibus defectum in eo aliquem notare contendunt.

Semper siquidem impius insidiatur, & omni ratione conatur vitam iustorum sugillare: quod toties expertus Dauid testatur, *O' seruabit peccator iustam, & stridebit super eum denibus suis,* id est contra eum, & mox: *considerat peccator iustum, & querit mortificare eum.* Alio item in psalmo loquens vel de seipso, vel Iesu Christo, vel de singulis in genere iustis: *Tota die verba mea*

execrabantur, aduersum me omnes cogitationes eorum in malum. Sed audite inuidi; maius, mihi credite, vobis, quàm alijs damnum affertis. Nam vt is qui digitis candelam emungit, candelam quidem lucidiorem reddit, sed digitos inquinat, & sepe etiam adurit. Ita & inuidus, qui alios arrodere, eorumque vitæ splendorem extinguere conatur, tetra quidem peccati fuligine animum inquinat: at iusto meritorum segetem administrat, dumque gloriæ illius officere conatur, eandem auget, honorem ei apud homines & nomen parit.

Ipse adhæc inuidus inuidia sua euidenter ostendit, peruersum se esse & scelestum. Nam vt qui videndo crucifixi imaginem in cœno aut fimo, eandem non modò quamprimum non educeret, ablueret, mundaret, debito loco reponeret, sed prætereuntibus etiam digito monstraret, quin & exploderet, non peruersus modò Christianus, sed hæreticus etiam & infidelis haberetur: ita qui proximum, veram Dei imaginem, aliquo aut verò aut saltem apparenti peccato inquinatum, vi-

Inuidus
plus sibi
quàm alijs
nocet.

Simile.

det, & non fraternè & magna cum charitate eundem habet, sed diligenti quadam peruersitate in eundem inquit, illiusque vitæ rationem exhibet, non Christianus, sed Saracenus aut Mahumetanus dicendus est, & infidelis.

Invidia hydræ comparatur. Et ipsi obseruabant eum. O pestem scelestam inuidiam! o lucem detestandam! Omnium Herculeorum laborum primus, ac summus ille meritò est, quo hydra multicipem, in Lerna commorantem superauit. Equidem vt hoc moraliter exponam, Herculem hominis iusti imaginem esse crediderim, & hydra inuidiæ, quæ reuera etiam serpens dicitur, sed quæ letiferos morsus infigit, (*venenum aspidum sub labiis eorum.*) Multiceps autem est, quòd tum in bonis, tum in honoribus, tum in fama, in vitæ ratione denique in omnibus homini noceat; denique hydra est, quæ non nisi in paludibus cœnosis & lutulentis agit; inuidia enim non nisi vitij alienis & rebus sordidis & peccati turpitudinem redolentibus pascitur. Ceterum nihil est quod iustum tantopere torqueat ac diuexet, quàm detestandum hoc monstrum.

*Invidia non nisi in sce-
lerata viuít
anima.*

Monstrum quidem Lernæum, quod iam descripsimus, multum generoso Herculi negotij fa-cessiuit, sed obseruandum est, non nisi in locis palustribus, vliginosis, ac tetro cœno ipsum natum esse. Fontes & fluuios limpidos abhorrebat, & sordidas & putiscentes paludes confectabatur. Idem de inuidiæ monstro esto iudicium; ac dicendum, numquam illam in generoso animo & ad virtutem nato, sed in peruerso & plebeio, vitijque inquinato habitaculum sibi deligere.

Tinea, pestis illa lignorum & vestium nunquam

quam cedros, odoratas illas & incorruptibiles arbores subit; ita inuidiæ tinea, vermis ille pestilens, omnia exedit, corrodit, & perdit; & nunquam in anima cordata & proba, quam cedrus designat, reperietur. Quò respiciens Iob aiebat, *Parvulum occidit invidia*: quòd vitium hoc non nisi in plebeio & imbelli nascatur pectore, quale reuera erat Phariseorum, qui curiosa quadam religione & superstitiosa curiositate Saluatoris Christi vix & actiones observabant.

Sed ò detestanda invidia, ò pestilens detractio! mirum profecto est, & tamen verissimum, quòdque indies videre est, eos qui maximè inquinati sunt, vitamque contaminatissimam ducunt, præceteris & ante alios aliorum defectus reprehendere: cum tamen omni carere deberent peccati novo, qui in aliorum vitia vitamque inquirere & animadvertere conantur, nam, ut Sallustius ait, *carere debet omni vitio, qui in alterum paratus est dicere*. Quod & egregiè in veteri testamento præsignatum est, quando nimirum voluit Deus ut lucernæ & emunctoria templi essent aurea, quò designare volebat, eos qui vitam aliorum emungere & coarguere volunt, animam virtutum & iustitiæ fulgore inauratam habere debere; & imprimis caritatis, quæ illo inter virtutes, quò aurum inter metalla, est loco.

Vnde non in scitè mihi veteres Ecclesiæ Patres inuidos & maledicos rantis Apocalypseos comparasse visi sunt, quæ de ore draconis egrediebantur, *Et vidi de ore draconis, & de ore bestie & de ore Pseudopropheta, exire spiritus tres immundos in modum ranarum*. Et sane nullum inuidorum hieroglyphicum melius aut aptius quàm rana: tum quòd hæc oculos sanguine suffusos ha-

beat, aut potius sanguinem oculorum loco; cum-
que ne guttam quidem sanguinis in toto corpore
habeat, oculos sanguine habet natantes, eosque ita
capite prominentes, ut non in capite, sed extra ip-
sum videantur constituti: tum verò quòd amphibia
sit, tum in terra tum in aqua victitans, per prata sal-
tet, & per aquas natitet. Atque hoc nonnullis per
annulum Mæcenatis Equitis designatum volunt,
cui rana inculpra erat; hanc siquidem expresserat,
ut potestatem suam & auctoritatem, quòd Cæsar
tum maris tum terræ imperiū sibi concedidisset,
declararet.

Non crediderim autem, similitudinem conue-
nientiorē aptioremque ad inuidos & murmurato-
res designandos reperiri; oculos enim sanguine &
vindicta plenos habent, nihilque spirant quàm inte-
ritum & perniciem alterius, eosque ita sagaces, per-
spicaces & vigilantes in proximi vitijs coarguēdis,
& eos quasi è capite prominentes habere videan-
tur: tum signa repperit, nullus in orbe locus aut
mare, in quo eadem non diuulgent. Quamuis au-
tem ob prædictas rationes inuidi ranis dicantur si-
miles, illa tamen potissima est, quòd ranæ semper in
palustribus & venenosis locis versentur, & nonnisi
nocte ingruente & in tenebris cantent: ita quo-
que inuidi non delectantur nisi peccatis alienis, e-
orumque vitam allatrant, nonnisi de nocte, id est
interea dum absunt seseque defendere nequeunt
quodque imprimis & præ ceteris deplorandum est
qui omnium inquinatissimi sunt, & peccatorum
numero ceteris antecellunt, hi sunt & ceteris mor-
daciores & plus alijs obganniunt: atque ita osten-
dunt, è faucibus se draconis id est diaboli profectos
esse.

Sponsa illa in Canticis dilecti sui dotes & per-
fectio-

fectiones recensens ait, *Labia tua sicut lilia stillantia myrrham primam*, id est dulce præ cæteris Myrrha, inquit, quæ amara est, prohibet corpora à putredine & corruptione, tua sunt verba; quamuis. n. rudia & acerba sint, vitam tamen mihi conferunt, & à morte & peccati corruptione me conseruant ac tuentur: at quod in me maius eorum desiderium excitet, est, quod ab ore candidissimo, cuiusq; innocentia & candor liliorum & niuium albedinem superat, proficiſcantur deniq; paucis vt concludam innuere vult, dilectum suum inuidiæ liuore non contabescere, nec aliis detrahere, nec peccata proximi coarguere. Quodd si interdum in eadem animaduertat tum verbis, tum re ipsa, charitate stimulante id facit, adeo vt nulla hinc illi culpa possit oriri: deinde vix fieri posse videtur & iniquissimum esse, vitis coopertum, aliorum vitia & delicta velle reprehendere.

Atque hinc taxat & sugillat scommate quodam satyrico Martialis quemdam, qui cum vita esset contaminatissima & flagitiis variis infamis, omnes tamen promiscuè proſcinderet & carperet.

Lib. 1. Epigr.

Cur maculas alios maculosior omnibus Albi,

Et carpi dignus carpere non metuis?

Tacitus ille & pungens sarcasmus tacitè etiam docet, absurdum & inconueniens esse, virum honestum ac probum ab improbo & scelesto sugillari. nam, vt Augustinus, quidem ait, *accusare vitia officium est bonorum*, & etiam Isidorus, *Non debet aliorum vitia corrigere, qui est vitis subiectus*.

Li. de serm. dom. in mōre Lib. de sum. bon.

Huc facit quodd Bosius lib. de signis Ecclesiæ tradit, indignum fuisse Apostolorum principem Petrum catenis in carcere constrictum teneri, sed æquum & par, vt manus illæ vinculis eximerentur, quarum erat alios soluere, & à peccatorum nexi-

vt legis transgressorem & festi profanatorem carperent & accularēt. Hoc in secundū orationis membrum reseruatum, quo iam deducam latius. *Et ecce homo quidem hydropicus erat ante illum.*

**Felix hospes
Christus.**

Ioan. 2.

Luc. 19.

Matth. 9.

Ioan. 11.

2. Reg. 6.

3. Reg. 17.

4. Reg. 4.

Miraculum hoc describens S. Lucas, ait Dominum à principe Phariseorum inuitatum, insigni quodam miraculo Hydropicum hūc sanitati restituisse. Beata domus illa & felix, quam Christus vt conuiua subit & hospes, non enim egredietur, quin symbolum suum persoluerit, & magna in hospitem contulerit beneficia. Vix intrauerat triclinium nuptiale in Cana, quin aquæ hydrias in vini dolia conuertat. Domum Zachari illo subeunte, mox salus domui facta est. Matthæi ædes vt intrauit, è publicano & foeneratore, Apostolum eum & Euangelistā constituit. In Bethaniæ castello cū versaretur, Lazarum ad vitam reuocauit, hodie verò in Pharisæi ædes admissus, hydropicum sanat. *Et ecce homo, &c.*

Arca foederis cum in ædibus Obededom Gethæi ad trimestre commoraretur, benedictionibus cælestibus domus & vniuersa familia cumulata est. Diuinitatem denotabat arca, & hæc prosperitas euidentis augurium & argumentum certissimum est, omnia, vbi Deus commoratur, cælitus benedici, & indies melius & melius succedere.

Vix intrarunt viduarum casas Elias & Elisæus quin mox lecythi olei redundant, farinæ crescant, filij ad vitam redeant, & pulcherrima vtrobique eant miracula. Hinc igitur infero & ostendere volo, aduētum Iesu Christi in domum aliquam, magnam illi semper felicitatem adferre: si enim Prophetæ hoc cælitus potuerint, an non maiora omnium Prophetarū rex, & Dei filius vnigenitus commoda domui, quam subibit, præstabit?

Ait

Ait in libro de cælo Aristoteles, *Accessus & recessus solus est causa generationis & corruptionis in his inferioribus*. Hoc quidem Philosophicum, sed Theologicum erit, si dicamus, Iesu Christi, qui toties in sacris litteris solis nomine appellatur, accessum & recessum ab anima, per accidens, nobis beatitudinē aut exitium adferre. Illius namq; aduentus semper miracula adfert & causatur. An non hic Pharisei domum ingressus hydropem pellit, & vnde aduersarij calumniam emungere conabantur, hinc ipse efficit, omnes se vt Prophetam suspiciant. Mosis igitur virga serpentes deuorauit. Lib. de celo
Exod. 7.

Et ecce homo quidam hydropicus erat ante illum. Quotnam Deus bone, hydropici huius ingressus in domum Pharisei conceptus mihi in animo producit?

Primo namq; in limine fidem illius admirari satis nequeo, qui principis huius ædes ingreditur nō vocatus, imò ne metuens quidem, ne fortē importunitatis, impudenter se in alienas ædes ingerendo, accusetur. Sed sanitatis recuperandæ desiderium omni mundano respectui præponit, plurisq; valetudinem, quàm ignominiam facit. Ad eundem modum Magdalena, omnem exuta pudorem, nullamque ignominiam verita, imò omni hominum respectu conculcato, domum Simonis Leprosi ingressa est. Vbicumque igitur Christus sit, ibi & querendus; licet in domo Pharisei, licet in turba, nullum pudor hic locum habet, nullum diffidentia, sed importunē eius auxilium implorandum. Audite quid hac de re dicat Psalmista, *Accedite ad eum, & illuminamini, & facies vestra non confundentur.* Fides hydropici.
Psal. 33.

Secundò insignem hic Phariseorum notare malitiam oportet, qui laudabilem conuiuiorum vsum

tam nequiter peruertunt; nam tantum abest, vt Christum amicè & hilariter excipiunt, & cum illo lætentur & plaudant, vt etiam insidias illi struant, actiones eius & vitam explorent: in quo Dauidicum illud compleſſe viſi ſunt, *Principes conuerunt in vnum, aduerſus Dominum & aduerſus Chriſtum eius.* Simile qd propemodū olim in libris Machabæorū legimus cōtigiffe, quādo Ptolomæus, Pōtificē Simonem eiufq; filios duos ad epulum inuitatos iugulari & perfidē obtruncari iuſſit.

**Cruenta
Phariſæo-
rum pro-
ditio.**

**Jerem. 6.
Ecclef. 2.**

Tertiò, alia quædam Phariſæorum nequitia hic apparet, quòd Chriſtum ad conuiuū vocarint, non vt aliquod charitatis officium oſtenderent, ſed vt, ſi quod forte (vt putabant) inter epulas verbum effutiret inconfideratè, aut aliquid indecorum ageret, in hoc illum traducerent, caperent, actionēq; intentarent. Quo nomine maximè reprehendendi, quòd in corde hoſtili amicitiam fingant, & ſimulent amorem odio pleni in quod aptè torqueri poterit illud Ieremiæ, *A Propheta vſq; ad ſacerdotem omnes faciunt dolum,* & illud Eccleſiaſt. *Vt duplici corde.* duplex ſiquidem cor habent, vno amorem fingunt, altero dolos neſciunt; vno amicos ſe mentiuntur, altero proditores ſe oſtendunt; vno obſequium ſpondent & pollicentur, altero eum irritè conantur.

**Diebus fe-
ſtis opera
miſericor-
diæ exer-
cenda.**

Tob. 2.

Quartò hinc etiam elicio, omni tempori ac quolibet etiam die proximo eſſe ſuccurrèndum, operæque miſericordiæ exercenda. Neq; n. vmquam melius, maioriq; cum merito feſti dies impenduntur, quàm quando pauperibus ſuccurritur, & charitatis opera exercentur. Ita quippe Tobiam ſeniores ſeſſe declarant ſacræ litteræ. *Cum eſſet dies feſtus Domini, & factum eſſet prandium in domo Tobie, dixit filio ſuo, vade & adduc aliquos de tribu noſtra,*
timen-

timentes Deum, est epulentur nobiscum. In quo tria notanda occurrunt, primum, quod festis diebus epulum instituerit, quod solos contribules inuitarit, & quod deniq; iustos solos adhiberet. At nihil minus hodie mundus facit: nam hodie singulis diebus conuiuia parantur, nulli nisi externi & alieni inuitantur, nulli deniq; mensæ accumbunt, quàm meretriculæ, lenones, pararij, mimi, sanniones, sceleresti & improbi, atq; omnis mali colluuiæ: Epulæ scilicet Baltasariæ, quibus plurimæ interfunt concubinæ, & nonnisi sacra profanantur.

Quintò docemur hoc loco, Deum velle, se, vt sequamur, nec vllis hominum calumniis improborumque cauillis à virtutis tramite nos abduci debere. quod se fecisse Paulus testatur Galatis scribens, *Si adhuc hominibus placerem, seruus Dei Gal. 1. non essem.* Et suo etiam exemplo id Christus confirmat; qui cum ab omni loco sibi insidias positas cerneret, hydropicum tamen curare non grauatur.

Denique omnes hinc velut è lectione quadam scholastica discimus præcepta legis obseruanda esse, prout charitas dictat, & necessitas exigit. Vn- *Ios. 5.* de Moses in deserto Israelitas non circumcidit, Dauid panes propositionis, quamuis sacerdos non esset, comedit, & Christus Sabbatho ægros curauit. Hinc etiam locum habent casus illi Scholastici, *1. Reg. 21.* puerum in extremæ casu necessitatis à muliere, imò & à Mahometano baptizari posse: in quadragesima, si necessitas exigit, carnibus licitè quemlibet vesci posse; dieb. festis ægrorum & vulneratorum ratione haberi, arma quoque indui & bellum licitè sumi, vt resp. ab hostibus defendatur. Non enim habet legem necessitas, neve vllis regulis circumscribitur. Sabbathi,

Sabbathi; dies Hebræis, quidē sollennis erat, at ecce Dei filius illo die hydropicū sanare nō veretur.

Et ecce homo quidam hydropicus erat ante illum.

Mundani
hydropico
hoc desig-
nantur.

Cum turgidum & aquosum hunc hypropicum intueor, veram mundani & voluptatis serui imaginē videre videor. nam vt hic ē nimio & assiduo potu hydropem contraxerat; ita mundani, quōd vitæ huius voluptatibus plus æquo indulgeant, hydropici fiunt, & ad quaslibet functiones vitales prorsus inepti & absurdi. Hac scilicet lue suos inficit mundus, hunc morbum afferunt voluptates, quæ tum per aquam, tum per vinum in sacris litteris denotantur. Hinc dulce semper vinum voluptatis offert mundanis, vt eodem inebriari, & quodammodo inflati, instar hydropici, nulla rerum cælestium siti laborent. Quamobrem sapienter nos admonet Sa-

Prou. 13.

lomon. Ne intuearis vinum cū splenduerit in vitro color eius, subito enim mordebit vt coluber, & vt regulus venena diffundet. Loquitur hic haud dubiē de vino voluptatum, quo suos mundus inebriat & hydropicos reddit: quod quāuis primo intuitu dulce videatur & iucundum, bibitum tamen, venenū adferet, & mordebit vt vipera, atq; huc trahere licet, hanc Moſis sententiam, *fel draconum vinum, & venenum aspidum insanabile.*

Deut. 32.

*Sext. Iulius
lib. 9. c. 5.*

Adaptare hic licet Stratagema illud Hannibalis, hic cum Afris quibuscūq; vino deditis bellum gerēs, magnam vini copiam in castra sua aduehi iussit, cui mandragoræ succum admiscuit, quæ, teste Aristotele, profundum soporem inducit, & Haymo in Cætica tradit, Mandragoras quoddam pomorū genus esse, quorum succus bibenti somnum conciliat, at succus ē cortice expressus ita inebriat, vt quicunque biberit nihil omnino sentiat, quamuis etiam mortale vulnus recipiat. Hannibale igitur fugam

Lā. de somno

fugam simulante, in castra illius irrumpunt Afri, qui visis dolis quamprimum, alia relicta præda sese ingurgitant, quos ille somno & vino sepultos de nocte oppressit, atque ita victoriam de illis consequutus est. Idem omnino facit et satan, versipellis illa vulpes, iuratus hominum inimicus, offert siquidem iucundum voluptatis vinum, ut postquam eodem inebriati fuerimus & inflati, tandem ab eodem incauti & nec opinantes iugulemur. Sed ad hydropicum meum redeo.

Et ecce quidam hydropicus erat ante illum. Omnes Peccator omnino morbi & corporis tormenta peccati esse hydropicus sunt, & ab eodem originem sumunt. Atque i- similis, deo hydropicus hic perpetua laborans siti in scenam producit, ut hinc inextinguibilis peccatorum sitis, desideriumque reddatur manifestum; de quo Iob loquitur dicens, *Tenebitur planta illius* Iob. 18. *laqueo, & exardescit contra illū sitis.* Et sanè peccatores hydropici sunt, extrema enim laborantes siti, nihil bibunt, quam quod sitim magis magisque provocat. Vnde apud Ieremiam Deus ipse conqueritur, *Me dereliquerunt fontem aquæ vivæ, & foderunt* Ierem. 2. *sibi cisternas dissipatas, quæ continere non valent aquas, & ideo siti vexantur.*

Lyfimachus Thraciæ rex prælio decertans tanta laborabat siti, ut hostibus se tradiderit, quo haustum frigidæ acciperet, regnumque amittere, quam aqua carere maluit. Sæpius hanc mecum historiam tacitus demiratus sum, nec mihi præter rem visum est, regi huic peccatorem similem dicere: tanta siquidem interdum siti excrucietur, adeoque erga mundana afficitur, ut libertatem, animam, regnum denique cælesti diuendere & amittere non dubitet, quo vel exiguum quid aquæ illius vanitatum bibere possit.

Dom. tom. 2.

n n n

Ismael

Peccator
Lyfima-
cho regi
milis.

Gen. 21.

Ismael Abrahæ filius ex Agar ancilla, in deserto eiectus siti emoriebatur, *Cumq; consumpta esset aqua in vte, abiicit puerum, ne videret eum præ siti*, ipse enim verus Ismael est, qui quamprimum vt in horridum mundi huius desertum eiectus est siti emoritur, & intolerabili quadam in res terrenas ardore & æstu interius aduritur, quodque de hydropicis dicitur, de peccatore non immeritò dici potest.

Quo plus sunt pota plus sitiuntur aqua.

Tanta in Samaria ariditas fuit, vt cum triennio & amplius pluvia cælo non cecidisset, omnia circumquaque emorerentur, herbæ, germina, animalia simul est homines. Equidem, vt hoc allegoricè exponam, mundum imaginem dico Samaritæ, in quem rarissimè cælestes decidunt imbres, ac proinde tanta illius ariditas est, & sitis adeò vehemens, plerique vt emoriantur. Quia & ipse Dei filius pro peccatoribus mortem occumbens, siti propemodum mortuus est; quare in crucem sublatus, siti faucēs adurente, voce magna clamauit *Sitio.*

2. Reg. 1.

Montes Gelboë, in quibus flos nobilitatis Israëlitiæ occubuerat, à Dauide maledicti sint, vt præ siti & ariditate emorerentur, nullumque rorem nec pluuiam cælitus acciperent, *Montes Geboë, nec ros nec pluuia veniant super vos, neque sint agri primitiarum.* Vera mundi figura, ipse namque mons ille nefastus, in quo omnis generis humani nobilitas extincta est & deleta, Patriarchæ, Prophetæ, reges, Apostoli, ipse denique Dei filius, quare di-

ris

ris deuoeantur, mille maledictionibus feriat-
tur, & imprimis ne pluuia aut ros, id est gra-
tiæ & benedictiones cælestes in eundem de-
scendant. Mundus igitur semper sitit, & verus
hydropicus est.

Et ecce homo quidam hydropicus. Ceterum quodd
hydrops in corpore, id peccatum agit in ani-
ma; porro morbus hic tria potissimum peccata
designat, velut hydropises spirituales; impri-
mis humores vitiosi libidinem significant, tumor
ille & inflatio superbiam, ambitionem, iactan-
tiam; sitis illa inexstinguibilis, auariciam. Quam
periculosæ & noxiæ hydropises. Hinc bene mihi
dixisse visus est, qui tribus ad inferos ostijs ho-
mines properare ait, & triplici aulam Ditis ia-
nuæ patere: & per primam ingredi carnales &
lubricos, per secundam auaros, & per tertiam
superbos, atque huc alluisse Prophetam Isaiam,
Propterea dilatauit infernus animam suam, & os *Isai. 5.*
suum absque vilo termino, & descendant fortes eius,
& sublimes, gloriosiq; eius ad eum.

Item aquæ hydropisis est luxuria & voluptas
carnis? quo enim plus è voluptatum carnalium
puteo bibunt libidinosi, quo & maiori siti la-
borant; quamobrem locum hic habeat senten-
tia illa Christi, *Qui biberit ex hac aqua, sitiet* *Ioan. 4.*
iterum. Samaritanæ huius voluptas insatiabilis
erat, atque ideò, exprobrat illi Christus, *Quin-*
que viros habuisti, & quem nunc habes, non est tu-
us vir, id est siti laboras inexstinguibili, & hy-
dropica es. An non & hydropica vxor Clau-
dij Imper. Messalina, de qua Iuuenalis ait?

Que lassata viris, nondum satiata recepit. Tria reperiri in mundo ait Salomon, qui satiari nequeant, *Tria sunt*, inquit, *insatiabilia*, & quantum numquam dicit sufficit, *infernus* & *os vuluæ*, & *terra* quæ non satiatur aqua, ignis verè numquam dicit sufficit. Ignis superbiam designat, terra auaritiam, & os vuluæ luxuriam; & tria hæc peccata hydropicis sunt, nullo infuso liquore satianda, sed imprimis voluptas carnalis.

Superbia & ambitio etiam insatiabilis est; vnde *Eccles. 14.* ait Sapiens *Insatiabilis oculus curidi*, & in *Prouerbijs* dicit, *Venter impiorum*, id est ambitiosorum, *insatiabilis*, & paucis vt absoluiam, hydropici sunt. Annò inexplēbilis Alexandri Magni ambitio fuit, & hydrops insatiabilis, cū, audito Anaxagoræ axiomate, plures esse mundos, fieret & ingemisceret, quasi vnica ad sitim eius explendam, non sufficeret; vnde Poëta,

Vnus Pellaë ueni non sufficit orbis.

Auaritia aliud hydropicis genus est, & forsitan alij grauis & damnosius: quam reuera Stobæoreferente, Diogenes iam olim hydropi similem esse dixit: nam vt hydrops paulatim sensimque crescat, ita cupiditas & sitis opum, illæ namque paulatim, magnoque sudore parantur, & quamprimum etiam amittuntur. Quod veteres etiam declararunt, cū Deum diuitiarum Plutum claudum & tortuosis deformem pedibus depinxere, sed alatum: quod diuitiæ sensim & petentim, magnâ diligentia & industria parentur, & vnico momento pereant, atque auis instar auolent quam celerrimè.

Certum igitur ac fixum est, peccatorem, hydropicum esse, & peccata hydropicis quamdam spiritum.

ritualem, sed insanabilem, nisi auxiliatricem Deus
 adhibeat manum: mundus namque morbum cau-
 satur, & cælum medetur. Mundus aquas propinat,
 quæ ventrem inflant, & sitim prouocant; sed cælum
 habet alias, quæ sitim tollunt & morbum. Varia
 medicamenta in sacris litteris reperire est, quæ
 circa hæc aquas versantur, *siquis sitit, veniat ad* Ioan. 7.
me, & bibat, & flumina de ventre eius fluent aqua viua.
 item alio loco, *Qui biberit ex aqua, quam ego da-* Ioan. 4.
bo ei, non sitiet in æternum, sed fiet in eo fons aqua vi-
ua. Et Isaias, *Omnes sitientes venite ad aquas.* item Isai. 55.
 alibi, *Effundam aquam super sitientem, & fluent a* Isai. 44.
super aridam. denique & in Apocalypsi, *Ego si-* Apoc. 21.
cienti dabo de fonte aqua viua gratis. ad hæc aquas
 properate hydropici, hic bibite, hic sitim ve-
 stram estinguite, sunt enim optimæ & saluber-
 rimæ.

Vos autem Christiani, Christi vestri exemplo
 discite modestè & benignè cum impijs agere, vt
 ad virtutem eos inuitare, & ad poenitentiam re-
 ducere valeatis; discite inuidiam fugere, & de-
 tractiones execrari, aliorum vitia nolite curiosius
 inquirere; sed notate vt Deus omnes actiones no-
 stras intueatur, cum Phariseorum arcana cordis
 rimatus, eorum dolos & versutias præuenterit.
 Discite, quanta vestis debeat reuerentia, cum
 Pharisei ne ægrum quidem in die festo sanari ve-
 lint; deinde memineritis omni tempore bonæ
 esse opera faciendæ, & in primis opera miseri-
 cordiæ, cum ipso sabbathi die Christus hydropi-
 cum curare non dubitarit.

Hoc autem, tu Domine, miraculorum maxi-
 mum hodie edis, vt Phariseorum avaritiam co-
 arguas, & hydropem aqueum sanando, sanes
 eadem opera hydropem aureum & prauos affe-

ctus. Renoua hæcce miracula summe medice, hosce morbos medicare, neque enim vniquam alia ita opus fuit, nam mundus hydropicis scatur & hydrope omnia plena sunt, vbique regnat superbia, dominatur per omnia ambitio, gula grassatur, auaritia laxatis habenis per orbem cursitat, denique hydropici sunt omnes. Hic turget cibus & ingluvie, ille siti acquirendarum opum & dignitatis sublimioris laborat, alius denique vitiosis & infestis abundat humoribus, & anhelitum fatentem habet, solam vt terram spiret & vanitates sæculi. Hic manum admoue Domine, hanc sitim exstingue, ardorem hunc compesce, tumorem hanc deprime, foetorem illum intolerabilem exstingue, denique hydropifera hosce cura, & humilitatis virtutem concede, vt quemadmodum hodie ipse doces, eum qui se deprimat exaltandum, nos ipsos hoc in mundo profunda quadam humilitate deprimentes, aliquando in altera ad beatitudinem vsque cælestem exaltari mereamur, quam concedere dignetur

Pater & Filius, Spiritus

sanctus. Amen.

{o}

DOMI

DOMINICA DECIMA SEPTIMA.

POST PENTECOSTEN.

*Diliges Dominum Deum tuum, & toto corde tuo
& ex tota anima tua, & ex tota mente tua*
Matth. 22.

FIGURA.

Leuitis olim præcepit Deus, vt in altari holocausti ignis perpetuò colluceret, neue vmquam deficeret fomes. Vetus hæc figura denotabat, inter cetera legis Euangelicæ præcepta, hoc imprimis eminere, quo Deus sacrum charitatis ignē iugiter in cordis ara in medio Ecclesiæ collucere & flagrare voluit, vt inquam Deum ex toto corde & proximum sicut nos ipsos diligere-mus. Hæc scilicet Euangelij hodierni medulla est, quam vobis proponā, cælitus modò affulgeat auxilium, & Virgo Deipara opem polliceatur; quod vt fiat, nostras illi preces salutationemque Angelicam offeremus.

Leuit. 6.

A VE MARIA.

Magnus Apostolus Paulus, qui è lupo rabidissimo & Ecclesiæ expugnatore persecutoreque acerrimo, in agnum & feruentissimum Christiani nominis propugnatorem singulari Dei prouidentia; conuersus fuit, de caritate sermonem instituens, eam omnium gratiarum gemmam & Theologicarum virtutum reginam appellare non dubitauit, *Major autem horum est caritas.* Id est, quod aurum inter matalla, sol inter astra, adamas inter gemmas, in corpore

1. Cor. 13.

Quod ca-
put inter-
membra,
hoc inter
virtutes
caritas.

Caritas o-
mniū vir-
tutum fi-
nis,
Psalms. 118.

Finis legis
caritas.
1. Cor. 13.

Cant. 3.

humano, caput, hoc inter virtutes & spirituales diuitias caritas. Nam sicut in corpore humano caput cetera dirigit membra, vitam ijs, morum, sensum dat; quod nerui rigidi sint, venæ turgeant, arteriæ pulsant, sanguis per omnia diffuat, oculi excubent, & totum corpus vigeat ac moueatur, solo tribui capiti debet: ipsum etiam corpus capite orbatum, non nisi truncus est, stipes massa rudis statua insensibilis, & exanimis, & mortua. Ita caritas in statu ac regimine spirituali digerit ac dirigit omnia, animas animat, sensibiles eas reddit, mouet, robur ijs ac vitā cōcedit, & sine hac ceteræ virtutes iacēt, vitæq; & meritis destitutæ sunt.

Hinc benè dixere Theologi, caritatem finem & centrum esse virtutum omnium, quod satis innuit, obscurè licet, Psalmographus dicens, *Omnis cōsummationis vidi finem, latum mandatum tuum nimis.* Latum mandatum appellauit, quod omnia ad vltimum illum finem tendant, cui caritas quàm proxima est & ceteris omnibus vicinior: fides enim hunc ostendit, spes eò dirigit, & caritas eidem nos connectit. hinc vinculum perfectionis appellatur, quod cum Deo qui vltimus finis noster est, & in quo summa nostra profectio cōsistit, nos cōiungat & nectat. Præterquam quod virtutes Theologicæ in hoc Moralibus præcellant quod Deum immediatè pro obiecto habeant, inter quas vt regina & princeps eminet Caritas.

Eandem viam insistit Paulus, cum caritatem finem legis appellat & prophetiarum omnium & Euangelij complementum, *finis præcepti est caritas.* Quin etiam in ferculo illo regio summum caritas locum occupat: dictum quippe est in Canticis, *ferculum fecit sibi rex Salomon de lignis Libani, columnas eius fecit argenteas, reclinatorium aureum, ascen-*

ascensum purpureum media charitate constravit.
Opus verè regium ac splendidum ! ad charitatem
scilicet per gradus & ascensum purpureum ascen-
debatur, quòd ad hanc virtutem, sanguinolentæ
passionis Christi, qui pretiosum suum etiam pro
inimicis effudit sanguinem, in quo egregiam cha-
ritatem ostendit, intuitu & contemplatione in-
flammemur.

Qui luculentum domi conseruare focum cupit, *Simile.*
non stramine, festucis, & alijs rebus leuioribus il-
lum fouet sed ligno querno, quodq; incensum ma-
gnum calorem reddat. Ita quoq; qui iugè caritatis
feruorè in anima asseruare desiderat, ligna medi-
tationis, & fascies contèplationis, illi subdat. Cete-
rùm maiora ligna meritò appellari possunt pia de
morte & passione Christi cogitatio, atq; hac æter-
nus amoris diuini ignis in anima nostra conser-
uatur. Sed cœptam materiam prosequamur.

Charitas adhæc sæpenumerò cōparata legitur *Apo. 3.*
auro, & potissimùm in Apocalypsi, in qua Saluator
ait, *Suadeo tibi emere à me aurum ignitum probatum,* Charitas
vt locuples fias: illa namq; verum illud aurum est, auro simi-
quo cetera pia opera condecorantur & deaurantur, lis.
quodque illis excellentem splendorem, lucem, va-
lorem ac pulchritudinem adiungit; Christus au-
tem mensarius & negotiator est, qui nobis illam
dat fœnori: quicumque autem semel hanc nan-
cisci & obtinere poterit, ditissimus est; qui verò
eadem caret, pauperrimus. Testatur hoc Aposto-
lus, dicens, sine charitate se nihil esse, & cum *1. Cor. 13.*
illa opulentum & diuitem, *Si fidem habuero,*
ita vt montes transferam, charitatem non habuero,
nihil sum. Certum igitur est charitatem auro *3. Reg. 6.*
denotari: quòd trahemus, quod libro tertio *2. Paral. 3.*
regum & secundo Paralip. legitur, vbi Salo-

mon oratorium & templum auro purissimo
scribitur cooperuisse, & clauos aureos fecisse.
Et laminis aureis textit eam quasi talentis sexcentis,
sed & clauos fecit aureos, ita vt singuli clauos
fictos quinquagenos appenderent. Per clauos hos
aureos actus charitatis intelligo; nam timoris
opera, clauus ferrei appellati sunt, vt in Psalmis,
Confige timore tua carnes meas, ne scilicet equus il-
le indomitus quoquam elabatur.

Psal. 118.

Charitas i-
gni colla-
ta.

Ezech. 1.

Deut. 33.

Luc. 12.

Charitas
regia chla-
mij est.

3. Reg. 19.

Aliàs egregia hæcce virtus igni comparatur
vt enim ignis elementorum princeps est, ita &
hæc virtutum. atque hac ratione exponunt non-
nulli locum illum Ezechielis, *Sume tibi ignem de*
medro rotarum, id est Sacrorum librorum medi-
tatione, charitatem Deum erga & proximum in
anima tua excita; nam per geminas hæcce rotas,
nouum & vetus Testamentum intelligitur; quia
verò nouum, quantum ad figuras, nouo inclusum
erat, hinc rotæ rotis implicitæ leguntur. Idem
etiam dicendum de loco illo Deuteronomij; in
quo Moses de Deo scribit, *In dextera eius ignea*
lex, Id est, in Iesu Christo, qui Patris dextera est,
lex charitatis, quam teste Luca in mundum erat
allaturus, (*ignem veni mittere in terram*) contine-
tur: Deinde vt ignis semper sublimè petit, nulla-
quæ ratione terræ affigi potest; ita & charitas
semper ad cælestia & diuina aspirat, rebusq; mun-
danis affici nequit aut delectari.

Adhæc, charitas est regia ac magnifica illa
vestis, *qua operit*, teste Apostolo, *multitudinem*
peccatorum: est pallium illud, quo Elias discipu-
lum suum Elisæum in agro repertum coope-
ruit, quo mox vt coopertus fuit, vomerem & ara-
trum accendit, & duos mactauit boues, quibus
coctis

coctis Eliam, qui chlamydem dederat, secutus est. Quid autem Elisæus hic arans designat, nisi peccatorem de rebus terrenis sollicitum, eis-
que affixum: & Elias hic in cælum curru igneo rap-
tus, nisi Iesum Christum charitate succensum,
& in cælos subuectum? Cùm verò Deus peccato-
rem pallio charitatis operit, mox mundi nego-
tius ille valedicit, iuga bouum, & aratra flammis
tradit, id est mundanas sollicitudines abiicit,
peccandi occasiones deserit, & prauos appeti-
tus iugulans & mortificans, igne sui ipsius mor-
tificationis Deo offert & immolat, & tunc,
non iam ampliùs vt carnalis & terrenus, sed
vt merè spiritalis ac cœlestis viuut. Hinc exclam-
mat de seipso Apostolus, *Viuo ego, iam non ego, viuut Gal. 2.*
verò in me Christus.

Charitas denique est vestis illa nuptialis, quam
quia impudens ille conuiuia non assumpserrat,
acriter correptus fuit, & à Domino conuiuij
eiectus manus & pedes vinctus, *Quomodo huc Matih. 22.*
intraſti non habens veſtem nuptialem; quo deno-
tatur, Deum magnopere erga virtutem hanc affi-
ci, & eadem quàm maximè delectari. Idcirco et-
iam crediderim, Christum permiffisse quidem *Ioan. 19.*
vt pretioſum corpus in arbore crucis tormentis
dilanaretur, tunica verò inconfutilis, quæ ve-
stem illam nuptialem repræſentat, vt diuidere-
tur, noluisse Quo myſterio docere volebat, plu-
ris ſe facere & feciſſe veſtem illam charitatis,
quam corpus proprium; *Tunicam hominis iam iu-
dicati, in cruce pendentis,* ait hic Auguſti-
nus, *carnifices Pilati non ſunt auſi concidere;* &
*tu vis charitatem Dei, imò charitatem qua
Deus eſt, ſcindere?* quo loco de diſcordiæ au-
ctoribus,

etoribus, inimicitiarum & vindictæ cupidis locutus est.

Vidisse se in fronte Apocalypseos Angelum testatur Ioannes, præcinctum ad mammillas zona aurea: per Angelum hunc Christum intelligo, per zonam illam auream sciò quidem Rupertum regiam Jesu Christi auctoritatem, ab omni mortali concretionem immunem, intelligere; de qua & Psaltes ait, *Dominus regnavit, decorem induit, indutus est Dominus fortitudinem & præcinxit se.* Scio Augustinum simul & Abulensem, sanctorum hac multitudinem designare: sed cum alijs pluribus crediderim ipse, de charitate, qua Christus ut zona cinctus erat, circa mammillas, quæ iustitiam & misericordiam illius denotant, capi debere. Quibus omnibus dulcis & suavis, quem in regenda Ecclesia adhibet, modus denotatur, non enim severus est & rigidus, sed maternus & lacteus. Charitas autem non immerito zona appellatur, quòd cingat, includat, & comprehendat in se ceteras virtutes; atque hæc ratio est, cur Apostolus eam vinculum & fibulam perfectionis nuncupet, *Super omnia autem hac caritatem habete, quæ est vinculum perfectionis.* Cuius rei plures in veteri testamento figuræ præcesserant.

Hanc quippe denotabant catenulæ illæ aureæ, quæ in rationali Pontificis Iudaici apparebant; illa enim catenæ in morem ceteras virtutes concatenat & nectit, *Facies in rationali catenas sibi invicem coherentes ex auro purissimo, & duos annulos aureos, quos pones in utraque rationalis summitate.* Cuius loci interpretem agens Beda ait, *Catena ex auro purissimo est continuatio casta & non ficta dilectionis, rationalis, id est cordis firmi-*

ter affixa: dua autem sunt, quia duplex est amor, Dei videlicet & proximi. Merito autem charitas per catenam denotatur, ut enim illa ex pluribus annulis aureis composita est, ita charitas est diuersis virtutum operationibus compacta & concinnata, quæ breuiter Apostolus ad Corinthios recensens ait, *Charitas patiens est, benigna est, non amulatur, non agit perperam, &c.* 1. Cor. 13.

Charitas denique pretiosissima spiritualis ædificij supellex est, pretiosissimum monile animæ Christianæ, & gemma ceterorum regina; ipsa finis est legis, & maximum Euangelij præceptum, ita nempe ipsum tradidit & confirmauit apud Matthæum Saluator Christus; quod vobis ipse prælegam; *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua.* Hoc Propositione est primum & maximum mandatum. Ut autem egregiæ huius legis vim & efficaciam, imò & animam, capiat, constitui, primò de requisitis in amore erga Deum, & deinde erga proximum agere interea verò dum de amore & charitate sermonem facio, pacificè quæso, & benignè patienterque dicentem auscultate.

Primò igitur refert Matthæus, Phariseos & vnum maioris auctoritatis præ ceteris, tentandi & excutiendi ergò, à Christo petiisse, *Magister quod est mandatum magnum in lege?* Christum verò quæ erat benignitate & promptitudine, mox respondisse, *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua, hoc est primum & maximum mandatum.* Euangelij historia.

Antequam verò longius in præcepti huius expositione progrediamur, duo amoris esse genera præ-

Duo dilectionis genera.

præsupponendum est, vnum amicitia dicitur, quæ nobilis & excellens quidam amor est, quo aliquem propter seipsum diligimus, atque hoc modo pater amat filium, idque non aliam ob causam, quàm quia erga illum afficitur: alterum ipsa concupiscentia est, qui amor non ita generosus & nobilis est ac prior; quo aliquid diligimus, non propter seipsum, sed propriæ nobilitatis respectu; vt scilicet aliquod inde nobis emolumentum & compendium proficiscatur: atque ita diligimus egregium aliquod palatium, prosperum successum, regis ac principum beneuolentiam, &c. Ceterum duplici hoc amoris genere Deus super omnia à nobis diligendus.

Deus amore concupiscibili à nobis diligendus.
*Exod. 33.
 Prouerb. 3.
 Anjel.*

Imprimis autem amore concupiscibili, eo quòd bonum infinitum sit & infinitè bonus, in se complectens, quidquid cetera creata boni sparsim continent. Hinc olim Moyse ait, *Ostendam tibi omne bonum.* & in Prouerbijs scriptum est, *Omnia quæ desiderantur, huic non valent comparari.* Exclamat igitur Anselmus, *Cur ergo per multa vagaris homuncio, quærens bona anima & corporis, ama vnum bonum, quod est omne bonum & satis est.*

Deus amandus amore amicitie.

Amandus deinde est amore illo regio & nobili, quem amicitie diximus; cum enim Deus infinitè bonus sit, super omnia amari debet, non quod ei bonum aliquod, quod non habet, desideremus, habet enim & possidet omnia & omnium Dominus est, sed vt laudemus quod summus sit omnium Dominus & possessor, illique de potentia & maiestate congratulemur, illius honorem & gloriam in terra augeri videntes. Ita il-

lum diligebat Psalmographus cū diceret, *Quid mihi est in celos & à te quid volui super terram, Psal. 68.* Deus cordis mei, & pars mea Deus in aeternum? Ita autem Deum qui diligit, Dei de charitate præcepto satisfacit, *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo.*

Præcepit olim Pontificibus Judaicis Deus, ut certum quoddam suffitus genus commiserent & componerent, quod sibi soli succenderent, & nulli alij rei applicarent, Audite præceptum, *Talem compositionem non facietis in usus vestros, quia sanctum est Domino, homo quicumque fecerit simile, ut odore illius perfruatur, peribit de populo suis.* Huic præcepto simile est præceptum amoris Dei, quem super omnia diligere oportet; atq; hæc mixtura & suffitus est, qui soli Dei adoleri debet, ei que soli conuenit, ceteris rebus exclusis: in quod qui peccauerit, mortem haud dubiè adibit, & damnationi perpetuæ se obnoxium reddet.

Nadab & Abin, Aaronis Pontificis filij, quòd ignem profanum & alienum acerræ imponere veriti non essent, eiusque fumum Domino adoleuissent, egregias temeritatis poenas dederunt. Terribile profectò exemplum, at egregium vobis omnibus documentum, quo edocemini, eos qui profanum & externum mundi ignem cordium suorum thuribulis imponunt, Deoque illius fumum & cineres offerunt; diuinam iracundiam prouocare, & grauissima supplicia poenasque promereri. Soli nempe amoris Dei, & non mundi, cor ipsum pateat. Ita siquidem lex iubet, *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo.*

Hac de agens doctor Angelicus Thomas, ait, *Dei proprium esse, ut sit centrum totius amoris; est*

In opusc. de amore Dei.

est enim ille summum bonum, cui proinde debetur omnis amor. Quis igitur iuxta magnum hunc Theologum Deum non amet? quis non cum Apostolo exclamet, *Quis nos separabit a charitate Dei?*

Rom. 8.

2. Mach. 1.

Sacerdotes
ignem so-
lummodo
occultant.

Amor Dei
omnibus
rebus pro-
ponatur.

Osee. 10.

3. Reg. 18.

In hanc Do-
min. serm. 1.

Cum rex Babylonis urbem Ierosolymitanam vastaret, omniaq; diriperet, sacerdotes, cum multa templi vasa & sacram supellectilem occultare potuissent, si modò voluissent, ceteris rebus neglectis, solum ignem sacrum occultarunt, ne ille ab hostibus violaretur. Ita omne proborum studium sit, quando tyranni eos persequuntur, eorumque media diripiunt, sacrum amoris diuini ignem magna sollicitudine & accuratè in anima conseruare; Diripiantur, inquiunt, opes, vestigalia annua pessum eant, domus hæc conflagret, omnes facultates periculum adeant, modo inuiolatum charitatis mandatum conseruetur, *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo.*

Aequum hoc est & rationi consentaneum, & quidem ex toto corde. Dicebat olim de Hebræis per Oseam Deus, *Diuisum est cor eorum, nunc interibunt.* Quo oraculo denotatur, eos pessum ituros, qui cor diuident, & affectus duas in partes dispartiuntur, vnā quidem Deo, alteram mundo dantes, dicebat etiam Elias Israëlitis, *V/quo claudicatis in duas partes? si Dominus est, Deus sequimini eum: si autem Baal, sequimini eum.* In duas autem partes claudicare est, velle Deum amare & simul mundum, & diuinum mandatum, *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo*, violare.

Refert in concione in hanc Dominicam egregium exemplum Philippus Diez magnus ille concionator in Hispania. Fuisse scilicet Eremitam, qui quotidie Deum orabat, vt quæ illi grata essent,

essent, & ad salutem comprimis necessaria, se-
docere dignaretur. Apparuit huic igitur diabolus
Angeli forma, & hac eum oratione est allocutus:
Exaudite sunt preces tuæ, atq; idcirco me huc De-
us destinauit, vt quæ tibi ad salutē necessaria sunt,
aperirem; Tria igitur Deo, in peccatorum tuo-
rum expiationem offeras necesse est, nouam lunā,
rotunditatem solis, & quartam partem rotæ; quæ
si habere & Deo offerre potueris, optime de salute
tua sperandum est. Quo dicto obticuit & euauit.
Eremita verò, cum videret, nullum horum offerre
se Deo posse, quod haberi non possent, de salute
desperare coepit. At Deus, qui afflictis semper ad-
est, angelum lucis illi misit, qui illum mærentem
consolatus dicebat, priorem illum, dæmonem fu-
isse, & ea quæ facienda proposuerat prima quidem
fronte impossibilia videri, attamen facilia esse in-
tellectu; nouam etenim lunam notare C. litteram,
quæ lunæ figuram repræsentat; rotunditatem so-
lis, O littera designari, & quartam rotæ partem
R. litterâ, quæ quarta littera est verbi Rota, quæ
tres vbi concurrerint, efficient verbum C O R,
quod vbi Deo obtulisset, de salute sua bene posse
confidere. Ceterum & Poëta quidam idem æni-
gma versu complexus est sed sensu nonnihil im-
mutato,

Diaboli a.
ctus & im-
postura.

Angelus
consolatur
Eremitam.

*Dimidium sphaera, sphaeram cum principe Roma
Postulat à nobis totius conditor orbis*

Dimidium sphaeræ littera C, sphaera autem O,
& R, ipsum Romæ principium. Exposuit hoc & a-
lius alio modo

*Tolle caput cerui, caput ouis, viscera cerui:
Offer ista Deo, inde beatus eris*

Dom. tom. 2.

ooo

id est

id est C quæ est prima littera verbi Coruus, & O quæ est prima vocis Ovis, & R, quæ media est in verbo ceruus; & hæc tria coalescunt & verbum cor effeceris, quod si Deo obtuleris, gratissimum Deo sacrificium feceris. quin & sine ænigmate, sed apertè, in Prouerbijs ipsum sibi dari postulat, *Fili præbe mihi cor tuum.*

Prou. 23.

Robert. Hol-
cot. in Pro-
uerb. Salom.
le 7. 12.

Simile penè refert Robertus Holcot in Prouerbia, de quodam, qui amico amicas scribens litteras ab ænigmate easdem inchoauit dicens, *Mitto tibi cornua lune, rotunditatem solis, & quartam partem rotæ.* Alter cum tria hæc connexisset, reperit cor sibi & affectum ab amico, in grati animi signum, destinatum. Ita autem faciendum cum Deo nam præcipit Euangelium, *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo.*

Ceteris in rebus medium sibi sufficere sæpius ostendit, sed cor integrum sibi dari voluit. Aliquam facultatum partem sibi satis esse dixit, ait enim apud Lucam, *Quod superest, date elemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis.* & cap. 19. Zachæus merita sua recensens, dimidium bonorum suorum se pauperibus dare asserunt. Deinde apud Ioanem reliquias seruator colligi iussit & fragmenta magni illius epuli in deserto, scilicet vt iisdem pauperes reficerentur: partem quoque fructuum terræ, decimam scilicet, sibi offerri vult, dierum quoque partem scilicet Dominicam, suo obsequio dedicari: at cor postulat integrum, & quidem mandato strictissimo, *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo.*

Luc. 11.

Luc. 19.
Ioan. 6.

Ex toto corde inquam, id est ex totis viribus tuis, & quantum amoris vires patiuntur: amor namque Dei non potest in excessu peccare & ardore, qui quo vehementior eo & dignior & excellentior

tior

tior. Aristoteles ille mundi discipulus virtutes in *Arist. in*
 medio, & vitia in extremis constituit; sed magni illi *Ethica.*
 magistri cælestes docent, amorem diuinum in ex-
 cessu perfici & adimpleri, & quo affectus nostri &
 desideria excedentiora, eo & nobiliora, maioris-
 que meriti esse. fateor quidem virtutes omnes,
 cum ad extrema progrediuntur peccare posse &
 virtutes esse desinere; nam vt de iustitia id probe-
 mus summum ius summa fit iniuria, prudentia
 quoque limites excedens, ad curiositatem delabi-
 tur; fortitudo nimia fit audacia & temeritas; tem-
 perantia illimitata transit in pusillanimitatem;
 discretio in superstitiosam religionem: sed amor
 Dei, quo à mediocritate & medio recedit longius,
 quo & diuinior ac magnificentior.

Esdræ loquentem audio Angelum & dicentem,
Vade pondera mihi pondus ignis. Quis vidit vquam *4. Esdr. 4.*
 ignem bilanci imponi, quis materialem ignem
 ponderauit? nemo inquam. Sed ignis ille spiri-
 tualis, id est amor diuinus ab anima Christiani
 debet & potest in statera rationis ponderari, &
 ceteris amoribus ac reliquis mundi rebus præpon-
 derare: vt verum sit illud legis Euangelicæ decre-
 tum, *Diliges Dominum Deum, &c.*

Quo loco vulgata in Canticis præfert, *Quam* *Cant. 4.*
pulchra sunt mamma soror mea sponsa, pulchriora
sunt vbera tua vino, Et odor vestimentorum tuorum
super aromata? alij interpretes legunt, *Quam pul-*
chrisunt amores tui? Quibus verbis manifestum fit,
 quam grata cælesti sponso sit cantus & affectus il-
 lius, qui amorem eius vino, id est voluptatibus,
 delicijs & diuitijs mundi huius anteponit. Vult
 igitur Deus è toto corde & super omnia di-
 ligi.

Idem ille Sponsus amoris sui erga dilectam *Cant. 8.*

Quomodo
 ignis spiri-
 tualis pon-
 detur.

vehementiam significaturus ait, *Fortis est vt mors dilectio*, dura sicut infernus amulatio, id est, talis tamque vehemens tuus in me amor sit, charissima, vt morti & inferno par sit. Verba ex amore deprompta, sed alioquin inuoluta & obscura. Sensus igitur est, Mors hominem omnibus desiderijs & effectibus mundanis, tum quoad læta, tum quoad tristia, insensibilem reddit: Infernus etiam inexorabilis est, aded vt qui semel eodem fuerit deuolutus, numquam inde redeat.

Talem te erga me esse par est, charissima; nihil vt spires aut concupiscas quàm amorem meum, & cum semel me amare cœperis, in alium amorē & affectum tuū nō trāsferas. Mysticè hic denotari credo, amorem, quo Deum prosequi debemus, morti similem esse debere, vt qui mortuos & insensibiles nos mundo voluptatibusque terrenis, Christo autem coniuuantes reddat; inferno quoque depositum numquam reddenti similem, vt nimirum zelus noster & affectus aded vehemens sit itaque æstuet, nullus vt dæmon, nulla inferni furia, nulla tentatio nos ab amore Dei sequestret, aded vt cū Apostolo dicere possimus, *Quis nos separabit à charitate Christi? Tribulatio & angustia, an fames, an nuditas &c.* Certus sum quia neque mors, neque vita. In quæ verba Chrysostomus commentatus exclamat, *O Paule calici ciuiis, Ecclesiarum columna, Angelus terrestris, homo celestis.* Hic scilicet ad amissim Euangelicum mandatum seruabat, *Diliges Dominum, &c.*

Varia præcepti huius expositiones.

Præcepti autem huius expositiones variae sunt & multiplices, & à se mutuo discrepantes.

S. Gre-

S. Gregorius in primis ait, Deum ex toto corde, anima & tota mente diligere, aliud non esse, quàm super omnia illum diligere. Hugo Cardinalis ait per hæc verba varios Dei diligendi modos præscribi, & eorum singulis Deum super omnia diligere debere, Primò quia Creator est, qui esse nobis dat. Secundo quia Tutor, qui nos & nostrum esse tuetur ac conseruat. Tertiò quia Redemptor & reparator, qui bene esse dedit. Quartò denique quia Glorificator, qui optimum nobis esse promisit & dat, atque hic sensus est Verborum. *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, ex tota anima tua, ex tota mente tua, ex totis viribus tuis.* Nyssenus ait, *ex toto corde tuo*, id est ex tota potentia vegetatiua, quæ potissimum in corde locum habet: *ex tota anima tua*, id est potentia sensitua, quæ in anima sedem sibi delegit, *Et ex tota mente tua*, id est potentia rationali & intellectiua, quæ mentem inhabitat; adeo vt quòd viuimus, sentimus & intelligimus, amoris Dei erga nos sit ascribendum.

Hugo super
Luc. 4.

Alij verò, inter quos Alexander Halensis, aiunt Deum è toto corde diligere debere, vt auaritia excludatur (appetitus enim è corde originem habet) Deum super omnia temporalia diligendo: *ex tota anima*, in qua virtus concupiscibilis, qua delectabilia appetimus, inhabitat, vt carnis concupiscentiam detestemur, super omnia creata Deum amando; *ex tota mente*, in qua consistit iactantia & superbia, vt inanis gloria procul pellatur, dum Deus super omnes honores & mundi pompam diligitur. Qui verò ita amauerit, amat vt amari in præcepto caritatis iubetur, *Diliges Dominum tuum ex toto corde tuo.*

In 3. dist. 27.

Simile.

Exod. 23. 25.

34. Leuit. 2.

Núm. 5.

Deut. 26.

Prov. 7.

Rationes

cur Deus a-

mandus.

I.

Quam verò hoc æquum, & ratione consentaneum! æquum scilicet est, vt. qui arborem plantauit fructus colligat. Cum igitur summus & potens ille Deus in hominem potentiam & facultatem amandi plantarit, certum est, amorem qui eius fructus est, illi iure meritoque deberi. In huius rei signum voluit Deus olim omnes arborum feracium primitias sibi dedicari, *Primitias frugum terræ tuæ deferres in domum Domini Dei tui*. Porro primitiæ præclaræ illius arboris, cordis humani inquam, sunt affectus, desideria, & amor, quæ Deo in sacrificium offerenda & immolanda sunt.

Sinceri amici dotes recensens, Sapiens ait, *Omni tempore diligi qui amicus est*. Et sanè qui verus Dei amicus esse satagit, semper illum diligit & ex toto corde, & anima tota. Idque sexcentas ob rationes, quarum hæc prima.

Deus aliqua ratione nostrum totum est & omne, cuius nos membra & partes sumus; atque naturaliter fieri videmus, vt pars semper totum suum diligit & mille subeat discrimina, plurima adeat pericula, vt vitam tum tueatur tum conseruet. Quod re ipsa & quotidiana experientia satis edocet. An non enim brachium ictus excipiet, & obijciat se mucroni caput ferire cupienti. Adhæc annon omnes mundi partes vniuerso, quod velut totum est, ne in rerum natura vacuum detur, opitulantur & omni ratione, hoc ne fiat, se opponunt? Hinc ignis, præter rerum ordinem, aliquando descendit, terra præter naturam sublime petit & sursum euolat, ær interdum conturbatur, confunditur & agitur, aqua denique interdum noua & inaudita sibi que

info.

insolita prodigia operatur. Omnia denique mundi membra, nescio quæ non faciunt, ut vniuerso succurrant, in quo insignem haud dubiè amorem declarant. Cum igitur Deus totum nostrum sit, cur nos, qui illius membra sumus & partes, eum non diligamus?

Secunda. Amor quodammodo eus est omnium nostrorum affectuum, & quam in partem ille vergit, in hanc vergit & totus homo. Ipse primum mobile, qui ceteras intentionum nostrarum orbis & sphaeras obripit & secum trahit. Est Spiritus ille Ezechielis, qui omnes animi rotas impellit, & ad cuius impulsum sequuntur. *Ezech. 1.* Expectus hoc erat Augustinus cum diceret, *Amor meus pondus meum, illo feror, quocumque feror.* Acquisitum igitur & rationi maxime consonum est, ut, quoniam amor diuini quid continet, atque instar numinis omnes affectus nostros & voluntates dirigit & commouet, Deo in sacrificium offeratur.

Tertia. Totus mundus in seipso & sua magnitudine consideratus est secundum speculatiuos, nihil est; secundum mathematicos verò nonnisi punctum, imò vix aliquid. At Deus qui eiusdem conditor & architectus est, æternum esse est, bonum infinitum, essentia quædam incomprehensibilis, & diuitiarum abyssus. Si mundus igitur, qui nonnisi mera vanitas est, diligere meretur & amari; magnus ille Deus, qui mera realitas, maiorem reuera amorem meretur. Ita argumentatus est Dauid dicens, *filij hominum ut quid diligitis vanitatem, & queritis mendacium?* Id est, Cur tantopere mundum, qui nonnisi vanitas est, diligitis, & Deum, qui summum bonum negligitis? cum tamen hic diligendus sit, ille verò contemnendus. *psal. 4.*

4.

Omnes
creaturæ
seruiunt &
amant De-
um.

Quarta. Quidquid in mundi Theatro reperire est, creatorē amat & quodāmodo adorat noctes & dies. Qui enim perfectissimas quasque creaturas inspicere & intueri voluerit, videbit Angelos pulcherrimos illos spiritus, cælos splēdidissimos illos orbes, sidera rutilantia, quæ nonnulli instar numinis etiā coluerunt. Si verò in terrā oculos cōiecerit, elementorum videbit miracula, animalium diuersitatē, auium multitudinē, varia piscium genera, & alia plurima. Si deinde ab his omnibus petat, quid agant, reperiet haud dubiē, illa inter se diligenti quodam studio conspirasse, vt Creatori totis viribus seruiant & eundem adorent. Aequumne erit igitur, solum hominem hic deficere, solum illum non amare Deum, cum tamen amet cetera?

5.

Creaturæ
sequuntur
amorem
hominis,
vt subditi
amorem
principis.

Quinta. si homo Deum nō diligat, omnes haud dubiē creaturas ab amore Dei abstrahet; sicut ecōtra, si homo solum Deum amat in mundo, omnes item creaturæ eundem amabunt. Cum enim homo creatura quædam vniuersalis sit, illo amante, ceteræ creaturæ amant; illo autem amore destituito, ceteræ velut confusæ sunt, & sine suo frustratæ: Quemadmodum rege alicui obsequente, vniuersi regni incolæ etiam obsequuntur.

6.

Deus amoris nostri centrum est.

Cum igitur certo certius sit, hominem Principem esse totius vniuersi, si cui rei amorē is applicauit, huic etiam cetera suum applicēt necesse est. Quam igitur turpe sit & absurdum, vniuerso hoc orbe Deum ex totis virib. amante & obsequente, hominem qui eiusdem rex est, eundem alio conari diuertere, & amorem aliò distorquere?

Sexta. Quidquid naturale ac physicum est, quādiu ē debita sedē motum est, semper violentū est nec prius quiescit, quam in centro sint. Porro magnus ille Deus naturale animæ & amoris nostri centrum

centrum est, cui nimirum viuimus, mouemur & sumus; extra quod cum affectus & amor noster fuerit, mundanis rebus inhærens, non quiescit, neue sibi satisfacit, sed semper in statu violento est. Hanc me Philosophiam Augustinus docuit dum in Confessionum libro ait, *secutus nos Domine ad te, & inquietum est cor nostrum donec perueniamus ad te.*

Septima. Si quæ silua foret quæ finem non haberet, sed perpetua foret, ignis quoque similiter infinitus esset, neue vmquam defineret. Ita, quoniam bonitas, maiestas, pulchritudo, & potetia Dei infinita est, amor quo eadem amarentur, infinitus quoque esse deberet. Hinc benè exclamat Augustinus *O ignis qui semper ardes, & numquam exstingue-* In soliloq.
ris! ô amor qui semper eris, & numquam te pescis, ac- ca. 28.
cende me & accendar, accendar inquam, vt totum diligam te solum; minus enim te amat, qui tecum aliquid amat.

Octaua. Si amor venalis foret; quis pluris eum 8.
faceret, quis pluris emeret, quàm ille qui certo cer. Deus amor
tius gloriam cælestem & vitam æternam in mer- rem nostrâ
cedem aliquando redditurus est? at si gratis datur, infinite re-
& siquid est, quod propter seipsum amari debet, muneratur
anne dignius quid & maius Deo, qui ipsamet boni-
tas & amor?

Vltima sit hæc. Omnes virtutes morales & humanæ, hominem iustum, equum & prudentem reddunt; sine iustitia enim, sine temperantia, castitate, prudentia, alijsque virtutibus meræ essemus bestię & bruta; at amor ille diuinus & caritas homines qui morti obnoxij, immortales reddit, & Ioan. 4.
sermideos. Vnde Ioannes, *Qui manet in caritate, in Deo manet, & Deus in eo* & deinde Paulus, *Qui adha-*

ret Deo, per amorem, vnus spiritus est, cum eo. Amor namque diuinus diuinos reddit, & mundanus mundanos. Idem asserit Augustinus, *si terram diligis, terra es; si calum diligis, calum es; nonne dixi, Si Deum diligis, Deus es.* Ceterum anima nostra, vt D. Dionysius ait, speculo similis est, si enim cælo ipsum obuerteris, stellæ repræsentabit, si verò terræ lapides, spinas & tribulos referet.

Quamobrem amemus Deum, cùm amor illius in semideos nos conuertat, & tot præclaræ rationes ad ipsum nos incitent & iuuient, ipsa deinde lex & Euangelium iubeant, *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo.*

Hoc cene igitur, ô homo, præceptum negliges? & Dei tui oblitus æternæ te damnationi obnoxium reddes? adeone brutus & inhumanius fueris, vt Dominum, Creatorem, imò & Deum tuum è toto corde non diligas? At forsitan scire velis, num eum diligas? vide, num passionēs & prauæ cupiditates in animo tuo etiamnum locum habeant, num verò extinctæ sint, Deo in montem descendente, circumundique mons fumigabat, quòd Deus in igne & flamma in eundem descendisset. Quis hoc mysterio vacare dixerit? equidem non nisi ratione factum hoc crediderim; & per ignem hunc caritatem, per fumum verò cupiditates, & inordinata erga bona temporalia desideria designari. Ignis enim proprium est humiditatem, quæ ei vbiuis & naturaliter aduersatur, expugnare, atque ab illa fumus enasci solet, quem ignis è subiecto quod occupauit, elicere consuevit: eiusdem naturæ est & cæcitas, semper enim illa concupiscentias & appetitus

Exod. 19.

cius brutales, qui eidem aduersantur, expugnat, & omni ratione conatur ex anima, quam occupauit mundi fumos & passiones illas violentas expellere.

Simile.

Ac veluti si arteriæ pulsus violentior & incitator est, de febris vehementia dijudicari solet: si verò lentus & morosus, non tanta vis morbi esse dignoscitur. Ita quoque vehemens amor hominis erga Deum & caritatis ardor tum demum agnoscitur, cum desideria illius erga diuinum obsequium feruida fuerint, & ardor quidam entheus in animo se exseruerit. Atque ex his velut è symptomatis infallibilibus quamprimum dignoscitur, num quis Deum ex toto corde, & proximum sicut seipsum amat. Atque hoc est alterum præcepti & propositæ materiæ membrum, *Secundum autem simile est huic, diliges proximum tuum sicut teipsum.*

In ipsa rerum omnium creatione, omnipo. Duo matens ille opifex fecit duo magna luminaria, gni amoluminare maius, & luminare minus, à quires hominibus omnis rerum inferiorum influxus depen- inuncti,deret. Idem ille conditor in ipsa hominis constitutione duos insignes amores constituit, *Amor Dei.* vnum maiorem, id est amorem Dei, & alterum minorem, id est proximi; qui duo binæ quodammodo faces sunt & luminaria, quæ hæc inferiora illustrant, & à quorum virtute omnis hominis fortuna & salus dependeat.

Docent Astrologi & Mathematici vniuersum Amor Dei hunc orbem in duobus polis, velut cardinibus & proximis conuerti & inuerti, quorum alterutrum si quis duo sunt aufer- poli,

auferret, totius vniuersi ordinem & constitutionem peruerteret ac destrueret. Ipsum de Christiana religione dictum esto, duobus illam amoribus, veluti polis inniti, Dei scilicet ac proximi, & alteruter illorum siquis læderetur & rescinderetur, tota legis & religionis moles collabasceret: *ex his enim duobus preceptis tota lex pendet & propheta.*

Ezech. I.

Animalia illa Ezechielis alas habebant, quibus in sublime ferrentur & nubes transcenderent, pedes quoque quibus in terra incederent. Allegoricum horum animalium sensum indagans, aio nos qui animalia sumus ratione prædita, alas quoque habere debere, alas inquam amoris diuini; quibus ad Deum vsque euolent sublimes, cum super omnia diligendo; simul etiam pedes, quibus in terra ambulent, pedes inquam amoris quibus proximum in terra commorantem diligant.

Isai. 40.

Prov. 31.

Quoniam volatus mentio incidit, certum est aues vna destitutas ala volare non posse, sed duabus instructas. Et quoniam scriptura animas nostras multis in locis aibus similes esse asserit, dico eas in cælum aut ad perfectionem volare non posse, nisi duas alas habeant, duplicem inquam amorem, Dei scilicet ac proximi; at si vtrumque habuerint, ad beatitudinem pertingere & instar aquilarum euolare. Vnde Propheta, *Assument pennas sicut aquila, & volabunt.*

Refert in Prouerbijs Salomon, Sapientia domesticos & clientes, diploidibus & duplicibus vestitos, *Domestici eius vestiti sunt duplicibus.* Designare forsitan his volebat, electos & domesticos æternæ Sapientia, animam duplici vestimento id est gemino amore, tum qui in Deum,

tum

tum qui in proximum feratur, indutam habere debere.

Ardentibus votis petebat Elifæus dari sibi duplicem Eliæ spiritum, *fiat in me duplex spiritus* 4 Reg. 2.
tuus, quo adepto beatissimum se mortalium cre-
 debat, ita quoque anima pia & sancta nihil ma-
 iori a Deo magistro suo contentione & ardore pe-
 tere debet, quàm duplicem illius Spiritum, id
 est duplicem amorem (Spiritus enim amor est,
 & amor Spiritus) illius scilicet ac proximi,
 atque ab his certum est vniuersam legem & salu-
 tem nostram dependere.

Magnis extulis laudibus seruator pauperulam
 illam, quæ nonnisi duos nummulos gazophyla-
 cio iniecerat. per viduam hanc Christianam ani-
 mam designari crediderim, & per duplicem nū-
 mulum, duplicem amorem qui moneta est in
 celo cusa, qui Ecclesiæ illatus & Deo oblatus,
 magni meriti est, imo maioris, quàm omnes mun-
 di amores & affectus inordinati. Luc. 21.

Pius ille Samaritanus detulerat secum oleum
 & vinum, quibus faucij illius viatoris vulnera
 curauit, dedit adhuc denarios duos hospiti, vt
 diligentem illius rationem haberet. Hocce my-
 steriorio denotatur, numquam Catholicam & verè
 Christianam animam in publicum sine amoris di-
 uini vino & oleo misericordiæ erga proximum
 prodire debere, semper etiam duos illos denari-
 os in cordis crumena asseruandos. Sunt hæc quip-
 pe vera ingredientia & medicamenta verè cæle-
 stia, quæ animam fauciam & varijs vulneribus de-
 formem curant. Luc. 10.

Cum Dei filius, discipulos per vniuersum ter-
 rarum orbem Euangelium prædicaturos emitte-
 ret, Ibid.

Hom. 17. in
Evang.

ret, binos illos & per paria misit, *Misit illos binos ante faciem suam.* Edocere illos simul & nos voluit, duplicem illos amorem, tum Dei, tum proximi prædicare debere, atque in eo nullum errorem posse admitttere. Ita hoc explicat Magnus Gregorius, *Ecce enim binos in predicationem discipulos mittit; quia duo sunt præcepta caritatis, Dei videlicet amor & proximi.* Desuntne igitur nobis figuræ & allegoriæ? Ipsum etiam Euangelium annon satis superque insinuat proximum esse diligendum ut nos ipsos? atque hoc secundum est legis præceptum; *secundum autem simile est huic, Diliges proximum tuum sicut teipsum.*

Natura
proximum
nos nostrum
amare docet.
Nero no-
xios morti
addixit in-
uitus.

Ipsa iam inde ab incunabulis nos hoc natura edocet, atque in amorem hunc etiam inuito trahit & impellit; ipsi etiam ethnici magno erga proximum semper amore fuere, nec eum modò dilexere, sed naturaliter etiam amore moti, morti eum, quamuis promeruisset addicere detrectarunt. Et sane Nero humani sanguinis sitientissimus, cum initio imperij, quo benignissimus erat, morte condemnatorum catalogum legisset, ut sua illos auctoritate mortem promeritos indicaret, amore subditorum stimulante astantibus dixit, *Vellem nescire litteras*, id est, utinam efformare litteras nescirem, quibus tot ciues meos morti iam cogor adiudicare.

Bapti Ful-
gos. lib. 5.
cap. 5.

Augusto Cæsare apud Asinium Pollionem cœnante, contigit seruum vitrum quoddam frangere Chrysellinum, quamobrem indignatus Pollio murænis eum abijci iussit: sed miser ille supplicij scuitiam veritus, Imperatoris Augusti se pedibus aduoluit supplex, orans sui apud dominum causam ageret, ut atrox hoc supplicij genus in mitius conuerteret. Quo audito Augustus libertate primò

primò eū donauit, deinde omnia vitrea vasa amici Pollionis comminui iussit, & viuaria destrui. indignatus ob exiguum crimen, imò inaduertentiam, tantam sauitiam exerceri re ipsa ostendens, vnius hominis votum salutemque pluris quam omnia quæ in mundo reperire licet, faciendam.

Simile quid de Alexandro Macedone refert Plutarchus: cum enim mater Olympias quempiā ad necem nescio, quam ob causam deposceret, ait, *Plut. in Apo-*
Aliam mater a me mercedem postula, vita enim ho- *phibeg.*
mini nullo beneficio compensatur: & innocuum *Græcor.*
 morti tradere nefas est, nisi iura iustitiamque violare, & amorem naturalem lædere velim. Huc facit etiam quod de M. Antonio refert Seneca, hic enim cum nefariorum quorundam conspirationem in caput suum procusam audiuisset, & omnibus condonasset; coram senatu testatus est, malle se mortuos ab inferis excitare, quam viuos ad inferos detrudere. *Scipio verò Africanus,* teste Plutarcho in vita, malle se, aiebat, vnum ciuem seruare quam mille hostes perdere. Dic igitur num barbari & ethnici proximū dilexerint, & an non præceptum caritatis seruandum sit? *Diliges proximum sicut te ipsam.*

Augustus Cesar cum videret legatos externos, catellos melitaos sinu tenere, & quodammodo exosculari petebat num in patria illorum pueri *Plut. in*
 reperirentur: indignum scilicet credebat, amorem pueris debitum, bestiis impendi. Augusti responsum proposito adaptans meo, nefas esse duco & deplorandum, amorem, qui proximo debetur, rebus alienis & terrenis impendi. *Pericle.*

Præcepit olim Deus, vt cortinæ tabernaculi purpurea & cocco bis tincto tingerentur, *Tabernaculum verò ita facies, decem cortinas de bysso retorta,* *Exod. 26.*
 & hya-

& hyacintho ac purpura, coccoq³ bis tincto, varietas opere plumario facies.

Purpura verò & coccus colores illi regij & rutilantissimi symbola sunt charitatis, quæ regina virtutum & ignis quidam spiritualis est, quæ instar cortinarum cordis nostri tabernaculum velans, bis tincta sit oportet, amorem scilicet Dei & simul proximi comprehendat. Atque ita hoc exponit
 Rom. 38. in Gregorius, *vos estis fratres cortine tabernaculi, qui*
 Rom. per fidem in cordibus vestris secreta celestia velatis;
 sed cortinis tabernaculi bis tinctus coccus debet inesse; coccus quippe ignis speciem habet, quid verò est caritas nisi ignis? sed ista caritas debet esse bis tincta, ut tingatur & per amorem Dei & per amorem proximi. Atque hinc eruere amorem proximi potestis, sed audite præceptum, diliges proximum sicut teipsum.

Diliges inquam in aduersis, non minùs quàm prosperis tam in mala viâ felicitatis, quàm tempestatibus aduersitatis. Tobias senior quamprimum ut visum recuperavit, & in pristinam fuisset fortunam restitutus, venerunt consobrini ad eum, & congratulabantur ei de omnibus bonis, quæ circa illum ostenderat Deus, & per septem dies epulantes omnes cum gaudio magno gauisi sunt. Non ait consobrinos ad illum venisse, dum in cæcitate ageret, & aduersitatibus premeretur, quò illum in tristibus consolarentur, & verbis inducerent, ut ærumnas æquo animo sustineret; at tum demum venisse, cum à calamitatibus iam liberatus esset, & lætiori fortuna vultu arrideret, atque hoc non est proximum diligere sicut seipsum.

Proximus
 in prosperis &
 aduersis
 diligendus.

Primus mundi inquilinus Adam in hoc præceptum impegit, nec etiam vxorem pari, quo seipsum amore dilexit; cum enim Deus vtrumque coram iustitiæ suæ tribunali citasset, vt meritis delicti pœnas infligeret; ecce Adam, amica amicitiae iura conculcans seipsum purgaturus ait, *Mulier quam dedisti mihi sociam, dedit mihi de ligno, & comedi.* Ingratitudinis huius & perfidiæ insinulauit Bernardus, & verè eum vxorem negat dilexisse; particeps quidem præuaricationis cum illa fuit, sed pœnæ socius esse noluit. At iusti, veri illi amici, aliter profectò faciunt; nam tametsi nullum pro amicis crimen velint admittere, eorum tamen causa supplicium & pœnam subire non ventur.

Gen 3.

Aristoteles, referente Laertio, rogatus olim, quænam vera foret amicitia, ait, *vna est anima in duobus corporibus*, & sanè octauo Ethicorum, priorem illam sententiam stabiliens ait, *Amicus est alter ego.* Quemadmodum igitur vna anima, duo animans corpora, eundem vtrique sensum, motum, & vitam daret; ita quoque vera amicitia, eandem suiquam proximi rationem habere deberet.

Si autem amicus est alter ego, amicitia profectò quæ eundem me amare cogit, eodem quo me ipsum affectu illum diligi vult. Atque hac ratione obseruatur præceptum, *diliges proximum tuum sicut teipsum.*

Hoc autem amore prosequabatur Corinthios Apostolus cum iisdem scribens ait, *Aemulor enim vos Dei emulatione*, id est tanto vos affectu & amore prosequor, atque ita erga salutem vestram affectus sum, vt si mortem vestri causa oppetere necesse foret, sine vlla tergiuersatione oppeterem. Perinde ac si diceret, *Quemadmodum amor Dei filiū*
Dom. Pars I. p p p *hominum*

2: Cor. 11:

hominum redimendorum causa ad mortem compulsi; ita quoque idem amor me vitam meam vestri causa offerre iubet. O egregium erga proximum amorem! de quo illud sponsi commodè dici potest, *Fortis est vt mors dilectio.*

Cant. 3.

Non minor quoque fuit ille Moysis amor, quem erga populum suum ostendit. Cum enim Deus eum in Arabia montem Sinai euocasset, & eminus terram promissionis ei ostendisset, nullo

Num. 17.

tamen introitus in eandem facto promisso, ille ab omni ambitione alienissimus, animam non contraxit aut tristi audito iuntio contristatus est; & quamuis prius eum moriturum prædiceret Dominus, vitæ tamen tempus sibi produci non postulauit, sed de sola populi salute commodisq; sollicitus ac laborans supplicauit, *Provideat Dominus Deus spirituum omnis carnis, hominem, qui sit super multitudinem hanc, & possit exire, & intrare ante eos, & deducere eos vel introducere, ne sit populus Domini, sicut oves absque Pastore.* De vxore sua ne huiusmodi ac liberis, imò ne de seipso quidem laborat, sed vnicum Dei honorem & populi salutem spectat, quibus cætera postponit. Næ ille præceptum de proximo diligendo obseruabat, *diligens proximum suum sicut seipsum.*

3. Reg. 28.

Similis, ne dicam maior, fuit amor Eliæ Prophetæ. Cum enim summa & extrema per regnum Israel siccitas ac proinde sterilitas inualesceret, adeo vt triennij & semelstris spatio nulla cælo pluuia cecidisset; ecce suorum cōtribulium misertus, *Elias ascendit in verticem Carmeli, & pronus in terram posuit faciem suam inter genua sua;*

Eliæ in suis amor.

quibus precibus finitis copiosissimus cælo imber delapsus est. Quid putatis Eliam nouo hoc & peregrino orandi genere designare voluisse, aliud nihil

hūi profectō, quam vehementem quo erga suos afficiebatur amorem. Hinc eliciunt nonnulli, fuisse apud Hebræos consuetudinem, & domini si quando in seruos animaduerrere grauius vellent, caput inter genua inferere, & manus pedibus alligare solitos, atque ita seruos in vnum instar globi conclusos, fustigationem dominorum excepisse, vt se ne mouere quidem loco possent. Huc alluisse visus est etiam Iob Propheta, dum tyranni cuiusdam vitam describens inter cætera ait, *Sicut vir qui paratur ad ærum*, ad ictus scilicet & flagella manibus pedibusque colligatis excipienda. Quam consuetudinem Elias Propheta cum nosset, Carmeli montem ascendit, & in terram facie inter genua inserta, instar mancipij ad ictus excipiendos parati, sese deiecit, obsecrans, Iam triennium ac semestre elapsum est Domine, ex quo nulla in terram cecidit pluuia. Populi igitur tui miserere, sua ob peccata si supplicia hæc luit, equidem vādimonium præsto, ipse subitō humeris, ecce me in flagella paratum, ac libenter patiar quidquid in illum acerbius decernere constitueris: paratum ecce me omnia suppliciorum ac flagellorum genera perpeti. O secundum cælum! o amorem incredibilem! hoc scilicet erat præceptum de diligendo proximo obseruare, *diliges proximum tuum sicut teipsum.*

Iob. 15.

Cerui cum è continente in insulastraijcere per sinus marinos parant, solet qui ceteris robore & laterum fortitudine antecedit, in aquas se præ aliis conijcere cuius tergo sequens cornuum pondus imponit, & secundi tertius atque ita longa serie aquarum secant impetum, mutuo obsequio viæ difficultatem solantes.

PPP

Et

Et quoniam qui cæterorum ducem agit, alteri-
us tergo ramosa cornua nequit imponere, & fran-
gendis pectore fluctibus defatigatur, hinc emenso
aliquo viæ spatio primum locum deserit, & vlti-
mi tergo suo imponit onus, ac tum secundus a-
gmen ducit, & mox alius. Hinc apparet, qualem
erga proximum amorem & affectum habere debe-
amus. Idèd ait Apostolus, *alter alterius onera porta-
te, & sic adimplebitis legem Christi*. Id est caritas le-
gis summa est & finis, atque hinc Eusebius Emisse-
nus, *alter alterius commodis studeamus, & inuicem
labores & opera nostra portemus*. Similitudinem
porrò de cervis habet, & Augustinus dicens, *de cer-
uis nonnulli scripserunt cum frerum ad insulam trās-
fretant pascuorum gratia, sic se ordinant, vt onera
capitum suorum, quæ gestant in cornibus super se in-
uicem portent, ita vt posterior super anteriorem cer-
uicem collocet*. Quid? bestia sibi inuicem opitulan-
tur, & homines sese mutuo non diligant, cum ta-
men & naturali lege & Euangelica ad illud inui-
temur & obligati simus?

Apostolus aliud multis in locis non edocet quā
caritatem, & ad hanc potissimum Romanos Neo-
phylos exhortatur, *fraternitatem caritatis inuicem
diligentes*: perinde ac si dixisset, Amplectemini ca-
ritatē, & vos inuicem amore fraterno diligite, re-
giam hanc virtutem consecitemini, virtutem inquā
ceterarum virtutum reginam. atque ita rem se ha-
bere ipsa docet ratio, & Apostol. alio loco fatetur.
Nunc autem manent spes, fides, & caritas; tria hæc:
maior autem horum est caritas. Idque varias ob rati-
ones, quarum hæc prima est.

Tres iuxta Philosophos anima facultates ha-
bere, intellectum, memoriam & voluntatem; quæ
tribus

quæ tribus egregiis virtutibus Deus insigniuit, intellectum fide, memoriam spe, caritate autem memoriam. Cum igitur ceterarum facultatum nobilissima sit voluntas, utique omnia constituit ac fieri mandat; hinc efficitur caritatem quæ Deum & proximum spectat, etiam cæteris virtutibus excellere. Hoc ut sentiam facit axioma illud Philosophicum, *Qualia sunt subiecta, talia sunt prædicata.*

Secunda finis, ut variis in locis docet Aristoteles, nobilior est omnibus quæ sunt ad finem: anima non enim sanitas maior ac nobilior, quàm medicina & malagmata, quæ ad eamdem tamen tuendam, tum recuperandam constituta sunt? Atqui caritas finis est & scopus cæterarum virtutum, ut Apostolus ait, cæteris igitur & nobilior & præstantior.

Tertia. Virtutes Theologales aliis nobiliores sunt, eo quòd ad Deum quàm proximè accedant, eumque cominus quodammodo alloquantur, & illum immediatè ut obiectum respiciant, ut omnis Theologorum schola docet. At inter Theologicas caritas ceteris propius Deum accedit, eo quòd ipsa Deus est, nam ut Ioannes ait, *Deus caritas est*; ceteris igitur & nobilior & præstantior; itaque ceteras excedit & præstat, ut sine illa aliæ penitus nequeant consistere, imò virtutum nomen amittant. Docet hoc D. Thomas in summa, & sane ita series habet.

Quarta. Inter virtutes illa ceteris dignior & excellentior est, ac coronam meretur, quæ aliarum forma est, & ad cuius exemplar ceteræ efformantur, & à qua essentiam & dignitatem mutuuntur. Forma enim est quæ dat esse rei. Porro Caritas, omnium Theologorum in tert. sententiarum iudi-

cio ceterarum forma est; omnium igitur nobilissima & dignissima, cum teste Philosopho, forma sit quiddiuinum & appetibile in natura.

1. *Phys.* 2. de

de anima 6

7. *Metaph.*

lib. de verbis

Domini.

Simile.

Quare ex omnibus rationibus iam adductis statuere possumus tantam esse caritatis excellentiam, ut quamuis ceteras habere videamur virtutes, hanc tamen destituti, nullam omnino habeamus; hanc verò si habeamus ceteras eadem opera possideamus. Testem hic habeo Augustinum, *Attende quanta est caritas, quæ si desit, frustra habentur cetera, si adsit, habentur omnia.* Tantæ adhuc illius ponderis ac momenti est, ut sine illa nemo saluari queat, quamuis ceteras virtutes possideat. Ait enim Aristoteles 8. *Physic.* & refert S. Thomas 1. 2. quæst. 1. art. 1. in causis essentialibus subalternatis, si una auferatur, ceteras concidere; econtrà verò primâ firmâ permanente, ceteras etiam subsistere. Quod exemplo manifestum reddam: arboris prima causa radix est, deinde, truncus, rami, folia, flores, causæ sunt, quæ arborem constituunt; radix in truncum influit, ille in ramos, rami in folia, folia in flores, & flores in fructus, atque omnia hæc de arboris essentia sunt, & sibi mutuo sabalternata: at prima causa est radix, quæ ubi semel eradicata & ablata fuerit, cetera emoriantur, necesse est; econtrario illâ vegetante ac viuente, viuunt cetera. Quod ubi fixum fuerit & certum, necessario sequitur, caritate quæ prima causa est, & veluti radix, à qua ceteræ dependēt virtutes, quæq; gratiæ meriti, omnisque nostri præmij & origo ac radix, ablata & eradicata, cetera quoque omnia necessario deficere.

Nam si caritas in homine deficere coeperit,

rit, deficit & gratia, deficiente gratia, deficit meritum; merito deficiente deficit merces & præmium; deficiente præmio æquænam erit tandem beatitudo? & sic à primo ad vltimum sequitur, caritate amissa, omnia nobis amissa esse, nullumque beatitudinis spem superesse.

Conemur igitur, Christiani, hanc animo virtutem insculpere, quæ nihil est aliud, vt Doctores aiunt, quàm amor & dilectio, qua Deus diligitur propter se, & proximus propter Deum. Studeamus hanc virtutem obtinere, cui nulla nec in cælo nec in terra par haberi potest; nam vt August. ait, *Charitas est donum Dei, quo nullum est excellentius.* 3. Sent. dist. 27.
Aug. lib. 18. de ciuit.

Contendamus hanc parare, quæ sicut aurum omnia superet metallâ, & oleum omnibus supereminet liquoribus; sic omnia bona mundi excedit: studeamus, obsecro, hanc lucrari, quæ ex hominibus Angelos & Deos reddit; scribit enim Augustinus, *Quicumque secundum regulam veræ caritatis viuit, non homo vel angelus, sed Deus censendus est.* Bern. serm. de carit.
Lib. de verb. Dom.

Denique demus operam, demus inquam, vt Deum ex toto corde diligamus, & proximum sicut nos ipsos, cum ab illo tota lex & Prophetæ dependant.

Hanc obsecro, omnipotens & æterne Deus, gratiam nobis præsta; fac quæso, vt te ex toto corde, tota anima, tota mente, & totis viribus diligamus: totum te corde creatorem; anima, vt Dominum; mens, vt Deum; vires denique totæ, vt beatitudinē suâ diligant. Et est sanè rationi cōsonū vt hoc modò diligaris: cū enim tu cor creaueris, id

tibi totum offerendum est, cùm etiam animam creaueris, totam eam tibi dedicare par est; cùm menti & intellectui esse dederis, vt te penitus etiam cognoscat necesse est; cum denique ipse vires nobis concesseris, æquissimum est, vt tuo obsequio amorique omnes etiam impendantur. Ad hoc scilicet lex, Religio & natura ipsa nos obligat. Frustra alioquin homines, frustra Christiani dicemur, frustra denique fidem nacti essemus, si te post tot prægnantia præcepta diligere detrectaremur. Deinde quoque necessarium est, vt post te, proximum amemus, sicut nos ipsos; ita nempe id fieri iubes, ita censeres & præcipis, nos quoque id ipsum facere decreuimus, modò gratiam concedere digneris. Scimus enim à duobus illis præceptis vniuersam legem & prophetas, atque omnem nostram beatitudinem dependere, ad quam nos deducat Pater & Filius, & Spiritus Sanctus.

Amen.

+++++

✠ ✠

DOMI-

DOMINICA
DECIMA OCTAVA.

POST PENTECOSTEN.

*Ascendens Iesus in nauiculam transfretauit, & venit
in ciuitatem suam; & ecce offerebans ei paraly-
ticum iacentem in lecto. Matth. 9.*

FIGURA.

Arcæ testamenti veteris cùm è Cariathiarin, 2. Reg. 8.
triginta hominum millibus stipantibus, in
domum Obededom Leuitæ Gethæi venisset,
vniuersæ familiæ benedixit, & varijs donis ac be-
nificijs domesticos omnes cumulauit. Hoc nonni-
si figura fuit veritatis, quam hodiernum Euange-
lium continet, Videte enim, vt Iesus Christus vera
illa arca Testamenti noui, è Iudæa, turbis comitan-
tibus, in domum cuiusdam Capharnaitæ veniens,
eamdem beneficijs cumularit & benedictionibus
cœlestibus repleuit, in eadem Euangelium prædi-
cet, peccata dimittat, & paralytico sanitatem con-
ferat. Ecquænam Deus bone beneficia! sed ecquæ
etiam materia quam huius horæ spatio vobis au-
dientibus deducam! Hoc itaque intendo, modò
Spiritus Paraclæti affulgeat auxilium, & virgo
Dei para precibus filium profusis mihi gratiam im-
petret. Quamobrem angelica eam salutatione
compellemus.

A V E M A R I A.

Constantinopoleos decus Ioannes cognomen-
to Chrysostomus, fidei Catholicæ excellentiam
dignitatemque dum secum perpenderet, quodam

PPP 5

loco

- loco ait, *fides religionis Catholica culmen est anime, ossium vitæ æternæ, & totius veritatis stabile fundamentum* Huius etiam præconem agens Augustinus inter cetera dicit, *fides est omnium bonorum fundamentum, & humana salutis initium.* Equidem post duo illa vtriusque Ecclesiæ lumina, fidem altius extollam, dicamque quod inter planetas sol est, inter elementa ignis, inter gemmas adamas, inter metalla aurum hoc inter dona & charismata celestia fidem esse: ipsa est etiam diuinus ille thesaurus in Ecclesiæ agro delitescens, quem qui semel inuenerit, vedit ac distrahit omnia quæ in mundo possidet: est quoque illa fax supernaturalis, quæ ubi semel in animo accessit fuerit, nunquam extinguitur, tantumque splendorem & radios ita lucidos circummundique eiacularur, ut conspiciere etiam mereamur, quæ alioquin sub oculum non cadunt.
- Super Matt.** Est denique candelabrum illud aureum, quod in Exodo Deus fieri præcepit, quodque Zacharias in septem lucernas distinctum & in templo collucens vidit. Et ecce candelabrum aureum totum, & lampas eius super caput ipsius, & septem lacernæ eius super illud, & duæ oliuæ super illud, una à dextris lampadis & una à sinistris eius. Quid significare putatis candelabrum illud in septem lampades distinctum, & duobus fertis redimitum; aliud profecto nihil quam fidem; quæ instar auri in medio Ecclesiæ resplendet, & septem sacramenta, quæ septem illis lucernis similia esse assero, continet, & caritate ac spe velut duabus oleagenis coronis redimita est fides. adhæc scientiarum omnium regina est, sine qua nihil scimus, & cum qua scimus omnia. Et sanè Glossa ordinaria super verba illa Prouerbiorum.

Multa

Multa filie congregauerunt sibi diuitias, tu uero super- *Prover. vii.*
gressa es vniuersas; commentas ait, Omnes sunt quasi
diuitia quadam, scientia uero fidei omnes diuitias sci-
entiarum supergreditur. Ipsa quin etiam minutum *Luc. 21.*
 illud viduæ est, quod in templi Gazophylacium
 coniectum, & Deo à paupercula quadam anima
 oblatum, pluris fit maiorisq; meriti censetur, quam
 omnes oratorum Philosophorumque mundi huius
 scientiæ.

Adeò ut omnes propemodum Theologi Schola- *Fides alias*
 stici in primum sentent. fidem ceteris scientijs *scientias*
 præclaris tū dignitate tū excellentia præcellere, *supergre-*
 dicere non vereantur, fundamento illi Aristotelis *dicar.*
 potissimum innixi, dicentis, scientiam ac discipli-
 nam illam ceteris nobiliorem esse, cuius subie-
 ctum est nobilius: at nullum fide subiectum digni-
 us; Rhetoricæ namque subiectum est compositæ &
 ornatè dicere, Dialecticæ scitè & rectè argumen- *Lib. 8. Topie.*
 tari, Physicæ corpus naturale, Mathematicæ quan- *lib. 2. de*
 titas, Metaphysicæ ipsum esse; at Deus & vniuersa *anim.*
 diuinitas vnicū fidei subiectum est. Hinc Augusti-
 nus asserit, fidem virtutem quamdā esse, quæ purè
 & simpliciter à substantia quadam diuina procedat;
 denique omnium Doctorum ea est opinio, fidei *Lib. de Trin.*
 scientiam ceteris omnibus dignitate præcellere, & *cap. 2.*
 longè etiam certiolem & irrefragabiliorem esse,
 quod præ alijs in Summa docet & adstruit Angeli-
 cus Thomas.

Quamobrem hoc fixum ac firmum habeatur *2. 2. q. 4.*
 fidem alijs omnibus scientijs certitudine ut irre- *art. 8.*
 fragabilitate præstare; quod hac ratione confir-
 mo: quod cuiusdam primæ & increatæ
 veritatis lumine cognoscitur certius ac fir-
 mius est, eo quod lumine ac ductu veritatis
 crea-

cap. 3.

creaturæ percipitur. Porro quidquid per fidem cognitum habetur, in Dei schola addiscitur, & per veritatem quamdam primam & increatam; fides enim, ut in libro sapientiæ legere est, à Deo infunditur, & cælitus descendit, fidei igitur scientia omnibus alijs certior, ac de qua minus dubitare liceat.

7. Metaphys.

3. de de

anim. 1.

Phys. lib. de

sensu & sen-

sato.

Lib. 1. de

anima &

lib. de causis.

Secundò, naturales scientiæ è rebus notioribus procedere solent, earumque fundamenta sunt, principia maximè vniuersalia, & propositiones notiores, in 7. Metaphys. & alibi tradit Aristoteles, *Scientia à notioribus procedit*. Atqui fides nullam aliā causam agnoscit præter Deum, neue vlla principia aut fundamenta, quàm primam illam veritatem & reuelationes diuinas. Cum igitur causa nobilior, iuxta Philosophos, nobiliores etiam effectus producat, & fidei causa omnium nobilissima sit, sequitur etiam eam ceteris præstantiorem ac digniorem esse.

Rom. 3.

1. Thes. 2.

Tertiò. Quidquid testimonio & confirmatione Spiritus sancti scitur, certius est eo quod per creaturas cognoscitur; ceterum quidquid per fidem cognoscimus, Spiritus sancti testimonio cognitum habetur. vnde Apostolus ad Romanos, *Ipse Spiritus sanctus testimonium reddit spiritui nostro*. & ad Thessal. prima, *Cum accepistis à nobis verbum, accepistis illud non ut verbum hominum sed sicut verbum Dei*. Quamuis autem ea quæ per fidem cognoscimus, nulla naturali demonstratione cognoscamus, tamen quoniam supernaturali cognitione ea edocentur, multo de iisdem quàm de alijs certiores sumus; quòd à doctore tum certiore tum peritior tradantur, utpote Spiritu sancto; de quo dicitur, *Spiritus veritatis ipse vos docebit omnia*.

Hinc audacter infero, minimum fidelium, quamuis

uis in ceteris scientijs humanis stupidissimus sit, coram Deo doctiorem maioriq̃ue cognitione prædictum censerī, quàm omnes mundi Philosophi, qui vera fide destituti sunt. Quo spectat & versus ille prouerbialis.

Qui Christum bene scit, satis est, sic cetera nescit. In 3. sct. de st
23. art. 1. q. 4
quò etiam respiciens S. Bonauentura scribit, *Melius est vel modicum de Deo scire, quàm omnium celestium simul & terrestrium notitiam habere.* Hinc benè exclamat Augustinus, *Nulla maior virtus fide, nulla maior scientia, nulli maiores thesauri, nulla maior excellentia & dignitas in presenti vita inueniri potest.* Non minora in eam congerit encomia millifilius Bernardus, dicens, *Nulla maior nobilitas est in mundo, quam nobilitas fidei Christiana,* In sententia
14.
qua animam sic nobilem facit & sublimat, vt etiam digna sit sedere à dextris virtutis Dei. Quin & in Daniele commentatus, hanc illius nobilitatem maioribus celebrat præconijs, *fides, inquit, attingit inaccessa, deprehendit ignota, comprehendit immensa, apprehendit nouissima, transgrediturq̃ humanarationis fines, ac natura vsum ac terminos experientia.*

At non modò magna fidei dignitas & excellentia est, sed maior etiam eiusdem virtus & potentia: omnem siquidem potentiam naturalem superat; quod ita probò fieri non potest vt quispiam, quibuscumque tandem viribus & industria naturali conetur; aquis inambulet, & ferrum plumæ instar vndis innatet; illud tamen fides Perri, hoc verò Elisæi effecere. Deinde nemo naturali sua virtute soli, lunæ, stellis imperare potest, aut in medio cæli axe cursum eorum sistere & præcipitem impetum sine vllò rerum inferiorum dispendio,
& to.

Virtus & potentia fidei naturam transgreditur.

Lib. 2. de
generat.
Iof. 10.

& totius mundi machina dissolutione. interrumpere; ait enim Aristoteles motum solis generationis & corruptionis omnium esse causam: magnus tamen Israelitarum ductor Iosue vnico verbo solem sistit, & lunæ imperat ne cursum præcipitaret, sed suspenderetur & noctis vnus pateretur dispendium, die ad horas prolato, *sic contra Gabaonitas ne mouearis.*

7. Physic.

Dan. 3.

Tertio, naturæ vires superat, efficere, ne ignis vrat calorem exuat, qualitatem combustibilem & actionem depastiuiam amittat, de quo tamen Aristoteles scripsit, *agens naturale agit necessario, ut ignis semper calefaciat*: veruntamen apud Daniele legere est ignem in fornace Babylonica non arsisse, & fidei iussis, obsequendo ardorem & calorem suum rabiemque exuisse.

1. Physic.

Aristotel.
lib. 4. de
celo.

Matth. 21

Quartò, Physicè nemo & naturaliter montes transferre potest, aut cogere illos loco cedere; nihil quippe præter naturæ suæ ordinem agere potest, aut nouam actionem assumere: ait enim Aristoteles, *nihil agit contra naturam suam*. Ceterum montium natura grauis ac ponderosa est, & omnia quæ graua sunt semper deorsum vergunt, atque idè loco moneri, & in alium trāsmigrare nesciunt. Christus, tamen apud Matthæum ait, *Quod si habueritis fidem, dicetis monti, quod projiciat se in mare & obediet vobis.*

Iob. 4.

Paucis verò ut complectar, omnes naturæ vires, quamuis maximè intendantur, dæmones profligare ac loco pellere nequeunt; ait siquidem de illis Iob, *Non est potestas super terram, quæ comparetur ei, qui factus est, ut nullum timeret*, Marci tamen ultimo legitur, fide eos pelli præterea omnia naturæ remedia nullum morbi genus quod reuera incurabile

bile sit, sanare queunt, vt cæcis visum, auditum
 surdis, gressum claudis, leprosis sanitatem, pa-
 ralyticis membrorum vsum reddere; hæc tamen
 omnia præstat fides; Vnde de illius excellētia ac di-
 gnitate facile diiudicare potestis, *Cæci vident, Maith. II.*
claudi ambulant, leprosi mundantur. Hodierno quoq;
 in Euangelio prodigiosam paralytici curationem
 legimus, sed fidei meritis impetratam, dicit quip-
 pe textus, *Videns autem Iesus fidem illorum, dixit*
Paralytice confide fili, remittuntur tibi peccata tua.
 quam materiam vt methodico deducam primo de
 ijs qui Christo paralyticum offerunt, ac de alijs
 eiusdem rei circumstantijs; deinde de prodigiosa
 paralytici curatione loquemur.

Propositio
 concionis.

Christus igitur cū nauigio mare Galilææ trans-
 fretasset, in quo horrida illa tempestas, quæ Apo-
 stolos maximopere consternauit, accidit, & in
 terram Gerasenorum peruenisset, & ægros ali-
 quot sanitati restituisset, iterum mare conscendit,
 in Galilæam reuersurus, ac deinde Capharnaum
 venit, vbi domum cuiusdam ingressus paralytico
 membrorum vsum reddidit: at tanta tamque den-
 saeum turba sequebatur, vt domo completa & a-
 rea anteriori homines non capiente, medico æ-
 ger offerri non possent: quamobrem, necesse fuit,
 per tectum illum funibus in grabato ante medici
 pedes dimittere, vt eum omnipotenti sua dextra
 tangendo sanitati restitueret.

In ipso Euangelij limine dubium occurrit, Cur Ca-
 quod antequam proueamur vterius, dissolue-
 mus. Quidquid hic factum audis, in Capharnaum
 naum vrbe maritima, in tribu Zabulon & Christi
 Nephthalim sitæ, Galilææ totius metropoli factum appellatur
 constat: sed cur hæc ciuitas Christi dicta est
 primo

primo quòd totius prouinciæ caput & metropolis foret, deinde quòd Christus in eadem educatus esset, ac toto propemodum vitæ spatio ibidem habitasset, vt docent Chrysostomus ac Lyranus. Tertio, & quidem aptius quòd, teste Matthæo,

Matth. 4.

relictâ Nazareth, in Capharnaum habitatū venisset, *Relictâ, inquit, ciuitate Nazareth, venit & habitauit in ciuitate Capharnaum.* Augustinus, Beda, Strabo, Hugo, & Lyranus ideò illam Christi patriâ vocitatam credunt, quòd totius Galilææ metropolis esset, & à qua Nazareth Christi patria dependeret quemadmodum Romanus appellatur aliquis, non quòd Roma oriundus sit, sed alio in loco, qui Romano imperio & ditioni subiectus sit Chrysostomus, Theophylactus, Euthymius hoc illam appellatam nomine credunt, quòd dominus sæpius ibidem ageret, & vt plurimum habitaret. Tres quippe ciuitates habuisse dicitur Bethleem imprimis in qua natus; Nazareth, in qua educatus; Capharnaum denique, in qua commoratus. Audite verba Chrysostomi, *propriam hic, inquit, ciuitatem eius Capharnaum appellauit, Bethleem enim ipsum tulit, Nazareth educauit sed Capharnaum proprium ipsius erat habitaculum.*

Homil. 30.
in capit. 9.
Matthæi.

Caritas in
patriam
exercenda.

Sed quidquid de rei veritate sit, egregium hic diuinæ sapientiæ argumentum notandum occurrit; filium Dei scilicet in suos prius ciues se, quàm in alios benignum ac liberalem demonstrasse. Quamuis enim Christiana caritas omnes respiciat, & erga quoslibet exercenda sit, in consanguineos tamē & notos prius, quàm in alienos & ignotos Quo respiciens tacitè amans illa sponsa in Canticis ait, *Introduxit me rex in cellam vinariam, ordinauit in me caritatem.* ordo autem caritatis est, vt nostros, id est propinquos & amicos prius, quàm

Cant. 2.

quàm alienos complectamur. Is scilicet & caritatis
 rum naturæ ordo est, Nam agētia naturalia in pro-
 xima semper & vicina, primo virtutem suā & effe-
 cta exerunt, ac deinde paulatim ad remotiora de-
 labuntur. verbi gratia, ignis citius califacit & adu-
 rit eos qui eidem vicini sunt, quam remotos & di-
 stantes. Quo naturali exemplo docemur Christia-
 næ dilectionis ignem, propinquos & consanguineos
 præ alijs ignotis, benefaciendo calefacere de-
 bere. Quamobrem sapiebat Apostolus, cum Israe-
 litarum, è quorum semine prognatus erat, dam-
 nationem præ alijs (licet nullum, etiam maximè
 impium, in interitum ruere vellet) singulari qua-
 dam ratione deploraret, ingemisceretque si quem
 illorū legi Euāgelicæ refragari cerneret; ait enim,
Veritatem dico in Christo Iesu, non mentior, quoniam
tristitia mihi magna est, & continuus dolor cordi
meo; optabam enim ego anathema esse à Christo pro
fratribus meis qui sunt cognati mei secundum car-
nem, qui sunt Israelitæ. Caritas liquidem docet &
 vrget, vt de nostratium primò, deinde de externo-
 rum salute laboremus.

Agentia
 naturalis
 in vicina
 primò a-
 gunt.

Rom. 9.

Sol ille mundi oculus, diei princeps & astro-
 rum rex, prius lumen suum & influxus planetis qui
 circū illū cōmorantur cōmunicat, quā rebus his
 inferioribus quo Philosophico aphorismo erudi-
 mur, si modò solem imitari, & caritatis iura ser-
 uare velimus, amoris nostri & affectus operatio-
 nes prius erga vicinos, & affines & notos, quàm
 in alienos & incognitos declarandos.

Sol primò
 influxus
 suos, com-
 municat
 rebus vici-
 nioribus.

Iudæi cū olim Domino vitio verterent, quòd
 apud alios in miraculis patrandis effusus esset, &
 prodigus, nullum verò apud suos, avarus quo-
 dammodo, ederet, dicebant, *Quanta audiuimus*
facta in Capharnaum, hac & hic similiter in pa-
triā

Luc. 4.

triatua. Quasi dixissent, Quis ille tuus agendi mos est, magister? vt nimirum alienos cōplectaris, tuos verò ciues negligas & quodammodo contemnas? vt Capharnaum miraculis tuis illustres, patriam verò tuam Nazareth ingloriam iacere sinas, nullo ibi miraculo patrato? sensus Iudaicæ huius reprehensionis ostendit, propinquis prius quàm externis caritatem declarandam.

Dan. 4.

Qui suis
benefici
non sunt,
vita sunt
indigni.

Arbor illa Nabuchodonosor, quæ non suis sed bestiis sub illa pascere solitis, fructus proferebat, quamprimum delecta & excisa fuit: quo edocetur, illos qui opibus abundant, & tamen parentibus & consanguineis easdem non communicant, sed in bestias id est canes, equos alienos, & meretrices effundunt, vita indignos esse, atque in periculo versari ne deiciantur, & diuine iustitiæ securim experiantur.

Matth. 15.

Mulier illa Chananæa, filix, quæ à dæmonio diuexabatur sospitatem deposcens, & enixissime efflagitans, tandem tacite importunitatis accusata, à Domino audiuit, *Non est bonum sumere panem filiorum & dare canibus.* Id est Aequumne putas, aut non potius indecens, me Iudæis, qui filij mei vterini sunt, & quorum ego pater miraculorum panem auferre, quò Chananæos, qui canes sunt, & bestiarum ritu viuunt, eodem pascam ac reficiam? Illi porò filijs panem auferunt, quò canibus illum tradunt, qui in externos caritatem declarant, propinquos verò suos pertranseunt; quos Christus tandem aliquando hoc nomine reprehendet.

Vidua Seraptana cùm ab Elia propheta,
sui

fui vt misereretur, & fame propemodum enectō,
 panis buccellam elargiretur; paupertatem suam ^{3. Reg. 17.}
 quamprimū prætēxens, ait, *Vivit Dominus*
Deus tuus, quia non habeo panem, nisi quantum
pugillus capere potest farina in hydria, & paulu-
lum olei in lecytho: en colligo duo ligna vt ingrediar,
& faciam illud mihi & filio meo, vt comedamus &
moriamur. Perinde ac si diceret, Adfic tibi Do-
 minus vir Dei, equidem hocce tempore tibi opi-
 tulari nequeo: pauxillum enim illud alimenti
 quod habeo mihi cedit, & filio; neque enim æ-
 quum est, filium meum vt deferam, quo tuæ ne-
 cessitati succurram, tuæ inquam, quem num-
 quam prius mihi videre contigit, ac ne de facie
 quidem novi. Quo efficere volebat, caritatem exi-
 gere prius vt nostratibus, quam alienis & exter-
 nis succurrimus.

Paupercula illa Prophetæ cuiusdam vidua,
 quam quotidie creditores sollicitè & importunè
 ob debita coniugis diuexabant; cū oleum Dei
 permisso & Elisæi intercessione excresceret, pri-
 mo vasa domestica, ac deinde vicinorum replevit;
 & sane quod notatu dignum, quamprimū vt mu-
 tuò vicinis sumpta replere desijt, non legitur oleum
 ampliùs excreuisse. Quo mysterio edocemur, ca-
 ritatis oleum primo in parentes, affines, ami-
 cos, propinquos, domesticos ac familiares, ac dein
 de si quid superfuerit, in alios effundi debere. Atq;
 simul hic notandum est quamprimū vt benefa-
 cere & opitulari, proximis cessamus, oleum cari-
 tatis in animam nostram non amplius redunda-
 rum.

Gen. 15.

Quamdiu Abraham Patriarcha illiberis fuit, non mediocriter cruciabatur, quod externis laboraret, & herede careret, in quem hereditas, bona, facultates opes deuolueretur; quamobrem lacrymans dicebat & gemens, *Ego vadam absque liberis, & filius procuratoris domus meae iste Damascus Elieser. Addiditque Abram, mihi autem non dedisti semen, & ecce vernaculus meus, haeres meus erit.* Id est, Rationi nequaquam consonum est Domine, vt illa, quæ tanto sudore quis parat, spe quadam animatus filijs illa suis relinquere, in seruorum & alienorum manus deuoluantur; repugnant quippe leges caritatis & iura naturæ. Quamobrem liberos mihi elargire Domine, vt illi omnium facultatum mearum heredes sint & legatarij. Atque hinc infero, propinquis & affinis prius esse succurrendum, quàm externis nulloque sanguinis, affinitatis aut amicitiae iure coniunctis. Idcirco Dominus hodie patriam ingressus miraculum illud patrauit, & paralyticum sanitati restituit.

Insignes
considera-
tiones.

Et offerebant ei paralyticum. ô singularem & insignem oblationem! Tria hic anima mea, in paralytici huius oblatione notanda veniunt. Primum scilicet, quod cum tanta populi multitudo conuenisset, vt baiuli qui paralyticum hunc deferebant, ad Christum accedere non potuerint, quo eum coràm sanaret, tectum domus alterius frangere; regulas auferre, & funibus eum demittere non dubitarint, & proximo damnum inferre, quo paralytico sanitatem impetrarent. Insignis profeò caritatis actus, & egregium documentum, quo docemur, nullis parcere sumptibus

pribus, nullas expensas subterfugere, imo quævis periculo exponere, quando de sanitate proximi & de animæ eius salute agitur: illa scilicet rebus omnibus anteponenda est.

Naaman præfectus castrorum regis Syriæ, quo sanitatē corporalem obtineret, regiam aulam de-
4. Reg. 5.
 seruit, palatio suo exiit, eque Syria in Iudæam descendit, & decem talenta argenti, sex millia aureorum, & decem mutatoria vestimentorum secum tulit. Quo edocere gentilis ille voluit, ad sanitatem recuperandam nullis esse sumptibus parcendum ut quæ nihil sit vel haberi possit pretiosius. Adeo ut teste Platone, nonnulli Philosophi summum in ea bonum ac felicitatem existimarint. Et sanè Lucianus & ex eo Cælius Rhodiginus tradunt Pyrrhum Epyrotarum regem, qui diuturno bello Romanos laceffuit, dijs victimas & holocausta mactantem nihil aliud ab ijs petere
Lib. 24. de repub.
 solitum quàm bonam valetudinem, non verò opum incrementum, latiores regni terminos, & luculentiores de hostibus victorias; habita enim sanitate & valetudine, omnia se habere credebat, hac verò si careret, vitam ipsam non vitam, sed morte acerbiorē, existimabat.

Secundo nota, nomdum hodie aliud nihil Deo
Deo mun-
 offerre quàm paralyticos, peccatores, ægros, si quæ
 enim in familia sit deformis, claudicans, gibbosa, nonnisi
 aut monstro similis, in monasterium illa detru-
 denda est: si quis inter filios bardus sit aut stupidus
cos offert.
 vel obtusioris ingenij, qui nullam sui spem excitet,
 maculam autem vel nævum præferat, denique
 qui paralyticus sit, ordinibus sacris adiudi-
 catur. O tempora, ô mores! Mundus, quod ceterum
 ris est deterius, Deo offert, meliora reseruat sibi: collatus.

fanos inquam ingeniosos & excitatos sibi retinet
 ægrotos, claudos, paralyticos, id est ignaros &
 asinos consecrat Deo.

Gen 4.
 Similis
 mundus
 Caino.

Quapropter non errauero, si mundum profano
 Caino esse dixerò persimilem, qui Deo morbidas,
 tussientes & maciléntas oues è grege offerebat, pin-
 guiores verò & meliores sibi reservabat. Is igitur
 pater familias Cain quidam est, qui ex vniuerso fa-
 milia suæ grege, macilentissimum, stupidissi-
 mum, vel etiam deformissimum Deo in sacri-
 ficiū offerre conatur id est ad ordines sacros il-
 lum ingerere vel in monasterium aliquod com-
 pingere; optimos verò, pinguißimos, & opti-
 mo & felicissimo ingenio donatos sibi reservat,
 vt in mundo eos profanos reddat.

Gen. 14.

Sodomorum Rex cū Chodorlæhomor re-
 gem Elamitarum bello superasset, & victoriam
 amplissimam retulisset, Abrahamo partem spo-
 liorum postulanti ait, *Da mihi animas*, id est homi-
 nes, (anima enim pro homine capitur) *cetera tolle*
tibi. Versutus ille sibi postulabat dari viros belli
 peritissimos & strenuissimos, asinos, equos & alias
 bestias Petriarchæ cedit. Idem facit & mundus, nā
 in diuidēdis spolijs egregios & cordatos summiq;
 ingenij adolēscētes sibi sumit, Deo vero asinos &
 stupidos reservat, & non nisi paralyticos of-
 fert.

Exod. 19.

Legem Moysi Deus cum daret, omnem bestiam
 monte voluit abesse, *Bestia quæ tetigerit montem,*
moriatur. Religiosus est Ecclesiasticus status,
 montis cuiusdam ac perfectionis speciem refert,
 in quo diuina lex traditur, & mysteria commu-
 nicantur, ad quem bestias nisi vitæ adire peri-
 culum velint, nefas est accedere, ignaros in-
 quam

quam & imperitos, nullaq; rerum cognitione aut scientia ornatos: qui verò sese ingerere præsumpserint præsens adeunt periculum, & diuinam indignationem prouocant. Miphiboseth regio prognatus stemmate, Saulis nepos è Ionatha sed claudus, & paralyticus, audito Dauidè omnia paterna bona illi velle reddere *ne timeas, quia faciens faciam misericordiam propter Ionatham patrem tuum, & restituiam tibi omnes agros Saul patris tui, & tu comedes panem in mensa mea semper*) ad pedum defectum respectu habito, tantis se beneficijs indignum pronuntiauit, dicens, *Quis ego sum seruus tuus, quoniam respexisti super canem mortuum similem mei*: Docemur hac historia, illos qui ad dignitates Ecclesiasticas euocati sunt, cum quo ad ingenium paralytici sint, imperfectionibus suis ob oculos habitis, excusare se debere, ac proinde se tantis oneribus indignos pronuntiare? sed prò dolor! Eos præ cæteris mundus eligit, & beneficijs Ecclesiasticis adplicat, ad honores sublimat, Deo deteriora melioribus sibi reseruatis, offerendo.

Tertiò notandum hic est, ob turbam & confertam hominum multitudinem fieri, quo minus paralyticus hic Domino sisti queat, & sanitatem recuperare, *Et non inuenientes, qua parte illum inferrent præ turba*. Mundus scilicet & prauorum hominum contubernium semper impedimento sunt, quo minus bonum operemur, & promptam nostram ad virtutem propensionem elidunt & euertunt: quare quicumque boni aliquid lucrari & meritum sibi comparare desiderat, è mundo se subducatur necesse est.

Mundus
contrarius
bone no-

Psalm. 54.

Ita fecisse se ostendit Dauid rex, cum enim perspectum haberet, quanta in mundo & in tumultibus sæculi pericula occurrant, alas exposcit, & in auem conuerti desiderat, quo è mundo quamprimum se proripiat, *Quis dabit mihi pennas sicut columba, & requiescam.*

4. Reg. 7.

Quotnam Deus bone, paralytici, quot morbi di, quot eheu peccatores à mundo impediuntur, quo minus ad Deum accedant, vt ab interna animæ paralyfi curentur? at quotnam potius sunt, qui in negotiorum sæcularium tumultibus & conferta mundanarum sollicitudinum turba suffocati exspirant? quod historia è Regum libris deprompta manifestum reddet. Cum Samaritæ, Assyriorum spolijs onusti redirent, tanta hominum, in porta vrbis fuit constipatio, ingredi gestientium, vt regis præfectus, ad turbas compescendas destinatus, à multitudiue obtritatus fuerit & suffocatus. Quotnam eheu duces, quot generosæ animæ in hoc mundo, vel Ecclesia potius constitutæ ad populi regimen, ac rerum publicarum directionem, mundanis turbis oppressæ, & obrutæ negotijs, exspirant. Mundo exeat ergo qui vult esse pius, ac vitam honestam ducere: Mundus quippe nebula est, quæ omnes nostros conceptus dissipat & destruit, & animam intrinsecus varijs negotijs inuoluit, cum præsertim virtutis iter nos videt insistere, vitæ emendationem concipere, & cæptum vitiorum tramitem velle deferere.

Exod. 3.

Pharao videns Hebræos in Aegypto deceptos vero Deo suo victimas immolare velle ita eosdem negotijs obruere voluit, nullū vt illis oriū suppetret aut tepus, quo de Deo sacrificijsq; cogitarent
cre-

credebat nempe ab otio & quiete, sanctas illas cogitationes proficisci, *Vacatis*, inquit, *otio*, & *idcirco dicitu*, *Et unus & sacrificemus Domino. Ite ergo & operamini, palea non dabuntur vobis, & reddetis consu tum numerum laterum.* Verus quidē Pharaō mundus est, qui cū videt, nihil prāter diuinum obsequium nos spirare, vitam in mēlius cōmutare, mores componere, pœnitentiam cogitare, & cor nostrum Deo in sacrificium offerre; tunc nos occupat, negotiis obruit, & sexcentis animam curis & anxietatibus grauat.

Israelitæ dum se in libertatem vindicare, in patriam reuerti, & vincula dirissimæ captiuitatis dissumpere conarentur; tunc etiam hinc Pharaō exercitum cogere, copias in aciem producere, illinc verò celsa montium cacumina & rubri maris gurgites sese opponere; adēd vt quō se verteret, aut quod iter insisteret, populus nesciret, ac denique nullus effugij locus esset. Docet hæc nos allegoria, mūdū, quoties pij illius tyrānidē fugere, vanitates deferere, & negotiis sæcularibus se eximere gestiūt, tunc ecōtra occupationum agmina opponere, montes impedimentorum obiicere, tūc rubra sollicitudinum maria asurgere, quæ cursum retardent, honos conceptus elidant, & propositum evertant. Denique mundus semper impedit, quo minus animæ Deum accedant, quō à paralyti sanentur. Atque hæc occasione Euangelij, quō videam præ turbis paralytici huiusbaulos Christi accessu arceri.

Exod. 14.

Et offerebant ei paralyticum. Verosimile est, paralyticum hunc diuitem & opulentum fuisse, quō plurimos illius obsequio videam occupatos; tum in deferendo, tum verò in domo aliena dirupto

Paralyticus hic diues erat.

399

teſto deuſtlanda, in quo non modicū inquilino dā-
nū inferebant. Sed nouerant, eum cuius cauſa hæc
omnia fiebant, damnum ſi quod inferebant, facile
reſarcire poſſe. Atque hoc inde colligo, quòda-
lius ille paralyticus, de quo in Ioanne mentio,
qui triginta & octo annos paralyſi deuexatus fue-
rat, ab omnibus dereliſtus, hominem non haberet,
qui in piſcinā illum mitteret, *Hominem non habeo,*
qui nec miſtat in piſcinam. ac hic quatuor ſeruos
habet, qui quocumque eum deferunt, adeò vt ad
domorum etiam faſtigia & teſta non grauentur,
quo eum ante Chriſti pedes demiſſum conſtituant.

Ioan. 5.

Pſtorum
cura grauis

Dici non poteſt, quantoperè hi baiuli labora-
rint in paralytico hoc Redemptori offerendo: te-
ctum conſcendunt, aliorum domum denudant,
turbarum compreſſionem ſuſtinent. Hem quanti
conſtat pſtori ac præſuli vnica ouicula, ante-
quam ad creatorem Deum adducatur? quanti ſte-
terunt oues Labani Iacobo? adeò vt ſomnus ab e-
ius fugeret oculis, & ſexcentas ſubierit moleſti-
as & difficultates.

Gen. 3.

Quantò ſudore laboreque conſtitit vnica ouis
Dauidi Pſtori, cū faucibus leonis & vrſi, quo
vitam ei conſeruaret, eam violenter eripuit, de ſe
ipſe dicat, *Veniebat leo vel vrſus, & tollebat arie-*
tem de medio gregis, & perſequar eos, & percutie-
bam, eruebamq; de ore eorum.

1. Reg. 171

Exod 32.

Quantum faceſſitis negotij, quanto ſudore
constantis pſtoribus veſtris, ô paralytici, ô pſto-
res? Quantas Moyſes ſubijt moleſtias, quot dif-
ficultates expertus eſt, quo populum illum reſa-
ctarium & rebellem Deo conciliaret? Quanto-
perè laborauit pius ille Samaritanus, vt viatori
ſaucio qui in diſerto Ierichuntino in latronum
manus

manus iuciderat, sanitatem redderet? Tanto animarum zelo earumque lucrificandarum & in viam salutis reducendarum desiderio tenebatur Paulus, ut anathema esse vellet pro fratribus suis. *Luc. 10.* Ita namque Romanis scribit, Optavi anathema esse, à Christo pro fratribus meis. Id est, ultro meipsum gloria, quam in Christi præsentia persentio, spoliaui, quò fratres meos Christo lucrificarem.

Atque hinc fortasse Dominus Apostolos tali similes esse dixit, qui minutim frangitur, ut comedentibus palatum exacuatur, & condimentum cibis afferat. Dicitur Pelicanus pullos sanguine alere proprio, vitamque illis ultro impendere: ita pastoris seduli & zelosi est, magno erga oves suas amore & zelo affici, & baiulos hosce imitari, qui non mediocrem subeunt molestiam, antequam Christo paralyticum hunc representent.

Apostoli
cur tali si-
miles dicti.

Et ecce offerebant ei paralyticum. Si labor & molestia magna, eorum profectò caritas longè maior cum salutis proximi causa nullum laborem aut molestiam subterfugiant; lectum simul & agrum deferunt, cum verò per ostium eundem Saluatori offerre non possent, domus fastigium conscendunt, è quo illud funibus dimissum ante pedes Iesu Christi sistant. Vehemens sanè flamma, ingens amor, ardens caritas, insigne quoque mysterium & simul stimulus, ut mundi calamitates & mala deploremus. Si quis enim ad virtutem aspirat, & sanctum desiderium concipit, nemo adest, qui adiuvet, qui deferat, qui auxilietur, qui animum addat: at si in alteram vergat partem, & vitiorum studio teneatur, sexcenti opem pollicentur, ac nemo est qui auxilium spondeat.

Pastores
fideles pe-
licano si-
miles.

Quam-

1. Reg. 20.

Quamprimùm vt Seba, vir ad seditiones concitandas idoneus & nouarum rerum studiosus, tumultum excitare cœpit, & populum commouere dicens, *Non est nobis pars in Dauid, neque hereditas in filio Isai*: omnes eum quamprimùm secuti sunt, concinnationem laudarunt, & datis sibi mutuo dextris, aduersus regem coacto exercitu insurrexerunt. *Et separatus est omnis Israel a Dauid, secutusq; est Seba filium Bochri.* Impij scilicet mille fautores & auxiliares, qui partes suas sequantur, inueniunt, bonos verò & cordatos nulli omnino sequuntur, sed deserunt omnes.

Abimelech cum Israelitis præfecturam ambiret, & omnibus artibus ad eandem conaretur ascendere, inopes quamprimùm & vagabundi, ac rerum inopia pressi, & imprimis Siclomitæ, in eius nomen iurauere, illiusque partes secuti sunt; *Qui conduxit ex eo viros inopes ac vagos, secutiq; sunt eum.*

E qua historia colligere licet, cùm coniuratio quædam inita est, & nefarium quoddam consilium concipitur, improbos & sceleratos quamprimùm & lingua & manu auxilium spondere ac re ipsa afferre, & rebollem velut ducem sequi.

Adonias cùm paternum inuadere regnum patre etiam cum viuo, præter fas & nefas statuisset, summus Sacerdos Abiathar, & militiæ Præfectus Ioab, illi sacramentum præstitere, & plerique è regni principibus in illius nomen iurarunt, *Et sermo eius cum Ioab filio sarthæ, & cum Abiathar sacerdote, qui adiuuabant partes Adoniæ.* Hinc eruo, si quis Deo, sanctis, Ecclesiæ bellum moveat, omnes in illius verba iurare, vitia amplecti: at qui virtutem docent & pœnitentiam, qui ad cultum diuinum

Omnes
improbis
fauent.

Et sermo eius cum

Ioab filio sarthæ

Adoniæ

diuinum & ad præceptum Dei obseruationem exstimulant; derelinquuntur, & vix vllum reperire est, qui eorum patrociniū, partes & curam suscipiat.

Absalom ambitione tumens & regnandi avidus, cum aduersus patrem insurgeret, & exercitum in aciem produceret, *toto corde vn̄uersus Israel secutus est eum.* Cum verò templi Ierosolymitani ruinæ post captiuitatē Babylonicam restaurarentur, omnes circumquaque vicini obstitere. Quibus etiam designatum arbitror, impios dum quod nouum consilium agitant, mille quamprimum socios & sceleris adinistros, suasores, laudatoresque reperire: piis verò, dum quod vitæ melioris propositum concepere, & consuetudinem honestam inducere satagunt, omnes omnino mortales impedimentum oblicere, & molimina interrumpere. Quare vt & prius dicere memini, omnes vitio obsecundarunt, & scelestis stipulantur; virtuti & viris honestis hominum nullus; vt è præsentī Euangelio redditur manifestum, in quo omnes paralyticum quo minus sanitas reddatur, impediunt, cum locum dare baiulis recusent.

Et ecce offerebant ei paralyticum. Ecquas subeunt, Deus bone, homines molestias, quo corpus sanitati reddatur, vt verò anima solpes & integra sit, nullam penitus: Naaman Syrus, difficili ac molesto suscepto itinere, nullis parcit laboribus ac sumptibus, quo à lepra mundetur, & de animæ lepra ne hilum sollicitus est. Idipsum in sæculi huius hominibus deplorandum, qui nescio quid non agitant, & omnem lapidem mouent, quo corpus conferuent, anima vt salua sit, vix pedem loco mouent. Videte & hic baiuli de corporali paralyfi

662

2. Reg. 15.

2. Esd. 4.

4. Reg. 5.

paralyfi pellenda laborent, de peccatis animam inficientibus ne cogitent quidem.

Iob. 30.

Iob cur so-
cios draco-
nibus assi-
milet.

Struthio
symbolum
crudelita-
tis.

*Quis Struthio
non natus
sed solo intuitu
ab eo excludit*

Et offerebant ei paralyticum. Non possum quin eorum caritatem benignitatemque demirer, quam econtra in domesticis Iob requiro, quorum nullus viro sanctissimo ærumnis satiato opem vel auxilium tulit, adeò vt conquestus ipse dicat, *Frater fuit draconum, & socius struthionum*: tacitè enim eorum crudelitatem, & verborum venenatam fraudulentiam sugillans. Dracones porrò vocat, quòd sicut dracones ardenti suo spiritu aerem inficiunt, & in ignem conuertunt (vnde illos ignem euomere, & faucibus flammæ eiaculari commenti sunt poëtæ) ita amici verbis quæ ore proferrent, quæ non nisi blasphemæ, iniuriæ & calumniis plena erant, animum illi & viscera adurerent, præsertim cum efficere contenderent Iob tacita eum peccata aliis incognita tantis eum à Deo flagellis corripì, atque illa ipsa esse, quæ iram diuinam accenderent.

Vt autem feritatem illorum & rabiem ostendat, inter struthiones se vinere deplorat: tanta siquidem struthionis feritas est, vt quantumuis naturali quodam stomachi calore, terram, ferrum chalyba & petras durissimas concoquat, in pullos tamen crudelis sit vt quæ maximè: *Opis* siquidem plumoso corpore ceterarum auium modo, quò eadem ab æstuantissimo Africæ sole defendat, non incumbat, sed solo intuitu eadem excludit. Vnde efficere volebat Propheta: Tanta amicorum meorum in me exstitit crudelitas & inhumanitas, vt cum me calamitatibus oppressum, & tantum non exanimatum cernerent, nullam mihi opem tulerint, imò ne plumam ad corpus tegendum dederint,

rint, sed solo intuitu mihi conati sint succurre-
re, & miseriam meam coram intueri. At major
proculdubio caritas fuit amicorum paralytici hu-
ius, cum ipsi suis eum humeris ad CHRIS-
TUM ferre non grauentur, & coram of-
ferre.

Magna inquam & singularis eorum fuit cari-
tas, at non minor fides, cum illius intuitu Chri-
stus eum sanitati pristinae restituit. ait enim Evan-
gelista, *Videns fidem illorum*. è quo elicere potue-
rimus, fidem alienam paralytico ad corporis si-
mul & animæ salutem plurimum contulisse. atque
huc trahere possumus, illum symboli articulum,
*Credo sanctorum communionem & remissionem pec-
catorum.*

Magna fi-
des eorum
qui paraly-
ticum huc
ad Christum
tulere.

Magna siquidem inter nos & Christum com-
munio est; & quidem talis, qualis inter corpus &
caput. Nos enim omnes pretiosi illius sanguinis,
meritorum passionis, Sacramentorum, Evangelij,
doctrinae, exemplorum, mortis denique illius, si-
mul & vitæ participamus. Hinc gloriatur omni-
um Christianorum nomine Apostolus, *Fidelis De-
us per quem vocati estis in societatem filij eius Iesu*
Christi, domini nostri. 1 Cor. 1.

Deinde verò præter hanc bonorum meritorum-
que societatem & communionem, est & alia que-
dam inter nos & sanctos in cælum admissos, mi-
litantem inquam & triumphantem Ecclesiam. O-
mnes enim cælitæ pro nobis indies apud Deum
clementissimum intercedunt. Quam cælestiū cō-
munionem cum David rex cōsideraret, Deū glori-
ficans ac laudās aiebat, *particeps ego sum omnium ti-*
mentum te. Ioan. etiā in Apoc. vidisse se ait, viginti
quatuor seniores, qui se coram agno prosternendo
habebant

habebant singuli citharas & phialas aureas plenas odoramentorum, quæ sunt orationes sanctorum.)

Hæretici
hoc loco
abutiuntur.

Marc. 5.

Luc. 17.

Luc. 18.

Prima iustificatio
sine operibus peragitur.

1. Pet. 4.

Luc. 7.

Cum igitur sancti precibus & orationibus opus non habeant, efficitur preces illas & orationes quas effundunt, in nostrum emolumentum cedere, & sæpius etiam ignorantibus prodesse. Nemo autem dubitet, cum baiulorum horum fides etiã paralytico profuerit, *videns fidem illorum*. Scio hæreticos, novos illos Euangelij interpreteratores hocce loco abuti, & hoc ipso astruere conari fidei soli iustificationem adscribendam non verò operibus, atque ita consequenter per solam fidem peccata dimitti. Non ait, inquit, Euangelista, *videns opera illorum*, vel laborem & molestiam in ferendo, in funibus demittendo, & coram pedibus Christi collocando exhaustam; sed *videns fidem illorum* quod aliis etiam locis infinitis stabilire & confirmare gestiunt, uti illo imprimis, qui infra sequitur, *Confide filia, fides tua te saluam fecit*, & *Noli timere, crede tantum, & salua eris*, & *Surge & vade, quia fides tua te saluam fecit*, & cæco ait Christus, *Responde fides tua te saluum fecit*, & aliis plurimis. Quibus respondeo, ut Catholici hoc loco respondere solent, non inficiari nos, primam iustificationem, de qua in locis iam allegatis est mentio, sine operibus fieri, at tamen hinc elici non posse, soli fidei illam ascribendam. Inter fidem enim & opera interfluit caritas, qui teste Petro, *operit multitudinem peccatorum*, & de peccatrice muliere ait Dominus, *Remittuntur ei peccata multa, quia dilexit multum*.

Cum igitur fide peccata remitti audis nulla caritatis

caritatis mentione facta; credas etiam oportet, ex aliis locis, per caritatem illa dimitti, ubi verò non fidei, sed solius dilectionis est mentio, per fidem etiam dimitti, & quemadmodum è locis illis, in quibus nulla fidei fit mentio, colligi non potest, per solam caritatem sine fide peccata remitti, ita ex illis, in quibus caritatis non meminit Euangelista, non inferri, solam fidem iustificare.

Nam sicut caritas sine fide esse nequit, nec sine caritate vivere potest fides: fidei tamen prius quam caritatis in iustificatione fit mentio, non quod hac nobilior sit aut efficacior, sed quod in ordine virtutum prima sit. Secundò, Nouanteshi Triplex hæreticis fides. triplicem docent haberi posse fidem, historicam, qua credimus omnia, quæ dixit Deus esse verissima; alteram miraculorum; qua credimus, nihil omnino esse quin efficere queat Deus, postremam fidem Christianam, atque hanc iustificantem, qua credimus, meritis Christi peccata nobis condonari. Addunt insuper noui hi Euangelici, triplicem hanc fidem, per omnia tribus, quæ in Deo reperiuntur attributis respondere; historicam scilicet veritati, miraculorum, potentiam; iustificantem verò, bonitati: ac sola hac postrema iustificari nos posse. Sed cæcutiunt hic & caligant, atque adeò omnibus facultatem suam aperiunt: in omnibus enim locis quæ allegant, quæque ad rei quam efficere & probare conantur, euidenciam spectare credunt, nulla fidei iustificantis mentio. *Videns Iesus fidem illorum.* Ecquam fidem? fidem haud dubiè miraculorum, qua credebant Christum paralytico sanitatem restituere posse; non verò iustificantem, quam ne somniando quidem cogitant.

Matth. 9.

runt: cum numquam audiuiſſent, imo Chriſtus nondum dixiſſet, hominum ſe redimendorum cauſa mortem debere oppetere. Ait Hæmorrhoiſæ Dominus, *Vade, fides tua te ſaluam fecit.* Ecquæ fides? ipſa etiam miraculorum, quâ mota dexterat intra ſe, *Si tetigero tantum ſimbriam veſtimenti tui, ſalua ero.*

Hæretico-
corum cæ-
citas & im-
pudentia.

Cur igitur tot loca coaceruant, quibus probent, ſolam fidem iuſtificare? cùm è nullo horum id colligi queat, & in nullo fidei, quàm iuſtificationis cauſam eſſe credunt, mentio vel minima fiat? At euidentius eorum impudentia & cæcitas apparet cùm non vidēt vel potiùs videre recuſant, in omnibus locis ſupra productis, de fide ſua iuſtificante ſermonem eſſe non poſſe, quamuis fortasſe de fide qui circa miracula verſatur, non agatur: quòd in horum plerisque alienæ & non propriæ fidei mentio fiat, vti hic eorum qui paralyticum tulerant Adulteri enim, iuxta illos, fide aliena iuſtificari nequeunt, ſed propria; quoniam, inquiunt, iuſtificamur, quòd iuſticiam Chriſti metuamus, metuendo autem noſtram illam facimus, cùm verò noſtra eſt, iuſtificati iam ſumus id eſt, iuſticia Dei circumdati & veſtiti, coram Deo iuſti habemur & ſumus.

Quænam igitur veſania, cùm ſola fides propria iuſtificat, locis his probare conati ſola fide nos iuſtificari, in quibus non de fide propria, ſed aliena, non de iuſtificante, ſed de illa quæ circa miracula verſatur, agitur. Tempus iam eſt; vt de miraculo noſtro loquamur, quod materiæ reliquum erat.

Chriſtus igitur videns Paralyticum iam coram,

DOMIN. XVIII. POST PENTEC. 669

ram simulque illius & baiulorum fide perspecta, magna cum modestia ait, *Confide fili, remittuntur tibi peccata tua.* O Miracula, ô paradoxas Agnus patrem se facit luporum, virtus ipsa vitia blanditur, Deus peccatores filios vocat, medicus peccata remittit, iudex reos consolatur, Messias morbosos sanat. *Confide fili,* fidem imprimis ei commendat, sine illa enim peccatorum remissio fieri nequit, sed illa imprimis necessaria est. filium vocat, animum ei vt addat, & de recuperanda sanitate certum quodammodo reddat, simulque spem suggerat cum filij nomen audit, fore se aliquando omnium bonorum ac meritorum illius heredem, nam, vt benè argumentatur Apostolus, *si filij, ergo & heredes.* felix igitur filius, talem qui nactus fuerit patrem. Sed paralyticum iam adibo & quis qualisue sit indagabo. Eminus me conspicatus Palladius, innuit & exclamat, genus humanum esse, cui Adæ peccatum paralytin attulit, dum potentia & facultates eius rationis iugum excussere, & obsequi detrectantes, dominum affectarunt, grauissima paralyti excruciatæ. Hunc diligebant omnes iusti, qui ante Messia aduentum in mundo vixere, qui ardentibus votis ac precibus salutem illius quotidie à Deo postulabant.

Fides ad salutem necessaria.

In Matib. cap. 9.

Paralyticus hic peccatoris typus.

Equidem post tantum doctorem, quantum è vultu illius & agendi consuetudine colligere queo, peccatoris cum imaginem gerere dico; atque huius occasione assero paralytin quamdam spiritualement esse, cuius vt naturam sciatis, è corporali paralyti facile eandem perspicere poteritis.

rrr 2

Nam

Nam quemadmodum ex hepate venæ sanguine turgidæ, e corde verò arteriæ dimanant; ita nerui e capite, per quos currunt spiritus, quos medici animales vocant, qui per totum dispersi corpus, motum simul & sensum causantur. Si verò temperatus & prauus quidam humor subintroeat interdum, & meatus obturet, tunc membra omnia oclusis vitalibus spiritibus, motu penitus destituntur, & paralytica sunt; hinc est quod paralyticus mortuo sit similis, mortuus siquidem lecto affixus omnium membrorum vsu & exercitio penitus priuatus est.

Porro idem penitus efficit in anima peccatum. Cum enim duæ & quidem penitus inter animæ partes contrariæ & discrepantes in homine qualitates reperiantur, brutalis altera, & altera angelica; à Deo ipse conditus est, vt superiorem animæ partem, quæ intellectum, memoriam, & voluntatem continet, ad diuina & cælestia sustolleret.

Sed peccatum ita easdem facultates inficitur corrumpit, vt paralyticorum instar, sensu & motu erga cælestia destitutę, cupiditatum & desideriorum cælestium grabatis affixæ iaceant.

1. Reg. 14. Incolæ Iabes Gabaad cum se à Rege Ammonitarum obsidione premi cernerent, pacem ab eodem missis legatis postularunt, *Habeto nos fœderatos, & seruiemus tibi.* Sed pro insita ille crudelitate respondit, *in hoc feriam vobiscum fœdus, & eruzm omnium vestrum oculos dexteros.*

Idem omninò fœdus cum impiis iniisse videtur inferorum tyrannus Satan. Cum enim spiritualis homo bonos habeat oculos dextrum scilicet, quo cæle-

cælestia & diuina contemplatur; & sinistrum quo
 in terrena ac mundana, collimat; ita scelestus il-
 le carnalium & mundanarum naturam peruerit
 & commutat, vt cum in rebus terrenis videndis
 perspicacissimi sint, in cælestium contemplatione
 penitus cæcutiant, & talpis cæciores sint. Atque
 hinc animarum paralytis oritur, quæ hominem
 mortuum reddit, & omni sensu erga diuina pri-
 uat.

Duos ho-
 mo spiritu-
 ales habet
 oculos: v-
 no cælum,
 altero ter-
 ram contem-
 plat.

Vera autem eorundem iuuandorum ratio ipsa
 est peccatorum remissio, quam hic, vt videtis,
 Christus paralytico concedit, *Remittuntur tibi, &c.*
 Quærat non immeritò aliquis, cur Dominus pec-
 cata dimittat, eorum veniam non petenti, sed v-
 nicam corporis salutem & sospitatem quærenti,
 Sanctus Hieronymus, Euthymius, & Theophyla-
 stus respondent vnanimiter, morbum forsitan
 & paralytin peccati illius imputari debuisse, & ab
 illis originem duxisse: quapropter prius eadem
 debere voluit; quam morbum curare. Probabi-
 le quoque est, quod ait Chrysostomus, Christum
 scilicet scribis, calumniandi carpendi que occasi-
 onem dare voluisse, vt eadem simul ratione eui-
 dens diuinitatis suæ ederet argumentum, è calum-
 nia eorum procursum, forsitan etiam, vt ostende-
 ret, quidnam in primis paralytico quærendum
 esset.

Morbi sæ-
 pè sunt pec-
 catorum
 effecta &
 supplicia.

Homil. 30.

Dixerat quippè aliàs, *Quærite primum regnum* Matth. 6.
Dei, & iustitiam eius, & hæc omnia adiicientur vo-
bis: id est animæ vestræ salutem rebus corporali-
 bus proponite, & quidquid ad vitam & corpus
 necessarium fuerit, abundè vobis suppeditabitur.
 Iam verò ait, *Remittuntur tibi peccata tua.* Et sæ-
 pius in sacris litteris legimus peccata mor-
 borum

Peccata
morborū
causa sæpè
sunt.

Job. 33.

Isa. 38.

borum originem esse. An non enim ait, *Increpat quoque per dolorem in lectulo, & omnia ossa eius marcescere facit.* Quin & Ezechias rex à grauis morbi periculo liberatus, Deo gratias agebat, quòd ob peccata morbo se afflixisset, *Tu autem meruisti animam meam vt non periret, proiecisti post tergum tuum omnia peccata mea, quæ morbi mei causa & origo fuerant.*

Ioan. 3.

Igitur summus hic medicus hanc medicationem à peccatorum remissione orditur, velut ab origine & fonte totius mali, scit enim sine delictorum remissione morbidum sanitatem tam prodigiosè & miraculosè recuberare non posse, imo ne mereri quidem. Annon meruistis, alteri olim paralytico dictum esse? *Tam amplius noli peccare, ne deterius tibi contingat:* ostendere satagens, peccata paralytis illius causam esse. hic verò ait, *Remittuntur tibi peccata tua.*

Deus plus
concedit
quàm peti
ab illo
posset.

Egregia hic bonitas & admirabilis clementia elucet. nam cum paralyticus hic non peccatorū remissionem, sed sospitatem corporis peteret, tanta Domini erga illum liberalitas exstitit, vt nō minus hanc quam illam concesserit; quin & hæc illius agendi est ratio, vt plura semper elargiatur, quàm fortasse ab eo petere possimus: est enim ille in dando profusior, quàm in petendo nos audaciores. Quod variis è sacris litteris exemplis confirmare poterimus. Orat Abraham, Ismael sospes vt sibi conseruetur; conseruat Deus, neue hoc fecisse contētus, è legitimo cōiugio filiū Isaac nomine etiam supererogat. Salomon solam petit sapientiam, addit diuitias. Veniam peccatorum dumtaxat postulat Manasses, & amissum ei reddit diam

dema & regnum. Ezechias morbi leuamen postulat, & quindecim annos addidit vitæ. Hinc merito canit Ecclesia, Deus qui merita supplicum excedis & vita: tua scilicet largitas abundantior, quam postulationes nostræ audaces. Idem tangit & ad Ephreos scribens Apostolus, potens est Deus facere supra id quod petimus aut intelligimus. Ecce rei periculum & experientiam: paralyticus enim non nisi sanitatem postulat, & ecce simul peccatorum remissionem obtinet.

Egregia profectò fuit illa consideratio, at non minus laudanda est: quam iam producimus esse scilicet triplicem remittendorum peccatorum potestatem, quæ clavis regni cælestis est: prima clavis est potentia & authoritatis, atque hæc ad solum Deum spectat; solus siquidem ipse authoritate propria peccata remittit, peccatores in gratiam recipit, qui absolutam ac plenam potestatem ad peccata condonanda nactus est. Quamobrem Dauid peccatis onustus Deo supplicabat, *Au-
te faciem tuam à peccatis meis, & omnes iniquitates meas dele:* Est enim clavis excellentiæ, atque hæc ad Christum spectat, in quantum homo est. Christus enim in quantum carne vestitus, & solus peccatis satisfacit, & salutis nostræ pretium persoluit; potestatem quamdam & singularem & excellentem habet, eò quòd Agnus Dei est, qui aufert & delet peccata mundi. Vnde Ioannes Zachariæ filius, hoc illum nomine appellauit, *Agnus Dei qui tollit peccata mundi.*

Est deniq; clavis ministerij, quam sacerdos Dei & Ecclesiæ minister gestat, quâ suis Dominus in Evangelio dedit, *Quorum remiseritis peccata remittuntur eis.* Quapropter bene, iudicio meo, obseruat Augustin. Lazarû ad vitam reuocatû ab Apostolis

Triplicem remittendi peccata potestas.

Psal. 80.

Potestas peccatorum remittendorum sacerdotibus concessa.

Ioan. 20.

Ioan. 17.

esse deligatum, & iustis exemptum & solutum, ut ita re ipsa ostenderet, peccatorum dissoluendorum potestatem sacerdotibus esse concessum, iuxta patentes illas apertissimas, *Quaecunque solueritis super terram, erunt soluta & in caelis.* Christus igitur per excellentiam peccatorum remittendorum potestatem possidet, cum paralytico dicat, *Remittuntur tibi peccata tua.*

Matt. 18.

Tripliciter hic
Christus
diuinitatē
suam pate-
facit.

Psal. 7.

Mal. 13.

Psal. 139.

Notandum hic etiam est, Christum ut hisce verbis, triplicem clauem indicat, triplici quoque ratione diuinitatem suam ostendisse: primo Phariseorum cogitationes detegendo, cum dicit, *Vt quid cogitatis mala in cordibus vestris?* de illo namque dictum est, *scrutans corda & renes Deus.* Et Ieremias, *Tu nosti solus cor omnium filiorum hominum,* Et Psalmista, *Nonne Deus requirit ista, ipse enim nouit abscondita cordis..* Deinde in momento temporis, exterius nullo cataplasmate vel malagmate adhibito, paralytin persanando, inque rei certitudinem dicendo, *surge, tolle grabatum tuum & ambula.* quod nulla profecto creatura, omne licet artificium adhibeat, praestare queat. Postremo peccata remittendo: est enim hoc euidentius diuinitatis argumentum, & sigillum quoddam maiestatis & potentiae infinitae. quod testatur Propheta dicens, *solus peccata dimittit.*

Atque haec est ratio, cur Pharisei, qui eum ut purum & simplicem hominem spectabant, indignati sunt & stomachati, cum audiunt illum peccata dimittere, adeo ut illum quasi in Deum blasphemum suspexerint. Sed CHRISTVS eorum virulentas cogitationes detegens, ad oculum illis patefacit, se tam peccatorum dimittendorum, quam paralyticorum persanandorum pote-

647

potestatem & auctoritatem à patre accepisse, ait
Quid est facilius dicere, Dimittuntur tibi peccata tua
an dicere, surge & ambula. quasi diceret. Quid? an
 me blasphemum & impium ducitis quod pec-
 cata commissa dimittam Nequaquam viri. Sed, vt
 potestatem habere me & auctoritatem ostendam,
 miraculo aliquo id certum faciam, atque idè pa-
 ralytico huic membrorū vsum, vt videris, restituo,
 vt hinc manifestum fiat, si corporis paralytes sana-
 re potuero, eadem haud dubiè ratione animæ mor-
 bos me sanare posse. Vnum quippe qui potest, po-
 terit & aliud, *nam quid est facilius dicere dimittun-
 tur tibi, &c.*

Ex hoc Iesu Christi argumento Theologi om- Peccatoris
 nes liquidè inferunt, difficilius esse peccatorem iustifica-
 ad iustificationem perducere quàm paralyticum tio ipsa
 sanare; & quamuis Deo vtrumque æquè facile sit, mudi crea-
 nihilominus ad rem ipsam respectu habito, & a- tione diffi-
 gen di modo considerato, vnum altero videtur dif- cilior.
 ficilius: Imo credit Augustinus, vnus duntaxat pec-
 catoris iustificationem multo esse difficiliorem,
 quam cæli terræque creationem. Ratio autem quâ *Tract. 72. in*
 affert optima & conuenientissima est quod in pec- *Ioann.*
 catoris iustificatione aliqua habeatur contradi-
ctio, nulla verò in mundi creatione; contrarietas
 autè agentis difficultatè adfert, vbi verò nulla op-
 positio est nec obstaculū facilia sunt omnia. Hinc
 in Phisicis asserit Aristoteles, si fieri posset, vt in
 vacuo dari posset motus, illum in momento fu-
 torum, quod nulla ibi sit contrarietas & resisten-
 tia; at in anima & peccatoris restauratione sex-
 centas contrarietates reperire est, atque idè per- *Tract. de*
 difficilis. Hinc D. Thomas ait, Maximum opus Dei gratia,
esse iustificationem & remissionem peccatorum.

Siquis in medio cuiusdam ciuitatis casulam

Simile

Quantum
obligatus
sit Deo
peccator.

stramineam sine ullo cuiusquam impedimento conderet, & deinde & arcem moliri vellet, & omnes eum ciues impedirent, & opus quotidie interromperent: an non posterius opus priorum ob opus ipsum, tum ob contradictionem resistentium longè foret difficilius? ita quoque difficilius est peccatorem iustificare, quàm mundum condere; primò quòd gratia cælos dignitate superet, tum verò quod in peccatore magna sit contradictio nulla verò in mundi creatione. Hinc colligere potes peccator, quàm graue sit Deum offendere, quanta peccati malitia, & cogitare in singulis, quæ tibi Deus remittit peccatis, maiori te Deo ratione obligatum esse, quàm si toties in tui vnus gratiam-nouos cælos conderet: respice igitur & attende quàm illi deuinctus sis, cum toties tibi delicta condonarit.

Redeo igitur ad lineam, & dico Saluatorem Dominum paralytico dixisse, *Surge, tolle lectum tuum, & vade in domum tuam.* Tria ecce iniungit, primum, vt surgat, vt peccati lapsum denotet, deinde vt grabatum tollat, ne cui scandalo sit; denique vt domum concedat, ne prano aliorum contubernio corrumpatur. Surgere iubet, gratiæ statum indicans; lectum tollere, peccati occasiones euitandas ostendens; domum ire, mundum fugiendum indicans. *Surge* è peccati sordibus: *Tolle lectum tuum* tam diuturnæ socordix, & *vade in domum tuam*, bonis operibus vt incumbas. *Surge* piger & vecors; *tolle lectum tuum* adulter & fornicator; & *vade in domum tuam* vagabunde, deses & otio diffuēs. *Surge*; nā satis superq; in vitiorum luto volutatus es: *tolle lectum tuum*; malas consuetudines proscribendo; & *vade in domum tuam*, quietem cole, & improborum fuge consortia.

Surge

Surge, infelix ac miser; *tolle lectum tuum*; mor- Tres infi-
bide; & *vade in domum tuam*; paralytice. Surge, gnes medi-
peccator vera delictorum confessione; *tolle lectum* tationes
tuum, & concute statum vitiorum vera contri- circa sana-
tione; & *vade in domum tuam*, iisdem satisfactu- tionem pa-
rus. Surge religiose, qui toties in peccata prola- ralytici hu-
psus es; *tolle lectum tuum*, aufer scandala quæ de- ius.
disti, & *vade in domum tuam*, reuertere ad cœno-
bium tuum. Surge dissolute ac lubricæ sacer-
dos; *tolle lectum tuum*, aufer & ejice mulierculas;
& concubinas; & *vade in domum tuam*, vt preci-
bus incumbas. Surge tu Pastor & Episcopo, qui
toties mala subditis dedisti exempla, *tolle lectum*
tuum, desere aulam & secularia negotia, & *vade*
in domum tuam, ito ad parochiā & diœcesim tuam.
Surge iudex inique, & desiste ab iniustitia & au-
ro ius euertere noli pati; *tolle lectum tuum*, lucro
tuo & stipendio contentus esto; & *vade in domum*
tuam, tuis vttere, aliena non vsurpes, proximum
fœnore & vsura non exedas. Surge mulier è fun-
do vanitatum tuarum; *tolle lectum tuum*, thorum
maritalem noli illicitis amplexibus violare; &
vade in domum tuam, noli huc & illuc discurre-
re, sed rei domesticæ curam gerito.

Surge anima mea è peccati strato; *tolle le-*
ctum tuum, fuge delicias & amorem sæculi; &
vade in domum tuam, quietem delige, vt pœniten-
tiam agas. Surge, recta ad virtutem contende
tolle lectum tuum, vitiorum strato te corripes;
& *vade in domum tuam*, suiipsius cognitionem
ingredere. Finem non inuenirem, imo ad an-
num me paralyticus hic detineret, si aures & fi-
dem adhibere liberet.

Sed ecce abit. Vix enim finierat Saluator verba, &
ecce

ecce statim ille lecto profilit, stat in pedes abit, redit & currit aliorum hominum instar. Egregium profectò miraculum, quo omnes in admirationem rapiuntur: miraculum inquam, quod morbo gaudium, populo admirationem, & Christo nomen peperit. Nihil enim circumquaque audias quàm iubilum & laudum cantica & gloriam, *videntes autem turba timuerunt, & glorificauerunt Deum, qui dedit potestatem talem hominibus.*

Nostrum quoque est, Auditores illum laudare, admiremur igitur eius potentiam, mirabilia eius deprædicemus, illius diuinitatem agnoscamus, & egregiū hocce miraculū nobis documento sit: imitamur scilicet fidos illos baiulos qui tam sedulam nauant operā, vt paralyticus hic salutem consequatur, illorum ad imitationem ægrotis succurramus, salutem peccatorum procuremus, & paralyticos Christo offeramus. Cogitemus mundum & prauorum consortium sanctis propositis sæpe obesse ac detrimentum asferre, imo impedire quo minus ad Christum accedere possimus, & repagula obijcere, cū etiam turbæ hæ in causa sint, quo minus paralyticus hic Christo offerri queat. At quando mundus saluti nostræ aduersabitur, & ianuam occludet, qua ad Christum accedamus; in altum nos sustollamus, tectum petamus, & domorum fastigia rerum diuinarum contemplatione transcendamus. Pedibus quoque illius aduoluamur supplices, & vbi à peccatorum paralyfi nos liberatos viderimus, surgamus, quo bonæ edamus opera, lectum & peccandi occasiones deferamus, & in domum nostram secedamus, otium & quietem consecretantes, quo debitas ei gratiarum actiones persoluamus.

Atque

Atque ita ut fiat par est, summe animarum re-
ctor. Quot eheu! hodierna die morbidi, quot pa-
ralytici reperiuntur; tu illos per sana Domine, quos
tibi offeremus tibi suppliciter ad genua procidi-
mus, ut illis misericordiam ostendas. Illorum igitur
miserere, ijs succurre, ac benignum te exhibe. Vix e-
nim illos sanaueris, quin statim e peccati statu
surrecturi sint, te secuturi recti putiscentes lectos
& voluptatum grabata derelicturi, & in propriam
domum concessuri, ut ibi te laudando & glori-
ficando, expectemus interim, donec in domo
illa æterna in sempiternum te laudemus, cuius
aliquando compotes nos futuros spe-
ramus, ad quam nos conducat Pater

& Filius & Spiritus san-
ctus. Amen.

(.)

DOMI.

DOMINICA

DECIMA NONA.

POST PENTECOSTEN.

Simile est regnum cœlorum homini regi qui fecit nuptias filio suo, & misit seruos suos vocare inuitatos. Matth 22.

FIGURA.

Esther. 1.

POtens ille Persarum rex Assuerus solenne olim regni sui satrapis & prouinciarum præfectis conuiuium, ad potentiâ maiestatemq; suâ demonstrandâ parauit; quod cū iâ aliquot diebus durasset, contigitâ rege insigni quadam humanitatis nota Vasthi reginam & vxorem; quæ aliud puellis suis & reginis epulum singillatim parauerat missis nuntijs inuitari: nolebat enim Assuerus eximiam illius pulchritudinē omnibus patere. At tanta illius fuit imprudentia & temeritas, vt Régis liberalitate & humanitate despecta, ad conuiuium, in quo omnes regni Principes & purpurati & regni satrapæ iucundè epulabantur venire noluerit. quamobrem non medocriter indignatus Assuerus, habito cōsilio, quamprimū coronâ insolētis capite Vasthi deponi, purpurâ exui iussit, & superbâ & arroganti repudiatâ, obsequentioremliam in locum illius substituit, Estherem scilicet, quæ ad dignitatem, qua Vasthi exciderat mox euecta fuit. Idem omnino hodie in parabola quadam Euâgelica legere est, in qua dicitur homo quidâ rex filio nuptias parasse, & plurimos ad easdem inuitasse; cū verò inuitati venire detrectassent, seruos per viarum compita emisisse, qui alios intrare & in illorum qui indignos se præbuerant, locū

succedere compellerent. Vtrobique rex est, utrobique epulum, utrobique mysteria quæ vobis fideliter exponere decreui, modò Spiritui sancto opem suggerere, & cæli ac terræ Reginæ precibus suis adesse visum fuerit. Alijs ideo cum Gabriele Archangelo eam salutemus.

A V E M A R I A.

Non immeritò iuxta omnium SS. Patrū sententiā, mūdus omnium inimicorū hominis primus ac maximus est appellatus; ut quo nullus aut sæuior aut crudelior. Quicumque enim technas, dolos, versutias, nequitiam & impias machinationes, quas mortalis hic inimicus quotidie aduersus salutem illius machinatur, intueri voluerit, nullum profectò eodem aut inhumaniorem aut atrociorē fuisse, aut futurum aliquando comperiet. Ab ipsis enim incunabulis aduersus eum conspirat, vitæ illius tendit insidias, & circa finem vitæ eò angustiarum redigit, ut in animæ salute amittenda versetur.

Quapropter non immerito cum natura iam olim Plinius exposulauit, cur se erga hominem ut nouercam, erga cetera animalia verò ut matrem ^{Plinius de natura} gessisset: quia animalibus quamprimum atque in ^{conque-} lucem eduntur, ungulas & arma confert quibus se ^{stus.} defendant, & quotidie illisq; liberalissimè de victu prospicit; hominē verò nudum & inermem in terrā induet necessarijs omnibus destitutum, ad eò ut in sudore vultus sui alimenta conquirere cogatur. Equidē potiori iure in mundum insargā, quod se in bestias ut patrē liberalissimū & clementissimū gerat, easdem velut clientes quotidie nutriens atq; alimenta suppeditans; erga hominem verò ut tyrannum serui ac mancipij instar eundem flagellis subiiciens, ac iugo tyrannico premens.

Mundus
hominem
præ cæte-
ris odit.

Mundus
hypocrita,
Iob. 20.

Mundus
est prodi-
tor instar
Iudæ.

In domo Epulonis vt refert Euangelista, bestię & canes lautè reficiebantur, at Lazarus, homo quamuis esset & virtute præditus, fame ad ostium emoriebatur; *Et nemo illi dabat.* In mundi domo idem omnino videre est: canibus & animalibus abunde suppetunt omnia, hominie- contra desunt omnia, nemo illi dat quidquam; ves- tes se voluerit emat necesse est; alimenta si desi- derat, lucretur; Scientiam si optat discat: at bestię & aues de messe, aratrone sollicitæ non sunt, tamè lautè viuūt, & regum instar vestiuntur. Mundus ce- tera cum diligit ac foueat, nullum odit quàm hominem; ipse scopus est, in quem vnum omnia nequitix tela dirigat, in omne virus effūdāt si ama- re illū interdū videatur, honoribus, cumulādo fou- ere, delicias illi offerendo; amplecti, voluptates ac vitæ cōmoditates suggerendo; non est profectō fidendum proditor est perditus, versutus, hypocri- ta; atque ita intelligere oportet verba illa Iob, *Gaudium hypocritæ* id est mundi *ad instar pundi est*, quod nullam quantitatem, dimensionemque habet & nullo certo tempore præfinitur: Mundi igitur voluptates nihil sunt, imo ipse inuidus qui- dam hypocrita est; videntur siquidem exterius gaudia & deliciæ, sed meræ sunt hypocrises & va- frities.

Perfidus ille Iudas Iscariotes filium Dei exoscu- latus est amicitix symbolum ei præbuit, amicum se fingens & beneuolum, at hostibus simul eum pro- didit, & cruci, & morti acerbissimæ tradidit. Mundus item perfidus quidam Iudas est, qui oscu- lando adulando, delicias aliquas & volupta- tulas inanes homini offerendo, & amicum se illius, integerrimum simulando ad mortē tra- hit, ad inferos detrudit, & sempiternā damnationē capiti

capiti illius accessit. In quo etiam Monarchā illum Assyrium imitatur, qui Amanum purpuratum ē conuiuio Reginæ Estheris ad laqueum rapi iussit. Mundus igitur mera perfidia est & proditio.

Iahel vxor Haber Cinæi, Sisaram ducem Iabini Canaanorum regis domum suam euocans, & amicitiam simulans, tegumenta illi dedit quibus se cooperiret, & lac in potū, sed illicitis muliebribus vitam perdidit inglorius. Ita quippe de eadem scriptum est, *Quæ aperuit utrem lactis & dedit ei bibere, & operuit illum.* Mellita & fallacia illicia, sed ecquæ perfidia? *Tulit itaque Iahel vxor Haber clauum tabernaculi, assumens pater & malleum, & ingressa abscondit, & cum silentio, posuit supra tempus capitis eius clauum percussumque malleo defixit in cerebrum usque ad terram.* Idem omnino facit mundus erga hominem, illum quippe in domum suā admittens, omnemque illi fidelitatem & affectū spondens, egregiis eum vestibis cooperiens, lac voluptatum & deliciarum ei propinat, sed perfidiam regens, salutem & animam illius in extremum discrimen vocat.

Mundus
Iahleem
imitatur.

Quod filia Loth patri, idem facit & mundus hominibus, hæ quippe patrē vino obrutū ad incestū coegerunt, *dixitq; maior ad minorem, & c. Veni inebriemus eum vino, dormiamusque cum eo.* Imitatur hoc mundus, omni namque vitæ vespere homines iucundissimo voluptatis vino inebriās, & fucatis, falsisque delicijs dementatos, in laqueos ad peccatū pertrahit, & in omne delictorum genus precipites agit. Cum leonē, quem Samson in agris Philistiim extensum in via reperit, examen apū ore
fff & leo.

Gen. 19.

Mundi do-
li collatus
cum astu
balanzæ.

& leoninā rabiē pelle præferētē, accuratius intueor, verū mundi imaginē & hieroglyphicū videre videor, qui quidē mel, dulcedinē voluptatē blanditias & verba suauia ore præfert, sed viscera habet leonina, crudelitātē, proditiōē & nequitia spirantia. *Qui loquitur pacē cū proximo suo, mala autē in cor de eius.* Est enim fallax, dissimulatur, impostor, pſid⁹, qui hominē circūuenit, inani voluptatū imaginē Dei cultu retrahit & delicijs emētis illaqueat. Angelicus Doctor Thomas in Ioannem commentatus ait, mundū technas easdē & astus in homine decipiēdo adhibere, quos balena in piscibus captandis adhibere solet. Hæc igitur fame extimulāte per mare naritans fauces laxat, & odorem quēdā suauissimum, quem ambrā cinereā aromato polæ appellant quæ ab imo ventre emanat, exhalat, omnes ut pisciculi eodē illecti, incauti, in fauces illius vltro innatent, & voluntario carceri se micipantes morti se tradant, periculi ignari in quod certissimē se coniiciunt. Technæ mundi profectio non minus metuenda sunt, & famelicū illud monstrum, quod vnicā hominis mortē & interitum spirat, multo astutius: stratagemata namque & astus quibus hominem inuoluit ac decipit, sunt verba suauia ac mellita ore emissā, quibus hominem attrahit, & voluptates quibus eundē illaqueat & inescat: quas cū odorati fuerint homines, mox, quę eorū vesania & amētia est, in illarū se laqueo magno salutis ac vitę discrimine, vltro induunt.

Ier. 2.

Magna profectio mundanorū cæcitas est, & nimius & inordinatus erga terrenas voluptates affectus. Quorum rabiē propheta Ieremias Onagrocōparauit, *Onager assuetus in solitudine, in desiderio anima suæ attraxit ventū amoris sui, nullus auertet eum*

enim. Tanta quippe onagri catuliētis rabies & cœstrū. Mundano
est, itaque furit & efferafcit, vt si in femellā inci- rum caci-
dere non contingat, per montes, valles, prærupta- tas.
loca, spineta, & dūmēra discurrat & euagetur, imo
nec laqueos, castes, venatores, venabula perhorre-
scat, aut metuat, donec inueniat. Verā hęc cosmo-
phili imago est, qui nihil etiam veretur aut formi-
dat, itaque audita mundi voce & harmonia, rabit
& insolescit, nullū vt periculū subterfugiat, quin
& animo voluptatulā quandā fingens eandem cō-
sectatur, nec prius quiescit, quam eiusdē compos
sit, leges transgreditur, Dēi mandata violat, imo
nec inferos aut supplicia infernalīa perhorrescit.
Ita scilicet mundus mortales dementat, & bea-
titudine spoliāt sempiterna.

Iacob prudens ille & cordatus, sed simplex & *Gen. 25.*
rectus, Esau fratrē supplantauit, & primogeniturę
prærogatiuā illi abstulit, & paternā eum hęredita-
te, ob pulmentarij lenticulā, exclusit. Facit idem
versutus ille impostor mundus, ob pulmētarium
siquidē, exiguam inquā voluptatulā, inanes quas-
dam delicias, imo nugas, iure illum, quod meritis
Iesu Christi illi in æternā hęreditatē acquisi-
tum est, priuat.

Aegypti Tyrannus Pharaō Israelitas regni sui la-
boribus occupans, & cepa & callio eosdē pascens, a
proposito in terra promissionis tendēdi illos auer- *Mundus*
tebat, atque omnē illos manę cœlestis gustū, spē, *Pharaoni*
dulcedinemque amittere cogebat. *Mundus* *similis.*
veterator ille senex ac tyrannus eodem vti-
tur astu; hominem quippe voluptatum mensare-
ficiens, omnem ei gustum & memoriā delicia-
rum vitę cœlestis aufert, eumque negotijs & curis
mundanis occupans impedit, quo minus ad
cœlestem ac sempiternā felicitatē adspiret.

Cuius rei periculum hodierno in Euangelio legere est, in quo sub parabolæ cuiusdā inuolucris, rex quidam nuptias fecisse filio suo legitur, & multos ad easdē inuitasse, inuitatos autē, his sc. in villam abeuntibus, illis autē aliis negotijs occupatis, venire noluisse. Ecce mundi astum, ecce beatitudinis perpetuæ amissionē. Historiam refert Matthæus, *S mile est regnum cœlorum homini regi qui fecit nuptias filio suo, & misit seruos suos vocare inuitatos.* Vobis pro rei dignitate aliquid super hoc themate prolaturus, primò de nuptijs & rege qui easdē parauit, ac deinde de impudenti venire nolentium excusatione loquar: atque hinc videre poteritis, quam insidus, astutus, peruersus sit mundus; quantaque hominis cæcitas.

Propositio

Mystica
parabolæ
huius ex-
positio.

Psal. 18.

Alius para-
bolæ sensus

Omnia parabolæ huius membra circūstantiaq; examinans, inuenio per regnū cœlorum, de quo hic sermo, Ecclesiam denotari, per regē, Deum patrem, per sponsum, filiū illius vnigenitū, per sponsam verò, sacrā illius humanitatē, spiritū sanctū vero coniugium & connubium cōnectere, vtpote q; verbum diuinum naturæ humanæ in vna hypostasi tā arctē copulauit, vt ē duabus illis naturis nō nisi vnica persona coaluerit. Nūcij vero & serui qui homines ad nuptias inuitant, ipsi fuere Prophetæ, Apostoli, atque oēs verbi Dei præcones & concionatores: Prophetæ siquidem inuitarunt Iudæos, Apostoli aut ceteras orbis nationes; porro in omnem terrā exiuit sonus eorū, & in fines orbis terra verba eorum. Ad has autem nuptias inuitari aliud nō est, quā ad communionē participationēque omnium bonorū, quæ Dei filius in mūdum attulit, vocari. Ecce & alium sensum.

Hinc quoq; & alius mysticus sensus elici potest Iudæos sc. auaritiæ deditos, & voluptatibus terrenis

nis affixos, quod ad Christi fidē venire noluerint, ad quā tamen prophetarum oraculis, & viua Christi voce inuitati erant, sed prophetas ipsos pessimē acceperint, Ieremiā lapidib. obruerint, Isaiā serra secuerint medium, Iesum Christum denique cruci affixerint, derelictos; & Deum seruos suos, i. Apostolos, in exitus viarum gentilium qui nō in via salutis, sed in exitu viarum & extra vias erāt, errātes in superstitionib. suis & idololatria, destinasse, iussisse autē vt ad Ecclesię nuptias inducāt bonos & malos (hos siquidē tolerat, sperans illos tandē ad bonā frugem redituros.) multos quoque hac imitatione audita ad nuptias venisse, vti ex Actibus Apostol. & historijs Ecclesiasticis videre est. Et quē admodum grauer animaduertit in eos qui ad fidē & Ecclesię nuptias venire detrectarunt, ita & alios acerbissimē punire, qui sine vllō respectu & impudenter, sine veste nuptiali, se ingerunt. Illos verō ad has nuptias admitti non mereri, qui ponnisi vnicā fidē habent, at solos veste charitatis indutos: qui verō solā & nudā fidē attulerint, manibus & pedibus ligatis in tenebras exteriores cōijci. Atque hic geminus parabolę nostrę sensus est.

Simile est regnum cœlorum homini regi. Per regnū Ecclesia hoc cœlorum, vti iam dixi, & iterum repeto, Ecclesia cur dicta
siam intelligo, quæ ideò regnum dicitur cœlorū, regnum
quod qui eidem præfidet & eā dirigit, diuinus qui cœlorum:
dam rex sit & princeps verē cœlestis. Regnū adhuc
magnificū est, quodq; ceteris regnis antestat. Pri-
mò quod iustē fundatū sit & in illo in quo insignis
eluceat æquitas, & omnis exulet tyrannis: nā pro-
pter diuinitatem, idq; respectu vnionis hypostati-
cæ & redemptionis generis humani, Christus hoc
sibi regnum cōparauit, & merito Ecclesię caput &
prin-

princeps est constitutus. Vnde prædixit oraculum propheticum, *Ego autem constitutus sum rex ab eo super Sion montem sanctum eius.*

Secundo cetera regna antiquitate superat, nullumque in mundo existit quod Ecclesiastico sit regno antiquius. Alexander Græcorum monarchiam inchoauit, Cyrus Medorum, Xerxes Persarum, Romulus Romanorum, Ninus Assyriorum, Saul Iudeorum, sed cum ipso mundo ccepit Ecclesiæ Monarchia, & eiusdem cum illo est ætatis, ducit quippe originem suam iam inde ab Abel, qui in ipso mundi vixit exordio.

Tertio præcellit ceteris imperijs nobilitate, magnitudine & magnificentia, omnis namque prouinciæ aut regni alicuius nobilitas & maiestas in multitudine dominiorum & prouinciarum numero sita est: vnde paroemiasies, *In multitudine populi dignitas regis, & in paucitate plebis ignominia principis.* Atque ideo magni sit Assuerus rex qui regnavit ab Is

Prou. 14.

Esth. 1.

Psal. 72.

Prou. 16.

Psal. 2.

Matt. ult.

Regnum
cœlestē

excellit ceterarum
abundantia.

dia vsque ad Aethiopiam super centum vigintis septem prouincias. At regnum Ecclesiæ nullis limitibus circumscribitur, vtrumque polum in terminum habet, & quatuor mundi climata illius fines sunt. Vnde Psalter: *Dominabitur à mari vsque ad mare, & à flumine vsque ad terminos terrarum.* Et Euangelistes, *Euntes in mundum vniuersum predicate Euangelium omni creaturæ.* Et pater æternus, *dabo tibi gentes hereditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ.* Et Caritus, *Data est mihi omnis potestas in cœlo & in terra.*

Quarto Ecclesiæ regnum terrena præcellit bonorum diuitiarumque abundantia: nihil siquidem hic deest, & nihil ab alijs Monarchijs mutuatur, quod euidentis magnitudinis illius & potentie argumentum.

gumen-

gumentum est: corpus enim & sanguinem Christi continet, escam illam regiam ac lautam, gustu suo delicias regibus & Angelis voluptates afferentem. Reperiuntur adhuc hocce in regno reliqua sex sacramenta, quæ magnam recipientibus gratiam conferunt. Ipsum scilicet regnum Chanaan est, vera terra promissionis, ager fertilitatis, in qua petre Petri & montes Caluariae coelestis gratiæ mel & iucundum diuinæ misericordiæ lac emittunt. Ipsa est hortus sponse in quo nunquam fructus veteres deficiunt, & noui semper succrescunt, (*In horto meo poma noua & vetera*) Ipsa est tabernaculum Moysi, in quo mensa recentibus panibus semper instructa est, donis, inquam, benedictionibus & gratijs referta.

Quinto præ reliquis omnibus laudari meretur quod forte sit, infractum, & inexpugnabile: & cum nulli subditum sit, cetera omnia subiecta habet, nulli subest, ac omnibus præest. hinc rupi inædificatum dicitur, quod nullæ mundi procellæ & tempestates ipsum concutere, labefactare, nedum euertere queant, *Et super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduersus eam.* Multi quidem regnum hoc inuadere conati sunt, sed illud non cedit, nec expugnabile est. unde id ipsum prælagiens vates dicebat, *Sape expugnauerunt me à iuuentute mea. dicat nunc Israel, sape expugnauerunt me, etenim non potuerunt mihi.* Ideo nunquam dei dei & destrui potuit, ceteras tamē Monarchias euertit & pessum dedit. Cuius rei figuram in palatio Regis Babylonici videmus: qui somnians lapillum monte vidit descendente qui postquam pedibus statuq; ex auro, argento, ære, ferro alijsque compositæ allapsus, eandem deiecit in cineres redigisset, adeo mox excreuit ut totus eum orbis vix

Regnum
celestis ce-
teris robo-
re præstat.
Psal. 128.

Dan. 2.

sapere potuerit. Quæ omnia significabant, regnum Ecclesiæ in petra quæ ortum & initium è cœlo ducit fundatam, aliquando potentes mundi monarchias euersurum, & ita augendum, totum vt orbem nominis sui Maiestate & gloria ac magnitudine repleturum sit.

Cœleste
regnum
legibus
& institu-
tis cetera
superat.

Sexto Imperium Ecclesiæ ceteris maius ac diuinius est, quod politica instituta, leges æquitate conditas, edicta prudenter edicta contineat. Habet siquidem leges sanctas & excellentes, quæque ciuibus non modo pacem temporalem more humanarum ac ciuiliū, adferunt, sed vitæ etiam perpetuæ participes faciunt. Mandant enim diligere Deum super omnia, proximum sicut nos ipsos. Porro David leges has sanctas & immaculatas & animabus conuertendis idoneas appellauit: *Lex Domini immaculata, conuertens animas*. Leges etiam æquissimas, quæ virtutem propugnant, & vitia econtra oppugnant: leges denique diuinas & cœlestes, non quales Dracon Atheniensis tulit, quæ teste Cicerone, sanguine erant exarata, sed amorem, benignitatem, ac misericordiam spirantes.

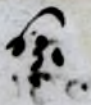
Psal. 18.

Superat etiam æternitate.

Dan. 7.

Septimo regnum hoc ceteris præstat, quod durable sit ac perpetuum: æternitas quippe illius terminus est, & sæcula limites. est enim illud de quo vaticinatus olim est Daniel, *potestas eius potestas æterna, quæ non auferetur, & regnum eius quod non corrumpetur*. Et Psalmographus, *Regnum tuum regnum æternum, regnum omnium sæculorum*. Angelus quoque Virgini loquens ait, *Et regni eius non erit finis*. Et quamuis tempus reliqua regna destruxerit, & sceptras, coronas, diademata rubigine exederit & pessumdederit: nullum tamen hoc vniquam finem habe-

Luc. 1.

habebit, & quamdiu mundi hæc machina subsister, durabit, nec vñquam simile vel par ei exister.

Denique inter reliqua eminet, ob regis sui, qui Christus est, Dei filius vnigenitus, patri consubstantialis, sapientia, virtus, & fortitudo Dei omnipotentis, sapientiam, scientiam, dignitatem, dotes ac merita. Plato beatas resp. tum fore dicebat, quando aut reges philosopharentur, aut philosophi easdem gubernarent. Beatum igitur ac vere beatũ Ecclesiæ regnum, cuius rex philosophorũ rex est, hominum simul & Angelorum doctor, & in omni scientiarũ genere versatissimus, de quo Apost. ait, *In quo omnes thesauri sapientia & scientia Dei absconditi.*

Excellit etiam ob regis nobilitatem ac sapientiã.

Col. 2.

Christus igitur regni huius rex est, atque hoc & prophetarum oracula, & veteres figuræ denotarunt, quin vt regem cœlum & terra illum adorarent. Quãuis enim ante mysterium incarnationis Dei vnigenitus non minus rex esset quã Pater, tamen postquam homo factus in hunc mundũ venit, singulari quadã ratione hanc sibi dignitatẽ & donũ promeruit, & imprimis vt totius Ecclesiæ rex diceretur. Quod liquido testatur Apostolus, Eũ, inquit, *qui modico quam Angeli propter passionẽ mortis minoratus est, videns Iesum gloria & honore coronatũ.* Quibus verbis ad Psalmistã alludit, *Quid est homo, quod memor es eius? &c. Minuisti eũ paulo minus ab Angelis, gloria & honore coronasti eũ.* Idem quoq; Apostolus ad Philipenses ait, *Dedit illi nomẽ, quod est super omne nomen,* nomen inquam regium.

Christus verus Ecclesiæ rex.

Heb. 2.

Psal. 8.

Phil. 2.

Atque idcirco Gregorius Nazianzi Episcopus regem gloriæ Christum appellat, atque in suum sensum exponit verba illa Psalmi, *Attoll te portas principes vestras, & eleuamini portæ aternales, &*

III 5

introbis

introibit rex gloria. Quin & Ioannes in Apocalypsi videt eum diadematis varijs redimitum dicens, *Oculi eius sicut flamma ignis, & in capite eius diademata multa, & vocabatur nomen eius Verbum Dei.* Variorū diadematum meminit, quod regia Christi corona & humana simul & diuina esset, & in varia regna ac prouincias Dominium haberet, erat siquidem rex celi, terræque, Iudæorum, Gentium, & imprimis Ecclesiæ. Ideo quoque in eadē Apocalypsi Angelus ille, qui magni consilij Angelum, id est, Iesum Christum, representabat, iridē loco diadematis in capite habuisse scribitur. nam iris, vt Poetæ docent, & ipsa demonstrat experientia,

Mille habuit varios aduerso sole colores.

Hoc porro hieroglyphicum denotabat, Christum Angelorum regem, varia sub se complecti regna, vt iris qua coronatus erat, colores cōtinet varios. certum igitur & indubitātū est, illum regni celorum, de quo præsens Euāgelium, regem esse. *Simile est homini regi.* Bene autem & ad rem dicitur hic *homini regi*, tum quod prius hominem esse oporteat, quam regem, tum etiam, quod reges dum dignitatem suam intuentur, & splendorem regum respiciunt, homines se esse obliuiscantur. Cherubinus ille, qui leonis faciem habebat, humanam quoque præferbat. Ita quoque princeps qui inter homines est quod leo inter animalia, dum leonino more regnat, regnet simul vt homo, & se hominē esse agnoscat. Quando autem hanc rex mentem induerit, & esse se hominem agnouerit, tum demum regnum cœleste est.

Solebant veteres regibus suis assiduē inculcare, & vt se homines esse meminissēt semper suggerere ne forsitan altum saperent, & insolescerent. Quin & Ter-

Ezech. i.
Memine-
rit rex se
hominem
esse.

& Tertullianus & Hieronymus tradunt, Romanos triumphali curru urbem inuectos, quemdam habere solitos, qui alta illis voce, inter ceteros ouatium applausus inclamaret, *Memento te esse hominem*

Quin & Philippus Macedo, ut tradit Plutarchus, quotidie mane à quodam hisce commonitorijs verbis salutabatur, *Rex memento te esse hominem*. quasi diceret, Regem te dii constituerunt, & natura hominem, noli in regnando ita regem agere, ut hominem exuas: nam regnum humanitate destitutum mera tyrannis est.

Hinc plurimi reges quoniam se homines esse ignorabant, brutorum instar regnarunt, provincias euerterunt, subditos affligerunt, & regnum amiserunt. Idcirco forsitan Nabuchodonosor in bestiam commutatus est, & à Deo audiuit: *Tibi dicitur Nabuchodonosor rex, Regnum tuum transibit à te. Et ab hominibus eiiciet te, & cum bestiis & feris erit habitatio tua, fœnum quasi bos comedes.* Hanc item ob causam Titus & Vespasianus Imppp. Romani apri & feri depascentes à Psalmographi oraculo vocitati sunt. *Exterminauit eam*, id est Ierusalê, *aper de silua, & singularis ferus depastus est eam*, Titus scilicet & Vespasianus, qui eandem exciderunt & euerterunt.

Dan. 4.

Psalm 79.

Iterum repeto, & dico, imperiorum ruinam, rerum publicarum calamitatem, regnorum interitum, nationum euerfionem, subditorum grandinem & pestem dominiorum esse, principes & reges dum humanitatem exuunt, crudelitatem induunt, & instar nigridis feruissimæ, non verò hominis, regnât: cuius rei egregiam in libris Iudicium legimus historiâ. Arborem olim regem dum eligeret, qui ceteris imperaret ac tueretur, rhamnû sentibus horridâ ceteris preposuere:

sed

Regnorum
euerfio, reg-
num est
crudelitas.

sed insciē perniciem sibi & ruinam arcessiuerunt; hanc quippe vbi corripuisset ignis, oēs simul exstinxerunt. Parabola hæc per Ioatham proposita significabat, Sichimitas qui Abimelechum in regē elegerāt, crudelē & sanguinis sitientissimū; sibi ipsius perniciem attulisse, sed eadē simul opera denotabat, tunc populos & subditos discrimen adire præsentissimum, & ruinæ expositos esse, quando Prin-

Regnū duo
habet bra-
chia, iusti-
am & misericordiam

ceps spinosus, horridus, rigidus, crudelis ac morosus regni gubernacula tenet. Regnum scilicet duo habet brachia, vnum iustitiæ, misericordiæ alterū, id est dextrum. Igitur rex simul sit, simul & homo:

Simile est regnum cælorum homini regi.

Quid autē hic agit rex? fecit nuptias filio suo factæ sunt hæ nuptiæ in mysterio incarnationis, in qua pater æternus humanitati nostræ filiū suum vnigenitum copulauit, & ob cōnubium hoc regnum illi dedit, & Ecclesiæ diadema illi imposuit. Glorietur hoc nomine sponsa & ait in Canticis, *Egredimini filie Sion & videte regē Salomonem in diademate qui coronauit illū mater in die dispensationis illius.* quem locum omnes propemodū patres de huius nuptiis intelligunt, vt Greg. in Comment. Bernard. Serm. 2. de Epiphania, Hugo de S. Victore libr. Sententiarum sent. 69. tit. de duplici gloria Salomonis. S. item Ambr. lib. de insti. Virginis dicens, *Beatus est Maria vterus, qui tantum Dominum coronauit, quando formauit, coronauit eum quando generauit.* Multo

Cap. 16.

Comment.
in hunc
locum.

autem clarius August. Idem ipse vnus Christus qui processit ex utero virginali tamquam sponsus de thalamo suo, in quo utero spiritales nuptiæ celebratæ sunt, Deus coniunctus est carni, & caro adhaesit Deo, vt esset vnus Christus & totus homo. Gregor. idē omnino, sed verbis relatu dignissimis; Tunc Deus pa-

ter

ter, inquit, Deo filio suo fecit nuptias, quando hunc in *Psal. 18.*
 utero virginis humana natura cōiunxit, quādo Deū
 ante secula, fieri voluit hominem in fine seculorum.
 De hisce nuptijs Propheta regius iam olim locutus
 est, dicens: *Tanquam sponsus procedens de thalamo*

suo. O nuptias felices! o thalamum verè regium!
Fecit nuptias filio suo. Porro de hisce nuptijs lo-
 quens S. Hieron. ait, tertio Deum synagogā despo-
 satum esse, eāque sibi in coniugē adaptasse, primò
 in circumcisione, deinde in promulgatione legis in
 Monte Sinai; tertio denique in mysterio incarnati-
 onis, quando Verbum caro factum est, & Dei filius
 hominem induit. Porro harum nuptiarum figuræ
 erant cōnubium Moysi cum Aethiopissa; Samsonis
 cum Philisthæa, Assueri cum Esthere captiua.

Tertio Deo
 us synago-
 gæ despo-
 satus.

in Epi. ad
 Cor.

Qui fecit nuptias filio suo. Ad hasce autē nuptias
 vniuersi orbis mortales inuitati fuere, serui per o-
 mnes terrarum angelos destinati, denuntiationes
 vbiuis locorum audite. *Et misit seruos vocare inui-*
tatos ad nuptias. vnde in huius rei signum in Apoc.
 scriptum est: *Et audiui vocem quasi tubæ magnæ, &*
sicut vocem aquarū multarum, & sicut vocem toni-
truorum magnorum dicentium: Gaudeamus & exul-
temus & demus gloriam Deo, quia venerunt nuptia
agni. Prima vox tubæ similis, fuit vox patris æteri-
 ni, dum dixit: *Hic est filius meus dilectus, in quo mihi*
bene complacui, ipsum audite. Secunda torrentium
 vox fuit annuntiatio omnium prophetarum, de qua
 in Actis legimus: *Huic omnes propheta testimonium*
perhibent, remissionem peccatorum accipere per nomē
eius omnes qui credunt in eum. Ultima verò similis
 fuit voci tonitruorum, vox inquam sanctorum A-
 postolorum, quæ per totum orbem inualuit scri-
 ptum namque est in Actis: *Virtute magna reddebāt*

Apoc. 19.

Apoc.

Apostoli testimonium Iesu Christi Domini nostri.
Quibus omnibus vocibus ad nuptias inuitati sumus.

Vocibus, inquam, clamantium, magnoque boatu dicentium, omnia parata esse, atque ideo prope-
randum: non nisi conuiuas expectari & requiri.
Omnia parata sunt. Porro nuptiarum harum appa-
ratus ipsa fuit mors & passio Christi, & sacramen-
torum virtus, quæ in iisdem fuit instituta. Atque
ideo primi nuntij, id est, prophetae, non dixerunt,
Tauri & altilia occisa sunt, & omnia parata, sed
Hebræos prophetijs dumtaxat ad nuptias inuita-
runt. At secundis, id est Apostolis, nō modo iniun-
ctum fuit, ad nuptias inuitare, sed inuitatis etiam
dicere, omnia parata esse, Messiam scilicet, quem ex-
spectarant, iam aduenisse, crucifixum, mortuum, resus-
citatum esse, omnia denique quæ ad hominū salu-
tem necessaria videbantur, esse præparata, nihilq;
à parte redemptoris ad redemptionem deesse, atque
ideo illos ad nuptias venire, id est, Christum ag-
noscere, fidem illius amplecti, eique obsequium
præstare debere. audite ut inclament, *Omnia para-
ta sunt, venite.*

In aduen-
tu Iesu
Christi o-
mnia pa-
rata fuere
ad salutē
host am-
r

Diabolus quippe fugatus est, mors mortua, cœ-
lum reueratum, infernus obseratus, Pater æternus
reconciliatus, redemptio inita, peccatum dimis-
sum, vitulus saginatus occisus, Christus Iesus
cruci affixus, pristinae gratiæ homo restitutus, pax
reddita, omnia denique parata. Quanto Deus bo-
ne gaudio Sancti patres hæc exceperant, quantam
læticiam his auditis per cepissent! fuerunt quidem
inuitati, at nondum omnia parata erant. Incarna-
tio Unigeniti Dei nondum peracta, crux nondum
compacta, nondum mons Caluariæ supplicij de-
signatus,

signatus, nondum Pilatus funestam mortis sententiam in Redemptorem tulerat. *Sed iuxta fidem defuncti sunt omnes non acceptis repromissionibus.* Heb. 11. Hinc autem sui Iudæis dicebat, Dominus. *Beati oculi, qui vident quæ vos videtis,* quasi dixisset, Quam beati vos se credidissent autem, & ab autem vestri, atque adeo omnes qui iam limbi carcere detinentur, si vidissent ea quæ vos videtis, & omnia ad redemptionem perfecta inuenissent, ut vos videtis. Dispicite igitur vobiscum auditores, quanta sit harum nuptiarum dignitas, quantaque felicitas ad has inuitatum esse, & interea ad alterum concionis membrum descendam, & magnam illam venire detrectantium ingratitude exponam.

Illi autem neglexerunt. Rex igitur hic postquam nuptias filio parasset & quocumque locorum nuntius ad inuitandum destinasset, nemo comparere voluit, sed omnes ob negotia quædam, ut aiebant prægnantia, sese excusarunt. ô pudor, ô malum, ô ingens mentis cæcitas! quid? an Principis preces contemni? homines Deum vocantem nolle sequi? Sponsa illa in Canticis dilecti sui verbis auscultare, eiusque amoribus reciproce amando respondere recusans, tandem ubi in vigiles ciuitatis incidit, eiusdem opem inelamauit, sed frustra: utque illa amanti neglexerat, ita tunc eius auxilium non meruit experiri. Audite ut queribunda de illo exposculetur, *Quasi fui, & non inueni, & vocavi, & non respon-* Cant. 5.
debit mihi. Quam igitur periculosum est vocem & inspirationes diuinas furda aure prætere-

Et neglexerunt & abierunt. O mentis infania, ô quanta mundi cæcitas, negligere coelestia, & tanto erga terrestria amore affici? sed terrena potius contem-

Sap. 5.

Tom. 4.
Dom. 5.
post pas-
cha.Philippus
Macedonem

contemnere oportuit, & ad cælestia anhelare hæc sc. amari & desiderari merentur, reliqua ne optari quidem: & sanè quidquid in hoc inferiori orbe à fortuna dari solet, inconstans est & caducum, casibus obnoxium, instar umbræ fugacis præterit, & sapientis iudicio fumi in morem euanesceat. At qui illud ipsum pedib. proterit, heroicum se, generosum, strenuum, magnanimum ostendit, & virili quadam & mascula præditum constantia. Quod & ipsi Ethnici non ignorarunt.

Refert Philippus Diez magni in Hispania nominis Ecclesiastes, Philippum Macedonem Philosophis iniunxisse aliquando, insignem ut quæstionem proponerent, eamque in utramque partem disceptarent, & validis utrimque rationibus & argumentis fortissimis defenderent. Regis igitur voluntati morem gesturi, hanc tandem proposuere: quid in rerum natura maximum foret? Hanc quidam è numero satis, ut putabat, appositè dissoluturus aiebat, montem Olympum esse, qui ceteris montibus esset altior, & cacumen intra nubes conderet, adeo ut & à ventis & procellis sit immunis: alius esse dixit aquam; quæ ignem domaret, flammam extingueret, tamque ample pateret, ut terræ superficiem cooperiat. Addidit tertius, neutrum scopum veritatis attingisse, sed solem esse, qui terram simul & aquam magnitudine superaret, & lumine suo utrumque elementum illustraret. Quartus re penitus rimatus, & ad veritatem quæ proxime tendens, priorum sententiam explodens, ait esse cor hominis, quod magna cõtenet & irridet. atq; hic meo quidè calculo scopum attigit & dignam philosopho sententiam protulit. Credebat namque res mundi huius adeo viles & exiguas

ut qui easdem pessundare & negligere nouerit,
non mediocrem gloriam mereatur. At cheu! inui-
tati nostri contrarium penitus agunt, non nisi nu-
gas & inanias mox euanescentes consecretantur, &
negligunt cælestia.

Et neglexerunt ô uesania deploranda. ô vecordia
stolidissima! si ad laborem, sudorem inuitarentur,
excusare se forsitan potuissent, sed ad nuptias re-
gas vocatos sese excusare, intolerabile, indignum,
imo brutum est. Sathan ad laborem, ecaleum, cru-
cem, ærumnas inuitat, quas superbi, antequam
ad honores, diuirias que pertingant, velint nolint,
pati debent: omnes tamen eodem properant, &
festinant, ne fortè excludantur. Inuitat etiam ab
altera parte mundus ad mseriarum iliadem, inqui-
etudinum pelagus, quibus tamen libentissimè &
vltro sese offerunt auari, insomnes traduentes
noctes, maris pericula adeuntes, alienas regiones
peragrantes, atq; hæc omnia rosas & dilicias cre-
dunt: Deus verò ad iucundas filij sui nuptias inui-
tat, & tanta interea mundanorum cæcitas est, ut
tantum bonum negligant, & inania negotia tantæ
beneuolentiæ amorique præponant.

Saul Israelitas auersurus, Dauidem ne in Re-
gem eligerent, neue ad Sceptra sublimarent, hæc
ait, *Audite me nunc, filij Iemini, nunquid omnibus vestris*
dabit filius Isai agros, & vineas, & vniuersos vos faciet *in signis al-*
tribunos & centuriones, quia coniurastis omnes aduersum *legoria;*
me? quasi diceret, Cur inopis partes sequimini, qui
vos locupletare ac felicitare nequit? Quanto po-
tiori iure de vobis conqueratur Deus, Deus inquã
diuitiarum & omnis potentia, dicens, Cur partes
foues diaboli, eiusque signa sequeris, qui præter
tormenta tartarea nihil tibi dare potest? & dese-

ris illum, qui æternis te cumulare diuitiis, & potentem te reddere potest? Sed frustra querimus, tanta siquidẽ hominis cæcitas ac stulticia est, proprium bonum vt negligat, & solam suipsius ruinam quærat.

Esth. 5.

Et neglexerunt. O negligentiam culpandam! & stoliditatem risu dignam! Purpuratus ille Persa Aman felicem se credebat & mortalium omnium beatissimum, & sortem suam apud omnes deprecabatur, quod ipse solus cum rege ex vniuersa Ducum & Imperatorum multitudine, ad conuiuium à Regina Esther vocatus esset. *Regina quoque Esther nullum alium vocauit ad conuiuium cum rege præter me, apud quam etiam cras cum rege pransurus sum.* Hi verò tantum sibi honorem exhibitum, quem ad nuptias filij sui inuitando Deus illis ostendit, negligunt. Quamprimum vt Assuerus regium illud epulum in Susis instruxit, omnes ad illud præfecti, satrapæ, & prouinciarum gubernatores ab omnibus regni finibus aduolarunt; at hi nostri ad regis ac Dei sui nuptias inuitati, venire neglexerunt. Et cur? *abierunt alius in villam suam, sua vt negotia exequerentur.*

Non possum autem, quin insignem mundanorum demirer fatuitatem: quamuis enim mundani malis variis opprimantur, & grauissima in mundo supplicia sustineant, eum tamen semper exosculantur, & obsequium illi præstant fidelissimum. An non recordamini eius qui alias dixerat, *Iuga bonum emi quinque.* Mundus siquidem homines quinque iugis adnectit, Christus autẽ nõ nisi vnicum habet, quod ipsum & suaue est, *Iugum meum suaue est, & onus meum leue:* omnes tamen mundum sequi malunt. Nolebant Hebræi, ad ollas carneas assueti,

Aegy-

Aegyptum relinquere, quò in terram promissionis concederent, & malebant Pharaoni, qui laboribus illos macerabat, obsequi, quam Moïsis, qui paternè eos habebat, imperio parere præferebant scilicet cæpas, allia, porros barbarorum, manna & coturnicibus deserti Sinaitici.

In Zacharia legitur: *Et ecce talentum plumbi portabatur, & ecce mulier una sedens in medio amphoræ, & dixit, hæc est impietas.* Designare forsitan voluit, quã graue & ponderosum sit peccatum; & quot in anima peccata continentur tot quoque illam talenta & massas plumbi humeris sustinere. Vel potius ostendit, quanta sit mortalium in mundo viuientium onus & sarcina, qui instar baiulorum, ita sollicitudinibus, laboribus, molestiis, curis onerati sunt, sub onere vt fatiscant, & sæpenumero concidant: ita tamen homo diuturna peccandi mundoq; obsequendi consuetudine obduruit, vt ipsum peccatorum pondus, & mundanorum negotiorum grauitatem non sentiat, tamq; quiete agat quasi Deum non offendisset, nullumq; humeris pondus sustineret.

Zach. 10.

Negotia
mundi gra-
uia.

De mundanis ita locutus est Isaias, *Formido & fouea & laqueus super te, qui habitator es terræ.* In quibus verbis duo notanda sunt, primò peccatorem dici ciuem & habitatorem terræ: quod corpore, anima, affectu & toto corde in eadem inhabitet: quidquid enim cogitat, loquitur, agit, terrenum est & terram sapit: deinde, sexcentis eum angis scrupulis, mille circumdari periculis, & insidiis variis impeti. Hinc quippe eum diuexat formido, illinc ambitio; hinc instat auaritia, illinc adurit luxuria, omnia denique vitia eum excruciant, vt taceam ille conscientia aculeos & remorsus,

Isa. 24.

Mundanus
terræ est ha-
bitator.

qui eum perpetuo exagitant, varias item Satanæ conspirationes & molimina, quæ assidue in caput illius cuduntur: atque hinc nulla ei usquam affulget quies.

Psal. 53.

Huiusce rei mentionem faciens Psalmista ait: *Accedet homo ad cor altum, & exaltabitur Deus.* Ceterum elati & alti cordis est, sæcularia & mundana contemnere, nec mundi hæreditatem adire velle, nisi in quantum necessitas corporis exigit; hac spe scilicet accedente, nunquam nobis ad vitam necessariam defutura, quæ Deus de suo abunde suppeditabit: & quemadmodum qui de Deo diffidunt, eiusque prouidentia non nituntur, eundem grauissimè offendunt, & quodammodo negligunt, iacē contra qui in eundem spem suam coniiciunt, & mundum pedibus proculcant, illum extollunt, illiusque prouidentiam celebrant ac deprædicant; denique paucis ut complectur, docere propheta voluit, seruire Deo volupe esse ac iucundum, mundum verò sectari, retticum ac difficile.

2. Paral. 36.

Infelix Rex Manasses magna olim cordis amaritudine dixit Deo, *Incuratus sum multo vinculo ferri, & non est respectus mihi*, id est, miserijs immerusus iaceo, & nemo auxiliatricem mihi porrigit manum, mei que miseretur. Quotnam hodie homines, qui instar remigum ad trirèmes relegatorum, ita negotiorum vinculis ac compedibus captiuati sunt, ut ne respirare quidem possint, aut spiritum ducere, illud ipsum repetere possunt? Sed quotnam mentem & intellectum negotiorum pondere oppressum habentes, sub onere fatiscunt & curuantur?

Mundani
vinculis ne-
gotiorum il-
ligati sunt
ut remiges
in trite-
mibus,
Exod. 1.
Mundus
Pharaoni
similis.

Ægypti tyrannus Pharaon videns Hebræos in immensum excrescere, quotidieque numerum eorum augeri, metuens ne forte seditionem ali-

quam

quam ac tumultum improuisum concitarent, suis ait, *Ecce populus filiorum Israel multus & fortior nobis est, Venite, sapienter opprimamus eum, ne forte multiplicetur.* Et ecce dictum factum: quamprimum enim constituit operum præfectus & exactores, qui eos assiduolabore exercebant, & opere absoluto mercedis loco fustigationes & flagella persoluerent. Videbat siquidem illos in quiete & otio immensum augeri, cui ut obstaret, urbibus exædificandis eosdem occupat. Huius rei occasione a t in hunc locum Origenes, diaboli stratagema penitus simile esse, atque eodem illum uti artificio: cernens namque Christianos quiete & tranquillitate spiritus in virtutibus proficere, meritaque illorum in immensum augeri, mundana negotia suggerit quibus eosdem distinet, & instar asinorum grauat, adeo ut non mediocre sibi detrimentum inferant: incitat ad hæc, ut villas coemant, domos ædificet, alijque inanibus & nugacibus negotijs se implicent, adeo ut mente animoque perturbati nullum Deo obsequium præstare queant, eiusque penitus obliuiscantur. Videte igitur ut hos foras in agrum mittat, ut villam coemptam visitent, *Et abierunt, alius in villam suam.*

Non vobis, ô nimis importuna mundi negotia, natus est homo, sed solis rebus cælestibus. Voluit olim Salomon rex ne quis de filiis Israël seruus esset aut alterius mancipium, sed illos nobiles creauit, duces constituit, & præfectos curules & equites. *De filiis autem Israel non constituit seruire quemquam, sed erant viri bellatores, & ministri eius, & principes & duces, & præfecti currum & equorum.* Quibus verbis docemur, nolle Deum ut Christiani qui veri Israëlitarum sunt, rebus vilibus, inanibus, terrestribus

Non vult
Deus Chri-
stianum in.

rebus nug-
cibus disti-
ncti.

Deut. 22.

Gen. 24.

3. Reg. 8.

Heb. 9.

occupentur, sed ad superiora, cælestiaque contendant, non vult scilicet cor illorum seruale & plebeium esse, terram sapere, sed bonum suum & nobilitatem spectare, rebus cælestibus intendens.

In Deuteronomio vetuit Deus, ne quis inter vineas arbores alias plantaret, ne quod fortè vitium gemmæ & palmites detrimentum acciperent, sed circumcirca, & haud procul inde. Allegoricè hoc exponendo dicendum est, in cordis & animæ vinea solum Deum inueniri debere, cetera verò circumsecus & propter amorem Dei, quo scilicet amor ille fructus producat. Formosa illa Rebecca non procul fontibus Mesopotamiæ inuenta, seruo Abraham eiusque camelis potum dedit, sed bestiis respectu heri. *cumque ille bibisset, adiecit quin & camelis suis hauriam aquam, donec cameli bibant*: Ita Deus perfectè, & proximus sicut nos ipsi diligendus, at tamen creaturæ creatoris respectu, atque ita cor alio affectu trahi non debet quàm diuino.

In Arca fœderis nonnisi tabulæ continebantur, quamuis Paulus epist. ad Hebræos, vnam manna plenam, & virgam Aaronis adiungat; at quoniam hæc omnia ad legem spectant, idcirco addit glossa solas legis tabulas in eadem asseruatas, hic dici. Sic quauis in cordis nostri arca aliqua mundana habeantur, ita tamen omnia ad Deum referri debent, vt vnica hic lex habitare videatur, id est, aliud cor nostrum non respiret, quàm diuina, aliud verò non abhorreat, quàm terrena. Amplectenda quies ac sancta solitudo, & animus ab omnibus mundi negotijs & curis auocandus, neue etiam fatui hi Euangelici imitandi, qui ad nuptias inuitati, alij villas adierunt, alij verò ad negotiationem profecti sunt.

Ecce

644

Ecce hic amorem mundi, ecce auaritiam, ecce diuitiarum sitim, quibus nihil magis animam impedit, quo minus ad æternæ beatitudinis nuptias perueniat. Formosa Rachel in terram Iacob maritabitura, idola patris sui cum auferret, quam primū eam pater insecutus est, & eadem importunis & infestis precibus & violenter quodammodo repetiit. Ceterum mundi idola ipsa sunt diuitiæ; quicumque igitur illas in domum sponsi æterni abeundo secum ferre voluerit, à scelestissimo illo veteratore mundo exagitabitur. Quapropter bene consulit Propheta animæ piæ, *Audi filia & vide, inclina aurem tuam, & obliuiscere populum tuum, & domum patris tui.* Non ait modò, obliuiscere idola, diuitias, honores, dignitates, sed domum etiam in qua eadem reperiuntur.

Amor mundi salutis obest.

Gen. 31.

Idola mundi diuitiæ sunt.

Psal. 44.

Quantas autem inquietudines, quot curas diuitiæ homini, qui easdem ambit, adferre solent? quot interius generant scrupulos. Pulcrum quidē Absalonī caput erat, crines instar auri splendebant; atq; adeo omnes in admirationem trahebant, sed capitis grauedine assiduè torquebatur, ideoq; cæsariem detondebat; *Semel autem in anno tondebatur, quia grauabat eum cæsaries*, vt sub onere curuatus incederet. Quam pulchræ & gratæ essent diuitiæ, si grauisimum capiti aut conscientiæ potius dolorem non causarentur? Atque hoc significare Redemptor voluit, cum Marthæ sollicitæ diceret: *Martha, Martha, sollicita es, & turbaris erga plurima.* Id est curis variis distraheris, animus tuus turbatus est, nec quietem habere potest.

Diuitiarum amor animam magnopere turbat.

2. Reg. 14.

Hoc spectabat etiam cordatus ille Dauid, cum Saulis esse gener detrectabat, & filiæ illius nuptias contemnebat; dicebat quippe nobilebus &

643

406 CONCEPTVS THEOLOGICI,

vniversis militiae praefectis. *An parum vobis esse videtur esse gener regis?* quasi diceret: An non creditis dignitates & honores infinita secum onera trahere, & magnas sollicitudines, difficultates, molestias parere? Porro honorem sequuntur labores, & dignitates poenae. Idem tibi repeto, mundi & diuitiarum amator. *An parum tibi esse videtur esse diues mundi?* Quantas diuitiae miseras & calamitates secum trahunt? quae non tolerandae arumnae antequam ad diuitias quis perueniat? Quot adeunda pericula, subeunda discrimina, ut opes coacerventur, & status conseruetur? quot mala & labores exantlandi, antequam fortuna haec stabiliatur? quot anxietates ferendae antequam loca haec & domus confirmetur? sunt proculdubio res mundi fercula quaedam lauta, sed pretii infiniti, & regio epulo, quod Absalom Amoni fratri parauit, in quo miser ille a sicariis obtruncatus vitam perdidit, similia. Inuitat quidem mundus ad honores, dignitates, diuitias, easque velut fercula nobis subministrat, sed vitae machinatur insidias, damnationem adferre conatur, salutem in discrimen adducit, & animam miserrime enecat. Si vero interdum ad honores nos sustollit, non honorare vult, sed eorum tandem rationem deposcere, & ultionem sumere.

2. Reg. 18.

2. Reg. 25.
Saulis astus
erga Dauidem.

Eodem quippe astu vitur quo Saul olim erga Dauidem usus est, dum Chiliarcham illum creauit. Hoc quippe illi munus dedit non ut honoraret, sed ut eo citius in conflictibus in primo constitutus agmine interficeretur. *Amonit eum ergo Saul a se, & fecit eum tribunum super mille viros.* Allegoricè dico, mundum ad regias dignitates & honores amplissimos non aliam ob causam nos

quehe-

euehere, quam vt noseuertat, & perniciem adferat, non verò vt ornet & condecoret. Imitatur ad hæc Regem illum Iuda, qui Vriam cum literis ad Ioab ducem militiæ destinat, vt in primo illum agmine collocet, quo citius ab hostibus interimeretur. nam diuites ad primos honorum gradus & rerumpublicarum administrationes ac dignitates sustollit, vt eò citius perniciem incurrant, & pessum eant.

2. Reg. 11.

Ambitiosa illa rhamnus, quamdiu serpsit & humilis fuit, tempore suo florebat, agros ornabat, atque aduersus prætereuntes sepimenti loco fuit, & paucis vt complectar, insigni prosperitate gaudebat. At quamprimum ad regiam dignitatem euecta est, & in cæteras arbores imperium sibi arrogare coepit, perniciem sibi ipsi intulit, nam ab igne correpta, tum se tum socias succendit. O mysterium & allegoriam! Quotnam, Deus bone, reperire est, qui in humili sua conditione & rebus tenuibus, extrema & summa voluptate perfruuntur, quibus omnia prosperè cedunt, ac sexcentis gaudijs potiuntur, sed quamprimum mundus illos ad dignitates sustollere, honoribus cumulare, regniq; negotijs applicare incipit, sibiipsis ruinam, interitum, damnationemq; sempiternam acquirant.

Indic. 9.

Primo Regum vltimo legimus, in conflictu aduersus Philisthæos omnem belli vim & pondus in Saulem versum esse, *Totum prælij pondus versum est in Saul.* Hinc eruo, tunc, cum mundus nefarius ille Philisthæus aliquos ad dignitates & omnia publica sustollit, in illos totum persecutionum suarum rabiem conuertere, vt eosdem penitus destruat, & miserè tandem vitam amittere cogat. An non su-

1. Reg. 17.

etc s

perba

708 CONCEPTVS THEOLOGICI.

perba & alta palatia ventorum furore concutuntur, feriuntque summos fulmina montes? ita quoque vt plurimum fieri videmus, vt in animis diuitum & magnatum mundi huius paffiones animi & violenti impetus follicitudinum inualefcant ac fauiant, eorumque conscientia acerrimis & grauiffimis aculeis exagitentur & remorfu interno.

2. Mach. 3.

Mundus igitur fimilis eft Heliodoro Regis Syriæ Antiochi, de quo in libris Machabæorum, qui cum speciofo legationis titulo Ierofolymam miffus, & fibi vt templum ingredi liceret, postulans, thefauro in templo depofito inhiabat; fed ita à duobus Equitibus percuffus fuit, penè vt vitam amitteret: & quod mirandum magis, cum Heliodorus ad Regem in Syriam rediiffet, plagarum memor, regi ait: *Si quem habes hoftem aut regni tui infidiatorem, mitte illuc, & flagellatum eum recipies, fi tamē euaserit.* Spiritualiter hoc intelligens, dico Regem tenebrarū Satanam idem omnino facere folere cum hominibus: deftinati enim vt mundi diuitias expilent, fæpiſſimè cælitus puniuntur, & in peccatis moriuntur; quos verò mūdus odio profequitur, & de quibus vindictam fumere defiderat, eos vt plurimum ad thefauros indagandos & diuitias quærendas deftinat.

Matth. 4.

Mundus honores dat & diuitias homini vt feipſum perdat.

Filius Dei vnigenitus cū in deferto Paſteſtinæ ieiunans commoraretur, acceſſit ad illum Satanas atque omnia mundi regna illi oſtendit, modo ſe deorſum præcipitaret. Nouus quoq; Satanas mundus eſt, qui Dei filios in mundi huius deferto commorantes quotidie impugnat, cūque diuitias illis & honores offert, ruinam illorum molitur & interitum. Quapropter benè apud Matthæum duo-

duobus apostolis ad honores aspirantibus ait
Christus, *Nescitis quid petatis*: & vere, nesciunt enim *Matth. 20.*
quid petant, qui diuitias petunt.

Psalmistes de diuitibus diuitiarumque appetitu
loquens, cum dixisset: *Et relinquent alienis diuitias* *Psal. 48.*

fructus, & sepulcra eorum domus illorum in eternum, quam-
primum subneſcit, *Hec via illorum scandalum*, id est,
Via & semita per quas diuites & mundani ambu-
lant, scandalis, curis, impedimentis, difficultati-
bus, inquietudinibus obsita sunt, vnde bene mea *Homil. in*
sententia Chrysostomus in hunc locum, *Que est* *Psal. 43.*

via illa videamus, ait, de qua loquitur hic propheta; sanè
est illud studium & diligentia, quam ponunt mundani in se-
quenda sua voluarate, insana illa cupiditas habendi bona, &
insatiabilis sitis honoris mundi, quod totum non est paruum
impedimentum ad virtutem operandum. Optimè igitur
cum nostra parabola coincidit, in qua reipsa vi-
demus, ob villas & negotia inuitatos impe-
diri, quo minus ad regias nuptias ingredian-
tur. *Et abierunt alii in villam suam, & alii in nego-* *Iob. 26.*
tiationem suam.

De terræ metallis loquens Iob ait, eadem gi-
gantes esse, qui sub aquis & fluuijs assidue inge-
mificant. *Ibi gigantes gementes sub aquis.* Per gemitum
autem auri, argenti & gemmarum, violentiam &
crudelitatem intelligit hominum, qua in aurum
grassantur ac furunt; gigantes autem esse ait,
vel quod sese defendat, vel quod terreat & exa-
gitet eos qui ipsum terra educere, & arcis inclu-
dere satagunt.

Quoniam verò gigantum incidit mentio, in *Nam. 13.*
Numeris legimus, exploratores illos missos in
terram Chanaan, & terræ fecunditatis specimen
osten-

64

740 CONCEPTVS THEOLOGICI

ostendentes, contubernales suos terrendo dixisse, se monstra giganteæ & colosseæ staturæ vidisse. Terra quam lustrauimus, deuorat habitatores suos, populum quem aspeximus procere staturæ est, ibi vidimus monstra quadam filiorum Enac de genere giganteo, quibus comparati quasi locustæ videbamur. Fructus terræ mundi huius diuitiæ sunt & honores, sed iisdem vt potiamur cū pluribus gigantibus, id est, difficultatibus, opus est vt conflagamus. Terra diuitiarum, terra est quæ deuorat habitatores suos, & animum & mentem arrodit possidētium. Diuitiæ deniq; filiarum prodigæ mundi huius sunt, quæ animas in perniciē trahunt, & impediunt quo minus ad æternæ beatitudinis nuptias pertingant.

Gen. 33.

Iacob postquam cum fratre Esau in gratiam rediisset, & frater illi dixisset, *Gradiamur simul, eroq; socius itineris tui*, mox respondit quā benignissimē, *Noli Domine mi, quod paruulos habeam teneros, & oues & boues fetas mecum, quas si plus in laborando fecero laborare, morientur vna die cuncti greges: præcedat Dominus meus ante seruum suum, & ego sequar paulatim vestigia eius*. Allegoria hæc nos docet, non posse illos qui diuitijs & dignitatibus onerati sunt, Christum sequi, aut lento saltem passu, vt coniugati faciunt, qui paruulos & vxores pregnantes secum ducunt. Annon videtis, vt qui villis abundant, & negotijs opprimuntur, ad nuptias intrare nequeāt? Quamobrem princeps iratus, seruis ait, *Ite in exitum viarum, & quoscunque inueneritis, vocate ad nuptias*.

Quid hoc est, *ite in exitum viarum* dan non melius dixisset, *Ite in plateas, per vrbis vicos, per fora & palatia Principum, in quibus locis magnus esse solet hominum concursus, quā ite in exitum viarum*? Non profectò. nam in omnibus illis locis peccatores

eatores variorum occasione viriorum nimis differenti sunt, nec ad nuptias illas diuinas parati sunt. Cum igitur Deus concionatoribus suis ait, *ite in exitus viarum*, insinuare vult, mortem ac nouissima esse prædicanda: quasi diceret, Ita auditoribus vestris dicetis, Cogitate viri, illa quæ tantopere consecretamini tandem aliquando finem habitura, cogitate, inquam, esse vobis aliquando moriendum. adhuc perpendite, voluptatum finem supplicium æternum esse; gulæ & ingluuiei, morbos & inuالتudines; peccati mortalis verò, tartarum & gehennam; mundanarum denique deliciarum, poenas sempiternas.

Babylonis superbiam coarguens Esaias, tunc præsertim cum Persæ & Medi sanguine vicos & plateas illius replessent, dixit, *non posuisti hæc super cor tuum, nec recordata es nouissimi tui*. Quibus verbis innuit Propheta, quot mala, damna, calamitatesque infelix hæcce vrbs incurrerit, quod mortis esset oblita. Idem spectabat Ieremias, cum Ierolimitanam calamitatem deplorans gemit; *Sordes eius in pedibus eius, & non est recordata finis eius*. Ite igitur coeli nuntij, verbi diuini tubæ, concionatores feruidi, in exitus viarum, mortem & iudicium annuntiate, quantus sit tartari horror, quanta verò è contrà coeli gloria, docete; illa scilicet nouissima & exitus vitæ sunt, & quoscunque inueneritis, vocate ad nuptias.

Videte igitur vt Iesu Christi fama per urbem vniuersum spargatur, videte vt odor nominis ac meritum Messiae per omnes terræ angulos diffundatur. Locum igitur hic habet oraculum & prognosticon illud sponsi dicentis: *Oleum effusum Cant. 1. nomen tuum*. Atque id ita fieri etiam voluit Christus

Cant. 4.

Iib. 4. cor. 4.

Marc.

Ecclesia bo-
nos simul
& malos cō-
prehendit.

stus dicens. *Prædicate Euangelium omni creaturæ.* Eodem etiam respexit sponsus in Canticis; quando dilectam de Libano & cauernis pardorum vocat; *Veni de Libano sponsa mea, veni de Libano, de cubilibus leonum, de montibus pardorum.* Quem locum Tertulianus allegoricè de noua Ecclesia, in diuersis mundi climatibus, & è diuersis populis congregata interpretatur, cui subscribunt omnes propemodum Græci Patres, Gregorius Nyssenus, Theodoretus, Psellus, & alij plures, qui per cubilia leonum, & montes pardorum potentes reges instar leonum sæuientes, ferocientes, superbos, atque varijs peccatorum maculis instar pardi maculatos, intelligunt.

Et quoscunque inueneritis, vocate ad nuptias. Omnes ad Ecclesiam inuitate, illa namque peccatores simul & iustos comprehendit; est enim ager ille Euangelicus, in quo Zizania simul cum tritico; est arca Noe, in qua columbæ permixtæ coruis; est grex Iacob, in quo oues tam nigræ quam albæ; est area patrisfamilias, in qua palea simul & granum; est fagena ac rete Petri in mare mundi huius coniectum, quod bonos simul & malos pisces concludit.

Ceterum, auditores, interea dum de seruis & nuntijs ad nuptias regias quoslibet vocantibus loquentem auditis, persuadete vobis me vnum ex ijs esse, & hodie me, cælitus mandato accepto, ad vos destinatum, vt ad æternæ beatitudinis nuptias vos inuitem: omnes igitur ad easdem properate, quam potestis diligentissime currite, mundi nolite occupationes prætexere, villas & negotia tantæ rei tamque prægnanti nolite præponere; ne patiamini, obsecro, vt vobis venire detrectantibus,

DOMIN. XIX. POST PENTECOS.

632

ad exitus viarū nuntios suos Deus mittat, id est, vltimos orbis terminos, ad populos incognitos, barbaros & incultos, quo Indos, Iapones, Chinenſes, Braſilios & Peruanos ad nuptias hæſce inuitet. quāobré ad illas vos hodie inuito, accurrite, properate, omnia ſiquidem pacata ſunt, cælum patet, venia oblata, Sacramenta conceſſa, gratia vos manet, Ieſu Chriſti merita vobis communicantur, tot indulgentiæ conceduntur, nihil omnino deeſt, venite igitur ad nuptias.

Tu verò magne & omnipotens Deus, magnifice princeps, qui olim magnas illas nuptias filio tuo inſtituiſti, quando nimirum noſtri redimendi ergò, humanę illum naturæ deſponſaſti, felices nuptiæ, & coniugium felix, è quo magna nobis & infinita emolumenta acceſſerunt, gratiam præſta vt inuitationes tuas audiamus, non verò negligamus. Cùm verò ſemper, tum per prophetas, tum per Apoſtolos, in vtroque teſtamento, modo per veteres Patres, modo per Doctores præſentis temporis, & verbi tui præcones, alias per Angelos, interdum per ſecretas inſpirationes, nos voces fac, obſecro, vt vocationibus tuis cæleſtibus respondeamus, neue imitemur hoſce inuitatos, vt cælo relicto terrena amplectamur, te neglecto mundum ſequamur. Numquam hoc nobis accidat, ſed villas & negotia contemnendo, ad primam vocationis vocem ſurgamus, & ad iter accingamur, ad æternæ beatitudinis nuptias ituri, ad quas nos deducant Pater & Filius &

Spiritus Sanctus.

Amen.

DOMI-

DOMINICA XX.
POST PENTECOSTEN.

*Erat quidam regulus, cuius filius infirmabatur
Capharnaum. Ioan. 4.*

2. Paral. 20.

Iosaphat Rex ab hoste, qui Ierosolymam totius regni caput obsidebat, pressus, quò se verteret nescius, dum humanum auxilium deficeret, nec ullus malo remedium adhibere posset, templum adiit, in quo genibus flexis & oculis ad cælum sub-
latis Deo supplicauit. *Sed cum, inquit, ignoremus, quid agere debeamus, hoc solū habemus residuū, ut oculos nostros dirigamus ad te.* Quod olim Iosaphat rex faciebat, hodie Regulus quidam imitatur; maxima enim afflictione cum premeretur, filiumque ad mortem usque grauitè laborantem haberet & vix ali-
qua vitæ recuperandæ spes superesset, ad Christum confugit, qui illius misertus, mirabili qua-
dam ratione filium sanitati restituit. Hoc hodiernum complectitur Euangelium, quod latius vobis deducam: adfint modo auxilium paracleti spiritus & Deiparæ Virginis intercessio, atque idcirco salutationem illi Angelicam offeramus, *Aue Maria.*

Tanta tribulationum aduersitatumque, cælitus ad-
nvenientiū Auditores utilitas est, ut scriptura magnificis nominibus easdē cōdecorarit. modò nāq; cæli ianitrices, aliquando virgam consolationis, modò dona cælestia, alias vitæ directrices, & nonnunquam omniū miseriarum nostrarum medellam appellat. Et profecto, cū morbos aut aliud afflictionum genus nobis immittit Deus, misericordiæ & beneuolentiæ indicium est, ac summi be-

Tribulationes
signa beneuolentiæ
sunt.

neficij

neficij loco illud accipiendū, q̄ illis humiliari nos
& ad sese velit remēdij accipiendi ergo confugere. *1. Reg. 14.*

Sanauit olim Ionathē melle oculos amissos Deus
quos ille in bello amiserat, idem felle piscis To-
biæ visum reddidit, & tamen non minus benefi-
cium fuit posterius quam prius. Ingens mysteriū,
quo docetur; Deum nonnullos peccatores dulce-
dine & beneuolentia, alios vero afflictionum ama-
ritudine ad sanitatem conscientie reducere, nec
minorem his quam illis gratiam conferre: fel nāq;
tribulationum tanta virtute pollet, quanta mel be-
neficiorum & consolationum diuinarum.

Perspectum hoc habebat David cum tribulatio-
nes pretiosas appellare non dubitat: nam vbi vul-
go legimus, *Mihi autem nimis honorati sunt amici tui*
Deus; Hebraici fontes habent, *Mihi autem valde pre-*
tiose sunt afflictiones tue. Illarum enim adminiculo
fragilitatem meam agnosco, quam vbi perspectam
habeo, ad plenam mei ipsius cognitionem perueni.

Atque ideo fortassis sagittis aduersitates com-
paratæ sunt: *Sagittæ tuæ transeunt, vox tonituri tui in ro-*
ta. Perinde ac si diceret, Sagittæ tuæ, Deus bone,
quæ sunt labores, morbi, poenæ, aliæque, quas hac
in vita eiaculari soles; non lædunt, sed sanant; non
infligunt vulnera, sanguinem non effundunt, ne-
minem sauciant, sed auolant & pertranseunt, quasi
non ad vulnerandum, sed ad commonendum cœ-
litus emissæ essent. *Tribulationes sagittis
similes.*

Hac facit, quod de sagitta a Cæsare Ciceroni mis-
sa refert Polydorus. Erat hic in quadam Galliæ
nostræ vrbe ab hoste obsessus, & ad extrema, nō af-
fulgeret auxilium redactus, quo cognito Cæsar sa-
gittam in urbem eiacularus est, hac additâ Epigra-
phe: *Cæsar Ciceroni fiduciam optat, expecta auxiliū. Haud*

64

ALB CONCEPTVS THEOLOGICI

abfimiles sunt tribulationes, quas Deus hoc in mundo immittit, folatia funt & exhortationes, quib. nos commonet, animũ ne contrahamus, cum mũdi aduerſitatib. obſeſſi tenemur & premimur, ſed fortiter certemus, neue diffidamus, ſi fortalte dæmon tentare velit & ad impatientiã pertrahere.

Psal. 114.

Et ſanẽ ſi cognitum haberemus, quantum emolumentum adferant aduerſitates, magno eas affectu & feruore amplecteremur. Non ignorabat id Pſalmographus dicens, *Tribulationem & dolorem inueni, & nomen Domini inuocaui.* Notate verba, & examine te accuratiũs. Diſcimus hic, quærendas eſſe, quin & magno cum affectu rogãdas tribulationes: Deo deinde, ſi inuenire contigerit, vclut de re pretioſiſſima inuenta, gratias agendas.

Tribulationes in theſauris diuinis reconditur.

Atque hæc eſt ratio, cur ſacra Scriptura tribulationes & afflictiõnes à Deo velut gemmas, monilia, cimeliaque in theſauris aſſeruari dicat, *qui producit ventos de theſauris ſuis.* Et quemadmodum in opulenta aliqua familia diuitiæ ſunt & theſauri, & illæ in res neceſſarias expenduntur, hi verò aſſervantur: ita in domo Dei vtrumque reperire eſt; diuitias ſuas quotidie expendit, miſericordias inquam, de quo dicitur, *Dives in omnes qui inuocant illum:* at theſauros aſſeruat, quò ijs in tempore neceſſitatis vtatur, atq; ex his educit interdum tentationum ac tribulationum ventos, quò maior meritum ſeges electis accreſcat, quæ non merita duntaxat illis adferunt, ſed animi quoque periculum faciunt & robur addunt.

Fons quidam mirabilis tribulationis ſymbolum.

Haud procul à Padua fuiſſe olim fons traditur, in qua ſortes conijci erant ſolitæ, quibus fortuna & ſucceſſus rerum explorabantur. In hunc Tiberius Cæſar aleam auream coniecit, exploraturus

hum

nam feliciter res imperij succederent, quæ ad tempus vsq; Suetonij Tranquilli in eodem visebatur, atque illa sortilegij erat ratio, si plura alea præferbat puncta, prosperitatis signum erat; sin pauciora, sortis aduersæ. Fonti huic per similes est tribulatio, ipsa fons est diuinus & iudiciarius, è quo iudicium tum de virtutibus, tum de vitijs elicitur. Huc alluisse videtur Sapiens dum ait, *In tempore infirmitatis ostende conuersationem tuam.*

*Calim. Cal.
lib. de Iudæ
aleorum.*

Eccles. i.

Origenes homilia, quam de tabernaculo inscripsit, cum de candelabro aureo septem lampadibus instructo, quas Deus semper accensas esse voluit, ageret; rectè obseruauit, ad septentrionem illud Deum collocari iussisse, è qua orbis plaga Circius, Boreas & Aquilo venti validissimi spirare solent. Sed egregium hic latet mysterium: nam cum lumini maior irrogari iniuria nequeat, quam vento exponi, hinc mirum profectò est, Deum ad Borealem plagam ventis obnoxiam lucernas Templi collocari præcepisse. Ait igitur hisce lucernis candelabri aurei iustos ac Dei amicos designari, iuxta illud Lucæ, *Sint lumbi vestri præcincti, & lucerna ardentes in manibus vestris.* Porta autem septentrionalis est ianua malorum & miseriarum, cum Ieremias dicat, *Ab aquilone pandetur omne malum.* Vult autem iustos ad septemtiorem vergere, è quo tribulationum venti spirant, eosque impetunt tanta vehementia, vt illis instar flabii magis magisque accendantur, & amoris diuini flamma indies magis inualecat & surgat. Tribulationes igitur diuinæ amoris ignem in iustorum animis accendunt, eorumque merita adaugent.

*Origen. hom.
9. in Exod.*

Veteres egregio hoc hieroglyphico expressere: *Pingebant adamantem varijs mallorum ictibus*

contusum, non tamen cedentem, & circumcirca scribebant, *Sen per idem*, quod adamas nec malleorum ictibus, nec impetu & vi externa numquam desinat esse qui fuit prius, neque contusus, percussus, quassatus vel minimum fit vilior, infirmior, aut obsecrator. Quo emblemate designare volebant, iustum nullis aduersitatibus unquam commutari, aut aliquod meritum detrimentum pati, sed adamantis instar, sub malleorum ictibus politi, nouum decorem acquirere, & magis magisque indies resplendere. Dicendum igitur, tribulationes & aduersitates utiles esse, quod hodiernum Euangelium aperte demonstrat, in quo videmus Regulum Capharnaï habitantem, tribulatione & afflictione oppressum, domumq; à morbo obsessam videntem, ad Christum confugere, & filij sui salutem sanitatemque deponere. Historiam Ioannes refert dicens, *Erat quidam regulus, cuius filius infirmabatur Capharnaum*. Hanc bisariam dispartiar, primò dicam, quis qualisue Regulus hic fuerit, quomodo pro filij sanitate apud Christum perorarit: ac deinde quanta benignitate illum dominus exaudierit, filioque salutem contulerit.

Propositio
præsentis
concionis.

Pater hic cur
Regulus di-
catur.

Principio igitur pater hic, cuius filius laborat, magnam scriptoribus disceptandi occasionem præbet, dum curiosius indagare contendunt, quis, aut cuiusnam dignitatis fuerit, cum regulus fuisse dicitur. Dixere nonnulli, ideo hoc illum nomine nuncupatum, quod regio esset sanguine progenitus, ut το βασιλινος nomen denotat: alij verò, quòd regia munia & dignitates regias administraret. Leonæus, Chrysostomus, Theophylactus, Euthymius, Græci omnes, Reguli illum nomine dictum credunt, vel quod Herodis Regis vel alterius Te-
trarchæ

trarchæ affinis esset, vel quod regia auctoritate polleret, eumque cuncti ut regem suspicerent. Eadem rationes adfert & Origenes, quamvis & hanc tertiam adiungat, quam sibi non displicere ostendit, quod scilicet Cæsaris in Galilæa præfectus aut vicarius esset.

Leontius, Chrysostomus, Theophylactus, Euthymius fuisse aiunt nonnullos, qui crediderint Regulum hunc eundem esse cum Centurione, de quo Matth. 8. & Luc. 7. Chrysostomus credit fuisse hoc illi proprium nomen, negat Beda, & ab officio nomen illud sortitum ait. Origenes Cæsaris

Matth. 8.

Luc. 7.

eum consanguineum, aut saltem illius in Capharnaï vicarium credit: Irenæus denique sibi persuadet, eundem illum esse cum Centurione. Equidem ut sententiam post tot magni nominis senatores depromam, crediderim Regulum illum appellatum, quod Herodi Regi, ad quem Capharnaï & vniuersa simul Galilæa spectabat, à consilijs esset, aut saltem diuitem aliquem aut opulentum, regio prognatum sanguine, Cæsarisque in territorio Capharnaitico vicarium. Dubitatur autem num fuerit Iudæus, an verò Gentilis. S. Hieronymus & Origenes de gentiliū fæce fuisse credunt, at vero multò est similius Iudæum fuisse & circumcissum; quod ita probo, quod Dominus eum ut modicæ fidei carpat, quo nomine Gentilem carpere nefas & indecens fuisset; deinde quod signa postularer, quod Iudæorum proprium, ut apud Matthæum videre est.

Regulus hic
Iudæus erat
non Gentilis.

Matth. 12.

Regis igitur vicarius erat, vel totius prouinciæ præfectus: quamuis alioquin omnibus in egregio ducæ requisitis dotibus abundaret. Huc trahemus quod symbolorum collectores de Fabio Cuncta-

63,

CONCEPTVS THEOLOGICI

tore magni inter Romanos nominis tradunt. Hic igitur denotare cupiens, quot quātaq; in perfecto duce & imp. dotes requirerētur, anulum gestare solebat, cuius in pala caput equinū insculptū erat, facies barbata, caput galli, pedes gruis, quæ partes cum Chimæram quādam constituere possent, tamen unitæ & collectæ perfecti ducis dotes denotabāt: Caput equinum animum & robur bellicum, ait quippe poeta, *bello armantur equis*; facies barbata & pedes gruis prudentiā & vigilantiam assiduam significant, quæ in duce aliquo egregio imprimis requisita sunt, cuius symbolū erat gallus. Omnes haec dotes regulus hic habebat, erat siquidē in bello fulmen, in pace oraculū. Sed habebat adhuc aduersitates, nā filius illius ad mortē vsq; ægrotabat. *erat quidam regulus, cuius filius infirmabatur Capharnaum.*

2. Reg. 1.

Filius illius, quamuis diues, quamuis opulentus, quāuis reguli filius, ægrotat: quod denotatur omnes dignitates & omnia mundi bona nihil esse, cū tam regū quam opificū filij miserijs & ærumnis obnoxij sint, & æqualiter in vitæ huius coeno volurentur, omnes scilicet hæredes sunt calamitatū mundi huius. Omnes Giezi posterij, lepræ quoq; illius hæredes facti sunt, ita quotquot in mūdi domo educati sunt, & ab Adamo originē trahūt, illius lepræ, peccati, calamitatis & ærumnarū participes sunt, Principes & plebei, cum eiusdē materiæ sint, & eadem incude procusi, iisdē etiā ictibus & casibus viuunt expositi. Dignitates, nobilitas, ipsa quin etiā regia maiestas, cōmunes naturæ miseriae & infirmitates humanas perferre sine villo discrimine coguntur.

Dan. 5.

Statua illa Nabuchodonosor, quæ caput habebat aureum, brachia argentea, pectus æneū, quamprimum ut à laterculo concussa fuit, in puluerem & fumum

famū euauit. quo mysticē denotatur, omnia quæ in mundo sunt, vana & caduca esse, & fortunæ casibus concussionibusq; obnoxia, & nihil esse, quod non lapidum cælitus ingruentium imperus, id est infirmitates & afflictiones, ad terram deliciant & prosternant. Expertus hoc videbatur Psaltes cum caneret. *Non saluatur rex per multam virtutem, & gigas non saluabitur in multitudine virtutis sue, à morte scilicet & morbis.* Nam infirmitas non secus palatia & regum turres, quā tuguria & casas pauperū pulsat.

Psal. 38.

Quapropter non immeritò rogat Gregorius Magnus, cur, cum Christus abundantissimè mundum redemerit, & peccatum copiosissimè remiserit, ut quidem Propheta canit, (*& copiosa apud eum redemptio, & ipse redimet Israel ex omnibus iniquitatibus eius*) permiserit Deus, ut morbi, ægitudines, aliaq; corporis incommoda in mundo superessent, quæ profecto aliud non sunt quā peccati effecta: cum Philosophorum aphorismus sit, sublata causa tolli etiam effectum; cur inquam peccato sublato, morbi qui eiusdem sunt effecta, in mundo esse non desinant at potius inualescant? Respondet sibi ipsi magnus Doctor, & varias huiusce rei rationes assignat: quarū hæc prima est.

Cur morbos in mundo reliquerit Deus.

Viunt hæc mala & infelices peccati aborsus, etiā post mortē patris, ad criminū quæ in hac vita homo committit remissionem; quamuis enim homo perfectè redemptus sit, plena tamē & absoluta sanitas in alteram vitam reseruata est. Tanta autem illius in hac vita fragilitas est, omnia ut venialia peccata vitare nequeat, nec impedire ut etiam in plura mortalia non impingat. *Septies* enim, id est sæpius, in die cadit iustus, ut ait in Prouerb. Salomon: deinde in Ecclesiast. *Non est homo qui non peccat.* Et Apostolus

Morbi relictī in mūdo, ut homo pœnam peccato debitam in hoc mundo luat.

Prou. 24.

Eccles. 7.

1. Ioan. 1.

Morbi patienter ferendi.

Iob 6.

In Meditat.

Abach. 3.

Morbi relictī ad corpus emacerandum.

Ioannes, *Et si dixerimus, quia peccatum non habemus, ipsi nos seducimus.* Vt igitur poenæ peccatis quæ in hac vita committimus debita, satisfaciamus, corporis incommoda & morbi nobis ad expiationem relictæ sunt. Quare nostrum est, æquanimiter eadem perferre, quin & ultro expetere, vt ijs poenæ suppliciaq; peccatorum, quæ soluenda adhuc restant, soluantur, cum illæ nummi sint & satisfactio, quibus huiusmodi debita persoluantur. Testatus hoc est Iob dicens, *Quis det vt veniat petitio mea: & quod expecto, tribuat mihi Deus, & qui cepit ipse me coarctat: soluat manus suâ, & succidat me, & hæc mihi sit cōsolatio, vt affligat me dolore, non parcat.* Eadem erant & vora S. Augustini, & eadem propemodum verba, dicebat, quæ post afflictiones iam præteritas, *Hic vire, hic secca, vt in æternum parcas.* Idem significat & Abacuc, dum orat, *Ingrediatur putredo in ossibus meis, & subter me seateat, donec quiescam in die tribulationis, & ascendam ad populum accinctum nostrum.* Relictæ sunt igitur hæc iu firmitates & incommoda in peccatorum expiationem & medelam. Hæc quidem prima est ratio, iam alteram producamus.

Quamuis homo plenè perfecteque sit redemptus, & sufficiens illi gratia ad corpus sub legem spiritus captiuandum eiusque tyrannidem coerendam collata sit; plenè tamen & penitus in hac vita subiugari & domari nequit, nec perfecte de eodem referri victoria, quod tyrannus ille semper aduersus spiritum insurgat, ei que quouis loco & tempore insidietur; qui peruicax & cruetum semper inter se bellum gerunt, eo quod sibi mutuo vicini sunt, quamuis nonnisi seditionibus, tumultibus & conflictibus pascantur. In quo imitantur pugna illud fratrum par, Iacob inquam & Esau, qui

qui iam inde à matris vtero inter se digladiati *Gen. 25.*
 sunt. Plurima igitur in hac carne mala relinqui
 oportuit, quæ eandem frangerent, debilitarent,
 & impedirent, ne illa in spiritum insurgeret, sed
 ab illo coerceretur, domaretur, & vt subditus à
 Rege frænaretur. Hinc benè Paulus ad hanc refræ-
 nationem respiciens ait: *cum infirmor, tunc potens sum;* *I. Cor. 12.*
 quando caro debilis est, tunc Spiritus fortior; ro-
 bur corporis cum imminutum est, tunc animus as-
 surgit. Vnde & Gregorius, *Infirmitas corpus cruciat,*
sed mentem curat. Huc alludit etiam dilecta illa in
 Canticis cum de se ait: *Nigra sum, sed formosa, sicut* *Cantic. 2.*
tabernacula Cedar, sicut pelles Salomonis. Perinde ac si
 diceret, Corpus quidem exterius nigrum est, pro-
 pter onera & afflictiones, quibus iptum grauo; sed
 interius formosa sum, non secus ac tabernacula &
 tentoria Ismaëlitarum, quæ forinsecus nigra sunt,
 quod coeli iniurijs exposita sint, sed intrinsecus
 formosa voluptatem adferunt intuentibus. Dice-
 re volebar, Quo plus corpus opprimeretur & graua-
 bitur, eo maiores vires vitamque viuaciorem se a-
 nimæ conferre.

Corpori nostro facere Deus voluit, quod olim *Gen. 32.*
 Angelus Iacobo Patriarchæ: hic enim pastor cum
 esset ouium, & ceterorum instar mortalium mise-
 rijis & calamitatibus obnoxius, præsumpsit cum
 Angelo, spiritu inquam immortalis & penitus cœ-
 lesti, luctari, eumque ad terram violenter deiicere.
 At Angelus commotus, in femore eum feriit, vt o-
 mnes nerui contracti emarcuerint, & toto vitæ
 tempore vno claudicaret pede: *quam ob causam, sub-*
nectit Scriptura, non comedunt neruum filij Israël, qui e-
marcuit in femore Iacob, vsque in præse tem diem. Quam-
 obrem cum videret Deus, corpus hoc vile & ca-

ducum eò insolentia venturum, vt par Spiritui effu-
cupiens & cum eodem luctans, ad terram deiice-
re ipsum conaretur, non permisit, vt tanta anima
immortali irrogaretur iniuria; atque idè mor-
bos & ægitudines corporales in mundo superes-
se voluit, quæ corpus in femore ferirent, audacia
eius nervos inciderent, & claudum redderent, &
spiritui toto vitæ tempore subditū, & obsequens.
Ecce & aliam allegoriam.

Ios. II.

Cum Deus Iosue de quinque regibus luculen-
tam promississet victoriam, equos omnes subner-
uari, & currus igne succendi iussit: quem locum
exponens Origenes, ait, *Non præcepit Deus occidi aut
subneruari reliqua iumenta, quæ oneribus ferendis apta
Homil. 15. in sunt, quia caro non occidenda est, sed seruanda, ita tamen vt
Ios. spiritui subdita onera ferat ieiuniorum vigiliarumque.*
Verum allegoriæ sensum tetigit, quo nos edocer,
cū corpus, quod animæ quodammodo equus est,
insolescit, & cum anima bellum suscipit, & rotas
ac temone audaciæ aduersus eandem dirigit,
Deum velle, ipsum vt corripiamus, arrogantia
nervos incidamus atque in hanc rem morbos in
mundo reliquit. Quamobrem humiliandum est
ieiunijs, flagellis, & vigilijs edomandum. *Subner-
uatur quippe, ait Origenes, equus, quando ieiunio & vi-
gilijs & abstinentie afflictione corpus humiliatur.*

Hac edomandi ratione utebantur sancti illi
viri, quos iam suspicit & colit Ecclesia, qui arma
in corpus conuertentes ipsum subiugarunt, ani-
mæque victoriam pepererunt. Isto quippe stu-
dio enitebantur corpus emacerare, & in pœni-
tentia eculeo torquere, vt eiusdem imperus fran-
gerent & rationi morigerum redderent. Testis
est S. Hilaion, qui teste S. Hieronymo, corporis in-
fo-

insolentiam compescere volens, ita ipsum alloquebatur, *Ego te fame conficiam, ut potius cibum cogites quam delectationes.* Et Euagrius, ut Palladius in Causiaca testatur, reprehensus à quodam, quod in corpore nimis esset rigidus, & seuerus, quasi ipsum occidere vellet, respondit quasi aliquem iugulare scelestum vellet, *Occidit me, occido illum.*

Apostolus gentium Paulus postquam dixisset, corpus se suum in seruitutem redacturum, & serui instar ac mancipij habiturum, mox subnectit: *Gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me virtus Christi.* Et Bernardus cum hoc loco coincidens asserit, *Optima infirmitas, quæ Christi virtute compensatur.* Sed ad lineam redeo, abripuit siquidem me morbus Principis huius, & materiam prosequor.

Cuius filius infirmabatur Capharnaum. Aduersitates Aduersitates
scilicet ad Deum nos euocant, eiusque opem nos ad Deum
implorare cogunt, vnde regius Vates, *In die tribulationis clamaui ad te, quia exaudisti me.* Non ait, Animo te inuocaui, ore te deprecatus sum, sed quasi nos deducit.
oppressus & exanimatus, *clamaui.* Psalm. 65. 1
Et Psalmo 106. *Clamauerunt ad Dominum cum tribularentur.* Psalm. 106.
Nabuchodonosor in bestiam transformatus, Deum agnoscit, sceptrum regium manu gestans, eundem negligit Dauidem quoque tradit Calsiodorus afflictionibus oppressum pulcherrimos quoque Psalms composuisse. Alexander quoque Macedo, vulneratus cum sanguinem è plagis emanantem cerneret, sapientior redditus dicere cœpit astantibus, Nemo in posterum me ut Deum adoret. hæc enim vulnera & sanguis mortalem me & hominem esse coarguunt. Ita ad-

uerſitatum & afflictionũ vulnera, principibus ac regibus, regiam dignitatem nihil præter meram vanitatem eſſe, oſtendunt Quod aperte in hoc regulo cernere eſt, qui afflictionibus vexatus & exagitat, filiumque male habentem lecto defixum videns, ad Chriſtum, illius opem imploraturus, aduolat.

Tribulationes Deũque
rere cogunt.

Isai. 77.

Exſtimulant nos igitur tribulationes, & ad Deũ quodammodo imellunt: Regulus ſiquidem, filium habens ægrum, ad Chriſtum properat, qui ſi bene habuiſſet, vrbe forſan egreſſus non eſſet. Ita quoque filij Iſraël, cum Deus in deſerto occideret eos id eſt, ad mortem uſque affligeret, *queriebant eum & reuertebantur, & diluculo veniebant ad eum, & rememorati ſunt quia Deus eſt adiutor eorum.* Nam vt medicus rhabbaro & catapotijs amarioribus noxios humores pellit, & morbis medetur, ita Deus tribulationum adminiculo ægritudines ſanat, peccata purgat, & in delictorum nos cognitionem adducit.

Proſperitas
Dei obliuio-
nem indu-
cit.

Gen. 40.

Docent Philoſophi contrariorum contraria eſſe conſequentia. equidem iſdem veſtigijs inſiſtens, dico tribulationem Dei memoriam animis noſtris inducere, vt proſperitas & rerum affluentia eiſdem obliuionem. Oblitus eſt œconomus Pharaonis, benefactoris ſui Ioseph, quam primum vt carceri ereptus in libertatem aſſertus eſt. Hinc Deus toties tamque ſedulo ſuos ad gratitudinem & beneficiorum recordationem exhortatus eſt, & maxime in Deuteronomio. *Cumque introduxerit te Dominus Deus tuus in terram per quam iurauit patribus tuis Abraham, Iſaac & Iacob, & dederit tibi ciuitates magnas & optimas, quas non edificasti, domos plenas multarum opum quas non exſtruxiſti, cisternas quas non fodiſti, vinea & oli-*

obliueta, quæ non plantasti, & comederis & saturatus fueris, caue diligenter, ne obliuiscaris Deum, qui eduxit te de terra Aegypti. Notanda autem sunt verba illa, *caue diligenter*: dicere voluit, scio prosperitate homines ad Dei obliuionem, aduersitate verò ad eiusdem reminiscentiam induci: sed hoc de vobis nedicatur, caute diligenter. Cuius rei euidentis exemplum in regulo hoc Capharnaita cernere est, qui interea dum prosperè ageret, nunquam de Christo vel cogitauit vel cogitare potuit, at dum aduersas fores pulsas, eiusdem meminit, eundem quærit, honorat, & adorat.

Et rogabat eum vt descenderet & sanaret filium eius. O mysteria! Orat Regulus Christum vt descendat, ita quoque eum rogarunt antiqui illi patres & prophetae, & imprimis Isaias, *Vtinam dirumperes celos & descenderes.* & ante illum etiam David: *Inclina celos tuos, & descende.* Et apud Matthæum Iudæi blasphemii: *si filius Dei es, descende de cruce.* Est scilicet filiorum Dei, semper descendere, valles consecrari, sublimia detestari, montes & fastigia celsiora declinare.

Esai. 64.

Psal. 143.

Rogabat eum, vt descenderet. Aulicum hoc & magnatibus sollenne non enim Christum adorat, sed tantummodò illum rogat, idque fastu quodam turgido, more aulicorum, qui præfractè & præsumptuosè loqui solent, sibi credentes omnia deberi. Ita pentecostarchas ille Ochoziæ regis, prophetae Elisæo locutus est, *Homo Dei, rex præcepit, festina descendere.* & eodem in libro post, Naaman magnæ apud Regem Syriæ auctoritatis hac etiam ratione de Elisæo locutus est, *Putabam, inquit, quòd egrederetur ad me Propheta, & stans inuocaret nomen Dei sui, & tangeret manu sua locum lepræ & curaret.* Hanc lo-

4. Reg. 1.

4. Reg. 5.

Matth. 8.

Matth. 25.

Matth. 20.

Matth. 2.

loquendi modum imiratus est etiam Princeps hic Capharnaita : at modestior & ciuiliior fuit leprosus ille apud Matthæum , hic quippe dicitur Christum adorasse. item Chananæa quæ postulans orabat, & orando postulabat. Mater etiam Zebedædarum, vt idem Matthæus tradit, *accessit ad Iesum adorans & petens aliquid ab eo.* De Magis etiã in Euangelio legimus, *Et procidentes adorauerunt eum.* at hæc nullam adorationem adhibet, sed orat & rogat dumtaxat.

Et rogabat eum. O arrogantiam intolerabilem! Est hoc siquidem regibus solenne, vt si quando honoribus afficiuntur, deos se credant, non verò homines morti obnoxios; qui eodem quo humanitatem in præsumptam quandam diuinitatem mutant tempore, iudicium rectum & rationem in stoliditatem & fatuitatem conuertunt. Ita Domitianus fatuo quodam edicto voluit, omnes eum vt Deum per vniuersos Imperij Rom. limites appellarent. Maximinus pedes suos Senatoribus dabat osculandos, quin & quandam Iouis statuam ad sui imaginem erexit, in qua ab omnibus adoraretur. Demetrius Antigoni filius Macedoniæ rex, Deum cum se faceret, legatos Atheniensium biennio expectare iussit, antequam ad eorum postulata responderet. Nabuchodonosor Monarcha Babyloniorum aureã erigi statuam, ad sui similitudinem iussit, quam ab omnibus, quamprimum vt fistulæ & sambucæ sonum perciperent, adorari voluit, qui verò id facere detrectassent, neci dari. O regias & insolentes temeritates!

Ezech. 28.

Hanc in rege Tyri coarguens Ezechiel, eiq; modestiam vt coleret, diuinum flagellum comminans ait, *Elenati est cor tuum in decore tuo;* hosce autẽ reges
Pro-

propheta Zacharias equis indomitis comparauit, qui vidit olim è monte æneo quatuor quadrigas, *Zach. 6.* inuicatis quibusdā equis instructas, exire; per quadrigas autē quatuor intelligi possunt Monarchiæ, qui populum Dei in captiuitatē & seruitutem abduxere. Primi equi erant nigri, qui Chaldæorum & Assyriorum imperium denotabant; nigri autem erāt & coloris tristici, vt tristitia & mœror designaretur, quem Iudæis illi occidendo, necādo, & in captiuitatē abducendo attulerant; secundi erant rufi, & signabant Imperium Persarū & Medorum, *Quatuor Monarchiarum descriptio.* rubicundi autem sanguine quem abundanter effuderant. Tertij albi, qui figura erant Græcorum, albedinem & candorem præferunt ob clementiam, quam Alexander erga summum Iudæorum Pontificem declarauit. Quarti postremi diuersi colores erant, per quos imperium signatur Romanorū, per colorum autem varietatem, varietas Imp̃p. & Monarchiarum. Equis autem & non alijs animalibus signantur, ob imperiū, violentiam, & furias; nullus n. est lupo quin timeat canes, leo nullus quin timeat venatores, at solus equus furore & rabie plenus, nihil metuit, aut formidat, sed in medias sese acies conijcit. Sed ad rogātem nostrum redeamus.

Et rogabat eum vt descenderet. Duo autē hic notandā occurrūt; primò regulus rogās, & res pro qua rogat, filius scilicet, regni hères & successor. Vtraque qualitas magnum precibus pondus ac momentum addit. Dauid olim Deum orare cū veller, regiam dignitatem interponit, *Domine saluum fac regem.* Id est, si quem audire teneris Domine, rex imprimis est, persona publica, tua in terris imago, & totius regni caput. & alibi ait, *qui salutem das regibus,* quā *Psal. 143.* si peculiarem quandam regum rationem habeat Deus.

Deus. Regulus igitur est qui rogat, & rogationis causa, vita & sanitas est vnici coronæ hæredis, omnes nempe in genere patres, & reges imprimis, exoptant, filij vt paternā hæreditatem adeant, bonorum, dominiorum, regnorumque sint successores: tristatur autē & anguntur non parū, quando ad alienos sua delabi vident. Testis sit Dauid rex: audito enim infantē e Berſabee natum ad mortem vique grauitè laborare, vberimè lacrymabatur, adeo vt & cibo potuq; præmerore abſtineret, & miserum in modum se excruciaſſet, at cum hic exſpirasset, pro Salomone & simul pro ſeipſo, quali duo bus regni fulcris deprecabatur. *Deus iudicium tuum regi da & iuſtitiam tuam filio regis*: Vbi ſenſu litterali ſibi ſilioque iuſtitiam poſtulat, qua ſubditos debite regant; aut allegoricè Eccleſia pro Meſſiæ aduentu deprecatur.

Pſal. 13.

1. Reg. 10.

Ezechias rex cum ex Iſaiæ ore inaudiſſet, ſibi eſſe propemodum moriendum, amarè lacrymari cœpit, idque non aliam ob cauſam, quàm quòd illiberis & ſucceſſore carens moreretur. Ipſe etiam Abraham à Deo vocatus, vt patriam deſereret, & in ſolum alienum concederet, non mediocriter doluit, quòd terra exire cogeſſetur, nullo legitimo hærede in quem ſe abſente tantæ facultates deuoluerentur, relicto: quapropter lacrymans dicebat: *Hic vernaculus heres meus erit*. Eodem affectu ducitur & Regulus noſter, inque periculo amittendi hæredis conſtitutus, aulam deſerit, Chriſto occurrit, ſuaſque illi preces offert.

Gen. 15.

Parentum
cura de ſi-
lijs.

Rogabat eum vt deſcenderet. ô benignum patrem qui pro filij precatur valetudine! quo edocere vult nolle ſe filios prauos & ſceletos habere, quique Dei timorem ob oculos non haberent. Eſt quoque bono-

bonorum parentum, filios in virtutibus educare, non nimis illis indulgere, illos compescere & continere, sibi que illos reddere quàm simillimos. Tradunt coruos, dum vident pullos albicantes, nidum deferere, pullorum curam abijcere, eosq; velut spurios & illegitimos repudiare. Hominibus hoc adaptat Gregorius, simul notat, non propterea pullos illos parentibus minus morigeros esse. *Fe- lib. 6. Mor. cap. 18.* runt etiam aquilas, quamprimum pullos excluderint, soli illos opponere solere, & quos oculis con-
 nuentibus solares radios intueri non posse viderint, nido eiicere, atq; vt suos nolle agnoscere; sed qui defixo obtutu eosdem aspicere potuerint, nido continere, & velut legitimos & aquilina dignos stirpe educare. Hic edocentur parentes, liberos iam inde ab incunabulis ad Dei cognitionem & obsequium adducere, illos diligere qui eundem timent; hæreditate autem excludere, qui oculos ad solem illum iustitiæ intuendum aperire noluerint. Horum de numero regulus noster cū esset, pro filij salute Deo Christo supplicat, & *rogabat eum.*

De filij salute corporali nimium quantum hic laborat, & forsitan de animæ illius salute ne cogitat quidem. In quo multos ei hodierna die similes reperire est: videmus enim passim, corporis valetudinem animæ saluti anteponi. In veteri lege duplex ponderis genus in usu fuisse comperimus, vnum publicū & alterum sanctuarij. quo omnia ad ipsum spectantia ponderabantur. Nolebat enim Deus res sacras & sanctas, eadem bilance, qua cetera venalia, ponderari, vtpotè quæ tam exacta nō esset, adeo vt sancta publico, & publica ac profana sancto pondere non appenderentur: quo denotabatur tam in ijs quæ ad cultum & honorem diui-

Aquilarum
 solertia in
 pullis explo-
 randis.

Duplex pon-
 deris genus
 apud He-
 bræos.
Leuit. 5.

num, quam quæ ad vitam humanam spectabant, mensuram & modum, ac pondus esse seruandum, & proinde duplex pondus habendum, vnum subtilius & exactius, quo diuina & spiritualia ponderantur; alterum quo corporalia & temporalia, quod non adeo subtile erat. Videbis enim aliquos, quod filium morte amiserint, ita contristari & affligi, nullam vt consolationem velint admittere; multis verò peccatis admissis ne minimam quidem tristitiæ nubeculam præferre. In quos proinde torqueri queat propheticum illud, *Mendaces filij hominum in stateris*, quod pluris terrena quam diuina faciant, maiorem corporis quam animæ rationem habeant. Ac talis Regulus hic noster est, qui Christo pro filij valetudine supplicat, de anima illius haudquaquam anxius.

Psalm. 61.

Et rogabat eum. Infelix pater, & tamen inconsideratus ac parum prudens, ne dicam malus, qui tum ad medicum properat, quando filius in extremis est; qui Deū tunc inuocat, quando agonizat, *incipiebat enim mori*. Sed ea mundi agendi est ratio, tum primum ægrotorum habetur ratio, quando in extremis iacent; de peccatorum exomologesi facienda nullus est sermo, de sacramentis recipiendis, de conscientiæ statu componendo nullus, nisi dum spiritū extremum trahūt, & mortis in limine versantur. Sed pessima hæc consuetudo est; neque enim eatenus expectandum est, cum in articulo mortis iam versantur, viribus exhausti sunt, sensum amiserunt, & mentis impotes redditi: sed mox vt ægrotare incipiunt, quando sensus etiam integer est, iudicium constat, vires nondum vacillant, ingenium valet, de testamento condendo habendus est sermo, ad sacramenta recipienda, conscientiam

*Ægrotis
tempestiue
succurren-
dum.*

ciam

tiam in tuto collocandam, & domum disponendam incitandi sunt. Extrema semper noxia sunt, & finis metuendus, & præsertim vitæ. Aliter profecto se gessere mulieres illæ Bethanienses ægrotante Lazaro; quamprimum enim eum male habere perceperunt, litteras & nuntium Christo misere. *Ecce quem amas infirmatur.* Fecit & eodē modo Isaias Propheta. nam audito regem Ezechiam grauiter ægrotare, sua ut disponderet adhortatus est, *Dispone domui tue, quia morieris.* Inter cætera quæ ut 4. Reg. 20. immūda reiecit animalia Deus, recensetur & olor, & non ob aliam causam, quam quod serius canet, scilicet dū in mortis articulo est. quo mysterio edocemur, eos qui serius cantillant, & non prius confitentur, quam dum in vitæ extremo sunt, & mors in limine, meritò à Deo reijci & reprobari.

Præcepit in Numeris Deus, ut quando Israëlitarum primum clangorem tubarum audirent, omnes ad Tribuum capita circum arcæ ostium congregarentur, si verò prolixior esset clangor, mouerent castra & tentoria colligerent. Ecce verba legis, *si semel clangueris, congregabuntur ad te principes & capita multitudinis Israel; si autem prolixior atque concisus clangor increpauerit, mouebunt castra, & leuabunt tentoria.* Mortis tubæ ipsi sunt morbi, qui vbi clangere cœperint, ad Ecclesiæ, quæ est nostra fœderis arca, fores confugiendum est, tunc sacerdotes & parochus vocandus, tunc ad principem Ecclesiæ militantis, quæ ut castrorum acies ordinata est, & cuius nos milites sumus, Christum Iesum, inquam, accedendum. at si tubæ clangor fuerit diuturnior & magis assiduus, signū est è mundo hoc esse secedendū, negotia disponēda, & sarcina vitæ colligēdas. Hanc legem nō seruat regulus hic, cū iam ad extremū

Num. 10.

Insignis allegoria.

iam venisset malus, & filius in mortis esset articulo, ad Christum venit, sanitatē eius recuperaturus.

Et rogabat eum vt descenderet, & sanaret filium eius, incipiebat enim mori. Notandum autem est Christum

Cur Christus ad Regulum non descendit.

Matth. 8.

Psalm. 111.

ad regulum quamuis enixissimè rogatus esset, descendere noluisse, cum tamen ad Centurionis aedes feruum illius vt curaret se vltro venire velle dixerit: in quo ad oculum ostendit alia esse iudicia Dei, alia hominum; hi non nisi magnos & diuites aestimant, Deus verò solos pauperes deprecatur & laudat, & humili respicit, & alta à longè cognoscit: atque idè Messias cælo descendens vt humanam naturam indueret, neglecto Herodis Pilatique palatio in stabulum commune pauperum receptaculum descendit, & magnatum Ierosolymitanorum fauorem contemnens, à pastoribus & pauperibus quibusdam Galilææ salutatus fuit & adoratus.

Delectatur Deus potius pauperibus quam diuitibus.

Plura olim Arca testamenti miracula fecit quādiu in castris sub tentorijs & papilionibus ageret, quā dum in superbum Salomonis templum illata fuit. Quo denotabatur Christum, veram illam Arcam foederis, paupertate delectari magis, plurāque illius respectu, quā diuitiarum, miracula patrare. Hinc contemnit palatium Reguli Capharnaitæ, & Centurionis aedes subire non detrectat. Sed his relictis ad ægri curationem properemus, quā in secundo concionis membro nos deducturos promiseramus.

Postquam orationem suam Regulus iam finiisset, ait ei Dominus, *Vade, filius tuus viuit.* Credidit quamprimum pater dictis Christi, recedentique occurrerunt in via serui, nuntiantes filium superstitem & sospitem esse, *occurrerunt serui nuntiantes, quòd filius eius viueret.* O seruos verè laudabiles. Est quip-

quippe fidelium & proborum seruorum, Domini fausta semper nuntiare, eorumque prosperitate & felici rerum successu lætari: non verò seruos Iob imitari, qui non nisi tristes & infortunatos nuntios tulerunt. Nuntius venit ad Iob: qui diceret. *Boues arabant, & asinae pascebantur iuxta eos, & irruerunt Sabæi, tuleruntque omnia. Cumque adhuc ille loqueretur, venit alter & dixit. Ignis Dei decit e celo, & tactas oues puerosque consumpsit, & effugi ego solus, ut nuntiarem tibi. Sed & illo adhuc loquente venit alius, & dixit: Chaldæi fecerunt tres turmas, & inuasunt camelos, & tulerunt eos, nec non & pueros percusserunt gladio. Adhuc loquebatur ille, & ecce alius intrauit, & dixit, corruens domus oppressit liberos tuos, & mortui sunt. O infastos nuntios, & seruos malos! semper ne autē tristitia afferetis nūcia?*

Hoc in ludo edocti erant serui illius diuitis Euangelici, qui caput illius obeundebant, villicum illum decoctorem & dissipatorem diffamando, ad eō ut Dominus illum vocaret quo rationem villicationis suæ redderet, & iratus illi, auditis querelis & accusationibus aliorum, dixerit, *quid hoc audio de te?* Sed boni serui est nunquam funesta nuntiare, sed aduersa reticere, & quæ plausibilia ac lata sunt, proferre.

Tristis ille nuntius qui Saulem in montibus Gelboe cum vniuersa nobilitate Israëlita, occubuisse nuntiavit, & se morti illius cooperatum dixit, à Dauide trucidari iussus est. Illi porro mortem commerentur, aut saltem castigationem luculentam, qui mortem alterius propalant, defectus, vitiaque proximi spargunt, & famam obscurant. Sed serui Reguli huius alterius farinae sunt, nihil enim illi nuntiant præter fausta, felices successus, domus, bonam filij valetudinem, & febris depul-

sionem. Quo nuntio tantopere regulus gauisus est, itaque se Christo obligatum sensit, vt ipse & vniuersa illius familia fidem amplexa sit, & illum vt patronum agnouerit. *Credidit ipse & domus eius tota.*

Vtilitates
aduersita-
rum.

Isai. 28.

Afflictio in-
genium ex-
acuit.

Hæc scilicet sunt commoda, quæ adferre aduersitates solent, ecce afflictionum emolumenta: illæ siquidem causa sunt cur Princeps hic, & vniuersa illius nobilitas ac familia ad Christum conuertatur. Non igitur frustra dixit olim Prophetes, vexationem dare intellectum, & ingenium hominis exacuere. Perinde ac si dixisset, prosperitas stuporem mortalium mentibus affert, & hominem ratione præditum in brutum animal conuertit; nā homo cum in honore, id est, prosperitate, esset, non intellexit, comparatus est iumentis insipientibus. Afflictio autem mentem illustrat, sui ipsius, Dei ac plenam rerum omnium notitiam inducit. Huc respiciens dicebat Psalmista; *Circumdederunt me dolores mortis, & pericula inferni inuenerunt me*; atq; omnia hæc me erudierunt ea quæ mihi facienda incumbabant, ad eum scilicet me conuertere qui me liberare poterat, eiusque opem implorare; atque ideò *nomen Domini inuocabo; & Domine, Libera animam meam.*

Luc. 16.

Dan. 4.

Non prius Epulo oculos ad Lazarum inspicendum aperuit, quam inferni supplicia eosdem aperirent, ac tum demum vidit, quam infausto res suæ essent loco. Nabuchodonosor non prius coelum intuitus est, quam tribulatio oculos sursum erigere coegerit, ait enim de se; *Leuaui oculos meos in cælum, & sensus redditus est mihi.* Ita Regulus hic numquam ad Christum accessisset, nec fidem accepisset, nisi necessitate compulsus fuisset. Quanta igitur afflictionum utilitas & commoda?

Iubet

Iuber Salomon honorari medicum propter necessitatem, unde efficitur, eum qui necessitatem non habet, eisdem honorem deferre non posse. Atque ideo, qui agnoscit in anima, & assidue confitetur, se semper male habere & afflictione premi, ex toto corde verum animarum medicum honorabit & genu flexo dicturus est, Non possumus Domine, ego meam negare ærumnam, tu tuam misericordiam. Hinc magnus Augustinus pericula recensens, in quibus ante conuersionem vixerat, ait eo morbos & vulnera animæ suæ incurabiliora fuisse, quo se habere melius credebat, & minus malum persentiscere. Verè itaque æger est, qui quàm æger sit, non sentit.

*Eccles. 36.*Tribulatio
Deum intuenti cogit.*Lib. confess.
Dom. 10.*

Pauci sunt, qui proprias agnoscunt miseras & infirmitates, quas alij tempori, alij loco, alij influxibus cœlestibus ascribunt. Quare non parum desipiebat misella illa Harpastè de qua scribit Seneca, quæ cum talpa esset cæcior, cæcam tamen se non credebat, quamobrem rogabat conductores, se vt in locum lucidiorem ducerent, tenebras se pati non posse. Et sane deplorandum infirmitatis genus est morbum suum non agnoscere: quæ calamitas ab vnica dimanat prosperitate, & sui cognitio ab afflictionibus.

*Epist. 4.*Miserum est
morbum
suum non
posse agnoscere.

Si cui ad votum fluere omnia, & voluptatibus puris & liquidis, nulla amaritudine permittis frueretur, denique albæ esset gallinæ filius, & fortunæ illum riuus inauraret, adeò vt nullius ope & adminiculo indigeret, ita insoleretur, & Dei obliuisceretur, vt illum tandem non agnosceret, imò nunquam in vita eius opem inuocaret. Eo infelicitatis deuenerat impius Pharaò, quando per Mosè & Aaronè à Deo monitus, vt popu-

lum in libertatē affereret velut atheus & numinis ignarus dixit: *quis est dominus, vt audiam vocem eius, & dimittam Israel? Nescio Dominum, & Israel non dimittam.* Ipsa scilicet prosperitas ad hanc Dei obliuionem & blasphemias illum impulit; sed quamprimum vt fulgura & tonitrua audierit, palinodiam canet, & cuius maiestatem & numen negabat, illius aliquādo supplex misericordiam inuocabit.

Peccatores
in prosperis
Dei obliui-
scuntur.
Psalm. 91.

Non minor profectò, meo quidem iudicio, peccatorum dum prosperi agunt, est insolentia, aduersus quos Dauid vindictam deposcit, Deumque rogat vt iustitiam exerat; *Exaltare qui iudicas terram, redde retributionem superbis.* Deposco, inquit, iustitiā Domine, cum tu iudex sis generalis totius orbis constitutus, cumq; tuæ partes sint crudelitatem & tyrannidem impiorū diiudicare. Quamdiu nationem tam effrenem & prauam sustinebis Domine? quæ nonnisi mortem & sanguinem populi tui respirat, & noua quotidie pondera excogitat quibus eum opprimat, orphanos obruncans, viduas dispolians; & cum nec hoc sufficere ad nequitia crederet, ed impietatis venit, vt tui oblita sit, & quod nec barbari facere audebunt, diuinam providentiam omnisciam & cuncta tuentem negauerit, dicens: *Non videbit Dominus, nec intelliget Deus Iacob.* Et quænam tantæ ingratitude, & insolentiæ causa? quæ stupida & crassa huius obliuionis ratio? subiecit Dauid: *Non est respectus morti eorum, neque firmiter in plaga eorum: ideo tenuit eos superbia, & dixerunt, quomodo scit Deus, & si est scientia in Excelsis.* Id est, propter continuas prosperitates nullis afflictionibus permittas Dei sui obliui sunt. Adeo vt consulto nobis aduersa Deus immittat, vt cuius blasphemando obliuiscimur, tani dum sumus, in tem-

Psalm. 73.

pore

pore afflictionis & miseriis obtriti, adoremus. Ita porro fecisse comperitur hic Regulus, nam quamdiu lato fortuna arridebat vultu, Iesu oblitus est; sed ubi prospera in aduersa mutari cœpere, & filius morbo diuexari cœpit, ipse & domus eius tota Deo crediderunt. O felices igitur tribulationes!

Torsit non paucos, & magni quidem nominis viros hæc quæstio, cur suos Deus Tribulationibus affligat; cuius rei duas potissimum assignarunt rationes. Primo, ut illos Deus humiliaret, omnemq; superbiam præsumptionisq; ansam præscinderet. Si enim aulicus qui nouis quotidie à Rege beneficiis cumulatur, superbiendi occasionem habet: anne mirum, iustum, dum videt tot se beneuolentiæ signa à rege suo Deo recipere, interdum humilitatis limites excedere, superbire & insolescere? Idcirco ne superbiendo damnationem incurrat, tribulationibus humiliari consuevit.

Testis huiusce rei erit Paulus, qui sibi, quò superbia retunderetur, neque ob habitas reuelationes insolesceret, datum carnis stimulum confitetur, qui animum quotidie exagitaret & angeret. *Ne magnitudo reuelationum*, inquit, *extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ, angelus Satanae, qui me colaphizet, ut scilicet de meipso humilius sentirem, & in mei ipsius cognitionem descenderem.* 2. Cor. 12.

Respexisse autem Apostolus videtur ad laudabilem veterum Romanorum consuetudinem, qui, ut Tertullianus ait, pro more habebant, triumphantibus Imp̃p. & currum eburneo urbem ingredientibus, variis circumquaque trophæis gestatis, fausto clamore & iubilo plaudentibus cunctis, mom̃u quemdam ad currus latus addere, qui mille triumphantem iniuriis proscinderet, eique assidue ex-

hortando ingeminaret, *Respice post te, hominem te esse memento*. Idem sibi accidere innuit Paulus; cælum triumphans ingreditur, varijs honoribus afficitur, at ne insolescat, inimicum illi addidit Deus, qui eum excruciet & affligat.

Ezech. 1.

Postquam Ezechieli gloriam suam ostendisset Deus, idque in forma currus & rotarum sibi inuicem implexarum, & dixisset, *Hæc est similitudo gloria Dei*: quo nullum mortali maius beneficium hac in vita conferri queat; Propheta mox vocem, ut capite sequenti refert, è rota prodeuntem audiuit, quæ ait, *fili hominis sta*. Rogat hic Gregorius, & quidem non immerito, cur filius hominis dicatur, quod non exigua irrogata videatur iniuria homini tam beato & tam luculento beneficio affecto: & respondet, Deum illius humiliandi gratia id fecisse, ne se angelum quempiam aut beatum, qui cælesti gloria donatus esset, crederet.

Ut merita
Deus iusto-
rum adau-
geat, tribula-
tiones im-
mittit.

Secunda cur Deus iustos tribulationum tribu-
tum persolvere cogat, ratio est, ut aduersa & affli-
ctiones coronam illis præparent, ut sint instar ignis
& mallei aurifabri, quod melius patientiæ virtutem
exerceant. Ignis siquidem aurum in fornacem
coniectum adurit inflammat, sed simul & exco-
quit, & sublimat, & perficit: ita quoque hominem
tribulatio, afflictio, aduersitas.

Genes. 25.

Huc traham quod in Genesim notat Augustinus
circa vocem quam Rebecca cælitus audiuit: hæc
cum hæteus illiberis, prolem à Deo precibus
impetrasset, & gemellos utero complexa digla-
diantes illos & consilientes sentiret, quod non
mediocrem illi dolorem & anxietatem causaba-
tur, ait, *maior seruiet minori*. Hic quærit Augustinus
hoc quid factum sit, cum Esau Iacobo semper impe-
rauerit

rauerit, semper illū exagitauerit, patria exegerit, imo si potuisset, mundo eum proscriptisset. Respōdet igitur, *Maior seruiet minori nō obediendo, sed vexando quemadmodum ignis deseruit auro.* Egregius & diuinus quidam conceptus, è quo colligere est, quantopere conducant tribulationes, & quantum iusto emolumentum adferant. Quomodo igitur pijs non prosint, cum impijs & gentilibus non parum prosint: videte vt Principis febris, patrem ab incredulitate, filium à malo, & domum vniuersam à molestia liberet.

Credidit ipse & domus eius tota. O beata febris! ò morbus auro redimendus! Ignis cum segetem Ioab succenderet, illum excitauit, vt ad principem quem contempserat, & cuius mandata neglexerat, properaret. Ignis ille ardens tribulationum, qui ignis quidam Dei est, agros negotiorum nostrorum exurens, nos conturbat, excitat, & gressus exa-
cuit, quo ad principem caelestem properemus, quem toties offendimus, & cuius sanctas inspirationes institutaque salutaria toties contempsimus. Exemplo sit regulus hic, qui febris cuiusdam ignem in domo sua succensum videns, quamprimum ad Christum properat, fidem amplectitur, votaue & obsequium offert, & vniuersam familiam suam, vnicam illius gloriam & honorem respirare vult. ò febrim laudabilem & exoptandam! cū tam raram & felicem metamorphosin in domo reguli huius causetur, febrim inquam, quæ mihi materiam suppeditat de febris latius loquendi, cū in Euagelij sine eandem notem. *Et reliquit eum febris.*

Doctissimi quique medici, qui de morborum sympto-

1. *quanti*
tract. 1. 2. 3. 4.
 1. & 2. *de*
different.
Isai. 56.

Luc. 6.

Prouerb. 24.

lib. 50. Ho-
mi.

Peccata ve-
 nialia arenæ
 & aquæ gut-
 tis similia
 sunt.

Inuidiam
 denotat fe-
 bris erratica.

2. Reg. 3.

symptomatibus & præsertim de febribus locuti
 sunt, varia earumdem genera retulerunt, vt impri-
 mis Auicenna, & Galenus, quæ varijs peccatorum
 generibus non inscite queunt accommodari. Pri-
 mum genus febris est quotidiana, quæque gulæ &
 ingluuiei respondet, de qua Isaias, *Venite, sumamus*
vinum & impleamur ebrietate, & erit sicut hodie, sic &
cras, & multo amplius: quæ verba gulonum & voraci-
 um sunt, loquentium de suis dissolutionibus &
 luxu ordinario. & sanè de diuite illo Epulone in
 Luca legimus, *Epulabatur quotidie splendide*. Vel per
 eandem intelligere licet peccatum veniale, de quo
 in Prouerbijs legere est, *Septies, id est sæpius, in die*
cadit iustus. Et quoniam de veniali peccato mentio
 facta est, notandum, Augustinum, ipsum arenæ as-
 simile & aquæ guttis, quod instar illius, animam
 ad bona opera producenda sterilem reddat, & in-
 star harum, charitatis feruorē exstinguat. Et quem-
 admodum multæ aquæ guttæ magnum cōstituere
 flumen possunt, & naufragium causari; & multa
 arenulæ magnum efficere pondus; ita peccata ve-
 nialia, dum negliguntur, sæpe animam, vt in mor-
 tale peccatum incidat, sua multitudine & graui-
 tate disponunt, adeò vt sæpe in salute naufragium
 faciant. Alterum febris genus est, quod vulgo Er-
 raticum dicitur, quæ nullum certum tempus ha-
 bet, aut horam præfixam; atque hæc inuidiam de-
 notat, quæ nulla temporis certitudine expectari
 potest, sed omni tempore, quo aliorum vel laudes
 vel benegesta recēseri audit, grauissimos paroxys-
 mos & terribiles quasdam conuulsiones patitur:
 hoc enim peccatum nonnisi ex aliorum nasci so-
 let prosperitate. Quare non inscite Heli inuidus
 comparabitur, qui non poterat videre lucernam Domini

nequam exstingueretur. Ceterum faces accensæ quæ in mundo collucent, sancti sunt, iusti & probæ vitæ viri: & de Ioanne legitur, *Erat lucerna ardens & lucens*: at exstinctæ faces, ipsi peccatores, atque illos Ioann. 7. libenter inuidi vident, sed alios ferre nequeunt. Atque hæc febris grauissima & periculosissima est, & maxime cruciat, de qua versus ille paræmialis.

Inuidus inuidia comburitur intus & extra.

Tertium genus febris tertiana est, quæ alternis diebus discruciat, febris quæ modò calore æstuantissimo, modò frigore vehementissimo membra concutit & conuellit: atque hæc acediæ Symbolum est, febris profecto periculosissima. hac tenentur qui hodie honestam ducere vitam proponunt, & cras à proposito resiliunt, qui hodie sacrum audiunt, Deum orant, multa bona edunt opera, & postridie incepta deferunt, & omnibus valedicunt. vitium hoc frigidum simul continet & calidum, habet nonnihil pietatis, & nonnihil etiam frigiditatis. Quod febris genus vt auferatur, minuendus est voluptatum & deliciarum sanguis, id est, temporales commoditates deferendæ.

Acedia designata in febre tertiana.

Quartum genus febris continua est: atque hæc dici potest auaritia, quæ inter vsurarios vt plurimum locum habet: cetera quippe peccata non sunt vsque adeò continua, habent quædam intervalla quibus homo ab iisdem abstinet; at hoc assidue, noctu & interdiu, omnibus horis hominem discruciat & exagitat. Tria quippe illi aufert, quæ tamen ad vitam, tolerandam necessaria sunt, cibum, somnum, & requiem, sine quibus vita hæc duci penitus non potest. Sui ipsius tortor est auar-

Auaritia febris continua est.

rus;

Eccles. 14.

Eccles. 2.

Jerem. 19.

Eccles. 9.

rus, seipsum enecat libere, comedere vix audet, sed
 vt Tantalus inter vndas & poma fugacia sitit &
 esurit, sic ille inter opes affluentes abstinet par-
 tis. Vnde de illo bene ait Sapiens: *Non satiabitur pa-*
ne, & in tristitia erit super mensam suam. Dormire quo-
 que nequit, cum varijs intrinsecus cor furijs exa-
 gitetur, modo metuit ne parta amittat, modo con-
 queritur non satis amplum se lucrum fecisse: deni-
 que alijs tormentis ac sollicitudinibus quæ cere-
 brum illius perturbant, angitur. *Cuncti dies eius,* ait
 Ecclesiast. *pleni sunt laboribus & ærumnis.* De die, de
 nocte non quiescit, animus eius semper in negotijs
 est, & occupationibus distrahitur. Quod Pro-
 pheta quidam testatur, *Præ sollicitudine quiescere non*
poterunt. Et Sapiens, *Saturitas diuitum non sinit ipsum*
dormire.

Superbia de-
 signata in fe-
 bri quarta-
 na.

Quinta febris quartana est, noxia quam maxi-
 mē, sed quæ superbiam & arrogantiam denotet.
 nam quemadmodum hæc febris difficillimē cura-
 tur, ita & superbia sæpe. namque tum corpus, tum
 animā inficit. Causatur febris hæc extremos quos-
 dam sudores, & superbia typhos quosdam turbi-
 dos & ambitiones nouas. Dolorem capitis febris
 hæc semper annexum habet, superbia item nun-
 quam huiusmodi doloribus vacat, sexcentas anxi-
 etates mentis, mille capitis vertigines, cerebri
 commotiones, phantasmata, imaginationes, con-
 ceptus, inquietudines. Violenta admodum & ex-
 celsiua febris hæc est, item superbia: de qua existat
 Psalmistæ elogium, *Superbia eorum qui te oderunt,*
ascendit semper. Hac febre periire Angeli, mortuus
 est Aman, hæc Nabochodonosori extrema com-
 mina-

minata est, & protoplastos in ruipam pertraxit.

Sexra & vltima febris est, quam hecticam medicorum filij dicunt, quæ ossibus & medullis infusa, humorem radicabilem, qui vitæ nostræ quodammodo basis est, aufert & exsugit: atque hæc ipsa luxuriæ imago est, de qua hoc testimonium Iob Propheta dedit, *Ignis est vsque ad consummationem deuorans, & omnia eradicans genimina.* Est ignis ille Sodomæ, qui nefarios illos, & salaces, ipsos etiam lapides in cineres redegit. Conceptum nostrum confirmat calculo suo Ambrosius, *Febre, inquit, flagrantior est libido.* Ab hac febre excruciatu fuit Dauid, cumque ad mortem vsque illum hæc diuexaret, medici opem implorat. *Miserere mei, quia infirmus sum, sana animam meam; quia peccani tibi.* Ecquot hic febres! Sed hæc ratione febris adolescentis huius dicta sunt: at sanatum illum iam video, *Et reliquit eum febris, & ipse illum relinquens, finem dicendi faciam.*

Luxuria febris hectica est.

Iob 31.

In 4. S. uce.

Psal. 6.

Vnum hoc igitur restat, Auditores, vt ex audito Euangelio vtilitatem aliquam capiat: quæ non modica hic occurrit. Consideremus inprimis, calamitates & tribulationes ad Deum nos conducere, quæ si non immitterentur, nunquam forsitan mundo egrederemur: videte enim vñ Regulus hic filij inualetudine anxius ad Christum accedat, eiusque opem imploret.

Notemus deinde, quantam filiorum parentes habere rationem par sit, ad quam & hinc natura, illinc verò religio inuitat: illa quidem quantum ad corpus, hæc autem quoad animam; exemplo scilicet

scilicet Reguli huius, qui de filij valetudine maxime sollicitus erat. Adhuc discamus, non esse vitæ emendationem & poenitentiam vsq; in mortis horam differendam, cum Princeps hic reprehendatur, quod serius venerit, cum filius extremam spiritum traheret. Discamus præterea ob accepta à Deo beneficia gratitudinem exercere, cum pater hic accepta à Christo filij sanitate, Dei se obsequio perpetuo manciparit. Meminerimus denique, exempla dominorum ac superiorum ad subditos tum ad virtutem, tum ad vitium pertrahendo plurimum posse; cum exemplo reguli se conuertentis, omnis eius familia ad fidem conuersa sit.

Tu autem mundi redemptor, summe corporum & animarum medice, qui hodierna die tam luculentum redditæ sanitatis miraculum edis, qui febres pellis, & filio Reguli Capharnaitæ pristina valetudinem restituïs; animas nostras eisdem morbis affectas persana: torquetur quippe ab avaritia, à libidine cruciantur, ab acedia affliguntur, à superbia diuexantur, ab inuidia lacerantur, adeo ut in mortis, nisi properè succurras, periculo versentur. Eas igitur, cura medice cœlestis, ad iis succurrendum propera; sed ea conditione, ut, postquam eas sanaueris, ingratae non sint, sed in te cum vniuersa domo, id est omnibus potentijs & facultatibus credant: intellectus te creatorem agnoscat, voluntas ut redemptorem diligat, memoria denique tuam ut conseruatoris semper recordetur. Tui, inquam, à quo omnis nostra beatitudo dependet: ad quam deducere nos dignentur Pater &

Filius & Spiritus Sanctus

Amen,

686.

DOMINICA XXI.

POST PENTECOST.

Simile est regnum calorum homini regi, qui voluit rationem ponere cum seruis suis. Matth. 18.

F I G V R A.

Vidisse in Apocalypsi se ait Ioannes antiquū Apoc. 20.
dierum, throno insidentem, præ canitie venerabilem, qui rationem ab vniuersis exigebat, & libros apertos ante se habebat: tãta porro è vultu illius maiestas elucebat, vt cælum & terra in conspectu eius tremerent, & rutilans maiestatis illius fulgor, qui è vultu promicabat, omnes perterrefaceret. Simile quid in Euāgelio hodierno sub parabolæ cuiusdam inuolucris legere videor: quod regem nobis describit, qui dum rationem cum seruis suis poneret, & domesticos commentarios & diaria enucleatius examinaret, non mediocrem omnibus timorem incutit: cui cum offerretur qui decem millia talentorum debebat, & soluendo non esset, illum & vxorem & filios eius, & quidquid rerum possidebat, diuendi iussit, donec debitis satisfecisset. In quo & alia nō minus horrenda occurrunt, quæ imago sunt eorū quæ in iudicio post mortem instanti accidere solēt. Quæ deductius exponam, modo Spiritus sanctus eloquentiam suggerat, & Deipara precibus illam obtinere non renuat. Idcirco vnanimis salutationem Angelicam ei impertiamur, dicentes
Aue Maria.

Docuere Philosophi, Astrologi, Mathematici, Duo poli.
Geometræ, Cosmographi, & alij orbis dimensores, vniuersam mundi machinam duobus polis immobilibus sustineri, arctico & antarctico. Hos

Dom. tom. 2.

y y y

imitati

Iustitia &
misericor-
dia duo diui-
nitatis poli.

Psalm. 24.

imitati docuere Theologi, diuinam essentiam, & omnem creatoris mundi diuinitatem, in duobus item polis volui, iustitia scilicet & misericordia. Primus hoc ante alios obseruauit Dauid Prophetam, dicens, *Omnes viae tuae misericordia & veritas: quasi* diceret: Aliam viam capere non posses Domine, quam vel misericordiae vel iustitiae.

Psalm. 100.

Idem Vates diuina attributa recensens, & diuinæ essentiae arcana rimatus, eiusque encomia contexens, non nisi geminos hosce polos producit, dicens, *Misericordiam & iudicium cantabo tibi.* Id est possem Domine infinitam tuam decantare potentiam, admirabilem tuam scientiam, infallibilem tuam prouidentiam: possem & perfectiones tuas diuinas recensere, prædestinationem producere & reprobationem, scientiam extollere, præscientiam canere, & mirabilia tua celebrare, at nihil maiori dignius laude, nihil in te reperio diuini, nihil quod maiorem promereatur laudem quam iustitiam & misericordiam, & quemadmodum hæc duo diuinitatis tuæ poli sunt, ita etiam sint cantici mei.

Deus omnia gubernat sua misericordia & iustitia.

Apoc. 10.

Ea sanè quidquid in cœlo & in terra videre est, duabus hisce virtutibus æternus ille Monarcha digerit & gubernat, hisce duabus disponit omnia, velut iudex, hos terret, velut clemens, illos consolatur. Et in huius rei signum vidit Ioannes in Apocalypsi Angelum fortem & validum iride coronatum, manu librum præferentem, qui posuit pedem suum dextrum super mare, sinistrum autem super terram. Patrum omnium iudicio Angelus hic Christi imaginem præfert, & duo illi pedes, iustitiæ & misericordiae, quibus super cælum & terram ambulat. Audite quid de illo Euangelista dicat, *data est mihi* *omnis potestas in cælo & in terra; qui pedes sunt diuinæ* *Maiestatis.*

Matth. 28.

In.

Inter ceteras sponſi dotes recenſet amans illa, vbera, dicens, *Meliora ſunt vbera tua vino: Cant. 1.* & alibi, *duo vbera tua ſicut duo hinnuli capree gemelli qui Cant. 4. paſcuntur in lilijs.* Aliud porro vbera hæc non denotant, quàm præclaras illas virtutes miſericordiæ & iuſtitiam, quibus magnus ille nutritius vniuerſum mundum nutrit & paſcit, ita porro interpretatur Iſaias, *Ad vbera portabimini & in pro- Iſa. 66. uerbijs Sapiens, Vbera eiſ inebrient te: & in pſalmis Prou. 5. Dauid, in miſericordia vberi,* transpoſitione & me. *Pſalm. 21. talepſi hebraica, quod alij dicerent, In vbere miſericordiæ.*

In arca teſtamenti aſſeruabatur manna & gladius: illud ſymbolum erat miſericordiæ, alterum *Exod. 25. hieroglyphicum iuſtitiae: quo Iſraelitę atque ad eò nos omnes edoceremur, tam in cœlo quam in terra, in arca Eccleſiæ omnia manna miſericordiæ paſci & iuſtitiae mucrone dirigi. Vnde & Vates regius, Propter veritatem, & manſuetudinem & iuſtitiam, quas eſſe mundi fulcra & baſis exiſtimat.*

Mirabilis ille Cherubin, quem Ezechiel haud procul à flumine Chebar facie Leonina ſimul & humana inſignitum vidit, Dei haud dubiè imaginem præferebat, qui eodem in ſtatu & eſſe perfe- *Ezech. 1. Deus iuſtus & pater miſericordiæ.* uerans, duos in mundi directione vultus præfert, hominis vnum, & leonis alterum: omnia quippe dirigit vt iudex æquiſſimus, & vt pater miſericordiæ: leonem ſcilicet ſe oſtendit erga improbos, iuſtitiam exercendo; & hominem erga iuſtos, miſericordiæ viſcera laxando, *Miſericors & miſerator, Pſalm. 111. & iuſtus Dominus.*

Deſcribit & alium Angelum in Apocalypſi Ioã- *Apoc. 1.* nes non minus prodigioſum quàm prior, cuius ore egrediebatur gladius anceps, ſed manu plurimas

præferebat stellas. Cum diligentius Angelū hunc intueor, eiusque descriptionis genuinam expositionem indago, omnis me docet antiquitas, diuinitatis Angelum hunc imaginem gerere, quæ & gladium iustitiæ præfert ad peccatores perterrendos, & misericordiæ stellas, qua iustis præmia assignat. Stella siquidem Clementiæ symbolum, & gladius iustitiæ.

Sceptrum
mythicum
regum Aegypti.

Huc trahemus sceptrum illud Regium Ægyptiorum, quod in infima parte caput præferebat hippopotami, animalis ferocissimi, & in suprema, ciconiæ, quæ placida est & mansueta præ ceteris auibus, illic iustitia & vigor, hic verò bonitas & clementia denotatur. Designare autem volebant, quemadmodum Deus summus ille rerum arbiter iustitia & misericordia gubernat omnia, ita regem qui illius in terra imago est, duas hasce dotes præferre debere. Quin & nonnulli Galliarum nostræ reges huc respectu habito in symbolum vsurparunt, *Pietate & iustitia*: & sanè sunt hæc virtutes duæ regnorum bases & rerum publicarum fulcra.

Dan. 10.

Mirabilis ille vir, qui Danieli Babylone apparuit, faciem instar fulguris habebat radiantem, & oculos lampadis in morem scintillantes, brachia verò & reliqua corporis membra instar æris candentia, *facies eius sicut facies fulguris, & oculi eius ut lampas ardens, & brachia eius & quæ deorsum sunt vsque ad pedes quasi species æris candentis*. Sed albis indutus erat vestibus, & lineis, & renes auro obryzo accinctos habebat. Ec quod nam illud schema, habere scilicet faciem instar fulguris coruscantem, oculos ira & flāma ignientes, & ænea brachia, sed lineis indui? an non potior fuisset lorica, & tunica quædam ferrea, an non magis conuenisset quàm lineæ?

DOMIN. XXI. POST PENTECOST. 690

linea? quomodo enim coincidunt cingulum aureum, & facies ignea? Sed mysteria hæc docebant, Deum cuius homo hic typus erat, quamuis in iustitia terribilis sit, & instar fulminis horribilis, dulcem tamen benignum ac patientem esse in multa misericordia, quarum qualitatum typus & imago sunt vestes illæ lineæ & Zona aurea.

Thronus Salomonis regium illud opus, quo par nihil aut secundum vidit orbis, duabus hinc inde manibus sustentabatur, *Due manus hinc atque inde tenentes sedile.* Designari mysticè hic aio, æternum diuinitatis thronum à duabus etiam sustentari manibus, iustitia inquam & misericordia. De illa quidem locutum Iob auguror, dum conquerentem audio, *Miseremini mei, saltem vos amici mei, quia manus Domini tetigit me.* de hac verò Dauidem his verbis, *Aperis tu manum tuam, & implebis omne animal benedictione,* & de vtraque simul, *Opera manuum tuarum sunt cæli.*

Duas Deus manus habet.

3. Reg. 10.

Iob. 19.

Psal. 144.

Psal. 101.

Ferunt Phisici, duplex Elephanto cor esse, vñ quod furore accensus exerit, alterum quod in clementiam propendet. ita quoque cum Deo agi certum est, duplex enim quodammodo in vna eademque essentia, cor habet, id est duo attributa in eadem diuinitate, vnum quod ad iracundiam illum exstimulat, iustitiam inquam, alterum quod ad elementiam tendit, scilicet misericordiam.

Elephas duplex cor habet.

Quod scitè expressit regius vates, *Misericors Dominus & iustus, & Deus noster miseretur.* Cuius rei euidēs argumentum in hocce Euangelio legere est. Videbitis hic namque hominem regem, qui rationem cum seruis suis iniens incidit in vnum qui decem ei talentorum debebat millia, quem vnà cum vxore, filijs, recula & suppellectili diuendi, iussit. Sed seruus ad extremam calamitatem reda-

Psal. 114.

~~77~~ CONCEPTVS THEOLOGICI

ctus, sui vt misereatur, mitiusq; secum agat, erat, patientiam habeat, tempus quo negotia sua disponat concedat, omnia se exactissimè tandem soluturum spondens. Precibus illius igitur commotus Rex, factus clementior, non tempus ei modo concessit, sed omne etiam debitum penitus remisit. Historiam Matthæus refert, vel potius parabolam: *Simile est regnum celorum homini regi, qui voluit rationem ponere cum seruis suis.* Hic primo de homine rege, & de rationum exactiōe loquar, ac deinde ad misellum illum & erumnosum seruum dilabar, eiusque feritatem etiam spectandam dabo.

Cur Christus parabolis usus sit.

Antequam verò vltcrius ad Parabolæ sensum & expositionem descendam, scire oportet, Christum pro more habuisse parabolis & similitudinibus vti, sicut bene Eusebius notauit Emissenus; in quo communem omnium Palæstinorum, quales vt plurimum ei adhærebant, eiusq; sacrosanctas conciones auidè audiebant, consuetudinem obseruauit. Potissima autem parabolicarum locutionum ratio erat, vt ipse hominum se stupori & ignorantia accommodaret, vulgarem patriæ & plebis consuetudinem ac loquendi ritum vsurpans, quo ita melius intelligeretur, ac nemo de rerum propositarum sublimitate & obscuritate quasi minus bene dicta intelligeret, conquerendi rationem haberet.

Quin & Deus ipse suum agendi morem perspectum habens exprobrando proponit benignam illam loquendi rationem, qua in dilectum sibi populum vsus fuerat, ne quam forsā illi cōquerendi occasionem haberent, si sublimi apud illos sermone vteretur: ait siquidem se nutritij instar eorum voluntati & desiderio in omnibus morem

ges.

geffisse; Ego, inquit, *quasi nutritius Ephraim portabam eos* *Osc. 11.*
in brachijs meis. Atque vt Pater æternus benigni in-
 star patris id erga ingratum hunc populum ostē-
 dit, magna illum benignitate demulcendo, ita fi-
 lius non minus se erga nos clementem exhibuit,
 patrio nos idiomate docendo & aloquenti.

Hoc scilicet olim Ecclesiæ suæ, in sponsa Can-
 tiorum designatæ, promisit, dicens, *Murænulas au-* *Cast. 22*
reas faciemus tibi, quæ verba LXX, transtulere, *Simili-*
tudines aureas faciemus tibi. Hic autem de murænulis,
 animæ auribus, quibus verbū Dei percipitur, ser-
 mo est. Ceterum aureæ illæ similitudines, parabo-
 las, & mysticas locutiones denotabant, quibus a-
 liquando, dū in mundo inter mortales aget mor-
 talis vteretur. Quænam verò similitudines haberi
 præclariore possunt, & magis deauratæ, quàm
 comparationes & parabolæ, quibus Christus Ec- *Psal. 182*
 clesiæ suæ aures dirat & exornat?

Solent adamantes, quo illustriores sunt & ma-
 ius decus acquirant, auro includi. Ait porro
 Psalmographus verbum Dei lapidem quendam
 pretiosum esse, *Desiderabilem super aurum & lapidem*
pretiosum multum : quem vt Christus illustriorem
 maiorisq; pretij redderet, instar peritissimi auri-
 fabri, diuina quadam industria auro includebat
 parabolico.

Siquis Regem, nudum manu gladium gestantē *Simile.*
 & vibrantē cerneret, an non eiū iratum & succē-
 sum, & obuiō cuiq; necem inferre velle crederet?
 Sed nequis sibi metuat, & clemētissimus Princeps
 audiat, vaginē inclusum ad latus gestare ensē
 solet. Christi, veri illius regis regum, & domi-
 nantium Domini ensis, ipsum verbum Dei est, de
 quo Apostolus, *Assumite gladiū Christi, quod est verbum* *Ephes. 4.*
Dei, ne quis igitur vocē suā metuat, ab eoq; fugiat,

sed ad illum tanquam ad amicum fidelissimum & clementissimum accedat, gladium furoris sui in vagina recondidit, id est, parabolicis similitudinibus locutus est. Audite igitur ut hodie dicat, *Simile est regnum cælorum.*

**Ecclesia
Christi reg-
num,**

**Ecclesiæ
triumphan-
tis descrip-
tio,**

**Mundus so-
lidas festi-
uitates non
habet.**

2. Reg. 6.

Per hanc parabolam vniuersum Ecclesiæ statum designatum voluit: ipsa quippe magnū Iesu Christi regnum est, quod duas complectitur prouincias, vnā quidem Beatorum omnium, in qua regni & regis Sedes, in qua omnes ei obsequuntur, nobiles eum supplices circumstant, beatissimos se credentes, quibus diuinum hunc vultum contingit intueri, atque illa communi notione Ecclesia triumphans appellatur. Idq; non immerito, quod qui illius cōpotes facti sunt, velut parta victoria mille gaudijs & triumphis cumulatam vitam ducant, & victorijs relatis iam olim iucundissime perfruantur. Sunt scilicet illic festiuitates certæ & liquidæ, ab omni metu liberæ & ab omni ærumna alienæ.

Longe secus in hac miserabili & ærumnosa vita agitur, in qua nulla solida & pura, certaq; iucunditas, sed quæ ingruenti semper infortunio casuque tragico inopinato permiscetur. Et sanè nulla vnquam maior Iudeis lætitia fuit, quam dū arcam recuperatam Ierosolymam è terra hostili referrent: sed casibus illa tragicis non caruit, Oza namq; occulto Dei iudicio percussus & exanimatus gaudium interrupit. In solo cœlo vera sunt gaudia, nulla tristitia aut metu permista, atque ideo cælites qui ijsdem perfruantur, triumphantes appellati sunt, omni periculo exempti, metus expertes, & à formidine liberi. Quod profecto de terræ huius incolis dici nequit, cū adhuc in prælio versentur, cuius exitus dubius & anceps, adhuc confligentes de victoria incerti.

Hinc

Hinc prudenter dixisse mihi vilus est Achab rex hosti suo Regi Benadab, qui magno eum circumcirca exercitu, in quo triginta reges & amplius agmina ducebant, vallauerat, *ne gloriatur accinctus æquè vt discinctus.* varia enim & anceps belli est alea, & exitus incerti. At qui in cœlos iam recepti sunt, arma deposuere, de conflictu non loquuntur amplius, sed victoria parta gaudent.

3. Reg. 20.

Altera regni huius prouincia, est Ecclesia inferior, quæ militans dicitur, quæ semper in armis, in conflictu assidua, militesque suos ad pugnandum semper habet promptos & armis circumdatos. Hinc ad arma sumenda nos exstimulat Paulus, quemadmodum olim Achab rex Iosaphatum belli sui certiore factum ad auxiliaria arma exhortatus est; atq; hoc euidenter ostendit Isaias Propheta, cum de Dei filio loquens ait, *Isse est, quem mittet pater æternus, in sagittam electam, & gladium acutum.* Notate mysterium, quamuis redemptor iam inde ab initio conceptionis, triumphator esset & cœlestis illius prouinciæ ciuis & rex, Pater tamen æternus vt militem, armatum gladio & sagittis, destinat. Verum inferior hæc prouincia regnum cœlorum dicitur, quod imago quædam sit regni cœlestis vel quod via sit, per quam ad alterum perueniatur, vel potius quod in eo regnum cœlorum meritis acquiri possit. *Simile est, igitur regnum cœlorum homini regi.*

Ecclesia militans.

3. Reg. 22.

Isai. 40.

Non nisi parabola hæc est, sed duplex continet caput, vnum ostendit omnes nos peccatis obnoxios esse; & secundum peccatoribus esse ignoscendum: atq; hoc vnū spectat Euangelium, vt commisas in nos iniurias ex animo remittamus. Quoniam verò homines suis in rebus cæcutiunt, imò seipsos non agnoscunt, ideo sub fictarum personarum schema-

Duo capita huius parabole.

re illorum nauos Deus repræsentare solet, & per parabolas illos erudire, in alijs vt ad oculum videant, quod in seipsis videre præmentis caligine nequeunt.

Pramasij pi-
ctoris in-
dustria.

Dicitur Pramasius pictor ille celebris seruos cōductitios crucibus affigere solitus, & funibus eorum membra diducere, & musculos loco mouere, vt visa in illis corporis distorti pœna, Prometheus rupi alligati supplicia & cruciatus aduiū exprimeret. De Lacedæmonijs refert Plutarchus, seruos illos suos & mæcipia inebriare solitos vt eorum visa vultus deformitate & morum dissolutione filij ebrietatem detestarentur. Ita pater æternus vt iustitiam nos suam edoceat, & vt rationem reddēdam pertimescamus, sub alienæ personæ imagine ipsum in parabola hodierna demonstrauit.

2. Reg. 12.

Dauid seipsum non
agnouit.

Dauid, qui ceteris in rebus erat solertissimus ac prudentissimus, in suis erat stupidissimus, domi suæ talpa & in anima cæcus, ideò malum suū deplorans ait. *Dereliquit me virtus mea, & lumen oculorum meorum & ipsum non est mecum.* Nathan autem, quo illi oculos aperiret, & ad sui ipsius cognitionem induceret parabolicis illū rationibus aggreffus est; argumento sumpto ab homine opulento ouibus abundante, pauperculi ouiculam diripiente, quem Dauid velut iniquum & raptorem morti adiudicauit; Propheta porro à parabola ad veritatē descendens, tandem Dauidi post longas ambages & anfractus ostendit, illū hanc cenoxam admisisse, in eumentita persona repræsentans, quod in propria videre non poterat. Hinc bene Christus. *Simile est regnum cælorum homini regi.*

Apoc. 19.

Homo hic rex, qui rationem cum seruis ponit,
alius

alius haud dubiè non est, quam is ipse, cuius in femore Ioannes scriptum ait fuisse *Rex regum & Dominus dominantium*. Quotquot autem homines sumus, omnes regis huius clientes & serui sumus, imò magis ad illi seruièdum obligati quàm ipsi met Angeli. Certum quidè est, Angelos iure creationis magni huius Dei seruos esse; at homines, duplici ratione, tum creationis, tū verò redemptionis, ad diligenter ei obsequendum obligari.

Hominis
maior erga
Deum ob-
ligatio quàm
Angelorū.

Deus igitur rex est, cui ratio reddenda est, quæ tandem aliquando iustitiam cum vniuerso mundo faciet. Et sanè regis est iustitiam & æquitatem subditis administrare. Petebat olim mulier Macedonica à Rege Philippo ius sibi reddi, & causæ suæ æquitatem cognosci; sed excusare cœpit ille, nec tempus sibi modò ob negotiorū vrgentium importunitatē ad causam examinandam suppetere; illa rege audito, subirata mox respondit. Cur igitur vt regem te habeam, qui iustitiæ vindicem te exhibere detrectas? quo acri responso inferre voluit, regis esse iustitiam administrare.

Dauid rex, qui è pedo pastoritio ad sceptrum peruenerat, quò imperij statum firmaret, Deum quotidie obsecrabat, se vt iustitiam edoceret, quo subditorum causis definiendis vacare ex omnium voto posset, nec sibi solū, sed & filio eandem postulauit: *Deus iudicium tuum regi da, & iustitiam tuam filio regis*. Notandum porro hic est, nō hominum sed Dei iustitiam illum deposcere: hominum namq; iustitia crudelitate semper & sanguine permixta est, at diuina nūquam misericordia caret: homines delicta exigua morte damnāt, Deus verò maiora dimittit. Dauid morti addidit, qui vicini ouiculam occidit, Deus verò illi condonat,

Psal. 71.

donat, quamuis homini innocuo vitā eripuisset. Homo hic rex seruo decem talentorum millium debitum remittit, atque immisericors ille conseruum suum comprehensum, quod centum ei deberet denarios, carceri mancipat; vt patientiam habeat rogatur sed audire detrectat, nedum debitum penitus remittere.

Iustitia nūquam sine misericordia procedat.

Psal. 81.

Socratis in morte constantia.

Simile est regnum cælorū homini regi. Rex autem hic, qui seruos ad rationem reddendam cogit, & iustitiam administrat, homo dicitur; quod iudicis sit, hominem se semper ostendere & humanum; & nunquam à regia dignitate humanitatem excludere. Iustitia enim sine misericordia, non æquitas sed mera crudelitas est atq; ideo Psaltes, postquam diligenter iudicum dignitatem exaltasset & deos, & altissimi filios appellasset, homines etiam illos esse asseruit, & ceterorum instar mortales. *Ego dixi, Dei estis & filij Excelsi omnes: vos autem sicut homines moriemini.* Id est, Diuinum quid vobis inest, & Deo quàm proximè acceditis, cum vestrum sit, o iudices aliorum errata examinare, ensemq; geratis quo in aliorum vitam ac mortem imperium obtinetis: sed sciatis velim, esse vos ad instar ceterorum mortales, & cum alios morti addicitis, cogitate, dudum ante vos à natura morti adiudicatos esse.

Socrati hoc adscribendum est, qui cum ab ingrata patria, & iudicibus morti addictus esset, & hoc ei amicorum aliquis nuntiasset, nullo doloris indicio edito, nec vultum ad merorem cōtrahens, aut animū abijciens iocans ait, *Et illos iam olim natura.* Quasi diceret, si cogitassent, se homines & mortales esse, tã iniquā forsitan in immeretē sententiam non protulissent. Equidem cum Philosopho hoc cōcludo, iudicem & Præsidem semper

per sibi proponere debere, hominem se esse vti hic noster in Euangelio, homini regi.

Qui voluit rationem ponere cum seruis suis. Cuius rei rationem? omnium, tam bonorum quàm malorum, & omnium quæ in hac vita commissa sunt. Testatur hoc Apostolus, *Omnes nos manifestari oportet 1. Cor. 5. ante tribunal Christi, vt referat vnusquisque propria corporis, prout gessit, siue bonum siue malum.* & Salomon, *Cuncta quæ fiunt, adducet Deus in iudicium pro omni errato, siue bonum fuerit, siue malum.* O rigorem intolerabilem! ô seueritatem singularem! An non sufficiat, de malis operibus rationem reddere, vt & bona examinari opus sit? Indignum credebat Iob, se nullo commisso delicto, à diuina iustitia exagitari: quam obrem lacrymans conqueritur, *Non peccaui, & in amaritudine moratur oculus meus.* Quid? vix aliquod malum admisi, & ecce, qui tuus est rigor, bonum etiam quod sentio quàm sit exiguum, excutis, & merita mea examinas.

Iob 17.

Nemo igitur dubitet. nam regius ille Iudex & rex æternus tandem aliquando nos examinabit, deq; operibus, verbis & cogitationibus, imò de occultissimis quibusq; erratis rationē deposcet. Vnde Apostolus, *Iudicabit Deus occulta hominum.* Dauid autem hocce formidans examen aiebat. *Ab occultis meis munda me Domine.* interea dū viuo, ne post mortem eorum examen differas.

Deus de omnibus rationem ex-
poscet.

Rom. 2.

In hoc autē diuina iustitia ab humana differt, quòd in tribunalibus hominum, nonnisi nota, patentia, obuiaq; excutiantur, sed in diuino, abstrusa, abdita, arcana & nemini præterquam Deo nota examinentur. Atque ideò Nathan, cui diuina maiestas Dauidicæ causæ examen delegauerat, quamprimum reo ait, *Tu fecisti abscondire, ego autem faciam verbum istud in conspectu omnis Israel, & in conspectu*

2. Reg. 12.

spectu

~~the~~ CONCEPTVS THEOLOGICI

ſpectu ſolis. Id eſt, noli putare me in cauſæ tuæ examine ſimilem eſſe mundi huius iudicibus, qui occulta non iudicant aut condemnant, ſed publica & communia : nam ipſe quæ clanculò facta ſunt promulgabo, & diuulgabo quorum neminẽ conſcium eſſe voluiſti. Quin & ipſe reus hoc agnoſcit, & exclamat. *Tibi ſoli peccaui, & malum coram te feci*. Id eſt, Ingens quidem crimen meum eſt, at tamen neminem ſubditorum meorum offendi, at te ſolum, quem facti conſcium ſcio. Agnoſcit itaque, homini huic eſſe rationem reddendam.

Regis huius prudentia qui in perſona propria à ſeruis rationem depoſcit.

Æſth. 6.

Qui voluit rationem ponere cum ſeruis ſuis. In quo ſingularis illius prudentia emicuit : non enim ſeruatorum rationum examen alijs commiſit, non delegauit regiæ pecuniæ præſectis, ſinautiarum adminiſtratoribus non credidit, rationum magiſtris non fidit, nec alios in cauſæ huius inquisitionem delegat, ſed ipſe eandem examinat, rationeſque coram audire vult. Ita olim Aſſuerus Perſarum rex annales regni afferri ſibi mandauit, ut quidquid ante aliquot annos geſtum eſſet coram videret & legeret. *Iuſſuq; ſibi afferri hiftorias & annales priorum temporum ; quæ cum illo præſente legerentur*. Solus ſiquidem Principis oculus in negotiorum examen quadrat, ceteri omnes ſuſpecti ſunt, & fucum agunt. Si enim regibus vacaret, aliorum rationes audire & examinare, longè regna florentiora eſſent, negotia melius ſuccederent, & prouinciæ longè mea ſententia forent beatioreſ. Rex igitur nolter nemini fidens voluit rationem ponere cum ſeruis ſuis.

Quid ? ecce potentiffime & prudentiffime rex rationem ponis cum ſeruis tuis : quin ab alijs, qui maioris ſunt dignitatis incipis ? quin principum vitam examinas ? cur in actiones nobi-

nobilium non inquiris? cur magistratibus actio-
nem non intendis? cur iniquos iudices ad ra-
tiones non compellis? cur quæstores nimium
quærentes non exagitas? inuenies haud dubiè
plurimos, qui plus quam decem talentorum de-
beant millia, hos tamen præteris, quò à seruis ra-
tionem deposcas. Imitatur scilicet mundi hu-
ius Principes, qui magnorum insolentias tole-
rant, & à paruulis rationem deposcunt; in quo
Saul emulat, qui animalia Amalechitarum
iugulauit & regem ipsum impunem abire iussit;
& Dauidem, qui Amalechitas latrocinij in-
fames dimisit indemnes, quo latrunculos, qui
Siceleg urbem succenderant, persequeretur,
dicens: *Persequar latrunculos hos & comprehendam*
eos.

Rex hic cū
seruis rati-
onē ponit,
non vero
cum domi-
nis.

1. Reg. 15.

Hinc Anacharsis Scythæ Philosophus iudices
eludens, dicere solebat, leges & decreta aranea-
rum telis esse similia, quæ vespas & fucos præ-
teruolare permittunt, & muscas irretiunt; ita
leges humanas indemnitate concedere scele-
stis & magnorum criminum reis, & latruncu-
los laqueo suspendere. De Principibus idem di-
cere liceat, qui sæpe latronibus & furibus maio-
ribus parcent, imò in regnis tolerant, & furun-
culos acerrimè prosequuntur, & ad necem depof-
cunt. Talis erat hic rex qui regni furibus præter-
missis, seruos domesticos ad rationes compellit.

Anacharsi-
dis dictum.

Adhæc notandum Reges & Monarchas sub
seruorum horum nomine comprehendendi. Te-
stis sit Dauid, qui quamuis duobus amplif-
simis regnis imperaret, seruum se tamen dice-
re non erubuit. *Ab alienis parce seruo tuo; i-*
tem, Ego sum seruus tuus, & filius ancillæ meæ. id est,
Ecclesiæ vasallus, atque omnes in hoc schemate
coram

Reges Dei
serui licet
absoluti
sint Princi-
pes.

1. Cor. 5.

coram diuina maiestate rationem reddere oportet, & coram iustitiæ illius tribunali comparere. Vnde doctor gentium Paulus, *Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi*: omnes inquit, paruos simul & magnos, nobiles & plebeios, Principes & Monarchas. Atque hac ratione rex omnes seruos suos vocat, & voluit ponere rationem cum illis.

Serui heris
suis sint v-
tiles.

Lib. 56. fo-
lio. 410.

AEquum porro est, hanc rationem deprecari: neque enim seruorum est, obedire duntaxat, sed enitantur etiam summaq; industria allaborent, vt heris profint & vtilitatem adferant, tum in re domestica, tum verò in omnibus quæ ipsis inluncta sunt negotijs. fuisse consuetudinem apud veteres refert Valerianus, vt quoties seruum in domum admitterent, nuces, ficus, dactylos, aliaque pomorum & leguminum genera, & nummos aliquot in caput illius effunderent: quo ritu edocere volebant, illos heri rebus & commodis inuigilare debere, & cornu copiarum instar familiam beare. Talis seruus fuit Iacob in domo Laban, & Ioseph in palatio Putipharis, qui dominos suos locupletarunt, & rem domesticam strenuè & gnauiter, magno cum foenore administrarunt. Sed æquo diutius rationibus his inhæsimus, mutandiam clypei, & aliud iter ingrediendum, examinandus scilicet est seruus qui ei offerebatur ingenti debito grauatus; quod in altero membro nos facturos promiseramus.

Genes. 30.
Genes. 39.

Rex igitur in rationum examine procedens, inuenit vnum, qui decem ei talentorum debebat millia. *Oblatus est ei vnus, qui debebat ei decem millia talenta.* Mirum profectò, cum omnes regi illi debitores simus, non nisi de vno hic sermonem esse. Sed hebraismus est, quo singulare loco pluralis poni-

ponitur, quod in sacris Litteris obuium est, & præsertim in Psalmo XIII. *Dominus de celo prospexit super filios hominum, ut videat si est intelligens, aut requirens Deum, omnes declinauerunt, simul inutiles facti sunt, non est qui faciat bonum, non est usque ad vnum.* Adhibet hic Spiritus sanctus verbum *declinauerunt*, ut ostendat, quemadmodum, qui Grammaticen discunt, à casuum declinatione incipiunt, Nominatiuo, Genitiuo, Datiuo, &c. ita in mundi huius Grammatica, quam diabolus magnus ille litterator docet, & composuit, peccatores discere à Dei gratia, varijs peccatis, quæ meritò casus appellari queant, (sunt enim peccata mortalia casus & lapsus animæ) declinare: & alios per nominatiuum, quales sunt superbi, qui se iactant, nomē quærunt, & inanes bonorum titulos confectantur: de quibus dici illud Psalmi queat, *Vocauerunt nomina sua in terris suis*, id est, præ superbia & arrogantia se ipsos iactarunt, & *Psalm. 43.* nomen sibi comparari conati sunt.

Alij verò per Genitiuum declinant, qui ut filios & generationem diuitem reddant, ijsq; munia reip. & honores obtineant, plurima, præter fas & æquum committunt: cumq; filiorum utilitati, dignitati & emolumento studere se iactant, ab animæ salute nimium quantum declinant. Matrem Zebedia-darum imitati, quæ honorum sitientissima, & filios *Matth. 20.* ad summum dignitatum culmen euectos videre desiderans, à perfectione declinabat, iter cælum versus deserebat, quam viam insisteret, nesciebat, & omnem Apostolorum cœtum perturbabat.

Per Datiuum nonnulli declinant, qui munera iustitiæ dicibus offerendo, iustitiam eiusq; administratores corrupto-
corrumpunt, quo in causam suam propendeat, & se-
cundum illos sententiā ferant: similes profectò sce-
lesto illi Amano, qui, quo cruetā & sanguinariā ad-
uersus Iudæos, quos cane peius & angue oderat, ob-

Iudith. 12.

Iudith. 11.

Detraho-
res es ma-
ledici.Dan. 13. &
14.

3. Reg. 21.

2. Reg. 16.

tineret sententiam, regio sigillo communitam, decem talentorū millia erario regio se illaturum spondit: *Sit tibi placet, decerne ut pereat, & decem millia talentorum appendam ararijs gaze tua.* Per eundem declināt casum, qui auro alijsq; munusculis & cimelijs mulierū ac virginū pudorem expugnant & corrūpūt; Vagaoni Holofernis secretario & amorū Parario similes, qui quō pudicam Iudith illaquearet, ait *Non vereatur bona puella introire ad dominum meum, & honorificetur ante faciem eius, ut manducet cum eo, & bibat vinum in iucunditate.* Quin & Holofernes illius pudori insidiatus, in cubiculum in quo thesauri reconditi erant, eam deduxit, & quō ad illicitum concubitus eam pelliceret, diuitias ei suas ostendit, *Et tu in domo Nabuchodonosor magna eris & nomen tuum nominabitur in vniuersa terra.*

Sunt & alij per accusatiuum qui declinant, proximum falsis calumniis onerātes, duobus illis vectoribus Babylonijs nō ab similes, qui Susannę honorem & pudicitia infringere & offuscare conati; adulterij eandem accusarunt; similes etiam atroci & sanguinaria illi Iezabeli, quæ innocuum Naboth iniquis calumnijs impetens, & nomen eius nefarie apud Regem deferens, vita eum priuauit. Per hunc casum declinant etiam, qui linguę suę virulentia alijs detrahunt, nomen proximi arrodunt, eius honorem lædunt & violant, milleq; iniurijs, calumnijs, conuitijs proscindunt; in quo scelestum & maledicum illum Semei referunt, qui Dauidem & lingua & saxi impetiuit dicens, *Egrederere, egredere vir sanguinum, & vir Belial, reddit tibi Dominus vniuersum sanguinem domus Saul, quoniam inuastisti regnum pro eo, & dedit Dominus regnum in manu Absalom filij tui: & ecce prement te mala tua, quoniam vir sanguinum es, regum homicida & Principum sanguinis sitientissimus.*

Docet

Docet Despauterius etiam per Vocatiuum declinare, & horum de numero sunt, qui cum grauissima committunt flagitia, virtutum nomine eadem conuestiunt: acediam namq; & otium recreationem dicunt; peccatum carnis, fragilitatem appellant; superbiam & arrogantiam, honoris propugnandi studium; iram, bilem & murmurationem Zeli pallio tegunt; auaritiam & vsuram, sapientem solertiam, & prudentiam indigerant & vocant in quo Hebræos imitatur, qui idola muta & elingua vt Deos habebant; similes etiam magno Iudæorum concilio, quod magnum Sanedrin dicebant, quod cum Christum ne ei adiudicasset, quo nullum tamen grauius erimen admitti poterat, vel vñquam admissum est, actum quemdam iustitiæ se facere credebat.

Exod. 32.

Denique nonnulli sunt qui per Ablatiuum declinant, qui nimirum rapto viuentes proximi facultates auferunt, sexcentis excogitatis artibus & astibus aliena præter fas & æquum inuadunt. hi sunt magni illi latrones qui respublicas expilant, & regna deripiendo vastant, rubicundo orphanorum & viduarum sanguine victitantes. Hos autem similes esse censeo Syro illi Heliodoro, qui templum Ierosolymatanum viduarum opes asseruabantur, expilare ac diripere conatus est. Summus Pötifex enim à tam uesaria eum expeditione detertere satagens ostendit, deposita esse hæc, & victualia viduarum & pupillorum. An non per Ablatiuum ille declinabat? vt & reliqui, qui non nisi è præda, latrocinij, furtis ac direptionibus viuunt. Et quoniam Grammaticale stadium ingressus sum, addo, nonnullis hanc Grammaticorum regulam commode aptari posse,

2. Mach. 3.

Est ablatiuus nonnullus solus in vsu,

Obice, sponte, diu, noctu, natu, impete, iussu, &c.

Qui scilicet semper & nullo nō loco auferūt, noctu

videlicet & interdum, sponte vel violenter, vel etiā aliorum consilio aut iussione, ita vt & nati ad hoc videantur. Quā igitur noxiæ hæc declinationes sunt! sed occasione verborū Prophetę David, *Oēs declinauerunt*, è Theologico studio in Grāmaticorū palēstrā descendemus. Sed ed vnde digressi sumus redeundū est, & seruus hic debitor accuratius examinandus.

Qui debebat decem millia talenta. Gulielmus Budæus, cui pares Gallia nostra paucos protulit, hunc locum examinās, vt genuinam huius debiti summā colligeret, ait, talentum veterum sexcentis valuisse coronatis, aded vt hac numerandi rarione decem talentorum millia tantundem sint, ac sex auri vasa vt vocant, vel sexcenta florenorum millia, quæ miser hic Domino suo debebat. E quo duo licet colligere, primò Principis huius bonitatem, quod tantā pecuniæ vim homini, qui soluendo non erat, & qui nullum habebat vadem, concedidit. Sed hæc Dei agendi ratio est, qui liberaliter omnia offert; non verò mundi, qui, cum nullam facere iacturam velit, nihil nisi pignore accepto, dat mutuo. Deinde, magnam serui huius dissolutionem & luxum, qui cum regio thesauro præfectus esset, tam prodigus fuit, vt magno etiam ære alieno grauatus fuerit. Et sanè magna illius dilapidatio fuerit necesse est, cum tot debita contraxerit.

Decem millia talenta. S. Hieronymus & Augustinus aiunt per sensum hunc, decem mille talentorum debitorem peccatorem mortali peccato inquinatum intelligi debere, quod peccati genus, debiti nomine appellatur, quod peccatorem diuinæ maiestatis debitorem constituat, eiq; deuinciat. Quare Theologi quærent quid admissio peccato mortali in anima remaneat; & respondit D. Thomas, maculā quamdam & turpitudinem eidem inhærere, sed Scotus melius rem examinans, ait, obligationem quamdam super-

Mundus
nihil amit-
tere vult.
Serui hu-
ius debita.

. 2. qu. 86.
rt. 2.

esse.

DOMIN. XXI. POST PENTEC.

707 708

esse, quæ æterno supplicio peccator obligatus manet; *scotus in 4.*
cui opinioni quæ proximè accedit Propheta regius *dist. 14.*
dicens, *Declinātes autem in obligationes adducet Do-* *psal. 114.*
minus cum operantibus iniuriam. quo loco Cassio-
dorus ait, duo hic peccatorum genera designari v-
num omissionis, alterum commissionis, illud nega-
tium, hoc verò positium; vtraque autem David æ-
ternis supplicijs expiari debere credit.

Et sanè peccatum mortale debitum mille talento-
rum est, tanta inquam obligatio, vt suis eam viribus
homo soluere non posset, neue thesaurum in mūdo Peccatum
adeò amplum reperire quis queat, quo eidè satisfi- mortale
at, nisi cælitus gratia & liberalitas quædam affulge- infinitum
at. Appellatur deinde debitum infinitum, quòd in- est debitū;
finitam nequitiam includat, tum quòd gratiam, quæ
infiniti pretij & valoris est, destruat & euertat. Pec-
cator igitur seruo huic similis est, qui decem domi-
no debet talentorum millia.

Hinc discere licet, quanto maiora grauioraq; sint Quæ sit in-
debita quæ debentur Deo, quàm quæ hominibus, cū ter Deo &
debitum regis decem talentorum millibus, conser- homini-
ui verò non nisi centum denarijs æstimetur. Quam- bus debita
obrem Dauid rex, quamuis Vriam & Bethsabæe & v differen-
niuersum regnū offendisset, nihili hoc faciebat; sed tia.
animo voluens quàm grauitè in Deū dereliquisset,
lacrymans, *Tibi soli peccaui, & malum coram te feci.*
quasi dixisset, Tam graue Domine debitum est, quo *psal. 50.*
tibi adstrictus sum, vt, nisi mei miserearis, & ipsum
imminuas, soluendo non sim, sed sim miser ille ser-
uus, qui tibi decem mille talenta debeam.

Omnes porrò homines debitis grauantur, Deūq;
creditorem habent, *omnes enim,* ait Apostolus, *pec-* *Rim. 3.*
cauerunt, & egent gratia Dei; & Iacobus, *Et in multis*
offendimus omnes: & omnes omnino homines Regis *Iacob. 3.*
huius pedibus aduoluti clamant & obsecrant; *Et di-*
mitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debi- *Matth. 6.*

to:ibus nostris. Notandum autem hic est, dixi *debita* in plurali: sunt enim peccata commissa in Deum & in proximum: notandum præterea, per decem hæc talentorū millia infinitam peccatorum multitudinē denotari. Atque hoc innuit olim rex Manasses orās; *Peccaui super numerum arenæ maris* Id est, ex mente 2. Paral. vii. parabola, Quid agam Domine, debitis quī satisfaciam? unde soluendo sim? non enim tot in mari arenæ, quot in anima peccata.

Huc animum, mentē, & oculos aduerte peccator: huc cogitationes dirige. Dic mihi quid cogites, cum ille regis seruus sis? quomodo satisfacies, tot debitis grauatus? quomodo somnum capies, quomodo quiesces, tantum humeris onus impositū cū habeas? Octavius Augustus cū audiret, supellectilē cuiusdā Equitis Romani venalem esse, qui infinitis dum viuieret debitis grauatus fuerat, nullum tamen mæstitiæ aut contracti animi signū dederat, sed quietē & securus vixerat; culcitra illius sibi coëmi iussit, dicens se qui negotijs ad imperij administrationem spectantibus obrutus, dormire & quietem carpere non poterat sperare, in lecto equitis huius, ære alieno grauati, securi tamen & molliter viuētis, quietē forsitan se inuenturum. Mirabatur Augustus, tantam equitis huius, ære alieno grauati securitatē. equidē miror peccatorē, qui tot peccatis & proinde debitis grauatus est, somnū capere, quiescere, securū esse posse. Seruus sanè hic, qui huius typus est, anxius est & sollicitus, cumque soluendo non esset, iussit illum dominus, simul & uxorem & liberos in mancipia diuendi, & omnia illius venundari.

Mirum
qui peccator dormi-
re queat.

4. Reg. 4.

Erat sc. moris apud veteres venūdare homines, vxores item & liberos, quæ debitis satisfaceret. Cuius rei exēplū in libris Regū legere est, in quib. viduā, quā maritus contractis debitis onerauerat, dū videret apparitores domum ingrediētes supellectilē ve diuendāt, & filios in seruitutē trahāt, Elisæo suppli-

cantem audio; *Ecce creditor venit, ut tollat filios meos ad seruiendum sibi.* Rex igitur hic seruum, & supellectilem illius diuendi iubet. quo loco Hieronymus *iussit*, pro permisit exposuit, permittit scilicet iusto suo iudicio Deus peccatorem diuendi, id est seruum & mancipiorum scelestorum dæmoniorum fieri, vxorem quoque eius, id est prauam concupiscentiā, è qua tam scelestā & copiosa propago pullulauit; filios item, id est praua opera; omnia quoque quæ habebat, id est facultates omnes temporales.

Peccator se diuender.

Iussit eum Dominus venundari, & vxorem, & filios, & omnia. Demonstrare hic etiam Spiritus S. voluit, peccatorem, mortifero delicto admissio, tum quoad corpus, tum quoad animā Deo obligari, tum etiam quoad mēbra oīa & sēsus debitorē cōstitui, at primaria debitorix ipsa est anima, in qua voluntas; non enim peccatum peccatum est, nisi in quantum voluntarium. Vxor verò ipsa est caro; filij, appetitus & sensus corporales, qui omnes animam corrumpunt, & ad peccandum exstimulant, ac tandem eiusdem interitum causantur. Debitorix autem hæc instar serui huius, qui cū soluendo non esset, venundatus est, diuenditur.

Est hæc sacræ scripturæ loquendi ratio. Vendere enim aliquem tantundem est, ac deferere, reijcere, & concupiscētijs & desiderijs prauis tradere. Vnde Apostolus in peccatoris imagine de se loquitur, *Ego carnalis venundatus sub peccato.* Et in historia Machabæorū de quibusdā impijs & scelestis scriptum est, *Recesserunt à testamento sancto, & venundati sunt, ut facerent malum.* Et apud Prophetam *Ecce enim in iniquitatibus vestris venditi estis, & in sceleribus vestris dimisi matrem vestram.* Quod autem Prophetæ prædixere metaphoricè, parabola hodierna ad oculum denotat.

Rom. 7.

I. Mach. 1.

Isai. 50

Iussit eum Dominus venundari. seruum venundari

tolerari queat, vt ita debitis, & creditori satisfaci-
at. At quare vxorem, & filios? quid comisere vt sub-
hastentur? æquum est, consonum, ratio exigit, quia
delicti fuerunt participes? annon sæpe fieri vide-
mus, quod vxor, dum superbè vestiri, & luxum se-
ctari vult, maritum debita cogat cōtrahere, & tandē
foro cedere? An non etiam filij sæpenuerò in cau-
sa sunt, vt, quò ad dignitates & honorum fastigia
perueniant, & magni inter suos nominis sint, & ad
opimum matrimonium pertingant, parentes ære
se alieno grauent, familia pessumeat, ac penitus de-
struatur?

In bist. do-
viris ill'ustr.
ord. Cisterc.
Ordinis Cisterciensis monumenta tragicum de
quodā mercatore casum referunt: hic cū in extre-
mis esset; & Tabelliones ad testamenti tabulas cōsi-
gnandas cōuocasset, inter cetera legata hoc etiā ap-
poni iussit, *Corp⁹ meū terra detur ex qua sumptū fuit;*
anima verò demonibus tradatur; quia corū est; Quibus
auditis cū omnes non mediocriter consternati es-
sent, ac dicerent, quis ais? phrenesi laboras? sensibus
non constas? sed cū tertio illud ipsum repetisset,
& constare sibi sensus dixisset, mox frenēbundus &
indignans subiunxit, *anima mea demonibus detur, in-*
super anima vxoris mee, & anima filiorum meorum, &
anima confessoris mei. Mea quidē, quia multa præter
fas & æquum comparau; vxoris, quòd me ad ipsum
exstimularit, & quòd vanitates consecraretur, ad lu-
cra iniqua cōegerit; filiorum autem, quòd quò illos
locupletarē, alios bonis exuerim & defraudarim;
confessorū ij deniq; mei, quòd toties tam facile absol-
uerit. Quibus dictis impiam animam efflauit. Nemo
igitur miretur, si homo hic rex seruū, vxorem, fili-
os, & omnia illius venundari iubeat.

Quid ho-
mini pariat
peccatum

Dum autem venundatum senuū & omnia illi-
us subhastata auditis, cogitare potestis, quantū ho-
mini adferre detrimentum peccatum soleat. Mere-
tur

tur siquidem, ut penitus desoletur, nihilq; in eo integrum & sanum perseveret, In Aegypto siquidem omnia ob admissa peccata destrui videmus & everti, animalia pereunt in pascuis, in aqua pisces, in agris segetes, primogeniti in domibus, & parentes naufragium patientur in Mari rubro. Opum amissio, hominū castigatio, & miseria in domo ac familia miseri huius serui. Verū quid factum est? quid agit? quem rebus suis modum præscribit.

Cum igitur miser hic herum indignantē & irritatū videret, inq; ruinam serui cōspirasse, ad misericordiā & opē implorandam confugit: quamobrē ut à tā funesto herum proposito auerteret, pedibus illius supplex prouolutus est, & lacrymis suffusus habēs oculos sui ut misereatur postulat, veniam cōmissorū flagitat, patientiam habeat, omnia se tandē persoluturum, nihil ut amissum sit, spondet. *Patientiam habemecum*, tēpus concede, noli ita me premere, spero. n. cū tēpore omnia me redditurū nullā penitus iacturā patieris, liētores inhihe, compesce hos hominū nūdinatores, subhastationē aufer, foro non cedam, & omnia, ad vltimum quadrantē reddam tibi.

Serui huius
ius prece.

Quid ais miser peccator? unde tibi tot suppetent ralenta, quibus debitū dissolvas? Benē profecto ait, Primò; si enim Deus nos amare cōperit, omnia etiam minima, etiam haustum frigidæ in satisfactionem, ac debiti imminutionem admittet. Secundo, quoniam, cum omnia homini subdita sint, & homo seipsum Deo vicissim subiiciat, omnia illi subiicere eadem ratione videtur. Tertio quoniam verē pœnitēti, vitæq; reformandæ incumbere volenti, quid quid demum agit, siue bibat, siue comedat, siue quiescat, omnia ad Dei gloriam, & æris alieni solutionem cedunt. Quin & seipsum castigans, gratum sui Deo offert sacrificium, ac velut holocaustū mactat, atq; hoc est domino illi omnia reddere. Quarto

Quomoda
peccator
Deo omnia reddat.

CONCEPTVS THEOLOGICI

omnia se redditurum spondet, quia scit per poenitentiam mortem & sanguinem Iesu Christi operibus suis applicari quæ cum infiniti pretij sint, omnia haud dubie mundi talenta præcellunt, quapropter non immeto, quasi iam de te certus ait, *Omnia reddam tibi.*

Myſticę
obſeruati-
ones quo-
ad ſerui
huius po-
ſtulata.

Pſal. 50.

Omnia
Deo reddē
da ſunt.

Magorum
mores in
ſacrificiis.

Pſal. 83.

Egregia quædam in his ſerui poſtularis notanda veniunt. promittit primo ſe redditurum omnia, quo edocemur, in peccatorum exomolegi, fida & ſincera delictorū patefactione confeſſioneq; , omnia quæ animam & conſcientiam grauant, reddenda eſſe, omnia ſincerè aperiendo nullū vt data opera reticeatur; vel nequiter ſilentio inuoluatur; nā vt Deus dū remittit, remittit omnia, nullā delicti poenā ſibi reſeruans; ita peccator ſeipſum excuſans, accuſet & patefaciat generaliter omnia, nullū vt ſubtriceat Dauid rex delictorū dū veniā poſtuleret. omniū poſtulat, & confeſſionē generalē inſtituit, dicēs, *Et omnes iniquitates meas dele.* Id eſt, ſcio te nūquam mediā peccatorū partē remittere ſed indulgentiā tuam plenariā & yniverſalē eſſe, condonationem tuā generalē nulla crimina reſeruante. quamobrē te rogo, omnia mihi vt ignoſcas, vt & omnia tibi confeſtor. *Omnia reddā tibi.* Secūdo apertè proſiteretur. Deo ſe omnia velle reddere: hic iterū docemur, Deo, ſi illius pacē & amorē, illius gratiā adipiſci velis, omnia, id eſt interiora & exteriora, corpus & animā, omneſq; facultates eſſe reddēdas. Magos Strabo reſert ſacrificantes, aliud nihil offerre diis conſueuiſſe quā victimarū corda & capita, atq; his oblatiſ illos contentos aiebant, reliqua hominibus cedendo. Sed erroneū hoc eſt; at Moſaicæ legis Sacerdotes longē aliā & laudabiliore conſuetudinē ſacrificandi habebāt, cū Deo offerrent omnia nihil ſibi reſeruātes, quin imò ſæpè holocauſto cuncta abſumebant. Quin & Dauid ſeipſum Deo in ſacrificiū offerens, totū offert & dedicat dicens, *Cor meū & caro mea exultauerūt in Dñū viuū.* Quo loco caro pro corpore integro, & cor pro anima excipiendum Atq; hanc profeſſionem Chriſtianus Deo emittere debet, dicens, *Omnia reddā tibi.* Miſer hic ſeruus, qui cauſæ ſuæ diffidebat, hæc cū domino dixiſſet, ita illius animū inflexit, vt nō modò poſtularis annuerit, ſed omne æs alienū penitus, chirographū reſcidēs dimiſerit.

miserit. O bonitatē infinitā! ō clementiā incredibilem, beatū seruū, huiusmodi qui herū nactus sit, beatū in quā hanc si gratiā agnosceret. Verum quid agit iam in gratiā admissus? Ecce qui tā benignū & mitē Dñm expert⁹ erat inhumanū se & immitē erga cōseruū ostēdit: qui tantā domini clementiā bonitatemq; expertus erat; crudelitatem aliis demonstrat: cui decē talentorū millia dimissa erant, centū denarios quamprimū sibi persolui petit. O barbariē inauditā! ō ingratitudinē merito castigandā! Hic igitur seruus cū hero valediceret, incidit casu in vnū cōseruorū, qui centum ei debebat denarios, quos violenter & importunē sibi solui postulat. imō apprehēso fauces propemodū elidit & suffocat. Miser ille supplex pedibus illius aduoluitur, lacrymatur, supplicat, & vt patientiā habeat, obsecratur. At effrenis ille tortor ferro & adamante durior, & peruiçax, nullis flectitur precibus, sed in carcerē illum detrudit, donec æs alienū dissoluat. Hic ceteri serui indignari, & tantam feritatem Regi significare: qui iratus, eū ad se vocari iussit. & tantam barbariē detestatus, & quā vehementissimē succensus ait, serue nequā, an non ego tui misertus sum, quoniam postulabas: cur non eandem cōseruo tuo misericordiam exhibuisti, qui tantoperē tibi supplicauit. Equidem tam me tibi benignū exhibui, & tu scelestē, perfidē, ferox, immitis tantam crudelitatem ostendis.

Cur seruus hic nequā dicatur.

Serue nequam nonne ego tui misertus sum? Hic latent mysteria, miracula, dubia, quæstiones? Cur scilicet seruus hic nequam appellatur, cū quod suum est exigit, & debita sibi cupit persolui? neq; enim nequā ille dicendus est, qui ius suū propugnat & quæ tibi iure meritoq; debetur exigit. Nequā tamē est, & hoc nomine appellādu quod mortaliter deliquerit cōseruū suū suffocans. Si enim graue delictū est, iniurias in fratrē effudisse, quantum Deus bone erit, tantam violentiā inferre? Offendit deinde, quod cōseruū in carcerē autoritate propria, sine vllō iudicis decreto, rapuerit; hoc quippe ad ministerium publicum spectat, nō verò ad priuatum aliquem. Tertio mortaliter deliquit quod qui soluendo nō esset, ad solutionē coegerit. quāuis tamē soluendi volūtatē haberet; docet quippe caritas, inopi dare, quicquam verò illi auferre prohibet.

Matth: 3.

Quartū

1. Ioan. 3.

Quartò graue crimè cõmisit, quod socii miseris non fuerit, scribit enim in Canonica sua Ioannes, *Quis uidet fratrem in necessitate habere, & clausit viscera sua ab eo quomodo charitas est in eo?* Quinto peccauit etiã ob summam illam ingratitudinem, maximè enim ingratitudinis argumentum est, post tot tamque ampla a Domino qui amorem erga proximum summo opere iubet ac depredicet, recepta beneficia, ob exigui rem momenti fratrem tam iniquè & inhumaniter habere, & carceri mancipare: atque idèd supplicii a Domino traditur.

Est siquidem magnæ ingratitudinis nota post decem mille talentorum debiti remissionem, centum denarios fratri nolle remittere. O ingratitudinem cælo, terræ, hominibus simul & Angelis ipsique etiam Deo exosam! Venit mihi porro hic in mentem insignium illorum versiculorum, in ingratos decantatorum.

Lex & natura, cælum, Deus, omnia iura,

Damnant ingratum, tristantur cum fore natum.

Sola igitur ingratitudo seruum hunc Domino exosum reddit, & dicere cogit, *Serue nequam.*

4. Reg. 9.

Verè igitur hoc nomine donatur, ostendit siquidem se crudelem, barbarum, & in socium inhumanum, cū tamen caritas & vnus naturæ instinctus, contrarium insinuent, tantum verò abest, vt offensam & iniuriam remittat, vt etiam vindictā sumat, & debita violenter extorqueat. Impia illa & sanguinaria Iezabel, Prophetarum exagitatrix, à canibus discerpta fuit, & equorum ungulis protrita, quòd triste spectaculum cū Iehu rex conspiciatus esset, seruis ait, *Sepelire eam, quia filia regis est.* E qua historia efficere volo, quod quamuis inimicus noster sit improbus ac sceleratus, illi tamen benefaciendum sit, quia creationis iure summi & æterni regis est filius, & vnica hæc consideratio exstimulare nos debet, vt illi gratos nos & beneuolos declaremus.

Zach. 14.

Promisit olim Zachariæ Deus mirabilia, *In die illa, id est in lege Euangelica, erunt lebetes in domo domini, id est in Ecclesia, quasi phiala coram altari.* O promissa inaudita! cū itaque fore ait, vt lebetes ad cibos coquendos destinati, aliquando in vasa cultui diuino destinata conuerterentur, aliud nihil ostendit, quàm ani-

mosillos carnales, in quibus igne quodam concupiscē-
tix & vindictæ, plurima ebulliebant vitia, inimicitix, & Philo in
vltiones, legis Euangelicæ tempore ita concertendos *Cantic.*
& immutandos, vt solum amorem Dei & caritatem Vrbes re-
erga proximum, aliasque virtutes Christianas spiraturi fugij in
& exhalaturi sint. Sed videre hic est veterem quemdam potestate
leberem, prauis affectibus, crudelitate, impatientia *Leuitarū.*
sordidum, id est, hominem scelestum, qui fratris sui nō
miseretur, qui ad vltimum vsque quadrantem, sibi solui
vult, & læna & tigride immanior est.

Serue nequam, nonne oportuit te misereri conserui tui?
Certè misericordia qui indiget, erga alios misericors
vicissim sic oportet, & qui peccatis grauat, erga pec-
cantes benignum se exhibeat. Ideò factum putat The-
odoretus, vt, dum Iudæorum aliquis lapidibus obru-
endus foret, omnes vrbes ciues, mortis illius testes &
spectatores essent, & singuli singulos proiicerent lapi-
des, vt qui eiusdem esset criminis reus, rei miseratione
rangeretur, & supplicium perhorresceret. Ipse etiam
Philo in Cantica commentatus ait, Deum eodem arti-
ficio vsum, cum vrbes refugij & asyla in Leuitarum po-
testate esse voluit. Nam cum filij Leui, vt excidium Si-
chemitarum testatur, homicidæ extitissent, sororis sue
Dinæ raptum vindicatur, & deinde vituli aurei adora-
tores per castra iugulassent; iniquum videbatur, eos a-
liis homicidis, qui ad illos confugiebant, portas vrbis
occludere. Et interea ferus hic seruus ære alieno grau-
atus, quique sui dominum miserere petiit, conserui de-
bitoris misereri renuit.

Serue nequam nonne oportuit te misereri conserui tui?
Quotnam Deus bone seruo huic nequam & iniquo
hodie similes reperire est, imò etiam crudeliore & in-
humaniores, qui misellos debitores exagitant quàm
crudelissimè, litibus eos deuorando per apparitores di-
uexando, carceri mancipando, sexcentas denique illis
iniurias irrigando. Olim ita præcepit Deus in Deute-
ronomio. *Ingressus vineam proximi tui comedit vinas quā-
tum tibi placuerit, foras autem ne efferas tecum.* O miserū!
Olim in diuitum vineas pauperibus ingredi fas erat,
modò omnes iisdem excluduntur, & mille intransibis
suppliciorum genera irrogantur.

Dom. 23.

Ioseph

Allegoria.

Ioseph fratribus Aegypto exeuntibus praecepit, fratrem natu minimum Benjamin secum ut ducerent, alioquin eum non amplius visuris, *Alioquin non videbitis faciem meam, nisi si fratrem vestrum minimum adduxeritis vobiscum.* Allegoricè denotatur, nefas esse coram Christo fratre nostro caelesti comparere, aut faciem diuinam contemplari, si fratrem nostrum minimum, id est pauperem, nobiscum non ducamus, id est eodem habeamus modo quo nos ipsos (pauperes enim sunt inter omnia hominum genera minimi) quos si neglexerimus, Deus à nobis vultum auertet; ac si respexerimus, amplissimam nobis mercedem pollicetur. Videte enim ut seruum hunc corripiat & coarguat, quod in fratrem inhumanus & immitis exstisset.

*Serue nequam, nonne oportuit te te misereri? Quid? tot à me scelestæ fauores & beneuolentiæ signa recepisti, tamque benignè habitus es, tantam tamen crudelitatem feritatemque erga debitorem tuum, qui pauculos debet nummulos, tamque promptam soluendi voluntatem habet, ostendisti? ubi tua humanitas est homo? tua ubi caritas Christianæ? ubi tua humilitas est serue? Nulla profecto! maior crudelitas & barbaries, quam ipsa hominis, vnde prouerbiū emanauit, *Homo homini lupus.* Nulla etiā maior inimicitia quā inter homines, adeo ut & ipse Christus diaboli nequitiam & peruersitatem exprimere cupiens, quæ tamen parem non habet, per hominis illam nequitiam expresse. legimus siquidem in Evangelio *Inimicus homo hoc fecit*, de Zizaniorum seminatore; quo loco S. Hieronymus, atque omnes adeo Patres, & præsertim S. Thomas in Catena, diabolum designari credunt. Adeo ut immitis & immisericors, diabolus humanus & homo diabolicus sit.*

Non est crudelitas maior hominis crudelitate.
Matth. 13.

Dan. 8.

Daniel postquam in lacum leonum Satraparum & Principum Babyloniorum inuidia coniectus esset, Nabuchodonosor rex belluatam potius quam hominum benignitati confidens, ingens ad introitum lacu collocari iussit saxum, illudque regio obsignari sigillo, nequa fieret contra Danielem. Sciebat scilicet rex hominis irascibilitatem leoninā ac belluinā transgredere, & magis esse metuendam, cum sibi persuadeat, Danielem inter belluas, quam

DOM. XXI. POT. PENTEC.

710.3

quam inter homines securiorem fore, & illas maiorem
quam hos, benignitatem demonstraturas.

Verum hoc esse, & hominis crudelitatem metuendam
cuius esse docebit manus illa scribentis, quā vidit me-
dias inter epulas Babyloniorum rex, quæ tantam illi
formidinem incussit, itaq; pertetruit, vt toto tremens
corpore semianimis ceciderit, & viuens mortuus fuerit.
Deus igitur ostendere cū veller, quo insolentiam il-
lius castigaturus esset modo, & quæ flagella exerturus,
manum hominis produxit, qui ad parietem hæc verba
scriberet, *Mane, Thecel, Phares*; non monstrauit illi vn-
gulam tigridis, non vncos leonis, non aduncos aquilæ
pedes, sed vnicam hominis manum, vt rigorem & seue-
ritatem flagelli sui ostenderet. Designare itaque
voluit, illius se punitionem in hominum manus confi-
gnasse qui nimirum crudelitatem tam probè callent,
nullus vt pes vel ungula reperiri queat, quam non om-
ni feritatis genere superent.

Propheta ad Dauidem missus, tria illi flagella propo-
suit, atque optionem dedit, vt è tribus vnum seligeret, 2. Reg. 34.
vel septennio duraturam famem, vel trimestre bellum,
vel pestem triduanam. Pressum se vndiquaque rex vi-
dens, nulla diuinæ iustitiæ effugiendæ spe affulgente,
tandem re accuratius examinata dixit, *Conator nunc,
sed melius est mihi, quod incidam in manus Domini, quoni-
am multa sunt misericordia eius.* Mauult ecce in Domini
manus incidere, quam in hominum, sibi persuadens
nullū in mūdo animal reperiri, quod cū homine, quoad
crudelitatem, feritatem, & barbariem sit comparandū.
Ideo toties magno cum affectu orat, *eripo me domine ab
homine malo.* Huc me traxit serui huius feritas & inhu-
manitas, Dominum verò ad tam rigidam castigationē,
vt in tortorū manus illū tradiderit, carceri māciparit, &
debitū quod remiserat, ad vltimū vsq; quadratē repe-
rit. O iustam punitionem! o flagella promerita! o iusti-
tiam æquissimam! *Sic Et Pater meus cælestis faciet vobis, si
non remiseris vnusquisq; fratri suo de cordibus vestris.* Psal. 139.

Hic Euangelij Epiphonema, & concious hodiernæ Notanda
finis. Vestrum est, Auditores, eadem mente volueret con- in hoc Eu-
siderate igitur unprimis peccati grauitatem, cū ipsum angelio.

deccm

CONCEPTVS THEOLOG.

decem talentorū sit millium debitū, & quod peccatorū
rei sumus toties etiā decies mille talenta debemus. At-
tendite miserum peccatoris statum, cū creditor hic de-
bitorem, uxorem & filios eius, & quidquid habet diuē-
di iubeat. Sed eadem opera notate promptam Dei mi-
sericordiā in eos qui eandem deposcunt; cū miser hic
seruus quamprimum vt se genibus domini aduoluit, pe-
tens sui vt misereretur, veniam impetret, & omnis debi-
ti remissione in. Simul etiam considerate, quā caritas in
proximū Deo grata sit, quā verò econtra exosa inhu-
manitas & inclementia, simul & ingratitude de gratijs
& charismatibus receptis, cum rex hic tā opere in seruū
insurgat quòd in conseruū ingratus & rigidus extitisset,
& beneficium ab hero acceptum neglexisset, vt illum
carceribus manciparit, & tortoribus tradiderit.

Signum est, Deus bono odio te prosequi illos qui im-
misericordes sunt, & viscera clementiæ exuerunt: signū
est inquam, te aduersari illis, qui inexorabiles sunt. nec
plus viso paupere mouentur, quā dura silex aut Mar-
pesia cautes. Hic scilicet ostendis iustitiam tuam simul
& misericordiam; hanc debitum seruo remittendo; il-
lam ingritudinem & crudelitatem coarguendo. Tu
noster rex es, nos verò serui tui; quibus incumbit ratio-
nem exactam tandem aliquando reddere. Sumus inquā
serui tui, similes huic ingrato, qui tibi decem debemus
talentorum millia, tot supplicia quæ tot peccatis
promeruimus, tot pœnitentias quas tot delicta exi-
gunt. Habe igitur nobiscum patientiam, tempus ad a-
gendam pœnitentiam concede, iustitiam differ & om-
nia tandem reddemus tibi. Nostri itaque miserere re-
mitte, indulge, hac scilicet conditione, vt quemadmo-
dum tu nobis ignosces, nos quoque non ad exemplum
scelesti huius serui, proximo ignoscamus. Atque vnica
hæc est, ad gratiam tuam in hoc mundo, & gloriam
cœlestem in altero promerendam, ratio cu-

ius nos conforres reddant Pater &

Filius & Spiritus sanctus

Amen.

DOMI.

DOMINICA XXII.

POST PENTECOSTEN.

Raddite quæ sunt Cæsaris, Cæsari; & quæ sunt Dei, Deo.
Matth. 22.

INTER cetera summi Iudæorum Pontifi- *Exod. 28.*

cis ornamenta, lamina erat aurea, quam in fronte gerebat, quæ sacratissimum Dei nomen inscriptum continebat; atq; hæc vittæ hyacinthinæ alligata erat. Cæterum hocce præcepto ostendebatur summum

sacerdotem ab ima calce usque ad summum capitis verticem, ad Deum spectare, mundum verò nihil in ipso possidere debere; Solius siquidem Dei totus erat, cuius symbolum & insignia præfert. Vt mysticè hoc exponam, crediderim hic designatum, Deum hominem condidisse, vel ut sacerdotem, vel ut creaturam ratione præditam, qui non iam amplius sanctum eius nomen, sed vniuersam illius essentia imaginem animæ fronte præferret. Vt hinc disceremus, totum hominem ad Deum spectare, cum in naturæ lamina illius typum & insignia insculpta gesseret; atq; ita animam, nomisma illud aureum, diuinitatis imagine insignitum, Deo necessario reddi debere. Hoc præsentī Euangelio continetur, cuius occasione præclaros vobis cōceptus producam, si Spiritus Paraclitus mihi succurrere, & Deipara pro oratore intercedere non dedignentur. Idcirco Angelicam illi salutationem offeramus, cum Angelo docentes, *Aue Maria.*

Ea fuit omnium semper Philosophorum opinio, ut crediderint ipsum intelligere & cognoscere, essentialē hominis proprietatem esse, ob quam se. creatus esset, & quæ naturæ instinctum sequendo, delectaretur. Videbant enim omnia animalia proprietatem quandam naturalem

2 CONCEPTVS THEOLOGICI

Libr. 1.

continere, & in eiusdem operatione maximè delectari: quòd tum in Politicis Aristoteles, tum ipsa nos docet experientia. Cernere enim est aues volatu, bestias cursu, bruta feritate, hominem rerum intelligentia delectari. Huc referemus præclaram illam Quintiliani sententiam, *Sicut aues, inquit, ad volandum, equi ad cursum, ad sanitiam fera gignuntur, ita nobis propria est mentis agitatio atque solertia, unde origo animi cælestis creditur.* Et ante illum Commentator Auerrois libr. 2. de anima, ait, scientiam primam animæ perfectionem esse: cui suffragatus Magnús Augustinus in Enchiridio, & refertur 2. libr. sentent. dist. 1. dicens, *Fecit Deus rationalem creaturam, ut summum bonum intelligeret.* Ipse etiam Aristoteles ab hoc axioma, quod à proposito non vsq; adeò alienum est, Metaphysica sua incipit, *Omnes homines natura scire desiderant.*

**Lib. 1. de
orat. instit.**

**Comment.
Auerrois
in 2. de
anima.**

1. Metaph.

**Veritas
obiectum
intellectus.**

Cæterum intellectus obiectum ipsa est veritas, & ipsa scientia nonnisi verarum rerum est scientia, teste eodem vbi supra Aristotele: *Sicut bonum est obiectum voluntatis, ita rerum intelligentia.* Atq; hinc fit ut omnis hominis perfectio, omnisq; naturæ illius dignitas & eminentia in veritatis cognoscendæ desiderio consistit: cui argumento innixus Cicero ille Christianus, Lactantius aduersus gentiles dicebat, *Naturam hominis Deus veri adipiscendi cupidissimam fecit.* Cuius rei ratio peregrina est; nam ut omnis facultas obiectum suum naturaliter sequitur, eiusq; fruitionem maximopere desiderat, quòd ab eo illius bonum, perfectio, delectatioque, ut Aristoteles asserit, dependeat: ita humanus intellectus, naturali quodam impetu, veram rerum omnium cognitionem impie-

**Lib. 3. Inst.
Christian.**

**Lib. 2. de
anima &
10. Ethic.**

mis desiderat & expetit. Huc alludens Eloquentiæ flos & decus Tullius, in officijs & in Tusculanis scribit, *Insatiabilis quadam cupiditas inest mentibus nostris veri videndi.* David quoque rex aliud non desiderabat, quàm veritatem penitus agnoscere, hinc supplex orabat, *Dirige me in veritate tua.* Psalm. 42. & alio loco, *Emitte lucem tuam & veritatem tuam.*

Lib. 1. offic.

Isa. m. 24

Psalm. 42.

Huc alludens Eloquentiæ flos & decus Tullius, in officijs & in Tusculanis scribit, *Insatiabilis quadam cupiditas inest mentibus nostris veri videndi.* David quoque rex aliud non desiderabat, quàm veritatem penitus agnoscere, hinc supplex orabat, *Dirige me in veritate tua.* Psalm. 42. & alio loco, *Emitte lucem tuam & veritatem tuam.*

Quin

DOM. XXII. POST PENTECOST. 3

Quin & prauaricantium & improborum cæcitatem ignorantiamque deplorans ait, *Non est in ore eorum veritas, cor eorum vanum est, sepulchrum patens est guttur eorum.* Atque ideo nihil adeò ad perfectionem hominis necessarium esse dicitur, quàm veritas: Mosenamque iudices populi constituturo præcepit Dominus, *Prouide de omni plebe viros potentes & timentes Deum, in quibus sit veritas.* E quibus manifestè apparet, veritatem imprimis ad viri ornamentum ac perfectionem spectare.

Inter Pontificis Iudaici ornamenta erat rationale, cui velut epigraphen & symbolum inscribi Deus iussit hæc verba, *Doctrina & veritas*, vt ipse sibi persuadeat, simulque alij hinc discerent, quòd quemadmodum homo ad doctrinam & veritatem natus est, ita Deus illum velut summum Pontificem constituerit, alios vt tum cœlestem scientiam, tum mysteriorum doctrinam edoceret.

Laudans S. Scriptura merita perfectionesque sanctissimi viri Tobiae, imprimis in eo celebrat, quòd non obstante captiuitate, & grauissimis ærumnis, à veritatis tamen semita non deflexerit, *In captiuitate positus, viam veritatis non deseruit.* Ita meritò ille celebrandus est, & immortalis dignus præconio, qui quia homo & Christianus quidem, ne quidquam impediens omnibus mundi negotijs ac turbis, regiam veritatis viam non deseruit.

Addo insuper, aquilam illam Euangelicam, Ioannem intelligo, in sublime perfectionum solis iustitiæ I E S V CHRISTI euolando, eiusque dotes & qualitates describendo, gratiam & veritatem in eo imprimis deprædicasse. *Et vidimus gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti à patre, plenum gratia & veritatis.* Hæc dicta sint hactenus in veritatis encomium, quòd Phariseos & scribas hodierno in Euangelio illam in CHRISTO deprædicantes audiam, Christum enim accedentes dixere, *Magister scimus, quia verax es, & viam Dei in veritate doces.* Historiam Matthæus describit, ipse eandem commetaturus

4 CONCEPTVS THEOLOGICI

primo fucatam & subdolam versipellium horum Phari-
sæorum orationem, ac deinde prudens Redemptoris re-
sponsum proponam. Aures præbete, rem aggredior.

Augustus Imp. cum vniuersum orbem describeret, &
omnibus nomen suum profitentibus tributum impone-
ret; seditiosi quidam, quorum fax & coryphæus Iudas qui-
dam Galilæus erat, surrexere, & tributum hoc persolue-
re detrectarunt; quorum partes multi secuti sunt; sed om-
nes coniurationis socij & imprimis Iudas à Romanis di-
gnas sceleribus pœnas tulerunt.

Ioseph. l. 18. Ita testatur Iosephus in Antiquitatibus, & eorum me-
minit, referente in Apostolorum actis Luca, Gamaliel le-
gis doctor, dicens, *Post hunc exstitit Iudas, Galilæus in*

Actor. 5. *diebus professionis*, id est descriptionis, *& auertit popu-
lum post se, & ipse periit, & omnes quotquot ei consense-
runt, dispersi sunt.* Graue Iudæis hocce tributum vide-
batur, & querebantur sibi ipsum imponi, ad libertatem
natis. Adeo vt plurimi non sint veriti dicere, non esse tri-
butum Cæsari persoluendum; & nefas esse populum san-
ctum, & Deo charum, gentili Imperatori & idololatriæ
infami vectigalem & tributarium existere. E contra ta-
men æquum alij censebant, summo totius orbis monar-
chæ, pacis publicæ restauratori conseruatorique, inimi-
corum propulsatori tributum aliquod pendere. Atque hinc
discedebat studia in contraria vulgus, & hi prioribus, illi
alijs adhærebant: quas inter turbas Pharisei consilium
capiunt, vt Christo hanc quæstionem proponerent, vt
ius hac super re sententiam expiscarentur. Atque ideo
nonnullos è suis, vnâ cum Herodianis, (qui corporis
Herodis regis custodes, & tributis regijs per Iudæam pro-
positi erant) ad eum destinant, sententiam suam vt pro-
ponat efflagitantes. Sed eorum mens erat, vt si tribu-
tum persoluendum negaret, læsæ maiestatis & seditio-
nis concitata eum accusarent; at si pendere illud debere
doceret, apud populum & vulgus traducerent, quasi Cæ-
sarianum & Romanorum rebus fauentem & patriæ liber-
tatis dissipatorem, itaq; opinio quam de illo populus con-
ceper

ceperat, qua eum vt Redemptorem & Messiam aduenisse credebat, minueretur.

Et mittunt ei discipulos suos cum Herodianis. Per Herodianos hos intelligunt nonnulli laterones & stipatores Herodis, qui Phariseorum discipulos comitantur, vt si forte Christus acrius & pertinacius defendere voluisset, tributum Cæsari non esse persoluendum, eum apprehensum, velut læsæ maiestatis Cæsareæ reum, in carcerem armata manu detruderent, itaque eum vita spoliarent. At credunt alij, non fuisse hos Herodis præsidarios, at Iudæos quosdam, qui Herodis partes sequerentur, acerrimè aduersus Phariseos asserentes Cæsari tributa pendere debere. Cæterum Herodes Tetrarcha Galilææ erat, quem Augustus Popul. Romani nomine, totius Prouinciæ caput constituerat, vt pro Cæsaris ærario tributa colligeret. Huius opinionis est Hieronymus & Origenes. Porro Phariseorum qui hancce legationem adornauerant, mens & intentio erat. *Iesum in sermone ca-*
pere.

Et sanè sæpenumerò accidit, vt homines incauti in ser- Lingua
mone & verbis capiantur & illaqueentur, quòd hic in- membrū
ermes sint, & lingua membrum omnium imbecilli- omnium
um facillè expugnetur: vt qui linguam semper bonam, imbecilli-
& inuiolatam habuerit, omnium se mortalium perfe- mum.
ctissimum iure meritoque dicere queat. Vnde Iacobus in Canonica sua, *Qui non offendit in verbo, hic* Iac. i.
perfectus est vir. Sæpè quidem, inquit, homines labun-
tur & impingunt, sed potissimum per linguam; at perfe-
ctus ille dicendus est, cui lingua nunquam peccati fuit oc-
casio.

Hinc factum puto, quòd Sathan, noxia illa bellua, quamuis omni quæ excogitari & fingi possit crudelitate in Iob virum innocentissimum sæuisset, omnibus eum facultatibus priuasset, opes abstulisset, liberos oppressisset, in vitam eius conspirasset, nunquam tamen linguam eius tangere aut ferire valuerit; credebat siquidem, illum ærumnis oppressum, & ad extremas miseras redactum, in verbum aliud acerbius, quòd impatientiam spiraret;

aaaa ;

pro-

6 CONCEPTVS THEOLOGICI

Iob 19.

prorupturum. Quem Satanæ astum Iob intelligens ait: *Adhæsit os meum carni meæ, & derelicta sunt tantummodo labia circa dentes meos*: quasi diceret, Quis talentum vnquam versutiam audiuit, quali mecum vitur versuta illa Tartari vulpes? quæ cum nullum in corpore membrum à plagis immune reliquerit, soli pepercit linguæ, & hæc in blasphemias & conuitia in Deum erumperet, & hac apud amicos de Dei erga me ingratitudine exposulare. Sciebat nempe Satan, quantum in lingua periculum esset constitutum.

**Natura
cur linguā
absconde-
rit.**

Nec sine ratione factum credo, quod, cum natura cetera membra ita crearet, vt forinsecus videri à quolibet possint, linguam tamen ori incluserit, ac duobus velut vallis ac sepimentis munierit. Quin & egregium

**Duas lin-
gua venu-
las habet.**

quid in lingua notat naturæ mystes Plinius, habere scilicet, duplicem venam, quarum vna cor, altera cerebrum, in quo ratio commoratur, petit. E quo naturæ artificio discere licet, hominem aliud corde, aliud in lingua non gestare debere, at lingua cordi vt consentiat opus esse: nec etiam omnia, quæ cor & animus suggerit, promiscuè effutenda, at ea solum quæ æqua sunt, & rationi consentanea.

Eccl. 28.

Quamobrem diligenter quis præmeditetur oportet, antequam ad loquendum linguam laxet, nec temere & inconsultò verba effutienda, iuxta Sapientis consilium, *Verbis tuis facies stateram, & frænos ori tuo rectos: & attende, ne fortè labores in lingua, & cadas in conspectu inimicorum*, id est, pecces in conspectu dæmonum qui assiduo tibi struunt insidias. Nec vnum modò Spiritus Sanctus frænum, sed frænos ori ingeri vult, quales sunt, amor Dei, Sanctus quidam metus, pudor ciuilis, & modestia Christiana; discretio adhuc in loquendo, prudentia in tacendo, sapientia in auscultando, humilitas in se coercendo; taciturnitas in sodalitijs, secretorum commissorum occultatio, detractionis fuga, & calumniæ detestatio; frænos denique, qui laxentur, dum loquendi occur-

**Varij lin-
guæ fræni.**

occurrerit occasio, contrahantur item, cum satius fuerit tacuisse.

Præ ceteris igitur membris exiguum illud refranandum est, & ne liberè diuagetur impediendum. Ita se fecisse testatur vates regius dicens, *Si mei non fuerint dominati, tunc immaculatus ero, & emundabor à delicto maximo.* Id est, si sensus meos exteriores semel ita refranauero, ut non amplius insolescant, nec mihi impereant, at ego vicissim illis, magnis haud dubiè bonis cumulabor, immaculatus ero, & imprimis à linguæ vitio, quod inter omnia maximum est, & cæterorum caput. Præ ceteris igitur sensibus linguæ dominari cupit, cui qui imperare potuerit, absolutum se regem & sui ipsius Dominum esse verè poterit asserere. Psal. 18.

David cum diligentem regni rationem haberet, & per omnes illius limites vigilas & præsidia constituisset, à Domino petebat supplex, linguæ suæ ut custodes etiam adhiberet, *Pone Domine custodiam ori meo.* Atque alias cum proposita sua sancta referret, ait, *Dixi, Custodiam vias meas, ut non delinquam in lingua mea.* Id est, Constitui Domine præsidium aliquod in ore collocare, atque omnes vias meas diligenter obseruare, cogitationes scilicet, verba, actiones, loquelam meam et silentium, quæ sunt haud dubiè animæ viæ, ne te vnquam lingua mea offendam. Custodire autem vias, ne in lingua delictum admittatur, est cauere sibi à multiloquio, nam ab hoc fonte emanat detractio, assentatio, mendacia, & alia plurima. Psal. 14.

Linguæ detrimenta Sapiens cum perpenderet, semper metuebat, hoc ne membrum hostis inuaderet, atque ideo supplex à Domino postulabat, huic ut custodiam poneret: *Quis dabit ori meo custodiam, & super labia signaculum certum, ut non cadam in ipsis, & lingua mea perdat me?* Quantum pudorem nobis iniiciant verba illa Sapiens viri sapientissimi, qui ad singula quæ profert verba tremit verba mo-
& expallescit? & quamuis à Spiritu Sancto fuisset inspi-
deretur. Eccl. 21.

8 CONCEPTVS THEOLOGICI

ratus, linguæ tamen libertatem semper metuebat, atque ideo cœlitus auxilium aduocat. Nos verò miseri peccatores tam liberè & effrenatè loquimur, ac si in gratia essemus confirmati. Hoc igitur in membro Pharisei CHRISTVM expugnatos se credunt, & in verbis eum vt capiant, legatos ad illum destinarunt dicentes: *Magister scimus, quia verax es, & viam Dei in veritate doces.*

Notate adultores magna encomiorum in saluatorem congerunt plaustra, scientes nulla balista adeò facile hominis animum deiici & expugnari, quàm laudum & præconiorum. Bene autem veracem illum dicunt, quem controuersie suæ iudicem & arbitrum elegerunt; inprimis siquidem necessarium est, vt Iudex veritatem amet, & mendacium detestetur. Hinc apud Aegyptios, vt Aelianus in varijs ait, mos obrinuit, vt si quando summus sacrorum præses causis dijudicandis præficeret, imagunculam quandam è saphiro è collo suspensam haberet, Veritatis nomine appellatam, Refertur huc etiam queat rationale illud Mosacium, cui Hebraicè Vrim & Thumim, id est, Doctrina & Veritas, inscriptum erat. Et ecce hodie etiam versipelles illi Phariseorum discipuli Messiam, iudicem causæ delectum à veritate potissimum dilaudant, *Magister scimus quia verax es.*

Quantorum verò malorum causa sunt adultores, quantamque regnis adferre perniciem solent? Refert Philoponus tubicinem quendam bello captum ad necem postulatam, hostibus pro vitæ conseruatione supplicentem, & illos ad clementiam permouentem dixisse, Me quid vultis interficere, qui nemini vnquam mortem intulisti? hostes vero extemplò respondiisse, Nullum quidem manibus tuis occidisti, at alios tubæ clangore ad stragem edendam animasti. Quàm verè autem adultores huic tubicini comparari queant; nam linguarum suarum clangoribus, & adulationibus, alijs assentando, ad peccandum incitant & exstimulant. Sunt nimirum tubicines bellici, qui

Lib. 14.
variatur,

Adulator
tubicini
bellico
similis,

DOM. XXII. POST PENTECOST. 9

qui ad conflegendum excitantes, ad vindictam & sanguinem adhortantes, mille turbas, homicidia & cædes in rebus publicis causantur. Quo allegoricè alludens Ecclesiasticus ait, *Tibia & Psalterium suauem faciunt melodiam, & super utraque lingua suauis.* *Eccl. 49.*

Assentationibus igitur resistendum, & locustæ imitandæ, quæ oleo respersæ quamprimum emoriuntur, aceto verò ad vitam redeunt. Ita nostrum est, dum per adulationem & mellita verba laudamur, superbiam & vanitati mori, cum vero per aspera & dura corrigimur, reprehendimur, & taxamur, humilitatem spirare ac Deo viuere. Ad hoc alludebat regius vates dicens, *Corripiet me iustus in misericordia, & increpabit me, oleum autem peccatoris non impinguet caput meum.* Id est, Iustus aceto me correctionis perfunderet, & vitam hoc mihi conferret; at ubi impius adulationis oleo me vngere inceperit, quamprimum emoriatur. Quàm igitur lene illud oleum periculosum est?

Magister scimus, quia verax es. Immundū censuit olim Deus olorem, idque varias ob causas: at inprimis quod nonnisi sub mortem canat, & exequias suas cantu suauissimo prosequatur, è quo elicere possumus, illos à Deo reprobari ac reici, qui ubi reges & magnates morti, id est peccato, quod animæ mors est, vicinos vident, suauissime cantillant, adulantur, & ad peccandum inuitant. Cygnao more siquidē canere est, principibus assentiri, & de peccando deliberantes adulatorijs verbis instigare.

Obseruat Plinius pluuiam ac tempestatem portendi & præmonstiori, cum oues, capellæ & hædi petulci per pastua cursitando lasciuunt. Ita quoque dum bestię illæ, parasiti inquam & adulatōres, in regum aulis assentando lasciuunt, euident prognosticon & argumentū est, in magna damna, perniciem, extremum exitium, & virtutum omnium tempestatem regno imminere.

Magnum & notabile adulationis exemplum in extremo Geneseos legere est: Iacob enim Patriarcha defuncto vniuersa Ægyptus in luctu fuit, & bimestri spatio eundem defleuit. In morte autem Iosephi, regni conseruatoris nemolacrymatus legitur, in quo veram assentatorum imaginem

Mirabilis
locustæ
proprietas

Psal. 140.

Luuit. 11.

Adulatores
cygne
similes.

*Plin. lib. 8.
cap. ult.*

Gen. 50.

Adulatio-
nis exem-
plum,

ginem videmus: flebant siquidem Ægyptij in obitu Iacob, quo filij Ioseph qui vniuersi regni habenas moderabatur gratiam aucuparentur: at illum mortuum nemo luit, quia tunc nullus erat, cui adulari poterant. Quotnam mundus videt similes, qui parentum funera & exequias, magna beneuolentiæ & amoris signa ostendendo, stipant, vt filiorum, quos ad honores euectos cernunt, gratiam aucupentur, at cum hi discesserint, non amplius familie, vel parètum recordantur. Adulatio igitur amatrix est, quæ magnos & sublimes colit, humiles autem despicit.

Leuit. 12.

Vetuit in Leuitico, id est omnium caeremoniarum tum in sacrificiis, tum in vestibus seruari solitarum commentario, Deus in sacrificiis mellis vsum, ab eo scilicet tempore adulationem & fucatum amorem ab operibus nostris proscriptum voluit, atque ab omnibus actionibus nostris, quæ quodammodo holocausta sunt, quæ Deo nostro offerimus, mel assentationis eiecit. Nam vt Augustinus tradit, *Plus nocet lingua adulatoris, quàm manus persecutoris.* Idq; ex mente Salomonis, qui longo antè tempore in prouerbiis scripsit, *Meliora sunt vulnera diligētis quàm oscula fraudulenta odientis.* Exclamo igitur, ô adulatione detestandam.

**Enarrat
in Psal. 69.**

Prou. 27.

Lingua adulatoris
nouacula
collata.

Dauid porrò rex non immeritò linguam adulatoriam nouacula acutæ similem esse dixit; conqueritur enim de adularore quodam, *Tota die iniustitiam cogitauit lingua tua, sicut nouacula acuta fecisti dolum.* Id est, quemadmodum nouacula, sine vilo doloris sensu capitis capillos radit ac refecat; ita improborū lingua pendula & ad assentandum edocta, nouacula instar clanculo, virtutes omnes & merita animæ abradit. Equeñam hæc nouacula est, *Magister scimus quia verax es, & viam Dei in veritate doces.*

Adulatio
noxia
principi-
bus.

O adulationem infandam? Dauid adultores perosus dicebat, quod suprà iam allegauimus, sed aliam eius expositionem afferemus, *corripiet me iustus in misericordia, & increpabit me; oleum autem peccatoris non impinguet caput meum.* Ostendere scilicet volunt, nullam principum aut reipubl. vertici maiorem accidere calamitatem posse, quàm

quàm assentationem. Ipsa namque regum & principum capita tumoribus & inflationi, id est mundi vanitatibus, propter opes & potentiam, magis obnoxia sunt, quàm aliorum; optimum autem aduersus hanc inflationem remedium est reprehensio; contrarium verò, id est adulatio, illius pestis & ruina.

Hinc bene dicebat Iulius Cæsar velle se vrsi instar curari: vrsus enim dum grauedine capitis laborat, quæ eum vexat & cruciat, aluearia obambulat, non fauos aut mel comesturus, sed ut apum aculeis punctus, sanguinem emittat, atque ita veterno illo & grauedine liberetur. Indicare voluit Cæsar, nihil esse aut fingi posse ad principis cerebrum medicandum melius, quàm verba aculeata & sanguinem elicere valentia, nihil verò noxium magis aut damnosius quàm oleum & mel adulatorum.

Aiebat item Plinius hoc inter principes reipubl. capita agere adulationem, quod oleum formicis & muscis, quod vbi hæ gustauerint, quamprimum emoriuntur; & ut liquor ille his noxius ac mortalis est, non secus etiam principibus adultores.

Vrsi indu-
stria dum
capitis gra-
uedine la-
borat.

Plinij præ-
clara ob-
seruatio.

Malle se aiebant Diogenes & Antisthenes incidere in coraces quam *κόλακας*, id est adultores. Et non immerito; corui enim & coraces non nisi mortuis oculos euellunt, adultores etiam viuos impetunt & rodunt. Hoc vitio infecti sunt Pharisei nostri, & simulata quadam hypocrisis & assentando Christo aiunt, *Scimus quia ve-
rax es.*

Imprimis verò concionatores & verbi diuini præcones dedecet assentatio, quales haud dubiè erant hi Phariseorum discipuli, ut qui virtutum, sanctitatis, & religionis cuiusdam singularis studio se teneri iactabant. Quærit in Cantica commetans Gregorius Nyssenus, cur spiritus dilectæ suæ dotes & ornamenta faciei recensens, dentes potius quàm labia decâter, quæ natura velut carceris custodes constituit, ut eosdem custodirent; & mox respondet, hoc ideo factum, quod dentes vniuerso corpori cibum mastigent, & illis verba pronuntientur: cum vero verba ab ore à dentibus benè instructo proficiuntur,

Adulatio
noxia in-
conciona-
toribus &
religiosis.

egre-

egregia sunt bene percipiuntur ac laudē merentur; at quæ non nisi è summis descendunt labris, nullo dentium adminiculo efformata, sed in aere solum procusa, incōditum sonum edunt, & ingrata[m] auribus cacophoniam: duo igitur verborum prolatorum genera, alia ex aere & vento constantia, atque hæc Deo displicent velut edentula; at alia, quæ vniuersum Ecclesiæ corpus sustentant, & à quibus peccata nostra quodammodo deuorantur, grata auribus accidunt, & dentium adminiculo efformantur. Quo mysterio denotatur, Concionatorem edentulum, & non nisi labconem, id est, qui vitia nō coarguit, improbos non castigat sed peccantibus adulat, & blaudiendo eorum animos demulcet, iuanem, stolidum & ridiculum esse, atque hæc omnia Deo displicere. Ideo namque in Canticis dicitur, *Dentes tui sicut greges tonsarū, quæ veniunt de lauacro*, & de labiis, *Labia tua sicut vitæ coccinea*: è quibus eruo, veros illos prædicatores, doctores & pastores esse quorum lingua peccata coarguit, dentes mordent, & simul ouinam vitæ innocentiam simplicitatemque morum præferunt, & in poenitentia lauacro & balneo abluunt; alios verò non nisi lupos esse, quales profecto erant Pharisei nostri, qui adulando & simulando in pelle ouina, aiunt quàm modestissimè, *Magister scimus quia verax es*.

O hypocrisis & ementita oratio? Ait Gregorius, ideo ueruisse olim Deum ne vestis è lino & lana simul contexeretur, quòd in huiusmodi panno linum vt subtilius quid & tenuius, non appareat, sed lanea filamenta, velut densiora, emineant. Quando autem sub laneo quodam panno, vel gausapina spissiori, voluptas & mollities delitescunt, hypocrisis est, fictum est, & parum sincerum; qualem laud dubiè discipuli hi ostendunt, qui spissa quadam lacerna induti, religionem præferentes, more Pharisæico subtilem & occultam proditorem hodie sub pallio vitæ reformatioris præferunt.

In Marci Euangelio legere est Dominum ficui maledixisse: porro nulla est arbor, quæ maiorem in cortice scabritiam atque asperitatem præferat, quàm ficulnea, nulla porro dulcior & iucundior interius; in fructibus enim mel, in fo-

*Eur Cbrist.
Itus ficui
maledixit.
vit.*

in foliis lac continetur, quo mysticè designatum est, illos qui austerè viuere videntur, & pœnitentiam & rigorem exterius ostendunt, intus vero astus & artes subdolas ex-
lant, veros hypocritas esse & fraudè machinari, qui profe-
cto maledictionis fulmine percuti merentur, sunt enim si-
miles his discipulis, qui hypocriticè & simulatè Christum
laudent, dicentes, *Magister scimus, quia verax es, &c.* Phariseo-

Loquuntur quidem ore, sed non corde; diuersas agunt rum hypo-
personas, lingua quidem dulcedinem destillat, cor autem *crisis*
atrocem prodicionem machinatur. Non cogitat enim ea
quæ lingua loquitur, vt de illis meritò vsurpari queat illud
propheticum: *Hic populus labiis me honorat, cor autem
eorum longè est à me.* Ecquis honor & dignitas Christo est,
æquum & iustum dici, nec personarum acceptatorem, sed
æquali omnia lance ponderantem, veracem, conciona-
torem egregium, tam doctè legem Dei & sancta mysteria
docentè, sed quàm procul distat cor? Conantur siquidem
illum capere, vt deinde actionem ei dicant, & ad mortem
trahant: lingua encomia depromit, & cor machinatur in-
sidias.

Interpres quidem magni nominis & authoritatis, lo-
cum illum Iob, *Tigris perijt eo quod non haberet prædam, Polychron*
quem alij interpretantur, *Myrmicoleon perijt*, notat, Eli- *Iob. 6.*
phas nomen hoc Iobo dedisse, vt ostenderet illum hypo-
critam, atque omnem vitæ illius rationem & sanctitatem
nonnisi meram simulationem & hypocrisin esse, quod
scilicet internè nulla virtus solida contineretur, sed fucata
quædam virtutis species forinsecus appareret. Notandum
autem Myrmicoleonta, animal quoddam esse è formica
& leone compositum. Innuere igitur vult Eliphas, opera
Iobi, quamuis exterius splendida & singularia apparerent,
interius tamen nulla fuisse, nec sincera, hominum quidem
iudicio leonina, sed diuino & ex rei veritate, instar formi-
cæ exigua.

Tradunt nonnulli, reipsa se comperisse, serpentem siquis *Cam. de*
manum dexteram cauernæ ingerat, nullum damnum aut *anima*
lætionem afferre, sed si sinistram, quamprimum cubilibus *sacr. script.*
prosilire. Atque huius rei hanc rationem tradunt, quod *lib. 3.*
serpens

Ecc. 10.

serpens virus suum ad cor transmittere gestiat, cuius in sinistra venæ sunt & arteriæ, ut corde saucio hominem enecet. Atque hoc modo exponere conati sunt nonnulli sententiam illam Ecclesiastici, *Cor sapientis in dextera illius & cor stulti in sinistra illius*: Cor igitur & lingua sibi mutuo respondeant, interius & exterius inter se conveniant; verba & conceptus eidem imponantur altari & Deo vno eodemque sacrificio offerantur.

Levit. 9.

Atque idcirco voluit olim Deus offerri sibi ex omnibus victimis humeros & pectusculum, quorum altero opera, altero cor denotatur & intentio: atque duo hæc Deo offerenda. Quo etiam trahere possumus verba illa sponsi. *Pone me ut signaculum super cor tuum, ut signaculum super brachium tuum*. Opera enim & intentiones sibi petit Deus, & offerri sibi ambo desiderat.

Cant. 8.

Lib. 33.

Mirum quod de Iulio Cæsare & Ælio Pertinace refert Pierius Valerianus; scilicet, victimas quas diis immolabant corde caruisse; quo prodigio perterriti sacrificuli consuluere augures, & dictum fuit, sacrificiū hoc nullum esse, vita carere, diisq; displicere. Sed relicta Gētili hac superstitione, Christiane dico, omnia opera quæ Deo offerimus, si corde careant, irrita esse & evanida, & nonnisi meram superstitionem.

Quare non erravit, meo iudicio, qui verum hypocriticos emblema ac symbolum esse dixit Cynocephalon, qui lunam adoraret, & hanc epigraphen addidit, *Aliud in pectore gestat*; quod hoc animal, lunam cum adorat, effera scit, & rabie tumet. Talis autem reuera hypocrita est, qui Deū adorare se fingens, animum superbia, vanitate, proditione, & astu oppletum gerit. Annon ad oculum hoc in discipulis his Pharisæicis apparet, qui verbo tenus tantum Saluatori honorem exhibent, sed corde dolos & fraudes machinantur.

Magister scimus quia verax es, & viam Dei in veritate doces: quod vita tua inculcata sit & innocens, quod in veritate docenda sincerus sis, & in verbis tuis veracissimus, neque unquam aliquis tanta veritate & fide vias Dei edocuit, quanta tu edoces. Triplicem in illo veritatem dilau.

DOM. XXII. POST PENTECOST. 19

dilaudant primo vitæ veritatem & sinceritatem, *quia verax es*: quasi diceret, vita tua non est hypocrisis, nec fucata simulatio, sed qualis intus, talem etiam foris te exhibes. Secundò doctrinæ, *Viam Dei in veritate doces*. Neque enim hæreticus es, non pseudopropheta, sed vera doces & sincera, ac purum Dei verbum. cui veritati innixus Dominus apud Ioannem ait, *Si veritatem dico vobis, Ioan. 8. quare non creditis*. Tertiò iustitiæ & æquitatis, *Non est tibi cura de aliquo*. Ad solos Dei filios spectat inquirunt, neminem præferre, nullas opiniones verè religioni repugnantes asserere, nec fucum & hypocrisin in vitæ ratione prætere. Laudem igitur merentur, qui triplicem hanc veritatem in sese continent, qui peccatoribus iustos se exhibent peccata eorum remittendo, qui doctrinam Catholicam docent concionando, quiq; ita vitam instituunt, nullum ut fucum faciant. *Magister scimus quia verax es, & viam Dei in veritate doces*. Veritatem dicitis Pharisei, quamvis nesciatis. melius loquimini quàm fortasse putetis. Verè enim Christus Dominus viam Dei in veritate docuit. Docuit quidem Aristoteles vias naturæ, Mahometus viam Satanæ; at solus Christus viam Dei, & quidem in veritate. Docuit eandem & Moyses, sed nonnisi in figura, omnia namque in figura contingebant illis; at Dei filius in veritate. Ceteri nonnisi fabulas; vnde Propheta, *Narrauerunt Psal. 118. mihi iniqui fabulationes, sed non ut lex tua*. Verum solus Messias veritatis scopum terigit, & Zorobabelis instar veritatem dixisse inuentus est, & palmam proinde retulisse; solus ipse inter ceteros mortales verax & verus dici meruit. De omnibus enim in genere hominibus, sine vlla prorsus exceptione dixerunt Prophetæ, *Omnis homo mendax*: at de homine illo simul & Deo singulari quodam privilegio dictum est, *Scimus quia verax es*, scimus inquam testimonio cœlesti confirmati, & verbis à Patre æterno prolatis innixi, *Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui*, quemque vobis ut doctorem & magistrum dedi, *ipsum audite*, aures ei præbete, verbis illius auscultate, neque enim vos decipiet, nullam vos falsitatem edocebit, nam verax est.

Scimus,

Scimus, inquit, è lege nostra, in hac enim legimus, Messiam non fore pseudopphetam; scimus è sacris literis, scriptum enim est, illum qui ad redimendū Israel venturus est, lumen & solem mundi futurum. Atque lumen veritatis est symbolum, & tenebræ mendacij. Nos vero scimus è nostra Theologia; docet illa namque, Redemptorem orbis futurum Dei filium; filius autem Dei æqualis & par est patri, & cum Patrem mendacij coarguere nemo possit, sequitur etiam filium veracem fore. Scimus denique fide nostra, nam lux illa supernaturalis ostendit & docet, saluatorem mundi sine vlla ignorantia & peccato futurum. Ceterum mendacium peccati soboles est, & ignorantia appendix. Quamobrem bene se Redemptor noster veritatem esse dixit, *Ego sum via, veritas, & vita*; non veracem modò se esse ait, sed veritatem ipsam. Quo nomine illi adulantes Pharisei, & fucum suum palliantes, verbaque subdola specioso veritatis prætextu ornantes, petere præsumunt, *Licetne censum dare Cæsari, vel non?*

Hypocritis eorum qui confessarios consulunt & vitiis non videntur valedicere.

2 Reg. 12.

Id est, Dic nobis Magister, tu qui veritatem nosti, nec errare in iudicando potes, licetne censum dare Cæsari? Anne fas est, Gentili & infideli principi sine villo conscientia scrupulo & noxa tributum pendere? quid tibi videtur: hanc quæstionem ac difficultatem dissolue, & omnes nos ac patriam vniuersam singulari quadam ratione tibi deuinxeris. Plurimos hodie hypocritis hisce similes reperire est, qui confessarios & viros peritiores interdum de casibus consulunt, sine villo tamen prauæ consuetudinis deserendæ proposito, sed vt hac ratione de salute videantur solliciti, & sanctioris opinionem vitæ apud illos nanciscantur, & clanculo in suis sceleribus perseuerent. In quo scelestum Regem Achab imitantur, qui Michæam Prophetam consuluit, non vt bellum quod iam Dei iniussu inierat, seponeret aut relinqueret, sed quod speraret Michæam, se in suam opinionem posse pertrahere, suorumque nefariorum moliminum participem habere.

Consultores hos, & sanctorum consiliorum indagatores, vitiis tamen valedicere detrectantes, similes item cen-

seo samaritis, qui quamuis sacerdotem Leuiticæ stirpis postulant, qui legem Dei, & sacrificandi ritum edoce-
 ret, idola tamen sua & falsarios sacrificandi ritus deserere
 noluerunt. Quotnam hodierna die his similes reperite est,
 qui supplices sed subdole confessorum pedibus se ad-
 uoluunt, consilium petentes, firmo tamen intrinsecus
 concepto proposito, idolorum id est scelerum, auaritiæ,
 luxuriæ, aliorumque sexcentorum, non deserendorum.
 Sed Pharisaicum hoc est, & hosce discipulos imitari, qui
 veritatem quoad tributi solutionem inquitunt, aliud ta-
 men mente volunt. Iam verò videamus, quidnam re-
 sponderit dominus, quomodo Concilium difficultatem
 resolverit, quod in secundam concionis partem referuauit,
Reddite, quæ sunt Cæsaris, Cæsari; & quæ sunt Dei, Deo.
 ô diuinum cōsiliū! cui par nullum vnquam à quoquam
 mortalium datum fuit?

Part 2da

Hypocritæ igitur postquam quæstionem proposuif-
 sent Dominus eorum nequitia perspectâ, & simulatione
 patefactâ, petiit numisma census. quod ubi accepit, roga-
 uit, *Cuius est imago hac & superscriptio?* qui confestim
 responderunt, *Cæsaris.* Quare scitè conclusit Christus,
Reddite ergo quæ sunt Cæsaris, Cæsari; & quæ sunt Dei, Deo.
 Hanc euangelij seriem examinemus, nostramque para-
 phrasin proponamus.

*Euangelij
expolitio.*

Obtulerunt ei denarium. Eiusdem valoris apud Ro-
 manos denarius erat, cuius apud Græcos drachma Atti-
 ca, cuius hodierna die regalis Hispanicus argenteus, vel
 quinque solidi, phrasi Gallica: habebat porro Cæsaris in-
 scriptam imaginem, uti apud nos nummi figuram regis
 aut principis. Ut autem moraliter hoc interpreter, dico
 mundum Cæsarem quemdam esse & tyrannum, qui de-
 narij quoddam genus habet sua cūsum imagine & super-
 scriptione: qui decem in se categorias Aristotelicas com-
 plectitur, substantiam videlicet, quantitatem, qualitatem,
 relationem, actionem, & passionem, &c. Ecquis ille de-
 narius: atque omnia hæc mundi imaginem & superscrip-
 tionem continent. De substantia siquidem in Psalmis
 habetur, *Scrutetur fœnerator omnem substantiam eius.*

*Valor de-
narij Ro-
mani.*

Psal. 108.

18 CONCEPTVS THEOLOGICI

Luc. 16. & in Euangelio, *Dissipauit omnem substantiam suam* Et
1. Ioan. 3. in Epistolis suis Ioannes, *Qui habuerit mundi substantiam*. In mundo reperitur & quantitas, terra namque est Martha, *qua turbatur circa plurima*; vnitas porro in celo habebitur, *Porro vnum est necessarium*. Porro quantitas duplex est, alia continua, alia discreta, atque in vtraque mudi imago reperitur, hic enim laborum longitudo, erumnarum latitudo, dolorum profunditas, & sola iudicandaque bonorum superficies.

Gen. 13. Figure hoc Abraham Patriarchæ dictum fuit, quando ab eo Loth se suaque segregaret, *Surge ergo & perambula terram in longitudine & in latitudine, quia tibi datus sum eam*. His omnibus continua quædam quantitas denotatur; quoad discretam & numerum etiam mundus exempla dabit, vnde Iob, *Homo natus de muliere, breui viuens tempore, repletur multis miserijs*.

Qualitas etiam, Relatio, Actio, & Passio, Vbi, Situs,
Habere in mundi imagine & superscriptione reperiuntur,
quæ omnia tandem mundo reddi debent. Qualitas enim
sunt diuitiæ, honores, dignitates, voluptates, vanitates. Re-
lata sunt Domini ac serui, tyranni & plebecula, creditores
ac debitores, patres & filij. Tot mala, ærumnæ, incom-
moda, calamitates, inquietudines, calidum, frigidum, fames,
denique mors Passiones sunt. Tot sudores, tot negotia,
solicitudines, corporis sustentatio, filiorum educatio,
coniugale debitum, vitæ conseruatio, diuitiarum suarum
iaculantia, & status conseruatio. O actiones? perpetuo in
carcere esse, semper in conflictu agere, semper in bello vi-
uere, aut ipsum ceruicibus semper impendens habere, ma-
lis omnibus expositum esse, in miseriarum theatro, in val-
le lacrymarum, in cloaca publica & omnium malorum
colluie agere, in loco habitare, vbi nulla pax, nulla re-
quies, nulla securitas, vndique incommoda, mille
discriminibus obnoxio, vndique peruisio & patenti, tam
intus quam foris, tam in agris quam domi vexato, loco
denique in quo certum est vitam, aliquando amittendam.
Quam funestum ac tetricum Vbi! Modo decumbere ve-
speri, & mane surgere, cubare sine somno, animo negotijs
turbato,

Situs.

DOM. XXII. POST PENTECOST. 19

turbato, cerebro operibus diuinis vexato, mente ab ambitione disruciata, corde à prauis affectibus transuersum acto, conscientia sexentis interiùs aculeis compuncta; surgere verò ad sibi, reipub. mundo denique vniuerso laborandum, cubare deinde in lecto, corpore febribus æstuant, à podagra diuexato, morbis oppresso, noctes & dies clamitando, & mortem ad singula momenta expectando, vitamque ipsam detestando, an non illætabilis situs & amarus? Habere denique tot in hoc mundo mala ac morbos, in pedibus podagram, in capite hemicrænam, in oculis lippitudinem, anginam in gutture, inflammationem in hepate, in corde palpitationem, oppilationem in splene, dolores iliorum, & morbos totum corpus diuexantes; habere in capite anxietates, curas in animo, lites domi, foris hostes, parum pecuniæ in arca, liberorum multitudinem, bellum domesticum & intestinum apud se, & apud alios inuidiam, quam miserū habere est? O categorias amaras, ô denarium exigui valoris, ac ponderis.

Obtulerunt ei denarium. Est & aliud denarij genus longè nobilius cui Dei Optim. Maxim. summi illius regis imago insculpta est, anima scilicet. Dicitur autem *denarius*, quod quinque sensus interiores, & totidem exteriores habeat, qui simul denarium numerum constituunt: vel quod post nouem angelorum ordines ipsa omnium postrema sit condita, atque ita quodammodo ipsa decimus sit: vel etiam quòd decem decalogi præceptorum obseruatione astricta sit. Sed potiùs quod dono verè gratuito septem Ecclesiæ Sacramenta & tres Theologicas virtutes cælitus acceperit. O denarium verè regium, aureum, & diuinum, Dei & regis sui imagine insignitum! Ita nempe cusus est in ipso creationis opere. audiamus enim vt de illo loquantur summi illi artifices & monetæ conflandæ præfecti, *Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram*, id est diuinam, sit talis quales nos sumus, adeò vt natura nostra exemplar sit ac prototypon, iuxta quam homo efformetur. Vel loquendo de imagine creata quæ in homine reperitur, dixere, *faciamus hominem* ita nobis similem, vt nostra

Anima denarius regius est.

Gen. 1.

quodammodo imago sit, nostram in mortali corpore naturam, potentiam, sapientiam, providentiam ceteraque essentiae nostrae attributa in terra representans.

Varię opinioniones circa creationem hominis, ad Dei imaginē.

I.
Colos. 1.
Hebr. 1.
Rom. 8.
Lib. 7. c. 6.

Sed notandum hic est, varios interpretes varia, quoad hanc Dei imaginem attulisse. Putat Origenes & alij nonnulli per hanc Dei imaginem intelligi debere filium Dei, quem Paulus ad Colossenses, *imaginem Dei inuisibilis*, & ad Hebræos, *Figuram substantie Patris* appellat. Et sane ipsum nomen imaginis soli inter diuinas personas filio attribuitur. Dicere volunt igitur, hominem ad filij Dei imaginem conditum esse, innixi potissimum verbis Apostoli ad Romanos scribentis, *Deus electos prædestinavit conformes fieri imaginis filij sui*. Sed aduersatur huic opinioni Augustinus, eamque in libro de SS. Trinitate acriter oppugnat.

II.

Rom. 8.
Philip. 2.

Altera opinio à Glossa refertur in Catena quam edidit Lipomanus in Genesin, dicens, ab omni æternitate in sanctissimo trium harum personarum diuinarum consistorio decretum fuisse, verbum ut æternum tempore suo naturam humanam in personæ vnitate, & vnione quadam hypostatica assumeret, & ad imaginem & similitudinem humanæ naturæ, quam Dei filius suscepturus esset, primum hominem formatum fuisse. Sed refellitur hæc sententia, quod nusquam è sacris litteris stabiliri queat; at illæ pluribus in locis ostendant, verbum diuinum hominis similitudinem assumsisse: vt illo ad Rom. 8. *Misit Deus filium suum in similitudinem carnis peccati*, & alio, *formam serui accipiens, & habitu inuentus vt homo*.

III.

Tertia Eugubini est in Cosmopœia & Oleastri in hunc locum, qui credunt, Deum, vt hominem conderet, quo familiarius cum eodem ageret, & humano ei more loqui posset, humanam formam assumsisse, atque ideo dictum esse, *Faciamus hominem ad imaginem nostram*. Sed opinio hæc tum noua est, tum inepta & penitus absurda. Cum certum sit, vti & omnes Theologi consentient, omnes, quas in veteri testamento factas hominibus apparitiones legimus, immediatè ab Angelis factas esse. Adco vt qui in illis apparerent & loquerentur mei essent Angeli, qui

qui diuinam maiestatem, authoritatē, voluntatem & verba repræsentarent.

Multo igitur melius cum doctissimo Abulensi dixerō, hominem ad Dei imaginem factum intelligi, quod quē admodum Deus vniuersum replet mundum, ita ab anima impleatur corpus; & vt Deus vniuerso præsidet & præest, ita anima corpori. Dico itaque cum Basilio in homil. 10. in Genesin, Gregorio Nysseno lib. de hominis creatione, Chrysostomo in hunc Genesios locum, hominem idcirco ad Dei imaginem factum dici, quod quemadmodum Deus excellit in omnibus, & vbiuis locorum & in omnia dominium obtinet; ita homo mundi eminentia, naturæ miraculum, totius vniuersi perfectio dicatur, & domini instar & regis omnibus imperet, de quo scriptum est, *Omnia subiecisti sub pedibus eius*. Non dicitur, vt hoc obiter admoneam, *subiecisti sub oculis*, vt cupiditates & desideria excludat, quæ oculi interdum accendunt; nō *subiecisti sub manibus*, vt auaritiam detestetur, quæ in manibus solet consistere. Sed *omnia subiecisti sub pedibus eius*, vt ostendat, generosē & heroicē omnia mundi bona deliciasque nobis esse contemnendas

Quomodo homo ad Dei imaginem cōditus.

Psal. 8.

Ad propositum postliminio reuertor, & cum Augustino assero, in hoc animam creatoris sui imaginem referre, eiusque similitudinem exprimere, quod immortalis sit & indissolubilis, & Dei instar vnica, vel; vt alibi ait, quod seipsam cognoscat, cognoscensq; Verbum quoddam intelligibile in animo producat, quod seipsum exprimit, atque hinc nascitur amor: quod egregiē declarat duas illas processiones Æternas in diuinitate, vnā filij in modum verbi intelligibilis, alteram spiritus sancti ad instar amoris, & cū in homine reperiatur, quidquid in Deo reperitur, & item in hominis anima, bene ergo dicimus hominem ad Dei imaginem conditum esse.

Lib. de quant. animæ c. 2. Lib. de Trin.

Adhæc cum Damasceno dico, hominem Æterno propterea similem vocari, & Dei similitudinem in anima gerere dici, quod ipsa spiritualis sit, quod libero donata arbitrio, quia per se potestatiua. Cū Faustino deinde, sextupliciter animam Deo similem dici, quod immobilis sit,

Lib. 2. de orthod. fid. cap. 12.

21 CONCEPTVS THEOLOGICI

leuissima, inuisibilis, incorporea, subtilis, æterna; quæ qualitates in solo Deo reperiuntur.

**Authoris
opinio.**

Equidem deniq; post omnes, Theologicè & Philosophicè, dico animam denarium Euangelicum esse, regis sui & Dei imagine signatum, eiq; similè existere, quòd homo iuxta naturæ suæ compositionem, ad primū naturæ gradū pertingat, gradum inquam Deo propriū & regium, in quo scilicet ipsa cōmoratur diuinitas, quòd essentiam habeat ratione insignitam, voluntate liberā, & intelligentiæ capacem. Porro quatuor in rerum natura reperire est genera generica, ad quæ creata omnia referuntur. Sunt enim quædam, quæ non nisi Esse habent, qualia sunt lapides & metalla; alia etiam vitam, vt germina, plantæ; alia quid amplius nacta sunt, motum scilicet & sensum, vt animalia; alia deniq; plus omnibus habent, & ad summū perfectionis gradum euecta sunt, quæ intellectū, rationem, sapientiam habent, quo in gradu ipse Deus, Angeli, & homo; eoramen discrimine, quod quamuis Deus & homo in eodē sint gradu, inæquales tamen sint, nec eiusdē prorsus conditionis magna quippe propter hominis & Dei perfectiones inter inchoita est distantia ac discrimen.

**Naturæ in
telligibilis
gradus sex
in se
continet
proprietates.**

Ceterū excellens ille & admirabilis naturæ intelligibilis gradus sex in se complectitur proprietates, quæ ei cōnaturales sunt, & necessario inter se cōiunctæ, quæ ad unū omnes in anima reperiuntur. prima, quòd incorporea & indiuidua; deinde, quòd immortalis; tertio, quòd intellectu, voluntate & memoria donata; quarto, quòd in omnibus actionibus liberā sit, & libero ornata arbitrio; quinto, quòd sapientiæ, virtutis, gratiæ, æternæq; felicitatis capax; sexto, quòd ceteris animalibus non modo dignitate præstet, sed absolutè etiam iisdem dominetur. Homo igitur, quacunq; tandem parte respicias Deo suo similis est, & denarij instar imaginem & epigraphen regis sui præfert.

Rursum hominem ad Dei imaginē factū credo, quod sicut omnia eminenter & causaliter in Deo reperiuntur, ita participatiuè vicissim in homine: Esse namque commune habet cum lapidibus, viuere cum plantis, sentire cū brutis intelligere deniq; cum Deo & Angelis. Quamobrem non
inseicid

in seipſe dixit Aristoteles, animā nostrā esse quodāmodo omnia, tū q̄ intelligibili sua potentia capax sit omnia cognoscere, tū verò quòd in se virtualiter & formaliter omnia contineantur. O igitur imaginem excellentem & diuinam? ô denarium magni pretij ac valoris? ô nummum celestem penitus & admirandum?

Lib. 3. de Anima.

Gerit hic nummus regis sui imaginem. Vide hic statuā regis Nabuchodonosoris ad illius similitudinē expressā, statuam quippe ille erigi iussit sibi per omnia similē, caput habentem aureum, & pedes luteos. in qua verum hominis symbolum & hieroglyphicū video, quē Deus ad imaginē suā cōdidit, quò ab omnibus creaturis coleretur & adoraretur. at caput ei dedit aureum: ecce animā immortalitatem & rationē & intellectum, & pedes terreos; ecce mortem corporis & naturā illius fragilitatē, at omnia ad imaginem & similitudinem creatoris expressa sunt.

Dan. 2.

Denarius hic, regius quidā nūmus est & infiniti pretij: est quoq; forsitan dragma illa Euangelica, quam perditā euerſa domo & acensa lucerna mulier quærit donec inueniat. Cum enim homo seipsum amisisset, mulier illa cœlestis, sapientia inquam æterna, amoris sui facem accendit, quadrata mutauit rotundis omniaq; loco mouit, vt hanc quæreret. Vnde colligere est infiniti illam pretij fuisse, cū tantam in quærendo diligentiam adhibere opus fuerit. Sed inspiciamus imaginem illius, quam & Christus inspicit, & petit à discipulis & legatis, *Cuius est hæc imago?*

Luc. 18.

Triplicē in sacris literis imaginē noto, Dei, mortis, & diaboli. duæ priores homini viles sunt & cōmodum afferunt, tertia nocet & obest, de prima in Genesi, & sapientia scriptū est; de secunda in Ieremia, *Qui traduxit nos per desertum, per terram habitabilē & inuiam, per terram sitis & imaginem mortis.* De tertia in Apocalypsi, *ut faciant imaginem bestie, qua habet plagam gladij.* Et capite sequenti, *siquis adorauerit bestiam, & acceperit charactē in fronte sua aut in manu sua.* Primā condidit Deus, secundam peccatum iniecit, in tertiam diabolus eam nequiter conuertit. Prima est supernaturalis, secunda naturę illius conformis, tertia contra naturā. Prima cœlo debetur;

Tria imaginis genera in sacris literis.

Gen. 2. sap.

2.

Ierem. 2.

Apoc. 19.

14.

24 CONCEPTVS THEOLOGICI

secunda vermibus addicta est; tertia ad tartaros deturbatur. Prima Dei filium constituit, altera bestiarum socium, tertia dæmonibus similem. Heu quæ imagines, quæ ectype? ecquod inter illa discrimen?

Imago Dei hominem nobilitat.

Gen. 41.

Imago mortis hominem humiliat.

Imago diaboli.

Apoc. 13.

4. Reg. 2.

Dei imago hominem nobilitat, magnumque ei honorem adfert; nam ut Ioseph, quod regis annulos, sigilla, insigniaque gestaret, ab Ægyptiis honoribus affectus fuit; ita homo Dei sui imaginem & insignia gestans timetur, & honoratur ab omnibus mundi creaturis.

At mortis imago hominem humiliat, mundi ei contemptum ingerit, eique suggerit, suæ conditionis mortalis ut recorderetur. Hinc Ægyptij in epulis publicis cranium circumferre velut ferculum solebant, ut omnes oculis in ipsum coniectis, fragilitatis & conditionis suæ mortalis reminiscerentur, nec ita deliciis & voluptatibus transuersim abriperentur, suæ ut mortis obliuiscerentur. Laudabilis profecto consuetudo, uti & mortis memoria utilis. Tales tibi imagines depinge superbe, talia ob oculos habes exemplaria, & sanè, mortem si diligenter inspexeris & attenderis, nunquam superbies.

At imago diaboli, horribilis quædam & tetra figura est, ectypum terribile; damnationis sigillum, & iter ad tartaros: est imago bestię illius Apocalypseos, septicipitis & decem armatæ cornibus, quæ omnes caractere suo insignitos deuorauit & destruxit. O tristes imagines? atque infelices illos, qui easdem gestant! Quotnam autem hodie inter Christianos reperire est, qui amissa Dei imagine, diaboli circumferunt, & è templo spiritus sancti, quod est cor, diaboli synagogam constituunt. Sed euertendæ & eradendæ sunt eiusmodi imagines.

Athalia regina cum interfecta esset, & pax Deum inter & populum coaluisset, dicitur vniuersus populus fanum Baal ingressus, eiusque aras euertisse, & imagines eius conculeatas cōminuisse. Allegoricè dicendum, animā peccatis inquinatam profanū Baalis templū esse; aram, ipsum cor; peccata verò, imagines ibidem erectas, sed cōminuendę illę sunt & cōterendę. Carne igitur semel emortua & cōcupiscētia seminis

feminis illa regij iugulatrice exstincta, & per pœnitentiam
fœdere cum Deo inito, animam tuam inspiciens, tibi ip-
si dicito, *Cuius est hac imago?*

Duplex in te imago ex Christiane, vna iam inde ab *Gene. 1.*
exordio creationis tuæ, de qua dictum est, *Faciamus ho-* Duplex in
minem ad imaginem & similitudinem nostram; altera ab homine
ipso baptismo, in quo Character animæ imprimitur, vt Dei ima-
hinc, scilicet appareat, Dei te totum esse & ad illum spe- go.
ctare. Pictor aliquis cum elegantem imaginem pinxit, *Simile.*
quo nomen suū ad posteros transmissum immortale red-
dat, nomen suum & symbolum supponere solet; quin &
inter sculptores vsus iam & mos obtinuit vt statuarum pe-
di & basi nomen suum inscribant, *Talis & talis faciebat.*
Magnus ille totius vniuersi pictor & opifex, qui tot præ-
clara opera in rerum natura condidit, postquam homi-
nem creasset, velut omnium operum suorum primum &
excellētissimum, & omnibus patefacere hominibus vel-
let, esse se tam elegantis operis auctorem & inuentorem,
nomen, imaginem, & insignia sua illi insculpsit. atque vt
sciamus ipsum esse tanti operis auctorem, sæpenumero à
nobis petit, *Cuius est hac imago?*

Ecclesiastice & sacerdos cum albis te circumdatum *Conside-*
ornamentis contemplaris, ornamentis sacerdotalibus in- rationes
ductum, rochetto, superpelliceo; quibus te insignibus, colo- circa om-
ribus, qua imagine credis ornatum? Dei perfecte, cui te nes viri
obligatum esse omnia hæc demonstrant. Tu autem reli- status.
giose, monasteriorum incola, cœnobiorum ciuis, solitu-
dinis inquiline, cum vestem illam monachalem defers, ca-
pitium, cucullum, & scapulare; cuius te imaginem gerere
credis? Dei certè, non mundi, nam qui mollibus vestiuntur,
in domibus regum sunt. Redde igitur quæ sunt Cæsaris,
Cæsari; & quæ Dei sunt, Deo. redde illi vitam quam pro-
fessus es, vota illa, quibus te astrinxisti, humilitatis, pau-
pertatis, castitatis & obedientiæ.

Cn. scipio, vt Valerius refert, Magni Africani filius à
paterna virtute, & bellica gloria degenerans annulum ge- *Libr. 3. c. 5.*
stare solebat, in quo Africani caput sculptum erat; hic igitur
Præturæ petitor cum candidam togam tu, iudicis

maculis obsolescentiam in campum detulisset, pene repulsum passus est. Sed cum tamen deinde eam propinqui ab eo pollui animaduverterent, id egerunt, ut aut sellam ponerent aut ius dicere auderet.

Insuper est manu eius annulum, quem diximus, patris sui imagine insignitum, detraxerunt, quam & morum turpitudine & vitæ sordibus dedecorabat. Heu, magni haud dubie omnes Christianam nobilitatem facimus, iactamus nos, quod filij Dei simus, ejusque imaginem animæ insculptam geramus: sed quid emolumenti imago hæc afferet, cum prauis eam operibus inquinemus? cum vitæ & morum dedecore nomen hoc commaculemus. Quotnam pro dolor! sunt, quibus eadem auferri & adimi deberet, quod eadem se indignos præstent? quos comminationem illam propheticam metuere par esset dicentem, *Ad nihilum rediges imaginem ipsorum*, & Paulinam illam exhortationem animo imprimere, *Sicut portauimus imaginem terreni, portemus & celestis*.

Psal 72.

1. Cor. 12.

Pier. lib. 4.

Atque hæc forsitan est ratio, cur Romanorum filij loco torquum & monilium bullas è collo adolecentuæ tempore suspensas gestarent: bullas inquam cordis imaginem præferentes, quibus parentum insculpta erat imago, ut hac conspecta patrem gloriam æmulerentur.

Ita Deus, magnus ille & æternus pater, voluit, iam inde à natiuitate, non è collo suspensam sed in esse nostro & essentia, affixam diuinitatis suæ imaginem gestari; sed nos eandem destruimus, delemus, corrumpimus & vitiorum fuligine denigramus.

Isai. 51.

Isaias populo suo pudorem incussurus ait, *Attendite ad Abraham patrem vestrum. & ad Saram quæ vos peperit*. Id est, cum tantopere vos effertis, quod patrem habeatis Abraham, & Saram matrem, & illorum imaginem fronti vestræ insculptam velut legitimi filij gesteris, efficit, ut ijs, & virtutibus & moribus, & honestis probisque actionibus similes reddamini. Eodem argumento vsus est CHRISTVS, cum Iudæos genus suum & progeniem iactantes, coarguit dicens: *Si filij Abrahæ estis, opera Abrahæ facite*; quasi diceret, nihil est, filios paren-

Ioan. 8.

tum

tum imagines fronte præferre, nisi & illorum merita, vir-
tutes & heroica facta imitentur. Aequum scilicet, est filios
patrum æmulatores existere: quid enim mihi profuerit pa-
trem habuisse sanctissimum, si ipse diabolo sim nequior?

Filij paren-
tum virtu-
tem imi-
tentur.

Quo loco in Canticis legimus, *Muranulas aureas fa-*
ciemus tibi vermiculatas argento: in Hebræo legitur, *Ima-*
gines masculinas faciemus tibi cum stigmatib. argenteis. Id
est, seruavi tibi sponsa, pretiosum quoddam monile in au-
rium tuarum ornamentum, muranulas scil. aureas, atque
illas non aquilarum, cordium, manuum, sed imaguncula-
rum masculinarum figuras exprimentes, & eas argento
vermiculatas. Sensus est, non iam amplius, vt soles, mundi
negotijs intendas & profanas voluptates confecteris, ita
namq; aures tuas renouabo, vt aliud nihil in posterum au-
ditura sis, quàm sanctos illos Patriarchas & reges, vt au-
diendo vitam imiteris & merita. Vel aliter, cum aliarum
more mulierum mundi & bestiarum imagines gestare
soleas, efficiam vt posthac veras virorum imagines gestes,
vt in corde muliebri cor geras muliebri, vt non delicatè &
molliter viuas mulieris instar, sed virtutibus virili quodam
robore & mascula constantia viri instar, vitam adorna-
nes.

Cant. i.

Cuius est hac imago? Ezechiel Prophetæ Israël exci-
dium & exterminium prædicens, & cladem comminans
mulierum taxat potissimum dissolutiones, quod scilicet
ex monilibus & torquibus luxu quodam inaudito & pere-
grino, lasciuas, lubricas & abominandas fecerint imagi-
nes, *Et ornamenta monilium suorum in superbiam po-*
suerunt, & imagines abominationum suarum & simu-
lacrorum fecerunt ex eo. Sensus litteralis est, Tantum
abest, vt mulieres aurum suum templo obtulerint,
ex quo imagines sacræ conflarentur, vt alias quasdam
lasciuas ex eodem efformarent. Allegoricus verò deno-
tat, Deplorandum esse tot homines reperiri qui ob-
rizum illud & purum diuinæ imaginis, quæ illis in-
nata & agnata est, quæque illis non mediocri adfert or-
namentum, aurum in bestiales, diabolicas & abominan-
das imagines, id est peccata, conuertunt. De quibus
merito

Ezech. v.

28 CONCEPTVS THEOLOGICI

Rom. 1.

meritò dici queat Apostolorum illud, sed non sine lacty-
mis, *Et mutauerunt gloriam incorruptibilis Dei, in simili-
tudinem imaginis corruptibilis hominis, & volucrum &
quadrupedum, et serpentium* Sed Deus bone, cuius est hac
imago?

1. Reg. 5.

Idolum
dagon de-
iectum ab
arca fœde-
ris.

In fano Philistæorum, Dagonis & veri Dei imago, id
est, arca fœderis pariter consistere non potuit. quo deno-
tatur, in cordis nostri ara, in quo iam inde ab initio Dei
imago collocata fuit, idoli, mundi & Satanæ, imaginem,
id est vitia & peccata collocari non debere: nam vna non
fert alteram, quarum vnā si adoraueris, alteram adorare
non poteris.

Ezech. 8.

Deus Ezechieli ostendere cum vellet abominandam
Israelitarum & præsemitarum sacerdotum, idololatriam, Iero-
solymam illum deduxit, *abominationes pessimas*, vt aiebat,
ostensuros; murum templi illum perfringere iussit, & facto
hiatu introspicere: quam obrem Propheta ait, *Et ingressus
vidi, & ecce omnis similitudo reptilium, & animalium,
abominatio, & vniuersa idola domus Israel depicta e-
rant in pariete, in circuitu, per totum.* Mirum profecto, in
loco adeò sancto, in quo antea, vbiq̃ue per omnes patie-
tes apparuerat imago Dei, iam nullam omnino apparere,
sed abominandas bestiarum, & animalium, & idolorum
imagines conspici. O arcana mysteria! Qui maiores et-
iam deteriores abominationes conspicati voluerit, cor suū
aperiat, animæ templum inspiciat, & si modò oculos ape-
ruerit & rationē intenderit, nil nisi idola, vitia, abomina-
tiones in eodem conspiciet, & vbi sola Dei viui imago cō-
spici deberet, quæ nimirum iam inde ab initio, ibideme-
recta fuit, illic nō nisi bestiarum, prauorum affectuum, de-
sideriorum, sensualitatum, vanitatum, idololatriæ sum-
macra apparent.

Cuius est hac imago? Non ait, *Cuius sunt imagines?* Nā
nonnisi vnum credimus Deum esse, cuius imaginem geri-
mus; nonnisi vnā habemus fidem, quæ etiam vnācam
esse docet Ecclesiā, nonnisi vnum agnoscimus regem, vt &
solem sidera. *Cuius est hac imago?* Magnus ille & æternus
pictor nonnisi duas vnquam efformauit imagines, sed eas
adeò

adeò elegantes, scitas, & admirabiles, nihil vt ad perfectionem illarum requiratur. Prima est, filius ipsius vnigenitus, Verbum illud æternum, quàm egregia porro hæc imago est, quàm diuina tabella! de qua Apostolus ait, *Imago Dei inuisibilis*, & alibi, *Et figura substantiæ Patris*. Altera ipse homo est, de qua Gen. 1. *Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram*. Ipsa quidem compedium & quodammodo Epitome est magnæ illius tabulæ, quæ mundus, at imago adeò scita & elegans, vt ipsum etiam cælum eadem gaudeat, & magnus illo Deus semper illam ob oculos habere desideret: quam ipsi venerantur Angeli, horrent dæmones, & creaturæ in mundi huius templo honorant: imago denique, inquam cœlestis ille Apelles omnia viuorum colorum lumina adhibuit & ornamenta, ipsum esse lapidum, viuere plantarum, sentire bestiarum, intelligere Angelorum. *Cuius igitur hæc imago est?*

Ex primo imaginis intuitu, prototypon quamprimum agnoscunt artifices: ita quoque ex primo hominis aspectu quamprimum patet, Deum illius prototypon & exemplar esse, & quamuis cæteræ etiam creaturæ ad Conditoris cognitionem pertrahant & alliciant, solius tamen hominis contemplatio & attentior consideratio, qui ad imaginem Diuinæ illius essentia expressus est, inprimis & præ cæteris ad Dei essentiam cognoscendam inducit. Atq; hinc crediderim Deum, cùm mundo se vellet patefacere, hominis semper forma apparuisse. In Daniele quippe legere est, *Ecce vir vnus vestitus lineis, & renes eius accincti aureo obriço*, & Apocal. 1. *Et in medio septem candelabrorum aureorum similem filio hominis vestitum podère. & præcinctum mamillas zona aurea*. Idcirco bene olim Dominus Philippo dixit, *Philippe qui videt me, videt & patrem meum*. Id est, non modò in qualitate diuina, verùm etiam humana, vt modò sum, patrem æternum repræsentò, & me qui videt, patrem meum videt, nam in quantum Deus & in quantum homo, illius imaginem repræsentò.

Cuius est hæc imago? Magnus ille Athanasius homil. de Sanctis Patribus & Prophetis, referente, Francisc. Turriano, ex hoc loco colligit colendas & honorandas esse
 imagi-

Coloss. 1.

Rom. 1.

Homini
 notitia ad
 Dei noti-
 tiam nos
 perducit.

Dan. 10.

Apoc. 1. 1.

Ioan. 14.

Libr. 4. de

dogmat.

charact.

rib.

30 CONCEPTVS THEOLOGICI

imagines: non enim reprehendit Christus Phariseos, nec Iudeos carpebat, quod Cæsaris imaginem efformarent, qui tamen lege vetabantur aliquas imagines exprimere vel sculpere; imo è contra volebat, Cæsaream hanc imaginem obseruari, ei que tributum persolui, cuius imaginem, Cæsaris intuitu colebant, eademque ratione edocebat, Deo reddenda esse, quæ Dei sunt. Vnde sequitur, quod quemadmodum honor imaginis Cæsareæ in Cæsarem redundat, quem in illius effigie colimus; ita honor & cultus imaginis Iesu Christi, est honor CHRISTI, & honor sanctorum imaginibus impensus, in sanctos etiam redûdat: porro sanctorum honor, honor & gloria Dei est, quem in sanctis honoramus ac veneramur; iuxta sententiam illam Psalmographi, *Mirabilis (& honorabilis) Deus in sanctis suis.* adeo vt honor & cultus imaginum sanctorum, honor sit Dei, atq; ideo hunc ei reddere par est, iuxta Euangelium, *Reddite quæ sunt Cæsaris, Cæsari, & quæ sunt Dei, Deo.*

Ecce honorẽ & obedientiã, quæ debetur regibus. Duo, inquit Apostolorum caput, in mundo & regnis necessaria, Deum timere & regem honore afficere, *Deum time, regem honorifica.* Quod varijs exemplis è sacra scriptura depromtis demonstrare poterimus. Christus enim Saluator Cæsari obediuit, S. Petr. Neroni, Ioseph Pharaoni, Daniel Nabuchodonosori, quin & regi Sedechiæ vitio vertitur, qd fidem datam Regi Babyloniorũ non seruasset, & cõditiones fœderis, quibus se tributum illi persoluturum spoponderat, fregisset. Quin & Deus obediẽtiam quæ Nabuchodonosori debebatur commendans minãdo dicebat, apud Ieremiam, *Gens autem & regnum, quod non seruerit Nabuchodonosor regi Babylonis, & quicunq; non curauerit collum sub iugo regis Babylonis, in gladio & in fame, & in peste visitabo super gentem illã.* Ecce & nouum quoddam præceptum in Euãgelio, *Reddite quæ sunt Cæsaris, Cæsari.*

Non dicit omnia vt Cæsari reddamus, sed ea tantum quæ Cæsaris sunt, alia quippe sunt Dei, alia mundi negotia; alia debentur Principatui, alia diuinitati; nam

Diuisum imperium cum Ioue Cæsar habet.

1. Pet. 2.

2. Par. ult.

Ierem. 2.

Non vult
Deus sibi
dari omnia.

Noti

DOM. XXII. POST PENTECOST. 31

Non vult etiam Deus sibi dari omnia, nostrum ipsorū vt tortores simus, de mundo nihil vt solliciti simus, non vult corporis nullam haberi rationem, non ita in illud nos sequi vult, vt respirare nequeat, sed tātum vt rationi ipsū, & sensus, & omnia quæ ad illius dominium spectant subiiciamus, quò trahemus historiam illam de Gabaonitis, quæ in Iosue describitur.

Ios. 9.

Israelitæ postquā urbem Iericho expugnassent & expullassent, fama increbuerat per vniuersam terram Chanaan, omnes vrbes simili fore clade afficiendas. Gabaonitæ, qui contermini & confines erant, quo se à clade hac & excidio ruerentur, vatuum iniere consilium: destinarunt scilicet ad Iosue ducem populi, totius regni nomine legatos, qui pacem cum illo inirent: cū autem perspectum haberent, non tam benignè se admittendos, nec tam facilè pacem impetraturos, si regionem vnde venissent patefecissent, finxerunt se è longinquis regionibus, audito Iosue nomine, & luculentis populi victorijs excitatos, ad amicitiam & societatem illorum expetendam venisse. Quo astu prætenso, pacem quam quærebant, inuenerunt, quæ vtrinque Sacramento stabilita fuit. At cū Iosue deinde illorum versutiam & dolum intellexisset, qui nimirum haud procul à Iericho commorarentur, coacto concilio deliberavit, num amicitia iura infringere, fœdus inirum dissolvere, & sine vlla clementiæ spe fas esset interficere. Tandem communi consensu decretum est, ob iuramentum eorum vt vitæ parceretur, sed in captiuitatem, ob dolum & astū, abriperentur. Atque ideò in castris instar lixarum & calorum per ordines distributi sunt, vt vilia obirent officia, & velut mancipia seruirent.

Gabaonitæ hi figura erant sensuū nostrorum exteriorum, auditus, visus & gustus &c. denotabant etiam veterē illum hominem qui in nobis est, sensualitatē inquā & appetitū, marosum, tetricū vetulū, & peruersum, qui semper bellū gerit aduersus Iosue, spiritū inquā, & nouum illum hominē, in quantū Deo seruire desiderat, & proprio motu inimicos suos Chanaanæos diabolos inquā eorumque socios debellare satagit & euertere. Contingit autem sapius,
ipso

iplos sensus, Gabaonitarum instar, metuentes ne sibi bellum indicatur, cum inimici dicantur, & illo ipsos nomine Christus apud S. Matthæum donarit (*inimici hominis domesticus eius.*) Pacem à Iosue, nouo inquam homine, exoptare, & hanc ut obtineant, dolos adhibere, & fingere se alienigenas, nullumque cum Chananeis habere commercium, testari quoque non esse se spiritus inimicos, negare se diabolos, nec eorum consuetudine delectari. Ita se rem habere homo simplex credit, sed mox ut astum eorum detegit, & aduertit, quamuis Chananeis non sint, esse tamen Gabaonitas, quamuis inquam non sint diaboli, in eorum tamen territorio commorari, quod eorum socij & coniuncti sint, & hominum non secus atq; illi perniciem molitur. Iosue igitur hoc astu cognito, eosque veros hostes esse videns, vitam illis ob affinitatem & coniunctionem, qui inter se non nisi vnum sunt, auferre non debet, sed ut seruos illos & mancipia habere, suis illos legibus subiiciens, eorum tamen operâ vtens, & necessaria illis suppeditans, vestitum scilicet ac victum, non autem interficiens vel crudelitatem & uitiamq; ijs aliquam ostendens, aut nimia austeritate emacerans: semper igitur illos tueatur, & seruorum instar habeat, atq; hoc est reddere quæ sunt Cæsaris, Cæsari; & quæ sunt Dei, Deo.

Eia igitur Auditores, quoniam ad finem iam peruenimus, reddite Cæsari quæ Cæsaris sunt, reddite obedientiam Principi quæ illi debetur, reddite tributa mundo quæ illius sunt, reddite corpori curam & sollicitudinem, quam exigit, & reddere par est. Sed reddite simul Deo quæ Dei sunt, quid enim habemus, quod à Deo profectum non sit? *1. Cor. 4.* *Quid habes, ait Apostolus, quod non accepisti?* Testatur id ipsum & Dauid rex, & omnem templi materiam quam parauerat, & omne aurum quod coaceruarat, recensens ait, *Tua Domine sunt omnia, & quæ de manu tua accepimus, hæc dedimus tibi.* Idem ipsum hodie hic repeto, sed allegoricè, omnia scilicet, quæ ad ædificium templi spiritualis conferimus, à Deo descendere, viuacitatem spiritus, corporis vires, voluntatis actus. Omnis denique natura nostra à Deo est, Dei est & Deo reddenda, atque hoc est

axioma

axioma Euangelicum seruare, *Reddite quæ sunt Cæsari, Cæsari; & quæ sunt Deo, Deo.*

Est hoc autem æquissimum Domine, lex, fides & natura id ipsum docent; lumine naturæ, Sacræ Scripturæ testimonijs, & rationibus varijs tenemus, Cæsari honorem, cultum, obsequium, tributa, & obedientiam deberi, tibi quoque quod tuum est, cor inquam, animam, intellectum & quicquid in homine excellens est & eminens. Anima siquidem tua est, quod tuam præferat imaginem, illa namque denarius aureus tua signatus imagine & insignibus, tuamque ostendens superscriptionem, quique tibi reddi debet. At si nescio quo Fato regia hæc imago peccatis obsecratur, gratiam concede, ut per pœnitentiam ac veram contritionem eandem resculpamus, quæ vera nummi huius restaurandi ratio est. Præsta præterea, ut hæc anima nostra tua signata figura, tandem aliquando ipsum prototypum suum, quod tu ipse es regnans in sempiterna beatitudine, videre mereatur, ad quam perducant

nos Pater, & Filius, & Spiritus S.

AMEN.

DOMINICA XXIII. POST PENTECOSTEN.

Ecce Princeps vnus accessit, & adorauit eum dicens, Domine, filia mea modò defuncta est; sed veni, impone manum tuam super eam, & viuere. Matth. 9. Luc. 8.

F I G V R A.

Malach. 4.

Malachias Propheta de Messia in mundum aduertit sermonem instituens ait, ijs qui sanctum Dei nomen formidaturi sunt, solem iustitiæ oriturum, qui salutem & sanitatem in pennis suis allaturus sit. Euangelium hodiernum duo refert miracula, quæ Christus parauit, verbis illis Propheticijs ad amissum respondentia & per omnia similia. Solem iustitiæ oriturum prænuntiavit, atque hic ipsa Saluatoris natiuitas exprimitur. deinde sanitatem in pennis suis habiturum. Pennæ vestimenta sunt auium; pennæ quoque aquilæ illius cœlestis sunt vestimenta Christi, quibus sanitas adhæresevit quod hodie re ipsa ad oculum demonstrauit, cum mulier sanguinis fluxu patiens, tacta vestimenti illius fimbria, quamprimum sanitati restituitur. Dicere autem solem sanitatem in pennis habiturum, tantundem est ac si dicas, Christum solo aspectu vestis morbos depulsurum. Longiorem hac demonstrationem instituam, modò Spiritus Sanctus cœpta perficiat, & Deipara precibus suis solitis felix auspicijs sponte deat. Quamobrem vnitis animis eandem in genua prostrati salutemus cum Angelo, dicentes: *Aue Maria.*

*Super
Cantica.*

Pius ille ac religiosus Bernardus tribulationum à Deo immixtarum emolumenta accuratius examinans, & utilitates quas adferunt recensens dicere solebat, *quomodo stella in nocte lucent, in die latent: sic vera virtus, quæ in prosperis non apparet, in aduersis eminet.* Nec aberrat profecto à scopo: nam luculentis verbis illius testis acce-

det ærumnosus ac miser Iob: nam ipsum animi robur & constantia, patientia, & sexcentæ aliæ virtutes, quæ delituerant, dum prospero ridebat fortuna vultu, omniaque ad votum ei affluebant, in tenebris perpetuò permanissent, si nox & caligo afflictionum aduersitatumque, nō apparuisset. Opinioni nostræ suffragatus Augustinus ait, *In fornace ardet palea, & purgatur aurum, illa in cinerem vertitur, & illud sordibus exuritur, fornax mundus, aurum iusti, ignis tribulatio, artifex Deus.* Ipsum & alio loco, sed alijs verbis habet, *Sicut sub eodem igne aurum rutilat, & palea fumat, & sub eadem tribula stipula comminuuntur, & frumenta purgantur; ita una tribulatio irruens bonos probat, purgat & eligit, malos reprobat, exterminat & annihilat.* O igitur sanctæ afflictiones! Sed earūdem vtilitates & cōmoda audire vultis? Varia recenset Augustinus dicēs, *Flagellum interius & exterius glorificat, peccatorem compellit nolentem, erudit ignorantem, custodit currentem, protegit infirmantem, excitat torpentem, humiliat superbientem, purgat poenitentem, coronat innocentem, initiat ad mortē semper viuentem.* O admirabiles vtilitates!

Super Psalm
60.

Super Psalm

Equidem post Patres illos dixerō tribulationē esse donū quoddam cœleste, Pharmacū salutare, q̄ Deus vt medicus vsurpat, & quo nos vt ægri curamur. Has scil. Pharmacī aut catapotij instar Deus ad sanitatem spiritus, non vero ad damnationem animæ, nobis præscribit. Cum in medici & Chirurgi manus incidit, quando ferrū subiundū est, carum inurenda, incisiones faciendæ, sanguis minuendus, clamas, vociferaris, & cruciaris; Medicus tamen nequidquā permouetur, sed de salute tua ac vita sollicitus surda omnia aure præterit. Ita & nobiscū in tribulationib. agitur, clamamus, insurgimus, & indignamur, sed frustra: Deus siquidem medicus de nostra sanitate ac salute sollicitus nihil curat, pergit vlti⁹ expostulationes nostras nō admittens. Tribulationib. igitur & medicamentis vtendū. Ita etiā suadet August. opinioni meæ subscribens: *Intelligat homo medicū esse Deū, & tribulationē medicamentum esse ad salutem, non poenā ad damnationem.* Magnas igitur vtilitates adferunt tribulationes, & singularia secum bona trahunt.

Tribulationes ministri sunt diuinæ misericordiae.

2. Reg. 24.

Tribulationes Dei cognitionem inducunt.

Iob. 42.

Alieni casus vix nos mouent.
Dan. 5.

Lib. de A-
dam &
Sodom.

Ipsæ namque benigni quodammodo ministri sunt diuinæ misericordiae, quæ nos ad Deum ducunt; & sanè Deus interdum ijs vt cogitur, velut medijs & instrumentis, quibus nos ad se pelliciat. Sunt enim nonnulli, apud quos pleris valent mala & afflictiones, quàm preces, dona, & beneficia, duci quæ asperitate maluit & rigi de haberi, aduersus beneuolos & benignos obdurati, neue vilis minis flecti norunt. Atque vt Absalon nullis prius Ioabum Ducem ad se pertrahere potuit precibus, quàm segetem illius accenderet: ita Deus quos donis, benignitate, precibus laetari & pellicere ad se nequit, mala interdum ijs immitti & aduersitates, modò enim sanitatem aliquo perturbat morbo, modò opum affluentiam aliqua hereditatis amissione, alijsque incommodis permiscet & interrumpit.

Et verè profecto! propria namque tribulatio, quam in caput nostrum Deus detorquet, ad Dei cognitionem nos inducit, efficitque vt proprijs eum oculis intueamur: at alienæ tribulationes eò nos deducere nequeunt, nec iisdem permouemur. Hinc afflictionibus circumdatus Iob dicebat, *Auditu auris audiui te; proximi afflictiones olim videns, nunc autem oculus meus videt te*, proprias tribulationes dum intueor; *idcirco ipse me reprehendo*, & ago penitentiam in fauilla & cinere.

Balthasar Babyloniorum rex, audito subditos per vniuersum regnum afflictos fuisse, permotus fuisse non legitur, imò ne faciem quidem contraxisse aut mutasse, donec manus illa scribentis in pariete illi soli apparuisset, & mortem esset propriam minitata. Alienæ namq; aduersitates & proximi mala vix mouent, at propriæ ita nos concutiunt & consternant, vt ad minimum diuinæ manus signum ad Deum trepidi confugiamus, & opem inuocemus.

Adhæc ipsa tribulatio merx est & negotiatio, qua cælum lucratur, vt testatur Apostolus. *Tribulatio patientiæ operatur*. Redarguit autem acriter Chrysostomus eos, qui tribulationibus immixtis indignantur, expostulant, & in malam eas partem accipiunt, lucrum ad gloriam cœlestē comparandā destinatū, manibus elabi sinentes. Sæpe etiam fieri videmus, vt qui malis premuntur, mundum deserant, Dei

partes

partes sequantur, cum illo in gratiam redeant. est igitur tribulationi ascribendum, q̄ Dei honor dilatetur, eiusque regnum latius extendatur, preces ad eum assiduò fundantur, ac varij eidem supplicent, illius opem & misericordiã deposcentes, atq; hæc est, vt idem Chrysost. ait, ratio, cur *Hom. 4. de pœnitent.* Deus vitam nobis tranquillam & securam & ab omni aduersitate immunem dare nolit, vt nos se. inuitos quodammodo toto vitę tempore se sequi cogat, occasionemq; habeat exoratus, quotidie misericordiã nobis ostendendi. At dolendum est quã maximè, quod cum toties infirmitatibus, tribulationibus, alijsq; similib. à Deo inuitemur vt ad ipsũ conuertamur, tergum ei obuertamus & ad mūdi vanitates, eius vocī parēre recusantes declinemus. Sa- *1. Reg. 3.* muel à Deo cū vocatus esset, & ipse semisopitus vocē aliquam audiret, surrexit heri sui Heli vocem esse ratus. Ita quoq; per tribulationes sæpe nos vocat Deus; sed nos præ inertia stertentes & vitijs nostris indormiscentes, vocem quidem eius percipimus, sed mundi eam esse credimus; à Deo itaq; recedimus, eiusq; obsequium deserimus, & ad mundi ineptias diuertimus. Certũ igitur & indubitātũ est, tribulationes esse Dei vocē, quibus nos ad se vocat; at sæpius ita peccatis indormiscim⁹, vt vocē eius audire nequeam⁹, sed ad mundũ pperemus, opē ab eodem postulaturi.

Saul cū à spiritu maligno exagitaretur, nunquam illi *1. Reg. 16.* aut domesticis illius in mentem venit, ad Deum confugere, eiusq; opē implorare, sed arrepta cithara & testitudine malum effugare genium conabantur. Quotnam, vt hoc proposito adaptem, in mundo hodierna die reperire est, qui in tribulationibus suis consolationem, musicam, vanitates aliasq; mūdanas ineptias & voluptates venantur & q̄runt; q̄ tamen nullā eis requiē, nullam solidam quietē dare queunt, sed affligunt magis magisq;, & dolorē adaugent.

In quo similes sunt adorantibus idola Dibon, de quib⁹ apud Isaiam, intrantes quippe supplices fanum, opem po- *Isai. 15.* stulabant; cum voto frustratos se videbant, vlulantes egrediebatur: *Ascendit Domus & Dibō ad excelsam planctū.* Et deinde: *In triuijs eius accincti sunt sacco super testa eius & in plateis eius omnis vlulatus, descendit in fletum.* An

non idē omnino agunt misera illa mundi idola, ad quā in necessitatib. nostris confugimus: supplices & lacrymabūdi, eadē cōsulimus; sed voto frustrati & gementes, ab ipsē reuertimur. Solus autē Deus, Princeps & Pater consolationū est, vti & tribulationū, tribulationū adeo vti dixi viliū, beatarū, & sanctorū auctor; illarū namq; virtutes sublimant & excoquunt, patientiā explorant, gratiā procurant, merita adaugent, salutis causa sunt, animas à rubigine liberant, peccatores excitant, Dei notitiā inducūt, & ad illū reges et Principes ire compellūt. Egregiū hodierno in Euangelio exemplū legere est: in quo Princeps quidā synagogicus afflictus & morte filiæ ingemiscēs, ad Christū auxiliij implorandi ergo cōfugit, adorat, & filiē vitam postulat. Historiā Matthæus cōplexus est, scribēs: *Ecce Princeps vnus accessit ad Iesum & adorabat eū dicens, Domine filia mea modo defuncta est, sed veni, impone manū tuā super eā & viuet.* Theologicē hanc historiā deducturus, primō filiæ huius resurrectionē, ac deinde Hæmorrhoiſſæ curationē describā, & duplex miraculū, duplici orationis parte, vnica concione complectar. Primo igitur, refert Euangelista, Principem Synagogæ Iairum nomine, ad Christum ad populum verba habentem accessisse, & filiæ iam defunctis sanationem, aut iā defunctæ vitā & resurrectionem petiſſe. Dictus autē est Archisynagogus & Princeps, non quod ortu Princeps eſſet, vel regali regū Iudæorū sanguine progenitus, sed quod synagogæ caput & primus eſſet, quem admodū in vniuerſitatib. Decanus facultatis dici solet. Hic igitur cū ad Christū accessiſſet genibus in terrā prostratus *adorabat eum.* Mirū profectō, Principē Phariſaicū, Decanū synagogæ, & omnis concilij caput ac Præsidem, genibus Christi aduolui. & sanē Euangelista ipſe non parum ad tam insolitæ rei narrationē obſtupescit, adhibet quippe particulā illam admirantis: *Ecce Princeps vnus.* Plebecula cateruatim & gregatim Christum sequebatur, at magnates & populi Principes Christū non leguntur secuti: & sanē quamuis Ierolymę plures eſſent Principes, velut portentum eſſe putat Euangelista, vnū ad Christū se conferre; obſeruo etiā ſæpius in ſacris litteris exigū numerum iuſtorū deplorari

deplorari. Ita in vniuersa terra Hus, quæ non mediocris Arabiæ erat portio, nonnisi vnus reperitur iustus; dictum mundo quippe est: *Erat vir magnus inter omnes orientales*, & iusti. gemma totius orientis.

Adorabat eum. Non possum quin demirer humilitatē Magna vis simul & pietatem Principis huius: sed egregiū & insigne amoris exemplū est, aliquem reip. Principem Christo publicē supplicare & adorare. Sed amorī proprio id adscribendū, cuius.

tanta hic vis est, vt non modo genua Princeps hic flectat, se se prosternat, sed Messia etiā supplex adoret. Neq; enim maior reperiri amor potest, quā parentum in filios, & filiorū in parentes: videmus tamen ab amore proprio vtrumq;

superari. Isaac duas habebat proles, Esau, & Iacobum, pater vir pius & sanctus erat, erat & secundo genitus Iacob; tamen pater Esau maiori quā Iacobum amore prosecutus est, non propter virtutem, honestamq; conuersationē,

sed propter commodū & amorē propriū. Esau namque venationi deditus erat, patrisq; senectā capta nonnunquā præda ferina recreabat: atq; ideo illū pater præposuit Iacobo. Iacob Patriarcha cum vxoribus suis Liæ & Racheli

abitu suū declarasset, tum q; patrem illarū inimicū experiretur, tum q; Deus illū in patriam reuocaret; illę quāprimū eiusdem voluntati assenserunt, dicentes: *Nunquid residui quidquā habemus in facultatib. & hereditate domus patris nostri.* Amor quippe pprius amorē paternū superabat. vt & hoc in patre & in Principe, qui Christū sup-

plex adorat. *Et adorabat eum.* Hi scilicet admirabiles sanctarū tribulationū effectus sunt. Ipsæ namq; Principes inducūt vt Deum adorēt, prosperitas verò mentem eorū à Deo auerit. *Bonū mihi quia humiliasti me*, dicebat Princeps quidā afflictus. Sed mirū profectò, vnā rem mortē huic, vitam alteri asferre: nonnullis. n. tribulationes noxiæ sunt & virulentæ, alijs viles & iucundæ. Audite enim vt

diaboli inclament: *Vt quid venisti ante tempus torquere nos.* Deinde è contra notate quid Psalmographus canat: *Virga tua & baculus tuus ipsa me consolata sunt.*

Cum flumina Ægypti mirabili quadā ratione, iusta Dei iudicta in sanguinem cōuersa essent, quidquid Ægyptij,

Gen. 25.

Gen. 32.

Tribulationes Principem hūc ad Deum adorandū pertrahūt.

Exod. 7.

Tribulationes his vita, mors illis.

corum vxores, mulieres, filij, bestię biberent, sanguis erat: quid autem interea bibebant Hebręi? anne putatis Moysem aliquem illis aquę fontem, aut aliquam Nili portionem à sanguine immunem reliquisse? nequaquam. Sed eandem quam Ægyptij aquam biberunt; sed cū illam è flumine sanguineo haussissent, in suam naturam reuertebatur, vt multi graues auctores testantur. adeò vt quod barbaris sanguis erat & abominationi, illis aqua esset & voluptati. Idem de tribulationibus, quarum sanguis symbolū erat, esto iudiciū. Videtur quippe tribulatio ecclesię quædā pluuia, sed p̄ diuersitate manuū in quas incidit commutatur: siquidem in manu peccatoris & mundani merus est sanguis, sed hominis iusti, aqua dulcis & nectar.

Exod. 4.

Serpens ille mirabilis, quo suam Moses vocationem denotabat, manus illius cum subiisset, virga erat, sed extra illam, & in terram proiectus, vt serpens & vipera conspiciatur. quo emblemate designatur, tribulationes vera animatum vocationis insignia, cū in iustorum manus incidunt, virgam esse, de qua locutus Psaltes ait: *Virga tua, & baculus tuus, ipsa me consolata sunt*; Sed ad terreni cuiusdā manus cū perueniunt, serpentes esse, dracones, venenum, virus & interitum.

Deut. 5.

De vxoris pudicitia cū in lege veteri dubitaret coniux, ad sacerdotē illam adducebat, qui certum ei potionis genus dabat: quod bibitum, si innocens & inculpata erat, nullum ei damnum aut læsionem afferebat; si vero famam illicitis amplexibus commaculasset, quamprimū, velut hausta cicuta emoriebatur. Aquę in sacris literis figura sunt tribulationū (Vnde Psaltes: *Intrauerūt aqua vsq; ad animā meā* id est tribulationes) has Deus, sincerus ille animarū nostrarum sponsus adhibet, quo earū fidē & patientiā exploret: quę si cōstantes & fideles fuerint, nihil eis obsunt, sed profunt quāmaximē; at si adulterę, & infideles, & mūdane, quamprimū emoriuntur, impatiētes sunt & blasphemę.

Deus tribulationes immittit, vt nos lucrifaciat.

Ne cogites igitur Christiane, dū Deus tribulationes tibi immittit, tui tentandi & torquendi gratia tantū ab illo has immitti, sed lucrifaciendi. Cū Dauid filium Absalō bello persequeretur, occidere eum nolebat, sed eum dumtaxat

taxat interciperet, & in gratiam pristinam restituere. Et sa-
nè cum portis erumperent agmina, & magno in bellum
impetu proruerent, duces singulos & milites coniurabat,
ne puerum Absalon interficerent, sed viuum ad se adduce-
rent, imò cum tristis necis illius nuntius allatus esset, tanto
dolore affectus fuit, vt à morte haud procul abesset. Eodè
etiam modo nobiscum agit Deus, dum enim tribulationū
arma in nos exacuit & vibrat, bellum quoddam pacificum
gerit, in quo afflictiones vt milites sunt, constat autē illas
in aciem & bellum ea conditione emitti, vt filios rebelles
ac refractarios intercipient, & ad patrem cœlestem addu-
cant, non verò vt vitam eripiant.

Mundus exæcatus passionibus, & tribulationū hostis, Deus bel-
non aduertit Deum, bellum paternū indicere, cumq; nos lū pacificū
oppugnat, ardentes amoris sagittas eiacularus, nō occidere genit.
filios, sed eosdē conuertere & ad vitā perducere; atq; hoc
per Ieremiam Prophetam insinuat dicentē: *Ego cogito co-
gitationes pacis & non afflictionis, dicit Dominus.* Id est
Nō delector bello aut vulneribus, imò cū bellū suscipien-
dum est, ad rebelles, qui nonnunquā exsurgunt, cōpescen-
dos, arma licet accingam, non nisi pacem postulo, & bellis
quæ moueo, omnia ad tranquillitatem perducere gestio.

Aduersitates igitur Deus velut arma adhibet, quibus Deus tri-
peccatores conuertat, licet enim nonnulli solo Dei amore bulationi-
ad virtutem moueantur, plurimi tamē nonnisi baculis & bus cōuer-
violenter eodē cōpelluntur. in quo mulieres Ægyptias tit peccato
imitantur, quæ cū à Pharaone mandatum accepissent, oēs res.

masculos Hebræos recens natos occidendi, tam impiū &
horrendum scelus detestata, dixere: *Non sunt Hebrææ sicut Exod. i.*
Ægyptiæ mulieres, ipsæ enim obstetricandi habent scientiā,
& priusquā veniamus ad eas, pariunt. Ecce discrimen. Æ-
gyptiæ non pariunt sine obstetrice, & Hebrææ iiskem non
indigent. Tribulationes autem obstetrices cœlestes sunt;
mundanæ verò animæ mulieribus Ægypti Similes sunt, q̄
sine huiusmodi obstetricibus parere nequeunt, sed iustorū
vltro, instar Hebræorū, sine illis parere norunt. Ecce igitur
vt anima Archisynagogi, tribulationib; obstetricantibus, e-
gregiam illam vitæ mutationem pariat, & Christū adoret.

Et adorabat eum. Miser ille Princeps ærumnis & afflictionibus oppressus, lacrymans, gemens, & suspirans, quantum ut ad Christum accessit, eius se pedibus aduoluit, & adorabat dicens: Mundi saluator, vere Israel Messia, fili Dei omnipotentis, patris afflicti afflictione tangere, tuam ecce opem imploro, in brachia me tua conijcio, benignitatem deposco, benignum te igitur exhibe. Vnicam habebam filiam, Domine, facultatum heredem unicam, vitæ delicias, & heu sorti meæ inuidens mors, hanc mihi abstulit, sed hanc, si velis, posse te resuscitare scio. *Veni igitur & impone manum tuam, & viuet.*

Marc. 5.

Luc. 8.

Matth. 6.

Magno ecce loquitur affectu, triaque profert, quæ vel ferreum ad commiserationem permouere cor potuissent, primò filiam sibi unicam esse, & omnium facultatum heredem. Deinde eam duodecennem fuisse, penè nubilem, & opulento aliquo connubio proximam. Postremò, iam in extremis illam agere, ut Marcus & Lucas ait, & mortuam ut Matthæus. Ait siquidem Marcus: *Quoniam filia mea in extremis est,* & Lucas deinde: *Quia unica filia erat ei fere annorum duodecim, & hac moriebatur:* Sed addit Matthæus. *Filia mea modo defuncta est, sed veni.* In quo nulla inter Euangelistas discrepantia aut contradictio; non enim hic repugnant in extremis esse, mori, & mortuam esse, sunt. n. hyperbolica patris huius locutiones, quasi dixisset, adeo ægrā illā domi reliqui, ut nō dubito quin iā mortua sit, vel forsitā hac exaggeratione vsus est, ut eo facilius Christum ad commiserationem, & opem ferendam excitaret. *Domine filia mea modo defuncta est:* Ecce nuntium mortis, tam iuuenes, quam senes eodē mori discrimine, cū puella hæc in ætatis flore hinc abripiatur: & ut vasa lutea casui & fractioni obnoxia sunt, tam noua q̃ vetera; ita & omnes homines sine villo discrimine mortales sunt, eandemq; fortunā subeunt tam iuuenes q̃ decrepiti, & Parca tyrannidi omnes promiscue subiecti sunt. Si figuli officinā ingressus, varijs vasis inspectis, tã recenter cōpactis, quàm alijs iam olim efformatis, his maioribus, illis minoribus, peteres, ecquodnam horū omniū primum rumpendū esset; responderet haud dubiè, quod prius ad terram deciderit. Ita de homini

hominib. in vasta mundi huius officina cōmorantibus sentiendū, & credendum, primū hunc vitam amissurū, nō qui alios ætate præcedat, sed quē sinister aliquis & infelix casus ad sepulcrum primò traxerit. Sane mundus hic officina figuli est, nos vero vasa fragilia. Vnde Psalmista: *Tanquam vas figuli confringes eos*, & Apostol. *Habemus thesaurum* *istū in vasīs fictilibus* Atq; ideo mirandū non est, si mors senectutē expectare nescia, in iuuentute nos hinc abripiat.

An non iniustus & nequā ille dicendus esset, qui, postq̃ pecuniam ab aliquo credito & gratis accepisset, ita vt nullū sēnus aut lucrū soluere teneatur, eandē repetit⁹ reddere detrectaret? Certē hoc vitæ tibi spaciū Deus cōcessit, & gratis quidē, vt in rem tuam eodem vtereris, ipse autē creditor est, quē nemo fallere aut circūuenire posset, qui iuro suo vsus à te mutuatur, fortasse citius quam credebas repetat; tuum non est irasci aut detrectare sed hilari ac lato animo naturæ debitum, auctori naturæ persolvere. Mors igitur cōmunis est, & illius recordatio admodū necessaria.

Apes cū magno impetu relictis aluarijs in aërē apertū volitāt, & magno exiguo in corpusculo furore inter se bellū gerunt; quamprimū vt glebas aliquot terrē in altū ieceris, motus illos intestinos & ciuiles compescis. Ita cū bella domestica violentius insurgunt, cinerum, in quos conuertemur, memoria, & assidua mortis recordatio, omnia pacare, omnesq; animæ motus poterunt compescere. Omnia hæc occasione filiarū huius mortuæ dicta sunt.

Filia mea modo defuncta est. Ecquotnam hodie filiar, non corporali sed spiritali morte emoriuntur, parentib⁹ nequidquā de ijs sollicitis, aut Deum vix vñquam pro ijsdem exorantibus; qui è contra sæpè ruinæ earum & interitus, nimiam illis libertatem & luxum concedendo sunt occasio. dicendo insuper, licet stolidè admodum & imprudenter, hoc esse ad ciuilitatē morum addiscendam & inter mundanos agendum imprimis necessarium. Nimia Dinæ iacobi filiar libertas pudoris amissi & Sichimitarū excidij causa fuit: nimia quoq; filiarum hodie libertas in causa sepe est, vt ruinam tum ipsæ tum aliæ sodales incurrant. Filia Loth, honesto & sancto loco natæ, & patriarcharum

Mundus officinæ figuli similis.

Psal. 2.
2. Cor. 4.

Simile.

Multæ filiar perierūt ob parentes.

Gen. 34.

affines,

Filiarum
libertas
noxia.

Ezech. 29.

affines, quod nimia forsitan libertate in Sodomis, Sodomis inquam, omnium scelerum colluue, & abominationum seminario, essent educatæ, tum sibi honorem imminuerunt, tum sempiternam parenti infamiam, quod in æstusulo cum illis concubitu commissus sit, inusserunt. Ita plurimæ filiarum familias, quod nimia libertate gaudeant, & in mundo qui vitiorum & luxus academia est, assidue agant, sæpenumero in interitum delabuntur, & sibi, parentibus, vniuersæq; familiæ ac stirpi indelebilem infamiæ maculam afficiant; quæ omnia, pro dolor! sæpius patribus imputari debent. Quos proinde Israelitis illis similes esse dixero, de quibus Ezechiel, qui cum barbaros, filios & filias idolo Molocho immolantes viderent, adeo ut iugulatos flammis absumendos traderent, ipsos imitati sunt, non quidem flammis filios absumendo, quod horrendum illis & nefandum videbatur, sed non nisi per ignem traducendo diisq; offerendo, qui quamuis ita non morerentur, vstulabantur tamen non nihil, & terra saligine tincti egrediebantur. Multi ad hunc modum patres, filias suas non omnino dæmoniis & mundi dissolutionibus immolant, sed per vanitates sæculi easdem solum traducentes, terriores, turpiores, malos edoctas mores & aliqua infamiæ fuligine tinctas domum recipiunt, adeo ut meretricio (etsi non verò) nomine male apud cordatos audiant.

Iud. 18.

Parentes Michæ Ephratai sacerdotis inter cæteras facultates, legarunt ei idolum quoddam & simulacrum, quod cæteris illi opibus carius habebant: sed hoc illi intentus & destructionis domus & facultatum direptionis causa existit. Ita multi parentes, quod filiam lubricam & dissolutam, & luxui deditam habeant, credunt eo illam citius matrimonio iungendam, sed, quæ eorum insania & stoliditas, non aduertunt ab idolo hoc & sibi & vniuersæ familiæ interitum imminere.

Matt. 14.

Herodias pellex illa regia, Herodi dissoluto gratior fore credebatur filiam, si scitè tripudiaret, & omnia tripudiorum genera calleret, sed hoc mortem illi & interitum attulit. Parètes quoq; hodierna die magnos & intolerabiles sumptus præstant, ut filiarum in mundi schola in omni vanitatum genere

genere erudiantur, sibiq; persuadent, quod tripudiare, garrere, & fucata quadam verborum venustate uti norint, omnium illas linguis celebrandas; sed hæc omnia infamiae eis maculam sepe affricant, & famam sinistram concitant, Nolo quidem filias esse stolidas & fatuas, sed pudicas, nō illis ut monasticen profiteantur auctor sum, sed ut modestiores sint, neue ita dissolutæ & mundanæ.

Quotnam Deus bone filias in sacris litteris perditas legere est? an non Dina Iacobi & Lia filia, quod curiositate ducta alienigenas videre cupisset, à Principe deflorata est? filia Chanaanæ, ob sinistra matris dogmata à Dæmonio excruciatæ est. Herodiadis filia tripudiis & aulicis vanitatibus assueta Prophete mortem afferri curavit, & similem ei deinde Deus in vindictam intulit. Et ecce hic etiam Principis filia mortua describitur, *filia mea modo defuncta est.* Princeps igitur postquam Christo filiae mortem aperuisset, ita eiusdem casu permotus Dominus fuit, ut eum cum discipulis fuerit domum usq; secutus. Multis comitantibus Archisynagogi domum ingreditur, non solus sed cū discipulis, & patre præsentē, ut doceat, indecens esse ac minus consentaneum, Ecclesiasticos domos subire mundanorum, in quibus mortuæ sunt filiae, licet etiam miraculum circa illas patrandum foret, nisi præsentē patre & aliis arbitris. Scandalizati olim sunt Apostoli, cum Christum solum cum Samaritana agentem viderent, quamvis media die, omnium in oculis, & in agro: quanto maiori igitur scandalo exposita sunt colloquia illa clancularia Sacerdotum cum mulieribus Samaritanis, id est mundanis, in cubiculis oclusis, de nocte, sine arbitris & testibus: equidem nefas hoc esse duco, & assiduas hæc frequentationes & visitationes velut noxias & perniciosas damno. Imò nec ipsē Dei filius Principis domum, ubi filia est licet defuncta, solus intrare voluit.

Mirum profecto, Dominum Principem hunc quamprimū sequi, & domum illius subire; cum tamen à Regulo Capharnaïta id ipsum rogatus, non modo nō facere detrectarit, sed acriter etiā coarguerit dicens, *Nisi signa videritis.* Sed duas ob causas id ipsum præstitit. Primò, quod præcipuis

Variae filiarum perditæ quarum in S. Scriptura mentio:

Matt. 15.

Matt. 14.

Magna turba comitante Principis huius domū Christus ingressus est.

Domorū, sæculariū frequentatio noxia sacerdotib;

Christus in huius Principis quod sacerdos esset, domū ingreditur

pais Iesu inimicis esset, vtpote Phariseorum Princeps; hūc igitur vt sibi amicū reddat, vltro in domum illius ingressus est, coram illo miraculū edidit, filiā ad vitā reuocat, & sibi beneficio collato deuincit; nosq; eadem opera edocet inimicos esse diligendos, inq; illos beneficia conferenda. Secundo quod sacerdotum Princeps esset, quem proinde colere & beneficijs demulcere voluit, vt ad oculum demonstraret esse sacerdotes honore & cultu prosequendos.

Exist. 14.

Lege olim cautum fuit, vt sacerdote domum aliquam ingressuro, eadem prius mundaretur, & ab omnib. sordib. purgaretur. ē quo colligere erat, quis honor veteris Legis sacerdotibus, officij & muneris sacri intuitu, deferendus esset. Quanto verò maiorem sacerdotibus legis Euangelicę deferre oporteat. Si Reges, Angeli, imò Deus ipse honorari debet; sacerdotes profectò non secus atq; ipsi honorandi sunt, quod Reges, Angeli, imò dii quidam in sacris litteris appellantur. Hæc igitur de causâ Christus Principis sacerdotum ædes subit, vt filiam ad vitam resuscitet.

Sacerdotibus honor debitus.

Et cum ingrederetur domū Iairi. Christus igitur Pharisei domū cum ingressus esset, & tibicines audiret, & homines interius magnū excitaret strepitū; omnib. quamprimum egrederent præcepit. Domū hanc introeunti sexcenti sese cōceptus offerūt; primo nō possum quin domesticorū horū demirer vesaniā qui in domo luctus adhibēt tibicines, & in morte miscent musicā; q; tamen nō immerito reprehendit Ecclesi. *Musica in luctu importuna narratio.* Palatiū Iairi, vera mūdi imago est: quāuis. n. in mūdo varia quotidie sint funera, & plurimi obeant, lasciuire & ineptire tamē

Reel. 22.

Matt. 27.

alij non desinūt: ipse quin etiā mons quidā Caluarię est, in quo Christo in cruce moriente, filij Dei in arumis sunt, Iudæi & milites aleis tēpus terunt. ipse deniq; regnū Babylonium est, in quo alijs in fornace æstuantibus & morientibus, alij ad sambucæ & fistulæ sonitū exultant & idola adorant. Secundo cum tibicines & cornicines quos in domo viri Principis & sanctitatis studiosi, sacerdotis & Pharisei video, attentius considero, ipse mihi persuadeo nō temere hos aduocatos nec sponte aduenisse; imo crediderim veterem Thracū hic consuetudinē renouatā, qui in libero-

rum

rum natiuitate plorabant, in funere autē ingemiscebant. Aliam tamen rationē assignat Theophylactus, solitos sc. Iudaeos in morte filiarū, quæ virgines hinc decedebant, quod earū virginitatē testatā facerent, eosdem tibicines & citharædos in funere adhibere, quos si nuptias inijsissent, habuissent. Plurimos autē hic fuisse certū est, q̃ filia Principis esset, quemadmodū & diuite aliquo defuncto plurimæ pulsant campanæ. Crediderim poti⁹ musicos hos & tibicines in funeribus inductos, vt ferali lugubriq; cantu & nēnia ad luctum composita, omnes ad dolorem & luctum excitarent, suspiria & lacrymas elicerent. Hos tacere iubet Christus, & domo exegit, seseq; ad filiam excitandam accingit; sed deridetur, exhibilatur, omnesque eum insanire credunt.

Et deridebant eum. Mundus Christi opera exhibilat, illius doctrinā explodit, seruorumq; Dei gesta vitamq; subfannat. *Deridetur. n. iusti simplicitas*, ait Iob: sed à te quoq; vicissim deridebuntur Domine. *Tu Domine deridebis eos.* Omnes Christi paupertatem, nuditatem, humilitatē, crucem, mortem, omnia illius mysteria derident: *Omnes videntes me deriserunt me.* Omnes inquit, milites Herodis in palatio, Iudæi in cruce, Gentiles in Euangelij annuntiatione, hæretici in Ven. Eucharistia. Maledicti Cham, qui nuditatem patris vestri Noe irridetis: Scelesti Semei, qui contumelijs & iniurijs, & lapidum imbre innocuum Dauidem prosequimini.

Mundus Christum irridet, q̃ aliam viuendi rationem confectetur, quod alio loquatur idiomate, quod non eiusdem sit ingenij, quod viuentes mortuos, & mortuos viuētes appelleret: *Sinite*, inquiēs, *mortuos sepelire mortuos.* Quid ais Domine? quos mortuos dicis, adhuc in vita sunt; & quos viuos credis, mundus vt mortuos habet, vt hoc loco: *Non est mortua puella, sed dormit:* quid hoc audio Domine? omnes te haud dubiè irridebunt. Dormire illam asseris, & verè mortua est; testatur & pater, *filia mea modo defuncta est.* Ridet auditis hisce paradoxis mundus, ridet ea quæ nunquam ante vidit vel audiuit. quod egregia figura manifestum faciam.

Sara nonagenaria cū ab Angelo intellexisset, concepturā se filium,

Cur tibi
nes in fu-
nere.

Mundus
Christi o-
pera explo-
dit.
Iob. 12.
Psalms.

Cur Chrī-
stum mun-
dus irri-
deat.

Gen. 23.

se filium, ridere effusè cœpit, imò omnes sibi cornifuros ait: *Omnis qui viderit me, corridebit mihi.* quasi diceret, visum non est hætenus, nonagenariam, qualis ipsa sum, citra vitæ vesperam, concipere & fœtum edere, atque ideo omnes non immeritò ridebunt. Paradoxa scilicet sunt; atq; ideo mundus Dei ridet opera, quæ cū intelligere nequeat, sannis excipit. Ridet item Dei opera mundus, & sanctorum, quia repugnant & aduersantur malæ eorum viuendæ consuetudini.

Demosthe-
nis apoph-
thegma.

Lusit non inscitè in furem quemdam olim Demosthenes, qui nocturnas illius lucubrationes iniquo ferret animo, scio, inquit, *me tibi molestum esse, quia noctu lucernam accendo*, quod nihil adeo fures oderint, quam lumen. Ita quoq; dicendum, improbos iustorum ideo vigilijs, orationibus, ieiunijs & pœnitentiæ insultare & explodere; quòd de nocte, id est in vitæ huius tenebris & vitiorum caligine boni exempli candelam accendant. Atq; ideo de illis dictum olim à Christo, *Vos estis lux mundi.* Christus igitur irridetur, & *deridebant eum.* Sed risus hos relinquamus & reliquam Euangelij partem prosequamur, qua miraculum de Hæmorrhœissâ perfanata continetur, & hoc secunda orationis parte prosequemur.

L. de Salm
cap. 5.

Christus igitur cum Principe iter ingressus filiam illius resuscitaturus, aliam mulierem obuiam habuit, sanguinis fluxu iam à duodecim annis laborantem: dicebat hæc autem intra se, Beatam me si vel fimbriam vestis illius tangere possim; mihi quippe persuadeo, quamprimum me sanitati restitutum iri. Et ecce mulier, qua sanguinis fluxum patiebatur, duodecim annis accessit retro. Multis in mentem venit idque antiqua traditione relatum est, mulierem hæc Veronicam nomine dictam esse. Ambrosius Martham Lazari sororem eam esse voluit; sed crediderim cum Eusebio libro septimo, histor. Ecclesiasticæ capit. decimoquarto, & Sosomeno libro quinto, capite vigesimo primo, mulierem hanc Cæsarea Philippi oriundam fuisse, quæ quo perpetuam recepti à Salvatore beneficii memoriam ad posteros transmitteret, ante domus fores æneam statuam ad SALVATORIS formam erigi iussit;

ad cuius

ad cuius basim flos deinde enatus est, qui nonnisi ad fimbriam vestis excrefcebat, atq; is tantæ efficacix & energie, vt omnia morborum genera persanaret. Refert autem historia Tripartita, impium Apostatum Iulianum statuam hanc comminuisse, suamq; loco eius erigi iussisse. Sed hæc Deus iniquitatem ac nequitiam non ferens, fulmine vibrato eandem ad terram deiecit.

Grauitur mulier hæc cruciabatur, & non parum affligebatur. Primo ob ipsum morbi genus, quod vehemens erat, & quod Iudæi maxime exhorrescerent. in Leuitico siquidem iubentur hoc quæ morbo laborant, à cæteris hominibus sequestratè viuere. Secundò ob morbi diuturnitatē, quia duodecim ipsis annis hoc morbo laborauerat. Tertiò quod varia adhibita medicamenta in vanum cederent, imò quotidie morbus ingrauesceret. Quartò denique, qd omnē substantiam in medicos impendisset, & frustra quidem: nā hoc illi dedere medici, quod multos perpeffa fuerit cruciatus, omnem amiserit substantiam, & morbus magis magisque increuerit. Vexata igitur & afflictione exstimulante, quin & viua fide confirmata, Christum accedit dicens, *Si tetigero tantum fimbriam vestimenti eius, salua ero.*

Hic sudat & mirè se torquet miser Caluinus, sciēs hinc nos reliquiarum sanctarum cultum & venerationem adstruere. Ait igitur, effugij quærendi gratia, mulierem hanc, inconsiderato quodam zelo, (eius vt adhibeam verba) fimbriam Christi tetigisse, atq; ideo superstitionis exercite eam aliquatenus ream esse. Et quamuis, inquit, fimbriæ tactu sanitatem cōsecuta sit, singulare quiddam fuit, neue idè in exemplum trahendum, aut consequenter hinc eliciendum, simile quid in Sanctorum reliquijs posse iā contingere. O spiritum inferno & dæmone progeneratū! Omnes ecce Euangelistæ hanc circumstantiam diligēter obseruauerunt, dixisse nimirum illam, *Si tetigero tantum fimbriam vestimenti eius, salua ero;* quo fidem illius celebrent & deprædicent; & impudens ille impostor, indiscretam illam appellare non veretur. Christus fidem illius laudat & probat non re ipsa modò, sed & verbis, *Fides tua te saluam fe-*

Lib. 6. c. 4.

Mulieris
huius af-
flictio.

Leui. 15.

Detestan-
dus Cal-
uini error.

ait, & Antichristus Calvinus eandem carpit, & superstitionis accusat.

Sanctarū
reliquiarū
cultus ad-
struitur.

Act. 19.

Clamet, infaniet, bacchetur, efferaſcat hic tempeſtas illa religionis, & iuratus omnium rerum ſanctarum, & præſertim reliquiarum hoſtis Calvinus, hinc tamen, vti & ex alijs plurimis ſcripturæ locis, Eccleſiæ dogma de ſanctarum reliquiarum cultu & honore, adſtruere & ſtabilire poſſumus, quarum tactu & aſpectu plurimi ſanitati priſtinæ reſtituti ſunt. Si enim ſudaria & ſemicinctia Pauli ægros ſanarunt, cur oſſa & aliorum ſanctorum, vt Apoſtolorum, Martyrum, Confeſſorum, & virginum reliquiæ, eandem vim non habeant? Si veteres illi Chriſtiani Ephēſij tantum cultum honoremque ſine vlla ſuperſtitionis aut idololatriæ nota, ſudarijs Apoſtoli, vti ex Apoſtolorum Actibus apparet, exhibuerint, vt varia iſſdem morborum genera depulerint; cur igitur oſſa & veſtes, in quibus Spiritus Sanctus tot annis commoratus eſt, & tot mirabilia produxit, non venerabimur?

Reg. 13.

Cadaver mortui quamprimum vt oſſa Eliſæi Prophete tetigit, in pedes ſtetit, & cum alijs fugam iniit; & Apoſtolorum aliorumque ſanctorum reliquiarum attactu à morbis ſanari non poterimus? Sed opinionem noſtram confirmando Hieronymus, in vita Sancti Pauli Eremitæ ait, Antonium pluriſ facere ſolitum, tunicam S. Pauli è folijs contextam, quàm omnes Cræſi opes aut regias facultates. Et ecce Hæmorrhoiſſa reliquiarum ſanctarum virtuti potentiaque innixa, tactu ſe veſtis Chriſti ab inſanabili morbo liberari poſſe credit.

Euangelista Marcus mulieris huius miſeriam & calamitatem exaggeraturus, ait, oēs eā facultates in medicos, & quidem fruſtra effuſiſſe. Verum igitur prouerbiū eſt, *Qui medicè viuūt, miſerè viuūt.* Curent igitur medici, & dent operā ne ſuis pharmacis, catapotijs, cælijs, apoſeumatibus, pilulis, rhabbaro, alijsque tum ſimplicibus tum coſpoſitis, quæ agris præſcribunt, naturam vel debilitent, vel etiam penitus exſtinguant, ne in ſupremi iudicij die, homicidij & cædis rei ob plurimos quos perperā medicatio

DOM. XXIII. POST PENTECOST. 57

ad Tartara transfere morbos coram Deo accusentur. Quam illa inhumanitas & effera crudelitas, tortori ad necem inferendam pretium persolvere, & medicos luculenta mercede accepta, velut ingratiſſimos mortalium, hominibus mortem accelerare.

Xiphilinus teste Dione, cum videret Adrianum Cæsa- *Dio Nica-*
rem in extremis esse, medicorum imperitiam coarguens, *lis in A-*
iſq; optimi Imp. mortem ascribens, ait πολλοὶ ἰατροὶ βα- *driano.*
σιλέα ἀπόλεσαν, id est, Medicorum multitudo Cæsare per-
didit. Et sanè simile quid in Grecorum senarijs legere est

Πολλῶν ἰατρῶν ὥσθ' ὃ μ' ἀπέλεσεν, id est,

Medicorum plurimorum visitatio me perdidit.

Interrogatus olim à Medico rex Pausanias cur nunquā Pausaniæ
ægotaret, & optima semper esset valetudine? respondit, *apophteg-*
Quia te medico nō utor. cui medicus, cur aut coarguis, cu- *ma.*
ius nūquā expertus es scientiā vel artē? rex ait, nec si ex-
tus essem, te coarguerē, nō. n. superstes essem. Insinuare vo-
lebat, medicos ut plurimū mortē hominib. adferre solere.

Hinc etiam Anabaptistæ medicinam reprehendunt, c. *Anabapti-*
iusq; vsum suis interdunt, inducti ad id etiam exemplo *stæ medi-*
regis Asa, quem quod medicis se crediderit, reprehendit *cinam dā-*
scriptura sed mera hæc infania est, nam ait Sapiēs, *Honora-*
medicum propter necessitatem; designare volens, opus esse *nant.*
medicina, quam ab altissimo conditam ait, & *quam ut sa-*
piens non abhorrebit. Equidem medicos necessarios esse *Eccl. 38.*
dico, sed culpandos illos, qui facultates exsugunt, nec vl-
lam ægris opem adferunt, quales hi, qui Hæmorrhoidiam
opibus orbarunt. Sed hæc facultatum amissio vitam ei à
Domino impetrauit.

Themistocles Atheniēsis patria extorris, & omnibus fa- *Plutarch.*
cultatibus exutus, ad regem Persarum se contulit; cumque *in The-*
mensæ regis cum filijs assideret, dicere cœpit, *Perieramus misto t.*
filij, nisi perijssemus. Idem dicere hæmorrhoidia potuit; pe- *Et to. 2. in*
rierat siquidem, si diuitiæ, quas in medicos impendit, non *apophteg.*
perijsſent. Absq; his enim si fuisset, nunquam esset sanita- *Græc.*
tem consecuta; & certè certius perijsſet, nisi ita perijsſet.

Cæterum mulier hæc, iā senior & grandæva suū nego. Filiæ non
cum agit, & de sua ipsius sanitate sollicita est, inter turbas discurrant.

dddd a

& populi

& populi multitudinem agens; sed filia Principis Patrē habet, qui causam illius apud Dominum agat; quod filiarum non sit, quamuis sanitas, & valetudo in discrimen adducatur, discurrere, per contubernia agere, & negotia propria tractare: sed vetulis hoc vitio non vertitur, nec tantū periculū includit. Quare scitē & appositē Hebræi lingua sua puellā *Alma* vocarunt, quod tantundem est, ac si dicas abscondita: quod nullus haberi thesaurus queat, qui diligentius & maiori cura debeat asseruari, quā puellæ honor & pudicitia, quod plurimi eidem fures insidientur.

Cant. 8.

Dilectus ille in Canticis cum sponsa agens de sorore illius ait, *Quid faciemus sorori nostræ in die quando alloquenda est.* (quo loco *alloqui*, tantundem est ac nubere.) vt ostendat, prius filias viris aut feminis suspectis loqui non debere quam nupserint. quasi diceret, Primum filiæ cum viro colloquium sit in die nuptiarum. Vnde sapiens quidam ait non nisi ter in vita filiam egredi debere, primò vt baptizetur, deinde vt nubat, ac postremò vt sepeliatur. Ipse quoque sponsus subnectit quamprimum. *Si murus est, adificemus propugnacula argentea*: non nisi de muro propugnaculo, claustròq; hic sermo est, quæ impediunt ne sponsa huc egrediatur.

Filia non-
nisi tertio
egredia-
tur.

Puellæ
hierogly-
picum.

Filiam expressuri hieroglyphicè veteres, pinxerunt ad latus eius dextrū dracōē, & ad pedes testudinē; draco qui visus acutissimus est, denotat custodiā & vigilantia, testudo verò quæ tardigrada & lenta est, solitudinem, hæc enim nunquā domo egreditur, semperq; captiua detinetur. Huc alludens in canticis spūs inuitat dilectam suam vt columbæ instar in foraminibus petre se abdāt ac delitescat, *Amica mea, columba mea in foraminibus petre*; quasi diceret, Mundanarum mulierum est in mundo agere, per plateas ac vicos discurrere; at te o amica mea, quæ aliam viuendirationem consecutis, aus instar in nido abscondi, & cubiculo egredi non oportet.

Cant. 2.

Inter ceteras beati viri felicitates & cordatæ mulieris doctes hanc recenset etiā Psalmista, *Vxor tua sicut vitis olivans in lateribus domus tue.* Id est, Beatum se dicere maritum debet, qui frugi & sedulam vxorem, quæ domo raro

egre-

egrediatur, nactus fuerit; è contra verò infelicem se ille, cuius coniux vaga, lubrica & discurrens.

Angeli quos Abraham hospitio receperat cùm vxorem eius & matrem familias non viderent, petebant quamprimum, *Vbi est Sara vxor tua?* Erat quippe Sara, quamuis iam vetula adeo solitudinis & quietis studiosa, itaq; contubernia sociarum perosa, nullum vt præter maritum videret; & cùm peregrini & externi domum illius diuerterent, cubile solitaria ingrediebatur, omnium conspectum, imò & Angelorum declinans. Gen. 18.

Isrælita dum Ægypto egredierentur, vasa argentea & aurea ab Ægyptijs mutuati sunt; inter cætera autem voluit Deus, vt mulieres nonnisi à vicinis & hospitibus mutuo sumerent; non longius enim quam ad vsq; vicinarum domos se conferre debet mulier. Ita non immeritò laudatur prudens & cordata Iudith, quod in domus abdito secretum sibi construxerit, raroque in publicum prodierit. Aequum enim & decens fuerit, fœminam cordatam & moratam rarissimè foras prodire; & solitudinem consecrari, & præsertim iuniores: senioribus enim tantum non imminet damni vt in hæmorroisâ hac videre licet, quæ inter populi turbas apparet, frequentiam non curat, & pro sui ipsius sanitate deprecatur. Exod. 12.

Et ecce mulier quæ sanguinis fluxum patiebatur. Hanc Euangelista omnes facultates impendisse ad sanitatē consequendam testatur; atque hac ratione in mundo viuitur. Mundani impendunt omnia vt quietem aliquam & voluptatem in mundo inueniant, & nullam reperire queunt; mundus siquidem latro est, qui diuites perdit, & pauperes cõtēmnit, quod egregio Diogenis responso faciã illustrius. Iudith 6.

Rogabatur hic à quodam quomodo se gereret Dionysius tyrannus cū diuitibus, ait, vt aliquis cum vasis; euacuat siquidem plena, & vacua abijcit, testis primò sit miser ille prodigus, qui dissipauit omnem substantiam suam, & deinde Lazarus; de quo scriptum est, *Et nemo illi dabat.* Mundus diuites perdit.

Cùm propiùs hæmorrhoisâ intueor, eiusq; colorem considero, imò & pulsus tango, ex morbi illius symptomatibus, quamprimum iudico, magnorum illam præuari-

Osee 4.

Mulier

hec hæ-

morrhoi-

sa pecca-

tores deno-

tat maio-

res.

Cæsaris

Augusti

dictetium.

Exod. 3.

catorum imaginem gerere, illorum inquam qui peccata peccatis accumulanti, & criminum nouorum quotidie se reos cōstituunt, iuxta verba illa Prophetæ, *Sanguis sanguinē tetigit.* Atq; verè fluxu sanguinis laborare dicendus est spiritualiter, vel qui pluribus addictus est peccatis, desiderijs prauis in omnibus morem gerens, vel qui praua vitij cuiusdā consuetudine in transuersum actus, in ipsū sapius prolabitur, & eidē assuescit; vterq; enim passionum suarū & cupiditatum mūdānarum dysenteria laborat. Ceterū mulier hæc duodecim ipsis annis in hac ægitudine permansit, quod qui continuo sanguinis fluxu laborent, id est qui vitij suis iam longa consuetudine assuerūt, difficulter admodum sanitati restituuntur, & nonnisi magno labore ad iustificationem redeunt; admoneri & corripi quidem possunt, sed nonnisi ægrè conuerti & corrigi.

Galba orator disertissimus cū coram Augusto Cæsare peroraret, ac sapius inter dicendum oratione ad Augustum conuersa repeteret, *Corrige, siquid peccauit Augustus.* respondit lepidè Augustus, *Ego te monere possum Galba, corrigere non possum:* ad gibbum quem dorso gerebat, quicquē ei naturalis erat, tacitè alludens: huius moneri quidem sed corrigi, id est tolli ille non poterat. Idem de peccatore dixero, qui in peccatis inueteratus, & longa quadam consuetudine incuruatus, admoneri quidem potest, sed humanè loquendo corrigi nequit: Christus accedat necesse est, & miraculo quodam curet, vti hanc sanguinifluam mulierem.

Et ecce mulier quæ, &c. Ecce iterum nouos conceptus. Vetula hæc, quæ omnia sua in medicos & medica sine vlla ope aut sanitatis recuperandę spe impendit, si propius intueri quis desideret, legem veterem adamussim representat, quæ omnia bona sua, fidem, Sacramenta, mysteria, cæremoniasq; insumebat & absolvebat, nullum tamen peccatorem sanare, vel peccatum aliquod penitus auferre poterat. Ostēdit Deus olim Mosi rubum in deserto ardentem, non tamē vstulatū, visio hæc, etiā iuxta Hebræos, denotabat Iudæos à barbaris quotidie diuexari, & spinarū aculeis cōpungi, qui grauius illis infligebāt vulnera, sed simul etiam

etiā ostendebat, omnia hæc tormenta nullum ijs detrimentum aut læsionem adferre posse; sed bonorum ijs prosperitatisque occasionem fore. Verum aliud hic intelligit Ven Beda, creditq; flamma hæc legem veterem, quæ deinde in forma ignis in monte data fuit, denotari: quæ quamuis peccata, (quorum symbolum sunt spinæ) prohiberet, eadem tamen non auferbat: necesse siquidem erat Deum descendere, qui eadem succenderet, id est remitteret. Talis scilicet morbus talem requirebat medicum, atq; hæc occasione mulieris nostræ, quæ sanguinis fluxum patiebatur.

Cum morbum hunc eiusque diuturnitatem considero, crediderim hac denotari peccatorem in vitijs obduratū quo nihil in mundo ad sanandum haberi potest difficilius, Deoq; inuisus. Deus Ezechieli olim templi sul abominaciones ostendere volēs, ad templi ostium eū deduxit, & eius in introitu idolum ei commonstrauit, quod idolum zeli appellabant, quod amantes zelo succenderet, (hic passionēs amorosæ denotantur;) Paulo vltius thus eidem adolentes; deinde ostendebat ei mulierculas plangentes Adonida, & sedentes quidem; ecce prauæ consuetudinis imaginem. Cum verò & longius eum deduxisset, ostendit illi sēnes quosdam, tergum altaribus obuertētes, & flosculos naribus applicantes, ecce complacentia & delectatio, quam ē delictis suis hauriunt peccatores: tum verò peccatum abominandum & detestabile esse solet, cum praua consuetudine inueteratum est, & ipse sibi peccator peccando placet.

Doctissimus Rupertus idem hoc esse ait, cum eo quod Propheta Amos sub alijs dixit inuolucris, *Super tribus sceleribus Moab, Edom, Israel, Iuda, &c. Et super quartum non conuertam.* Primum peccatum in desiderio & voluntate est, quando scilicet malum desideratur, & consensus extorquetur. Secundum, quando in opus transit. Tertium, quando eidem homo assuevit: denique quando quis peccato delectatur, sibiq; in eodem placet, ipsumque etiam cum vitæ discrimine propugnat. hoc demum fugiendum est, nam extremam animæ afferre perniciem solet.

*In Com-
ment. 3.
Exod.*

*Hæmor-
rhoissa de-
signat pec-
catore in
peccatis
inuetera-
tum.
Ezech. 8.*

Amos 1.

Ezech. 9.

Video in Ezechiele prodeuntem eminus virum, legati officio fungentem, lineis vestitum, calamaro instructum qui in mandatis habebat, singulos qui neci eripiendierant, signo Tau notare, cæteros verò omnes morti tradere. *Senem, inquit, adolescentem, & virginem, paruulum & mulieres interfice usq; ad internecionem.* At hæc strages à senioribus initium habuit, *Caperunt ergo à viris senioribus.* Senes hi inueteratos illos peccatores, quiq; in peccatis canescunt, denotant; ab his vt plurimum velut à scelestissimis Dei iudicia incipiunt; & sanè morbi hi incurabiles sunt, qui vt sanentur, miraculis opus est, vt in hac Hemorrhoißa cernimus.

Miraculosa mulieris huius sanatio.

Vidistis duodecennem mulieris huius egritudinem, sed eandem restitutam valetudini iam in scenam producant. Ecce enim quamprimùm vt Saluatoris fimbriam tetigit, ille conuersus ait, *Quis me tetigit?* non quòd ignoraret, à quo tactus esset, sed vt hocce miraculum ad Dei gloriam, propter Principis fidem, & mulieris curationem, manifestaret: ipsa igitur tremens & pauescens, quasi commissi sacrilegij alicuius rea, vt Chrysostomus, ait, illius pedibus aduoluta, & admissi veniam petens liberè professæ est, se tetigisse. Sed saluator, qua erat benignitate & clementia, eandem consolatus, à morbo etiam eadem opera liberauit. *Et salua facta est mulier ex illa hora.* O curationem admirabilem! ò medelam hætenus inauditam? Tibi hic ò natura, illudit Saluator, neque enim ipsa imitari posses, neue huc medicina Hypocratis attingere, quæ non nisi successiue & multis adhibitis medicamentis sanat.

Duo medicinæ præfides.

Atq; ideò duos medicinæ præfides pinxerunt veteres, Mercurium & Aesculapium, atque in eorum imaginibus pingebant quidquid ad sanitatem tuendam foret necessarium. Vt autem de Mercurio taceam, pinxerunt Aesculapium, imaginem pulcherrimæ mulieris alata & lauro coronata, & pileo tecta, manu præferentem. Nodosum adhæc gestabat sceptrum quod serpentes varij ambibant, ad pedes vero noctuam & gallinam habebat. Cæterum coruus illi & draco immolabatur:

cumq;

unūq; Apollinis imberbis filius esset, promissam præferat barbam. Quibus omnibus denotare volebant, ut medicina sanitatem quam formosa mulier illa denotabat (ut qua nihil pulchrius haberi in mundo queat) conferat, variis demediis vtatur necesse est; alę autem illius diligētiā, laurus quę magnę energię est & salutaris, herbarum & simplicium medicamentorum notitiā, pileus, cęli quod non cooperit, eiusq; influxuum, qui obseruari quā diligentissimē debent ut medicamenta applicētur, notitiā significat. Gallina commodum ægroto nutrimentum necessarium esse signabat, noctua verō, vigilantiam & studiū quod bonis impēdi literis oportet: coruus ē quo varia veteres auguria & prognostica colligebāt, iudiciū & crisin de morbis; draco denique sollicitudinē & prouidentiam erga omnia prædicta. multorum autem id annorum experientia acquiritur, nec adolescentis alicuius est medicam exercere, sed hominis barbati & prouecti. Ars namq; nodos plurimos, difficultates ac spinas continet, ut sceptro illi nodoso Æsculapij non immeritō valeat comparari. Hisce cæremoniis non vtitur Christus, sed statim, in momento, sine aliquo ingredienti, solo suo attractu, & miraculosē misellam hanc mulierem sanitati restituit, *Et salua facta est mulier ex illa hora.*

Duo igitur insignia hic patrat Dominus miracula, vnū in muliere, quę duodecim annorum spatio sanguinis pro fluuiō laborarat; alterum in filia Archisynagogi quę iam mortem obierat: quę tātā illius apud populum opinionem excitauit, ut omnes illum per vniuersam Iudęā uti Prophetam suspexerint. Docemur hic opera Dei diuulgare, eiusq; beneficia extollere & deprecāre. Dauid quippe tota animi contentione, & omnium neruorum testudinis suę intensione, & studio quodam singulari mirabilia quę Deus in Ægypto, in mari rubro, in deserto, in terra Chanaan, tum in seipso patrauit, celebrat & extollit, quin & alios sibi ut succinant inuitat, *Narrate mirabilia eius,* & alibi, *Venite & audite omnes qui timetis Deum, & narrabo quanta fecit anima mea.*

Dei laudes
decantantur.

Psal. 104.

Ita Moyses socero suo Iethro omnes caritus sibi colla-

Exod. 18.

Tob. 12.

tas gratias enarravit: & Angelus idipsum Tobia, vt faciat suadet, *Vos autem benedicite Deum cœli, & narrate omnia mirabilia eius, sacramentum enim regis abscondere, bonum est; opera autem Dei reuelare, honorificum est.* Atque huc spectant, & huius farinae sunt vetera illa Moyses, eiusque sororis Mariae, Deborah, Isaia, Ezechiel, Anna, Iudith, Tobia, Abacuc, Zacharia, Simeonis Deipara, aliorumque cantica, ad quæ vos remitto, vos autem sic me dimittite, finem hic facere.

Hoc igitur Euangelium vobis documento sit, ex alterutra illius parte aliquam vobis vtilitatem eligit. Vide te honorem & cultum non animi solum, sed & corporis, quem Deo debemus, cum Archisynagogus ipsum adorans accedat, & adoret accedens. Attendite simul mortis velocitatem, eius incertitudinem, eius tamen aduentus certitudinem, discite omni illam hora & loco expectandam, cum puella hæc in ætatis flore, & præter patris expectationem, moriatur. Notate etiam, quo pudore, metu, & reuerentia peccatores scinitatis acquitendæ gratia, ad Deum accedere debeant: cum hæmorrhœissa accedere ad Christum veritatem à tergo hæreat, imò vix vestem illius tangere audeat. Discite, qua sit fiducia & spe ad Deum accedendum, quæ sit de potentia illius spes concipiendæ, cum mulier hæc certò sibi persuadeat, se si fimbriam Christi tangere potuerit, à sanguinis fluxu quamprimum liberandam. Denique hinc colligite, Dei laudes & præconia vbiq; locorum esse deprædicanda & euulganda, beneficiaque recepta celebranda.

Et quis obsecro hoc non agat? quis hic deficiat omnipotens Deus? Tua quippe mirabilia tacere, non est hominem esse, & certissimum ingratitude argumentum. Nam & muta loquuntur vt te dilaudent, & quæ lingua carent vt tibi dent gloriam, linguam sibi adaptant. Nos scilicet ad hoc obligati sumus, imò naturalis quædam obligatio est, vt creatura rationis compos Creatorem dilaudet, vtque homo in æternum Dei sui præconia celebret. Sed quid? video hic sanguinis fluxus, & filias mortuas;

tot ani-

DOM. XXII. POST PENTECOST. 59

tot animas inquam quæ peccandi dysenteria laborant,
& iam à duodecim annis forsitan, inter quas & plurimas
iam mortuas reperire erit, sacræ humanitatis tuæ fimbria
ad illas mundandas, & omnipotentæ manus ad has à
mortuis resuscitandas, sufficit. Illis igitur sanitatem & his
vitam largire, atque omnes te deprædicabunt, mirabilia
tua celebrabunt, quamdiu hic in orbe inferiori peregri-
nabuntur, expectantes interim, donec in altero sæculo,
vbi æterna felicitas est, eadem assiduè & continuo decan-
tare valeāt, ad quam nos deducant Pater &
filius, & spiritus sanctus.
Amen.

DOMI

DOMINICA XXIV.
POST PENTECOSTEN.

*Cum videritis abominationem desolationis, qua des-
ta est à Daniele Propheta, stantem in loco sancto
Matth. 24.*

FIGURA.

Apoc. 12.

VIdit olim in Apocalypsi Ioannes draconem rufum,
& horribilem, septem capita & cornua decem ge-
stantem, & septem coronis redimitum; qui caudā
tertiā stellarum partem cœlo detrahebat, & in mulierē
omnem suā rabiem & furorem conuertebat. Hunc ima-
ginem esse dico Antichristi, cuius in Euangelio hodiernō
habetur mentio, quiq̃ue circa seculorum finem apparebit,
vt Ecclesiæ bellum inferat, eamq̃ue persequatur. Ipse scilicet
erit draco veneno & virulentia turgidus; septiceps, &
decem munitus cornibus, & sceptris infinitis potens, quōd
sexcentas rationes & mille artes adinueniet, quibus iustos
affligat, & in casses suos pertrahat, varias illis ideō coronas
& sceptra offeret; caudā quoque suā cœlo stellas detrahet,
id est sexcentas animas cœlo & gloriæ destinatas disper-
det, & in terram trahet. Tantusq̃ue illius furor & rabies fu-
tura est, totus vt orbis eum formidaturus sit. Sed Ecclesiā
in primis, quæ est mulier illa, persequetur, & aduersus illā
omnes vires exeret. Alias nequitix & scauitix illius partes
prosequar, si cœlitus auxilium affulgeat, & cæpta nostra
Deipara benignitatis suæ flabro secundet. Quare vnani-
mes ei Angelicā salutationem recitemus, *Aue Maria.*

Varia &
horribilia
Antichri-
sti nomina

Tam horrendæ & crudeles Antichristi aduersus iustos
& fideles circa mundi finem persecutiones & exagitatio-
nes erunt, vt Ecclesia, quō eandem exaggeret, nobisq̃; ei-
rum horrorem incutiat, varia illi & terribilia nomina im-
ponat, qualia vix vnquam ab hominum memoria cuiquā
data

data legimus. Imprimis enim absolutè dicitur *malus*: ita namque cum indigetat Propheta Iob, *In die perditionis ser Iob. 21. uatur malus, & ad diem furoris adducetur*; quæ verba Gregorius in Moralibus de Antichristo interpretatur. Sed breuiter hic notandum, duò Prophetam iudicij diei de quo hic agit, nomina dare, primò namque vocat diem furoris, quòd totus orbis tunc irascetur, sæuiet, & confliget: deinde diem perditionis, omnia siquidem tunc pessum ibunt, aquæ non fluent amplius, cælestes influxus quiescent, elementa deficiēt, animalia delebūtur, aues volare desinēt. arbores non amplius virescent, flores emarcescent, homines non supererunt, denique generalis quædam perditio & commune excidium tunc erit.

Secundo Antichristus dictus est *impius*. Hoc illi nomē imponit Isaias; de Christo etenim, eiusque potentia sermonem instituens ait, *Et spiritu suorum interficiet impiū*, id est secundum expositionem Glossæ Antichristum. Nul- lum porro ei aptius vel naturæ congruentius nomen imponi queat: ille siquidem omnis pietatis erit grando, religionis flagellum, & omnis sanctimonix ruina & euersio. Virtutes enim eliminabit, vitiaque inducet; iustos exagita- bit, impios exaltabit; iustitiam peruertet, & iniquitatem extoller; cælestia irridebit, & terrena laudabit; veritatem oppugnabit, & mendacium propugnabit. O impium! cā- panilia euertet, altaria destruet, sacerdotes iugulabit, sa- crificia auferet, sacra profanabit, & mille in Ecclesiam cru- delitatis genera exercebit.

Tertiò Apostolus *iniqui* ei nomen dedit, *Reuelabitur, 2. Thess. 2.* inquit, *iniquus, quem Dominus Iesus interficiet spiritu oris sui, & destruet illustratione aduentus sui*. Hoc autē ei no- Item ini-
men impositum, quòd vt nequissimus & scelestus omnē *quis.*
iquitatem & iustitiam oppugnabit, nam nullas agnosceret leges quàm tyrannicas passionēs, voluntatem diabolicam, & crudelitatem extremam. Dei præcepta violabit, ius na-
turale, ciuile & humanum explodet, leges & statuta prin-
cipum, & omnes mundi consuetudines exhibilabit; legum
nomen occupabunt passionēs eius; præceptorum, volun-
tates; statutorum, libertates, cōsuetudines & crudelitates.

Quarto

Dan. 2.
Item *rex*
impudens
facie.

Quarto Daniel Propheta eum *regem impudentem facie* vocat: *Consurget, inquit, rex impudens facie, & intelligens propositiones*, quem Nicolaus de Lyra magnus ille veteris Testamenti interpres, de Antichristo locutum ait, qui omni pudore excusso, in omnia vitia libertatis habenas laxabit. Rex autem dicitur, quod regio more imperabit, atque tyranni instar truculentissimi omnes scruissimio iugo premet; erit adhuc impudens, infamis, effrons facie, in moribus & agendi ratione dissolutus. Nemo autem unquam, præter Antichristum, infami hoc nomine est appellatus: atque ideo forsitan in Apocalypsi bestia dictus est, *Et admirata est vniuersa terra post bestiam*, id est post Antichristum; qui quod bestię instar victurus sit, impudens & efferus futurus, & omnem humanitatem & clementiam ignoraturus, bestia meritò à Ioanne dictus est.

Apoc. 13.

a. Thess. 2.

Dictus
quoq; est
homo pec-
cati.

Quinto ab Apostolo etiam *homo peccati* dictus est, *Nam quis, inquit, vos seducat ullo modo, quoniam nisi venerit discessio primum, & reuelatus fuerit homo peccati*: quibus verbis de Antichristi aduentu locutus est. Porro *homo peccati*, Hebræorum, genitiuos substantiuorum pro adiectiuis usurpantium more, tantundem est, ac *homo peccator*, qualia sunt, *viri diuitiarum*, pro *pro viri diuites*; *Deus iustitia*, pro *Deus iustus*; *vir iniquitatis* loco *toù vir iniquus*. Et quemadmodum Christus fuit sanctus Sanctorum, ita Antichristus futurus est scelestorū scelestissimus, atque vt in Christo Iesu abundantia quædam & plenitudo gratiarum apparuit, ita in Antichristo nequitie colluuius apparebit.

Aliàs *filius perditionis* nūcupauit, quod & calculo suo S. Methodius, quem Hieronymus in prologo in Daniele laudat, cōfirmat libro *2. Thess. 2.* de primis & nouissimis tēporibus, *veniet, inquit, filius perditionis qui dicitur Antichristus, & putās quod sit Deus, exaltabit cornua sua nimis*. Erit, inquā *filius perditionis* & diabolus illum in hominum perniciem ac perditionē producturus sit, tum etiā, quod se & simul alios perditurus sit, tamq; scelestam & improbā vitā acturus, deterior nulla vt haberi possit. Quare nō immeritò salamandram cōparetur

quæ

quæ seipsam & sui similes, præter aliorum serpentium consuetudinem, qui nec se mutuo nec socios veneno inficiunt inficere potest: nam si serpens aquam bibat, cui salamandra innatauit, vel aliquid comedat, quæ illa tetigerit, quamprimum velut hausto veneno emoritur. Ita Antichristus se simul & alios destruet, & generalem perditionem in orbem inuehet.

At nondum hic finis: appellatur enim apud Matthæum etiam Pseudopropheta, & rex septentrionis, apud Danielē. Porro omnes eum aduersarium & inimicum Christi dicunt; nam ab *anti* id est contra, & Christus nomen eius efformatum est, ac si dicas, aduersarius & contradictor Christi. Denique hodierno in Euangelio abominatio desolationis, vel abominatio desolatoria dicitur. Rē & nomen describit Matthæus, equidē vobis prælegā, *Cum videritis abominationē desolationis, quæ dicta est à Daniele Propheta, stantē in loco sancto.* Plura hic dicenda occurrerēt, sed ut summam ipse perstringā, duobus rē vniuersam punctis circūscribā, id est, duas desolationes depingā. prima erit Ierosolimitana euersio quæ iā præterit, quæ vrbs illa florētissima euersa fuit, vel quæ post multa sæcula in generali toti orbis destructione eueniet: altera describet inauditas persecutiones, quas Ecclesiæ inferet Antichristus, & duobus hisce punctis vniuersam hanc materiam includam, & hanc concionum dominicalium partem finiam.

Prima pars Euangelij duo continet capita, scilicet vrbs Ierosolymitanæ excidium, & Christi aduentum ad iudiciū, simulque signa quæ hoc iudiciū præcessura sunt. Christus igitur templo egressus, templi molē & edificiūque splendore & magnificentiam admiratus stetit in via: ait autē Marcus Apostolos templi elegantiā & structurā demiratos, muros ei, arcus, fornice, columnas, sculpturas, picturasque, aliaque opere Musaico affabre elaborata ostendisse dicentes, *Magister aspice quales lapides, & quales structura,* quasi dixissent, ut bene Origenes notauit, ne permittas Domine tam splendidum & regium opus concidere, uti concisurum concione iam mox habita præmonuisti. Quibus respondit Dominus, quam rudes adhuc & ignari estis discipuli mei: quam parum vobis patent futura. Venient siquidem dies, quibus altare hoc destruetur, templum euertatur, fornices

Matth. 24

Dan. 11.

Euangelij
sensus.

Marc. 13.

concident, columnæ euellētur, picturæ delebuntur, turre & pinnacula corruent, muri pessum dabuntur, ita vt lapis non sit super lapidem mansurus. Omnia autem hæc euentura sunt, quando videbitis abominationem desolationis, quam Daniel prænuñciauit, vt qui tunc prophetiā illā legerint, intelligat quia illo tēpore omnia hæc euētura sunt.

Varia ex-
positiones
Danielis
Prophetiæ

Cum videritis abominationem. Variæ huius oraculi dāz expositiones solent: Hieronym. quippe per abominati-
nem hanc Antichristum significatū credit, vt Hilarius, Eusebius & alij plures. Chrysostomus, Euthymius, Druthmarus, de statua Caij Caligulæ, quam Iudææ præses Pilatus vna cum imperij insignibus aquila, principi adulaturus tēplo intulit, locum accipiunt. Philo verò de imagine Caij intelligit, quā Petronius in templū inuexit, & adorari præcepit. Hugo Cardinalis denotari hic credit statuam Imp. Adriani quam Romani illi vt tropæū apud Solymā erexerunt, & in templo Salomonis, velut loco omnium in orbē dignissimo collocarunt, quæ vsque ad S. Hieronymi tempora etiam, inter ruinas & trudera templi conspiciebatur.

S. Ambro-
sij opinio.

Aliud iter ingressus Ambrosius, credit hic designari caput quoddam porcinum, quod Romani tēplo ipsum profanaturi, & Iudæis, qui hoc animal in primis abhorrebant, & immundorum immundissimum censebant, illud uti intulerunt. Sed omniū verisimillima & probabilissima, cui etiam libens assentior, opinio est Origenis, S. Augustini, D. Thomæ, Caietani, & aliorum, qui de Romanorum, vt bem obsidentium, & muros corona militum circum undique cingētium exercitu intelligunt, è quo colligere erat illius vastationem ac ruinam in proximo esse: in hac namque obsidione & excidio casus miserrabiles & abominationes insolite apparuerunt, sacrilegia inquam, idololatria, cædes, strages, homicidia, & rerum sacrarum profanatio.

Tribula-
tio Iudæo-
rū magna
sub perle-
cutione
Roman.

Cum videritis abominationem. Dum autem abomina-
tiones hæc contingerent, apparuit tanta tribulatio & angustia, cui similis nulla vnquam exstitit, & tunc impletū est oraculum illud Christi Iesu, *Erit tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi:* quidquid enim Iudæi antè passi fuerāt, nihil omnino erat respectu eorū quæ Romani deinceps

deinde milites intulerunt. Magna quidem fuit angustia & afflictio Iudæorū, quando Chaldaei urbē Ierosolymitanā incensam diripuerūt, sed nonnisi septuaginta annis hæcce durauit captiuitas: at hæc quam Romani intulere, captiuitas & vastatio, iam mille durauit annis & sexcentis, & nondum finem accepit.

Fl. Iosephus qui vrbis excidium & prælia descripsit, & *De bello Iudaico.* quorum pars magna fuit, tantam eiusdem desolationem & vastitatem fuisse scribit, vix vt credibile sit, imo veretur ipse, ne veritatem superet historia, & inanes fabulas lectori narrare videatur. Equidem paradoxa sint quæ narrat nec ne, aut potius imaginarium quid, nescio, vnum scio ab illo vt verum narrari, toto obsidionis tempore, tam peste & fame, quam gladio vndecies centena hominum millia periisse, & nonaginta millia in captiuitatem abducta, quorum reliquæ deinde iusto Dei iudicio per omnes orbis prouincias errantes incertis sedibus, sine lege, sine Rege vagantur, & à Christianis in prouinciis tolerantur, vt illos velut filij Dei homicidas & interfectores intuentes, mortem illius semper ob oculos habeant. Quod prædixisse Propheta visus est dicens, *Deus ostendit mihi super inimicos meos, Iudæorum scilicet punitionem, Ne occidas eos, sed calamitates eorum producas & protrahas; ne quando obliuiscantur populi mei,* *Psal. 58.* Christiani amarissimæ passionis tuæ. *Disperge illos in virtute tua,* per vniuersum terrarum orbem, in commissorum punitionem, *& depone illos protector meus Dominus.*

Tunc erit tribulatio, qualis non fuit ab initio mundi. Tanta scilicet tamque vehemens, vt Dominus beatas pronūciarit steriles & infelices eas quæ tunc temporis vterū in Iudæa laturæ & lactaturæ, *Va autē pragnātibus & nutriendibus in illis diebus.* Tanta siquidem inimicorum futura est rabies vt ne prægnantes quidem & nutrices impune habituræ sint, atque hac hyperbole scriptura insignem aliquam rabiem & feritatem designare solet. Ita Elisæus loquens Nazaeli duci regis Syriæ Benadabi, qui ad illum in Damascum quadraginta camelis munera deferentibus *1. Reg. 8.* comitatus venerat, suspirans, & gemens ait, *Scio quæ fa-*
Dom. Tom. 2. *eterna*

Amos 1.

Eturus sis filijs Israel mala, ciuitates eorū munitas igne succendes, & iuuenes eorum interficies gladio, & paruulos eorum elides, & pręgnantes diuides. Amos etiam Prophetę Ammonitarum feritatem describens, eos mulierum pręgnantium nulla ratione miserturos asserit, *super tribus sceleribus filiorum Ammon, & super quartum nō conuertam eum, eo quod deseruerit pręgnantes Galaad ad dilatum terminū suum.* Ideo dominum hac maledictione sum scribit Origenes, quod Romanorum militum barbaries adeo futura esset enormis, vt ne pręgnantes quidem & nutriendes impune sint habiturę. Theophylactus aliter intelligit, creditque dominum ideo mulieribus tunc temporis nutrientibus maledixisse quod sciret, quod Iosephus etiam in libris de bello scribit, matres proprios in cibum paraturas fœtus, quod profectō in obsidio Ierosolymitano factum est, & vix ā barbaris quidem factitatum legimus. Hilarius, Chrysostomus, Hieronymus, Beda Euthymius multo probabilius dicunt, ideo scilicet dominum infelices pręgnantes & nutrices pronuntiasse, quod matres fœtu grauidę, & nutrices alumnos ad mamillas habentes ad fugiendum ineptę sint, cū tamen tunc fuga sibi consulere necesse futurum sit.

Luc. 19.

Tunc erit tribulatio magna. Ideō inquam magna, vt ipse Dominus eandem mente tantum voluens, vberim sit lachrimatus, & *videns ciuitatem fleuerit super eam.* Dauid rex Siceleg excidium vastationemque contemplatus planxit & vna cum suis lachrimatus est, *Leuauerunt Dauid & populus qui erat cum eo voces suas, & planxerunt, donec deficerent in eo lachrymę.* Ipse quoque MATHIAS patriarum legū amator zelosissimus, gemiscebat ac suspirabat, cū templum profanari & patriam ab hostibus euerti cerneret, *Et dixit Mathias, vā mihi, vt quid*

1. Mach. 2.

natus sum videre contritionem populi mei, & contritionem ciuitatis sanctę, dum datur in manibus inimicorum. Sancta in manu extraneorum facta sunt, templum eius sicut homo ignobilis. At Christus lachryamatur & suspirat dum cladem & vastitatem vrbi Ierosolymitanę impenden-

tem prouidet atque in mentem reuocat, quia tunc futura est tribulatio magna.

Ecce quæ namq; tribulatio erit: videre muros solo æquatos, domos euersas, facultates direptas, thesauros ablatos, filias defloratas, matres constupratas, & nutrices cum alumnis iugulatis? quænam tribulatio, videre viros interfectos, sacerdotes obruncatos, pueros suffocatos, altaria destructa, & ciues in captiuitatem abductos? ecce quæ tribulatio, videre ædes sacras dirutas, sacrificia interdicta, religionem profligatam; confusionem subintroeuntem, crudelitatem laxatis habenis grassantem, sacraque profanata? Quis talia fando temperet à lachrymis? Verè igitur *tunc erit tribulatio magna.* Sed nondum desinimus.

Crudelitas
obsidij Ie-
rosolymi-
tani.

Alterum, primi membri caput est aduentus Iesu Christi ad iudicium, & signa illa terribilia, quæ funestum & tragicum hunc diem præcessura sunt, diem inquam, quæ tribulatio videbitur, qualis nusquam ab hominum memoria visa vel audita. Quamuis autem hæc Danielis Prophetia de euersione & excidio Ierosolymitano non inscitè intelligatur, melius tamen & aptius de mundi ruina destructioneque capietur, vt ostendit Agustinus Epist. ad Hefychium & lib. 20. de ciuit. cap. 5. & ipsum fauet Euangelium, nam cum Dominus hæc omnia exposuisset, & templi euersionem declarasset, Apostoli perterriti mox ab eo petierunt, *Domine quando hæc erunt, & quod signum aduentus tui?* Ipse quoque Hieronymus non abnuit, & concedit de Domini ad iudicium aduentu, & mundi excidio hoc Euangelium posse capi. Tunc quippe talis erit tribulatio, qualis non fuit ab initio mundi.

Notate hic verbum *tribulatio*; cum enim iustos purgari prius oporteat, quam celum ingrediantur, & post iudicij diem nullum futurum sit purgatorium, fiet, vt antequam horrenda illa dies adueniat, tribulationum igne purgentur & expientur, tribulationum inquam, quibus similes non vidit hominum memoria. Erunt siquidè adeo vehementes & pertimescendæ, vt scriptura illas diluuiò cõparere non vereat.

Vade Psalmista, *pro hac orabit ad te omnis Sanctus in tempore* Psal. 31.

Iusti ante
iudicium
purgabun-
tur.

oportuno. Veruntamen in diluuiio aquarum multarum ad te non approximabunt. Et apud Matchæum. Sicut in diebus Noe sic erit aduentus filij hominis. Nam vt aquæ diluuij per omnem terræ superficiem inundarunt, ita fluctus & tempestates tribulationum, quæ diem iudicij præcederunt, quæ sunt, quidquid in mundo fuerit, disperdent.

Dies iudicij diluuiio collatus. Ecquod Deus bone diluuium! non iam diluuium verum, sed nouū & inuisum, diluuium flammarum, quod ipsa etiā fundamenta montium & collum erepicit, exuret, *Montium fundamenta comburet. Ignis ante ipsum præcedet, & inflammabit in circuitu inimicos eius.* Ignis inquam, qui tunc, vt Philosophi dicūt, in summo fortissimè est, & velut diuinæ iustitiæ administer, aget in mundum. Ignis qui eodem momento quatuor mūdi angulos inuadet, aues exstinguet, animalia comburet, pisces vsulabit & perdet, homines torrebit. Ignis qui siluas destruet, mundum in solitudinem rediget, & omnia mundi in cineres & fauillas conuertet. Ignis qui vrbes solo æquabit, arces demolietur, montes fumigare coget, agros corripiet, in mari ardebit, ad cœlos vsque pertinget, imò ne lapidibus quæ parceret. O ignem, ô conflagrationem, ô incendium! Ignis erit in Oriente, ignis in Occidēte, ignis ad meridiem, ignis ad septentrionem, ignis deniq; vbique. Ignis in Asia, ignis in Africa, ignis in Europa, ignis apud Antipodes, ignis per omnes orbis angulos & climata.

Tunc erit tribulatio magna. Adeo inquam magna, vt illam prænuntiantes Prophetæ, tempestati eandem compararint. Psalmista in primis, *In circuitu eius tempestas ualida, & alibi, Ita persequeris illos in tempestate tua.* Daniel quoq; *Et quasi tempestas ueniet cōtra illum.* Nahum itē, *Dominus in tempestate & turbine uia eius, & nebula pedum eius.* Horribilis inquam & noua tempestas, tempestas in cœlo, tempestas in aëre, tempestas in mari, tempestas in terra, tempestas generalis & publica. In cœlo scilicet, ob motuum confusionem, in aëre, ob constipata & densa fulmina; in mari, ob turbines & procellas ventorum, & undarum concitationes; in terra, ob motus assiduos, qui illam concutient & agitant; tempestas denique generalis, præ-

Ignis qui
iudicium
præcedet
mirabilis
est.

pter calamitates, strages & tribulationes quæ futuræ sunt omnibus communes & publicæ.

Tunc erit tribulatio magna, imprimis ob multitudinē signorum, quæ hunc Domini aduentum præcēssura sunt, *Erunt signa in sole & luna & stellis*. Secundò, ob subitam & inopinam ad iudicium citationem cui omnes interessē oportet, *Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi*. Tertiò, quod omnia conscientiarum arcana tunc patebunt, & abstrusissima quæq; peccata tunc ab omnibus cōspicientur. *Illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium*. Deniq; ob Iudicis furorem & indignationem, tunc siquidem ad eò minacē & horribilem vultū induet, ut solo sit aspectu mortales omnes perterrefactus. *Ab increpatione vultus tui peribūt*, ait Psalmista; *Psal. 79.* & post illum Nahum Propheta, *Ante faciē indignationis eius quis stabit? & quis resistet in ira furoris eius? indignatio eius effusa est ut ignis, & petra dissoluta sunt ab eo.* *Nahum. 1.*

Tunc erit tribulatio magna qualis non fuit. Magna inquam quod Iudex magno furore & ira succensus ad iudicandum descendet. Cum rex aliquis ciuitatem regiis vestibus indutus ingreditur tum ad connubium ineundum, tum ad hastiludium exercēdum, cum vniuersa nobilitate & aulicis suis letus & hilaris procedit, familiariter cū ciuibus agit, omnibus arridet, & omnes cōpellat. At si rebellē aliquam ciuitatem castigaturus aduenit, arma spirat, vultū minacem, toruum & furibundum ostendit, omnibus metum incutit, tum armorum potentia, tum cōflagratione excitata. At Christus rex noster in primo suo aduentu Ecclesiam sibi in coniugem desponsaturus dulcis māsuetus, & benignus descendit, omnes compellās, ut ne pastores quidem ouium sit dedignatus; imò & cum peccatoribus familiariter egerit, *quoniam hic peccatores recipit & manducat cum illis*. At in secundo aduentu, quoniā ut Iudex veniet, armatus descendit, ignē oculis spirans, tonitru ore exerens, tēpestatē manu præterēs, deniq; totus irarus & furibūdus. Illius autē furorem multis è rebus colligere erit.

Primò è vultus cōmutatione; nā oculi illi benignissimi, Iudex irafacies illa ad hilaritatē cōposita, adeo tunc minax & toruatus veniet.

cccc 3

erit,

erit omnibus, vt metum sit incussura. Quid de illa dicitis
 ô Prophetæ? *Montes commoti sunt ab eo, & colles desola-
 ti sunt; & contremuit terra à facie eius, & orbis, & om-
 nes habitantes in eo,* ait Nahum. *Diuisi sunt ab ira vultus
 eius,* ait Psalter, & alio loco, *Montes fluxerunt à facie
 Domini, à facie Domini omnis terra. A facie eius contre-
 muist terra,* scribit Ioël, & Abacuc, *Silent à facie eius om-
 nis terra.* Et Zacharias, *Sileat omnis caro à facie Domini.*
 Desuntne igitur Prophetarum oracula? imo verò nec de-
 erunt figuræ & symbola.

Dan. 10. Daniel, quem alio nomine Balthasarem vocant, cum
 in Babylonica captiuitate ageret, tertio Cyri anno vidisse
 Figure qui se scribit spectrum terribile, quod ad propositum non in-
 bus ira scitè quadrat. *Et leuavi oculos meos, & vidi, & ecce vir*
 Christi ad *vnus accinctus lineis, & renes eius accincti auro obrazo, &*
 iudicium *corpus eius quasi chrysolitus, & facies eius sicut species ful-*
 venturi de *guris, & oculi eius, vt lampas ardens* Mysterij huius inter-
 notatur. *pretem acturus, dico hominem hunc albis vestitum Iudi-*
 cis Christi imaginem gerere, oculos illos fulmineos, vul-
 tum æstuantem, brachia illa ardentia, vocem tonantem,
 furorem & choleram illius designare.

Apoc. 1. Aquila illa Euangelica sublime euolans alium vidit, po-
 dère vestitum, & aurea cinctum Zona, cuius capilli instat
 niuis caneant, oculi flammæ in morem scintillabāt,
 facies vt Sol rutilabat, & vox illius tanquam vox aquarū
 multarū. Quid vobis de hoc homine videtur? cuius ima-
 ginem gerit? equidem Sanctorum Patrum expositionem
 secutus, dico Christum Iudicem hic denotari, & per ocu-
 lorum flammæ, faciem rutilantem, & vocem aquarum in
 morem reboantem, illius indignationem, furorem & iram
 intelligi.

Simile. Cum quis faciem inflammata, frontē rugosā, oculos
 minaces, & vultū penitus commutatum præfert, euidēs iræ
 signum est. Ceterum Christi ad iudicandum descenden-
 tis facies ita scintillabit & accensa erit, eiusque oculi adeo
 minaces, vt totus succensus & igneus imo ardere visurus sit,
Ignis à facie eius exarsit, ait idcirco Propheta. E quo ma-
 nifeste illius iram & indignationem colligere poterimus,

Tunc profecto vultus ille ad recreandum & gaudium omnibus afferendum compositus, (de quo dicitur, *Laetitia in vultu tuo*) ita commutabitur, atque adeo terribilis futurus est, ut Iob eum videre subterfugiens, dixerit, *Nec aspiciat me visus hominis*, Id est Christi hominem induri. Imo adeo eundem exhortuit, ut in inferno viuere, quam coram terribili hoc iudice comparere eiusque indignationem intueri, maluerit. *Quis mihi hoc tribuat, ut in inferno protegas me, donec perir inseat furor tuus?* Iob 14.

Iacob cum foceri sui Labani faciem in diuersa mutam cerneret, eundem subitanti credebat; quamobrem vxoribus suis ait, *Video faciē patris vestri, quod nō sit erga me, sicut heri & nudius tertius*. Ita cum in iudicii die vultus Iudicis ita commutabitur, ut merus sit ignis futurus, apparebit quamprimum, illum affectus commutasse, & iratum esse. Gen. 31.

Secundò Iudicis huius furor & passio (propassio inquam) è gressu & agendi ratione colligitur. Iudicamus enim quēquam iratum, cum citato incedit passu, cum pedibus terram ferit, cum oculos vibrat & iustollit, & manibus minatur, quando in obuios obuia iacit, scamna, sedes, sedilia, mensas. Omnia hæc in Iudice nostro intueri licet, atq; idē eius furor metuendus. Incedet quippe & procedet insolita quadam ratione, ignis illum præbit, Angeli latus eius stipabant, omnes creaturę arma pro illo induent; cum maiestate ingreditur, cum seueritate & rigore loquetur, cum æquitate iudicabit, quidquid tunc illi obuium erit, in peccatores euibrabit, solem, lunam, stellas elementa, imò totum mundi huius ædificium euersurus videbitur.

Tertium itacundiæ & furoris signum ipsa est vox, quādo scilicet, insolita quadam ratione efformatur, aut alia quam solet proloquitur, quando clamat, vociferatur, indignatur, fremit, omniaque clamore concutit. Ita è voce Iudicis supremi, quæ insurget, & tonitruū instar boabit, illius iram colligere potetimus. Vnde Isaias. *Dominus sicut formis egredietur, sicut vir praliator suscitabit Zelum, vociferabitur et clamabit*. Nec clamabit modò, sed leonis instar etiam, quo maior furoris flamma indicetur, rugiet. *Dominus de Sion rugiet, & de Ierusalem dabit vocem suam, &* Vox quoque illius iram præferet. Isai. 42.

Ioel. 3. *moueuntur cœli & terra, ait Ioël. Dominus de excelsu rugiet, & de sancto habitaculo suo dabit vocem suam.* dicit Jeremias, quasi omnes dicerent, voces hominum iram illius tunc exprimere non poterunt, rugitus leonis & bestiarum ululatus imitetur necesse est.

Vox Christi rugitui cōparata. Dauid dolorem quem de peccatis conceperat expressurus & quo in horrore ipsum haberet patefacturus, dicebat, *Rugiebam à gemitu cordis mei.* Id est, tantopere peccatum meum detestabar, ut cum crederem vocem humanam non sufficere qua ipsum detestarer, ab animalibus sim aliam mutuatus, & leo factus, rugitus nocte dieque in peccati detestationem emiserim. Ita filius Dei, cum communis hominum vox non sufficiat, rugitu leonino furorem & sententiam exprimet. Plura quin etiam ait Iob, eiusque vocem tonitruo similem futuram asserit, sed quæ à nemine mortalium sustineri queat: *Quis poterit magnitudinem tonitruum illius intueri?* Dicigitur, an non tunc futura sit tribulatio magna qualis non fuit ab initio mundi?

Matth. 24 Magna erit profecto! terra liquidem tremet, cœlum tonabit, totus orbis obstupescet: adeo etiam magna, ut sol se abditurus, luna deliquium passura, stellæ quoque cœlo casuræ sint: *Sol obscurabitur, luna non dabit lumen suum, & stellæ cadent de cœlo;* ut signa prævia & prænuntia omnibus terræ incolis metum sint incussura. *Turbabuntur gentes & timebunt, qui habitant terminos à signis tuis:* ut montes ab ea fluxuri sint; *Descendisti, & à facie tua montes fluxerunt, cum feceris mirabilia, non sustinebimus.* Ecquæ mirabilia factururus est? Solem scilicet obscurabit, lunæ deliquium inducet, stellæ cœlo deiciet, terram concutiet, montes agitabit, bestias exstinguet. Adeo denique magna, ut vel vnica eiusdem memoria ab omni nos peccato reuocare, adque virtutem incitare valeat.

Iudicij extremi recordatio sufficit ad peccatores conuertendos. Ita porro credit Dauid, & asserit, solam magnæ huius tribulationis memoriâ sufficere ad homines in viâ virtutis reuocandos, & vitiorum impetum sistendū. Audite quid dicat, *Dixi iniquis, nolite iniquè agere, & delinquentibus, nolite exaltare cornu, quia neque ab Oriente, neque ab Occidente, neque à desertis montibus, quoniam Deus iudex est.*

Ipse

Ipse quoque Ieremias aliud ad passiones & desideria comprimenda frangere non adhibebat, dicit enim de se, *Sedebam solus*, vitamque duxi solitariam, *quia comminatione extremi iudicii tui & tribulationum tunc ingruentium, replesti me.* Ierem. 15.

Iob quoque ad aliam normam & amissim opera non dirigebat, quam ad iudicis furorem, eiusque seueritatem expauescens ait, *Verebar omnia opera mea, sciens quia non parceres delinquenti.* Cicero quoque cum Epicuro Deos peroso disputans de diuina prouidentia, fieri non posse ait, ut quisquam diuinam maiestatem offendant, eamque toto vitæ tempore non formidet, qui sibi persuadet, esse Deum quendam Iudicem in cælo, qui tam ab impijs quàm à bonis rationem deposcet operum olim factorum. Hæc cogitate, interea aliud vobis depromam, de aduentu scilicet Antichristi eiusque persecutionibus; quæ orationis meæ secunda pars est. Iob timet diuina iudicia. Iob 9.

Plurimi doctrina & sanctitate celebres Patres, Euangelium hoc exponentes, hanc Danielis Prophetiam, *Cum videritis abominationem desolationis*, de Antichristi aduentu non incitè intelligunt, atque inter alios S. Hilarius, Ven. Beda, Augustinus, qui postremus in primis ait, Antichristum metonymicè *abominationem* dici, quod Deo è directo oppositus & aduersatus, honorem soli diuinæ maiestati debitum sibi arrogaturus sit; dicitur autem *desolatio*, quòd bello, turbis, persecutionibus, alijsque sanguinolentis conspirationibus terram vniuersam desolaturus sit.

Horum igitur magnorum virorum qui hoc Prophetæ oraculum de Antichristi aduentu intelligendo, de mundi fine exponunt, opinioni insistent, iuxta Euangelij etiam mentem, quantus hæreticorum stupor & ignorantia sit, ne dicam impudentia, colligo; qui passionibus pleni, & scientia carentes, docere præsumunt ac defendere, Antichristum Papam esse Romanum, & Papam Antichristum. Sed mira hic sese ostendit contradictio. Primò, quia Iudæi Antichristum recepturi sunt, ait quippe Christus, *Si alius venerit in proprio nomine, illum recipietis.* Certum est au- Cur appelletur abominatio Antichristus. Hæreticorum stupor Papæ Antichristi nomine appellatum, Ioan. 5.

tem, nunquam voluisse Iudæos Pontificem Romanum agnoscere, sed è contra illum, vt Christianum & eo vel maxime, quod Christianorum omnium caput sit ac Princeps, odio plusquam Vatiniano prosequi.

Ioan. 1.

Secundò, Antichristus Iudæis, vt impostor & scelestus falsarius, se vt Messiam & Christum venditabit; nullus autem fuit vnquam Pontifex, qui hoc sibi nomen assumere, seque orbis redemptorem iactare præsumsit, imò ne cogitauit quidem. Tertiò, Antichristus solum suum in templo Salomonis collocabit; atqui nullus vnquam Pontifex in templo Iudæorum sedem suam fixit. Nefandum igitur & blasphemum est asserere Antichristum Pontificem dici debere. Quartò Sanct. Hieronymus in 12. Danielis caput scribit, Antichristum cultui diuino bellum moturum, & triennij & semestri spatio sacrificia conaturum abrogare; quis autem vnquam Pontifex se Missæ opposuit, quis sacrosanctæ Eucharistiæ honorem iuit imminutum? cum ipse Pontifex è contra fidei sit clypeus, religionis & Sancti sacrificij caput & propagator. Denique Antichristus futurus est vnicus, cum tamen ducenti & quadraginta Pontifices Cathedram Romanam tenuerint. quot igitur Antichristos fuisse dicendum? At quot potius hic mendacia, quot blasphemix? verum tamen est, Antichristum Christo bellum indicturum, atque omnium sceleratorum, impiorum, & peruersorum quos in mundo reperire erit, futurum caput, vt ait Gloss. in c. 21. Iob: adeò inquam peruersum & impium, vt S. Hippolyt. Martyr asserere non dubitarit, illum fore diabolum quendam carne vestitum. Cõstat nihilominus illum hominem futurum, ita namque eum vocat Apostolus, & S. Hieronymus in 11. caput Danielis, quo loco ait in Babylone illum nasciturum, quæ confusio- nem significat, quod omnia confusus & turbatus sit; ex stirpe item Iudaica, & tribu Dan.

Probatur
Papam nõ
esse Anti-
christum.

**Antichri-
stus Chri-
sti inimi-
cus.**

2. Thess. 2.

sum & impium, vt S. Hippolyt. Martyr asserere non dubitarit, illum fore diabolum quendam carne vestitum. Cõstat nihilominus illum hominem futurum, ita namque eum vocat Apostolus, & S. Hieronymus in 11. caput Danielis, quo loco ait in Babylone illum nasciturum, quæ confusio- nem significat, quod omnia confusus & turbatus sit; ex stirpe item Iudaica, & tribu Dan.

Ceterum varijs instructus erit artibus & technis ad decipiendum, tũ violenter, tum subdolè, donis, delicijs, metu inflicto, minis intentatis, signis fictis productis & miraculis mendacibus editis, ita vt, testante Euangelista, in er-

Matth. 24. rorem inducantur, si fieri potest, etiam electi: quod & Apostolus

stolus

folus confirmat dicens, *Cuius est aduentus secundum operationem Satana in omni virtute, & signis & prodigijs mendacibus. & in omni seductione iniquitatis.* Adeo vt de filio illo perditionis repeti illud Poëtæ possit.

— cui nomina mille,
Mille nocendi artes.

Triennio autem & semestri persecutiones illius durabunt, vt ait quodam in loco S. Augustinus, & colligitur ex Apocalypsis c. 3. *Data est illi potestas facere menses,* (id est, mala in mensibus) *quadraginta duos.* Ipse quoque Daniel iurantem quendam audiuisse ait, *Per virtutem in aternū, quia in tempus & tempora, & dimidium temporis:* quod deinde exponens ait, Antichristi regnum duraturum dies mille ducentos & sexaginta, id est nostro calculo triennio, & sex mensibus, tantaque ipsum crudelitate & sæuitie administraturum, vt de temporibus illis dici possit, *Erit tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi.*

Tribulatio magna & vehemens ob persecutiones quas Antichristus excitabit, quæ ad duo reuocari capita queūt; vna in fraudibus & laqueis, quibus alios in errores suos pettrahet; altera in supplicijs quæ sibi credere nolentibus infliget, consistit. Torquebit scilicet alios violenter, vel clanculò & blandè imposturis & technis illaqueabit. quod obscure Iacob Patriarcha innuit, cum de filio suo Dan ait, *Dan coluber tortuosus,* quo loco Glossa ait, *Antichristus erit vt coluber fallax blanditijs & deceptionibus, & erit vt Ceraſtes exterminans tormentis.* Ceraſtes autem serpens est duobus instructus cornibus, quæ vbi terra se abdiderit, solummodo prominent, quæ dum aues per terram volitantes, vermiculos esse ratæ, deuorare conantur, quamprimum deuorantur.

Sceleratus hic impostor & falsarius omnes decipere & illaqueare conabitur: docebit quippe legem Christi falsam esse, ac proinde mundo eandem profligare contendet, assecras suos & prædicatores per omnia terræ climata destinans, qui populo persuadeāt Antichristū verū Deum esse, Christū verò nō esse Dei filium vnigenitum, nec è virgine illum

2. Thess. 2.

Lib. 20. de ciuit. c. 3.

Dan. 12.

Duplex
Antichristi
persecutio.

Gene. 49.

Antichristus omnes homines decipiet.

illum procreatum esse, at nonnisi seductorem & hypocritam illum fuisse, qui propter scelera & commissa flagitia crucifixus sit. Missæ sacrificium oppugnabit, diuinum officium explodet vt impium, & omnem falsitatem annuntiabit vt ait in Moralibus Gregorius, & Daniel prænuntiat, *Robur datum est ei contra iuge sacrificium, & proster-netur veritas in æternum.* Idem dicit & Ioël.

Dan. 7.

Ioël. 1.

Dicet se
Messiam à
Iudæis ex-
spectatū.

*In Compē-
dio Theol.
li. 7. c. 7.*

Probabit præterea, verum se Messiam esse à Iudæis exspectatum, atq; se carnem induisse, vt bonis eos temporalibus hoc in mundo ditaret: Decipiet Iudæos templum Salomonis in Ierusalem restaurantes, in eoq; se vt Messiam & Deum adorari præcipiet, obseruari coget cæremonias Iudaicas, & circumcisionem inducet; quin & ipse, teste Alberto Magno, se more Iudaico circumcidi permit- tet. Sabbathi obseruationem suggeret, cæremonias omnes Christianas, Constitutionesq; Apostolicas exterminabit, omniq; vafritiei, fraudis & technarum genere uterur quo incautos decipiat.

Apoc. 13.

Omnia hæc à Ioanne in Apocalypsi prædicta sunt, in qua se prodigiosum vidisse draconem ait, cuius ab ore velut pseudopropheta, spiritus immundi egrediebantur, vt rana, *Vidi de ore draconis, & de ore bestia, & de ore pseudopropheta exire tres spiritus immundos ad modum ranarum.* Draco ille prodigiosus & pseudopropheta Antichristum denotant. Primus spirituum illorum immundorum est spiritus dracontius, id est diabolus, qui ex Antichristi eiusque sequacium ore dolos & imposturas docebunt, & subtilitates sublimes, quæ hominum captum excedent, scripturas sacras peruertendo. Secundus est spiritus bestia, quod bestiali quadam viuendi ratione proposita, omnia peccata licita esse docebit, delectationes carnales & voluptates nullum animis detrimentum, sed utilitatem ac meritum adferre. Tertius est spiritus pseudopropheta, id est hypocrita, quod fictam quandam sanctitatem simulabit, & honestatem morum præferet, vt scribit Hieronymus in Daniele. Cui suffragatus S. Gregor. ait, *Per hypocrisin sanctitatis, eam quam ipse Dominus veraciter habuit, singularem sibi inesse sapientiam mentietur & vitæ,*

Lib. 23.

Moral.

& sub

Et sub æqui specie auditoribus reprobis serpentinum virus infundet.

Daniel Propheta qui præ cæteris eius dolos & technas aperuit, cum de illius hypocrisi vaticinatur, ait eum habiturum *os loquens ingentia*. & sanè dum se Prophetam, sanctum, donum miraculorum possidere, Messiam esse iactat, magna & ingentia crepat, & os magnum effert. Vnde Psalmographus scitè de illo locutus videtur, *Cuius maledictione os plenum est, & amaritudine & dolo*; id est, ore blasphemias & mendacia, & detractiones docebit, & corde proditioes ac dolos machinabitur.

At nondum hic finis. Decipiet quin etiam plurimos falsa & verisimili miraculorum imagine, quæ quamuis falsa, vera esse persuadebit; nam licet manus habiturus sit ligatæ, veraque miracula edere non possit, ut docet Sanct. Thomas, permittet tamen Deus admirabilia illum signa edere, sed diaboli adminiculo, quæ eo quod ratione quadam incomprehensibili fient, miracula dicentur, uti magi Ægyptij olim fecisse in Exodo perhibentur. Vel miracula etiam dicentur, quod rara sint futura, quidquid autem ratum est, ut miraculum habetur.

Operabitur denique prodigia & mirabilia, cælo ignem aduocabit, fulgura concitabit, fragores cælestes causabitur, tonitrua ciebit, tempestates armabit, ventos producet, ut olim in euerfione domus Iob. Terram concutiet, elementa commouebit, montes loco mouebit; iuxta vaticinium hoc Dauidicum, *Deus refugium nostrum & virtus*, &c. *Propterea non timebimus, dum turbabitur terra, & transferentur montes in cor maris*; idque virtute Antichristi.

Plurimos etiam scelestus hic impostor donis & muneribus ad se pelliciet, imò omnes opibus se cumulaturum promittet: nam diaboli ope & instinctu plurimos thesauros tum intra terræ viscera delitescentes, tum in maris fundo latitantes, eruet. Atque ideo Propheta Daniel ait, *Abundabit auro & argento*. Domos quin etiam expilabit, facultates diripiet, sibi que credere nolentium diuitias inuadet, illorumque bona velut refractatorum fisco addicet.

Vibes

Dan. 7.

Psal. 9.

Falsa Antichristus edet miracula.

2.2.9.159.

Exod. 7.

Antichristus edet prodigia.

Psal. 15.

Donis multos ad se pertrahet.

Dan. 9.

Dan. 11.

Vrbes potentiores ingreditur, vt eandem expilet, vnde Daniel, *Et abundantes & vrbes ingreditur, rapinas & pradam & diuitias earum dissipabit*. quas deinde affeculis suis & doctrinam profitentibus elargietur, atque hac ratione plurimos ad se pertrahet. Prædixisse visus est aliquid Iob Propheta dicens, *Post se omnem hominem trahet, ante se innumerabiles*.

Iob 21.

Tormētis
& suppli-
cijs aduer-
sarios suos
exagitabit.

Dan. 7.

Præter deceptiones & fallacias iam dictas adhibebit quin etiam scelestus hic tormenta ac supplicia, quosque promissis & donis inescare non poterit, minis aggreditur, & apud quos fallacia locum non habebit, cruciatus viam inuenient. Huc spectat quod se vidisse ait olim Daniel, *Videbam, inquit, in visione mea nocte, & ecce, quatuor venti cæli pugnabant in mari magno, & quatuor bestia grandes ascendebant de mari, diuersa inter se*. Hic summatim omnia tyrannidis, suppliciorū, crudelitatisque genera descripta sunt, quæ singula iā explicabo. Primò per vastum hoc mare mundū intelligo: per quatuor vêtos cæli, quatuor flagella quæ Deus ante Antichristi aduentū velut prænuntia & præambula præmittet, bellū, pestem, famem, & terræ motum vt patet ex Euangelij S. Luc. c. 24. & Mat. c. 27. per quatuor bestias grandes, persecutiones illas vehemētes, quas furibunda hæc bestia excitabit, quod quatuor præcipuis sceleribus & ijs bestialibus, homines inuasurus sit, quibus omnes omnino subuertet. per leonem siquidē alatum superbiam homines sustollentem designatam credo; Antichristus .n. multos honoribus, ambitionē & diuitijs sublimabit & efferet. Per vrsū verò libidinē & voluptates carnales; per triplicem dētium ordinem, triplex peccatorum in mundo tunc regnatorum genus figuratur, Adultetium, Sodomia, & sacrilegium. Pardus autē hypocrisis demōstrat, nam vt animal illud varias tergo maculas præfert, ita Antichristus ficto quodā sanctitatis colore, & falsis quibusdam miraculis, & deceptione mendacijsq; erit variegatus. Per vltimam verò belluam, quæ cæteris videbatur terribilior, designata credo enormia & grauia tormenta quibus *magnos*, id est electos, *denorabit*, & neci amarissimæ tradet.

Similem

DOM. XXIV. POST PENTECOST. 79

Similem prope bestiam in Apocalypsi nobis depingit *Apoc. 19.*
 Ioannes, quæ ascendebat de mari, septem habens capita
 & cornua decem, & leopardi imaginem referens, pedes
 verò vrsi similes habebat, os verò sicut os leonis. Bestia
 hæc, allegoricè exponendo, Antichristum denotat, & di-
 uerse illæ animalium species, designant instar vrsi fore fu-
 ribundum, instar leonis truculentum, & ferum instar leo-
 pardi. septem capita denotant septem mortalia peccata,
 & decem cornua decem præceptorum decalogi transgres-
 sionem.

E quo colligere est Antichristum omnibus peccatis &
 abominationib. plenum fore, & persecutionibus regnum
 illius mirum in modum auctum iri, ac verissimam esse
 sententiam illam Euangelicam, *Erit tunc tribulatio ma-*
gna, qualis non fuit ab initio mundi.

De hac tribulatione præclare olim scripsit S. Ioannes
 Chrysostomus, *Novissimis, inquit diebus, cū damnatus ille* *In Matt.*
homo aduersus Christum resurrexerit, tanta erit persecu-
tio Ecclesia, ut nunquam fuerit similis, nec futura sit. Tāta
 siquidem ficiarij huius & impostoris futura est rabies, &
 persecutio adeo vehemens, *Vt etiam in errorem inducan-*
tur, si fieri potest, electi, stellæque cælo dilapsuræ. quod de-
 signat Draco ille Apocalypseos, quem Ioannes magnam *Apoc. 12.*
 stellarum multitudinem cauda è cælo auulxisse scribit.

Equanānam tribulatio, Deus bone! quando iusti ecu-
 leo & quæstioni admouebuntur, & coram illis inimicus
 euidenter miracula patrabit. Miratur hoc nō parum Gre-
 gorius: *Pensemus, ait, quæ erit humana mentis tentatio il-* *Libr. 32.*
la, quando pius martyr corpus in tormentis subijciet, & ta- *Moral.*
men tortor, ante eius oculos miracula faciet? An non his &
 iustissimi quiq; & validissimi concutiantur, & ad terram
 deijciantur?

Quo verò maiores vires habeat crudelitas, fiatque po-
 tentior, multos disertos habebit pestilens hic impostor
 asseclas, qui sapientissimos quosque decipient & fallent.
 Testatur hoc Iob Prophetes verbis satis obscuris, *Sub ip-* *Iob 4.*
so erunt radij solis: quod Gregorius hacce ratione exponit,
Quid per radios solis, nisi cacumina sapientum designantur?
 Elar-

*Elargietur adhuc largissima munera, & omnes omnino mortales largitionibus & donis pelliciet. Exit enim locupletissimus, utpotè solus in orbe rex futurus, ut ait in Daniele Hieronymus. Eodem artificio & industria usus est & olim Satan, cum Dei filium vnigenitum tentaturus ostendit illi omnia regna mundi. Pro dolor. Hodie tebus friuolis & exigui momenti homines ad peccandum pertrahuntur; quid igitur sub Antichristi regno futurum est, quando amplissimis donis & muneribus splendidis inuitabuntur & pellicientur. Quam pronitatem ad peccandum demiratus Dauid Propheta, interrogat, *Propter quid irritauit impius Deum?* Ac sub tyranno hoc longè aliter se res habebit: ut enim animas illaqueet & iustos peruertat, nullis parcet sumptibus, imo & regna inuadet & aggre-*

Tunc erit tribulatio magna? id est tentatio magna, vel persecutio magna, prout lubuerit intelligere. An non enim magna illa futura, quando infernus, mundus, Antichristus & diabolus, fraudes, astus, doli, supplicia tormenta, dona, pollicitationes splendide in idipsum collatis viribus contenturæ sint? erit nempe magna, quod omnibus sit futura communis, & aduersus omnes excitanda. Magna inquam, quia postrema: solent autem postremi insultus esse maiores & vehementiores. Magna denique, quod hac iustorum sit exploranda tolerantia, electorum opera purganda, fideliumq; merita augenda.

Erit tribulatio magna. Merito igitur tribulationis nomine usus est Spiritus Sanctus, non autem persecutionis; ut ostendat, tribulationem indiuiduam vitæ huius esse comitem, & iustis illam usque in finem sæculi reservari. De Christo ipso dictum est, *Ascendit usque ad cælos, & descendit usque ad abyssos*, descendit inquam usque ad abyssos cruciatuum & tormentorum, ut resuscitatus deinde ad maiorem gloriam extolleretur. Præclaro igitur ducis huius exemplo discant iusti, qui hac in vita perpetuò militant, semper ad profundas tribulationum abyssos descendere, ut deinde ad cælum consolationum ascendant.

Tribulatio
nunquam
mundo
exulat.

DOM. XXIV. POST PENTECOST. 31

In prodigiosa illa Scala Iacob Angeli ascendebant si- Gen. 28
mul & descendebant. Per hanc plurimi crucem intelli-
gunt. per hanc igitur scalam ad tormenta usque, affli-
ctiones, lacrymas, opprobria, mundi contemptum
descendat oportet, quideinde ad DEVM & ad cœ-
lestem voluerit beatitudinem ascendere. Hæc itaque
scala in fine sæculi erigetur, vt electi per illam, non
secus atque Angeli quidam usque ad supplicia, mar-
tyria, mortem denique ipsam descendant, vt deinde
ad gloriam, victoriam, vitamque sempiternam ascen-
dant.

Sunt in Dauidico Psalterio quindecim Psalmi, quos Vnde Psal
Graduales appellant, quod canerentur ab ijs qui tem- mi gradua
pli gradus ascenderent, atque hi ipsi à tribulatione ex- les nomen
ordiuntur, *Ad Dominum cum tribulaber clamavi* & habeant
exaudiuit me, & vix inter eos est aliquis, in quo
non luculenta tribulationum mentio fiat. quod Spiritus
Sanctus studio fecisse censendus est, vt demon-
straret, tribulationes esse velut gradus quosdam, quo-
rum adminiculo in ecclestem Ierusalem ascensus da-
tur. an non notum axioma illud Euangelicum? *Per
multas tribulationes oportet intrare in regnum celo-
rum.*

Atque ideo sponsa in Canticis hortum suum vocat
hortum nucum, *Descendi in hortum nucum vt vide-* Cant. 4
rem poma conuallium; nucum hortum dicit, non po-
morum, vt Spiritus Sanctus ad labores & afflictiones
Ecclesiæ militantis alluderet: nam vt nux exterius du-
ra & amara est, sed interiùs dulcedinem inclusam con-
tinet: ita viri iusti exterius & circa corporalia ama-
ros se & rudes ostendunt, sed intrinsecus & in animæ pe-
netralibus diuinæ consolationis dulcedo coniugetur & de-
litescit.

Huc colligans Propheta regiùs dicebat, *Euntes ibant* Psal. 126
& flebant mittentes semina sua, venientes autem venientem
exultatione. Loquitur hic, ait Doctor Incognitus,
deliberatione filiorum Israel post longam illam captiuita-
tem Babylonicam; quam Darius & Cyrus Persarum reges
Dom. Tom. 2. ffff Miraculus

Tribula-
tiones se-
men glo-
riæ.

Israëlitis concessere. Quo loco notandum est, lacrymas & labores sementem gloriæ & gaudij nuncupari. Eodem modo de tribulatione iustorum loquendum est: eorum quippe tribulationes, persecutiones, infamia, paupertas, & quidquid hoc in mundo perferent, & ad mundi usque finem toleraturi sunt, seminis quoddam genus sunt, quæ ubi maturuerint, messis gloriæ efficient: & quemadmodum nullus sine semine nascitur fructus, ita, nulla sine sudore, labore, & tribulatione dabitur gloria. Atque hæc occasione tribulationum, quæ in Antichristi aduentu per orbem inualescent, & persecutionum & signorum quæ magnum iudicij diem præcedent.

Calamitas
differentiū
penitentiā
in mortis
vsque ho-
ram.

Hæc igitur mente voluite, Auditores, diem hunc horrendum præ oculis habetote, ultimas illas persecutiones formidate, disponite vos ad rationem reddendam, penitentiam in mortis tempus nolite differre. Noli, o miser peccator, dicere, Quando ad vitæ extremum peruenero, testamento omnia iniquè parta restituam, ac tunc Ecclesiæ Sacramentis munitus in pace hinc discedam. Recordamini illorum verborum, quæ CHRISTVS vel de excidio Ierosolymitano, vel de mundi interitu dixit, *Væ pregnantibus, & nutrientibus in illis diebus.* Ita ad nostrum propositum dicere possumus, Væ qui in mortis hora bonos conceptus & vitæ melioris propositum concipiunt. Neque enim tunc tempus aptum est ad vitam novam inchoandam, quando è vita emigrandum erit. Atque hoc tacite significauit Dominus cum in Euangelio ait, *Orate ne fuga vestra fiat in hieme;* hiems enim ad fugiendum inepta est. haud multo etiam aptius est tempus mortis ad mundi & peccati fugam ineundam, quando nimirum hinc lacrymatur vxor, illinc gementes adstant filij &

Quinq; cō
silia ac mo
nita ex
hoc Euan-
gelio de-
prompta.

domestici, medici quotidie adsunt assidui, & cruciatus inualescunt. tunc igitur quicumque peccatum deserere conatur, fugam in hieme adornat, id est tempore difficili & inepto.

Quinq; autem salutari hoc in Euangelio nobis suggeruntur consilia. Primo, Nemo, quando videbit abominacionem

tionem desolationis, & Antichristum in mundum venisse, in Iudæa aut Ierosolymis subsistat, sed ad montes confugiat, *Tunc qui in Iudæa sunt, fugiant ad montes.* Urbes igitur deferendæ sunt, & solitudines & rupes ad-eundæ; peccatum enim ut vites, satius est apud bestias, quam apud homines vivere. Ita Loth, Angelorum suasu & instinctu Sodomis egressus, ad montana secessit. Elias etiam furibundam Iezabelis rabiem declinans, cauernam adiit. Secundum, Si quis in tecto aut domus est vertice, non descendat ut quid infernè petat, *Et qui in tecto, non descendat tollere aliquid de domo sua.* Id est, qui cœlestium rerum contemplatione in sublime elati sunt procul à terrenis sequestrati, ne ad munda-na descendant, & mente ad ima & terrena delaban-tur.

Tertium, *Et qui in agro, non reuertatur tollere tuni-cam suam.* Id est, Religiosi qui in desertis commoran-tur, & iam mundo egressi sunt, ne amplius in domum quidpiam accepturi, negotijsque sæcularibus se implica-turi reuertantur. Quartum, *Va pregnantibus & nutrien-tibus in diebus illis:* quia illæ fortu grauatae, & hæ alum-nos ad vbera habentes vel manibus gestantes, fugere non valebunt. Hisce designantur auari & ambitiosi, qui tot negotia concipiunt, totque concupiscentias enu-triunt, ut à facie peccati, & à diuinæ iustitiæ punitione fu-gere nequeant, atque hi à Deo maledictione percutiun-tur, & verè infelices sunt.

Documen-
tum pro
religiosis.

Auari per
mulieres
prægnantes
denotantur.

Quintum, *Orate ut non fiat fuga vestra in hieme vel in Sabbatho;* in hieme quippe frigus sæuit, & in Sabba-this, iter ultra mille passuum extendere nefas. Id est, Excæcati & obdurati peccatores, qui conuersio-nem & pœnitentiam ad mortis vsque hiemem, & al-terius vitæ Sabbathum differunt, in quo nulla de me-ritis fiet mentio, ad fugam penitus inepti sunt, quò se in altero mundo in tuto collocent, in quo non am Antichristus, non Pseudopropheta, sed diabo-lus ipse animas persequitur, & tunc erit tribulatio magna.

84 CONCEPTVS THEOLOGICI

Conclusio Hæc igitur seriò voluite Christiani, aduersus Antichristi impetus arma assumite. CHRISTO fideles estote, tabulationes illas extremas apprehendite, diuina iudicia pertimescite, sanctarum meditationum testos vos continete, in terram nolite descendere, vt vitam ducatis actiuam, sed potius agite passiuam: ad mundum ne redeatis, semel cum egressi fueritis, & iam montes ascenderitis; ne expectetis donec senectus venerit, in qua bona concipere proposita, & vitæ melioris spem enutrire possitis. Imprimis autem caute, ne tum peccatum & mundum fugiatis, quando mortis instabit hora: hoc enim tempus ad fugam ineptum est: in tempore fugite, iam inde ab adolescentia, ætate virili, fugite inquam quâdiu vires & animus suppetunt, nec expectate, donec solennitates & festa maiora aduenerint. Nolite expectare donec Sabbathum illuxerit, tunc enim discurrere nefas, tunc omnis pœnitentia inutilis, meritorum acquirendorum nulla spes. Fugiendum igitur in vere vitæ & diæ profesto.

Tu verò æterne & omnipotens Deus, qui noster futurus es Iudex, noli, quando dies illa aduenerit, qua coram iustitiæ tuæ tribunali nos comparere, tibi que de tota vitæ serie rationem reddere oportuerit, in peccata nostra curiosius inquirere, sed benignum te ostende. Cumque tunc dies furoris, calamitatis & miseriæ futura sit, dies inquam, quam tot horribilia signa præcedent, abominatio scilicet à Prophetis prænuntiata, Antichristi persecutiones quarum meminere sacra volumina, & tribulationes quales ab initio mundi nunquam visæ vel auditæ, quas Euangelium præfagijt; nos protege, defende ac tuere, sis nostra tutela, asylum, refugium. Tunc quidem vt nouimus, rigidus, seuerus, iratus apparebis, signisque exterioribus idipsum demonstrabis, quando nempe solem obscurabis, lunæ deliquium, stellarum lapsum, & mundi commotionem causeris; sed scimus etiam, benignissime Domine, non in perpetuum te irasci, & iram tuam

finem

DOM. XXIV. POST PENTECOST. 87

finem habere , teque postquam iram nonnihil exerueris,
misericordiae viscera induere solere. Ingenitum tibi siqui-
dem est ignoscere, non verò condemnare, peccatores sal-
uare nosti, non verò animas perdere. Nostrorum igitur
commiseratione tangere, cumque dies illa horrenda, dies
illa desolationis, dies magnarum tribulationum aduene-
rit, vitæ nostræ causam benignè discute, tamque benignam
pro nobis sententiam pronuntia, vt per illam æternæ
gloriæ possessionem adire valeamus, ad quam

deducere nos dignetur Pater &

Filius & Spiritus san-

ctus. Amen.

(:)

Docebo iniquos vias tuas.

F I N I S.

THE POST OFFICE

NEW YORK

1850

1851

1852

1853

1854

1855

1856

1857

1858

1859

1860

1861

1862

1863

1864

1865

1866

1867

1868

1869

1870

1871

1872

1873

1874

1875

1876

1877

1878

1879

1880

1881

1882

1883

1884

1885

1886

1887

1888

1889

1890

General
Index

Conventus Krasnobro-
densis

INDEX RERVM

MEMORABILIVM VTRIVS-

QVE PARTIS, IN QVO PRIOR NV-

MERVS FOLIVM, ALTER PAR-

TEM DESIGNAT.

Sciendum autem, ter hoc volumine numeros ab initio in-
choari. Primò quidem & secundò initio vtriusque par-
tis, tam hyemalis, quam aestivalis, tertio autem à Domi-
nica 22. post Pentecosten. Sed & hoc sciendum, in parte
hyemali numeros à folio 241. vsque ad 306. esse viri-
atos, & vbiq; loco 2. positum esse 1. vt vbi 242. nota-
ri debebat, positum sit 142. &c. Hoc igitur vitio subla-
to, numeri huius indicis non erunt fallaces.

A.

A bel mortuus Cainum ex-	160.2.	Aduentus Christi figuris de-	10.3.
agitatur.		claratus.	79.1.
Absens laudandus.	94.2.	Aduersitates præmeditatae	
Absolomiti humanitas Christo	557.2.	minus nocent.	696.1.
collata.		Aduersitates & prosperitates	
Acedia designatur febre terri-	743.2.	duæ mundi manus.	715.1.
ana.		ad Deum nos ducunt.	725.
Actiones nostræ cum Deo in-	119.2.	2. Vide tribulatio.	
choandæ.		Adulteri malitia.	63.1. corom-
Admiratio ignorantie filia.	179.1.	nibus vitijs patet.	471.1.
cuius duo genera.	180.1.	Ægrotis tempestinè succur-	
Adulari non debet conciona-	125.1.	rendum.	732.2.
tor.		Ægyptij humilitatem quo-	
Adulatio & detraçtio malæ	114.1.	modo designarunt.	133.1.
bellæ.		quomodo inconstantes fin-	
Adulationis exemplum.	9.3.	xerint.	148.1.
Adulatio noxia principib.	10.3.	Pana quomo-	
Adulator rubicini bellico simi-		do & cur depinxerint.	27.2.
lis. 8.3. cygno. 9.3. eius lin-		Qualiter Sacerdotes ho-	

INDEX.

- norarint. 444. 2. eorum lex egregia. 273. 2. Sceptrum regium mysticum. 730. 2. *Ænigmatica* cuiusdam adamicum epistola. 620. 2. *Æsculapij* imago. 56. 3. *Æsopi* dictum. 25. 2. Afflictis Sanctorum exempla consolationi. 315. 1. Afflictiones aquis marinis colata. 113. 2. Ad Deum fugere cogunt. 438. 2. Agestilai responsum de qualitate principis. 56. 3. Agentia naturalia primo agunt in vicina. 651. 2. Alexandri Magni scitum dictum. 285. 1. 11. 2. 449. 2. Allegoria insignis de duabus templi ædificationibus. 196. 2. Alphabetum quomodo quidam didicerit. 449. 1. Altum quid significet. 129. 2. Amor cæcus & nudus pingitur & cur. 470. 1. eius vis. 496. 1. cum vt veteres expresserint. 306. 1. telo igneo collatus. 68. 2. illo cæcus Herodes Ioannem in vnicula coniecit. 63. 1. Amor Dei & proximi duo polli. 629. 2. Amor Dei omnibus præponendus. 618. 2. cui numero compareretur. 415. 2. Amor mundi amorì diuino contrarius. 53. 2. Amor sui homini proprius. 317. 1. eius magna vis. 39. 3. Amos Propheta ob veritatem arguitur. 66. 1. Amygdalo vana gloria comparatur. 169. 1. Anabaptistæ medicinam damnant. 51. 3. Anacharsidis apophthegma. 434. 2. 761. 1. Anaxagoræ constantia 700. 1. Angeli iudicium extremum nunciantis habitus. 32. 1. humilitatem sectantur, homines superbiam. 130. 1. ministri, homines autem fratres Dei appellantur. 184. 1. hominum seruos se declarant. ibid. peccatores accusant. 278. 2. sacerdotes honorant. 448. 2. Angelorum iudiciū fuit initio mundi. 7. 1. Animalia amphibia. 393. 1. Animalium quorundam pietas. 15. 2. & seq. Anima denarius regius est 19. 3. eius robur in meditatione situm. 178. 1. oculus dexter fides. 274. 1. medicus Deus. 631. 1. eam non vult diuidi. 653. 1. Deo carentis miseria. 224. 1. Anima viri vxor. 246. 1. Anna laudatur ab assiduitate orandi. 200. 1. Annibalis callidum stratagemma. 550. 2. Antichristus cur ita appellatur. 73. 3. eius varia nomina. 59. 3. duplex persecutio. 75. 3. 80. 3. Anti-

I N D E X.

- Antichristus** omnes decipiet ma. 405.2
75.3. Messiam se dicet. 76.3
edet miracula falsa. 77.3.
donis pugnabit, ibid. & 349.2
tormentis. 78.3
Antipater quomodo se defen- 474. 1. per mulieres præ-
derit, 556.1 gnantes. 83. 3. cur semper
Antonius quomodo conso- palleant. 57. 2. leonibus si-
latus Dydimum cæcū. 525.1 miles ibid. item mulis & a-
Apologus Pini & cucurbitæ. 47.2. pisces S. Petri. 61.2.
378. 1. Demosthenis Avaritia multorum malorum
228.2 causa 56. 2. fames est. 57.2.
Apollini cur chelys dicata. priuatum tenet inter vitia.
548.1 458.2. vera idolorum serui-
Appollonij simulatio. 216. 2. tus. 462.2. pandora est 478.
Apostoli Christo testimoni- 2. hydrops. 608. 2. febris
um dederunt. 710. 1. cur sali continua. 743.2
comparati. 66.2. ijs à Chri- **Athenodorus** quid Augusto
sto tribulationes prædictæ. 176.2
714.1
Apophthegma regis Persa- **Augustus** Imp. tardus ad pœ-
rum. 284. 1. Antigoni. 401.1 nas, velox ad præmia. 289.
Platonis. 622. 1. Diogenis. 1. eius in militem dicteri-
697. 1. 61. 2. Tiberij II. Imp. um. 199.2
18.2. Philemonis. 64.2. Xc- **Aues** garrulitatis symbolum.
nocratis. 76.2 28.2. carniuoræ immundæ.
Apum prudentia. 377.2 77.2. earum duo genera.
Aquila quomodo pullos exa- 391. 1. benignitas. 16.2. ijs
minet. 154.2. 731.2. homines varij comparan-
Arboribus homines collati. tur 589.1
244.1
Arca testamenti clauibus nõ **B.**
aperiebatur. 6.2 **Bactriani** defunctos canibus
Aræ Noe fabricatoribus qui obijciebant. 512.2
similes. 399.2 **Baleæ** astus. 101.2
Aristotelis sententia. 602.2 **Balsami** natura qualis, eaque
Arrius hæresiarcha malus populo applicato. 585.1
piscator. 127.2 **Balthasar** rex manu diuina
Arsenij Eremitæ apophtheg- correctus, & cur. 66.1
paratur vana gloria. 269.1
)!():(a Beati

INDEX.

- Beatitudo electorum & pœ-
na damnatorum æterna. 15.1
- Beneficiū cito senescit 499.1
- Biantis Priæni scomma. 352.2
- Bombyces conitruo moriun-
tur. 8.1
- Bono nostro proposito mū-
dus contrarius. 637.2
- Bonorum operum merces
astruitur. 430.1. gloria soli
Deo ascribenda. 335.2
- Bos consilij imago 518.1. a-
doratur pro Deo ab Helio-
politit. 517.1. laboris sym-
bolum. 580.1
- Buboni similis detractor. 85.2
- C.
- Cæci & coelites aliquot in-
signes. 529.1
- Cæci designāt sceleratos. 87.1
- Cæcorum illuminatio cæte-
ris miraculis anteposita,
& cur. 83.1
- Cæcitatē ingens malum 525.1
eius duo genera. 526.1
- Caini homicidium grauius
peccato Adami. 153.2
- Canis detractentis hierogly-
phicum. 88.2
- Calamitas differentium pœ-
nitentiam vsque ad mor-
tem. 82.3
- Calvinus Seruetum igni ad-
iudicauit. 348. malus pis-
cator fuit. 128. 2. eius er-
ror detestandus 49.3.
- Caluinistarum cæcitas Ec-
clesiam non videntium.
378.1. duo errores refutati.
478.2. item alius. 250.2
- Canonici & religiosi inertes
taxantur. 418.1
- Capharnaum patria Christi
cur appelletur. 649.2
- Caput bouinum laboris hie-
rographicum. 399.1
- Casus alieni vix nos mouent.
383
- Categoriæ mundi imaginem
continent. 183
- Causa finem operis notat.
603.1
- Ceruz Musicam amant. co-
nitru terrentur 9.1. quo-
modo flumina transcant.
637.2. carum stoliditatem
homines imitantur. 9.1
- Cerberi fabula moraliter ex-
posita. 495.1
- Charitas omnium virtutum
summa & finis 610.2. regia
chlamys 612.2. auro similis.
611.2. igni. 612.2. eius ordo.
413.2. vnio fidelibus neces-
saria. 122.1. in patriam ex-
ercenda. 650.2
- Cholera intellectui nocet.
172.2.
- Christus lapis dicitur 4.1. o-
culatissimus. ibid. opere
non verbo respondet. 82.1.
Sauli similis in quo 117.1.
duodecimo ætatis anno
patri offertur 211.1. eodem
etiam anno miracula face-
re capit. 227.1. in die festo
perdi.

INDEX.

perditur. 234. 1. candelabro aureo collatus. 230. 1. in stabulo animalia, in templo Doctores, in cruce latrones in socios habuit. 231. 1. ad nuptias vocandus. 248. 1. cur ad eas ierit. 253. 1. a multis ad lacrymas, a paucis ad nuptias inuitatur. 254. 1. cur matri durè responderit. 259. 1. primum miraculum fecit in gratiā matris suæ. 262. 1. panem & vinum multiplicauit 264. 1. semper in laboribus præcedit. 314. 1. in nauclerum assumendus. 315. 1. inter docendum parabolas miscet. 448. 1. & cur. 752. 2. passionis suæ tempus præsciuit, & de ea semper cogitauit. 490. 1. 493. 1. primitiæ mortuorū cur à Paulo vocatus. 528. 1. quinquies ipso resurrectionis die apparuit. 531. 1. non ingreditur ad quenquā nisi ianuis clausis. 538. 1. semper medium occupat. 539. 1. mediator inter Deū & homines. 540. 1. cum sanguine suo resurrexit. 547. 1. patronus noster & iudex. 557. 1. sua in nos merita transfert 677. 1. quater fleuit 311. 2. verus Ecclesiæ rex. 691. 2. similis grano. 370. 1. semini. 457. 1. capræ. 491. 1. Christi aduentus figuris declaratus. 79. 1. miracula de eo testatur. 82. 1. humilitas

& modestia. 85. 1. obediētia. 214. 1. eloquentia in disputando. 232. 1. diuinitas vnde probata. 188. 1. humilitas Philosophis incredibilis. 487. 1. mors spontanea fuit. 488. 1. principatus crux 495 1. mors deploranda 498. 1. resurrectionis causa & rationes. 525 & seq. 1. diligentia in iuuandis Apostolis. 532. 1. vulnera foramina & cornua vocantur. 548. 1. & fontes. ibid. passio scuto cōparata. 552. 1. resurrectio difficilis creditu. 553. 1. Christo graue fuit gentilibus tradi. 522. 1. Christum multi terra, pauci verò mari sequuntur & quomodo 316 1. sequentes tempestates experiuntur. 326. 1. mortuum esse difficile creditu. 485. 1. mundus irridet & explodit. 47. 3. Christianus mundum oppugnaturus tempestates sentit. 318. 2. Christianorum dignitas. 185. 1. labia & dentes quales esse debeant. 89. 2. perfectio in quo consistat. 336. 2. Christiana mysteria aromatibus & tapetibus cōparatur. 182. 1. Cicada nobilitatis symbolū. 322. 2. Circe's fabula explicata. 230. 2. Claudii cur aditu tabernaculi prohibiti. 402. 1.):():(3 Cle-

I N D E X.

- Clementia Dei** ad conditiones se astringi patitur. 410.
i. iter est ad gloriam. 583.1
- Clementia Ethnicorum** quorundam. 632.2
- Cælum** non nisi laborantibus paratum, 400. 403.1
- Cælos exultare** bonum omen. 18.1
- Cælestia vera sunt**, terrena merum nihil est. 674.1
- Codrus** quale oraculum acceperit. 543. 1. eius mors Christi morti collata. 544.1
- Cognitio sui** ipsius peccata tollit. 102.1
- Cognoscere alios** volumus, non nos ipsos 111.1
- Cometæ** quid sint & quid portentant. 10.1
- Cōparatio legis veteris** cum noua. 132.2
- Concionator** veritatem celare non debet 70.1. ruba vocatur. ibid. pœnitentiam suadeat. 124.1. adulari non debet. 125. 1. lacrymas excitet 139. 1. publicè semper concionetur. 458.1
- Concionatoris veri** indicia, 87 1. & munus. 123.1
- Concionatores Angelis** comparantur. 140. 1. nubibus. 71.1. venatoribus ibid. 60. bus mare æueum sustentantibus. 140. 1. clypeis & scutis regis Roboam. 142.1. tubis 117. 2. Dauidi. 445. 1
- Concionatores** quibus artibus similes esse debent 387. 1. sublimia docere non debent. 452. 1. & modum seruare in concionibus. 455. 1. res prophanas aliquando allegare possunt. 155.1
- Cōcionatores** peruersi comparantur diuiti epuloni. 90. 1. cum piscatoribus nil capientibus. 120.2
- Concionatorum** infœlicitas. 119.2
- Confessionis** auricularis fumentum. 442.1
- Coniugata** semper cum marito exant. 213.1
- Coniugum** concordia Deo grata. 246.1
- Consolationes** terrenæ spiritualibus repugnant. 650.1
- Constantiæ** emblemata. 96.1
- Constantinus** Insp. statuit liberos Arrianorum comburendos. 351.1
- Consiliarij** pacem suadere debent. 517.1
- Contemplatio** interdum deferenda & quando. 162.1. actioni iungenda. 163.1
- Conuenta** inter deum & homines. 409.1
- Cor hominis** maximum. 698. 2. requirit Deus. 619. 2. diligenter conseruandum 221. 1. est instar fontis. 411. 2. primi mobilis. 410. 2. spiritus sancti & mundi domiciliū simul esse nequit. 652.1

I N D E X.

- Cor fide plenum terra bona. 477.1
 Cornu symbolum fortitudinis. 549.1
 Corpus nostrum Ismaëli cōparatum. 616.1
 Corporum beatorum dotes. 637.1
 Creaturis qui confidit Deo diffidit. 148.1. eas Deus vult nobis cælestium memoriam reficere. 449.1
 Creatura vna alteri maiorem perfectionem inuideri non potest. 458.1
 Crines designant cogitationes. 177.1
 Crocodilus inimicitiarum & odij symbolum. 32.2
 Crudelitas hominum crudelissima. 776.2
 Crux futura signum filij hominis. 35.1 terrori erit improbis. 36.1. Christi principatus. 495.1
 Cygnus & syren vitæ mortis que iustorum & impiorum imago. 607.1
 Cygno comparantur sero ad seruitutem Dei accedentes. 213.1
 D.
 Demones vocantur latrones. 423.2. animas capere gestiunt. 113.2
 Dauid seipsum aliquando nō agnouit. 756.2. polypo comparatus 648.1. Christi figura. 93.2. eius in seruo-
 rum delectu cautela. 324.
 turris clypeis munita dicitur & cur. 81.2. zelus erga subditos 361.2. ei cōcionator cōparatus. 645.1 in eum Saulis astus. 706.2
 Declinatio peccatorum per omnes casus. 763.2
 Defectus naturales hominē humiliant. 527.1. cur Deus permittat ibid. nemini exprobrandi. 528.526.1
 Deliciarum damna. 135.2
 Delphini charitas in proles. 16.2
 Demosthenis factum laudabile. 402.1
 Denarius vitæ æternæ symbolum. 435.1
 Denarij Romani valor. 17.3
 Dentes Christianorum quales esse debeant. 89.2
 Deserti & solitudinis encomia. 137.1
 Desideria impedire peccatum graue. 532.1
 Detrahitio morte peior. 85.2
 DetraCTOR diabolus carne circumdatus 88.2 cani similis. ibid. leproso 84.2. declinat per accusatiuum. 764.2
 Detractores summe odit Deus. 78.2. serpenti similes. ibid. & ranis. 82.2. gallo ibid. scarabæo & Echo. 83.2. bubonibus & noctuis 85.2 locustis Apocalypsis 86.2
 Deus antequam puniat signa præmittit 10.1. in extremo iudi-
):():(4

I N D E X.

judicio Holoferni similis.
 13. 1. mundi finem faciens,
 patrifam. morienti affimi-
 latus. 17. 1. fornicatores gra-
 uiter corripit. 64. 1. suos
 nunquam deserit. 68. 1. fidus
 amicus est. 92. 1. animā suo
 aduentu replet gloria. 168.
 1. habet vias & semitas. 170.
 1. nil maius facere potuit
 quam humanam naturam
 assumere. 183. 1. non est pec-
 cāti author. 196. 366. 1. in
 corde seruādu & quomo-
 do. 222. 1. author matrimoni-
 nij. 244. 1. punit abusum re-
 rum Ecclesiasticarum. 261.
 1. quod vult potest. 283. 1.
 multa tamen potest quæ
 nō vult. 286. 1. terræ & ma-
 ri dominatur. 305. vbi adest
 semper aliquid rari accidit.
 322. 1. animam intrans ean-
 dem mutat. 323. 1. & exhila-
 rat. 652. 1. solus placat & ci-
 et fluctus. 332. 1. iustos ma-
 gni facit. 343. 1. probos im-
 probis permistos tolerat.
 343. 1. & cur. 344. 1. rerum tē-
 poraliū copia beat impro-
 bos. 346. 1. opera bona in
 statu peccati mortalis fa-
 cta digna mercede cōpen-
 sat. ibid. a paruis incipit in
 magnis definit. 377. 1. faci-
 lis ad benignitatem, tardus
 ad iustitiam. 407. 1. proui-
 dus circa salutem nostram.
 ibid. hominis debitore mi-
 rabili modo se constituit.

411. 1. non esset Deus si ab
 operando cessaret. 420. 1.
 non differt mercedē suorum.
 422. 1. omni vitæ hora nos
 vocat. 440. 1. amandus du-
 plici amore. 618. 2. fidem su-
 orum variè experitur. 332. 1.
 obiectū animæ rationalis.
 642. 1. temerè iudicantes
 castigat. 20. 2. diues in mi-
 sericordia. 180. 2. numerat
 regna. 192. 2. recordatur o-
 mnium quæ in eius hono-
 ré sunt. 193. 2. nouit omnia
 quæ in terris aguntur. 264.
 2. offert misericordiam po-
 tius quam iustitiam. 313. 2.
 vna manu punit, altera pro-
 tegit. 314. 2. duas habet in-
 gentes manus. 366. 2.
 Dei propriū ignoscere. 30. 1. i-
 ram quomodo propheta
 exprimere soliti. 31. 1. pati-
 entia in peccatores cur tā-
 ta. 337. 1. & seq. & 341. 1. hu-
 militas non minus admira-
 bilis quam maiestas. 487. 1.
 faciē videre magnum gau-
 dium. 635. 1. præsētia ani-
 mæ exhilarat. 652. 1. propri-
 um est misericordē esse. 13. 2.
 Deo grata operum bonorum
 multitudo. 84. 1. opera no-
 stra bona ascribenda. 86. 1.
 Deum in via amittere quanta
 calamitas. 220. 1.
 Dextera amicitiae symbolum.
 425. 2.
 Diabolus credebat. 206. Deo
 seruire

INDEX,

- seruire ob temporalia. 320.
 1. nullos tētat nisi qui sunt. 406. 2.
 in statu gratiæ. 315. 1. perse-
 uerantiam impedit. 491. 1.
 rebus mundi nos implicat
 ut à Deo abstrahat. 477. 2.
 pyratiæ similis. 318. 1. eius
 astus & impostura. 619. 2.
 nouem filia & quæ. 333. 1.
 crudelitas. 368. 2.
 Diaboli sunt sub iurisdictione
 sacerdotum. 294. 1.
 Dimittere offensam miseri-
 cordiæ genus est. 29. 2.
 Diogenes pronus sepeliri vo-
 luit, & cur. 110. 1.
 Discrimen inter opera Dei &
 hominum. 378. 1. inter Deū
 & mundum. 383. 1. inter deū
 & hominē. 541. 1. inter Dei
 & mundi obsequia. 193. 2.
 Differentia bonorum & ma-
 iorū pastorum. 594. 1. legis
 Mosaicæ & Euangelicæ.
 130. 2. causarum naturalium
 & moralium. 251. 2. debito-
 rum Dei & hominū. 767. 2.
 Dissimulatio verita. 402. 2.
 Diuitiæ spinis comparantur.
 476. 1. homini debent ser-
 uire, non contra. 474. 2. ex
 se nec bonæ nec malæ. 480.
 2. earum amor animā tur-
 bat. 705. 2.
 Diuites tenaces arbori Na-
 buchodonosor similes.
 207. 2.
 Docti superbi Reipub. noxij.
 400. 2.
 Doctus sine virtute nihil est.
 Doctores stellæ sunt. 402. 2.
 comparantur agro Zizani-
 js pleno. ibid. mali similes
 arcæ fabricatoribus, &
 quomodo. 399. 1. caminis.
 407. 2. eorum commune
 vitium. 404. 2.
 Domesticis & suis primo sub-
 ueniendum. 652. 2.
 Dominica dies cur sollemnis.
 535. 2. ea Deus maximè
 offenditur à Christianis.
 536. 2.
 Dominos à seruis regi indi-
 gna seruitus. 426. 1.
 Duo pugilum paria de salute
 nostra decertant. 661. 1.
 Duo oculi hominis spiritua-
 les. 671. 2.
 Duodecimus ætatis annus
 qualis. 223. 1.
 Duplex ponderis genus a-
 pud Hebræos. 731. 2.
 E.
 Ecclesia naui cōparatur. 310.
 1. 311. 1. grano sinapis. 374. 1.
 lunæ. 377. 1. fermento. 392.
 Racheli. 629. 1. est perpetua
 312. 1. quadruplici persecu-
 tionis subiecta. ibid. de per-
 secutionibus triumphat.
 313. 1. per regnum cœlorum
 exponitur. 373. 1. cur regnū
 cœlorum dicatur. 687. 2.
 cur regnum Christi. 754. 2.
 bonos & malos compræ-
 hendit. 712. quicquid ob-
 seruat exiguum est. 381. 1.
):():(5 Eccle-

I N D E X.

- Ecclesiæ regnum cætera vincit antiquitate** 688. 2. nobilitate & magnificentiâ. ibid. triumphantis descriptio 754. 2. præsulibus dormientibus excitantur tempestates 330. 1. pastores vocantur vigiles. 358. 1.
- Ecclesiastici operarij vera imago.** 429. 1.
- Ecclesiastici sæpe immites.** 428. 2.
- Ecce interiectio semper admirandum quid designat.** 273. 1.
- Eclipsis solis & lunæ unde veniat** 23. 1. 653. 1. quot horis in fine mûdi duratura. ibid.
- Eleemofyna peccatores iuvat** 286. 2. aliquid cum diuinitate habet 287. 2. Deum irarum placat. 288. 2. diratantes. 290. 2.
- Elephantum pietas.** 15. 2. ijs duplex cor. 751. 2.
- Elias magis Iesabelem quam Achab timuit.** 62. 1. eius in suos amor. 638. 2. raptus cum morte Christi collatus. 658. 1.
- Eloquentiæ symbolum quod** 106. 2.
- Enoch extremi iudicij præco** 71.
- Epitheta malorum pastorum** 595. 1. orationis. 695. 1.
- Epulum nuptiale in sacris literis notum.** 242. 1.
- Epitaphium reginæ Semiramide captiosum.** 502. 2.
- Eremitæ cuidam diabolus ænigmaticè proponit cor Deo offerendum.** 618. 2. & seq.
- Error Manichæorum.** 250. 2. Pelagianorum. ibid. Calvinistarum. ibid.
- Esther orationis typus.** 690. 1.
- Ethnici deriserunt olim Christianos ob cultum Dei crucifixi.** 374. 1. in mortuos pij 502.
- Excusatio folijs comparata.** 50. 2. item squamis. ibid.
- Exequiarum usus antiquissimus.** 508. 2.
- Ezechias ob ostensos thesauros regno in posteris excidit.** 268. 1. eius gratitudo. 520. 1.
- Ezechiel Propheta totam ciuitatem Ierosolymam in latere descripsit.** 374. 1.
- F.**
- Fabula veterum de homine** 245. 1. de Achille inuiolabili præterquam in calce pedis, exposita. 67. 2.
- Fermētum aliquando in bonam partem, aliquando contra accipitur.** 394. 1.
- Festi dies celebrandi.** 209. & seq. 1.
- Ficui cur Deus maledixit.** 499. 2.
- Fides amicis ubique præstanda.**

INDEX.

- da. 95.1 S. Francisci humilitas. 350.2
- Fides hæreticis triplex. 667. 2
- Fides dexter animæ oculus. 274.1. grano sinapis comparatur 384.1. candelabro aureo. 644.2. alias scienti-
as supergreditur 645.2. etiam naturæ potentiam. 647 2 ad salutem necessaria. 669. 2 septem innixa fundamentis. 355.2. duo de Deo tradit. 486. 1 Dei donum. 363.2
- Fidei viuæ exemplum. 363. 2. excellentia. 644.2
- Fidem suorum Deus variè experitur & tentat. 532.1.
- Filij parentum virtutes imitentur. 27 3
- Filiæ multæ pereunt ob parentes. 43.3 non discurrant 51.3. non nisi tertio egrediantur. 52 3. earum libertas noxia. 44.3. perditarum exempla. 45.3
- Figuræ quibus ira Christi venientis ad iudicium notatur. 70.3
- Fœlix hospes Christus. 546.2 copula quem Christus copulat. 150.1.
- Fœminarum ira extrema. 59 1 malitia omnem crudelitatem superat. 60.1
- Fons mirabilis naturæ. 351.2. item alius iuxta Paduam. 716 2.
- Fornicatores Deus grauiter corripit. 64.1.
- Gabaonitæ hæreticis collati. 130.2. eorum angustia sub Iosue comparatæ angustia hominum in fine mundi. 33.1.
- Garrientes in templis perstringuntur. 519.1
- Gaudia cœlestia omnem tristitiæ prioris memoriam abolent. 633. 1 æternæ erunt. 636.1. cæteris omnibus antestant 638.1. exprimi nequeunt. 640.1 sola animam satiant. 641 1. torrenti conferuntur & cur. 43.2.
- Gaudia mundi momentanea 610.1. vmbra similia. 611.1. farina Ægyptiacæ. 618.1. somnia 611.1. noxia. 613.1. rationem excæcant. 616.1. hominem sapientia spoli-
ant. 617. in tormenta conuertentur 619.1. execrabilia & fallacia. ibid.
- Gemitus Christi signum doloris interni. 383.2.
- Gentiles mari, Iudæi terræ comparati. 306 1.
- Gloria laboris filia. 619 1.
- Graue est è diuite pauperem fieri. 186.2.
- H.
- Hæretici mali piscatores. 126 2 falsi

INDEX.

2. falsi prophetæ 215. 2. lupi sub vestitu ouium. 226 2. blasphemii. 353 1. sacrilegi. 314. 1. leoni Sampsonis collati 233 2. scorpionibus Apocalypsis. 234. 2. cauillantur Christum ianuus clausis non intrasse. 537. 1. merito puniuntur. 348. 1. idque iuxta leges civiles 350 1. & sacram scripturam. 352. 1
- Hæreticorum error.** 403. 2. peruersitas 227 2. nouitas. 230. 2. crudelitas. 236. 2. libri comburendi. 352. 1. cecitas & impudentia. 668. 2
- Hæreticis triplex fides.** 667 2 tres luporum proprietates accommodatæ. 227. 2
- Hærescos emblema.** 232. 2.
- Hæmorrhoida quos designet.** 54. 2 & seq
- Hebræi in deserto non circumcisi & cur.** 166. 1
- Hebræorum veterum curiositas.** 260 2
- Heliopolitæ bouem adorabant & cur.** 518. 1
- Herodias per meretricem Babyloniam designata. 61. 1. eius scelera.** 65. 1
- Herodianus qui. 4. 3.**
- Herodis scelera.** 64. 1. cum nemo ausus fuit reprehendere præter Ioannem. 731
- Hierosolymæ urbis descriptio.** 301. 2. obsidio crudelis. 67. 3. excidium comparatum cum fine mundi. 34. 1
- Historia admirabilis de tartarorum Calipha.** 384. 1. de muliere Christiana & viro gentili 18. 2. de duobus Anglis. 271. 1
- Homeri Ilias nuci inclusa.** 371. 1
- Homo cur postremo conditus.** 414. 2. medius inter Angelos & bestias. 541. 1. leone crudelior. 363. 1. Deum deligit propter seipsum 317 1. in peccato mortali constitutus per se surgere nequit. 393. 2. quomodo ad imaginem Dei conditus. 21. 3. eius maior erga Deum obligatio quam Angelorum. 737. 2. semper se excusat cum à Deo vocatur. 414 1. eius animi vilitas. 413. 1.
- Hominum potestas exigua.** 529. 1. circumscripta 530. 1. duo genera. 391. confortium quam noxium. 158. 1
- Homines auiibus comparati.** 389. 1. pellicano. ibid.
- Homicidium graue delictum** 159. 2. quantagratitas eius. 161 2. Carni grauius peccato Adæ 163. 2
- Humi**

INDEX.

- Humilitas Christi** admirabilis in mysterio incarnationis. 188.1
Humilitas causa nostræ iustificationis. 352. 2. cam **Egyptij** quomodo depinxerint. 133. 1. lachrymæ comitantur. 684. 1. laudant omnes peccatores. 347. 2. ea carens oratio nil nisi vanitas. 696.1
Hypocritæ strutioni comparantur. 153. 2. eorum actus. 276. 1. opera cui similia. 152. 2
Hypocritis nummo adulterino comparata. 152. 2. eorum qui confessarios consulunt, & vitijs non valedicunt. 163.
 I.
Idolum Dagon deiectum ab arca. 283
Idoli veterum Saxonum descriptio. 306. 2
Idolis conferuntur mali pastores. 596.1
Ignis quomodo ponderetur. 621. 2. iudicium præcedens mirabilis est. 68.3
Ignorantia sui ipsius, noxia. 103.1. 501.2
Ignorantia noxia reipub. in administratoribus. 109. 1.
Christianorum vnde procedat. 181. 1. eius symbolum. 501.2
Imago Veneris Megapolitana. 62.1
Imago Dei hominem nobilitat. 24. 3. mortis hominem humiliat. ibid. diaboli qualis. ibid.
Imago Dei in homine duplex. 25.3.
Imaginis tria genera in scripturis. 23.3
Inimici nihil crudelius. 207. 2
Imperfectiones naturales nobis obijciendæ. 526. 528.2
Impietatis figura. 60.1
Impij dum sperant se impune apud Deum habituros, audacius in eundem peccant. 3.1.
 non cogitant opera sua à Deo inspici. ibid. & seq. nullis tribulationibus augetur. 54.1.
 pijs nihil nocere possunt si veliat. 134.1.
 putant omnes sibi similes. 21. 2.
 in malo fortes in bono debiles. 212.2.
 cautiore iustis. 284.2.
 ijs omnes fauent. 662.2.
 eorum nota arundo. 97.
 societas noxia 423. 2. 426.2
 destruit probos. 16.
 eos in mundo tolerari mirum. 336.1
 Incar-

INDEX.

- Incarnationis** mysterij dignitas 182. 1. nouum quid dici potest, 186. 1. illud David miratur, 188
- Inferiora omnia** ab influxu cœlesti dependent. 30. 1
- Ingratitudo** describitur, 36. 2
299. 1. quam detestanda & mala, 34. 2. 452. 1. eam solus Deus castigat. 499. 1.
- Ingratus mari comparatus**, 453. 2. Iunæ 454. 2
- Iniuriæ Sacerdotibus factæ** blasphemæ apud Deū, 294. 1
- Intentio** quatenus sufficiat, 218. 2
- Inuidia** malorum radix, 529. 2
superbiæ filia, ibid. vespere collata, 530. 2. Phœnici vul-
turibus & muscis, 531. 2. sca-
rabæo. 532. 2. hydræ 540. 2.
in scelerata viuit anima,
ibid. febris erratica, 742. 2
- Inuidus** plus sibi quam aliis nocet, 5. 9. 2
- Ioannes Baptista** laudatur 36.
1. auditis Christi miraculis
consolationem accipit, 73
1. cur miserit discipulos ad
Christum, 76. 1. de mortuis
solicitus, ibid. & de disci-
pulis, ibid. credebatur Mes-
sias à Iudæis & cur, 106. 1.
turri burneæ comparatur
120. 1. eius decollatio cru-
delis tragœdia, 57. 1. oratio
ibid. captiuitatis causa, 65. 1
vox nunquam raucescit, 119
1. humilitas, 128. 1. perseue-
- rancia, 160. 1.
- Iob** cur amissis omnibus vxo-
rem tantum retinuerit, 245
1. cur socios draconibus af-
simulet, 664. 2. timet diuina
iudicia. 73. 3
- Ioseph** patriarcha Christi fi-
gura, 523. 1.
- Ioseph** cur Mariæ non inter-
fuerit nuptiis in Cana Ga-
lilææ. 248. 1
- Iosias** rex Deum & iudicia e-
ius timebat, 172. 1
- Iosue** Christi figura in sole si-
stendo 25. 1. & seq. laudes,
26. 1. sepultura mysticè ex-
plicata, 504. 1
- Iouis** pictura apud veteres
634. 1
- Iram** Dei quomodo Prophe-
tæ exprimere soliti, 31. 1
- Ira** sceminarum extremo, 59. 1
- vesania est, 168. 1
- Iracundia** non est semper pec-
catum, 164. 1
- Iudæi** cur Christum negant
107. 1. ter quotannis Iero-
solymam venite teneban-
tur 209. 1. quomodo festo
Paschali vixerint, 211. 1. in
nomine Patriarcharum o-
rabant 675. 1. quomodo se-
pelierint mortuos, 513. 2. e-
orum scelera inualuerant
veniente Christo, 153. 1. ma-
gna tribulatio quando 64.
3. stupiditas. 108. 1
- Iudex** primum Dei nomen,
6. 1. Christus oculatissimus,
4. 1. eius

I N D E X.

- 4.1. eius ira in incessu & voce patebit. 71. 3. einemo poterit respondere. 44.1
Iudicem Ægyptij quomodo designarint. 43.1
Iudiciorum diuinorum contemptus vnde. 6.1
Iudicium fuit initium mundi & erit finis eiusdem. 7.1
Iudicij extremi meminit sapiens, stultus obliuiscitur. 2.1. memoria à peccato auocat. 3.1. 48.1. præco fuit Enoch. 7. 1. signa misericordiam innuunt. 12. signa luctuosa. 16. dies diluuii ac tempestatu collatus. 27. 1. 68. 3. terribilis & cur. 69. 3. in quo nemo se poterit abscondere. 42.1
Iudicantes temerè Deus castigat. 10. 2. quibus similes sint. 22.2
Iusti soli filij Dei. 573. soli admirantur opera Dei. 191. 1. semen Ecclesiæ. 340. 1. plorant ridentibus impijs. 620. 1. cur 623. 1. orantes se prosternunt. 685. 1. instrumento musico collati. 56. 1. tempestatibus obnoxij. 327. 1. bonæ arbori comparati. 247. 2
Iusti & impij arboribus similes. 645.1
Iustitia & misericordia duo poli diuinitatis 748. 2. non debent dislungi. 13. 1. 758. 2
Iustitia originalis hominem
 immortalem reddebat. 422.2
Iustitia Phariseorum qualis. 147.2. & seq.
Iustificatio prima fit sine operibus. 668.2
Iustificatio peccatoris mundi creatione difficilior. 675.2
Iuuentus causa accelerationis mortis. 518.2
 L.
Laban obiurgans fugientem Iacob mundi typus. 225.1
Labia Christianorum qualia esse debeant. 89.2
Laboribus cælum paratur. 400.1. 403.1
Laboribus magnis parta cara sunt. 404.1
Lachrymari veteres non credebant esse regium. 311.2
Lacrymæ ad quid vtilis. 628.1
 rubro mari comparantur. 297. 2. optimum ad delenda peccata remedium. 317. 2. etiam ad peccata aliorum. 318. 2. earum effectus 296.2
Lamiæ mirabiles. 112.1
Lapides ipsi peccatorem acculant. 278.2
Laudes ab amore non abstractatione originem trahant 94.1
Lazarus à morte excitatus nunquam risit amplius. 503.2
Legati Itali acutum dictum. 585.1
 Leges

INDEX.

Leges ciuiles hæreticos puni- ri volunt.	350.1	Lingua membrorum omni- um imbecillimum.	5. 3. 2
Leo prostratis non nocet.	182.1. eius pietas.	16.2	natura abscondita & cur.
Leonis Bizantij dictum.	247.1	6. 3. duas habet venulas.	ibid. varij eius fræni. ibid.
Lepra peccato assimilata.	274	Locustæ mirabilis proprietas	9. 4.
275.1. 428. 2. & seq. septem eius species septem pecca- tis mortalibus collata.	431.2.	Lodouici XI. Galliæ regis fa- ctum.	288.1
Leprosi separatim olim uiue- bant	272.1. 277. 1. ostectû habebant.	276. 1. à Christo tacti aliquando, & cur.	290
2. ad sacerdotes missi	292.	1 & cur.	440. 2. ijs similis detractor.
84.2	Lex vetus terribilis.	132.2. 134.	Ludi Circenses veterum vitæ humanæ cursum represen- tabant.
1. antiqua & noua com- paratæ duobus mundi lu- minaribus.	133. 2. inanis.	135.2	Luna cur maculosa appareat.
375.2	Liberalitas in pauperes fœ- cunditatis adiumentum.	209.2. & seq.	Lutherus hæresiarcha malus piscator.
Libido hominem in brutum commutat	67.2. 70. 2. igni collata.	68. 2. bestię por- tentosæ quam vidit Dani- el.	69. 2. hydrops est
605. 2. eius primogenita stupor ingenij.	70.2	Libidinosi leprosis similes.	432.2. eorum frontes nota- tæ.
72.2	Libri hæreticorum combu- rendi.	350. 1. quam noxij.	254.2. item Magici
351.1.	Lila eloquentiæ symbolum.		
		Macedonius hæresiarcha ma- lus piscator.	127.1
		Magorum sacrificandi mos.	772.2
		Magnificencia Titi Imp.	100.
		2 item Alexandri Seueri.	101.1
		Male-	

INDEX.

- Maledicti porcis similes.** 23.2
Mala consortia noxia. 373.2
Manna sabbathis non putre-
ſcebat. 268.1. quotidie col-
 ligebatur. 481.2
Manes hæſiarcha 127.2
Manus bonorum operum 258.1
ſymbolum. 258.1
Mare mundo comparatur. 308.1. 120.2
B. Maria rogat filium pro vi-
no procurando. 257.1.
bis mulier vocatur. ibid.
eius admiratio non pro-
ueniebat ab ignorantia. 79.1
180.1. dolor amiſſo Chri-
ſto. 228.1. gaudium eo in-
 uento. 229.1
Maſſagetae mortuos deuora-
bant. 513.2
Matrimonium onus duorum
eſt. 248.1. impedit virtu-
 tum exercitium. 65.2.
plumbo comparatur. 239.1.
quinque hæſes circa il-
lud. 242.1. eius author
 Deus. 244.1
Matrimonium & animi col-
lectio ſimul non conſiſtunt
 62.2
Medijs proprijs utitur De-
us ad conuertendas ani-
mas. 116.2
Meditatio via hominis Chri-
ſtiani. 174.1. animas in-
 cendit. 176.1. animo ve-
 ras delicias adfert. 177.1.
cique vires addit. ibid.
formaci comparata. 181.1. ſco-
 pa cordis noſtri ibid. eius
 tres partes. 174.1
Melchizedec quis fuerit.
 211.2
Mendici nos Deum orare do-
cent. 690.1
Mercenarius quis. 595.1.
Mercatoris cuiuſdam teſta-
mentum deſperatū 770.2
Meriti magnitudo è tribus
colligitur. 437.1. ijs non
 conſidendum. 336.2
Melliæ aduentus figuris de-
claratus. 79.1
Mezentij crudelitas. 247.1
Mileſij ob ſuccifam oleam
quomodo puniti, & cur.
 13.2
Miracula Chriſti de eo teſti-
ficantur. 82.1. cur in piſci-
 bus edidit. 114.2
Mirabilia quædam opera. 371.1
Miſericordia quid ſit. 2.2. ca-
 dit in Deum. 3.2. ſacrificijs
 præfertur. 4.2. à gentilibus
 pro dea culta. 5.2. ad cœ-
 lum nos ducit. 6.2. à dia-
 bolo tutos facit. 7.2.
 magni æſtimata etiam
 à barbaris ibid. pro-
 pria Deo 13.2. reper-
 tur inter animalia. 14.2.
 præcipuum Dei attribu-
 tum. 179.2. peccatores ab-
 ſcondit à iuſticia ne vide-
 antur. 315.2. comparatur
 arcæ. 5.2. columnæ. 12.2. iri-
 di. ibid. pro iuſticia accipi-
 tur in ſcripturis. 8.2. ad
 cana

I N D E X.

- eam incentiua. 14. 2. Mulieres est familiae curam
 Mithridates rex Ponti gerere. 393. 1. 315. 1
 qualis. 11. 1. eius memoria. Mundani non sentiunt mala
 590. 1. quae mundus fouet. 112. 2.
 Monachi eiusdem visio. 329. 1. sine negotijs viuere non
 Montes quidam flammio- possunt. 284. 2. negotijs
 mi & cur. 27. 2. suis alligati vt vincti in
 Montes bonorum symbolum triremibus. 702. 2. com-
 171. 1. translati aliò à Chri- parati vulpibus. 547. 1.
 stianis. 325. 1. filio prodigo 651. 1. ijs
 Montanistarum error. 258. 1. idem accidit quod sacri-
 Morbi peccatorum effecta & ficulis Baal. 194. 2. eo-
 supplicia. 671. 2. 741. 2. re- rum vefania. 98. 1. cæcitas.
 lieti ad macerandum cor- 681. 2.
 pus. 712. 2. eos non agnos- Mundus terra obliuionis.
 cere miserum est. 737. 2. 68. 1. in aduersitatibus de-
 Mors bestiae feroci compara- ferit. 92. 1. in titulos ma-
 ta. 401. 2. leoni. 520. 2. gis quam merita inquit.
 vnigenitorum intolerabi- 112. 1. fallax. 105. 1. omni-
 lis. 518. 2. eius obliuionem um stultissimus. 207. 1. iu-
 diabolus inducit. 499. 2. stos vt peregrinos habet.
 memoria aduersus pecca- 347. 1. à magnis incipit in
 ta utilis. 505. 2. 525. 2. ca- paruis desinit. 376. 1. cli-
 que omnium rerum con- entes suos decipit. 413. 1.
 temptum inducit. 506. 2. omnium hypocritarum
 Mortuus peccatori collatus. præcipuus. 607. 1. mare
 514. 2. & domus lacrymarum.
 Mortui non sunt ingrati ob 623. 625. 299. 2. iustorum
 beneficia aut honorem carcer. 626. 1. mons cal-
 collatum. 511. 2. variè à ginofus. 713. in duas par-
 diuersis nationibus tracta- tes diuisus. 142. 2. homi-
 ti. 512. 2. & seq. eorum nem præ cæteris odit. 681.
 nemo meminit. 517. 2. 2. lahelem mutatur. 681. 2.
 Moses cur vituli aurei cine- dat opes. & honores ho-
 res populo bibendos de- mini vt se perdat 708. 2. si-
 derit. 149. 1. cur blæsus milis Phariseo Euangeli-
 136. 2. vbi sepultus & cu- co. 85. 1. mari. 308. 1. 110. 2.
 505. 2. eius vxor cuius domui archisynagogi.
 91. 2. 608. 1. domui diuitis epu-
 lonis.

INDEX.

- Ionis. 609. 1. Pharaoni. 685. 2. 702. 2. officinæ fili-
guli. 43. 3. Deo paralyti-
cos offert. 655. 2. fallax. 145. 1
Mundi fauor vanus & futilis. 69. 1. in constantia. 147. 1.
fraus. 156 gaudia momen-
tanea. 193. 1. fercula falsa. 610. 1. doli collaticum astu
balænae. 684. 2. sustenta-
tio ingens miraculum. 100. 2
Mulier cur è viri costa forma-
ta. 245. 1. quæ Æthiopem
pepererat quomodo se de-
fenderit 196. 1. parere
non potest quando vult. 270. 1. earum honestas de-
picta dupliciter. 252. 1
Musicam amant ceruæ. 91
Mutum esse quam graue. 370. 2. in vtramque par-
tem accipitur in scriptura. 371. 2
Myſteria ſua Deus ſimplici &
communi modo exponit. 451. 1. in lege veteri inuolu-
ta. 136. 2. non debent pro-
phanari. 379. 2
N.
Nabuchodonoforis ſomni-
um. 372. 1. eius regno mun-
dus ſimilis. 608. 1. arbori
diuites auari. 207. 265.
2. & doctores. 408. 2. ſta-
tuz moralis expositio. 497. 2
Naim vbi ſita. 508. 2
Natiuitates tres admirabiles. 187. 1
Natura proximum amare
docet. 632. 2. vires eius ſu-
perat oratio. 680. 1
Naturalia agentia agunt in
vicinata. 651. 2
Niniuitarum regis ſapientia. 208. 2
Nobilitatis ſymbolum luna. 435. 2. argumenta quæ
ibid.
Nobiles ſclerati dedecori
ſunt pro ſapientia ſua. 434. 2
Notæ veri Chriſtiani. 520. 2
Notitia hominis ad Dei co-
gnitionem adducit. 29. 3
Nox quæ deſignet. 118. 2
Nihil peccato peius. 316. 2
Nihil in mundo ſtabile. 325. 1
Nubibus cõcionatores com-
parantur. 71. 1
Nuptiæ huius mundi non
ſatiant. 255. 1. earum abu-
ſus. 265. 1
Nutritio diuinam & regiam
magnificentiam deſignat. 205. 2

N.

Nabuchodonoforis ſomni-
um. 372. 1. eius regno mun-
dus ſimilis. 608. 1. arbori
diuites auari. 207. 265.
2. & doctores. 408. 2. ſta-

O.

Oidium mortale inter lupum
& ouem. 239. 2
Offi.

INDEX.

- Officiæ Dei duæ. 495. 2
 Oleastri natura 434. 1. illi o-
 pera nostra comparantur.
 ibid. & seq.
 Onus præfulum graue. 564. 1
 Opera bona Deo ascribenda.
 86. 1. in statu peccati facta
 Deus iusta mercede com-
 pensat. 3. 6. 1. ad salutem ne-
 cessaria. 399. 1. eorum victo-
 riam Deus homini vult
 ascribi. 433. 1. meritoria
 quomodo. 4. 2. 1. ex se ni-
 hil merentur. 4. 1. 1. 434. 1.
 eorum primarius author
 Deus ibid. non sunt meri-
 toria sine Christi gratia.
 148. 2. eorum multitudo
 Deo grata. 84. 1
 Opera Dei à paruis inchoan-
 tur in magnis desinunt.
 377. 378. 1
 Opera misericordiæ in iudi-
 cio examinanda. 19. 20. 1.
 diebus festis exercenda.
 548. 2.
 Operarij in vinea Dei qui
 409. 1. in Ecclesia multi.
 427. 1. Ecclesiastici vera
 imago. 429. 1
 Oratio breuissima optima
 281. 1. publica præcellit pri-
 uatam. 439. 2
 Oratio ad Dei cultum spe-
 ctat. 566. 1. cæterarum vir-
 tutum exercitium inducit.
 667. 1. animæ neruus. 668.
 1. opus sublime. 670. 1. in-
 strumentum ad omnia im-
 petrandum accommoda-
 tum. 679. 1. peccatores
 in viam iustitiæ reducere
 potest. 680. 1. Deum vin-
 cit. ibid. à tentationibus
 liberat, & dæmones su-
 perat. 681. 1. Angelorum
 potentiam superat & crea-
 turarum. 683. 1. debet esse
 humilis. 684. 1. duplex
 est vocalis & mentalis.
 689. 1. gemmæ pretiosæ
 comparata. 695. 1. cur-
 fori 201. 1. totæ 667. 1.
 pugnæ 682. 1. similis ru-
 gitui leonis. 608. 1. ar-
 mis 685. 1. eius encomia.
 669. 1. epitheta. 695. 1.
 vis & potentia. 679. 1. eam
 ornat charitas. 685. 1. qui
 non diligit, animæ suæ
 paupertatem manifestat.
 200. 1.
 Oris foetor vnde. 84. 2
 Otiosi comparantur aquæ
 stagnanti. 356. 1. domui
 incultæ ibid.
 Otium reipub. noxium & in-
 fame. 419. 1. omnium ma-
 lorum radix. ibid.
 P.
 Palatium cæleste quale. 618. 1
 Palma qualis arbor.
 Panis quotidie petendus.
 481. 2
 Papa non est Antichristus.
 73. 3. & seq.
 Paralyticus peccatoris ty-
 pus. 669. 2
 Paren.

INDEX.

- Parentum cæcitas in rebus liberorum. 126 2 negligentia causa mortis filiorum. 517. 2 cura pro filiis. 730. 2
- Pastor bonus difficilis inuentu. 571. 1. debet esse humilis. 572. 1 prudens. 573. 1. ut pater in filios 574 1. eius doctores 576. proprietates. 571. 1 ei tria necessaria. 579 1
- Pastor malus similis simiæ. 574. 1. negligens, verus animarum interfector. 575. 1
- Pastores Ecclesiæ vigiles dicuntur. 358 1. in Ecclesia laborent. 580 1. debent quatuor habere vultus. 587. 1. oues suas nosse. 589. 1. mali conferuntur idolis. 596. 1. & eorum sunt quatuor notæ. 593. 1. & tria genera. ibid. eorum tormenta. 599 1
- Pastorum cura grauis. 660. 2 absentia Ecclesijs noxia. 591 1
- Pastores septem celebres apud veteres. 569. 1. tres in sacris literis. 576 1
- Patriæ amor quantus in aliquibus. 321 2
- Pallio Christi ob oculos semper habenda 497. 1. & seq. scuto comparata. 552. 1
- Patientia Dei vtero Rebeckæ comparata. 338. 1
- S. Paulus celebrat clementiam Dei in se. 342. 1. Athenis exhibitus, & cur. 554. 1
- Pauo quinam similes 390 1
- Pauperes obiurgantes taxantur. 209. 2. ijs concionandum præ diuitibus. 89. 1. eorum pauci doctores. 94. 1. ijs Deus magis delectatur quàm diuitibus 734. 2.
- Pax à Christo parata magno constat 545. 1 duplex ibid.
- Pax mundi merum bellum. 546. 1
- Pacis signum. 547. 1
- Peccator mancipium multis dominis subditum. 473. 2 tot heros quot peccata habet. ibid. vita caret. 515. 2. quantum Deo obligatus. 676 2 in prosperis Deum obliuiscitur. 738 2. dormiens in peccato in quanto periculo sit 362. 1. mirum quomodo dormire queat. 768. 2. se diuender: 769. 2. quomodo Deo omnia reddat. 771. 2. publicus quantum noceat. 278. 1. hydropico similis. 603. verus dissipator. 278. 2. & quomodo 281. 2. eius iustificatio mundi creatione difficilius. 675. 2
- Peccatores vermes sunt. 8. 1. nescient quo fugient in die iudicii 36 1. vera mortis imago. 89. 1. reconcili-

I N D E X.

- eiliati & relapsi Deo ex-
 oſi. 297. 1. collati ani-
 malibus. 235 2. Gabao-
 nitis. 345 1. verbum Dei
 non audire dolendum.
 461. 1. ſemper ſe excu-
 ſant. 48. 2. in proſperis
 obliuiſcuntur iudiciorum
 Dei. 304. 1. eorum ſtoli-
 ditas 388. 2. ſurditas.
 88. 1. ijs graue erit à iudice
 redargui. 451
 Peccatum nihil eſt. 123. 2.
 priuatio generalis. 124. 2.
 ingentem animæ ruinam
 adfert. 308. 2. plus no-
 cet quam omnes creaturæ.
 309. 2. tria mortis genera
 intulit orbi. 490. 2. ani-
 mæ paralyſin adfert 670.
 2. morborum cauſa 672.
 2. infinitum debitum. 767.
 2. quid pariat. 730. 2. ſur-
 dos reddit. 275. 1. repro-
 bationis cauſa. 304. 2. eius
 epitheta varia. 366. 1. cum
 lepra ſimilitudo. 274 1.
 428. 2. ruina deploranda.
 319 2
 Peccata ex mera malitia na-
 ta odit Deus. 535. 2. ſunt
 que in ſpiritum ſanctum.
 534. 2
 Peccata venialia arenæ &
 aquæ guttis ſimilia. 742 2
 Peccata publica cauſa puni-
 tionis regnorum. 304 2.
 initio parua paulatim ma-
 gna ſunt. 19. 1. eorum
 malitia. 29. 1. nota lepra
 eſt 88. 1. tolluntur co-
 gnitione ſuijpius. 102. 1.
 ea remittendi poteſtaſtri-
 plex. 673. 2
 Pectus voluntatis ſymbolum.
 219. 2
 Perſeuerantibus vita æterna
 promiſſa. 161. 1
 Perſeuerantia oranti neceſſi-
 ſaria 689. 1. miſericordi-
 am impetrat 190. 2. eius
 encomium. 194. 2 ima-
 go 198. 2. ſymbolum tur-
 tur. 202. 1. eam diabolus
 impedit. 691. 1
 Perſarum mos in dandis con-
 ſilijs. 517. 1
 S. Petrus non vult adorari.
 130 1
 Pharifæorum iuſtitia qualis.
 147. 2
 Philippus Macedo quomodo
 mortis memoriam conſer-
 uarit. 102. 1
 Philoſophi veteres non po-
 tuerunt comprehendere
 Chriſti humilitatem. 487. 1
 Piſtor Pharaonis quos deſi-
 gnet. 472. 1
 Platonis apophthegma. 612. 1
 Plinius de natura conqueſtus
 681. 2
 Potentia Dei in aquis ſede-
 clarat. 304. 1
 Polypi natura. 647. 1
 Pœna inhumanorum. 192
 Pontificia dignitas quod ſa-
 cerdotium par alijs ſacer-
 doti.

I N D E X.

dotibus.	448.2	inducit.	726.2
Pramasij pictoris crudelis in-		Proximus in prosperis & ad-	
dustria.	756.2	uersis diligendus.	634.2
Prælati potestas non honor		Providentia diuina varijs ra-	
sed onus est. 563. 1. resi-		tionibus probatur. 482.2.	
dens lunæ comparatur.		scalæ iacob collata. 185.2.	
	331.1	eius symbolum. 307. 1. de	
Prædicatores multi seminant		ea dabitare signum infide-	
semen mundi non Dei.		litaris est.	487.2
460. 1. Vide Conciona-		Prudentiæ est mala præuide-	
tor.		re.	700.1
Preces impiorum Deum ma-		Psalmi graduales vnde dicti.	
gis irritant quam placant.			81.3
	688.1	Pseudoprophetarum varia	
Pressura gentium in die iu-		genera.	222.2
dicii vnde.	41.1	Psitaci natura.	647.1
Primi parentis triplex sta-		Punitio veterum pseudopro-	
tus.	421.2	phetarum.	253.2
Principes Ecclesiastici & se-		Pythagoræ symbolum de in-	
culares religionis custo-		gratis. 36. 2. de detracto-	
des. 363. 1. fugiat adula-		ribus. 80. 2. improbis.	423.2.
tores. 282. 2. quanto ar-			
tificio corrigendi. 66. 1.			
eorum impietas quantum			
noceat subditis. 19. 1. ijs			
veritas exosa.	65.1		
Principia sua homini notan-		Quadruplici persecutioni	
da vult se cognoscat. 503.2		subiecta Ecclesia.	312.1
Principijs suis iuncta confer-		Quatuor Dei clauæ. 184.2.	
uantur omnia.	175.1	conditiones laudabiles in	
Proborum societas utilis.		oratione.	344.2
	300.1	Quatuor hominum genera	
Prodigia varia quid designa-		ineptia ad pœnitentiam	
rint.	11.1		136.1
Promissa Dei ceremonijs pu-		Quatuor tetrarchiæ regni	
blicis confirmata.	410.1	Iudaici.	143.1
Prophetæ iram Dei quomo-		Quatuor Monarchiæ quæ.	
do expriment.	31.1	145.1. earum figuræ, ibid.	
Prosperitas obliuionem Dei		descriptio.	729.2
		);();();(4	Quat-

INDEX.

- Quatuor viæ difficultates. 171. 1. malorum pastorum notæ. 593. 1. ad reipub. foelicitatem conducunt. 648. 1
- Quater Christus fleuit. 311. 2
- Quinque hæreses circa matrimonium. 242. 1. ornamenta templi Salomonis. 304. 1
- R.**
- Rabbinorum commentum de ossibus Ioseph patriarchæ. 504. 2
- Rationes ob quas Deus a mandus. 624. 2
- Raziæ Iudæi facinus. 589. 1
- Rhamui mysterium. 707. 2
- Rebecæ prudentia. 208. 2
- Reges Dei serui. 761. 2
- Regnum Ecclesiæ cætera vincit antiquitate nobilitate & magnificentia. 688. 2. cur ita dicatur. 687. 2
- Regnum mundi initio magnum, postea nullum. 375. 1
- Regnum cœleste antecellit cætera rerum abundantia. 688. 2 & robore. 689. 2. legibus & institutis. 690. 2. æternitate. ibid. ob regis nobilitatem. 691. 2
- Regnum duo habet brachia & quæ. 694. 2
- Regna malis artibus quærita breuiamittuntur. 152. 1. euerfio, regum crudelitas. 693. 2. calamitas sub impijs regibus. 150. 1
- Rei impossibilis hieroglyphicum. 304. 1
- Religiosi de longè venerunt. 188. 2. non debent iactare annos professionis. 436. 1. eorum duo genera. 189. 2. est dare Christo testimonium paupertate & humilitate. 713. 1
- Reliquiarum cultus astruitur. 50. 3
- Rerum secularium studium pios perturbat. 234. 1
- Res naturales extra suum centrum constitutæ sunt inquietæ. 526. 1
- Resurrectio Christi miraculis probata. 550. 1. difficilis creditu. 553. 1. eius variæ causæ & rationes. 525. 1. & seq. figuræ. 340. 1
- Reus prius audiendus quam condemnandus. 263. 2
- Rex meminerit se hominem. 692. 2
- Regiæ stirpis defectus pœna diuina. 151. 1
- Ruinæ vox in scripturis magnam vastationem designat. 197. 1
- Ruinæ hominis causa. 251. 2
- Rubus ardens quid designet. 648. 1
- S.**
- Sab.

I N D E X.

- Sabbaticus fluuius.** 337. 2. 270. 2. verba moderatur. 7. 3
Sabbatum diabolus oderat 337. 2. in dominicum transf
 latum. 335. 2. Sathanæ nouem filix & quæ. 333. 2.
Sacerdotes angelis & regibus maiores. 296. 1. in scripturis
 angeli dicuntur 444. 2. itē
 dii. 445. 2. honorantur ab
 angelis. 448. 2. regibus si-
 miles. 443. 2. neminem of-
 fendant omnes defendant.
 81. 2. eorum sanctitas qua-
 lis esse debeat. 296. 1. potē-
 tia & dignitas 203. 1. 673. 2.
 vitia & defectus regendi.
 295. 1. ijs honorem haben-
 dum docet Christus. 293. 1.
 442. 2. 463. eos spiritus san-
 ctus vult honorari. 296. 1.
Salomon tria perosus. 417. 1.
Samaritani tres in scriptura. 454. 2.
Samaritanorum calamitas
 statui extremi iudicij com-
 parata. 33. 1.
Sampsonis cæcitas mundanis
 accommodata. 617
Sancti in vita parui, post mor-
 tem magni. 382. 1. non recor-
 datur in cælis eorum quæ
 passi sunt 633. 1. omnibus
 malis eximentur 637. 1. eo-
 rum exempla afflictis con-
 solationi. 315. 1.
Sanguis Christi vtrum post
 resurrectionem eius in ter-
 ra remanserit. 547. 1.
Sapiēs extremi iudicij memi-
 nit, stultus obliuiscitur. 2. 1.
Sapientes mundi quales circa
 hanc & alteram vitā. 397. 2.
 Sathanæ nouem filix & quæ.
 333. 2.
Saulis astus in Dauidē. 706. 2.
Scientia sepe gladius quo De-
 us impugnatur. 401. 2. sine
 virtute nihil est. 407. 2. vir-
 tuti sit iuncta. 404. 2.
Scipioni cuidam degener. an-
 nulus detractus. 11. 2.
Scriptura liber lamenti &
 carnibus letis refectus. 139. 1.
Secreta sua nemo aperiat
 mundo. 226. 1.
Seminatoris nomen Deo pro-
 priū. 39. 1. Christo optimē
 conuenit. 450. 1. titulus ma-
 ior quam creatoris. 459. 1.
Semiramidis reginæ epitaphi-
 um. 108. 2.
Senes salutem negligētes ma-
 gis repræhēdēdi quam iu-
 uenes. 416. 1. 418. 1.
Senum stultorum ineptiæ em-
 blemate depictæ. 417. 1.
Septimi diei vis in ægrotis. 8. 1.
Sepulchra terra obliuionis
 dicta 516. 2.
Serui dominis sunt vtilēs. 76. 2.
Serui Dei signum est, libenter
 audire verbum Dei. 463. 1.
Serpētes ceruis salubres. 645. 1.
Signum varia significat 198. 1.
Signa præmittit Deus ante
 quam puniat 10. 1. multa in
 die iudicij apparebunt. 29. 1.
 extremi iudicij misericor-
 dia.

I N D E X.

- diam designant. 12. 1. *Aegypti* perditionem designarunt. 1.1.
- Simeon** de Christo prophetat 193.1
- Simia** specula odit & cur. 327.1
- Simonidis** dictum. 102.1 notabilis historia. 511.2
- Sithonis Atheniensium** ducis præclarum dictum. 335.2
- Socratis** in morte constantia. 758.2
- Sol** duo significat 24.1. primo communicat influxus suos vicinioribus 63.1. 2. eius deliquium tempore Neronis quid portenderit. 10. 1. eclipsis unde veniat. 23. 1. obscuratio in fine mundi. 21.1
- Solitudinis** laus. 374.2
- Solonis** lex in otiosos. 358.1
- Somni** mala. 360.1
- Somnium** æconomi Pharaonis. 239.1
- Speculum** cognitionis sui insigne. 105.1
- Spei** simulacrum apud Rom. quale. 145.1
- Spinis** comparantur diuitiæ. 476.1
- Spiritus sanctus** non poterat in terram descendere nisi Christus cœlos petisset. 654. 1. mundi peccata dijudicat. 659. 1. ostendit extremum iudicium instare. 663. 1. doctor veritatis. ibidem. ter de Christo testatus. 707.
- eius diuersa munia. 704. 1. varia nomina. 705. 1. ad eum recipiendum quid necessarium. 700.1
- Stella** misericordiæ symbolum. 132.2
- Struthio** oua intuendo excludit, 590.1
- Superbia** omnium vitiorum grauissimum, 327. 2. comparata aquilæ 329.2. in scripturis dicta impietas. 333.2
- febris quartana, 744.2.
- T.**
- Templum** consilij subterraneum apud veteres, 517.1
- Templi** Salomonis dignitas, 303.2. quinque ornamenta præcipua. 304.2
- in Templis** multi non disputantes sed ementes & vendentes, 233.1
- Temporalia** non sunt petenda in oratione. 674.1
- Tentationes** initio paræ, postea magnæ. 380.1
- Terræ** benignitas, 17.2
- Terra & mare** mirabiliū Dei theatrum. 303.1
- Testamentum** vtrumq; duabus mundi regionibus colatum, 142.2
- Themistoclis** apoththegma, 261.1.
- Theophrasti** apophthegma, 418.2
- Timonis** dictum, 337.1
- Tiberij

INDEX.

- Tiberij II. Imp. liberalitas in
pauperes. 18.2
- Titi Imperatoris magnificen-
tia, 200.2
- Tobias in mortuos benignus
50.2
- Tonitruo moriuntur bomby-
ces, 8.1
- Toparchę quales esse debeāt,
424
- Torpedinis astutia. 126.2
- Tres natiuitates mirabiles,
187.1. pręcipui in Ecclesia
status. 237.1. boni dispen-
satores, 277.2
- Tria damnoſa, 324.2. horribi-
lia 492.2. tribunalia apud
Hebręos, 174.2. leproſorū
genera, 433.2. cęcorū gene-
ra. 260.1. bono paſtori ne-
ceſſaria, 569.1. malorum
paſtorū genera: 593.1. perſe-
cutionū genera, 222.2. pec-
catorū genera mundo im-
perantiu. 51.2. in teſte vero
requiruntur, 712.1. ad me-
diū requiruntur. 540.1. 600.1
- Tria conqueritur mundus de
iis qui religioſam vitam
auſpiciuntur, & quę, 225.1
- Tribulatio in fine mundi in
quatuor conſiſtit. 35.1
- Tribulatio eſt via in cęlum,
631.1.
- ignis eſt. 647.1
- ad beatitudinem conducit
718.1.
- ſignum beneuolentię eſt,
714.1.
- prezioſa res, 715.2
- theſaurus Dei, 716.725.1. ad
Deum nos ducit, 40.3. De-
um quęrere cogunt, 725.2
- miſtra diuinę miſericor-
dię, 36.3. quibuſdam ſunt
vita quibuſdam mors. 39.3.
- 645.1. nunquam mundo
exultat, 80.3. ſemen glorię,
82.3. ſimilis fornaci, 648.
- 649.1.
- virgę Moſis, ibid.
- maris rubro. 650.1
- turbini, 54.1
- fluctibus diluuij, 55.1
- iuſtorum breuis eſt & con-
ſolatio diuturna. 632.1. tor-
renti ſimilis. 634.1. eius vri-
litas varia. 34.3. encomium
720.1.
- Tuba ſignum regię maieltatis
39.1.
- Tuba horribilis omnes ante
thronum Dei conuocabit,
38.1. non erit tamē vera ta-
ba. 39.1
- Turcę ſcipſos noſſe ſtudent,
103.1.
- Turtur perſeuerantię ſymbo-
lum. 202.1
- V.
- Vana gloria quāta peſtis, 267
- 1.340.2. baſiliſco compara-
ta. 269.1. item amygdalo.
- ibid.
- Vaſa aurea iuſtos, ſimilia ma-
los designat. 345.1
- Venatoribus concionatores
comparati. 7.1
- Veneris imago qualis, vbi, 52.1
- Venti

I N D E X.

- Venti tribulationum in the-
sauro Dei.** 52.1.
Ventorum utilitas. 53.1
Verbum Dei vile apparet.
 385.1. auditu dignum, & au-
 ditum multum prodest. 460.1. comparatur varijs re-
 bus in scriptura 443.1. for-
 mosæ mulieri pigmæ a ab-
 horrenti 386.1. securi. 444.
 1. fermento & gladio 446.1.
 tubæ. 479.1. malleo 480.1.
 eius vis. 108.2. eo delectari
 bonum signum. ibid.
Veritas obiectum intellectus.
 2.3.
**Verus amicus semper adest a-
mico.** 319.1.
**Vestium ornatus stultitiæ si-
gnum.** 97.1.
**Verulæ dictum in cytharæ-
dum.** 337.1.
**Vocatio non sufficit ad salu-
tem.** 451.2.
Voluntas nostra via Dei est.
 169.1. bona an ad animæ sa-
 lutem sufficiat. 217.2. non
 sufficit sine operibus. 219.2.
Voluntas cætrum peccati est.
 388.2.
Vox Dei in iudicio qualis 33.1
Via Christiani meditatio.
 174.1.
**Viarum duo genera in mun-
do.** 361.1.
**Viduarum curam Deus ha-
ber.** 542.2.
**Viduitas argento, virginitas
auro comparatur.** 234.1.
- Victoria sine sanguine pasta
gloriosior.** 517.1.
**Virtutes constrictæ tenentur,
vitia dominantur.** 72.1.
Virtutes regendæ. 339.2.
Virtutis emblemata. 127.
**Virtus sola in connubijs spe-
ctanda.** 250.1.
**Victimas cauda & auribus
truncas sibi Deus offerri
vetat.** 461.1.
Villæ homini à Deo datæ.
 262.2.
Vinum mundi turbidū. 256.1.
**Visiones Ezechielis & Ioan-
nis expositæ.** 182.2.
Vita nihil est 224.2. somni-
 um. 612.1. hominis varijs
 malis permixta 205. media
 inter cælum & infernum.
 207.1. similis horto, sponsæ.
 208.1. agro Evangelico. ib.
 mari comparata. 209.1.
Vitio careat qui alium arguit.
 541.2.
**Vitulus & bos laboris sym-
bolum.** 581.1.
Urbes theatra fortunæ 306.2.
**Urbes refugij in potestate Le-
uitarum.** 775.1.
Urvi duæ proprietates. 307.2.
 eius industria cum capitis
 grauedine laborat. 113.
**Vulnera Christi appellantur
foramina, cornua, fontes,
&c.** 548. 549.1. cur ab ipso
 retenta 551. 558.1. spem no-
 stram confirmant. 555.1.
**Vulpis apologus hæreticis
accom-**

INDEX.

accommodatus.	232.2.	Z.
Vxor viri anima.	246.1	
Vxor pestilens, infernus.	251.1.	Zachariæ prophetæ visio ex-
Vxores impiæ maritis causa		ponitur.
ruinæ.	251.1.	Zelus Ioannis Baptistæ erga
Vxorum est maritos colere.		salutem animarum. 77. 1.
	192.1.	Dauidis erga subditos.
X.		361.2 Pauli.
Xenocratis	apophthegma.	362.2.
	76.2.	Zuinglius hæresiarcha pess-
		mus piscator.
		128.2

INDEX

INDEX LOCORVM SCRIPTVRAE, QVAE HOC VOLUMINE EXPLICAN-

T V R.

Genesis.

- CAP. 1.** **I**N principio creauit Deus caelum & terram. 6.1
Fiant luminaria in firmamento caeli, ut sint &c. 20.1
1. Diuisit lucem à tenebris. 7.1
4. Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra. 163.1
19. In monte saluum te fac. 671.1
48. Do tibi partem unam extra fratres tuos, quā tuli 404.1
49. Non auferetur sceptrum de Iuda &c. donec venias,
&c. 143.1

Exodi.

- CAP. 3.** **V**adā & videbo visionem hanc magnam, 485.1
3. Ne appropinques huic, solue calceum, &c. 53.2
16. Colligat unusquisque ex eo quantum sufficit, &c. 45.2
19. Qui tetigerit montem, morte morietur, 469.1
29. Sumes quoque pectusculum de arietē. 219.1
30. Sume tibi aromata aequalis ponderis, & cum in ter,
178.1.
34. Signa faciam quae nunquam visa sunt super terrā, 20.1.

Leuitici.

- CAP. 11** **Q**uod ambulat super manus ex cunctis animantibus, &c.
59.2.
13. Omnis tempore quo leprosus est & immundus, solus hab.
277.1.
14. In purificatione eius sumet duos passeret, 287.1.
19. Non seres agrum diuerso semine. 38.1

Numeri.

39. Cur feminas reueruas? nonne ista sunt, &c. 73.1

Deute.

INDEX.

Deuteronomij.

16. Non plantabulucum & omnem arborem iuxta altare,
 &c. 477.1
 20. Si quis est, qui edific. domū nouā, & non dedicauit. 52.2
 30. Dnces per singulas turmas audiente exercitu, &c. 136.1

I. Regum.

43. Reuertere fili mi & dormi, 226.1
 30. Puer Aegyptius ego sum, seruus viri Amalechita, 91.1

II. Regum.

24. Ego sum qui peccanti, isti qui ones sunt quid fecerunt,
 497.1.

III. Regum.

2. Filiis quoque Berzellai reddes gratiam, &c. 239.2
 6. Omnes parietes templi per circuitum sculpsit, &c.
 579.1.
 10. Dua manus hinc atque inde tenentes sedile. 751.2

IV. Regum.

2. Pater mi pater, currus Israel & auriga eius. 584.1

II. Paralipomenon.

3. Ante fores templi fecit Salomon duas columnas, 12.2

IV. Esdra.

4. Pondera mihi ignis pondus, mensura flatum venti, re-
 uoca diem qui praterit, 179.1

Iob.

6. Tygris perit quod non haberet escam, 15.3
 9. Qui graditur super fluctus maris, 203.1
 10. Laus impiorum breuis est, & gaud. hypocrita, &c.
 607.1

10. Interroga iumenta & docebunt te, volatilia. 15.2
 15. Sicut vir qui paratur ad gyrum, 637.2
 22. Nubes latibulum eius, nec iustra considerat. 3.1.
 26. Gigantes gemunt sub aquis. 565.1
 41. Sub ipso erunt radij solis. 79.3

Psalmodum.

INDEX.

4. Filij hominum ut quid diligitis vanitatem & quiritu mendacium. 625. 2
5. Mane astabo tibi & videbo. 691. 1.
5. Sepulchrum patens est guttur eorum. 25. 2
9. Non est Deus in conspectu eius, inquinata &c. 61
9. Converterantur in infer. omnes qui obliuisc. Deum 298. 1
9. Sedisti super thronum qui iudicas iustitiam. 662. 1.
11. Eloquia domini argenti igne examinatum &c. 412
13. Omnes declinauerunt, simul inuiles facti sunt. 763. 2
17. Ascendit super Cherubin & volauit &c. 487. 1
18. Si mei non fuerint dominati tunc &c. 7. 3.
20. Inuentatur manus tua omnibus inimicis tuis. 346. 2
21. Erue à frama Deus animam meam. 652. 1
24. Tribulationes cordis mei dilatatae sunt. 14. 1
37. Rugiebam à gemitu cordis mei. 688. 1
37. Dereliquit me virtus mea, & lumen oculorum non est mecum. 398. 2
38. Diuites eguerunt & esurierunt. 57. 2
39. Reuela Domino viam tuam. 346. 2
44. Myrrha & gutta & cassia à vestim. tuis &c. 258. 1
44. Omnis gloria filiae regis ab intus &c. 402. 1
48. Cur timebo in die mala, in quas calcanei &c. 66. 2
50. Auerte faciem tuam à peccatis meis. 42. 1
50. Spiritu principali confirma me. 198. 2
57. Sicut cera qua fluit auferentur, supercecidit ignis, &c. 26. 1
58. Deus ostendit mihi super inimicos meos &c. 65. 3
59. Aures autem perfecit mihi. 403. 1
62. Virum iniustum mala capient in interitu. 27. 2
67. Pluriam voluntariam segregabis Deus &c. 443. 1.
67. Perueniunt principes coniunctis psallentibus, 389. 1
70. Insuperbo in potentias domini &c. 134. 1
70. Donec annunciem brachium tuum generationi, &c. 188. 1
71. Eris firmamentum in terra in summis montium. 296. 1
72. Quia zelatus super iniquos &c. 54. 1
72. Velut somnium super gentium, domine &c. 612. 1
74. Cum acceperis tempus, ego iustitias iudicabo. 42. 1
75. Dormierunt somnium suum & nihil inueniunt viri diuites &c. 612. 1. 474. 1. 76. An-

INDEX.

76.	Anticipauerunt vigilias oculi mei.	691.1
76.	In mari via tua & semita tua &c.	304.1
79.	Ne tradas bestiis animas confitentium tibi.	305.2
81.	Quoniam tacui inueterauerunt ossa mea.	370.2
85.	Custodi animam meam quoniam sanctus sum.	329.1
87.	Nunquid cognoscent in tenebris mirabilia tua.	317.2
88.	Tu dominaria potestati maris &c.	331.1
91.	Mirabiles elationes maris.	131.1
100.	Misericordiam & iudicium cantabo tibi Domine.	748.2
	Oculi mei ad fideles terra &c.	334.1
102.	Oratio eius fiat in peccatum.	369.2
103.	Sol cognouit occisum suum.	495.1
111.	Lucundus homo qui miseresur & commodat.	288.2
114.	Declinantes autem in obligationes adducet &c.	767.2
118.	Nam & testim. tua meditatio mea est.	177.1
	Bonitatem & disciplinam & scient. doce me.	406.2
	Anima mea in manibus meis semper.	78.1
	Quam dulcia faucibus meis eloquia tua.	177.1
	In iust. & attonibus tuis meditabar.	177.1
	Omnia consummationis. vide finem.	610.2
	Ad omnia mandata tua dirigebar &c.	343.2
	Mirabilia testim. tua, ideo scrutata est ea &c.	181.1
	Labor ego super eloquia tua, sicut qui in spol.	109.2
122.	Sicut oculi seruatorum in manibus dominorum &c.	394.1
125.	Qui seminant in lachrymis in exultat. metent.	643.1
134.	Qui producit ventos de thesauro suis.	32.1
138.	Mibi autem nimis honorati sunt amici tui &c.	715.2
144.	Suauis Dominus uniuersis, & miser. &c.	179.2

Prouerbiorum.

2.	Inclinata est ad mortem domus eius. &c.	71.2
8.	Dominus possedit me ab initio viarum tuarum.	21.1
12.	Dicit piger leo est foris, in medio platcarum. &c.	318.1
23.	Ne desideres de cibis eius in quo est panis mendacij.	610.1
23.	Noli esse in conuiuio potatorum, neque comedas cum ijs car-	76.2
	nes.	
30.	Quatuor sunt minima terra, & ipsa sunt sapiensiora &c.	648.1

Canticorum.

R():():(

B. Osmo

INDEX.

1. Osculetur me osculo oris sui, quia meliora sunt ubera *Ec.* 9. 2
In odorem unguentorum tuorum curramus. 257. 2
Murennas aureas faciemus tibi vermis. arg. 407. 2. 733. 2.
27. 3
Nolite me considerare quia fusca sum *Ec.* 350. 2
Signoras te o pulcherrima inter mulieres; egredere *Ec.* 104. 2
2. Ecce iste venit saltens in montibus *Ec.* 490. 2
Columbia mea in foraminib. petra *Ec.* 545. 548. 2
Ordinavit in me charitatem. 412. 2
Dilectus meus mihi *Ec.* ego illi, qui pascitur inter lilia. 682. 1
1. Adiuvo vos filia Ieruf. per capreas ceruo/que camp. *Ec.* 319. 1
4. Sicut Turris David collum tuum, nulle clypeus pend. 81. 2
Sicut fragmen mali pūnici gena tua. 345. 2
Quam pulchra sunt mamma tua, pulch. sunt ubera *Ec.* 621. 2
5. Dentes tui sicut grex ovium qua ascend. de Iauarcho. 89. 2
Species eius ut Libani. 434. 1
Crura eius columna marmorea, qua fundata sunt *Ec.* 268. 2
7. Come capitis tui sicut purpura regu *Ec.* 493. 1
Statura tua assimilata est palma. 55. 2
Collum tuum sicut turris eburnea. 120. 2
Guttur tuum sicut vinum optimum. 174. 1. *Ec.* seq.
Mandragora dederunt odorem suum. 239. 2
8. Pone me ut signaculum super cor tuum *Ec.* 402. 1. 221. 2
Fortis est ut mors dilectio *Ec.* 622. 2
Quid faciemus sorori nostre in die quando alloquenda est. 52. 2
Ecclesiastici.
3. Oleum de capite tuo non a. ficiat. 3. 2
4. Ego quasi vitu fructificavi suavit. odoris. 238. 2
5. Non enim satis recordabitur dierum vita sua, ut quod *Ec.* 616. 1.
9. Res facit facili in domum proximi sui. 274. 2
10. Cor sapientie in dextera illius, *Ec.* cor stulti in sinistra. 1. 1
Est malum quod vidi sub sole, vidi seruos in equu. *Ec.* 132. 1
12. Memento creatoris tui in diebus iuuentutis tua. 26. 212. 1
21. Qui ad. fiat domum unpn. dijs absente, quasi qui colligu *Ec.* 463. 2
24. Sicut cinnamomum *Ec.* balsamum aromatizans *Ec.* 233. 1
16. Gra.

INDEX.

26. Gratia super gratiam mulier sancta & pudorata. 252.1
 28. Verbu tuu facies flateram, & franos ori tuo. 8.3
 39. Et ipse tanquam imbres mittet eloquia / aqientia sua. 444.1

Esaia.

3. Vestimentum tibi est princeps esto noster. 580.1
 5. Facta sunt morticina eorum quasi stercus &c. 272.1
 8. Sumes librum & scribes in eo stylo hominis. 453.1
 9. Parvulus natus est nobis, cuius princip. super hum. eius. 494.564.1
 14. De radice colubri egredietur regulus. 380.1
 16. Emitte agnum domini dominatorem terra. 583.1
 22. Et dabo clauem domus David super hum. eius. 564.1
 24. Non bibent vinum, amara erit potio bibentibus illam. 214.1
 Formido & fouea & laqueus super te, qui habitator &c. 701.2
 Erubescet luna & confundatur sol. &c. 27.1
 43. Servire me fecisti in peccatis tuis. 30.1
 51. Fili mi, ego posui verba mea, ut cum illis plantes celos in terra. 450.1
 60. Qui sunt isti qui ut nubes volant. 71.1
 61. Omnes isti qui viderint eos, cognos. eos, quia isti sunt semen &c. 341.1.

Jeremie.

1. Virgam vigilantem ego video. 359.2
 A a a Domine nescio loqui. 137.2
 19. Lava à malitia cor tuum ut salva fias. 297.2
 21. Terra terra audi verbum Domini. 475.1 60.2
 23. Nunquid non verba mea sunt quasi ignis &c. 386.1 480.2
 48. Maledictus qui facit opus Domini fraudulentem, & qui prohibet gladium suum à sanguine. 387.1 242.2.

Threnorum.

3. Bonum est viro cum portauerit iugum Domini ab adolescentia. 212.1.

Ezechielis.

1. Facies eorum & penna eorum ex. enta desuper. 179.1
 Planta pedu eorum ut planta vituli. 518.1
 Et unumquodq; eorum coram facie sua ambulabat. &c. 197.2
):():():(2 5, Sume

I N D E X.

6. Suma tibi gladium acutum & capillos rade &c. 282.
 7. Et ornamenta monilium suorum in superbiam pos. 273.
 41. Ab hoc templo aqua egrediuntur & usque ad mare &c.
 716.1

46. Porro qui ingreditur per viam porta meridiana, egreditur
 per viam porta aquilonari &c. 298.1.

Danielis.

7. Videbam in visione mea nocte, & ecce quatuor venti coeli
 pugnabant. 783.

Osee.

7. Comederunt extranei voluit eis & ipsi ignoravit. 472.1.

Amos.

1. Super tribus scalaribus balaam &c. & super quartum &c. 553.
 8. Occidet sol in meridie. &c. 22.1.

Michea.

5. Et iustificabimus super eum pastores, & oves primates viri.
 369.1.

Habacuc.

3. In medio annorum notum facies. 340.
 Egredietur diabolus ante pedes eius, ante fac. eius &c. 491.1.
 Viam fecisti in mari equis tuis &c. 306.1.

Ioël.

1. Residuum crucis comedit locusta &c. 498.1.

Zacharia.

4. Et ecce candelabrum aureum totum, & lampas &c. 644.1.
 11. Assumpsi tibi auras virgas, unam vocam &c. 131.
 Assume tibi vasa pastoris stultis. 364.1.

Ex nouo Testamento.

Matthai.

3. Iam securis ad radicem arborum posita est. 444.1.
 11. Regnum coelorum vim patitur.
 Discite à me quia mitis sum & hum. corde. 331.1.
 15. Non est bonum sumere panem filiorum &c. 652.1.
 16. Vos autem quem me esse dicitis. 616.1.
 17. Si hab. fidem sicut granum sinapis. 384.1.
 20. Nescitis quid petatis. 401.1.
 25. Inuit.

INDEX.

23. Inutilem servum projice in tenebras exter. 245.2.

Lucæ.

4. Quanta audimus facta in Capharnaum, fac hic &c. 651.2

9. Vulpes foveas habent, & voluc. cæli nides. 60.2

10. Qui vos audit me audit. 445.2

11. Quis parius est fidelis servus & prudens: 455.2

Iaannis.

3. Pater meus usque modo operatur, & ego operor. 302.2

5. Nemo potest venire ad me nisi Pater meus &c. 363.2.373.2
In peccatis vestris moriemini. 494.2

7. Nondum erat spiritus datus, quia Iesus nondum erat glorif. 654.1

14. Pater maior me est. 542.1

18. Regnum meum non est de hoc mundo. 373.1

Actorum.

2. Quem Deus suscitavit solutu doctibus inferni: 525.2

Ad Romanos.

8. Si secundum carnem vixeris moriemini. &c. 613.1

Fraternitatem charitatis invicem diligentes. 638.2

Optavi anathema esse à Christo pro fratribus meis. 661.1

11. Tu autem cum oleaster effes, insertus es &c. 434.1

Ad Corinth. I.

1. Nos predicamus Iesum Christum crucifixum, Iudeis scanda-
lum gentibus autem stultitiam. 374.1

Qua stulta sunt mundi elegit Deus. 375.1

Ad Corinth. II.

11. Amulor vos Dei emulatione. 635.2

12. Virtus in infirmitate perficitur. 627.1.

Ad Gallatas.

4. Quando venit plenitudo temporis misit Deus &c. 154.1

6. Dum tempus habemus operemur bonum. 275.2.

Ad Ephesios.

2. Per crucem interficiens iniquitas in seipso. 543.1

6. Per omnem orationem & obsecrationem &c. 667.1

le omnibus sumentes scutum fidei, ut possitis &c. 68.2.

):():():(3

Ad

I N D E X

Ad Timotheum. I.

2. *Vnus est mediator Dei & hominum, homo Christus Iesus.* 540.1

Iacobi.

1. *Misericordia super exaltat iudicium.* 4.2

Ioannis. I.

2. *Omne quod est in mundo aut est concupiscentia car. &c.* 51. 2

Epistola Iudæ.

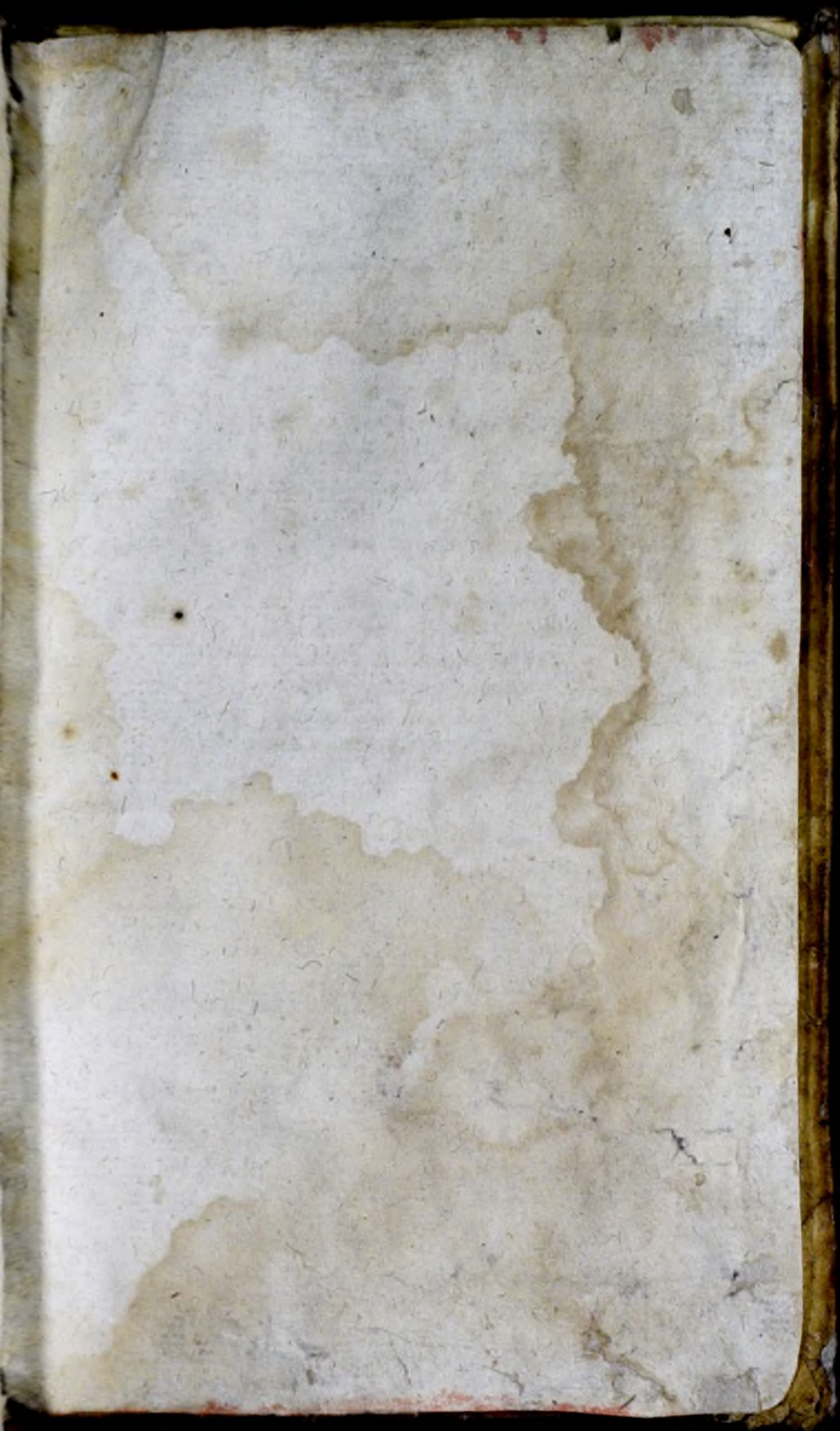
- Prophetauit de his septimus ab Adam Enoch.* 7.1

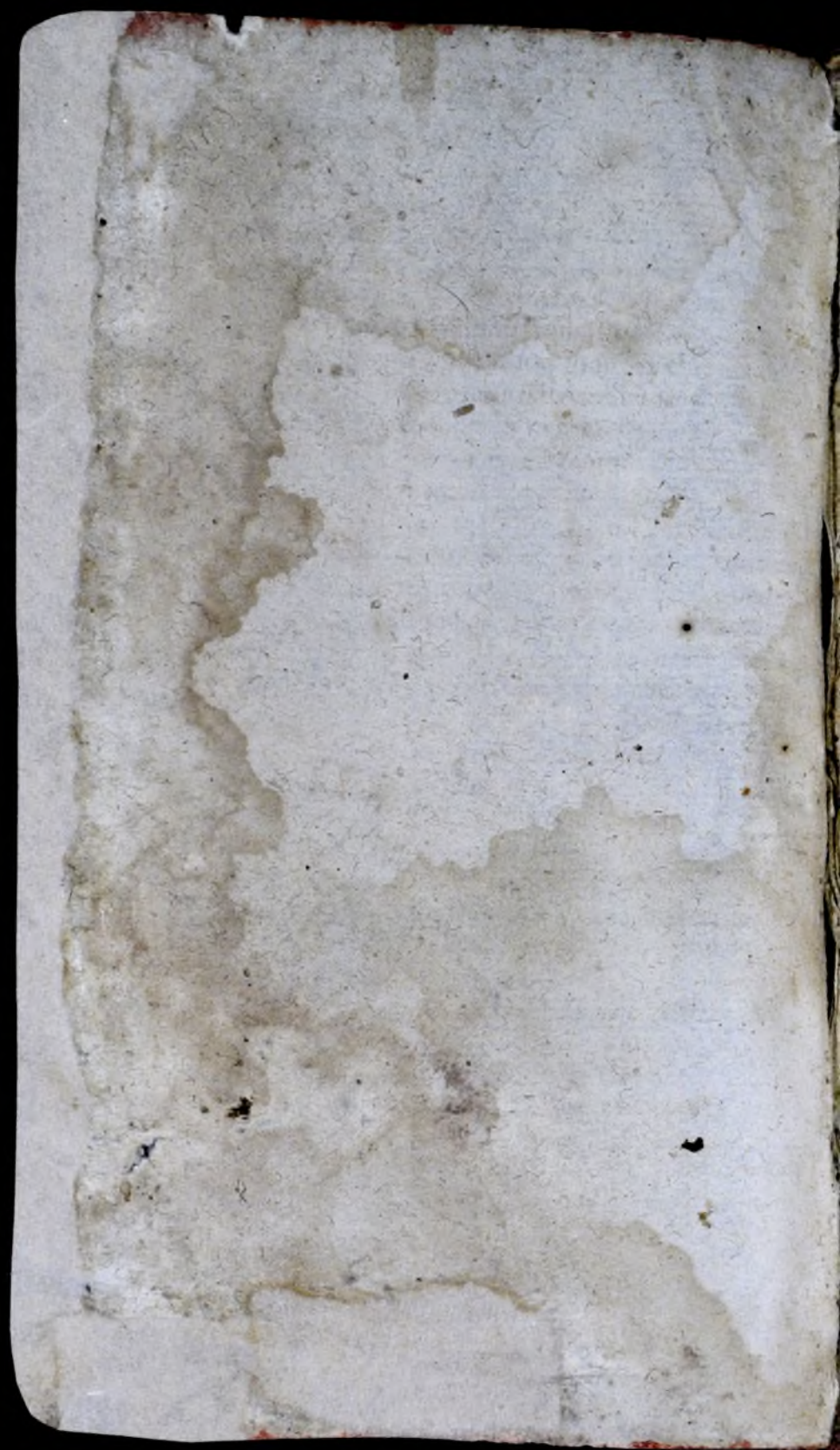
Apocalypsis.

1. *Vox illius tanquam vox aquarum multarum.* 444.1
Et in medio septem candelabrorum aur. similem &c. 181.1
4. *Adorauerunt viuentem in secula seculorum, mutantes &c.* 3.6. 2
Et qui sedebat similis erat aspectu lap. iaspidis. 181.1
9. *Et similitudines locustarum ismiles equi. &c.* 86.1
Et ab his tribus plagis occisa est tertia pars &c. 492.1
13. *Vidi de ore draconis & de ore bestie &c.* 76.1
16. *Quartus angelus effudit phialam suam.* 172.1
17. *Mater fornicationum & abominationum terra.* 611.1

F I N I S.

R

15